VLADKO LOZIĆ

130 GODINA FOTOKLUBA ZAGREB

Vladko Lozić

Fotoklub Zagreb 130 godina (1892.-2022.)

Memoarski zapisi

VLADKO LOZIĆ
130 GODINA FOTOKLUBA ZAGREB
Memoarski zapisi

NAKLADNIK
Vladko Lozić
(vlastita naklada autora)

UREDNIK
Vladko Lozić

OBLIKOVANJE NASLOVNICE:
Hrvoje Vinko Lozić

Digitalno *on line* izdanje
http://vladko.lozic.eu/books/130_godina_fkz-a.pdf

ISBN: 978-953-59276-5-5

Sva autorska prava pridržana. Ni jedan dio ove knjige ne može se umnožavati, pohranjivati u sustavu za umnožavanje, bilo elektronički, fotografski ili na bilo koji drugi način, bez prethodne pismene suglasnosti autora.

Zagreb, 2023.

Kada je riječ o povijesnim događajima,
kada se dokazi jednom izgube ili unište,
nema načina da ih obnovimo.

(Arthur C. Clarke, Misterije svijeta)

Ovu knjigu posvećujem cijenjenim prijateljima
Hrvoju Mahović, Nedi Rački,Biljani Knebl, Zvonku Radičanin,
Matiji Pavić, Blaženki Kadija, Miroslavu Kadija, Doris Barić,
Đorđu Bojanić, Đurđi Petrišić, Nenadu Martić, Pavlu Toth,
Petri Kukučka, Robertu Ballon, Vlasti Štalekar, Zrinki Lovrić,
koji su nesebično i samoprijegorno svojim radom
obnovili i spasili Fotoklub Zagreb od prestanka postojanja.

Strana

SADRŽAJ

Uvodna riječ uz prvo izdanje (2000.) 8
Uvodna riječ uz drugo izdanje (2009.)
Uvodna riječ uz treće izdanje (2020.)
Uvodna riječ uz četvrto izdanje (2023.)

I. FOTOKLUB ZAGEB OD PRVIH POČETAKA DO SVRŠETKA DRUGOG SVJETSKOG RATA (1892.-1945.) 21

Pojava nastanka fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj
Fotoklub Zagreb između dva svjetska rata – prvi uspon k vrhu svjetske fotografije
Zagrebačka škola fotografije
Fotoklub Zagreb u Drugom svjetskom ratu

II. FOTOKLUB ZAGREB U RAZDOBLJU OD DRUGOG SVJETSKOGA RATA DO DOMOVINSKOG RATA (1945.-1991.) 43

Rane poslijeratne godine 44
Sustanarstvo u Klubu nakon Drugog svjetskog rata
Socijalistički realizam u hrvatskoj fotografiji
Proslave Dana Republike 29. novembra u Klubu

Pedesete godine 53
Međunarodna izložba umjetničke fotografije Fotokluba Zagreb (od br. 9. do 12.)
Fotokemika
Republička izložba fotografije (1951. – 1967.)
Pokrajinske izložbe fotografije (1951.- 1962.)
Savezne izložbe jugoslavenske fotografije
Izložbe Kup jugoslovenske fotografije
Otvorenje Galerije fotografije u Fotoklubu Zagreb (1957.)

Šezdesete godine – put k vrhu jugoslavenske fotografije 59
Eksperimentalna izložba fotografije
Međunarodna izložba fotografije 13. Zagreb salon (1962.)
Međunarodna izložba fotografije 14. Zagreb salon (1968.)
Izložba Kup jugoslovenske fotografije
Izložba Mali Zagreb (1965.- 1990.)
Zbirka hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb i inicijativa o osnivanju muzeja fotografije u Hrvatskoj
Zbirka kataloga sa fotografskih izložbi u Fotoklubu Zagreb

Sedamdesete godine - drugi uspon k vrhu svjetske fotografije 69
Sudbonosna godina 1971.
Međunarodne izložbe umjetničke fotografije u
Zagrebu (od red. br. 15. do 17.)
Izložba Kup jugoslavenske fotografije
Prvi događaj bez presedana-smjena predsjednika Griesbacha
Bitka za klupske prostorije
Polet i njegov utjecaj na Fotoklub Zagreb
Nagrada Tošo Dabac za životno djelo na području fotografije
Almanah Zagrebačka fotografija – krajnji domet jedne generacije
Ženska sekcija Fotokluba Zagreb
Retrospektivna izložba fotografije u povodu 90. godišnjice
organiziranog fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj
Međunarodna izložba fotografije susjednih zemalja – Austrije,
Italije, Jugoslavije i Mađarske
Galerija Fotokluba Zagreb od 1980. do danas
Zvanja kandidata majstora i majstora fotografije u Fotosavezu
Jugoslavije

Osamdesete godine 94
Definitivni raskid sa starom tradicijom
Drugi događaj bez presedana-smjena tajnika Lozića
Treći događaj bez presedana-Partijsko suđenje

III. FOTOKLUB ZAGREB U RAZDOBLJU OD DOMOVINSKOG RATA DO DANAS (1991. – 2022.) 99

Devedesete godine – prelomnica u životu Fotokluba Zagreb 100
Fotoklub Zagreb u Domovinskom ratu
Prvi nevjerojatni događaj
Transformacija Narodne tehnike Hrvatske u Hrvatsku zajednicu
tehničke kulture
Obilježavanje 100 godina Fotokluba Zagreb (1992.)
Edukativni programi Fotokluba Zagreb
Umjetnička i počasna zvanja Fotokluba Zagreb
Fotoklub Zagreb u projektu Noć knjige (Projekt Kadar za čitanje)

Dvadeset i prvo stoljeće,prvih dvadeset godina 112
Obilježavanje godišnjica Kluba u 2000-im godinama
Treći uspon ka vrhu svjetske fotografije
Drugi nevjerojatni događaj
Treći nevjerojatni događaj
Foto safari Fotokluba Zagreb u Istri
Likovni programi Fotokluba Zagreb

IV. IZDAVAČKA DJELATNOST FOTOKLUBA ZAGREB 125

Almanah Zagrebačka fotografija (1978.)
Fotoklub Zagreb, 1892.-1992. (2000.)
Fotoamaterski pokret u Hrvatskoj (2003.)
Fotomonografija Majstori hrvatske fotografije (2006.)
Fotomonografija Slike vremena (2007.)
Knjiga 115 godina Fotokluba Zagreb (2009.)
Fotomonografija Stoljeće promidžbe fotografije (2010.)
Fotomonografija U susret vremenu (2013.)
Fotomonografija Trajanje u vremenu (2018.)
Prigodna publikacija povodom obnove Fotokluba Zagreb nakon potresa 22.3.2020.
Prigodna publikacija povodom 130 godina Fotokluba Zagreb (2022.)

V. VIRUSNA EPIDEMIJA I ZAGREBAČKI ZEMLJOTRES (22.3.2020.) 135

Virusna epidemija
Zagrebački zemljotres

VI. OBNOVA FOTOKLUBA ZAGREB I ČETVRTI VELIKI USPON KA VRHU SVJETSKE FOTOGRAFIJE (2020.) 137

Posljedice pandemije i zemljotresa u 2020. godini
Građevinski radovi u 2020. godini
Otkriće mural a
Realizacija klupskih programa u 2020. godini

VII. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE KLUBOM 143

Statut kao osnovni dokument FotoklubaZagreb
Ostali normativni akti Fotokluba Zagreb
Zaslužnici za vođenje Fotokluba Zagreb

VIII. DIGITALIZACIJA FOTOGRAFIJA IZ ZBIRKE HRVATSKE FOTOGRAFIJE FOTOKLUBA ZAGREB 151

Prva etapa digitalizacije (2011.- 2015.)
Druga etapa digitalizacije (2017.- 2019.)
Problematika autorskih prava
Problematika zaštite osobnih podataka

IX. ZAGREB SALON – MEĐUNARODNA IZLOŽBA FOTOGRAFIJE 159

Prvo razdoblje izložbe: od njenog početka do Drugog svjetskog rata 160
I. sveslavenska izložba umjetničke fotografije (1935.)
IV. međunarodna izložba umjetničke fotogafije (1936.)
V. međunarodna izložba umjetničke fotogafije (1937.)
VI. međunarodna izložba umjetničke fotogafije (1938.)
VII. međunarodna izložba umjetničke fotogafije (1939.)
VIII. međunarodna izložba umjetničke fotogafije (1940.)
IX. međunarodna izložba umjetničke fotogafije (1942-43.)

Drugo razdoblje izložbe: od Drugog svjetskog rata do Domovinskog rata (1945.-1990.) 168
Od 9. do 12. međunarodne izložbe umjetničke fotografije (od 1951. do 1957.)
Od 13. Zagreb salona do 24. Zagreb salona (od 1962. do 1990.)
Problemi sa FIAP-om uz 22. Zagreb salon

Treće razdoblje od Domovinskog rata do danas 188
Od izložbe Zagreb 92. do 40. Zagreb salona (od 1992. do 2022.)

Biennale Zagreb 92 i Zagreb 94
Napuštanje tradicije
Povratak tradiciji

X. ORGANIZACIJSKI PROBLEMI OKO ODRŽAVANJA VELIKIH PROJEKATA U AMATERSKIM DRUŠTVIMA / KLUBOVIMA 201

Pokroviteljstva izložbi
Realizaciju postavljanja izložbi
Utjecaj Zagreb salona na hrvatsku fotografiju
Analiza koncepcije Zagreb salona

XI. PRILOZI 213

1. Pravila Fotokluba Zagreb iz 1923. godine
2. Pravila Fotokluba Zagreb iz 1934. godine
3. Pravila o osnutku fotoklubova iz 1945.-1946.
4. Međunarodna izložba fotografije u Zagrebu (1910. – 2022.)
5. Proširena međunarodna izložba fotografije u Zagreb (od 14. Zagreb salona (1968.) do 24. Zagreb salona (1990.) i od 27. Zagreb salona (1998.) do 38. Zagreb salona (2018.)
6 Cjeloviti popis klupskih nagrada i priznanja Fotokluba Zagreb
7. Počasna zvanja Fotosaveza Jugoslavije članovima Fotokluba

Zagreb

8. Nagrada Tehničke kulture grada Zagreba Zlatna krila (1964.-1987.)
9. Dobitnici Nagrade dr. Oton Kučera
10. Prvi Pravilnik o Nagradi Tošo Dabac iz 1976.
11. Dobitnici Nagrade Tošo Dabac
12. Dobitnici Zlatne značke Fotokluba Zagreb
13. Predsjednici i tajnici Fotokluba Zagreb
14. Izvod iz Ukaza o odlikovanju Fotokluba Zagreb (1968.)
15. Izvod iz Ukaza o dodjeli plakete Socijalističke Republike Hrvatske (1987.)
16. Kronološki popis izložbi fotografije Mali Zagreb salon (1965.-1990.)
17. Kronološki popis izložbi fotografije Foto forum (1974.-1994.)
18. Abecedni popis sudionica izložbe Ženske sekcije Fotokluba Zagreb (1973.-1988.)
19. Abecedni popis sudionica obnovljene izložbe Ženske sekcije Fotokluba Zagreb (1996.-2022.)
20. Nagrada dr.Oton Kučera Zagrebačke zajednice tehničke kulture (2002.)
21. Državna nagrada Faust Vrančić za godinu 2007.
22. Povelja Republike Hrvatske u povodu 100 godina Zagreb Salona (2010.)
23. Popis značajnijih izlagača Fotokluba Zagreb
24. Popis samostalnih i grupnih izložbi fotografije koje su od 1980. godine nadalje održane u Galeriji Fotokluba Zagreb
25. Popis dobitnika umjetničkih zvanja Fotokluba Zagreb
26. Odluka o obilježavanju 100 godina Zagreb salona (2010.)
27. Pregled 10 najuspješnijih izlagača Fotokluba Zagreb u razdoblju od 2001. do 2008. godine
28. Pregled Statuta Fotokluba Zagreb
29. Dobitnici počasnih zvanja FIAP-a u Fotoklubu Zagreb
30. Izdanja Fotokluba Zagreb
31. Dopis Ministarstvu kulture Republike Hrvatske u svezi s osnutkom Muzeja fotografije (2005.)
32. Pregled međunarodnih likovnih aktivnosti od 1980. do 2022. godine
33. Pregled Fotosafarija u Istri od 2007. do 2015. godine
34. Pregled održanih izložbi u povodu 125 godina Fotokluba Zagreb (2017.)
35. Pregled održanih izložbi Kadar za čitanje (2013.-2015.)
36. Dopis Agenciji za zaštitu osobnih podataka u Zagrebu (2018.)
37. Odgovor Agencije za zaštitu osobnih podataka u Zagrebu (2018.)
38. Vrste podataka (Primjer)
39. Organizacija obilježavanja 50. godišnjice osnutka Zbirke hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb (2019.)
40. Pregled izdanja fotografskih časopisa
41. Popis donatora za obnovu Fotokluba Zagreb
42. Popis pokroviteljstava FIAP-a nad Zagreb salonom
43. Pregled uspješnosti međunarodne izložbe fotografije

Pravilnici i Odluke

44. Pravilnik o Tajništvu Fotokluba Zagreb (1997.)
45. Postupak izvođenja radova na Zagreb salonu (1998.)
46. Pravilnik Fotokluba Zagreb o umjetničkim i počasnim zvanjima (2007.)
47. Odluka o ustanovljenju Povelje August Frajtić (2011.)

48. Pravilnik o načinu prikupljanja, čuvanja i korištenja analogne Zbirke fotografije (2012.)
49. Izmjenjeni Pravilnik o Nagradi Tošo Dabac (2012.)
50 Pravilnik o uvjetima izlaganja u Galeriji fotografije Fotokluba Zagreb (2012.)

XII. O KNJIZI 359

Uz prvo izdanje:
Marija Gattin, prof. kustos u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu
Đuro Griesbach, umjetnik fotograf, ULUPUH, ESFIAP
Juraj Mažuran, dipl. oecc., ESFIAP
mr. sc. Marija Tonković, prof., muzejski savjetnik u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu

Uz drugo izdanje:
Zdenko Kuzmić, prof., muzejski savjetnik

Uz treće izdanje:
Borislav Božić, prof.,povjesničar umjetnosti
mr. sc. Ervin Dubrović, prof., povjesničar umjetnosti
Zdenko Kuzmić, prof., povjesničar umjetnosti
mr. sc. Davorin Vujčić, prof., muzejski savjetnik

XIII. LITERATURA 367

XIV. SAŽETAK / SUMMARY 371

Kratka povjesnica Fotokluba Zagreb
Short Story of Fotoklub Zagreb

XV. REGISTAR ČLANOVA KLUBA (1931.-1991.) i (1998.-2022.) 377

XVI. BILJEŠKA O AUTORU 409

Uvodna riječ uz prvo izdanje
(*Fotoklub Zagreb, 1892.-1992.-prilozi za povjesnicu* , 2000.)

Ove zabilješke postaju polako uspomene na proteklo vrijeme provedeno u Fotoklubu Zagreb. Uspomene koje polako, ali sigurno blijede. Da ne izblijede, i to ne samo u mojim sjećanjima, prihvatio sam se njihova bilježenja. Pažljiv čitatelj, možda budući istraživač povijesti naše fotografije u drugoj polovini dvadesetog stoljeća u Hrvatskoj, naći će ne samo obilje faktografskih podataka na temelju kojih će moći graditi svoje prosudbe o proteklim događajima, već će možda naći i zadovoljavajuće odgovore, sa svoje vremenske distance, zašto su se neki događaji odvijali upravo tako, a ne drukčije.

Uopće ne očekujem da se neki budući istraživač mora a priori složiti s mojim izlaganjima. To ne moraju čak niti moji klupski kolege. Dapače, bilo bi jako korisno da se općenito ne slože, pa da se netko također lati posla i opiše svoju verziju događaja iz toga razdoblja. Bio bi to samo još jedan doprinos više sagledavanju tih događaja u određenom vremenskom razdoblju.

Sve što sam zabilježio, nadam se, moći će dati pažljivom čitatelju obrazloženje o postojanju triju izrazitih uspona Fotokluba Zagreb, koji se tada našao u samom vrhu hrvatske, pa i svjetske fotografije, ali i o razlozima i uzrocima silaska s vrha i propadanja u sivilo osrednjosti. Ako budući članovi Kluba, ljubitelji fotografije, izvuku iz ovih redaka pouku i mudre zaključke, koji će im pomoći u vođenju Kluba k napretku, tada ovi zapisi neće biti uzaludni.

Smatram potrebnim, vezano uz neke događaje u proteklom razdoblju, ipak dati nekoliko dopunskih pojašnjenja.Cjelokupno stanovništvo u bivšoj državi Jugoslaviji, pa tako i naš Klub, nalazili su se u vlasti jedne unitarne apsolutističke partije koja je nesmiljeno provodila svoje zakone i ideologiju pod parolom: „Tko nije s nama, taj je protiv nas“. U takvom sustavu je također vrijedilo i pravilo da su svi a priori krivi ukoliko ne dokažu suprotno. O svemu tome mnogo je toga rečeno, pa na ovom mjestu nema više potrebe o tome govoriti. Skrećem pažnju, međutim, da su se u takvom ideološkom okruženju, od bivših institucija kulture (od općine pa do Republike) dotacije mogle dobiti prvenstveno za određene akcije koje su bile na liniji društva i tekuće politike. Radi svega navedenog bilo je tada izuzetno važno zauzimati i osvajati što bolje mjesto u takmičenjima kakva su bili Dani jugoslavenske fotografije ili u Kupu jugoslavenske fotografije koji je bio pod direktnim pokroviteljstvom predsjednika države. Samo takvom politikom Fotoklub Zagreb uspio je tiskati *Almanah Zagrebačka fotografija* (1978.), što je ostvareno u sklopu proslave obilježavanja 85. rođendana Josipa Broza Tita. To je postajalo sve normalnije i očitije što je vrijeme više odmicalo, a u Fotoklub Zagreb počeli pristizati novi mladi članovi, rođeni i odrasli u tadašnjem društvenom sustavu.

No, vezano uz tiskanje *Almanaha Zagrebačka fotografija* navodim i sljedeći događaj, koji najbolje ilustrira to vrijeme. Kao idejni tvorac tog almanaha, na kojemu sam u Klubu radio nekoliko godina, smatrao sam potrebnim na kraju knjige objaviti i neke interesantne statističke podatke, pa između ostalog i popis svih članova Kluba od daleke 1932. pa do 1978. Popis je izrađen na temelju dostupnih sačuvanih članskih kartona. U tom reprezentativnom popisu sa mnogo zanimljivih imena našla su se i imena članova od 1941. pa do 1945. To je bio dovoljan razlog za određene čelnike i političke strukture tadašnjeg Fotosaveza Hrvatske, da cijela naklada iz tiskare skoro završi u tvornici papira. Samo krajnjim naporom Jure Mažurana to se nije dogodilo. Očito, i samo spominjanje činjenice da se između 1941. i 1945. godine u Klubu nešto događalo bilo je opasno ideološko zastranjivanje, koje se tada oštro kažnjavalo. Stoga se u cijelom proteklom jugoslavenskom razdoblju o životu i radu Kluba tijekom tih ratnih godina moralo naprosto šutjeti, premda je u Klubu tih godina fotografski život bio itekako intenzivan. Prvi puta, i to vrlo oskudno,

tek s nekoliko rečenica, o tome se progovorilo u *Almanahu Zagrebačka fotografija*, 1978. u tekstu koji je napisao prof. Zdenko Kuzmić.

Te ratne godine su u neistražene i ostat će po svoj prilici zauvijek bijela mrlja u našoj fotografskoj povijesti, jer je klupska arhiva 1945. godine od tadašnje nove vlasti oduzeta i netragom nestala, a živih svjedoka iz toga vremena više nema.

Trebalo je mnogo umješnosti da se u takvim društveno-političkim prilikama ipak uz svaku prigodu istakne ime Fotokluba Zagreb i Hrvatske, što smo tijekom svih tih godina činili. Takvo stanje duha i takvo ponašanje nije bilo karakteristično samo za Fotoklub Zagreb. I u svim drugim segmentima društva na bivšim jugoslavenskim prostorima, razna pokroviteljstva, ali uvijek vezana uz vladajuću partiju i njene čelnike, bila su svakodnevna uobičajena pojava. Kao primjer navodim nasumce izabran katalog sa izložbe *Rana fotografija u Zadru* u organizaciji Narodnog muzeja Zadar (rujan 1977. - svibanj 1978.) u kojemu doslovno stoji:

> *Ova izložba priređuje se u čast velikih jubileja: 85. Titovog rođendana, 40. godišnjice dolaska druga Tita na čelo KP Jugoslavije i 40. godišnjice osnutka KP Hrvatske.*

Kolika je bila moć vladajuće partije u svim segmentima života, bez čijeg se odobrenja ništa nije moglo ni smjelo dogoditi, još 1985., dakle već pet godina nakon smrti Josipa Broza Tita, kada su erozivni procesi već uvelike napredovali i dobrano rastakali jugoslavensko društvo, najbolje potvrđuje i jedno političko suđenje u Fotoklubu Zagreb ovome autoru, održano za jedan posve nepolitički događaj. Premda autor nije bio član vladajuće partije, to istoj nije smetalo da se preko noći, za jednokratnu uporabu, osnuje aktiv Saveza komunista koji nikada prije nije postojao u klubu i upriliči takvo suđenje.

Kako je vidljivo, bilo je to tvrdo vrijeme a na cjelokupne događaje direktno su utjecali i o njima odlučivali tvrdi ljudi. Nadajmo se, da je to vrijeme zauvijek iza nas te da će nove generacije živjeti u jednom ljepšem, boljem i humanijem društvu. Kako vrijeme odmiče, nove će generacije sve teže moći razumijeti to prošlo vrijeme. Možda će im ove zabilješke u tome pomoći.

Autor
Zagreb, 2000.

Uvodna riječ uz drugo izdanje (*115 godina Fotokluba Zagreb,* 2009.)

Kada sam pisao ovu knjigu i pripremao se za njeno prvo izdanje nisam mogao pretpostaviti kakav će prihvatiti čitatelji. Na moje zadovoljstvo, knjiga je primljena pozitivno i danas se navodi kao korisna literatura kod raznih istraživanja povijesnih fotografskih prilika u nas.

U našoj domovini, od godine 1991. pa nadalje dogodili su se mnogi sudbonosni događaji, koji su potpuno promijenili naše živote i uvjete življenja. Sukladno tome zbile su se također i mnoge promjene u Fotoklubu Zagreb. Posebno drastične promjene dogodile su se u drugoj polovici devedesetih godina. Početkom novog stoljeća jedna je potpuno nova generacija, sa sjajnim rezultatima, stasala u našemu klubu, što je vrijedno zabilježiti.

Od opisanih događaja u prvom izdanju knjige *Fotoklub Zagreb, 1892.-1992.* (2000. godine) prošlo je već osamnaest godina, a od drugog izdanja knjige pod nazivom *115 godina Fotokluba Zagreb* (2009.) punih deset godina. Dovoljno dugo da se nadopuni novim istraživanjima i saznanjima. Uostalom, na to su me tijekom ovih godina nagovarali mnogi klupski kolege. Knjiga je također

dopunjena nekim novim istraživanjima u odnosu na prvo izdanje. Tako je dodano poglavlje o upravljanju klubom gdje je dat kronološki popis svih klupskih statuta. Knjiga je također dopunjena i događajima u klubu od Domovinskog rata do današnjih dana.

Moja istraživanja rezultirala su i popisom svih članova kluba u vremenu od 1931. do 1991. Daljnja istraživanja nisu bila moguća, jer u razdoblju od 1992. pa do 1998. nije pronađena klupska evidencija. Istraživanja sam nastavio od godine 1998. do danas, koliko je to bilo moguće.

Sada, kada ponovno analiziram i dopunjavam događaje iz duge povijesti Fotokluba Zagreb, naše najstarije fotografske organizacije ne samo u Hrvatskoj nego i u ovom dijelu Evrope, u svojim mislima često vrtim film događanja u želji da nešto ne zaboravim, da ne ispustim neki važan događaj ili da ne zaboravim spomenuti nekog zaslužnog člana. To je moja velika moralna odgovornost. Pri tome se može dogoditi da će neke osobe, po njihovom mišljenju, biti nedovoljno istaknute. Kao pisac ove knjige spreman sam na donošenje odgovarajućih prosudbi kao i na njihovu kritiku. U svakom slučaju, smatram, da je bilo vrijedno truda pozabaviti se istraživanjima povijesti Fotokluba Zagreb, jer taj klub svojom ulogom koju je odigrao u povijesti i razvoju fotografske umjetnosti u Hrvatskoj i šire, to svakako zaslužuje.

Slobodan sam konstatirati da su u cijeloj povijesti kluba, koju pratim i obrađujem, od njegovih početaka do današnjih dana, bila tri izrazito bitna uspona.

Prvi se zbio u drugoj polovici tridesetih godina prošlog stoljeća, za što je najzaslužniji tadašnji tajnik August Frajtić. Upravo tada u svjetskim fotografskim krugovima nastaje pojam *zagrebačke škole*.

Drugi značajan uspon dogodio se u sedamdesetim godinama prošlog stoljeća, za predsjedničkog mandata Đure Griesbacha, kada je također ostvareno niz značajnih projekata.

Treći veliki uspon Fotokluba Zagreb, kada je također ostvareno niz značajnih projekata dogodilo se za vrijeme predsjedničkog mandata Vinka Šebreka u dvijetisućim godinama.

Budući da su se nabrojeni usponi Fotokluba Zagreb događali u posve različitom društveno-političkim i kulturnom okruženju, teško ih je, gotovo nemoguće, dasnas primjereno uspoređivati.
Ipak želim istaknuti da u cijeloj povijesti kluba nije bilo toliko planskih aktivnosti i događaja kao u trećem usponu Fotokluba Zagreb, u zadnjihg desetak godina.

Ako u vremenskom odmaku – nadam se jednoga dana - ove zabilješke pomognu nekim budućim istraživačima hrvatske fotografije i ulozi Fotokluba Zagreb u toj povijesti, tada moj trud neće biti uzaludan.

Meni je osobno predstavljalo izuzetnu čast i zadovoljstvo što su mi naraštajui članova Kluba tijekom dugih 28 godinas poklanjasli svoje povjerenje i birali me za tajnika Kluba, što mi je omogućilo da na temelju izvornih podataka napišem ovu kn jigu.

Autor
Zagreb, 2009.

Prolog – Uvodna riječ uz treće izdanje
(*125 godina fotokluba Zagreb, prilozi za povjesnicu,* 2020.)

U uvodnim riječima uz prvo i drugo izdanje objasnio sam zašto sam se odlučio napisati ovu knjigu. Kako je između prvog i drugog izdanja proteklo punih devet godina, pokazalo se potrebnim tiskati drugo izdanje, sa novim saznanjima i zabilježbom novih događanja u Fotoklubu Zagreb.

Od drugog izdanja i opet je proteklo deset godina. I u tom se razdoblju dogodilo mnogo toga što je vrijedno zabilježiti i otrgnuti od zaborava.

Fotoklub Zagreb je, bez svake sumnje, jedan od sudionika, koji su tijekom duge povijesti utjecali na razvoj i kretanja hrvatske umjetničke fotografije. I za divno čudo, osim Mladena Grčevića, koji je u svojoj magistarskoj radnji (1965.) obradio detaljno razdoblje Fotokluba Zagreb između dva svjetska rata, nitko dalje nije sustavno pratio taj klub, što će jednog dana, kada se nekome i ako se prihvati posla proučavanja fotoamaterskog pokreta u nas, predstavljati veliku poteškoću.

Dok je prvo izdanje (2000.) tiskano u 500 primjeraka, drugo je izdanje (2009.) zbog ograničenih sredstava tiskano u samo 250 primjeraka. Kada se uzme u obzir, da je veći dio te naklade završio u rukama članova Fotokluba Zagreb, tada je za distribuciju knjige izvan kluba ostao vrlo mali broj primjeraka.To je bio jedan od bitnih razloga tiskanja trećeg, dopunjenog i proširenog izdanja.

Poznato je da se izgovorene riječi ali i slike iz prošlosti zaborave, a pisani trag ostaje. Neovisno o tome, pri istraživanju prošlosti bio sam svjestan da nova saznanja mogu dovesti do mijenjanja slike te prošlosti. Stoga se valja svakom povijesnom razdoblju vraćati ponovno, jer se otkrivaju novi izvori ili se pojavljuju nova tumačenja. Dužnost je povjesničara preispitivati postojeće dogme, neprekidno sumnjati i tražiti istinu. Iznimka pritom ne može biti niti istraživanje povijesti Fotokluba Zagreb, što treba uzeti u obzir kod objavljivanja novih izdanja knjige. Prema tome, svako novo izdanje nije tek ponavljanje već napisanog gradiva. Povijest uvijek dolazi do novih saznanja, uvijek je u stanju revizije. Toga sam se principa držao i u ovom trećem izdanju.
Nastojao sam pisati na pregledan i svima prihvatljiv način ali dovoljno stručan, da dadem ozbiljnost cijeloj knjizi. Biti će mi to najbolja satisfakcija ako sam u tome uspio. A zaborav je općenito, kako to svakodnevno vidimo, obilježje našeg naroda.

Živimo u doba ogromne količine informacija, koje nas preko dnevnog tiska, radija, televizije, društvenih mreža, raznih portala dnevno zapljuskuju. U tom mnoštvu teško je razlučiti bitno od nebitnog, pa bitno često promakne zagušeno mnoštvom nebitnih informacija.

To je razlog, radi čega sam napisao i sve dosadašnje knjige, zašto sam se prihvatio toga nezahvalnog posla - kroničara vremena a ne likovnog kritičara, što nisam niti želim biti, da razlučim bitno od nebitnoga i zabilježim samo one događaje koji karakteriziraju ulogu Fotokluba Zagreb u hrvatskoj fotografiji.

U jednom dugom razdoblju, od 1952. pa do današnjih dana, dakle skoro sedam desetljeća, bio sam svjedok vremena klupskih događanja. Dužnost svjedoka vremena je govoriti istinu, ma kakova ona bila. Radi toga sam bilježio tu istinu, onakovu kakovu sam ju ja doživljavao.

Ova je knjiga, u neku ruku, memoarskog karaktera u kojoj sam, posebno podvlačim, bilježio i moje kritičke sudove o stavu okruženja prema Fotoklubu Zagreb u određenim vremenskim trenucima, koji su bitno utjecali na Fotoklub Zagreb, što se možda nekim čitateljima neće svidjeti. U svoju obranu navodim da su svi sudovi, svih autora, samo subjektivni prikazi istine koju svaki čovjek doživlja kao jedinu pravu istinu. Ovdje ću još jednom opetovano *baciti rukavicu* svim eventualnim

budućim kritičarima *moje istine.* Ne morate se sa mnom uopće složiti. Umjesto toga napišite *svoju istinu,* opišite svoju verziju događaja, koje sam ovom knjigom obuhvatio, što će biti jedan doprinos više sagledavanju tih događaja.

Ova sam knjigu završio krajem 2017. godine, u povodu obilježavanja 125 godina Kluba, kada se trebala objaviti na internetu. Zbog brojnih razloga osobne prirode (zdravstveni i drugi problemi) objavljujem ju tek sada 2020. godine. To je i razlog da sam neke tekuće događaje zabilježio i do 2019. godine, pa molim čitatelje da to dobronamjerno prime na znanje.

Autor
Zagreb, 2020.

Uvodna riječ uz četvrto izdanje
(*130 godina Fotokluba Zagreb, prilozi za povjesnicu,* 2023.)

U prve dvije *uvodne riječi* prvog drugog izdanja, kao i u *prologu* u trećem izdanju (koji se sada može smatrati *uvodnom riječi* za treće izdanje, rekao sam sve što sam mislio reći pa to više neću ponavljati.
Imao sam namjeru sa 125-om godinom opisa Fotokluba Zagreb definitivno završiti sa ovom knjigom.
No ovdje smatram za potrebno obrazložiti radi čega sam se latio posla pisanju ovog četvrtog izdanja.
Razlog je bio zemljotres od 22.3.2020. kada je u roku od desetak sekundi naš Klub prestao postojati. To bi se bez sumnje dogodilo da se nije našla jedna malena grupica entzijasta na čelu sa aktualnim predsjednikom kluba Hrvojem Mahovićem.
Oni su doista u najkritičnijem trenutu u cijeloj dugoj povijesti Kluba spasili Klub. Time su zauvijek ušli, kao legenda, u povijest Kluba.
To je događaj koji sam naprosto morao zabilježiti.
Toj grupi odvažnih i divnih ljudi, Hrvoju Mahoviću, Biljani Knebl, Nedi Rački, Zvonku Radičaninu,Vlasti Štalekar, Matiji Pavić, Petri Kukučka, Nenadu Martić, Vesnin Špoljar, Mary Crnković Pilaš i Ivani Poleščak posvećujem ovo četvrto izdanje ove knjige.

Usput sam koristio ovu priliku da knjigu nadopunim i novim detaljima do kojih sam došao i koji također upotpunjuju sliku o povjesti Fotokluba Zagreb.

Ovdje na završetku uvodnih riječi moram ponovno posebno naglasiti slijedeće: u ovoj knjizi nisam se upuštao u likovnu kritiku, jer to nije moja struka. Ovdje sam samo sakupio podatke iz duge povijesti Kluba da se ne zaborave. Ako sam tu i tamo (to sam izbjegavao) spomenuo i svoje ime, to sam učinio samo tamo gde su događaji bili direktno vezani uz moje djelovanje pa se ova knjiga može u neku ruku smatrati i mojim memoarima.

Autor
Zagreb, 2023.

I. FOTOKLUB ZAGREB OD PRVIH POČETAKA DO SVRŠETKA DRUGOG SVJETSKOG RATA (1892. – 1945.)

Pojava nastanka fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj

Zvuči gotovo nevjerojatno, da je prvu vijest o fotografiji donijela *Danica ilirska* [1] 1839. dva mjeseca prije patentiranja Daguerrovog izuma.
Također zvuči nevjerojatno, da se samo godinu dana nakon objavljivanja fotografskog postupka dagerotipije, 1839. u Francuskoj akademiji znanosti u Parizu, u gradu Zagrebu pojavio imućni trgovac Demetar Novaković, koji je snimao panorame zagrebačke okolice. Nažalost, fotografije nisu sačuvane, nego o njima saznajemo od Ivana Kukuljevića Sakcinskog.
U svezi s time Kukuljević u svom *Slovniku umjetnikah jugoslavenskih* [2] u 1840. o Novakoviću je zabilježio:

> *Novaković N., slikar i daguerotipista, boravio je oko godine 1839. u Parizu, odkuda je godine 1840. došo u Zagreb, te je snimio više zagrebačkih okolicah, koje je putem daguerotipije umnožio.*

Tim činom Zagreb je pokazao (ni prvi ni zadnji put) da je oduvijek pripadao srednjeeuropskom kulturnom krugu i da se fotografija u njemu pojavila prije nego u mnogim drugim daleko većim europskim gradovima. Pa i kasnije, djelovanje niza fotografa u Zagrebu tijekom 19. stoljeća samo će to potvrditi.

Iz razumljivih razloga složenosti tadašnjeg tehničkog postupka, kao i s obzirom na veliku cijenu fotografske opreme, pribora i materijala, novom fotografskom djelatnošću, barem u prvim desetljećima njenog postojanja, amaterski su se mogli baviti tek bolje situirani društveni slojevi. To su, bez sumnje, bitni čimbenici postojanja manjeg broja fotoamatera u tom vremenu

.

Podsjećam samo na Franju Pommera i njegov album fotografija uglednih suvremenika iz 1856. godine. Bio je to prvi album fotografija uglednih suvremenika. To su zabilježile *Narodne novine* i *Vijenac* [3], u 1856. Donosim isječke o tom događaju:

> *U Zagrebu. doznajemo iz pouzdana izvora, da ovdiešnji risar, g. F.D.Pommer, namierava putem predplate izdati „Album" gdie će topografirani biti svi izverstni naši književnici. Tih slikah bit će, kako čujemo, do 15 na broju, a svakoj pojedinoj slici dodat će se životopis dotičnog književnika. Mi unapred gojimo podpunu nadu, da će hvalevriedno nastojanje i domorodna nakana vieštoga našega umietnika naći odziva i svake podpore u našeg rodoljubivog občinstva.*
> (R.) *Ima tomu već više od dvie godine, da su naši zagrebački listovi poveli govor o slikama naših ponajboljih narodnih pisacah, koje je bio nakanio izdati na svietlo o svom trošku ovdiešnji slikar i versni fotograf, g. F. Pommer.*

Na Gospodarskoj izložbi u Zagrebu [4] 1864. izlažu i fotografi iz Hrvatske. U XXVIII. Podrazredu kataloga navode se:

> *3423. Aljančić R, iz Osijeka, sliku fotografičku, 3425. Dobrinović Lujo, iz Karlovca, svietlopisne pokušaje, 3429. Hering Nathan, iz Rijeke, različite svietlopisne radnje, 3430. Huhn Julio, iz Zagreba, slike kamenotiske s bojami, 3433. Pommer F. D. iz Zagreba, svietlopise, 3435. Sopp Hinko, slikar i fotograf u Karlovcu, razne svietlopisne slike, 3436. SUPAN Antun, fotograf, iz Karlovca, više raznih svietlopisnih slikah, 3437. Švoiser Ljudevit iz Zagreba, svietlopise u vlastitom ormaru, 3438. Venesz Josip, u Zagrebu, u Majerovom svietlo-pis.zavodu i svietlopise.*

---

[1] Danica ilirska, br. 14, 6. travnja 1839, pod Različnosti, napis *Najpoznatnije odkritje našega vremena.*
[2] Slovnik umjetnikah jugoslavenskih, od Ivana Kuljevića Sakcinskog, Svezak IV., u Zagrebu 1840.
[3] Narodne novine, U Zagrebu, 10.kolovoza. 1856
Vijenac, Zagreb, dne 3. srpnja. 1856.
[4] Gospodarska izložba, *Prva dalmatinsko-hrvatsko-slavonska izložba*, u Zagrebu, katalog, god 1864

Godine 1875. objavljena je prva domaća fotomonografija *Fotografijske slike iz Hrvatske* [5], kojoj je bio autor Ivan Standl. Navedeno djelo nagrađeno je na godišnjoj internacionalnoj Londonskoj izložbi.

Godine 1891. održana je *Međunarodna izložba umjetnina* [6]. Na toj se izložbi već afirmira domaća amaterska fotografija.

Sve navedeno je neminovno dovelo 1892. pod okriljem *Društva za umjetnost i umjetni obrt* u Zagrebu, osnivanju prve fotoamaterske organizacije, prvoga **Kluba amateurah fotografah.** O tome čitamo u Izvješću *Društva za umjetnost i umjetnički obrt* u Zagrebu za godinu 1893. i 1894. (Izvješće *Društva za umjetnost i obrt* u Zagrebu za godinu 1893. i 1894., *Tiskarski zavod Narodnih novina*, Zagreb 1895.):

> *Nadalje mi je red izviestiti o razvoju druge jedne stalne uredbe, koja je unutar našega družtva godine 1892. ustrojena. To je posebni klub amateurah fotografah. Njegova je svrha, da svoje članove što bolje uputi u fotografiranje, da mogu samostalno snimati i izradjivati slike, naročito predjele i krajeve, pa umjetničke spomenike, te da tako s pomoću fotografskih reprodukcijah šire občinstvo upoznaju sa prirodnim i umjetničkim ljepotama svoje domovine.*

To je imalo za posljedicu da su na *Hrvatskoj narodnoj umjetničkoj izložbi* u Zagrebu (Katalog *Hrvatske narodne umjetničke izložbe* u Zagrebu, 1894. - 1895., tisak C. Albrechta, Zagreb, 1894.) po prvi puta kolektivno nastupili i fotoamateri.

Gospođa mr. sc. Nada Grčević u svojoj antologijskoj izvanrednoj knjizi ***Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj*** obavila je temeljita i iscrpna istraživanja o nastanku i djelatnosti profesionalnih fotografa u našim krajevima. U istoj knjizi, u poglavlju *Rani fotografi amateri* otvara i područje istraživanja amaterske fotografije (svećenik Dragutin Parčić, grof Juraj Drašković, grof Karlo Dragutin Drašković i drugi). Daljnja istraživanja hrvatske amaterske fotografije devetnaestog stoljeća nastavlja mr. sc. Marija Tonković u Muzeju za umjetnost i obrt, od čega posebno ističemo rad i izložbu na temu *Juraj i Karlo Drašković kao fotografi*, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 1985., kao i istraživanja objavljena u zborniku radova uz izložbu *Fotografija u Hrvatskoj: 1848-1951*, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 1994. Da istraživanjima nema kraja pokazuje i primjer gospođe mr. sc. Nade Grčević koja u *Peristilu*, zborniku radova za povijest umjetnosti, 1996. objavljuje svoja nova istraživanja o Demetru Novakoviću, prvom hrvatskom dagerotipistu.

Vjerovati je, da će daljnja istraživanja fotografskih prilika u hrvatskim krajevima u devetnaestom stoljeću i dalje dovoditi do novih otkrića imena ljudi koji su se fotografijom u to doba bavili amaterski. Od samog početka svoga nastanka fotografija je predstavljala jedan veliki i novi, ne samo tehnički već i kulturni izazov. U njoj se na jedan primamljiv način udružuju tehnička vještina s osobnom kreacijom autora u procesu stvaranja finalnog umjetničkog djela. No, treba se odmah ograditi, sasma je jasno, da ni svaka izrađena fotografija neće biti a priori i umjetnička, kao što ni svako platno postavljeno na slikarskom stalku ne rezultira proizvodom umjetničke razine.

Osamdesete godine devetnaestog stoljeća bile su neobično važne za razvoj fotoamaterizma. Naime, tih godina dolazi do prekretnice u tehnici fotografiranja. Mučni postupci snimanja s mokrim pločama ustupaju svoje mjesto novoj suhoj ploči. Ploče postaju trajne i mogu se nabavljati u trgovinama. I prvi proizvođači fotografskih aparata usavršavaju svoje konstrukcije te daju u prodaju nove, suvremenije i jednostavnije fotoaparate po cijenama pristupačnim i širem krugu ljubitelja fotografije. Fotografijom se bavi sve veći broj ***nefotografa,*** koji se kasnije nazivaju fotoamaterima.

---

[5] Ivan Standl, *Fotografijske slike Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*, knjiga I., Gradjanska i vojnička Hrvatske, 1875.
[6] Društvo za umjetnost i umjetni obrt, katalog međunarodne izložbe umjetnina, u Kr. Obrtnoj školi, Zagreb, 1891.

Ti, u početku nestručni fotoamateri, u pomanjkanju većeg znanja, iskustva i sredstava počinju udruživati svoje snage. Tako nastaju prva društva u kojima se izmjenjuju iskustva uz međusobno potpomaganje njihovih članova. Ta društva obično nastaju pod imenom *Fotokluba.* Tako su bile ostvarene prve pretpostavke nastanka budućeg velikog svjetskog pokreta.

Prvi klub amatera fotografa u hrvatskim krajevima nastaje 1892. u Zagrebu, pod okriljem Društva umjetnosti. Nije beznačajan podatak da je naš prvi fotoklub nastao samo godinu dana nakon održavanja prve bečke izložbe umjetničke fotografije, koja se danas uzima kao početak velikog svjetskog fotoamaterskog pokreta. Tim činom konačno i u nas amaterska fotografija dobiva na značenju, a s tim i potvrdu svoga smisla i ciljeva. Interesantno je napomenuti da su članovi tog kluba prvi put kolektivno nastupili već nakon dvije godine i izlagali svoje radove na nacionalnoj umjetničkoj izložbi *Društva umjetnosti* 1894. u Zagrebu.

U sagledavanju i ocjeni fotografskog kretanja tih godina, ne smije se smetnuti s uma ni specifične ekonomske, kulturne a posebno političke prilike u kojima se tada nalazila Hrvatska u okvirima Austro-Ugarske monarhije. Te su prilike uvjetovale da fotoamaterski pokret već u samom početku svoga postojanja stavlja sebi u zadaću:

> *da svoje članstvo što bolje uputi u fotografiranje, ali i da šire općinstvo upozna s prirodnim i umjetničkim ljepotama svoje domovine.* [7]

Ova kulturno-prosvjetiteljska misija u svome narodu, od prvih početaka naše fotografije pa do danas (jer se tragična sudbina hrvatskog naroda nije mijenjala sve do Domovinskog rata) ostala je u cijelom proteklom periodu jedna od glavnih odrednica fotoamaterskog pokreta.

Zagrebački fotoamaterski pokret uspijeva okupiti veći broj članova, a uživa i novčanu potporu Zemaljske vlade. Ova potpora primjerice u 1884. iznosi čak 1600 forinta. I pored te pomoći, iste godine klub prestaje s radom radi tadašnje velike skupoće fotografskih potrepština. Financijska situacija imala je za posljedicu da hrvatsko Društvo umjetnosti preuzima klub zajedno s cjelokupnom imovinom, ali i dugovima, te da u svojim okvirima osniva poseban fotografski odjel. Taj odjel, radeći s više ili manje uspjeha sve do Prvog svjetskog rata, postavlja čak i dvije međunarodne izložbe umjetničke fotografije u Zagrebu, 1910. i 1913. godine. Obje izložbe održane su u Umjetničkom paviljonu. Od druge izložbe sačuvano je nekoliko primjeraka kataloga.

Fotoklub Zagreb između dva svjetska rata, prvi uspon k vrhu svjetske fotografije

Prvi svjetski rat označio je kraj jednog razdoblja zagrebačke fotografije. Ratni vihor prekida fotografske aktivnosti. Tek 1922. oživljava ponovno u Zagrebu fotoamaterski pokret. Tada je osnovano društvo pod imenom Fotoklub Zagreb. Cilj je društva bio nastaviti tamo gdje se stalo prije rata. No proteći će još niz godina prije no što se Klub postavi na svoje noge i zabilježi prve uspjehe. Bilo je to doba sveopće društvene i političke nesređenosti, doba osnutka jedne nove države, tzv. Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, kasnije proglašene Kraljevinom Jugoslavijom, doba privredne krize, pa se sve to odražavalo i na rad tog kluba. S obzirom na sve izneseno, danas ne čudi što u Pravilima Fotokluba Zagreb, u članku 2, nailazimo na stavak sljedećeg sadržaja:

> *Svaka politika ostaje iz društva bezuvjetno isključena.*

Ova su pravila usvojena u Klubu prosinca 1922., a odobrena 11. siječnja 1923. pri Vladi za

[7] Mladen Grčević, *Razvoj umjetničke fotografije u Hrvatskoj*, magistarski rad, Zagreb, 1965., str.9

Hrvatsku i Sloveniju pod brojem 60177/22. [8]

Slična je situacija vladala i u drugim hrvatskim gradovima. Amaterska fotografija u tim godinama održavala se gotovo isključivo u planinarskim društvima, u okvirima njihovih fotosekcija. Fotoamateri-planinari snimaju pejsaže i planine, dakle, svoj objektiv okreću prema prirodi. Treba spomenuti, da je fotosekcija Hrvatskog planinarskog društva godine 1929. organizirala i održala u Zagrebu međunarodnu izložbu planinarske fotografije [9].

U prvim poslijeratnim godinama, od 1922. pa nadalje, Fotoklub Zagreb nema sredstava i praktički životari. Takvo stanje traje sve do početka 30-ih godina. Bez sumnje, navedena planinarska izložba fotografije imala je znatnog utjecaja na jačanje Fotokluba Zagreb u vremenu koje je dolazilo. Godina 1931. označava prekretnicu u životu Fotokluba Zagreb, kada oživljava klupski život. Privredna kriza u tadašnjoj državi polako jenjava, a klub pronalazi svoje sponzore, koji ga potpomažu u njegovu radu. Uprava kluba uočava značenje izložbene djelatnosti te na nju stavlja težište klupskih aktivnosti. Već 1932. Fotoklub Zagreb održava uspjelu ***I. izložbu umjetničke fotografije*** (od 13. do 22. travnja) u Salonu Ulrich [10]. Izloženo je bilo 177 fotografija. Cjelokupni tadašnji tisak povoljno se izražava o toj izložbi. Iste godine Fotoklub Zagreb osvaja plaketu na izložbi fotografije u Osijeku, kao i na *VII. Iris salonu* u Antwerpenu, što je predstavljalo veliki uspjeh i poticaj za daljnji rad.

U to vrijeme Fotoklub Zagreb ima vlastite društvene prostorije u Masarykovoj ulici broj 11, mezanin desno, u kojima se održavaju stručna predavanja i projekcije (prethodno se nalazio u Nikolićevoj ulici iznad apoteke, u prostorijama koje je klubu stavio na raspolaganje direktor Putnika gospodin Dragomanović). U okvirima kluba djeluje i kinosekcija, koja se kasnije odvaja i iz koje se osniva Kinoklub Zagreb. Društveni sastanci održavaju se petkom u večernjim satima.

Godine 1933. Fotoklub Zagreb priređuje ***II. izložbu amaterske fotografije*** [11] od 15. do 24. svibnja, koja također dobiva pozitivne kritike.

Potaknuti pozitivnim kritikama na prethodne dvije izložbe iz 1932. i 1933., marljivi članovi Fotokluba Zagreb u 1934. godini priređuju ***Jesenski salon umjetničke fotografije*** [12] i opet u Salonu Ulrich. Na toj izložbi sudjeluju i amateri i profesionalci čime je probijena dotadašnja brana između ta dva tabora. Izložena je bila 161 fotografija od 50 autora. *Foto-revija* u studenome 1934. na str. 202. pod naslovom *Jesenski salon umjetničke fotografije* donosi iscrpan prikaz ove izložbe. *Jesenski salon umjetničke fotografije* pokazao je koliko je u jednom kratkom vremenskom razdoblju porastao ugled zagrebačkog fotokluba. Na tom salonu sudjeluju fotografi iz čak 12 gradova Kraljevine Jugoslavije, i to: Ljubljane (12), Splita (1), Čakovca (1), Krapine (1), Velikog Bečkereka (2), Tivta (1), Sušaka (1), Delnica (1), Osijeka (1), Beograda (3), Novog Sada (1), i Zagreba (25). Napomena: brojevi u zagradama označavaju broj autora.

Svi ovi, u to vrijeme lijepi uspjesi, a u vrlo kratkom vremenu, imali su za posljedicu da je u jesen

---

[8] Podaci o registarskom broju i datumu registracije prvih klupskih pravila iz godine 1923. vidljivi su iz članka 26. novih Klupskih pravila iz godine 1934. (prijelazne i završne odredbe). Primjerke ovih Pravila imao je Juraj Mažuran, ali su izgubljeni. Sačuvane su kopije pravila.

[9] August Frajtić, *Umjetnička fotografija u Hrvatskoj*, Foto-revija, br.5, svibanj 1936., str. 67-69.

[10] Mladen Grčević, nav.dj. str.97-98.
Foto-revija, br.1, Zagreb,1932., str.13 (Društvene vijesti, informacija o Fotoklubu Zagreb)
Katalog snimaka prve izložbe amaterskih fotografija „Fotokluba Zagreb“, Salon Ulrih, 13.-22.IV.1932., Tipografija D.D. Zagreb

[11] Mladen Grčević, nav.dj., str.104-105.
II. izložba amaterske fotografije Fotokluba Zagreb, Foto-revija, br.4, Zagreb, 1933., str.8-9
Fotoklub Zagreb, Katalog II.izložbe amaterske fotografije, 15.-24. maj 1933., Salon Ulrich, Zagreb, Ilica 40

[12] Mladen Grčević, nav.dj. str.115-117.
Fotoklub Zagreb, Jesenski salon umjetničke fotografije, katalog, 1.-10.X.1934., Salon Ullrich, Zagreb

sljedeće, 1935. održana u Zagrebu u Umjetničkom paviljonu ***I. sveslavenska izložba umjetničke fotografije***.[13] Što se tiče Zagreba, bila je to treća po redu međunarodna izložba fotografije održana u ovom gradu u organizaciji zagrebačkih fotoamatera (1910., 1913. i 1935.). Ta je izložba održana točno 25 godina nakon održavanja prve međunarodne izložbe fotografije u Zagrebu, pa u njoj ima određene obljetničke simbolike.

Jačanje izložbenih aktivnosti u Fotoklubu Zagreb, bez sumnje, odrazilo se i na druge oblike društvenog rada. Tako se, primjerice, stara klupska pravila iz 1922. napuštaju, a klub koncem 1934. usvaja nova modernija pravila. *Foto-revija* od prosinca 1934., na stranici 234., pod naslovom *Saopćenje Fotokluba Zagreb* donosi sljedeći tekst:

> *Nova pravila našeg kluba su potvrđena, te smo ovlašteni osnivati podružnice u svakom većem mjestu Kraljevine, ako se javi za to interesenata. Svi klubovi ili pojedinci, koji žele imati naša pravila bilo u svrhu osnivanja samostalnog kluba ili naše podružnice ili u koju drugu svrhu, neka se obrate na adresu Fotoklub Zagreb, Masarykova 11, te neka priložе pismu Din-5 u poštanskim markama.* [14]

Prosvjetiteljske tendencije iz daleke 1892. godine izražene pri osnivanju prvoga hrvatskog fotokluba i dalje su prisutne u Fotoklubu Zagreb. To se lijepo vidi iz napisa pod naslovom *Jesenska izložba u Zagrebu* [15], u svibanjskom broju *Foto-revije* iz godine 1935. U tom napisu August Frajtić (dugogodišnji tajnik kluba i njegov spiritus movens) završava svoje izlaganje sljedećim preporukama:

> *O tome što da snima pojedinac šteta je danas još gubiti riječi. Ipak treba upozoriti da uz čistu fotografiju ne smijemo zaboraviti ljepote naše domovine. Jer, ako stranci zapažaju te ljepote, i s takim slikama postizavaju uspjehe, tim više ih moramo zapažati i osjećati mi. Jasno je da se time ne misli izlaganje razglednica, već umjetničko shvaćanje i svladavanje naših narodnih osobina i ljepota naših krajeva.*

Iz svega do sada navedenoga vidljivo je da je tadašnji zamah umjetničke fotografije u svijetu imao velikog utjecaja i na djelovanje naših fotografa.

Tridesetih godina, polako, s razvojem i jačanjem naših fotoklubova, fotoamateri se odvajaju od planinara i planinarske fotografije koja je do tada bila gotovo jedini oblik fotografskih aktivnosti od Prvog svjetskog rata nadalje.
Na činjenicu da se planinari ograničavaju samo na fotografiranje prirode i njenih ljepota i da su tu dosegli svoj maksimum u pristupu umjetničkoj fotografiji prvi je upozorio Frajtić. On očito nije našao zajednički jezik sa planinarima i njihovim viđenjem fotografije, u kojoj uvijek ističu da je riječ samo o amaterskoj fotografiji i radi toga to je bio kraj njegovog interesa za kontakte sa planinarima i njihovom fotografijom.

Od 1935. godine pa nadalje sve do 1940. održavaju se svake godine u Zagrebu u Umjetničkom paviljonu međunarodne izložbe umjetničke fotografije. Bile su to vrlo uspjele izložbe. Istodobno i izlagači Fotokluba Zagreb sudjeluju gotovo na svim značajnijim izložbama u svijetu, afirmirajući tako svoj Klub i grad. Višegodišnji sistematski i uporni rad donosi tada i svoje rezultate. Bilo je to zlatno doba zagrebačke fotografije. Nižu se nagrade i priznanja Fotoklubu Zagreb: 1936. na *II. međunarodnoj izložbi fotografije* u Ljubljani kao i u Beogradu, 1936.-1937. na *X. internacionalnom Iris salonu* u Antwerpenu, 1938. na *Luxembourg salonu*, 1939. u Osijeku, 1940. u Debrecenu i opet

---

[13] Mladen Grčević, nav.dj., str.121-122.
I. sveslavenska izložba umjetničke fotografije, Foto-revija, br.7., Zagreb, 1934., (najava izložbe za godinu 1935.).

[14] Nova Pravila Fotokluba Zagreb donesena su 20. listopada godine 1934. (Pov. II., br.3709/1934., Zagreb, Kraljevska Banka, uprava Savske banovine, upravno odjeljenje). Primjerak Pravila nalazio se u privatnoj zbirci Juraja Mažurana, ali je izgubljen. Na sreću sačuvana je kopija u vlasništvu autora ove knjige.

[15] August Frajtić, *Jesenska izložba u Zagrebu*, Foto-revija, br.5., Zagreb, 1935., str.83-84 (najava održavanja *I. sveslavenske izložbe umjetničke fotografije* u Zagrebu, a koja je održana od 17.11 do 8.12.1935. godine).

u Osijeku itd. Za razdoblje od 1932. do 1935., može se reći, da u našoj fotografiji prevladavaju sadržaji sa socijalnim tendencijama. To se vremenski podudara s radom i djelovanjem likovne grupe Zemlja. [16] U kasnijim godinama sve više prevladava orijentacija prema folkloru i selu, što našim autorima donosi velike uspjehe u inozemstvu.

Dugogodišnji zajednički i sistematski rad zagrebačkih fotografa, profesionalaca i amatera, okupljenih u Fotoklubu Zagreb rezultirao je koncem 30-ih godina stvaranjem zajedničkog stila, koji je tada u svijetu priznat kao *Zagrebačka škola* [17]. Danas, gledano iz perspektive europske fotografije toga vremena, može se reći da je koncem 30-ih godina Fotoklub Zagreb jedna od najaktivnijih i umjetnički najzrelijih fotografskih organizacija u Europi. Put k uspjehu, međutim, nije bio lagan. Stanje i rad u klubu na početku 30-ih godina bilo je vrlo teško. Klub je bez sredstava, aparata i odgovarajućih prostorija. Krajnjim požrtvovanjem pojedinih članova, samoodricanjem i direktnom materijalnom pomoći nabavljaju se prvi potrebni aparati, osniva se stručna knjižnica i pronalaze odgovarajuće klupske prostorije. Napredniji članovi kluba sami se usavršavaju, a svoje znanje prenose na redovitim tjednim predavanjima na ostale klupske članove. Taj uporni rad počeo je već nakon 1933. davati svoje plodove. Valja stoga i danas odati priznanje toj generaciji u Fotoklubu Zagreb, njenom radu i poletu, entuzijazmu i ljubavi za klub, odnosno za razvoj fotografije uopće na našim prostorima i u tom dijelu Europe.

Godine 1938., zalaganjem Njemačkog fotoamaterskog saveza i Fotokluba Zagreb, na **Prvom međunarodnom kongresu** za amatersku fotografiju održanom u Beču osnovana je **Međunarodna fotoamaterska unija**.[18] Unija je ubrzo apelirala na sve fotoamatere u svijetu, da se udružuju u državne (nacionalne) saveze u svrhu što lakšeg komuniciranja s Unijom. Održavanje kongresa najavljeno je u nas u broju 3/38 u *Foto-reviji* na stranici 63, u rubrici pod naslovom *Svega po malo*. Već u broju 8/38 na stranici 180 *Foto-revija* objavljuje napis o održanom Prvom međunarodnom fotoamaterskom kongresu u Beču na kojemu je osnovan Međunarodni fotoamaterski savez (Unija). Posebno se ističe da je tom prigodom za potpredsjednika Unije izabran August Frajtić, tajnik Fotokluba Zagreb.

Unija je u tim godinama odigrala veliku ulogu u konsolidaciji svjetskog fotoamaterskog pokreta. S ponosom možemo danas istaknuti i ključnu ulogu Fotokluba Zagreb, odnosno njegova dugogodišnjeg i uglednog tajnika Augusta Frajtića u radu novoosnovane Unije.Unija je bila veoma aktivna pa se već za 1939. planiralo održavanje njenog Drugog kongresa. Održavanje Drugog kongresa najavljuje u nas *Foto-revija* u svome broju 1/39, na stranici 18 i to za mjesec srpanj te godine, u Münchenu.[19] Tik pred održavanje kongresa, u broju 6/39 na stranici 137 *Foto-revija* daje detaljna priopćenja o Drugom kongresu međunarodne fotoamaterske unije, koji se po programu trebao održati u vremenu od 29.07. do 1.08.1939.
Iz broja 10/39 *Foto-revije* na stranici 229, u rubrici *Iz amaterskog svijeta* saznajemo da je održani kongres potvrdio pravila Unije s malim izmjenama koje je kongresu predočio potpredsjednik *Unije* August Frajtić. Tom je prilikom ustanovljena i službena kratica za Uniju - UNIFA. Iz istog broja *Foto-revije* dalje saznajemo da bi se sljedeći kongresi UNIFA-e trebali održati 1940. u Bukureštu, 1941. u Zagrebu, a 1942. u Rimu.

Premda je sa općeg društvenog interesa događaj održavanja jednog kongresa fotoamaterske unije 1939. prilično beznačajan, o tome je u dnevnom tisku tada zabilježeno slijedeće:

Jutarnji list, 11.VIII.1939. u napisu *Kongres medjunarodne fotoamaterske unije.*

---

[16] Mladen Grčević, nav.dj., str. 109.
[17] Mladen Grčević, nav.dj., str.127-128 i 146-147.
[18] Mladen Grčević, nav.dj., str. 134.
[19] Drugi Kongres održan je u Münchenu u vremenu od 29. srpnja do 20. kolovoza 1939. Tom prigodom održana je i Međunarodna izložba fotografije kao i savezna izložba njemačke amaterske fotografije (Internationale Fotografische Ausstelung und Bundesausstelung des Reichbundes deutscher amateur-fotografen).

U članku se navodi da je August Frajtić u Münchenu održao uspjelo predavanje,

> *Jutarnji list*, 11.VIII.1939. donosi napis *Na internacionalnom fotoamaterskom kongresu u Münchenu Jugoslaviju je zastupao Hrvatski fotoamaterski savez i Fotoklub Zagreb,*

U članku se navodi*:*

> *zatim je zaključena opća izmjena slikovnih mapa, po uzoru kako to već dugo vremena provadja Fotoklub Zagreb*.
>
> *Hrvatski dnevnik*, 17. VIII.1939. donosi napis *Hrvatski fotoamateri vratili se sa svjetskog kongresa fotoamatera u Münchenu,*

U tom je članku objavljen intervju sa tajnikom Fotokluba Zagreb Augustom Frajtićem.
Vodeća uloga Fotokluba Zagreb, što se tiče jugoslavenskih fotoamatera, bila je neupitna. Planirani Treći kongres UNIFA-e za 1940. u Bukureštu nije održan, te se sljedeće 1941. godine trebao u Zagrebu umjesto četvrtog održati treći kongres. Jasno, da je organizacija održavanja kongresa bila povjerena Fotoklubu Zagreb. Nažalost, pogoršanje međunarodne situacije kao i početak Drugog svjetskog rata prisili su Fotoklub Zagreb da otkaže organizaciju kongresa te ju odgodi za neka bolja vremena, koja više nikada nisu došla. O tome možemo pročitati zanimljivu informaciju u broju 2/41 časopisa *Suvremena fotografija*.

Interesantno je napomenuti da su nekoliko godina prije tih događaja već postojale tendencije među fotoamaterima u tadašnjoj Jugoslaviji da se na neki način ujedine. Tako je 1936. sklopljen poseban sporazum (u Mariboru, prosinca 1936.) između fotoklubova Maribora, Ljubljane, Zagreba i Beograda, a pod nazivom **Radna zajednica** [20]. Ta se zajednica nije dugo održala zbog različitih interesa, koji se nisu mogli uskladiti pisanim pravilima.

Osnivanje Međunarodne fotoamaterske unije ubrzalo je međusobno povezivanje hrvatskih fotoklubova. Na inicijativu Fotokluba Zagreb, a uz podršku fotoklubova u Daruvaru i Sušaku, održana je 11. lipnja 1939. konstituirajuća skupština Hrvatskog fotoamaterskog saveza, kojemu su pristupila sva tri navedena kluba [21]. Malo kasnije, iste godine, tom Savezu pristupio je i Fotoklub Osijek. Već te iste godine Hrvatski fotoamaterski savez organizirao je Prvu nacionalnu izložbu umjetničke fotografije u Sušaku [22].

U svezi s radom Hrvatskog fotoamaterskog saveza treba na ovom mjestu reći nekoliko riječi. Premda su ga osnovala tri hrvatska fotokluba, a četvrti se pridružio Savezu vrlo brzo, glavni inicijator i pokretač osnutka Saveza bio je zacijelo Fotoklub Zagreb. Do osnutka Saveza nije došlo preko noći, jer su se za to morale obaviti temeljite pripreme. No, o tome tijekom prve polovice godine 1939. u *Foto-reviji* nema ni riječi. Prvi napis o Savezu nalazimo tek u broju 7/39, na stranici 158 kako je već navedeno. Premda je trajanje toga Saveza bilo vrlo kratko, jer Drugi svjetski rat prekida njegove aktivnosti, a nakon rata dolazi na našim prostorima do velikih društveno-političkih promjena, ipak se u jednom kratkom vremenu osjetilo učinkovito djelovanje Saveza.

Već u broju 11/39 na stranici 249 *Foto-revije* nailazimo na podatak da Hrvatski fotoamaterski savez ima namjeru izdati pravilnik prema kojemu bi se trebale organizirati buduće izložbe priređene od klubova učlanjenih u taj Savez.

U broju 1/40 na stranici 20. *Foto-revije* apelira se na sve fotoamatere da se što prije upišu u postojeće klubove u svojim gradovima (Zagrebu, Osijeku, Daruvaru i Sušaku). Dalje se navodi:

> *U mjestima gdje još nema klubova, a ima dosta amatera koji bi htjeli klub osnovati, neka se ti amateri izvole obratiti na Hrvatski fotoamaterski savez, Zagreb, Ilica 29/III, pa će dobiti sve potrebne upute o organizaciji klubova, nacrte pravila, upute o pristupu Savezu itd.*

---

[20] Osnovana je Radna zajednica, Foto-revija, br. 7, Zagreb, 1939., str. 158.
[21] Mladen Grčević, nav.dj., str. 139.
[22] Fotoklub Sušak, I. Nacionalna izložba umjetničke fotografije, Sušak, katalog, 30. juli – 6. august, 1939.

Sam podatak o sjedištu Saveza u prostorijama Fotokluba Zagreb upućuje nas na to da iza svih aktivnosti Saveza u stvari stoji Fotoklub Zagreb.

U broju 2/40 na stranici 33. *Foto-revije* Hrvatski fotoamaterski savez službeno najavljuje, odlukom svoga upravnog odbora, izložbe koje će se održati u 1940. na njegovu teritoriju i pod njegovim pokroviteljstvom. Bile su to tri nacionalne izložbe umjetničke fotografije i to u Osijeku, Sušaku i Daruvaru [23], te *VIII. međunarodna izložba fotografije* u Zagrebu. Vidljivo je da nakon samo nešto više od pola godine od svoga osnutka Savez postaje koordinirajući faktor koji preuzima rukovodeću ulogu u kreiranju politike hrvatskog fotoamaterskog pokreta.

Hrvatski fotoamaterski savez u jednom vrlo kratkom vremenu postaje tako spona između svih fotografskih događanja unutar njegova područja (tadanja Banovina Hrvatska) i "ostatka" tadašnje Kraljevine Jugoslavije. Na takav zaključak navodi nas napis objavljen u broju 2/41 na stranici 25. u časopisu *Suvremena fotografija*. Tu Hrvatski fotoamaterski savez priopćava, da su zaključkom sjednice saveznog upravnog odbora raspoređene savezne nacionalne izložbe u godini 1941. u Sušaku, Daruvaru i Osijeku. Posebno se ističe, da članovi Hrvatskog fotoamaterskog saveza nastupaju kolektivno prema posebnom saveznom izložbenom pravilniku, dok svi ostali nastupaju kolektivno prema općim izložbenim uvjetima. Začuđuje da u dosadašnjim istraživačkim radovima i objavljenoj literaturi ovaj važan detalj iz povijesti našeg Saveza nije obrađen, premda bi bio jako interesantan radi sagledavanja sveukupnih fotografskih zbivanja u tadašnjoj državi, Kraljevini Jugoslaviji, a posebice mjestu i ulozi Hrvatskog fotoamaterskog saveza u tim zbivanjima. Izvjesno je, da bi takva istraživanja očitovala odlučujuću ulogu Fotokluba Zagreb i na saveznoj razini tadašnje države. Početkom Drugog svjetskog rata prekinuta je daljnja uspješna aktivnost Hrvatskog fotoamaterskog saveza.

Fotoklub Zagreb nalazio se u svojim prostorijama u Masarykovoj ulici broj 11 sve do jeseni godine 1939., kada seli u nove, komfornije prostorije u Ilici 29/III, gdje se nalazi još i danas. To je bilo omogućeno materijalnim jačanjem Kluba, koji podupiru mnogi ugledni donatori, a na osnovi sjajnih rezultata koje je taj klub postizao tih godina. O tom preseljenju nalazimo podatak u oglasnom dijelu *Foto-revije* u godinama 1939. i 1940. U broju 8/39, na stranici 186. *Foto-revije*, a u svezi s održavanjem *VII. međunarodne izložbe umjetničke fotografije* u Zagrebu, još se navodi adresa kluba u Masarykovoj ulici. Nasuprot tomu, u broju 1/40 na stranici 20. *Foto-revije* već se navodi nova adresa u Ilici 29/III kat.

Smatram posebno važnim reći na ovom mjestu nekoliko riječi o međunarodnom ugledu zagrebačkog Fotokluba, koji je stekao u to vrijeme izlaganjem svojih klupskih kolekcija u raznim zemljama svijeta.

Iz *Foto-revije* broj 2/39, na stranici 42. saznajemo, da je tijekom 1938. Fotoklub Zagreb održao izložbe svojih klupskih kolekcija mjeseca studenog u Stockholmu, a mjeseca prosinca u Londonu, kod Royal Photographic Society of Great Britain.

Iz *Foto-revije* broj 4/39, na stranici 90. saznajemo da je u mjesecu travnju te godine Fotografische Kring IRIS u Antwerpenu organizirao javnu izložbu od 100 fotografija Fotokluba Zagreb. Nakon toga tu kolekciju preuzima Les Amateurs Photographes Belges u Bruxellesu. Po završenoj turneji po Belgiji kolekcija odlazi u Bugarsku.

Iz *Foto-revije* broj 6/39, na stranici 137. saznajemo da je putna kolekcija Fotokluba Zagreb, koja se sastojala od 80 umjetničkih slika i 20 slika hrvatskog folklora završila sedmomjesečnu turneju po Nizozemskoj i Belgiji, te je stigla u Sofiju gdje će biti izložena kao posebni odjel na *Prvoj izložbi*

[23] Hrvatski fotoamaterski savez, katalog, Nacionalne izložbe umjetničke fotografije, 1940., Priređivači: Fotoklub Osijek, Fotoklub Sušak, Fotoklub Daruvar

bugarske fotografije.

Iz *Foto-revije* broj 7/39, na stranici 161. saznajemo da se Norveški savez fotoklubova obratio Fotoklubu Zagreb sa zamolbom da mu ovaj ustupi svoju kolekciju fotografija, koja se već od listopada 1938. nalazi na putovanju po Švedskoj, na što je Fotoklub Zagreb pristao.

Iz *Foto-revije* broj 10/39, na stranici 229. saznajemo da se kolekcija od 100 fotografija Fotokluba Zagreb nalazi momentalno na nacionalnoj izložbi Foto Cluba Argentino u Buenos Airesu, gdje Zagrepčani nastupaju kao gosti. Poslije te izložbe kolekcija Fotokluba Zagreb proći će kroz sve važnije zemlje Južne i Srednje Amerike.

U svezi s tom izložbom u tjedniku Naša sloga (organo de la colectividad Yugoeslava de la America del Sud, Buenos Aires 26 de octuebre de 1939.), glasilu naših iseljenika, dat je iscrpni prikaz. Naslov članka Kutić Jugoslavije na izložbi Argentinskog Foto Cluba mogao bi neupućenog čitatelja zavarati, jer se u stvari radilo o pozivnoj izložbi kojom je argentinski Foto Club počastio zagrebački Fotoklub. O toj izložbi dat je detaljni prikaz u časopisu Correo Fotografico Sudamericano, octubre 15 de 1939, ano XVIII-No.382, gdje se posebno apostrofira Fotoklub Zagreb (jedini izvan Južne Amerike). U svezi s tim događajem u zagrebačkom je tisku zabilježeno slijedeće:

Novosti br. 310, 9.novembra 1939. donose napis *Veliki uspjeh zagrebačkih fotografa na izložbi u Buenos Airesu,*

Novosti, 3. januara 1940., donose napis *Izložba zagrebačkog fotokluba bit će priređena u mnogim gradovima Argentine,* Novosti, 3. januara 1940.,

Jutarnji list 13.I.1940 donosi napis *Velik uspjeh hrvatskih umjetničkih fotografa u Buenos Airesu*

Ista će se situacija još ponoviti i u 1940. godini što će isti tjednik (*Naša sloga*) objaviti dana 14 de marzo de 1940, Buenos Aires.

Zanimljiva je, međutim, obavijest u *Suvremenoj fotografiji,* broj 3/41 na stranici 47. gdje se navodi da je Fotoklub Zagreb postao počasnim članom Foto Cluba Argentino iz Buenos Airesa za zasluge postignute specijalnim izložbama od 100 fotografija koje je Fotoklub Zagreb priredio u Buenos Airesu, Rosariu i Tucumanu. Tu očigledno uspostavljenu plodnu suradnju, nažalost, prekinuo je Drugi svjetski rat.

Osim objavljivanja putovanja kolekcija fotografije Fotokluba Zagreb u Foto-reviji i u dnevnom tisku dat je odgovarajući publicitet i zablježeno je sljedeće:

Večer, br.5460, od 8.veljače 1939. donosi napis *Zagrebački fotoamateri na izložbi u New-Yorku.*

Hrvatski dnevnik od 9.veljače 1939. donosi napis *Izložba hrvatske fotografije na engleskim sveučilištima.*

Jutarnji list od 9.II.1939. donosi napis *Naši fotoamateri u Oxfordu i Cambridgeu,.,*

Novosti, br.40, od 9.februara 1939. donosi napis *Zagrebački fotoklub pozvan da priredi specijalnu izložbu u Oxfordu i Cambridgeu.*

Hrvatski dnevnik od 17. veljače 1939 donosi napis *Zbirke slika zagrebačkih fotoamatera putuju po Holandiji, Skandinaviji, Engleskoj i Americi.*

Le Martin, od 9.4.1939. donosi napis *Le Cercle Photographique IRIS, expose les oeuvres du photocleb Zagreb.*

Izlišno je posebno isticati da su to bile kolekcije fotografije Fotokluba Zagreb.

Tijekom 1940. u *Foto-reviji* se gubi trag ovih događanja, tako da nije jasno jesu li se sve daljnje planirane izložbe održale, i da li su se sve te kolekcije, s obzirom na dolazeći Drugi svjetski rat, vratile natrag u matični klub. Vjerojatno se povratak klupskih kolekcija nakon njihovih uspješnih

izlaganja u inozemstvu u to vrijeme nije smatrao toliko važnim događajem da se o tome posebno piše. No za sudbinu kolekcije iz Argentine saznao sam ipak kako je završila, zahvaljujući mojim kontaktima sa gospodinom Kazimirom Kovačićem iz Buenos Airesa tijekom 1999.-2004.
To sam pitanje postavio Kovačiću u mome pismu iz lipnja 1999. napominjući da se ta kolekcija, prema svim saznanjima nije vratila u Fotoklub Zagreb.
Kratko vrijeme iza moga pisma slijedio je Kovačićev odgovor koji je razrješio moje pitanje.
Navedena kolekcija od 100 fotografija ipak je bila vraćena u Fotoklub Zagreb, ali je negdje 1942/43 bila izložena u Rimu i onda nije vraćena u Zagreb. Netko je tu kolekciju nakon 1945. donio u Argentinu s namjerom da ih proda za svoj račun. On je za to saznao i odkupio dio tih fotografija.
Kada je Frajtić za to saznao bio je užasnut sudbinom kolekcije koju je on osobno u Fotoklubu slagao. Kovačić mu je htio odkupljene fotografije pokloniti ali je to Frajtić s negodovanjem odbio. Nakon toga je Kovačić otkupljeni dio klubske kolekcije razdavao prijateljima u Buenos Airesu, pa se valjda nalaze po hrvatskim kućama. Tako je završila slavna kolekcija od 100 fotografija Fotokluba Zagreb.

Iz ovog kratkog, sažetog navođenja klupskih aktivnosti s konca 30-ih godina vidljivo je, da je Fotoklub Zagreb dosegao u tadašnjem fotografskom svijetu svoju maksimalnu moguću razinu i ugled. Na kraju toga sažetog prikaza djelovanja zagrebačkih fotografa, kako profesionalaca tako i amatera, zajednički okupljenih oko istog programa u Fotoklubu Zagreb, u vremenu između dva svjetska rata, spomenimo i to da je 1939. uz pomoć Fotokluba Zagreb **osnovan pri Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu Odjel za fotografiju [24].** Taj je čin Fotokluba Zagreb zabilježen sljedećim napisima u tadašnjem tisku:

Večer od 13.XII.1938. donosi napis *Zagreb će naskoro imati prvi fotografski muzej u Europi*.
Jutarnji list od 14.XII. 1938. piše o *Osnivanju fotografskog muzeja u Zagrebu,*
Hrvatski dnevnik od 27. prosinca 1938. donosi napis *Hrvatski fotografi osnivaju fotografski muzej u Zagrebu.*

Ovo posebno spominjem, jer se u inicijativu prof. Tkalčića, kustosa Muzeja za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu posebno uključio Fotoklub Zagreb, te bio inicijator prikupljanja vrijednih fotografskih dokumenata i fotografija te ih poklonio Muzeju. Otkriću fotografije, uz njenu stotu godišnjicu, u tadašnjem tisku dat je značajan publicitet:

Zagrebački list od 5. siječnja 1939. donosi napis *Fotografija je otkrivena pred ravno 100 godina.*
Jutarnji list od 8.I.1939. donosi članak *Sto godina fotografije, obljetnica historičkog 7. siječnja 1839.*
Hrvatski dnevnik od 11. siječnja 1939. objavljuje članak *Stogodišnjica izuma fotografije.*
Novosti od 16. januara 1939. donose napis *Tko je pronašao fotografiju.*
Hrvatski dnevnik od 19.siječnja 1939. piše o *Proslavi stogodišnjice fotografije u Pučkom sveučilištu*.
Foto Revija br. 1, januar 1939. donosi napis *Stogodišnjica fotografije*.
U tom obilježavanju aktivnu ulogu imao je i Fotoklub Zagreb. Tako je August Frajtić održao predavanje u Pučkom sveučilištu, a također je objavio i članke u *Jutarnjem listu* i *Foto Reviji.*

Da je Fotoklub Zagreb u drugoj polovini 30-ih godina doista bila potpuno umjetnički formirana i brojčano jaka organizacija, svjedoči i podatak o broju sudionika - izlagača iz matičnog kluba, a koji su izlagali od *III.* do *VIII. međunarodne izložbe umjetničke fotografije*, koje su se održavale u

[24] Mladen Grčević, nav.dj. str.147-148.
Interesantna zabilješka o radu fotografskog odjela pri Muzeju za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu nalazi se u broju 1/40 Foto-revije na stranici 20. u rubrici Iz amaterskog svijeta.

Zagrebu (od 1935. do 1940.). Na *III. međunarodnoj izložbi fotografije (I. sveslavenska izložba)* u 1935. iz Fotokluba Zagreb sudjeluje 26 izlagača. Na sljedećoj izložbi 1936. iz kluba sudjeluje 28 izlagača. Samo godinu dana kasnije taj broj se već penje na 35. Godine 1938. iz kluba sudjeluje na izložbi 39 izlagača. U godini 1939. taj broj iznosi 38, da bi 1940., na *VIII. međunarodnoj izložbi fotografije* u Zagrebu, iz matičnog kluba sudjelovalo čak 46 izlagača.

Iz kataloga tih izložbi [25] vidljivo je da je u vremenu od 1935. do 1940. kroz izložbenu sekciju Fotokluba Zagreb na međunarodnoj zagrebačkoj izložbi umjetničke fotografije sudjelovalo ukupno više od 50 izlagača. Ipak, vodeću ulogu i pokretačku snagu u klubu u tim godinama činili su (abecedno navedeno): Vlado Cizelj, Tošo Dabac, Rikard Fuchs, August Frajtić, Vladimir Guteša, Ignjat Habermüller, Georgij-Žorž Skrygin, Albert Starzyk, Marijan Szabo i Ljubo Vidmajer. Njihov idejni voditelj, spiritus movens, bio je bez sumnje dugogodišnji tajnik kluba August Frajtić.

Uz Augusta Frajtića još posebno mjesto u povijesti kluba svakako pripada i Oskaru Schnuru, koji je osim što je bio i aktivni izlagač bio više od 30 godina i klupski blagajnik, a u mnogim presudnim trenutcima (od 1941. do 1945.) odigrao ključnu ulogu u očuvanju kluba, inventara i arhive.
Vodeći izlagač bio je ipak Tošo Dabac. Dabac će i nakon Drugog svjetskog rata, u godinama koje su slijedile, ostati sve do svoje smrti vodeći fotografski umjetnik u razmjerima bivše jugoslavenske države. Navedeni članovi Fotokluba Zagreb, osim na organizacijskom planu, bili su ujedno i aktivni izlagači. Smatram ipak potrebnim listu navedenih zapaženih dugogodišnjih izlagača te prve predratne generacije koja je 30-ih godina proslavila svoj klub kompletirati sljedećim imenima:
Milan Freund, Fuchs Rikard, Fuzy Milan (kasnije Fizi), Grčević, Ljudevit Griesbach, Milivoj Gudelj, Horvat Vlado, Janeković Đuka, dr. Branko Kojić, Branko Luš, Marula Manč, Ivo Medar, Mario Medeotti, prof. Milutin Mudrinić, Drago Paušić, Ernst Singer, Zlatko Spies, Sudnik Ivica, Vladimir Svetlični, Oskar Schnur, Ivo Vlašić te Miro dr. Vranić.

Posljednjih godina pred početak Drugog svjetskog rata ili čak tijekom rata, u Fotoklub Zagreb dolaze novi talentirani izlagači poput Ota Hohnjeca, Milana Pavića i Zlatka Zrneca. Oni će odmah nakon završetka rata, zajedno sa starijim klupskim kolegama predstavljati jezgru nove, prve poslijeratne generacije izlagača.

Da povijest hrvatske fotografije u razdoblju između dva svjetska rata nije pala u zaborav velika je zasluga mr. sc. Mladena Grčevića, istraživača toga razdoblja, i njegova magistarskog rada *Razvoj umjetničke fotografije u Hrvatskoj***,** Zagreb, 1965. Nažalost, ta dragocjena knjiga do danas nije tiskana.
Ipak, da bi se odužili našem velikom majstoru fotografije u njegovom istraživanju povijesti hrvatske fotografije, Josip Vranić, tadašnji predsjednik Fotokluba Zagreb, pokrenuo je tiskanje reprinta originalnog rukopisa iz 1965. (Institut za povijest umjetnosti, 1965.) u organizaciji Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1997. godine. Magistarski rad tiskan je u 100 primjeraka i uvezan u odgovarajuće likovno lijepo oblikovane tvrde korice. Nije mi poznato kome su podijeljeni primjerci toga reprint izdanja. U Fotoklubu Zagreb sačuvano je tek ne

[25] Katalozi, podaci o izlagačima iz Fotokluba Zagreb od 1935. do 1940. i to za I. Sveslavensku izložbu umjetničke fotografije (1935.) te od IV. do VIII. Međunarodne izložbe umjetničke fotografije u Zagrebu (1936. do 1940.).

Zagrebačka škola fotografije

Da bi danas u cjelosti mogli sagledati veličinu i značenje fenomena tzv. *zagrebačke škole fotografije* iz 30-ih godina prošlog stoljeća, moramo se vratiti malo u prošlost, u drugu polovicu 19. stoljeća.
Premda malen provincijski gradić, negdje na marginama moćnog Austrijskog carstva, Zagreb je uvijek pratio i bio u tijeku svih evropskih kulturnih kretanja. Podsjećam, da je samo godinu dana nakon objave postupka dagerotipije 1839. u Francuskoj akademiji znanosti u Parizu, imućni trgovac Demetar Novaković snimao tim postupkom panorame zagrebačke okolice, što je kuriozitet svoje vrste, čime se ne mogu pohvaliti ni mnoge velike i moćne evropske metropole. Tih radova, nažalost, danas nemamo, ali je to zabilježeno u Kukuljevićevom *Slovniku umjetnikah jugoslavenskih*.

Franjo Pommer izdaje godine 1856. prvi **Album fotografija uglednih suvremenika** što su zabilježile *Narodne novine* i *Vijenac*. [26] Ovo je tim više impresivno kada se uzme u obzir da je Zagreb polovinom 19. stoljeća imao tek nešto više od šesnaest tisuća stanovnika (prema popisu iz 1857. godine 16.657 stanovnika), dok su velike svjetske metropole već bile milijunski gradovi. Veličina ovog Pommerovog djela tim je veća kada se znade da je svoj album Pommer objavio čak 14 godina prije nego je legendarni francuski fotograf Nadar (Gaspard Felix Tournachon, 1820.-1910.) objavio u Parizu sličan album, skoro istovremeno sa Ivanom Standlom i njegovom fotomonografijom **Fotografijske slike iz Hrvatske** (1875.)
Zahvaljujući njihovim izvanrednim djelima danas smo u mogućnosti saznati nešto više o njihovim žiteljima, ponašanju, navikama i modi kao i o tadašnjem izgledu kulturnih i drugih značajnih objekata.

Već 1864. godine na Gospodarskoj izložbi u Zagrebu izlažu i fotografi iz Hrvatske. Međunarodna izložba umjetnina u Zagrebu (1891.), u znaku je afirmacije domaće amaterske fotografije. Sve te kao i niz drugih aktivnosti odvijale su se u okvirima tadašnjeg Društva umjetnosti.

Društvo umjetnosti s raznorodnom strukturom članstva iz redova kulturnih djelatnika, političara, bogatih privrednika i u početku s malim udjelom samih umjetnika, bila je u drugoj polovini 19. stoljeća jedina moguća asocijacija, koja je nastojala da dobrim projektima probudi interes u svim tadašnjim građanskim krugovima. Rezultati takvih nastojanja bili su osnivanje Obrtnog muzeja 1880. (danas Muzej za umjetnost i obrt), zatim Obrtne škole 1882. i niza drugih projekata.

U takvim kulturnim prilikama bilo je samo pitanje vremena kada će jedna grupa plemenitih ljudi, velika srca i mudrih glava, godine 1892. a pod okriljem Društva umjetnosti, vidovito sagledavši dolazak novog vremena fotografije, osnovati prvi **Klub fotografah amateurah**. Izuzetno je značajno naglasiti da se to dogodilo istovremeno kada je u Londonu osnovana grupacija Linked ring s isključivo umjetničkim ciljevima, a samo godinu dana nakon prve bečke izložbe umjetničke fotografije koja se općenito smatra početkom europskog fotoamaterskog pokreta. Bio je to istovremeno i početak organiziranog fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj.

Osnivanje toga kluba zbilo se u pravi trenutak po razvoj fotografije u Hrvatskoj. Početkom 20. stoljeća, u svjetskim relacijama, fotoamateri su bili ti koji su preuzeli inicijativu u kreativnom razvoju fotografije. Amateri su se za razliku od obrtnika-profesionalaca opterećenih izradom fotografija po narudžbi i drugim poslovima, kreativno lako pokretali i tako dali smisao ovom

26 *Narodne novine*, 10.kolovoza 1856.
Vijenac, 3.srpnja 1856.

novom mediju te iz njega uspjeli izvući maksimalne kreativne domete. To je već gospođa Nada Grčević u svojoj antologijskoj knjizi *Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj*, u poglavlju *Rani fotografi amateri*, izvanredno konstatirala (Zagreb 1981.).

Članovi tog prvog hrvatskog fotokluba prvi puta su kolektivno nastupili i izlagali svoje radove već 1894. godine na nacionalnoj umjetničkoj izložbi Društva umjetnosti. Radeći s više ili manje uspjeha sve do Prvog svjetskog rata, uspjeli su postaviti čak i dvije međunarodne izložbe umjetničke fotografije u Zagrebu, (1910. i 1913.).
Prvi svjetski rat označio je kraj jednog razoblja zagrebačke fotografije. Ratni vihor prekida daljnje fotografske aktivnosti. Tek 1922. oživljava ponovno u Zagrebu fotoamaterski pokret. Tada je obnovljeno društvo, ali pod imenom Fotoklub Zagreb, koje ime zadržava do današnjih dana. No društvo, u uvjetima opće društvene i ekonomske krize tek životari. Sve se svodi na planinarsku fotografiju.

Godine 1929. formira se Grupa zemlja [27] kao rezultat organiziranog okupljanja članova (slikara, kipara, arhitekata, ljudi lijeve orijentacije, socijalno osjetljivih i izrazito kritičnih prema postojećem stanju), što je bila reakcija na društvene događaje u svijetu i zemlji (1928. atentat na Stjepana Radića, iste godine slom newyorške burze i početak svjetske ekonomske krize). Grupa zemlja zabranjena je policijski 1935. godine. Ideje ove Grupe utjecati će i na fotografe Fotokluba Zagreb, tako da će u prvoj polovini 30.-godina prevladavati fotografije socijalnog naboja (D.Paušić Djeca, I.Habermuller Odmor, B.Kojić Asfalteri (1933.), T.Dabac-Ciklus Ljudi s ulice (1933.), Frajtić Ciganka, Kruh naš svagdanji (1930.), Mario Medeoti Krovopokrivač (1930.), Starzyk Čistači snijega, Ante portas caritato (1930.), Ivica Sudnik Pilanski radnici (1930.), Radnici (1933.).

Godina 1931. označava prekretnicu u životu Fotokluba Zagreb, kada oživljava klupski društveni život. Privredna kriza u tadašnjoj državi Kraljevini Jugoslaviji jenjava i klub pronalazi svoje sponzore. Uprava kluba uočava značenje izložbene djelatnosti te na nju stavlja težište klupskih aktivnosti.

Godine 1933. u Fotoklub se učlanjuje August Frajtić, koji iste godine postaje tajnik Bio je to čovjek izuzetnih organizacijskih sposobnosti, koji je imao jasnu viziju vođenja kluba i koji je tu svoju viziju dosljedno i do kraja provodio. Frajtić se nije slagao s intencijama Grupe zemlja, pa je već 1932. u Fotoreviji (broj 3. za septembar) objavio programski članak Izbor motiva kod nas, u kojem poziva da se amateri okrenu selu, narodu, folkloru i prirodi, dakle, stvaranju vlastitog smjera. To će imati za posljedicu napuštanje socijalnih tema u drugoj polovini 30-ih godina.

U 1932. i 1933. godini Fotoklub Zagreb održava dvije vrlo uspjele izložbe fotografije u Salonu Ulrich, za koje dobiva povoljne kritike. Potaknuti pozitivnim kritikama tih dviju izložbi članovi Fotokluba Zagreb u 1934. priređuju u Salonu Ulrich Jesenski salon umjetničke fotografije. Na tom salonu po prvi puta ravnopravno sudjeluju amateri i profesionalci. Svi ovi lijepi uspjesi tijekom kratkog vremena imali su za posljedicu, da je u jesen sljedeće 1935. godine održana *Sveslavenska izložba umjetničke fotografije.* Bila je to ujedno i treća međunarodna izložbe umjetničke fotografije u Zagrebu.

Godine 1936. održana je nova izložba fotografije ali sada već pod nazivom 4. međunarodna izložba fotografije, kojom se izložbom Fotoklub Zagreb predstavlja svjetskoj javnosti kao organizator međunarodnog značaja.
Nasreću, tada se pod vodstvom već afirmiranih fotografskih umjetnika (Dabac, Szabo, Frajtić i

[27] Osnivači Grupe Zemlja bili su: Antun Augustinčić (kipar), Vinko Grdan (slikar), Krsto Hegedušić (slikar), Drago Ibler (arhitekt), Leo Junek (slikar), Frano Kršinić (kipar), Omer Mujadžić (slikar), Oto Postružnik (slikar), Kamilo Ružička (slikar) i Ivan Tabaković ()slikar).
Kasnije se toj Grupi pridružio i niz istaknutih intelektualaca.

drugi) u najkraćem roku oformila izuzetno kvalitetna grupa novih izlagača (Branimir Debeljković, Josip Fatur, Richard Fuchs, Milivoj Gudelj, Mario Medeotti, Milutin Mudrinić, Drago Paušić, Georg Skrygin, Zlatko Spies i drugi), koji su se pojavili u klubu između 1935. i 1937.

Sljedeće 1937. godine održana je 5. međunarodna izložba fotografije. Od te godine pa nadalje započinja najznačajnije razdoblje u povijesti hrvatske fotografije, jer je te godine ostvaren najveći kvalitetni pomak članova Fotokluba Zagreb. Neki od njih već su do 1935. postigli visoku svjetsku razinu. (Vlado Cizelj, Tošo Dabac, Milan Fizi, August Frajtić, Milan Freund, Vladimir Guteša, Ignjat Habermüller, Đuro Janeković, Branko Luš, Ernest Singer, Albert Starzyk, Susić Vladimir, Marijan Szabo, Oskar Schnur, Ljubo Vidmajer i Ivo Vlašić). Fotoklub Zagreb imao je 1937. godine preko 150 članova, od kojih su blizu 30 njih bili aktivni izlagači međunarodne razine, zahvaljujući potpuno sređenim materijalnim i organizacijskim prilikama i jednoj višegodišnjoj dobro organiziranoj upravi (od 1933.). Članovi uprave bili su August Frajtić, Milan Freund, Richard Fuchs, Vladimir Guteša, Oskar Schnur, Georgij Skrygin, Albert Starzyk i Ljubo Vidmajer, sve sami istaknuti izlagači, koji su težište klupskih aktivnosti stavili na zajedničku izlagačku djelatnost. U takvim kolegijalnim uvjetima dolazi do zajedničkog kristaliziranja stavova, kako po pitanju tehnike tako i u izboru motiva.

Od 1935. pa sve do 1940. godine, dakle, u kontinuitetu tijekom šest godina, u Zagrebu se održava međunarodna izložba umjetničke fotografije. Na svim tim izložbama, kao i na izložbama izvan zemlje, zagrebački fotoamateri zajednički rade u svome klubu, razvijaju jedinstveni i prepoznatljivi specifični stil, čime na sebe skreću pozornost u svjetskim relacijama.

U tridesetim godinama prošlog stoljeća svjetski je i europski fotoamaterski pokret toliko ojačao da se ukazala potreba za boljom suradnjom nacionalnih fotoamaterskih organizacija formiranjem jedne zajedničke organizacije. Rezultat toga bio je da je 1938. godine u Beču, zalaganjem Njemačkog fotoamaterskog saveza i Fotokluba Zagreb, održan I. međunarodni kongres za amatersku fotografiju. Na tom kongresu sudjelovali su delegati iz desetak država svijeta, iz Europe i prekomorskih zemalja (USA, Japan, Argentina). Uz kongres je održana i V. internacionalna izložba fotografije[28]. Pokroviteljstvo kongresu dalo je niz visokih državnih institucija Austrije. Kongresni komitet se uz to sastojao od visokih predstavnika fotografskih organizacija iz Austrije, Rumunjske, Sjedinjenih američkih država, Fotokluba Zagreb, Njemačke, Belgije, Poljske, Italije i Fotokluba Ljubljana. Na kongresu je osnovana Internacionalna fotoamaterska unija (UNIFA). Za predsjednika je bio izabran njemački predstavnik Paul Lucking, a za podpredsjednika August Frajtić, tajnik Fotokluba Zagreb. Izbor Frajtića za potpredsjednika Unije nije bio slučajan, jer je tih 30-ih godina ugled Fotokluba Zagreb, ali i Frajtića osobno, bio iznimno velik u svjetskim relacijama.

Prava je sreća za kasnije zabilježenu povijest razvoja umjetničke fotografije u Hrvatskoj, da je mr.sc. Mladen Grčević, jedan od najznačajnijih hrvatskih fotografa u međunarodnim relacijama druge polovice 20. stoljeća i autoritet u istraživanju hrvatske fotografije postao član Fotokluba Zagreb 1939. godine i kao takav bio živi svjedok događanja koncem 30-tih godina, što je kasnije obradio u svojoj magistarskoj radnji (1965. godine). U toj magistarskoj radnji na stranici 128. spominje:

> *Zajednički stil, koji je kasnije u inozemstvu dobio naziv Zagrebačka škola, počeo se tako stvarati.*

Mnogo kasnije, u 2000. godini, mr.sc. Mladen Grčević izdao je knjigu posvećenu Augustu Frajtiću, kojoj je dao naziv August Frajtić – dobri duh hrvatske fotografije [29], jer je toliko cijenio njegovo životno djelo.

---

[28] V. Internationale Foto-Kongress Ausstelung, Künstlerhaus, Katalog, Wien, 1938

[29] Mladen Grčević, *August Frajtić dobri duh hrvatske fotografije*, Hrvatski fotosavez, Biblioteka hrvatski fotografi, Zagreb, 2000.

Frajtić je kao čovjek bio vrlo kompleksna ličnost. Živio je u dva odvojena svijeta. O njegovom privatnom životu malo se znalo. On ga je strogo odvajao od klupskog društvenog rada, komu je posvetio sve svoje slobodno vrijeme. Zahvaljujući Frajtiću i njegovom fanatičnoj posvećenosti Fotoklubu Zagreb, klub je u tim godinama doživio najveće međunarodno priznanje. Koncem Drugog svjetkog rata odlazi u Argentinu. Svoju životnu kolekciju pred odlazak povjerava na čuvanje svome klupskom prijatelju Albertu Starzyku, nadajući se skorom povratku do kojeg nikada nije došlo. U Argentini, u znak zahvalnosti prema novoj domovini snima seriju fotografija na temu *Piedra y bronce* (kameni i brončani spomenici Buenos Airesa) i priređuje maketu za fotomonografiju. Zbog niza razloga ekonomske i političke prirode, koji su u to doba potresali Argentinu, knjiga nije tiskana.

Godine 1992. njegovu sam kolekciju pronašao kod dr.Alberta Starzyka (tragajući za Starzykovim fotografijama) i privolio ga da ju pokloni Fotoklubu Zagreb. Tragajući uporno za bilo kakvim informacijama o Frajtiću, igrom slučaja, od obitelji Griesbach dobio sam adresu gospodina Kazimira Kovačića iz Buenos Airesa, koji je također nakon Drugog svjetskog rata iselio u Argentinu. S njim sam stupio u kontakt 1999. i ostao u kontaktima sve do 2004. godine kada su naši kontakti prekinuti. Pretpostavljam radi njegove duboke starosti i smrti. Na moje veliko iznenađenje bio je vrlo dobar prijatelj sa Frajtićem i o njemu mi poslao mnogo zanimljivih informacija. Zamolio sam ga, da mi pošalje jedan primjerak Frajtićeve fotomonografije iz Buenos Airesa, za koju sam čuo da je tiskana. Nakon izvjesnog vremena javio mi je da knjiga nije tiskana ali da postoji, negdje kod nekih njegovih poznanika maketa knjige, da će je pokušati pronaći i poslati mi. To se doista i dogodilo, na moje veliko i najugodnije iznenađenje. Maketu knjige koja je 2004. stigla iz Argentine, razumljivo, poklonio sam Fotoklubu Zagreb i ona se danas nalazi kao dragocjeni dokument u Zbirci hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb.

Tijekom 1938. u klubu je na Frajtićevu inicijativu formirana klupska kolekcija od 100 fotografija koje će se izlagati u mnogim zemljama Europe, Južne i Sjeverne Amerike.
Pod Frajtićevim rukovodstvom godine zajedničkog rada i zajedničkog izgrađivanog stava prema fotografiji u pripremama klupskih kolekcija, došlo je do punog izražaja. Klupski žiriji strogo selektiraju sve primljene radove i odbijaju one koji zajednički gledano ne djeluju kao cjelina. Posebno su morali biti ujednačeni tehnički kriteriji tako da su se izrađivale na istoj vrsti papira. Pri izradi fotografija postigli su do tada neviđene detalje u tamnim dijelovima fotografija, po čemu su se razlikovali od svih tadašnjih fotografija, te bili zapaženi na svim izložbama. Pri slaganju kolekcija bila je naglašena nacionalna nota, predstavljanje ljudi, folklora i naših karakterističnih pejsaža na jedan poseban način.

Podatke za to nalazimo danas u pojedinim brojevima Foto-revije iz 1939. godine. Tako iz broja 2/39 saznajemo da je Fotoklub Zagreb održao izložbe svojih klupskih kolekcija tijekom 1938. godine u Stockholmu i u Royal Photographic Society of Great Britain u Londonu. Iz broja 4/39 saznajemo da je u toj godini Fotoklub Zagreb izlagao svoju kolekciju od 100 fotografija u Antwerpenu, u organizaciji Fotografische Kring Iris. Nakon toga tu kolekciju je preuzeo Les Amateurs Photographes Belges u Bruxellesu. Po završenoj turneji po Belgiji kolekcija je prenesena u Bugarsku. Iz broja 10/39 saznajemo da se kolekcija od 100 fotografija nalazila na Nacionalnoj izložbi Foto Cluba Argentino u Buenos Airesu, gdje su Zagrepčani nastupali kao gosti, nakon čega će kolekcija Fotokluba Zagreb proći kroz sve važnije zemlje Južne i Srednje Amerike.Kroz sve te navedene velike uspjehe Fotokluba Zagreb, u svjetskim relacijama, bila je ostvarena i Frajtićeva vizionarska zamisao, objavljena još 1932. godine, o stvaranju našeg specifičnog nacionalnog izraza i stila. Pokazalo se, da je upravo u to vrijeme, širom svijeta taj stil doživljavao priznanja i pohvale na velikim gostujućim izložbama klupskih kolekcija. Zahvaljujući njegovim međunarodnim kontaktima, klupske su kolekcije bile kontinuirano izlagane po gradovima Italije, Švedske, Nizozemske, Belgije, Engleske, Njemačke, Bugarske, Argentine i Sjedinjenih Američkih Država.

Uporno usavršavajući kompoziciju i obradu fotografija, uspjeli su ostvariti toliku homogenost

svojih kolekcija, da je njihov način rada dobio ime Zagrebačka škola. Prema sjećanju Mladena Grčevića, Tošo Dabac se sa pojmom Zagrebačke škole fotografije prvi puta susreo na kongresu Unije, 1938. godine.Kada danas, iz retrospektive, gledamo na djelo Augusta Frajtića, nećemo pogrješiti ako ga proglasimo najznačajnijim članom Fotokluba Zagreb uopće, jer je početkom 30-ih godina poveo svoju generaciju "iz ništa" da bi već koncem tog desetljeća stvorio u svjetskim relacijama tada poznatu zagrebačku školu.

Da vidimo, što se o Zagrebačkoj školi fotografije pisalo u tadašnjem tisku? Mnogi, koji nisu mogli doći do tih materijala, bili su u zabludi. Moja je sreća da te materijale imam pred sobom skoro svakodnevno i zato bih ih želio prezentirati čitateljima.

U Zagrebačkom listu *od 25. rujna 1939. u članku pod nazivom* 452 slike iz 37 zemalja bit *će* na izložbi zagrebačkog Foto kluba, *o zagrebačkoj školi fotografije navodi se sljedeće:*

> *Što se tiče zagrebačkih slika, tu se ističe naročita tehnika, koja je već i u inozenstvu poznata pod nazivom zagrebačka škola. Slike se ističu posebnim bogatstvom detalja u tamnim partijama i velikom briljantnošću. Na svim svjetskim izložbama ističu se slike Foto kluba Zagreb, ne samo s tim spomenutim odlikama, već također naročitim sadržajem i pogledom na fotografije, što i kritičari u svojim kritikama uvijek podvlače.*

U Hrvatskom dnevniku od 5. listopada 1939. u članku pod nazivom Zagrebačka škola u umjetničkoj fotografiji na VII. međunarodnoj izložbi u starom Umjetničkom paviljon,u o *zagrebačkoj školi fotografije navodi se sljedeće:*

> *Zagrebački radovi su na visini i daju poseban dojam, kad ih promatramo i uporedjujemo s radovima drugih stranih autora. Tako zvana "zagrebačka škola", o kojoj se mnogo piše i u stranom svijetu, pokazuje, u čemu se sastoji ta osobitost, da je nazvana zagrebačka škola. To su u prvom redu pogledi na fotografiju, koji se jako razlikuju od pogleda autora drugih naroda. Slike su pune života, vedrine, snage i dinamike. Kao drugo mogao bi se navesti kompozicioni sadržaj, kojim su produhovljene sve slike, obilujući bogatstvom motiva uz narodnu notu. A najviše podiže kuriozitet naročita tehnika, koja u ovom organiziranom klubu daje neki posebni "timbar" svim radovima članova.*
>
> *Dok se kod većine stranih autora ne može naći detalja u sjenama, kod Zagrepčana baš dominira bogatstvo detalja u tamnim partijama uz inače veliku briljantnost čitave slike. Eto, to su ti karakteristični momenti radova Zagrepčana, radi kojih se oni tretiraju u stranom fotografskom svijetu pod imenom* ***zagrebačke škole****.*

U *ZAGREB*, reviji društva Zagrepčana, broj 10, godina VII., listopad 1939. u rubrici Listak navodi se sljedeće:

> *VII. međunarodna izložba umjetničke fotografije koju je i opet, košto svake jeseni, priredio Fotoklub Zagreb kao član Hrvatskog Fotoamaterskog saveza u starom Umjetničkom paviljonu na Tomislavovom trgu, uspjela je i u svakom pogledu, jednako umjetničko-stručnom kao i u moralnom, jer je ponovno dokazala rijetku spremu i napredak na svim područjima fototehnike i umjetnosti već jedanput više opravdala lijep i zamjeran glas što ga naši fotoamateri uživaju širom svijeta, gdje se posvuda cijeni i uvažava tzv. zagrebačka škola.*

U *Jutarnjem listu* od 17.2.1940. u članku pod nazivom Talijanska i hrvatska umjetnička fotografija (priznanje naporima za stvaranje hrvatske umjetničke fotografije) govori se o reprezentativnim kolekcijama talijanskih i zagrebačkih fotoamatera i o uspjesima koje su te kolekcije postigle u Švedskoj, koncem 1938. do polovine 1939. U članku se navode izvatci iz kritika švedskih stručnih fotoamaterskih časopisa.

Nordisk Tidskrift for Fotografi Stockholm (Fotografsko društvo Stockholm) donosi u siječanjskom broju 1939. iz pera jednog od najpoznatijih švedskih fotoumjetnika g. Ture Sellmana među ostalim slijedeće:

> *Kolekcija slika iz Jugoslavije (Fotoklub Zagreb) koja se od konca prošle godine (1938.) izlaže kod raznih fotografskih društava naše zemlje, jest bez pretjerivanja jedna od najljepših, što je ikad sastavljena od amaterske umjetnosti jedne jedine zemlje. Ona medju ostalim natkriljuje i nedavno završenu talijansku izložbu. Doista, mi smo zahvalni, što možemo gledati ove izabrane radove, te iz njih učiti.*

Časopis *Foto,* Stockholm, (urednik princ Lennart Bernadotte, unuk švedskog kralja) kaže u kritici u mjesecu ožujku 1939:

> *Kolekcija jugoslavenskih slika, koja sada cirkulira kod švedskih fotoklubova, jest jedna od najotmjenijih, što ih je vidjela naša zemlja.*

Na završetku autor toga članka konstatira slijedeće:

> *Kako vidimo Švedi su Zagrepčanima zahvalni, Italija je zahvalna svojim fotoamaterima. Ona ih čak i podupire i nagrađuje. Naši amateri moraju se ipak zadovoljiti samo zahvalnošću stranih naroda, pred kojima su pokazali našu mladu fotografsku umjetnost s toliko uspjeha. Istina, mnogo je to, ali zar se doista nikako ne može naći trenutak zahvalnosti i pomoći kod naših mjerodavnih .*

U Jutarnjem listu od 26.10.1940. u članku pod nazivom Međunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu, uz podnaslov Veliki napredak Zagrepčana daje se detaljni prikaz VIII. međunarodne izložbe fotografije u Zagrebu. Znakovite su konstatacije kod analize radova članova Fotokluba Zagreb između ostalog i sljedeće:

> *Kad se prvim pogledom obuhvati cijela zagrebačka kolekcija, dobiva se dojam vanredno visokog općeg nivoa i vanredne izjednačenosti. Upada u oči velika tehnička sprema gotovo svih izlagača, a zatim odlična škola gledanja.*

U svim navedenim primjerima očito se radilo o probranoj kolekciji zagrebačke škole fotografije Fotokluba Zagreb, koja je kako smo to već naveli obišla tada cijeli relevantni fotografski svijet i svuda postigla iznimne uspjehe i priznanje. Koliki je ugled Fotokluba Zagreb bio u tim godinama najbolje svedoči i izložba fotografije talijanskih, jugoslavenskih i mađarskih fotografa održana u Torinu 1938. godine[30] . Jugoslavensku fotografiju u potpunosti je predstavljalo 17 autora Fotokluba Zagreb, sa 50 fotografija u maniri zagrebačke škole.

Mnogo godina kasnije, prigodom održavanja velike izložbe fotografije (retrospektiva) Mladena Grčevića u povodu njegovih 65. godina bavljenja fotografijom u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu (2002.), Muzej je tiskao i knjigu-Zbornik radova pod naslovom Mladen Grčević. Tom prigodom prof. Vladimir Maleković, dugogodišnji ravnatelj muzeja i uvaženi povjesničar umjetnosti u svom uvodnom tekstu, u dijelu pod nazivom poetika zagrebačke škole konstatira:

> *Krajem tridesetih godina djelatno se uključio u aktualne tendencije onodobne hrvatske fotografije koju je svijet označio sintagmom Zagrebačka škola.*

U jednom poglavlju Zbornika pod nazivom *U tragu Zagrebačke škole* reproducirani su radovi (1939.-1956.) iz toga doba Grčevićevog bavljenja fotografijom. Danas možemo samo pretpostavljati, u kojem bi se pravcu dalje razvijao stil zagrebačke škole fotografije da nije Drugi svjetski rat označio njen kraj, premda će se njen utjecaj osjećati još do 50-ih godina toga stoljeća. Velika većina radova iz tih 30-ih godina na žalost je nepovratno izgubljena. Jedan dio tih radova, koje su tadašnji izlagači iz Fotokluba Zagreb poklonili Muzeju za umjetnost i obrt sačuvan je, nasreću, u tom Muzeju, dok je drugi dio sačuvan u Zbirci hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb.

---

[30] Circolo artisti Torino, *Mostra di fotografie*, Catalogo delle opere, Torino, 1938.

Fotoklub Zagreb u Drugom svjetskom ratu (1941. – 1945.)

Prema dostupnoj literaturi i usmenim informacijama, koje sam tijekom vremena uspio prikupiti od starijih klupskih fotografskih prijatelja, tijekom Drugog svjetskog rata gase se aktivnosti u fotoklubovima u Daruvaru, Osijeku i Sušaku, mada je bilo i pozitivnih kretanja, (Fotoklub Brod na Savi) o čemu ću kasnije nešto reći. Situacija u Fotoklubu Zagreb bila je drukčija. Nadasve svestranu i plodnu aktivnost Fotokluba Zagreb umnogome umanjuje ratni vihor Drugog svjetskog rata. Pa i unatoč ratnim uvjetima, koji su tada slijedili, zagrebački fotoamateri uspjeli su sačuvati svoj klub kao i dio knjižnice i arhive. Jedan dio toga odnijela je policija tadašnjeg okupacijskog režima (po usmenom iskazu dugogodišnjeg klupskog blagajnika Oskara Schnura). Kroz cijelo ratno vrijeme u klubu se održavaju redovni sastanci. Svoju vitalnost Fotoklub Zagreb potvrditi će slijedećim aktivnostima:

Izložba *Lijepa naša domovina* [31]održana je **1941.** godine, u vremenu od 4.10. do 21.11. u Zagrebu, opet u Umjetničkom paviljonu. Izložba je održana u organizaciji Fotokluba Zagreb. Iz kataloga izložbe vidimo, da se u odnosu na prethodnu godinu pojavljuju dva nova kluba i to Fotoklub Brod na Savi (FKB) i Fotoklub Karlovac (FKK), koji od podružnice Fotokluba Zagreb prerasta u pravi klub. U tom se katalogu bilježi i ime Hrvatskog fotoamaterskog saveza kao ime ustanove. Dakle, Savez još funkcionira. Na izložbi je izloženo čak 410 fotografija.Zanimljivo, u katalogu je poziv (preko cijele stranice) upućen svima fotoamaterima, stručnim fotografima i prijateljima fotografije da daruju svoje radove Fotografskom muzeju, koji se nalazi u sklopu Hrvatskog narodnog muzeja, Odjela za umjetnost i obrt u Zagrebu na Sveučilišnom trgu (današnji Muzej za umjetnost i obrt). Fotoklub Zagreb se odaziva na taj apel i njegovi članovi daruju mnoge fotografije Muzeju. Taj primjer očito govori o čvrstoj povezanosti te muzejske kuće i Fotokluba Zagreb. Zahvaljujući tome, brojne su fotografije mnogih autora ostale do danas sačuvane. Iz Fotokluba Brod na Savi sudjelovao je samo mr. Andrija Pratsinger, dok na *IX. međunarodnoj izložbi umjetničkog svjetlopisa 1942.-1943.* više nema izlagača iz Broda na Savi.

Fotoklub Brod na Savi [32] izgleda da je osnovan 1941. jer ga još nema na popisu klubova u Hrvatskoj u katalogu *VIII. međunarodne izložbe* u Zagrebu 1940.godine. No, činjenica je, da je tek novoosnovani klub u Brodu na Savi te iste godine održao i svoju prvu kolektivnu izložba fotografije. Tom prigodom tiskan je skroman katalog, bez reprodukcija. Katalog je veličine 11x16 cm, trodjelni na preklop. Na izložbi sujeluje čak 20 autora s ukupno 102 fotografije. Tiskan je u Knjigotiskari Vilim Buck. Daljna sudbina ovoga Kluba u tim turbulentnim ratnim godinama nije mi poznata. No, činjenica da je u Brodu na Savi već 1941. osnovan jedan fotoklub najbolje objašnjava da će se u Slavonskom Brodu (grad je preimenovan) nakon Drugog svjetskog rata vrlo rano obnoviti fotografski pokret.

IX.međunarodna izložba umjetničkog svjetlopisa [33]

U vremenu od 17. prosinca 1942. do 10. siječnja 1943. Fotoklub Zagreb održava *IX. međunarodnu izložbu umjetničke fotografije* u *Umjetničkom paviljonu* u Zagrebu. Izložba je bila posvećena 50. obljetnici hrvatskog umjetničkog svjetlopisa (1892.-1942.). S obzirom na ratne uvjete, iz razumljivih razloga, na izložbi sudjeluje tek osam zemalja tzv. *sila osovine.* Bile su to Njemačka i njeni ratni saveznici. Zapravo vrijednost te izložbe bila je u tome što je Fotoklub Zagreb i u surovim ratnim vremenima smogao snage obilježiti svoj značajni jubilej. Nakon rata, u novoj državi ta je

[31] *Velika zložba hrvatske umjetničke fotografije „Lijepa naša domovina“*, katalog, Fotoklub Zagreb, Zagreb 1941, Umjetnički paviljon

[32] Fotoklub Brod na Savi, *Prva kolektivna izložba*, Katalog, Brod na Savi, 1941.

[33] Fotoklub Zagreb član Hrvatskog fotoamaterskog saveza, *IX. Međunarodna izložba umjetničkog svjetlopisa p*riređena o 50-godišnjici hrvatskog umjetničkog svjetlopisa, 1892. – 1942. Umjetnički svjetlopis naroda nove Evrope, katalog, Umjetnički paviljon, Zagreb,17.XII. 1942. – 10.I.1943.

izložba poništena, pa je pod istim rednim brojem održana nova, ali tek 1951. godine.

U Bratislavi [34] u Slovačkoj od 12. srpnja do 12. kolovoza 1942. Fotoklub Zagreb priređuje svoju klupsku izložbu fotografije u Domu umenia (Domu umjetnosti). Na toj izložbi izlaže čak 36 izlagača sa 200 fotografija. Posebno se ističu četiri autora (Tošo Dabac, August Frajtić, Georgij Skrygin i Marijan Szabo. Katalog je formata 16x24 cm, bez reprodukcija.

U Bukureštu u Rumunjsdkoj od 16. do 30. lipnja 1943. Fotoklub Zagreb priređuje istu izložbu pod nazivom *Imagini Croate – expozitie de fotografi de arta,* [35] u organizaciji Ministerul propagandei nationale (Ministarstva nacionalne propagande). U katalogu je na tri stranice dat iscrpan uvodnik o Fotoklubu Zagreb. Sudjelovalo je 36 izlagača sa 200 fotografija. Katalog je formata 16x22 cm.

U Sofiji u Bugarskoj tijekom 1943**.** (godina je određena prema sjećanju najstarijih klupskih kolega, jer katalog nema oznaku godine) u organizaciji Bugarskog fotokluba održana je tijekom rata, nakon Bratislave i Bukurešta, čak treća, ista, klupska izložba Fotokluba Zagreb [36] I u tom katalogu postoji uvodni tekst o Fotoklubu Zagreb. Katalog je formata 15x23 cm, sa četiri repodukcije. Na svim trima izložbama Fotokluba Zagreb u gostima, izvan granica domovine, izlagane su uz neke minimalne iznimke sukladno političkoj situaciji u zenlji fotografije iz radionice *zagrebačke škole.* O ovim činjenicama prvi put je bilo tek nekolko natuknica u almanahu *Zagrebačka fotografija* u tekstu Zdenka Kuzmića.

Odmah nakon završetka Drugog svjetskog rata, od strane nove vlasti izvršen je detaljni pretres Fotokluba Zagreb da bi se utvrdilo u kojoj je mjeri bio angažiran u službi okupatora. Tada je odnesena skoro cijela arhiva koja je vođena u klubu i nikada nije vraćena. Ne otkrivši ništa kompromitirajuće, klubu je dozvoljen nastavak rada. Na sreću, tada nisu odneseni evidencijski kartoni članstva, jer ih je tadašnji blagajnik Kluba Oskar Šnur uspio sakriti. O tim mi je događajima osobno pričao. Zahvaljujući snalažljivosti i hrabrosti Šnura sačuvan je popis svih članova Fotokluba Zagreb od početka evidentiranja članstva 1931. godine, tako da danas imamo cjeloviti popis. Oskar Šnur preuzima blagajničku dužnost 1932. i na toj će dužnosti ostati do polovice 70-ih godina. Iznimno skroman i društven, ali i veliki entuzijast, odigrao je u presudnim poratnim trenucima ključnu ulogu u spašavanju kluba i klupske imovine.

Da nije istinita tvrdnja bivših jugoslavenskih vlasti o tome kako se tijekom Drugog svjetskog rata u Fotoklubu Zagreb nije ništa događalo, najbolje svjedoči statistika dolaska novih članova u klub u vremenu od 1941. do 1945., sastavljena na temelju pronađenih klupskih članskih kartona. Tako je u 1941. pristupilo klubu 107 novih članova, 1942. godine 79, 1943. godine 47, l944. godine 15, a 1945. godine 16 novih članova. Zbog ratnih okolnosti broj novopridošlih članova tijekom vremena postupno se smanjivao. Među kasnije poznatim fotografima pojavljuju se: Željko Haberštok, Marijan Roth, Branko Jerneić, Milan Pavić, Zlatko Šurjak, Ivan Lutz i mnogi drugi.

Svi navedeni primjeri ukazuju na iskrivljenu prosudbu o stanju i radu Fotokluba Zagreb tijekom Drugog svjetskog rata, koja je nametnuta javnosti od službenih poslijeratnih vlasti. O svemu tome, kao i nizu drugih klupskih događaja nije se tada smjelo govoriti. Bilo bi stoga vrijedno, ako je to još moguće, i to razdoblje klupskog života što prije istražiti kako ne bi palo u potpuni zaborav.

Premda u ratnom vihoru Nezavisna Država Hrvatska imala je veliku ulogu u promicanju hrvatske

---

[34] *Vystavy horvackej umeleckej amaterskej fotografije členovi Fotokluba Zagreb,* Nezavisly štal Chorvacko, Bratislava, katalog, Dom umenia, 12.VII.1942.- 12.VIII.1942.

[35] Ministerul Propagandei Nationale, *Imagini Croate,* Societatea Nationala de Editura si Arte Grafice „Dacia Traiana“, katalog, Bucurestu, 16 – 30 junie 1943.

[36] Blgarski fotoklub, *Izložba na hrvatskata hudožestvena fotografije,* katalog, Sofija, (bez datuma).

kulture. U jednom kratkom razdoblju, dok je to bilo moguće, Hrvatski izdavalački bibliografski zavod tiskao je nekoliko reprezentativnih knjiga posvećenih kulturi u Hrvata. Knjige su tiskane u tehnici bakrotiska formata 21x30 cm.

Prva knjiga pod naslovom ***Hrvatska zemlja*** [37] je fotomonografija s izborom motiva na temu naslova.
Druga i treća takva knjiga, pod naslovom ***Hrvatska umjetnost*** [38] sadrže odabrani izbor iz domene slikarstva i kiparstva.
Četvrta knjiga pod naslovom ***Hrvatske planine*** [39] sadrži izabrane reprodukcije fotografija naših planina.
Ovo posebno navodim, jer u navedenim knjigama – fotomonografijama uz ostale autore, svojim radovima sudjeluju i članovi Fotokluba Zagreb.

August Frajtić smogao je još snage da 1944. u Beču objavi knjigu ***Hrvatska zemlja ljepote*** [40]. Tekst u knjizi napisao je Josip Horvat, a objavljen je na pet jezika. Sve fotografije, njih 48, date su u koloru i to Agfakoloru. Na kraju knjige, u dodatku, navedeni su nazivi fotografija na pet jezika

Na temelju iznesenih činjenica lako je shvatiti da je Fotoklub Zagreb, opstavši u teškim uvjetima Drugog svjetskog rata, odmah poslije rata predstavljao okosnicu hrvatske fotografije. Nažalost, do danas je ovo razdoblje hrvatske fotografije ostalo neistraženo, te se bojim da je zauvijek izgubljeno.

---

[37] Hrvatski izdavalački bibliografski zavod, *Hrvatska zemlja,* fotomonografija, Zagreb, 1942.
[38] Hrvatski izdavalački bibliografski zavod, *Hrvatska umjetnost,* likovna monografija, Zagreb, 1943.
[39] Hrvatski izdavalački bibliografski zavod, *Hrvatske planine,* fotomonografija, Zagreb, 1943.
[40] August Frajtić, *Hrvatska zemlja ljepote,* Verlag Rudolf Hans Hammer, Wien, 1944.

.

II. FOTOKLUB ZAGREB U RAZDOBLJU OD DRUGOG SVJETSKOG RATA DO DOMOVINSKOG RATA (1945.-1991.)

Rane poslijeratne godine

Sustanarstvo nakon Drugog svjetskog rata

Fotoklub Zagreb uselio se je u današnje prostorije godine 139. iz prostorija u Masarykovoj ulici 11. i zauzimao prostor kakav ima danas. Tako je bilo sve do završetka Drugog sdvjetskog rata.
Poratne godine bile su teške u pogledu stambenog prostora u Zagrebu, jer su se u to vrijeme odvijali veliki migracijski procesi na relaciji selo-grad. Manjak stambenog prostora rješavao se tako da se u velike zagrebačke stanove (od tri sobe na dalje) useljavalo više različitih sustanara, koji su koristili zajednički neke prostore (kuhinja i sanitarni čvor) a stanovali u dijelovima stana, njima dodjeljenima.
Fotoklub Zagreb je dobio za sustanara u zadnje tri prostorije jednog obrtnika, krojača sa sinom.

Socijalistički realizam u hrvatskoj fotografiji

Već od najranijih poznatih civilizacija, i umjetnost i kultura bile su podvrgavane društvenom diktatu, ako se pod društvom podrazumijevaju vladajuće strukture. Najbolji primjer za to su stavljanje cjelokupnog života starog Egipta u službu zagrobnog života njihovih faraona, zahvaljujući čemu su izgrađeni grandiozni hramovi i piramide, koji još i danas izazivaju naše strahopoštovanje i divljenje.

Gotovo je nevjerojatno da su društveno dirigirane umjetnost i kultura dovedene gotovo do apsurda u najnovijoj povijesti ljudskog roda 20-og stoljeća, u nekim državama, zahvaljujući upravo barbarskim i zločinačkim ideologijama vladajućih klasa (Musolini i fašizam u Italiji, Hitler i nacizam u Njemačkoj te Staljin i komunizam u Sovjetskoj Rusiji).U Drugom svjetskom ratu poraženi su i fašizam i nacizam te su tim porazima poražene i njihove zločinačke ideologije i sve što je iz toga slijedilo.

Međutim, pobjedom u Drugom svjetskom ratu Sovjetski savez širi svoj utjecaj na zemlje tzv. Istočnog bloka, pod njegovom dominacijom, kamo je barem u početku pripadala i novo osnovana Federativna Narodna Republika Jugoslavija (FNRJ).
Zvuči gotovo apsurdno, da je u ogromnom carstvu još duboko feudalne Rusije izvedena 1918. u svijetu prva socijalistička revolucija. Ta Oktobarska revolucija presudno će utjecati na svekolika zbivanja 20-og stoljeća u svjetskim relacijama pa možemo slobodno reći da nakon Oktobarske revolucije svijet nije bio isti kakav je bio prije.

U novoosnovanoj državi SSSR-a mnoge se stvari stubokom mijenjaju. Već 20-ih godina započinje proces nastanka proleterske proze koja je imala zadaću da čitatelja vodi u društvenoj djelatnosti i stvara od njega osviještenog pripadnika novog socijalističkog društva. Prvi kongres Ruskog udruženja proleterskih pisaca, održan 1928. čvrsto definira novi sustav normativne estetike tzv. socijalističkog realizma kao društveno dirigirane književnosti. Takve tendencije potvrđuje i Međunarodno udruženje revolucionarnih pisaca, na kongresu u Harkovu 1930. (tezama toga kongresa unas se suprostavio Krleža u Podravskim motivima), gdje su udarena načela, tj. kodificiran socijalistički realizam i pretvoren u državnu umjetnost. Daljnji korak bila je pod osobnim diktatom Staljina odluka CK SKP(b), iz 1932. o raspuštanju svih dotadanjih književnih ali i umjetničkih organizacija, uz potporu autoriteta Gorkoga i stvaranja platforme socijalističkog realizma sa razradom metode kojom su se trebali rukovoditi članovi Saveza sovjetskih pisaca. Ta je organizacija utemeljena 1934. na kongresu na kome svoje referate podnose Gorki ali i partijski rukovodioci Nikolaj Buharin, Karl Radek i Andrej Ždanov. Rezultat svega toga bio je taj da

socijalistički realizam postavlja kao zahtjev da se:

> *...istinitost i povijesna konkretnost umjetničkog prikazivanja mora spajati sa zadaćom idejne preobrazbe i odgoja trudbenika u duhu socijalizma (Statut SSDP).*

Tako su postavljene norme socijalno-didaktičke književnosti [41]. Od nove društveno kontrolirane i dirigirane soc-realističke književnosti, kao moćnog propagandnog oružja vladajuće partije, pa do proširenja toga diktata na sveukupnu kulturu i umjetnost bio je još samo jedan korak.

Prema dostupnoj fotografskoj literaturi, vidi se da je u vremenu prije Drugog svjetskog rata, koncem tridesetih godina, u Hrvatskoj formirano tek šest fotokluba (Ivanec-1931., Sušak-1934., Daruvar-1937., Osijek-1938., Karlovac-1941. i Brod na Savi-1941.). Razlozi tako malom broju fotoklubova bili su vrlo jednostavni. U to vrijeme nije bilo državnih dotacija, niti državnih organizacija koje bi skrbile za razvoj onoga što će se mnogo kasnije, u drugoj po redu državi Jugoslaviji, nazvati zbirnim imenom **tehnička kultura**. Ti predratni klubovi, da bi opstali, morali su se snalaziti kako su znali i umjeli. Prema iskazima naših starijih klupskih kolega (Đure Griesbacha, Toše Dapca, Ivana Medara, Marijana Szaba i drugih) Fotoklub Zagreb su tih tridesetih godina prošlog stoljeća pomagali pojedini imućni poslovni ljudi, stvarajući tako sebi i svom poslu reklamu.

Drugi svjetski rat imati će za posljedicu kraj predratnih fotoamaterskih aktivnosti hrvatskih fotoklubova i Hrvatskog fotoamaterskog saveza, osnovanog 1939. godine. Prvo će prestati postojati Hrvatski fotoamaterski savez. Iako planiran još 1939. na Drugom kongresu Međunarodne fotoamaterske unije u Münchenu, Četvrti kongres Unije za godinu 1941. u Zagrebu nije se mogao održati zbog rata. Fotoklubovi u prije spomenutim gradovima također prestaju s radom. Jedino još djeluje Fotoklub Zagreb. Takva je bila situacija i po završetku Drugog svjetskog rata.

Ideje o politički funkcionalnoj (angažiranoj) umjetnosti iskazivane su na hrvatskoj ljevici između dva svjetska rata pretežito pod nazivom **novog realizma**, ali se doktrina socijalističkog realizma izrijekom obznanila odmah nakon Drugog svjetskog rata referatom Radovana Zogovića. (1946.). Kako je bila normativno-programska, svoj najdublji i najjači iskaz dobila je u književnosti, ali i u likovnoj, filmskoj, fotografskoj, kazališnoj i glazbenoj umjetnosti. U atmosferi revolucionarne stege i poleta mnogi su režimski autori i kritičari pridonosili promicanju i dnevnoj primjeni te doktrine.

Završetkom Drugog svjetskog rata i stvaranjem nove Jugoslavije dolazi do korijenitih društveno-političkih promjena na tim prostorima. Stvorena je nova državna tvorevina zasnovana na doktrini socijalističkog realizma, a po uzoru na veliki i bratski Sovjetski savez. To će značiti da će novo društvo baciti svoje težište na tešku industrijalizaciju i elektrifikaciju zemlje. Da bi se to moglo postići trebalo je hitno podići opću tehničku razinu najširih masa stanovništva. Logičan razvoj događaja vodio je već 1946. godine osnutku komisije **Tehnika i šport**. U okvirima te komisije ubrzano se osnivaju tzv. **savezni odbori** za pojedine tehničke i športske grane. Tako je iste 1946. osnovan i **Savezni odbor za fotoamaterstvo**. [42] Ubrzo, već 1948., navedena se komisija transformira u novu organizacijsku formu, u **Narodnu tehniku**, unutar koje se sljedeće 1949. godine umjesto Saveznog odbora za fotoamaterstvo osniva **Foto-savez Jugoslavije**. Osnivačka skupština novog Saveza održana je 9. siječnja te godine u Beogradu.

Analogno Foto-savezu Jugoslavije osnovani su po pojedinim republikama i republički fotosavezi.
Sukladno ideološkim postavkama novog socrealističkog društva, organizacija Narodne tehnike

---

[41] Aleksandar Flaker *Povijest svjetske književnosti*, Liber, knjiga 7, 1975.

[42] Osnovan je Savez fotoamatera Jugoslavije, *Fotografija*, časopis fotoamatera Jugoslavije, br. 2, Beograd, 1949.
Fotosavez Jugoslavije, Foto informator br. 1/87., Beograd, 1987.

bazirala se na najširem sudjelovanju svekolikog stanovništva u izgrađivanju novog lika socijalističkog građana. Citirat ću na ovom mjestu iz knjige *30 godina Narodne tehnike Osijeka*, tekst na strani 9:

> O*sposobljavajući u svojim organizacijama radne ljude i građane, naročito pionire i omladinu, da svestrano u interesu društva iskoriste svoja tehnička znanja i vještine, Narodna tehnika doprinosi odgoju i razvoju socijalističkog duha, jačajući snagu društva i općenarodne obrane zemlje i tekovina socijalističke revolucije.*

Znakovito je, da se tako razmišljalo i pisalo još 30 godina nakon osnutka organizacije Narodne tehnike, dakle, i 1976. godine. Doktrina stvaranja novog svjesnog lika socijalističkog građanina, na samom početku, odmah poslije rata bila je izuzetno tvrda. To najbolje ocrtava uvodnik u prvom broju *Fotografije*, iz godine 1948.:

> *Naše novo fotoamaterstvo prekida s preživjelim i starim shvatanjima umetnosti radi umetnosti, radom bez sadržaja, sladunjavim i nerealnim prikazima, traženjem efekata radi efekata. Sadašnja fotografija treba da bude verni izraz gigantskih napora naših naroda u izgradnji novog i srećnijeg života.* [43]

U skladu s takvim direktivama ističemo izložbu fotografije Antifašističke fronte žena Jugoslavije [44] koja je održana u Zagrebu 1948. godine. Na toj izložbi prikazane su fotografije iz jugoslavenskog paviljona s izložbe Međunarodne demokratske federacije žena, održane u srpnju 1948. godine u Parizu. Kako bi se danas moglo sagledati to doba, navodimo samo sadržaj nekih od panoa s te izložbe. Na prvom panou prikazana je predratna borba jugoslavenskih žena protiv fašizma i njihovo sudjelovanje u narodnooslobodilačkoj borbi (NOB). Na drugom panou dane su fotografije popaljene zemlje kao i stradanje žena i djece u ratu. Treći pano prikazuje fotografije sedam žena narodnih heroja. Četvrti pano prikazuje jugoslavenske žene u gradnji socijalizma. Peti pano posvećen je ravnopravnosti žene i muškarca. Šesti pano posvećen je rekonstrukciji poljoprivrede, itd. Izložba je postavljena na ukupno jedanaest panoa, da bi na koncu, na jedanaestom panou bile prikazane fotografije sa II. plenuma Centralnog komiteta AFŽ-a uz poruku:

> *Nikakve laži i klevete ne mogu nas odvojiti od našeg Centralnog komiteta sa drugom Titom na čelu; prebrodit ćemo sve teškoće i izgraditi socijalizam - bolju budućnost naše djece.* [45]

Međutim, Još u doba najžešće ideološke kampanje o stvaranju nove socijalističke fotografske umjetnosti moramo zabilježiti kao iznimku izložbu umjetničke fotografije u organizaciji Mjesnog sindikalnog vijeća, održanu od 17. do 31. ožujka 1946. u dvorani hotela Pošta u Dubrovniku.[46] Izložba je imala izrazito umjetničke ciljeve. Od ukupno 30 izlagača jedan je iz Čakovca, jedan iz Splita, deset iz Dubrovnika, a čak osamnaest iz Fotokluba Zagreb. To su bili: A. Fuis, Milan Fizi, Živko Gatin, Oto Hohnjec, Maks Jurković, Vicko Lisičić, Branko Luš, Ivan Medar, Zvonimir Mohač, Drago Rendulić, Marijan Roth, Igor Rožani, Marijan Szabo, E. K. Šmid, Oskar Schnur, Slavko Zalar, Dragutin Zobel i Zlatko Zrnec. Na toj izložbi, praktički samo godinu dana nakon završetka Drugog svjetskog rata, Fotoklub Zagreb već organizirano nastupa sa svojom klupskom kolekcijom. Katalog nema reprodukcija, ali se i iz naziva radova s izložbe može sagledati njihova tematika u maniri predratne zagrebačke fotografije. Prema nazivima fotografija možemo naslutiti da je ova izložba bila daleko od socijalističke ideološke manifestacije. Bila je to svojevrsna vrlo rana pobuna protiv diktata u umjetnosti.

Drugi sličan slučaj bilježimo 1950. u Ivancu, gdje je održana izložba umjetničke fotografije [47] I taj je katalog malenih dimenzija i bez reprodukcija. No, prema nazivima fotografija može se slično

---

[43] Josip Bosnar, predsjednik Saveznog odbora za fotoamaterstvo, O zadacima fotoamatera u našoj zemlji (uvodnik), *Fotografija*, časopis fotoamatera Jugoslavije, br 1., 1948.

[44] Izložba antifašističke fronte žena Jugoslavije, katalog, Zagreb, 1948.

[45] Nepoznati izdavač, I.izložba antifašističke fronte žena jugoslavije, katalog, Zagreb, 1948.

[46] *Izložba umjetničke fotografije*, Mjesno sindikalno vijeće Dubrovnik, kulturno-prosvjetni odbor, katalog, Dubrovnik, dvorana Hotela pošta, 17.-31. mart 1946.

[47] Narodna tehnika, Klub foto i kino amatera, *Izložba umjetničke fotografije*, katalog, Ivanec, 1950.

zaključiti kao kod izložbe u Dubrovniku 1946. godine. Na kraju kratkog uvodnika stoji:

> *Vjerujemo da će kritika od nas stvoriti još bolje posmatrače naše stvarnosti, a sama izložba dati potstreka daljnjem i boljem razvitku umjetničke fotografije.*

Prvo savezno fotoamatersko savjetovanje (1948.) održano mjeseca ožujka u Beogradu, između ostalog donosi u svojim zaključcima i sljedeće:

> ***a***) *sistematski stvarati kružoke fotoamatera po preduzećima, ustanovama i školama, u kojima za to postoje uslovi, a naročitu pažnju obratiti stvaranju kružoka pri zadružnim domovima, imajući u vidu da će se u većini zadružnih domova montirati kinoprojektorski aparati.* ***b****) U cilju proširenja i idejnog učvršćenja organizacija sva rukovodstva treba da se povežu sa masovnim organizacijama, narodnom vlašću i Jugoslovenskom armijom, a naročito sa sindikalnim organizacijama u vezi zaključaka VI. plenuma Jedinstvenih sindikata Jugoslavije.* [48]

Na **V. Kongresu KPJ** (**1948.**) postavljeni su sasvim određeni zadaci na umjetničkom i kulturnom planu, o kojima se između ostalog u donesenoj rezoluciji kaže:

> ***3****) voditi sistematsku borbu protiv neprijateljskih uticaja u kulturnom životu, protiv bezidejnosti i apolitičnosti, podižući ga na veći idejni i umetnički nivo;* ***5****) ukazivati svestranu idejnu pomoć za razvitak književnosti i svih grana umetnosti, boreći se protiv dekadentnih i formalističkih shvatanja i tendencija. I naša fotografija, a naročito njen najviši vid - umetnička fotografija, treba da doprinese ostvarivanju nekih od ovih postavki, treba u svom daljem radu da se rukovodi zadacima koje je doneo V kongres KPJ.* [49].

O stanju duha i društvenoj klimi koja je tada vladala najbolje svjedoči uvodni članak objavljen u *Fotografiji,* u broju za studeni - prosinac 1948. (iste godine kada je održan spomenuti kongres KPJ) pod naslovom *Povodom III. saveznog fotoamaterskog savetovanja*. U tom se uvodniku, između ostalog konstatira:

> *Sa papira nestaje 'igra svetlosti', 'kič', nestaju 'efekti radi efekata' i razni drugi odrazi buržoaskog shvatanja umetnosti. Polaženje od sadržaja ka umetničkom oformljenju, idejnost,-- to je karakteristika novih fotografija naših amatera.*

Prva Savezna izložba jugoslavenske fotografije [50] (**1949**.) održana u Zagrebu u predgovoru kataloga, između ostalog, najavljuje sljedeće:

> O*va se izložba bitno razlikuje od svih izložbi fotografije koje su priređivane u bivšoj Jugoslaviji. Na njoj je jasno izražen pokušaj da se definitivno prekine s formalističkom i uopće dekadentnom fotografijom.*

Unatoč takvom službenom stavu, već ta izložba ukazuje da će se nadalje, osim masovnosti i socijalističkoj izgradnji, trebati posvetiti i veća pažnja kvaliteti fotografije. Iz navedenih razloga izložene fotografije članova Fotokluba Zagreb koktel su stare zagrebačke tradicije i novih dirigiranih fotografija. Iz tog kluba sudjeluje čak 25 izlagača. To su bili: Miro Bendiš, Zlatko Car, Branko Filipović, Milan Fizi, Đuro Griesbach, Marijan Hefer, Oto Hohnjec, Vladimir Jakopović, Mirko Jambrešić, Maks Jurković, Petar Knežević, Günther Ledić, Branko Luš, Ivan Medar, Milan Pavić, Marijan Roth, Igor Rožanić, Ivan Solomun, Vladimir Svetlični, Vladimir Susić, Oskar Schnur, Zlatko Šurjak, Milan Zorec, Boris Zrnec i Zlatko Zrnec.
Na I. izložbi saveza fotoamatera Jugoslavije, održanoj 1949. u Zagrebu u uvodniku kataloga mogu se pročitati sljedeće rečenice:

---

[48] Zaključci sa prvog saveznog fotoamaterskog savjetovanja, *Fotografija,* časopis fotoamatera Jugoslavije, Beograd, avgust, 1948.

[49] Posle V. Kongresa KPJ, *Fotografija,* časopis fotoamatera Jugoslavije, Beograd, septembar, 1948.

[50] *I. Izložba saveza fotoamatera Jugoslavije,* katalog, nepoznati izdavač,Zagreb, 1949..

Ova izložba je spremana u godini kada su fotoamaterske organizacije dovršivale borbu sa starim shvatanjima i u pogledu zadataka fotoamaterskih organizacija i u pogledu uloge fotografije u našoj novoj društvenoj stvarnosti. Ili, još sljedeće: o*va se izložba bitno razlikuje od svih izložbi fotografija koje su priređivane u bivšoj Jugoslaviji. Na njoj je jasno izražen pokušaj da se definitivno prekine s formalističkom i uopće dekadentnom fotografijom. Iz izloženih fotografija se također uočava da su naši fotoamateri sa svojim fotoaparatima zahvatili naš svakodnevni život, približili se s puno ljubavi našim trudbenicima u svim granama društvene djelatnosti i pokušali su kroz fotografiju izraziti duboke socijalno-političke promjene koje su kod nas nastale i uspjehe koje naši narodi, pod rukovodstvom Komunističke partije i druga Tita, svakodnevno postižu u izgradnji socijalizma.*[51] .

Na naslovnoj stranici kataloga prikazana su dva mlada radnika za tokarskim strojem. U katalogu su reproducirane fotografije: *Trbovljanski črni pionirji*, *Ob partizanskem ognju*, *Majstor Zdenko Kalin* u prikazivanju izradbe kipa ratnika, *Ribiči pri delu*, *Novi rezervoari*, *Pri delu* i druge. Tek dvije reproducirane fotografije nisu ideološki obojene.

Prikazi ove izložbe dati su u *Borbi* od 2.2.1949. i *Narodnom listu* od 2.2.1949. Iz svih navedenih primjera jasno je vidljiv stav tadanje vladajuće partije u striktnom provođenju zaključaka o stvaranju nove socijalističke umjetnosti i novog tipa čovjeka.

Pogledajmo stoga što će se tada događati. Poznato je da je bilo koju ideju lakše osmisliti nego i ostvariti. Iz prethodnog opisa o fotografskim prilikama u ondašnjoj Kraljevini Jugoslaviji lako se može izvesti zaključak da je broj školovanih i iskusnih fotografa bio zapravo malen. Tek desetak organiziranih klubova u cijeloj državi. Obrtnici, koji su se pretežito bavili atelijerskom ponajviše portretnom fotografijom, nisu imali ni znanja ni iskustva uhvatiti se u koštac sa jednim sasvim novim pristupom u fotografiji, da bi snimali izgradnju gigantskih tvornica, brana na hidroelektranama, izgradnju novih pruga i cesta i sl. Kao najprikladniji izvršitelji za realizaciju novih zadataka pokazali su se upravo fotoamateri, ljudi koji su udruženi u tada rijetke klubove njegovali *umjetničku i dekadentnu fotografiju*, upravo onu koja je bila osuđena od novih vlasti, ali koji su imali oko, iskustvo u odabiranju motiva i dovoljno inteligencije da spoje u jednom trenutku dva popuno proturječna pojma. I sada dolazi do situacije da ti kadrovi snimaju izvanredne fotografije iz socijalističke izgradnje zemlje ali sukladno sa svim onim principima kompozicije, koju je nova vlast oštro osuđivala.

Analizom fotografija hrvatskih autora, a to su pretežno bili fotografi iz Fotokluba Zagreb, objavljivanih u prvih nekoliko godina izlaženja *Fotografije*, dakle u četrdesetim godinama, dolazimo do zanimljivih zaključaka. Tek je jedna trećina svih objavljenih radova bila po narudžbi režima, t.j. odgovarala novoj socrealističkoj stvarnosti. Preostale dvije trećine objavljenih radova predstavljale su slobodne teme s umjetničkim ambicijama. Pa i ona jedna režimska trećina izrađena je po svim kriterijima klasične kompozicije i stoga ima izuzetnu estetsku, umjetničku i dokumentacijsku vrijednost.

Socrealistička fotografija stvarana po direktivama i diktatu vladajućih društvenih struktura, trebala je postati fotografija sutrašnjice, fotografija novog idealiziranog svjetskog komunističkog poretka. Sve velike diktature imale su u svojoj biti slične ideje, ali su sve doživjele jadan završetak. I s jugoslavenskom socrealističkom fotografijom bio je sličan slučaj. No u svojim prosudbama danas ipak moramo biti vrlo oprezni, kada je riječ o likovnim dometima te dirigirane fotografije. Premda nastala po diktatu i narudžbama partije na vlasti, osim što je prikazivala trenutke socijalističke izgradnje, ta je fotografija dala i ostvarenja izuzetnih umjetničkih dometa. Te su fotografije sadržavale u sebi sva ona pravila kompozicije, koja su tada režimski ideolozi proglašavali dekadentnim i buržoaskim, o čemu će još biti više govora.

---

[51] Nepoznat izdavač, *I.izložba saveza fotoamatera Jugoslavije*, katalog, Zagreb, 1949.

Za ovakve konstatacije najbolju potvrdu nalazimo danas kod nekoliko prvih godišta *Fotografije* iz poratnih 40-ih godina i pregledu danas tih već požutjelih stranica. Otkrića su upravo iznenađujuća. Činjenica je da su u pomanjkanju fotografija u boji, neki autori svoje fotografije tonirali u raznim tonovima, čime su zapravo umanjili njihovu grafičku crno-bijelu vrijednost. No bilo bi danas vrlo korisno, u doba računalne tehnike i njenih mogućnosti, sve te fotografije skenirati i tako spasiti od zaborava, tonski ih očistiti i prirediti njihovu izložbu. Moglo bi se tu otkriti mnogo zanimljivih detalja. Tijekom vremena autori su sami povlačili te svoje soc-realističke prvijence i pomalo ih potisnuli u zaborav. Danas o umjetničkim dosezima te vrste fotografije možemo ipak prosuđivati na temelju njihovih reprodukcija u časopisu *Fotografija* i sličnima.

Slična se situacija još ponavlja i na ***Drugoj saveznoj izložbi umjetničke fotografije*** [52] **(1950.)** koja je održana u Umjetničkom paviljonu u Beogradu. I na toj izložbi iz Fotokluba Zagreb sudjeluju čak 22 izlagača. To su bili: Tošo Dabac, Milan Fizi, Mladen Grčević, Đuro Griesbach, Marijan Hefer, Milivoj Hrnčić, Vlado Jakopović, Mirko Jembrašić, Branko Luš, Ivan Medar, Milan Pavić, Marko Petek, Ante Roca, Marijan Rot, Ivan Solomun, Vladimir Susić, Vladimir Svetlični, Marijan Szabo, Erih Karlo Šmid, Zlatko Šurjak, Boris Zrnec i Zlatko Zrnec.
Druga savezna izložba umetničke fotografije održana je 1950. u Beogradu, u Umetničkom paviljonu. Začuđuje da je tom prigodom tiskan katalog bez ikakvog uvodnika ili nečeg tome sličnog. U njemu je tek kataloški popis autora i izloženih fotografija. No, i to je dovoljno da se sagleda opća klima. Nazivi fotografija o tome najbolje svjedoče. Navest ću na ovom mjestu samo neke: *Izlet pionira*, *Na dan ustanka*, *U laboratoriji*, *Iz fabrike Ivo-Lola Ribar*, *Brigadni sistem*, *Lik radnika* i druge [53]. Osnovna je značajka ove izložbe je da je bez čvrstih propozicija i kriterija. Od pojedinih autora su prihvaćeni brojni radovi. Tako je npr. od Toše Dabca bilo izloženo čak 26 fotografija.

No već ***Treća zvezna razstava umetniške fotografije*** [54] **(1950.)** održana u Modernoj galeriji u Ljubljani ukazuje na sve veći povratak klasičnim likovnim tendencijama u izlagačkoj fotografiji. Od tada pa nadalje naša izlagačka, kreativna fotografija kretat će se u tom smjeru. Na toj izložbi fotografije iz Fotokluba Zagreb sudjeluju: Gerda Darfer Stiasni, Mladen Grčević, Đuro Griesbach, Milivoj Hrnčić, Branko Jerneić, Antun Markić, Ivan Medar, Milan Pavić, Josip Puclin, Ante Roca, Anton Šuh, Marijan Roth, Zlatko Šurjak i Zlatko Zrnec, dakle i opet čak četrnaest izlagača. Iako je ukupan broj izlagača bio velik, kako je iz navedenih pokazatelja vidljivo u prvim poratnim godinama u Fotoklubu Zagreb, stvarnu okosnicu izlagačke djelatnosti tvorili su: Tošo Dabac, Milan Fizi, Đuro Griesbach, Mladen Grčević, Oto Hohnjec, Branko Jerneić, Branko Luš, Ivan Medar, Milan Pavić, Drago Rendulić, Marijan Roth, Ante Roca, Marijan Szabo, Oskar Schnur, Zlatko Šurjak i Zlatko Zrnec. Njihov utjecaj osjetit će se i u vremenu koje je slijedilo. III.zvezna razstava umetniške fotografije [55] održana je iste 1950. u Ljubljani, što nije uobičajeno da se dvije savezne izložbe održavaju iste godine. Uočljiva je činjenica da se u nazivu izložbe upotrebljava i pridjev umjetnički. Premda se u uvodniku i dalje spominju već prepoznatljive parole, ta će izložba činiti stanoviti zaokret prema slobodnoj i nedirigiranoj fotografiji. U katalogu, uz fotografije koje prikazuju izgradnju zemlje, zastupljene su u većem broju i umjetničke fotografije.Ova izložba, premda održana iste godine kao i ona u Beogradu, označila je tihu prekretnicu. Da li su vodeći ljudi tadašnjeg društvenog i partijskog života procijenili da su pretjerali, pa su dozvolili povratak umjetničkoj fotografiji, koju su još samo nekoliko godina prije toga oštro osuđivali, pitanje je na koje vjerojatno (od tih ljudi, jer ih više nema) nikada nećemo dobiti odgovor.

---

[52] *II. Savezna izložba umetničke fotografije*, katalog, Beograd, Umetnički paviljon, Narodna tehnika, Savez foto i kino amatera Jugoslavije, 1950.
[53] Nepoznati izdavač, *II.savezna izložba umjetničke fotografije*, katalog, Beograd, Umetnički paviljon, 1950.
[54] *III. Zvezna razstava umetniške fotografije*, katalog, Moderna galerija, Ljubljana, 1950.
[55] Moderna galerija, *III.zvezna razstava umetniške fotografije*, katalog, Ljubljana, 1950.

Pobuna protiv diktata u umjetnosti nastala je gotovo istovremeno sa samim diktatom, o čemu smatram da je bitno nešto više reći. Vrijeme odmah nakon završetka Drugog svjetskog rata, sukladno službenoj ideologiji tadanjeg društvenog ustrojstva, bilo je vrijeme masovnih akcija i sveopće masovnosti, što se, bez sumnje, odražavalo i na fotoamaterski pokret. Uz već postojeće fotoklubove, koji nastavljaju s radom u izmijenjenim uvjetima, niče cijeli niz *fotokružoka* i *fotosekcija* po školama, ustanovama i radnim organizacijama. Usporedo s tim osnivaju se i brojni novi fotoklubovi. Tako već koncem četrdesetih godina bilježimo postojanje aktivnog fotoamaterskog pokreta u Zagrebu, Osijeku, Rijeci, Daruvaru, Ivancu, Dubrovniku, Splitu, Bjelovaru, Karlovcu i drugdje. Ta nova, u prvim počecima nametnuta masovnost, urodit će u vremenu koje je dolazilo, to jest u pedesetim godinama i nadalje, pojavom niza novih klubova kao i autora koji će dati svoj snažni individualni pečat hrvatskoj fotografiji.
Danas se može konstatirati da borba između nametnute dirigirane režimske fotografije u službi vladajuće partije (ideologija socrealizma) i slobodnog umjetničkog izražavanja završava već u prvoj polovini 50-ih godina pobjedom slobodnog autorskog stvaralaštva (Oto Hohnjec). Danas nam može biti zanimljivo, ali nimalo naivno, kako su i s koliko upornosti tadašnji službeni ideolozi željeli usmjeriti fotografsko stvaralaštvo samo u jednom željenom smjeru.Tako se, primjerice, u kritici objavljenoj u časopisu *Fotografija* broj 4/1950 (L. St., *Dve izložbe: izložba fotografije M. Pavića u Zagrebu i I. izložba fotografske umetnosti u Ljubljani)* za Pavića mogu pročitati sljedeće konstatacije:

> *Izložba ima daleko veću vrednost od ljubljanske izložbe upravo zato što je zahvatila šaroliko obilje tema socijalističkog preobražaja u našoj zemlji.*

No istovremeno kritičar konstatira i da:

> *Milanu Paviću nedostaje još uvek dovoljna dubina kod prilaženja temi, on je još uvek u velikoj meri posmatra sa formalne strane efekta koji bi snimljeni motiv dao na fotografiji.*

Vidljivo je da uz pohvalu Pavićeve neosporne kvalitete fotografa umjetnika kritičar daje ujedno i naputke za pooštrenje socrealističkog i klasnog pristupa u njegovu daljnjem radu. Ideološke su postavke kao i tumačenje službenih stavova tadašnjeg društva bile zastupljene u časopisu ***Fotografija,*** kao glasilu Fotosaveza Jugoslavije, što je vidljivo već iz uvodnika u prvom broju *Fotografije,* kolovoza 1948., iz pera Josipa Bosnara, predsjednika Saveznog odbora za fotoamaterstvo. On smatra da se putem časopisa *Fotografija*, između ostalog:

> *Trebaju mobilisati progresivne snage u borbi protiv starih i zaostalih shvatanja.*

Premda su zadaci i ciljevi bili tada jasno postavljeni, taj isti Bosnar kao predvodnik socrealističke dirigirane umjetnosti ni sam se nije mogao otresti *dekadentnih* pravila fotografije, jer su upravo njegovi radovi načinjeni po svim pravilima takve fotografije, bez obzira na temu koju je snimao. Da bi se danas uopće moglo razumijeti to doba te utjecaj vladajuće partije i ideologije na rad fotografa umjetnika, podsjećamo na uvodnik u *Fotografiji* broj 2/48 od rujna 1948. iz pera A. D. pod naslovom *Posle V. kongresa KPJ*. Tu između ostalog stoji da su: „I *na umetničkom i na kulturnom planu zadaci sasvim određeni*“.
Te se o njima, između ostalog. kaže:

> *voditi sistematsku borbu protiv neprijateljskih utjecaja u kulturnom životu, protiv bezidejnosti i apolitičnosti podižući ju na veći idejni i umetnički nivo.* Ili dalje: *i naša fotografija a naročito njen najviši vid - umetnička fotografija treba da doprinese ostvarivanju nekih od ovih postavki, treba u svom daljem radu da se rukovodi zadacima koje je doneo V. Kongres KPJ.* Ili još sljedeće:
> *borba za novu socijalističku kulturu i umetnost pretpostavlja i borbu protiv uticaja buržoaske reakcije na našu kulturu, borbu protiv dekadencije, formalizma i lažnost novatorstva, jednom reči protiv zaostalosti svake vrste..*

U uvodniku u broju 4-5/48 za studeni-prosinac 1948. pod naslovom Povodom III. saveznog fotoamaterskog savetovanja, iz pera Žike Jeremića, mogu se pročitati i sljedeće konstatacije:

krupan napredak su učinili članovi naših organizacija na polju podizanja kvalitetete naše fotografije, ... sa papira nestaju igra svetlosti, kič, nestaju efekti radi efekata i razni drugi odrazi buržoaskog shvatanja umetnosti. Polaženje od sadržaja ka umetničkom oformljenju, idejnost - to je karakteristika novih fotografija naših amatera.

U istom tonu u broju 1/49 od siječnja 1949. u uvodniku pod naslovom *I. Kongres Narodne tehnike neka bude smotra našeg rada i uspeha,* Josip Bosnar kao jedan od vodećih ideologa društvenog sustava među fotografima, kaže između ostalog za fotografiju:

prema tome ona treba da bude odraz visoke idejnosti socijalističkog realizma, što znači istinito izražavanje životnog procesa celokupne naše stvarnosti.

Ovdje dalje neću navoditi slične citate koji su se u slijedećim brojevima tih godina sustavno pojavljivali. Navedeni su samo radi toga, kako bi se iz današnjeg vremena uopće mogla sagledati kretanja i dometi u našoj fotografiji u tim prvim poratnim godinama.

Godinu dana prije izlaska časopisa *Fotografija* (prvi broj tiskan je mjeseca kolovoza godine 1948.) u Osijeku se mjeseca srpnja 1947. pojavio prvi broj časopisa ***Naša fotografija***, mjesečnika za stručnu i umjetničku fotografiju, kao službeno glasilo svih fotografskih sekcija pri Obrtnim zborovima FNRJ kao i prosvjetnog odbora fotografa FNRJ. Vlasnik i izdavač bio je Obrtni zbor iz Osijeka, Sekcija fotografa. U trećoj godini izlaženja, 1949., mjesečnik preuzima i dalje tiska FOZA iz Zagreba, Zadruga fotografskih obrtnika NR Hrvatske. Glavni i odgovorni urednik u prvim godinama tiskanja mjesečnika bio je **Nikola Szege** iz Osijeka. U svom uvodniku, u prvom broju ovog mjesečnika, Szege nedvosmisleno govori o umjetničkoj fotografiji, kada kaže:

taj naš list ima poziv da se bavi uglavnom umjetničkom fotografijom, namjenjen je dakle svakome, koji se interesira za tu granu umjetnosti.

Mjesečnik *Naša fotografija* doista će se razlikovati po svojoj kvaliteti od časopisa ***Fotografija,*** koji se pojavljuje godinu dana kasnije. Pisan latinicom, na hrvatskom književnom jeziku, nije se smio ni mogao dugo održati, pa već nakon nekoliko godina prestaje izlaziti. Za Szegea ostaje neosporna činjenica da je prvi javno smogao snage i hrabrosti, te daleke 1947. obznaniti svoje umjetničko stajalište bez obzira na tadašnju službenu politiku i pristup socrealističkoj novoj stvarnosti, od čega su se njegovi osobni stavovi dijametralno razlikovali.

Da bi se uopće moglo razumjeti situaciju u kojoj se je u to vrijeme morao nalaziti Nikola Szege dovoljno je u naše vrijeme pročitati veliki članak u časopisu *Fotografija,* preko dvije stranice teksta pod nazivom *Antinaučna mudrovanja časopisa „Naša fotografija“* od Mirka Milojkovića [56]. U napadu na časopis *Naša fotografija* , kada nije bilo sile argumenata primjenili su se argumenti sile. Navodim ovdje nekoliko karakterističnih detalja iz toga članka:

... Ovim ne mislimo da tvrdimo da nepravilne teoretske postavke časopisa proizilaze iz neprijateljske postavke stava Uredništva prema našoj socijalističkoj stvarnosti, nego da ukažemo na neprevaziđene ideološke ostatke, istoriski preživele i u našoj zemlji sa vlasti svrgnute klase eksploatatora, u svesti odgovornih urednika časopisa s jedne, i pojedinih njegovih saradnika s druge strane.

... U svom drugom broju za 1947 godinu „Naša fotografija“ donosi poduži članak pomenutog Fizija pod naslovom „Estetika i fotografija“. Zadržaćemo se samo na najkarakterističnim postavka u njemu. U članku pored ostalog piše: „O estetici i pitanjima oko umjetnosti ne morate se složiti sa mnom. ***One ne podležu nikakvim zakonima*** *ni pisanim pravilima, one pretstavljeju jednu složenost (?), iz koje svaki za sebe uzima ono, što njemu najbolje odgovara“ –(podvukao M.M.).*

... Prema tome pisanje „Naše fotografije“ u našoj socijalističkoj domovini da umetnost i estetika pretstavljaju jednu složenost iz koje svaki uzima za sebe što mu najbolje odgovara, znači propovedanje anarhije i individualizma. To dalje znači ustajanje protiv

[56] Mirko Milojković, *Antinaučna mudrovanja časopisa „Naša fotografija“*, u časopisu *Fotografija,* broj 4-5, Fotoamatera Jugoslavije, novembar-decembar, Beograd,1948.

opštepriznatih, naukom marksizma- lenjinizma dokazanih zakona, protiv forme i sadržaja, etike, zakona koji važe za umetnost isto koliko i za sve ostale ideološke manifestacije u ljudskom društvu.

Sudbina časopisa „*Naša fotografija*“ političkim diktatom svemoćne Partije bila je zapečaćena.

Međutim, suprotno takvom ideološkom diktatu, analiza objavljenih fotografija hrvatskih autora (a to su u to doba bili pretežno članovi Fotokluba Zagreb) u prva tri godišta časopisa *Fotografija*, dakle, iz druge polovine 40-ih godina, daje zanimljive rezultate. Od oko 50 fotografija objavljenih u punom formatu časopisa tek bi jedna trećina odgovarala tematskoj fotografiji socrealističke stvarnosti, dok su preostale dvije trećine predstavljale slobodnu temu, s umjetničkim ambicijama. Već na samom početku bitka za socrealistički preobražaj društva (barem što se tiče fotografa i njihovih radova) bila je izgubljena. U našim današnjim prosudbama ipak ne smijemo biti prestrogi suci u ocjenama dometa te dirigirane socrealističke fotografije. Nastajala po diktatu i narudžbama partije na vlasti, ta je fotografija dala u nekim djelima također ostvarenja izuzetnih umjetničkih dometa, jer su i takve fotografije sadržavale u sebi sva ona likovna pravila koja su tada službeni ideolozi proglašavali dekadentnim i buržoaskim.

Poslije je bilo vidljivo, da su autori tako nastalih socrealističkih fotografija u svom kasnijem radu pomalo s nelagodom zazirali od tih svojih ranijih radova, pa ih skoro neprimjetno povlače iz uporabe. Tako o toj ranoj poratnoj fotografiji možemo danas prosuđivati gotovo isključivo po reprodukcijama iz časopisa *Fotografija*, kao časopisa fotoamatera Jugoslavije, zatim mjesečnika *Naša fotografija*, te drugih koji se pojavljuju nakon Drugog svjetskog rata. Sukob s Informbiroom i načelni raskid sa staljinizmom nije ukinuo odmah i ključne zahtjeve socijalističkog realizma. Tek je Ljubljanskim referatom Miroslava Krleže, 1952., počeo izričit raskid s idejom politički podređene književnosti i umjetnosti uopće, a postupna je liberalizacija (potkraj 50-ih i tijekom 60-ih) dovela do uobličavanja izrazitog otpora svakom političkom podvrgavanju umjetnosti, te se od tada naziv socijalistički realizam uporabljuje s izrazito negativnom konotacijom.Međutim, gotovo da nema fotografa koji je javno nastupao u drugoj polovivi 40-ih i tijekom 50-ih godina, a da nije napravio barem neko djelo s obvezatnim značajkama socijalističkog realizma. Ova tematski idealizirana komponenta godinama će biti osnovni pratilac gotovo svih ostvarenja na području likovnih umjetnosti, pa tako i fotografije.

Proslave Dana Republike 29. novembra u Klubu

U cijeloj novoj državi Jugoslaviji bila je obveza proslavljanje 29. novembra Dana Republike, pa tako i u Fotoklubu Zagreb. Tada se je u Klubu održavala svečana akademija sa malim „umjetničkim programom“ a tajnik Kluba obvezatno je morao održati referat.

Tom prigodom je Klub počastio sve nazočne skromnim jelom i pićem. Jelo se obvezatno sastojalo od kuhanih kranjskih kobasica sa kruhom i senfom a piće vino ili crna kava (po želji).Taj dio proslave na sebe je preuzeo naš sustanar. Bio je to miran i dobroćudan čovjek i mi smo ga svi u Klubu zvali „čiko“.

Pedesete godine - novi uspon Fotokluba Zagreb

Pedesete godine obilježiti će nekoliko značajnih projekata, a to su bili:
Međunarodna izložba umjetničke fotografije Fotokluba Zagreb (od 9. do 12.),
Fotokemika tvornica foto i diazo papira
Republička izložba fotografije (od 1951. do 1967.),
Pokrajinske izložbe fotografije (od 1951. do 1962.),
Otvorenje Galerije fotografije u Fotoklubu Zagreb

U godinama koje su slijedile ponovo dolazi do afirmacije i uspona Fotokluba Zagreb. Članovi kluba izlažu sve više i u inozemstvu, bilježe se novi uspjesi i nižu priznanja. Takav polet i uspon izlagačke djelatnosti utjecali su i na ponovno oživljavanje zagrebačke međunarodne izložbe umjetničke fotografije.
Sve je to utjecalo, da je napokon nakon osam godina pauze održana ***IX. međunarodna izložba umjetničke fotografije*** [57] (**1951**.) Fotokluba Zagreb, ali ponovljena pod istim rednim brojem kao ona iz 1942.-1943. godine. S obzirom na sve što je vezano uz tu izložbu, na ovom mjestu smatram korisnim ponoviti sve što sam o tome napisao u mojoj knjizi *Hrvatski fotoamaterski pokret* (vlastita naklada autora, digitalni tisak, Zagreb, 2017.), pa molim pažljivog čitatelja da to primi sa razumijevanjem.

Izložba je održana pod pokroviteljstvom predsjednika Vlade Narodne Republike Hrvatske dr. Vladimira Bakarića kao i Međunarodne organizacije umjetničke fotografije FIAP. Bio je to logičan nastavak međunarodne izložbe fotografije prekinute Drugim svjetskim ratom, pa se pojavljivanje te izložbe ne bi trebalo smatrati nekom senzacijom. No, kuriozitet te devete po redu međunarodne izložbe fotografije bio je taj što je ona pod tim rednim brojem već održana 1942.-1943. u Zagrebu, pod nazivom *Umjetnički svjetlopis naroda nove Evrope.* Shodno tadašnjoj poratnoj ideologiji novog društvenog poretka, tijekom rata u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj nije smjelo niti moglo postojati ništa što bi toj državi na bilo koji način išlo u prilog. Stoga je ta deveta po redu izložba proglašena nepostojećom i ponovno pod istim brojem održana 1951. godine. Ovdje to ne spominjem iz nekih posebnih političkih razloga, već jednostavno radi toga što je i ta međunarodna fotografska manifestacija obnovljena početkom pedesetih godina, slijedom općih fotografskih kretanja u to doba.

Istini za volju, danas se s pravom može postaviti pitanje zbog čega se s nastavkom zagrebačke međunarodne izložbe umjetničke fotografije čekalo čak do 1951. godine. Fotoklub Zagreb ni za vrijeme Drugog svjetskog rata nije obustavio svoje klupske aktivnosti. Dapače, upravo suprotno. (Tako je tijekom 1941. klubu pristupilo 107 novih članova, tijekom 1942. godine 79, tijekom 1943. 47, tijekom 1944. 15 i tijekom 1945. 16 novih članova, što je vidljivo iz klupske arhive). Danas se čini, da je osnovni razlog stavljanja Fotokluba Zagreb „na led" sve do političke odluke tadašnjih vlasti 1951. godine, da se ipak nastavi organiziranje prekinutih zagrebačkih međunarodnih izložbi fotografija, bile upravo klupske aktivnosti tijekom Drugog svjetskog rata, zbog čega je valjda trebao biti kažnjen. Međutim, radilo se o sjajnom izložbenom timu u Fotoklubu Zagreb, koji je kao od šale mogao nastaviti sve međunarodne izložbene aktivnosti odmah nakon rata, pa je to bila jedina moguća odluka.

Drugi bi razlog mogao biti taj, da se nije htjelo dozvoliti da Fotoklub Zagreb i grad Zagreb preuzmu vodeću ulogu u razvoju fotoamaterizma u tadašnjoj poratnoj Jugoslaviji i tako načine veći odmak u odnosu na Fotosavez Jugoslavije i grad Beograd. To potvrđuje činjenica da je *10. jubilarna međunarodna izložba fotografije* istovremeno bila proglašena i kao *2. međunarodna izložba*

[57] *9.međunarodna izložba umjetničke fotografije*, Savez foto i kino amatera Jugoslavije, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 24.X. – 18.XI.1951.

fotografije Fotokluba Beograd u Beogradu. Očigledno je, da u to vrijeme u Beogradu još nije bilo dovoljno snage za takvu izložbu. Unatoč tomu, to će se vrlo brzo dogoditi. Od tada pa do godine 1957., kao bijenalna izložba, održati će se za redom još tri međunarodne izložbe fotografije u Zagrebu (1953., 1955. i. 1957.) nakon čega će slijediti prekid od pet godina.

10. međunarodna izložba umjetničke fotografije [58] (**1953**.) Fotokluba Zagreb imati će manje pokroviteljstvo od prethodne devete - samo predsjednika Narodnog odbora grada Zagreba, Većeslava Holjevca. Vjerovatno je to bilo ubog toga što je trebalo nastaviti i sa međunarodnom izložbom fotografije Fotokluba Beograd, pa je zagrebačka kolekcija prenijeta u Beograd. Kako je pokrovitelj ove izložbe u Beogradu bio Đurica Jojkić, predsednik Narodnog odbora grada Beograda, to je i razina pokroviteljstva u oba grada trebala biti ista. Žiri za obje izložbe bio je zajednički, pola članova iz Fotokluba Zagreb (Tošo Dabac, Mladen Grčević i Oto Hohnjec) i pola članova iz Fotokluba Beograd (Branimir Debeljković, Voja Marinković i Miloš Pavlović), a kao arbitar, ako bi došlo do pat pozicije kod eventualnog nadglasavanja, Franc Hlupić iz Slovenije. Nagrade su za zagrebačku izložbu birali zagrebački, a za beogradsku izložbu beogradski članovi žirija. Ovakva se smješna kombinacija nije više nikada ponovila. I upravni (priređivački) odbori bili su različiti za obje izložbe. Zapaženo je, da je tada počasno zvanje majstora fotografije imao samo Tošo Dabac, da su Debeljković, Grčević i Hohnjec imali počasno zvanje kandidata majstora, a Marinković, Hlupić i Pavlović bili si još bez tih zvanja.
Interesantno je za napomenuti, da se na toj izložbi po prvi puta u nas crno-bijele fotografije i fotografije u boji žiriraju posebno.
Katalog desete (kao i prethodne devete) izložbe držao se dimenzija dotadašnjih međunarodnih izložbi fotografije (17 x 23 cm).

11. međunarodna izložba umjetničke fotografije [59] (**1955.**) vratila se u Umjetnički paviljon, nakon što je devete održana na Zagrebačkom velesajmu, a deseta u Muzeju narodnog oslobođenja (za one koji to danas ne znaju - Meštrovićev paviljon). To je bilo pozitivno, ali je katalog devalvirao po dimenzijama (14x20 cm) i kvaliteti. I ova se izložba održavala pod pokroviteljstvom predsjednika Narodnog odbora Grada Zagreba, Većeslava Holjevca. Na ovoj se izložbi po prvi puta kao treća ravnopravna sekcija žiriraju diapozitivi u boji.
U žiriju na ovoj se izložbi kao majstori fotografije, osim Toše Dabca, pojavljuju još Mladen Grčević i Oto Hohnjec. To potvrđuje da je izložbena aktivnost u Fotoklubu Zagreb bila jako velika, kada su u samo dvije godine Grčević i Hohnjec od kadidata majstora postati majstori fotogradije.
Karakteristično za tadašnji društveni poredak, za sve manifestacije trebalo je naći nekog pokrovitelja. Tako je i ova izložba održana u čast desetgodišnjice oslobođenja naroda Jugoslavije.

12. međunarodna izložba umjetničke fotografije [60] **(1957**.) održala se u Umjetničkom paviljonu. Organizatori su očito željeli poboljšati kvalitetu kataloga, pa je po prvi puta uveden kvadratni format dimenzija 20x20 cm. Iz sastava organizacijskog odbora je vidljivo da je to posljednji salon kojeg je vodila stara generacija, premda se u Priređivačkom odboru pojavlju i nova imena. Katalog je tiskan u Tipografiji u Zagrebu i bio je zadnji, nakon čega će se katalozi za dugi niz godina tiskati u Grafičkom zavodu Hrvatske. Likovno opremanje kataloga preuzeti će na sebe Mitja Koman, po struci grafičar i fotograf, što će se odraziti na kvaliteti kataloga. Cijeli niz okolnosti uvjetovat nakon 1957. godine neredovito održavanje te izložbe.

Paralelno s oživljavanjem tradicije zagrebačke međunarodne izložbe umjetničke fotografije, na kojima sudjeluju vrhunski svjetski fotografi, profesionalci i amateri, uz veliku izlagačku djelatnost

---

[58] Jubilarna *10.međunarodna izložba umjetničke fotografije*, Fotoklub Zagreb i *2. međunarodna izložba fotografske umetnosti*, Fotoklub Beograd, katalog, Zagreb 17.X.-17.XI.1953, Beograd 1.-31.XII.1953.

[59] *11. međunarodna izložba umjetničke fotografije*, katalog, Savez foto i kinoamatera Jugoslavije,Fotoklub Zagreb, 3.IV. – 30.IV.1955.

[60] *12 . međunarodna izložba umjetničke fotografije*, katalog, Fotoklub Zagreb, 11.V. – 2.VI. 1957.

već afirmiranih izlagača u klubu se posvećuje velika pažnja odgoju i razvoju mladih članova koji tih godina dolaze u klub. U prehodnom izlaganju navedena su imena najznačajnijih izlagača iz Fotokluba Zagreb u kasnim četrdesetim godinama. Početkom pedesetih godina pojavljuju se novi izlagači, koji se vrlo brzo razvijaju i ulaze u redove istaknutih fotografa. Dakle, uz već prethodno navedena imena najaktivnijih izlagača koji su i dalje aktivni, sada se pojavljuju još i Aleksandar Kukec, Mirko Lovrić, Zlata Laura Mizner, Andrija Orlić, Slavka Pavić, Ivo Piškulić, Milan Šober i Vilko Zuber. Od ostalih aktivnih izlagača tih ranih pedesetih godina, ali koji ipak nisu dosegli razinu već spomenutih kolega, treba istaknuti još i sljedeća imena: Miro Bendiš, Ladislav Benko, Dragutin Fistrić, Milivoj Hrnčić, Gunther Ledić, Rihard Munk, Zvonimir Malus, Miloš Oreščanin, Ivan Solomun, Vladimir Susić i Ivica Tišljar.

U drugoj polovici pedesetih godina u klubu se pojavlju novi izlagači. Uz one dosad navedene, u izuzetno povoljnoj klupskoj atmosferi i ti se novi autori također brzo uklapaju u sve tokove klupskog izlagačkog života. To su bili Josip Ćetković, Stojan Dimitrijević, Zvonimir Dumačić, Branko Gavrin, Zvonko Jovanović, Vladko Lozić, Ivan Lutz, Fred Marinov, Ivo Pedišić, Mladen Popović, Branko Ritossa, Dragutin Skobe, Đuro Slako, Vladimir Solariček, Georg-Žorž Srkulj, Dinko Vranković i Ivan Vrbanić.

Podaci o izlagačima iz 50-ih godina dobiveni su iz kataloga tadašnjih izložbi fotografije. Klupski uspjesi u tim 50-im godinama nisu nastali slučajno. Već 1948. u ULUH su primljena dva stručna fotografa (Tošo Dabac i Marijan Szabo) te jedan fotoreporter (Mladen Grčević) što priopćava *Naša fotografija* u broju 6/48 u članku pod naslovom *Fotografija kao likovna umjetnost.* U tom se napisu navodi da takav stav ULUH-a dokazuje da fotografija spada i u red likovnih umjetnosti. U istom broju znakovit je uvodnik pod naslovom *Odnos fotografije prema umjetnosti* u kojem autor V. Bubeniček iz ČSSR otvara uvijek prisutnu temu – je li i pod kojim uvjetima fotografija umjetnost. U istom broju čitamo i napis dr. E. Fuchsa pod naslovom *I još jednom ..., da li je fotografija zanat ili umjetnost?* Iz svega iznesenog vidljivo je, da su u nas odmah nakon Drugog svjetskog rata, paralelno uz osnivanje ULUH-a, započele i diskusije o tome je li fotografija umjetnost ili nije. Ta se diskusija uglavnom završava 1950. godine, kada se Rješenjem br. 13065/50 od 20.09.1950. Ministarstva unutrašnjih poslova ovjerava statut ULUPUH-a, dakle, odobrava i njegova opstojnost. U ULUPUH-u će naći svoje mjesto i naši umjetnički fotografi u svojoj fotografskoj sekciji. To je, bez sumnje, bio snažan poticaj razvoju umjetničke fotografije u nas, takmičenju među profesionalnim fotografima, ali i među nekim amaterima koji kasnije postaju profesionalci, za prijem u ULUPUH, fotografsku sekciju. Kao primjer navodimo, da ta Sekcija početkom 90-ih godina broji preko 90 članova, od kojih je više od 80% iz Zagreba, a dobar dio njih je iz Fotokluba Zagreb. Dominantna uloga zagrebačkih fotografa u hrvatskoj fotografiji nikada nije dolazila pod znak pitanja.

FOTOKEMIKA
(tvornica filmova i fotopapira)

Godine 1936 u Zagrebu tvrtka Ozacel započinje sa proizvodnjom diazo papira za kopiranje. Tvrtom njemačkog njemačkog kapitala rukovodili su njemački stručnjaci sve dok potrebno stručno znanje nisu stekli domaći djelatnici. Tvrtka nastavlja sa radom i nakon Drugog svjetskog rata.
Godine 1945. u Zagrebu osnovano je poduzeće Foto registrirano za proizvodnju fotopapira, filmova i pribora potrebnog za fotografiju. Uz podrešku dr. ing. Maksa Plotnjikova počinju laboratoriski pokusi za izradu emulzije za fotopapire.
Godine 1946. svečano je položen kamen temeljac pa prvu domaću tvornicu fotopapira pod nazivom Fotokemika, da bi već u 1947. tvornica svečano otvorena i puštena u probni rad. Treba posebno istaći da su sva postrojenja i uređaje konstruirali ili preuredili djelatnici Fotokemike. Za rad tvornica koristi isključivo domaće sirovine.
Godine 1947. novoosnovano poduzeća Foto i Ozacel ujedinjuju se u novo poduzeće Fotokemika.

Godine 1949. započinje izgradnja tvornice filmova u Samoboru.
Sve ostalo dalje je povijest.
Tvornica Fotokemika od svoga samog početka pružala je pomoć poznatim fotografskim umjetnicima besplatnom dodjelom fotopapira i kemikalija te tako doprinosila njihovom uspješnom radu, kao i razvoju umjetničke fotografije u 50-im godinama.
Fotokemika je isto tako potpomagala i fotoklubove u okvirima Narodne tehnike dajući im besplatno fotopapir sa pogreškama u proizvodnji, tzv. probnih serija, koji nije bio za prodaju na tržištu, ali dobrodošao klubovima za vježbanje članovima na fototečajevima.
Tijekom vremena kvalitet fotopapira, svih gradacija i površina dosegao je takovu visoku razinu da se smatrao među najkvalitetnijima na svjetskom tržištu.

Da bi se još više potaknuo razvoj umjetničke fotografije, skoro istovremeno u svim republičkim fotosavezima u tadašnjoj Jugoslaviji pokreće se niz novih aktivnosti. Ustanovljuju se tzv. republičke i pokrajinske izložbe fotografije. ***Republička izložba fotografije*** održana prvi puta 1951. u Zagrebu, nastaviti će se redovito održavati svake godine u drugom gradu: Karlovcu (1952.), Splitu (1953.), Rijeci (1954.), Osijeku (1955.), Vinkovcima (1956.), Dobrovniku (1957.), Varaždinu (1958.), opatiji (1959.), Zagrebu (jubilarna 1960.), Rijeci (1961.), Splitu (1962.), Vinkovcima (1963.), Osijeku (1964.), Dubrovniku (1965.), Zagrebu (1966.), Borovu (1967.) i Karlovcu (1962.) i ponovno u Karlovcu (1967.), dakle, skoro dva desetljeća. *Republička je izložba fotografije* postala odmah smotra maksimalnih dometa u Hrvatskoj. Fotografi se spremaju tijekom cijele godine da na sljedećoj republičkoj izložbi nastupe sa što kvalitetnijim radovima te osvoje eventualne nagrade. To će isto vrijediti i za pokrajinske izložbe. Uskoro nakon održavanja prvih pokrajinskih izložbi fotografije organizatorima postaje jasno da zatvaranje u uske pokrajinske okvire vodi neminovno padu kvalitete, pa se počinju primati i radovi izvan pokrajina, najprije kao gosti, a kasnije i u konkurenciji. Na taj način cijela je zemlja bila naprosto prekrivena svake godine brojnim fotografskim izložbama visoke kvalitete.

Nema potrebe posebno isticati, da je na svim tim izložbama bila vodeća uloga izlagača iz Fotokluba Zagreb. Članovi kluba svuda osvajaju vrijedne nagrade. Izlažući na republičkim, pa i raznim pokrajinskim izložbama svoje najbolje radove, oni ustvari djeluju na podizanje fotografskih umijeća i dostignuća u tim gradovima. Kao primjer ovdje su navedeni rezultati članova Fotokluba Zagreb sa *republičkih izložbi fotografije* održanim u 50-im godinama u Hrvatskoj:

Na I. i II. republičkoj izložbi fotografije iz 1951. i 1952. godine održanima u Zagrebu i Karlovcu nisu dodijeljene nagrade.

Na III. republičkoj izložbi fotografije održanoj 1953. u Splitu druga je nagrada dodijeljena Zlatku Šurjaku i Milanu Paviću, tri treće nagrade Lauri Zlati Mizner, Anti Roci i Ivanu Medaru, diplome su dobili Đuro Griesbach i Branko Luš, dok je Fotoklubu Zagreb dodijeljen pokal kao najbolje zastupljenoj organizaciji.

Na *IV. republičkoj izložbi fotografije* održanoj 1954. u Rijeci prvu je nagradu osvojio Vilko Zuber, drugu je nagradu osvojila Zlata Laura Mizner, a diplome su osvojili Aleksandar Kukec i Milan Pavić.

Na *V. republičkoj izložbi fotografije* održanoj 1955. u Osijeku drugu je nagradu osvojio Mirko Lovrić, a diplome osvajaju Andrija Orlić, Aleksandar Kukec, Miro Bendiš i Ivan Vrbanić.

Na *VI. republičkoj izložbi fotografije* održanoj 1956. u Vinkovcima druge nagrade osvajaju Rihard Munk i dr. Miljenko Perić, treću nagradu osvaja Branko Gavrin, a diplome Branko Jerneić i Ivan Vrbanić; Fotoklub Zagreb osvaja pokal kao najbolje zastupljeni klub.

Na *VII. republičkoj izložbi fotografije* održanoj 1957. u Dubrovniku drugu nagradu osvaja Ivan Vrbanić, a diplomu Georg Srkulj; Fotoklub Zagreb dobiva pohvalu kao najbolje zastupljeni klub.

Na *VIII. republičkoj izložbi fotografije* održanoj 1958. u Varaždinu drugu nagradu osvaja Andrija Orlić, treću nagradu Slavka Pavić, a četvrte nagrade Ivan Lutz i Vladimir Solariček;

Fotoklub Zagreb i opet dobiva diplomu kao najbolje zastupljena organizacija.

Na *IX. republičkoj izložbi fotografije* održanoj 1959. u Opatiji prvu nagradu osvaja Vladimir Solariček, treće nagrade Aleksandar Kukec i Fred Marinov, a četvrte nagrade Đuro Griesbach, Zvonko Jovanović, Miloš Oreščanin i Zlatko Šurjak; Fotoklub Zagreb opet je bio najbolje zastupljena organizacija.

Na *X. jubilarnoj republičkoj izložbi fotografije* održanoj 1960. u Zagrebu prvu nagradu osvaja Zvonko Jovanović, druge nagrade Tošo Dabac i Aleksandar Kukec, a diplome osvajaju Fred Marinov i Dragutin Skobe; Fotoklub Zagreb i ovaj put dobiva nagradu kao najbolje zastupljena organizacija.

Recimo još nekoliko riječi na temu *Republičke izložbe fotografije* u Hrvatskoj. Za cijelo vrijeme kontinuiteta te izložbe, od 1951. pa do 1969., dakle, od prve pa do osamnaeste kada je prekinut (nažalost) njen kontinuitet, ta je izložba predstavljala izvrsni prikaz dostignuća i uspjeha pojedinih klubova. Zapravo, katalozi s te izložbe su nam danas skoro jedini dokument kretanja fotoamaterizma u Hrvatskoj. Danas je dovoljno samo pogledati popis izlagača koji sudjeluju na toj izložbi, da bi se spoznala neugodna činjenica da je osim u nekoliko većih gradova (Zagreb, Rijeka, Split, Zadar, Osijek, Karlovac) fotoamaterizam tek slučajna pojava. On je ovisan o jednom čovjeku ili nekolicini ljudi unutar jednog vremena ili jedne generacije. Osim u tih nekoliko navedenih gradova, snažan kontinuitet amaterske umjetničke fotografije bio je trajno nazočan samo u Zagrebu, u Fotoklubu Zagreb. I u tom su se gradu tijekom vremena pojavljivali još neki drugi klubovi, ali je njihovo pojavljivanje slučajno, vremenski kratkotrajno, a za fotografiju nebitno. Zbog toga danas možemo argumentirano tvrditi, da je Fotoklub Zagreb tijekom dugih stotinu i trideset godina svoga postojanja predstavljao skoro tri četvrtine svekolike hrvatske umjetničke fotografije. U svim tim godinama Fotoklub Zagreb je vodeća fotografska organizacija ne samo Hrvatskoj, već i na prostorima bivše Jugoslavije.

Osim te izložbe bilježimo i pojavu ***pokrajinskih (regionalnih) izložbi*** fotografije, koje su nazivale prema pokrajinama u kojima su se održavale. To su bile:

Izložba fotografije Banije, Like i Korduna (osam puta u vremenu od 1953. do 1962.).

Dalmatinska izložba fotografije (osam puta u vremenu od 1953. do 1961.).

*Izložba fotografije Hrvatskog Zagorja i Me*đimurja (osam puta u vremenu od1954. do 1961.).

Izložba umjetničke fotografije Slavonije (osam puta u vremeno od 1951. do 1960.).

Znakovito je da se Istra ne nalazi na popisu pokrajinskih izložbi.

I na tzv. ***Saveznim izložbama jugoslovenske fotografije*** Fotoklub Zagreb osvaja priznanja. Tako je, primjerice, na *IV. saveznoj izložbi fotografije*, održanoj 1953. u Sarajevu, prva nagrada dodijeljena Mladenu Grčeviću, a jedna od tri treće Zlati Lauri Mizner. Od ukupno 83 izlagača na toj izložbi čak je 12 iz Fotokluba Zagreb. Na *V. izložbi jugoslavenske fotografije*, održanoj 1955. u Novom Sadu, treću nagradu osvaja Miro Bendiš. Od ukupno 124 izlagača njih je 19 bilo iz Fotokluba Zagreb, da dalje ne nabrajam. Ipak, relativno manji uspjesi Fotokluba Zagreb na saveznim izložbama fotografije od očekivanih ne trebaju čuditi. Na tim se izložbama, od samog početka pa nadalje, izražavaju svi antagonizmi te interesi pojedinih republičkih saveza, upravo onako u malome kako su se iste stvari događale u cijeloj Jugoslaviji na svim njenim razinama. Stoga rezultati sa saveznih izložbi nisu pravo mjerilo stvarne snage Fotokluba Zagreb u tim godinama kao i nadalje.

To će se kasnije još drastičnije ispoljiti u takmičenjima za ***Kup maršala Tita***, o čemu će još biti riječi. No, bez obzira na sve to, fotografska Jugoslavija priznavala je tada manje - više vodeću ulogu zagrebačkog Fotokluba.

Početkom pedesetih godina izlagači iz Fotokluba Zagreb ne zadovoljavaju se više samo izložbenom aktivnošću unutar granica tadašnje Jugoslavije, već se sve više okreću međunarodnoj aktivnosti.

Oni postaju sve zapaženiji, da bi već 1954. na *IV. međunarodnoj izložbi umjetničke fotografije*, koja se održavala u Bordeauxu u Francuskoj, osvojili pokal za svoj kolektivni uspjeh. Samo godinu danakasnije, na međunarodnoj izložbi umjetničke fotografije u Beču, izlagači Fotokluba Zagreb ponovno donose svome Klubu novi pokal za njihov kolektivni uspjeh. To je ivrijeme uspjeha pojedinih izlagača također u inozemstvu. Tako npr. tih godina Mladen Grčević održava svoje dvije uspjele izložbe fotografije u Londonu i Parizu. Njega će kasnije slijediti i drugi autori. Analiza kataloga sa međunarodnih izložbi fotografije iz 50-ih godina do kojih smo mogli doći potvrđuje naše pretpostavke o vodećoj ulozi zagrebačkog Fotokluba u međunarodnim relacijama u odnosu na "ostatak" Jugoslavije. U uzorku od 100 kataloga sa međunarodnih izložbi fotografije izvan Jugoslavije, na samo 5 izložbi nema izlagača iz Fotokluba Zagreb. Nasuprot tomu, na čak 46 izložbi od ukupno istražene količine kataloga pojavljuju se izlagači samo iz Fotokluba Zagreb, dok "ostatak" Jugoslavije nije prošao. Detaljna istraživanja tko je sve iz tadanje Jugoslavije slao svoje radove na pojedine međunarodne izložbe praktički su nemoguća, jer takvih podataka u tadanjim katalozima nema. No, i navedeni podaci dovoljno govore u korist zagrebačkih fotografa, jer je danas teško povjerovati da su samo oni znali za te svjetske izložbe fotografije, na koje su slali svoje radove, pa su radi toga bili tako dobro zastupljeni u odnosu na ostale fotografe iz Jugoslavije.
Koncem 50-ih godina doći će do nagle smjene generacije izlagača. Pojavit će se novi izlagači, čija smo imena naveli, koji će u relativno kratkom roku preuzeti ne samo vodeću ulogu u izlagačkoj aktivnosti, već preuzeti i daljnje vođenje kluba. To će se dogoditi u 60-im godinama koje su dolazile.

Otvorenje Galerije Fotokluba Zagreb (1957.)

Tijekom 50-ih godina prošlog stoljeća nije bilo lako pronaći u Zagrebu slobodan prostor, pogotovo ne jeftino ili besplatno za izlaganje fotografija. Bilo je nekoliko izložbenih prostora, poput Salona Ulrich, Salon ULUPUH- (Praška ul. br.2), ali to je bilo preskupo za fotoamaterske mogućnosti. O Umjetničkom paviljonu da se i ne govori. Osjećao se veliki manjak takvih prostora.Inicijator za otvorenje jednog stalnog izložbenog prostora u Fotoklubu Zagreb bio je Đuro Griesbach. Njegovim zalaganjem i akcijom, u manjoj klupskoj društvenoj dvorani otvorena je 1957. godine Galerija, kao stalni izložbeni prostor. Tako je Griesbach omogućio trajno održavanje klupskih kolektivnih izložbi, samostalnih autorskih izložbi te pozivnih samostalnih ili grupnih izložbi. Bio je to smišljen i dalekovidan Griesbachov potez, koji je mnogo doprinio izlagačkoj djelatnosti u klubu.

Način postavljanja fotografija uz zidove više puta se mijenjao. Sukladno tadašnjim mogućnostima, prvi postav su bila dva stakla dimenzija 70x100 cm, između kojih su se umetale fotografije. To je bio najnezgodniji način postavljanja izložbi. Nakon toga su slijedila dva poboljšanja – drukčija tehnička rješenja. Bolja rješenja u postavljanju izložbi uslijedila su kao posljedica jenjavanja izlagačke aktivnosti zbog zastarjelih rješenja Galerije. Konačno, zadnja obnova Galerije dogodila se tijekom 1980. prema zamislima klupskog člana Vladimira Solaričeka, diplomiranog arhitekta. To je omogućilo da se pod konac 1980. godine tako obnovljeni prostor ponovno stavi u funkciju. Galerija je otvorena samostalnim izložbama fotografije Stojana Kerblera iz Ptuja i Voje Marinkovića iz Beograda. Dotadašnja rješenja su definitivno napuštena otvaranjem mogućnosti postavljanja fotografija u tipske okvire (rame), kako se to danas čini.

Uz očekivane uspone i padove Galerija trajno funkcionira, pa se može reći da je to jedini trajni izložbeni prostor u gradu Zagrebu za održavanje izložbi fotografije od 50-ih godina prošlog stoljeća do danas.

Šezdesete godine - put k vrhu jugoslavenske fotografije

Šezdesetih godina i dalje pristižu novi talentirani izlagači. Nakon sjajnog uspjeha Fotokluba Zagreb krajem 30-ih godina, po drugi puta se u njegovoj povijesti ponavlja slična situacija. Naime, u prvoj polovici 60-ih godina javljaju se u Fotoklubu Zagreb sljedeća izlagačka imena: Milan Butković, Ivica Hečimović, Mladen Juričić, Mitja Koman, Ivan Magyar, Nino Marcutti, Ivan Oršić, Tihomir Pinter, Erika Šmider, Josip Vranić, Nino Vranić, Josip Vukadinović i Zvonimir Zagoda.

Eksperimentalna izložba fotografije (1964.)

Nove generacije iz pedesetih i ranih 60-ih godina donose nove poglede i nov duh u našu fotografiju. Tih godina u svjetskoj fotografiji počinju prevladavati, s jedne strane, tendencije tzv. fotografije života (life photography), a s druge, tendencije fotografike. Tadašnji izlagači lutaju između ta dva stila u fotografiji. Oni osnivaju čak i svoju eksperimentalnu grupu i održavaju ***Eksperimentalnu izložbu fotografije*** u prostorijama Društva arhitekata [61]. Priređivački odbor činili su Gradski odbor Narodne tehnike i Fotosavez Hrvatske. Sudionici izložbe bili su: Jozo Četković, Zvonimir Dumančić, Ivica Hečimović, Branko Jerneić, Zvonko Jovanović, Mladen Juričić, Mitja Koman, Andrija Orlić, Milan Pavić, Ante Roca, Đuro Slako, Vladimir Solariček, Jozo Vranić i Nino Vranić. Ta je izložba održana iste godine i u *Salonu fotografije Fotosaveza Jugoslavije,* Beograd, Bulevar revolucije 44. No, to je bila prva i posljednja izložba fotografije toga stila. Sve je to, bez sumnje, urodilo i novom kvalitetom. Doduše, novi kolektivni klupski stil nije tada pronađen (poput predratne *zagrebačke škole*), ali je to razdoblje rada i stila označeno kao konačan prekid s tradicijom predratne *zagrebačke škole*. Od stare škole ostala je jedino dobra i ujednačena tehnika povećavanja i tehnička obrada fotografije.

13. međunarodna izložba umjetničke fotografije [62] **(1962.)** održana je nakon četverogodišnjeg prekida (sljedeća stanka - do 14. izložbe - bila je još dulja (1968.). Ova izložba ostati će zabilježena po tome, što je dobila svoje specifično i prepoznatljivo ime *Zagreb salon*. Imenu su kumovali Vladimir Solariček i Branko Jerneić. Od tada nadalje Zagrebačka međunarodna izložba fotografije nositi će to prepoznatljivo ime. Oko oblika i dimenzija kataloga se još uvijek luta. Nakon kvadratnog oblika kataloga 12. međunarodne izložbe (19x19 cm), katalog *13. Zagreb salona* imao je dimenzije 17x22 cm. Izložba je još uvijek pod pokroviteljstvom Većeslava Holjevca. Postalo je već uobičajeno da izložba sadrži tri sekcije: crno bijele fotografije, fotografije u boji i diapozitive u boji.

U to su se vrijeme zbile dvije velike katastrofe: potres u Skopju i velika poplava u Zagrebu, pa je to uz ostale čimbenike sigurno imalo negativan odraz na prihode Fotokluba Zagreb. Do tada se do klupskih prihoda dolazilo uglavnom izravnim vezama s pojedinim dužnosnicima i predstavnicima državne vlasti. Sustavno ostvarivanje prihoda putem odgovarajućih institucija tek će poslije uslijediti, koncem 60-ih godina.

Iskustvo je pokazalo da je zagrebačka izložba umjetničke fotografije imala uvijek velikog utjecaja na izlagačku aktivnost članova kluba. Kada je ona izostajala i ta je aktivnost opadala. Uočivši to, uprava kluba ulaže maksimalne napore da sačuva, pa možda i ojača klupsku izložbenu aktivnost, bez obzira na velike stanke u održavanju zagrebačke izložbe fotografije, što joj čak i uspijeva. Stavlja se težište na inozemnu izlagačku aktivnost, što donosi i lijepe rezultate. Tako, na primjer, Fotoklub Zagreb osvaja 1961. diplomu na *III. međunarodnoj izložbi fotografije Photoeuroph 61*. u

---

[61] Izložba fotografije grupe FKZ, katalog, Zagreb, Salon društva arhitekata, 1964. Priređivački odbor, Zagreb, 1964.

[62] *13. Zagreb salon međunarodna izložba fotografije,* Foto-kino savez Jugoslavije, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, 5.5.-28.5.1962.

Versaillesu u Francuskoj, 1962. diplomu za sudjelovanje na *X. međunarodnom salonu fotografije* u Alicanteu u Španjolskoj, 1967. diplomu za sudjelovanje na međunarodnoj izložbi fotografije u Pečuhu u Mađarskoj te 1968. posebnu spomen-gravuru za sudjelovanje na međunarodnoj izložbi fotografije u Mainzu u Njemačkoj. No, najveći uspjeh zagrebačkih fotografa u 60-im godinama ostvaren je 1964. godine, na velikom međunarodnom natječaju klupskih kolekcija fotografije održanom u Eslingenu u Njemačkoj. Tom prigodom u oštroj međunarodnoj konkurenciji Fotoklub Zagreb osvojio je visoko četvrto mjesto, svrstavši se tako među vodeće fotoklubove u svijetu. S izlagačima iz druge polovine 60-ih godina zaokružuje se i kompletira jedna izlagačka generacija 50-ih i 60-ih godina, koja će dovesti Fotoklub Zagreb do samog vrha tadašnje jugoslavenske fotografije. Smatramo potrebnim zabilježiti još sljedeća nova imena tadašnjih uspješnih izlagača: Srećko Božićević, Zvonimir Golob, Vladimir Jakolić, Tomislav Kovačić, Božo Marjančić, Mario Slaven (Marijan Jošt), Antun Šakić, Krešimir Tadić, Slobodan Tadić i Stanko Vrtovec.

14. Zagreb salon [63] **(1968.)** će označiti dvostruku prekretnicu u odnosu na prethodne međunarodne izložbe. U prvom redu Salon dobiva tada svoj prepoznatljiv kvadratni format kataloga, dimenzija 21x21 cm. Plakete, koje su se dodjeljivale na prethodnim izložbama razlikovale su se po obliku i veličini, jer je to ovisilo o trenutnim mogućnostima nabave. Da bi se tomu stalo na kraj, pobrinuo se Vladimir Solariček i oblikovao prepoznatljivu plaketu Fotokluba Zagreb, koja se od tada dodjeljuje na tom Salonu. Slika plakete našla se je i na prednjoj stranici korica kataloga.
Karakteristično je, da je iz naslova izložbi, od tada do danas, uklonjen naziv *umjetnička* sve do *24. Zagreb salona*. Bez pridjeva umjetnički bili su i katalozi izložbe *Zagreb 92* (međunarodni fotografski biennale, Zagreb 17.9.-5.10.1992.) i izložbe *Zagreb 94* (fotografski biennale, Zagreb 25.11. – 11.12.1994.) kao i sve ostale kasnije izložbe *Zagreb salona* (od 27-og do 40-og). Podaci o izlagačima iz 60-ih godina dobiveni su iz kataloga izložbi tih godina.

Izložba ***Kup jugoslavenske fotografije*** [64] **(1965.)** nazvana po pokrovitelju Kupa maršala Tita, osmišljena je polovinom 60-ih godina tako, da se svake druge godine izmjenjuje sa *Saveznom izložbom jugoslavenske fotografije*. Za sudjelovanje na prvom Kupu Fotoklub Zagreb se za tu izložbu nije pripremio i završio je među posljednjima na listi. To je potaklo Fotoklub Zagreb da se za sljedeću izložbu spremi kako treba.

Na ***II. Kupu jugoslavenske fotografije*** [65], (**1967.**) u Sarajevu Fotoklub Zagreb osvaja I. i II. mjesto što će dati daljnji poticaj izlagačkoj aktivnosti u Fotoklubu Zagreb. Taj se uspjeh podudario sa 75. obljetnicom postojanja Fotokluba Zagreb (1892.-1967.), pa u tome ima određene simbolike. Bila je to najozbiljnija prigoda, da se u čast te obljetnice organiziranog fotoamaterskog pokreta u Zagrebu, 1968. gdine održi međunarodna izložba umjetničke fotografije, četrnaesta po redu, što je uprava kluba znala iskoristiti. Tom prigodom je i predsjednik Jugoslavije Josip Broz Tito svojim ukazom broj 167 od 1. studenog 1968. odlikovao Fotoklub Zagreb Ordenom zasluga za narod sa srebrnim zracima, za naročite uspjehe postignute na širenju i razvijanju fotoamaterskog pokreta među našim narodima.

---

[63] *14.Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije, katalog, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 31.5. – 23.6.1968.

[64] Izložba *Kup jugoslovenske fotografije*, nazivana još i *Kup maršala Tita*, po svome pokrovitelju, bila je po rangu najveća fotografska izložba u Fotosavezu jugoslavije. Održavana je svake druge godine.
Foto-kino revija, jugoslovenski časopis za fotografiju i film, br.12, Beograd, 1967.
U tom su broju reproducirane sve klupske kolekcije fotografije izložene na *II.kupu jugoslovenske fotografije*, održanom u Sarajevu te godine. Tijekom 60-ih godinas, pa i kasnije, bilo je uobičajeno da se u posljednjem prosinačkom broju, svake godine, reproduciraju sve izložene fotografije kako na *Kupu* tako i na *Saveznoj izložbi jugoslovenske fotografije*, izmjenično, kako su se te dvije najveće smotre fotografija smjenjivale u okvirima Fotosaveza Jugoslavije. Takav broj *Foto-kino revije* služio je umjesto kataloga, jer Fotosavez nije imao sredstava za tiskanje posebnog kataloga. Posebni katalozi za *Saveznu izložbu fotografije*, kao i za *Kup*, pojavljuju se mnogo kasnije.
Za tu izložbu bio je darovan od strane pokrovitelja prijelazni pokal, moderno dizajniran.

[65] Vidi prilog: Izvod iz Ukaza o odlikovanju

Na III. Kupu jugoslavenske fotografije [66] (**1969**.) u Osijeku izlagači Fotokluba Zagreb, po drugi put zaredom osvajaju I. i II. mjesto. Time se ponovno potvrdila snaga ovoga kluba i on se svrstava među vodeće klubove u tadašnjoj Jugoslaviji.

Navedeni uspjesi nisu se dogodili slučajno. U klubu vlada snažan duh zajedništva. Za takmičenje u *Kupu jugoslavenske fotografije*, u oba slučaja, u klubu se mjesecima slaže najbolja klupska kolekcija. Fotografije se slažu po podu i svi imaju jednako pravo glasovanja o kvaliteti razmatranih radova. Samo na takav način Fotoklub Zagreb je postigao vrhunske rezultate na tim važnim fotografskim takmičenjima. Premda sljedeći događaji spadaju već u sedamdesete godine, radi njihova kontinuiteta, zamaha i radnog poleta generacija iz 50-ih i 60-ih godina na ovom mjestu navodim još nekoliko podataka:

Mali Zagreb salon [67], bila je izložba fotografije posvećena gradu Zagrebu i njegovim žiteljima.
Svjestan svojih materijalnih (ne)mogućnosti da svake godine održava međunarodnu izložbu umjetničke fotografije, a u želji da stalno daje poticaj za rad svojih članova, da ukazuje na potrebu fotografskog takmičenja svakodnevno, Fotoklub Zagreb polovinom 60-ih godina pokreće još jednu izložbu.
Prvi *Mali Zagreb salon* održan je 1965. godine, a nakon toga drugi i treći *Mali Zagreb salon* u 1966. i 1967. Dalje se nastavlja održavanje *Malog Zagreb salona* svake druge godine, i to u godinama kada se ne održava međunarodni *Zagreb salon*. Tako je u 1969. održan četvrti, u 1971. peti, u 1973. šesti, u 1976. sedmi itd. Ovdje je vrijedno spomenuti, da su svi izlagači na molbu Muzeja grada Zagreba, gdje se niz godina održavao *Mali Zagreb salon*, u pravilu darovali tijekom vremena svoje izložene fotografije tom muzeju. Na taj način, nakon svakog održanog *Malog Zagreb salona* povećavao se fundus fotografija u Muzeju grada Zagreba, što je bila zajednička želja Muzeja i Fotokluba Zagreb. Tako planski stvarana zbirka recentne fotografije trebala je poslužiti za odabir materijala za tiskanje raznih monografija Zagreba iz toga razdoblja i slično.

Za prvi *Mali Zagreb salon* nije tiskan katalog. Od drugog *Malog Zagreb salona*, (1966.), pa do zaključno trinaestog po redu (1988.) format kataloga je bio uvijek istih dimenzija 18x18 cm. Za četrnaesti po redu *Mali Zagreb salon*, u 1990., bez posebnih razloga, mijenja se format kataloga u

---

[66] *Foto-kino revija*, jugoslovenski časopis za fotografiju i film,
Iste konstatacije kao kod bilješke 52, ali za *III.kup jugoslovenske fotografije* koji je održan u Osijeku.

[67] Fotoklub Zagreb, *II. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1966.
Fotoklub Zagreb, *III. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1967.
Fotoklub Zagreb, *IV. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1969.
Fotoklub Zagreb, *V. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1971.
Fotoklub Zagreb, *VI. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1973.
Fotoklub Zagreb, *VII. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1976.
Fotoklub Zagreb, *VIII. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1978.
Fotoklub Zagreb, *IX. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1980.
Fotoklub Zagreb, *X. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1982.
Fotoklub Zagreb, *XI. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1984.
Fotoklub Zagreb, *XII. izložba fotografije Zagreb*, katalog, Zagreb, 1986.
Fotoklub Zagreb, *izložba fotografije Zagreb 88*, katalog, Zagreb, 1988.
Fotoklub Zagreb, *izložba fotografije Zagreb 90*, katalog, Zagreb, 1990.

21x21 cm.

U svojoj osnovnoj koncepciji izložba fotografije *Mali Zagreb salon* sadržavala je dvije teme: o Zagrebu i slobodnu temu. Prema zamisli organizatora, ta je izložba trebala postati tradicionalna, tj. trebala se održavati svake godine u svibnju, u povodu proslave Dana oslobođenja grada Zagreba. Međutim, već nakon prve dvije uzastopne godine pretvara u bienalnu izložbu i to uglavnom zbog materijalnih i organizacijskih razloga. Dvije odvojene teme održale su se samo na prvih pet salona, tj. do šeste izložbe u 1973. kada se ukidaju „a“ i „b“ tema, jer je glavna tema, kako je to konstatirano u uvodniku kataloga, od salona do salona bila sve slabije zastupljena, jer su se autori više opredjeljivali za slobodnu temu, za koju se nisu trebali posebno pripremati. Selektor *VI. Malog Zagreb salona*, iz 1973., dipl. arh. Vladimir Solariček, na kraju svoga uvodnika zaključuje:

> *Rezimirajući svoj stav o izložbi „Zagreb“ rekao bih da je ova izložba raščistila mnoge dileme koje su imali i organizator i autori. Prvobitna zamisao, da prikazujemo ljepote Zagreba na način kako se to obično radi u kalendarima, definitivno je napuštena. Put koji su autori odabrali mnogo je složeniji i interesantniji i u tome nalazim glavnu vrijednost ove, neka mi bude dopušteno reći – dobre izložbe.*

Doživljavajući povremeno uspone ili padove, od izložbe do izložbe, odustavši od osnovne zamisli organizatora o manifestaciji posvećenoj gradu Zagrebu, samo se jedna i to slobodna tema nastavlja u godinama koje su slijedile, tj. 1976., 1978., 1980., 1982., 1984., 1986., 1988. i konačno 1990. Gledajući s današnjeg motrišta, *Mali Zagreb salon* nije ispunio osnovna očekivanja. On je jednostavno, bienalno, popunjavao prazninu fotografskih događanja u godinama između održavanja zagrebačke međunarodne izložbe fotografije.

Osim *Međunarodnog Zagreb salona* i *Malog Zagreb salona* u okvirima klupskog života 60-ih godina valja istaknuti i druge vrijedne aktivnosti. To su bile projekcije dijapozitiva u boji, razna stručna predavanja i seminari, analize nagrađenih fotografija, tečajevi za fotoamatere početnike, organizirani klupski izleti izvan Zagreba itd. Značajno mjesto u klupskim aktivnostima imale su i samostalne izložbe fotografije pojedinih autora, kako u klubu tako i izvan Zagreba, u cijeloj državi, pa i u inozemstvu. Tih 60-ih godina u Fotoklubu Zagreb djeluje stalni *Izložbeni salon* u kojem svake godine izlaže niz autora. Pa i autor ove knjige je 1963. imao svoju prvu samostalnu izložbu fotografije u tom salonu. Mnogobrojne nagrade koje su tijekom proteklih desetljeća osvojili zagrebački fotografi najbolje svjedoče kolika je bila tradicija i snaga fotografskog pokreta u Zagrebu. Osim pojedinaca i klub, kao organizacija, osvaja niz priznanja i nagrada. Vjerojatno njihov najveći dio (prema podacima do kojih sam kao tajnik kluba mogao doći) kronološki je sređen u jednom od priloga u ovoj knjizi. Možemo pretpostaviti da evidencija nije i nikada neće biti kompletna, jer je dragocjena klupska arhiva (uza sve napore dugogodišnjeg klupskog blagajnika Oskara Schnura da je sačuva) dosta stradala tijekom rata, u godinama 1941. i 1945. Treba napomenuti da se u Fotoklubu Zagreb do nastanka ovoga rada nitko nije sustavno angažirao oko prikupljanja i očuvanja klupskih trofeja, te su, nažalost, izgubljeni. Dopušta se stoga mogućnost nekompletnosti ovih istraživanja koja ipak, nadam se, mogu korisno poslužiti sagledavanju fotografskih događanja u gradu Zagrebu u promatranom vremenu.

Zbirka hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb i inicijativa za osnivanje muzeja fotografije u Hrvatskoj

Na ovom mjestu želio bih skrenuti pozornost na jedan događaj u Fotoklubu Zagreb od prije pola stoljeća (1970.). Riječ je o nastanku Zbirke hrvatske fotografije u Fotoklubu Zagreb. Budući da je

od tada prošlo više decenija, mislim da je vrijeme da se o tome više zna, kako bi zbirka zauzela ono mjesto u našoj nacionalnoj kulturi, koje joj bez sumnje pripada.

Šezdesetih godina nekoliko je tragičnih događaja imalo iznenađujuće posljedice na tijek događanja u Fotoklubu Zagreb. Godine 1961. iznenada je preminuo u 30-oj godini života mladi i vrlo talentirani autor Georg-Žorž Srkulj. Samo godinu dana nakon toga, 1962., u prometnoj nesreći tragično je poginuo Oto Hohnjec, u 42. godini života. Smrt je konačno pokosila 1967. Marijana Szabu, u 57. godini života, jednog od najistaknutijih predstavnika predratne *zagrebačke fotografske škole*. Te tragične smrti klupskih članova, kao i smrti drugih poznatih fotografa izvan Zagreba, ostavile su tih godina duboki trag u Klubu, o čemu će dalje biti riječi.

U drugoj polovici 60-ih godina Fotosavez Jugoslavije započinje tiskati fotomonografije, kao godišnje nagrade za životno djelo najuglednijim jugoslavenskim fotografima.
Prva takva fotomonografija tiskana je 1967. s radovima najpoznatijeg hrvatskog, ali u to doba i jugoslavenskog autora Toše Dabca [68]. Predgovor i izbor radova obavio je tom prigodom Oto Bihalji-Merim.
Druga fotomonografija iz 1968. sadržavala je radove Petera Kocjančića[69], uglednog slovenskog autora iz Ljubljane uz predgovor Franca Stelea i izbor radova Ive Frelicha, Janeza Marenčića i Mladena Grčevića.
Treća po redu fotomonografija, iz 1969. godine, sadržavala je radove Branibora Debeljkovića [70], najpoznatijeg srpskog autora iz Beograda, uz predgovor Zorana Markeša.
Interesantno je za napomenuti da je Branibor Debeljković, prije Drugog svjetskog rata započeo svoju fotografsku karijeru kao član Fotokluba Zagreb, što je on u mnogim prigodama naglašavao.

Obuhvativši tako po republičkom i nacionalnom ključu, u rasponu od 1967. pa do 1969., tri izrazita predstavnika hrvatske, slovenske i srpske fotografije, dolazi do stanovitog zastoja i dileme oko daljeg redosljeda dobitnika te nagrade. Fotoklub Zagreb pokreće stoga inicijativu da se sljedeća fotomonografija Fotosaveza Jugoslavije dodijeli kolektivno i posmrtno većem broju poznatih autora. Takav prijedlog je u tom trenutku zadovoljio interese sviju te je na razini Saveza prihvaćen.
Fotoklub Zagreb preuzima tada kao svoju obvezu prikupiti potrebne fotografije te organizirati izbor radova za fotomonografiju od Josipa Bosnara, Toše Dabca (koji je upravo te 1970. iznenada preminuo od infarkta), Ota Hohnjeca, Uroša Krstanovića, Aleksandra Nagya, Ive Piškulića, dr.Stevana Sekelja, Slavka Smoleja, Georga Srkulja, Marijana Szabe i Ivana Zuppe. Ova zadaća uskoro se pokazala kao izuzetno teška, daleko teža nego se to u početku očekivalo. U tom trenutku u Fotoklubu Zagreb nije bilo fotografija Szabe, Hohnjeca, Srkulja, Zuppe i ostalih. Klub je tada doživo mnogo neugodnosti (tj. njegovi tajnik i predsjednik) prilikom posjeta rodbini umrlih u svrhu prikupljanja njihovih radova.
Napokon je ipak prikupljeno dovoljno materijala, pa je potkraj 1970., u prostorijama Fotokluba Zagreb, obavljena selekcija radova za posmrtnu fotomonografiju. U tom trenutku pojavljuje se neočekivano kao problem i pisanje uvodnog teksta. Mnogi su tada kvalificirani autori učtivo odbili pisanje uvodnika, pa se toga napokon prihvatio dr. Stojan Dimitrijević. Oko tog teksta bilo je poslije burne polemike. Posmrtna je fotomonografija izišla iz tiska 1971.godine.

Zašto to iznosim na ovom mjestu ?
Sve do sada napisano, neumoljivom logikom stvari, vodilo me kao tajnika Fotokluba Zagreb da počnem od 1970. godine organizirano prikupljati fotografije članova kluba i stvarati ***Zbirku fotografije*** kako bi se zaštitili i sačuvali značajni radovi fotografa s područja Republike Hrvatske. Iako uz razne poteškoće ta je Zbirka tijekom vremena rasla, tako da se već 1978. iz njenog fundusa s lakoćom mogao napraviti odabir radova za almanah *Zagrebačka fotografija*. Ova je Zbirka poslije

[68] Foto-savez Jugoslavije, *Tošo Dabac*, Foto-monografija, Beograd, 1967.
[69] Foto-savez Jugoslavije, *Peter Kocijančič*, Foto-monografija, Beograd, 1968.
[70] Foto-savez Juigoslavije, *Branibor Debeljković*, Foto-monogreafija, Beograd, 1969,

poslužila i u 1983. za postavljanje retrospektivne izložbe hrvatske amaterske fotografije te tiskanje prigodnog kataloga. Nažalost, materijalni razlozi nisu dopustili da se umjesto skromnog tiska reprezentativni katalog.
Prikupljanje radova za Zbirku započinje u Fotoklubu Zagreb od vlastitih autora, a postupno se širi na područje cijele Hrvatske. Tako je zapravo proces stvaranja klupske zbirke u Fotoklubu Zagreb, logikom događanja, prerastao u proces stvaranja ***Zbirke hrvatske fotografije***. Gledano iz današnje perspektive, može se zaključiti, da je prolazeći kroz razne faze nastanka ova Zbirka stalno rasla. Pritom su se naravno pojavljivali mnogi prateći problemi, kao npr. pitanje prostorije, ambalaže, evidentiranje fotografija, zaštita i slično.

Način prikupljanja fotografija.
Fotografije za Zbirku u pravilu su se prikupljale kao darovi autora, a iznimno i vrlo rijetko otkupom, jer klub nije raspolagao financijskim sredstvima za tu namjenu. Radi reguliranja pitanja vlasništva, autori su zamoljeni da potpišu Izjavu kojim daruju svoje radove u Zbirku.
Pri tome su korištena tri moguća načina prikupljanja radova, i to:
a) S obzirom na dugogodišnje prijateljstvo mnogi vrsni fotografi su tijekom godina na moju molbu darovali kolekcije svojih probranih radova, prema vlastitom izboru za našu Zbirku. To su bili autori s velikim fotografskim renomeom (da spomenem nasumično samo neke od tih autora: braća Brkan, Mladen Grčević, Tošo Dabac, Josip i Nino Vranić, Vladimir Solariček, Zlata Laura Mizner, Zlatko Zrnec, Aleksandar Kukec, Virgilio Giuricin, Miljenko Marohnić itd.).
b) Drugi je način bio da sam zajedno s autorima pregledavao njihove kolekcije i onda smo zajednički odlučili što će pokloniti u Zbirku.
c) Treći je način bio, da su mi sami autori, vjerujući u moje znanje i dobronamjernost, ostavili na volju, da od njihovih radova odaberem one koje smatram najboljima. Kao primjer navodim Tošu Dabca, koji je imao u mene toliko povjerenja da mi je prepustio odabir njegovih radova koje danas imamo u Zbirci. Nažalost, njegova prerana smrt to je prekinula. Osim navedenih starih autora i njihovih fotografija u postupku je i prikupljanje fotografija recentnih autora, koji po kvaliteti radova mogu biti uvršteni u Zbirku.

Pravna regulativa Zbirke
Već l985. počinje se razmišljati o reguliranju formalno-pravnog statusa Zbirke i njenoj zaštiti, što je provedeno u tri faze:
Dana 7.06.1990. godine Zbirka hrvatske fotografije je registrirana kod Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu i izdano Rješenje o preventivnoj zaštiti spomenika kulture pod brojem 380-19-03-90-2/ISŠ/BS, klasa UP/I-612-08-/90-01/l95.
Dana 26.06.2002. godine Zbirka hrvatske fotografije je ponovno registrirana kod Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode i izdano Rješenje o preventivnoj zaštiti spomenika kulture pod brojem 251-16-02-02-01, klasa UP/I-612-08/02-03/13 AV.
Dana 8.11.2005. godine Ministarstvo kulture - Uprava za zaštitu kulturne baštine donijelo je konačno svojim Rješenjem pod brojem 532-04-01-1/4-05-2, klasa UP-Io-612-08/05-o6/1 163 da je Zbirka hrvatske fotografije upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod registarskim brojem P.200 i da ima svojstvo kulturnog dobra. Temeljem toga Zbirka je postala neotuđivo pokretno kulturno dobro hrvatskog naroda. U Zbirci se danas nalazi blizu 10.000 fotografija, od preko 400 autora. Pritom posebno ističem, da su mnoge kolekcije ujedno i unikatne, jedini trag preminulih autora, što još više uvećava vrijednost ove Zbirke.

U razdoblju od devedesetih godina prošlog stoljeća pa nadalje, radovi iz Zbirke korišteni su u raznim kulturnim zbivanjima.

Godine 1993. u organizaciji Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu održana je velika izložba fotografije pod nazivom *Hrvatska fotografija od 1950. do danas* (1993.).
Slijedeće 1994. u organizaciji Muzeja za umjetnost i obrt održana je izložba fotografije pod

nazivom *Fotografija u Hrvatskoj 1848.-1951*.

Godine 1999. Hrvatski fotosavez u povodu 60. obljetnice svoga postojanja održava izložbu fotografije u Umjetničkom paviljonu pod nazivom *PANORAMA, hrvatski fotosavez 1939.-1999*. I tom prigodom, više od polovice svih izloženih fotografija na toj izložbi, bile su iz fundusa Zbirke hrvatske fotografije.

Godine 2000. godine u Mariboru, u fotografskoj galeriji STOLP, održana je velika retrospektivna izložba (61 autor sa 118 fotografija) fotografije Fotokluba Zagreb iz 60-ih i 70-ih godina. Naime, prigodom upućivanja poziva od strane Fotokluba Maribor za održavanjem jedne takve izložbe naši su slovenski kolege smatrali da su upravo te godine bile veliko drugo i zlatno doba Fotokluba Zagreb i hrvatske fotografije općenito, pa je na njihovo traženje i upriličena navedene izložba. I tom prigodom korištene su fotografije iz te Zbirke.

Godine 2004. za izložbu *Židovi fotografi* održanu u Gliptoteci HAZU u Zagrebu u organizaciji *Židovske općine Zagreb*, između ostalih, pozajmljeni su i radovi iz *Zbirke hrvatske fotografije* Fotokluba Zagreb.

Iste 2004. godine u organizaciji HDLU u Domu hrvatskih likovnih umjetnika u Zagrebu održana je velika izložba pod nazivom *Pedesete godine u hrvatskoj umjetnosti*. Skoro sve fotografije iz 50-ih godina, koje su tu bile izložene potječu iz *Zbirke hrvatske fotografije* Fotokluba Zagreb.

Godine 2006. Muzej grada Zagreba i Fotoklub Zagreb postavljaju izložbu fotografije u Muzeju grada Zagreba pod nazivom *Socrealizam u hrvatskoj fotografiji*. Sve fotografije na toj izložbi bile su iz Zbirke Fotokluba Zagreb.

Godine 2007. u organizaciji Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu postavljena je retrospektivna izložba Zlate Laure Mizner, jedne od velikih imena hrvatske fotografije. Izložba se održavala najprije u Muzeju grada Rijeke u Rijeci a nakon toga u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu. I za tu izložbu korištene su, između ostalog, fotografije iz Z*birke* Fotokluba Zagreb.

Iste 2007. godine na velikoj izložbi pod nazivom *Avangardne tendencije u hrvatskoj umjetnosti*, koja se održala u Klovićevim dvorima izložene su i fotografije iz Zbirke Fotokluba Zagreb.

Godine 2007. iz *Zbirke hrvatske fotografije* Fotokluba Zagreb korišteno je 30 fotografija poznatog riječkog fotografa Đoke Milekića za izložbu fotografije u Rijeci, pod nazivom *Sedmero riječkih fotografa iz 70-ih.*
I na koncu iste **godine 2007**. iz Zbirke Fotokluba Zagreb korišteno je 11 fotografija od 11 autorica za izložbu fotografije *Žene fotografi*, koja je održana u galeriji Croart Photo u Zagrebu.

U listopadu 2007. godine, svečano je obilježena 115. godišnjica postojanja Fotokluba Zagreb. Tom prigodom iz Zbirke je odabrana kolekcija od 125 fotografija, 125 autora, od 30-ih godina prošlog stoljeća do današnjih dana. Ta je kolekcija izložena u Muzeju grada Zagreba.
Ista je kolekcija **godine 2008**. u mjesecu svibnju, izložena u Galeriji Centra vizualnih umjetnosti Batana u Rovinju.
Godine 2008. ta je odabrana kolekcija fotografije poslužila za tiskanje knjige -fotomonografije *Slike vremena* .

Godine 2012. stavljeno je na raspolaganje Hrvatskom fotosavezu 95 fotografija autora Ante Roce za izradu fotomonografije Ante Roce.

Godine 2016. stavljeno je na raspolaganje Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu šest fotografija za izložbu Muzeja pod nazivom *45*.

U 2017. godini Fotoklub Zagreb obilježio je 125 godina svoga postojanja. Taj je događaj popraćen izložbama fotografije u Pučkom otvorenom učilištu u Pazinu, Muzeju grada Rijeke, Pučkom otvorenom učilištu u Buzetu, Narodnom muzeju Labin, Muzeju grada Umaga, Narodnom muzeju Zadar, Galeriji umjetnina u Vinkovcima (u organizaciji Fotokluba Vinkovci), Centru vizualnih umjetnosti Batana u Rovinju i na koncu Muzeju grada Zagreba. Toj se proslavi priključio i poznati Fotoklub CDA u Grazu (Austrija). I za taj veliki festival fotografije korištene su fotografije iz *Zbirke hrvatske fotografije* Fotokluba Zagreb.

Dakle iz fundusa Zbirke korišteni su materijali, u vremenu od 1993. pa do 2018. izvan Fotokluba Zagreb čak 27 puta. Svi navedeni primjeri već danas potvrđuju i ukazuju na to da je *Zbirka hrvatske fotografije* osnovana početkom 70-ih godina u Fotoklubu Zagreb opravdala svoje postojanje i da je već danas važan čimbenik u povijesti hrvatske fotografije. Iz svega iznesenoga, upravo kao školski primjer, vidljivo je kako je niz slučajnih događaja u jednoj amaterskoj sredini imao za posljedicu stvaranje i razvoj jedne izuzetne kulturne vrijednosti. Navedeni primjer govori rječito i o žilavosti fotoamaterizma kao svjetskog pokreta vrhunskih dostignuća, jer se samo u takvim sredinama mogu formirati i nastati takve Zbirke.

Radi zaštite originalnih fotografija od oštećenja prigodom njihova pozajmljivanja, od te godine pa na dalje zaključeno je da se originalne fotografije neće više pozajmljivati, nego samo kvalitetne digitalne kopije.

U svrhu upoznavanja naše kulturne javnosti sa postojanjem vrijedne zbirke fotografije u Fotoklubu Zagreb 2000. u dogovoru sa pokojnim dr.sc. **Mladenom Kuzmanovićem**, glavnim i odgovornim urednikom ***Vijenca,*** časopisa za znanost umjetnost i kulturu Matice Hrvatske pokrenut je i ostvaren u vremenu od 2000. - 2005. jedan veliki projekt pod nazivom **Iz Zbirke hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb**. U tom su projektu, od broja do broja, objavljeni napisi o 111 majstora hrvatske fotografije, čiji se radovi nalaze u toj Zbirci. Temeljem toga u 2006. tiskana je knjiga - fotomonografija pod nazivom **Majstori hrvatske fotografije,** koja je po ocjeni jedne komisije stručnjaka ocijenjena kao najljepša knjiga u domeni monografija za 2005-2006. godinu.
Knjigu je grafički i likovno sjajno obradio naš poznati likovni umjetnik **Branko Vujanović**.
Ovdje posebno ističem da je ova knjiga tiskana u suradnji sa Maticom hrvatskom, bez čije pomoći to ne bi bilo moguće. Za to najveća zasluga pripada gospođi **Jeleni Hekman**, tadašnjoj glavnoj i odgovornoj urednici svih Matičinih izdanja.

Na ovom mjestu samo podsjećam, da je 1939. godine uz pomoć Fotokluba Zagreb osnovan pri Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu Odjel za fotografiju. Tom odjelu članovi Fotokluba Zagreb darovali su vrijednu zbirku fotografija. Nažalost, to nije do kraja realizirano.

Iako su do sada fotografije iz ove Zbirke korištene mnogo puta u raznim fotografskim projektima, sama Zbirka ostala je još uvijek relativno nepoznata široj kulturnoj javnosti. Stoga sam kao autor ove Zbirke u više je navrata i na više različitih mjesta, ukazivao na postojanje Zbirke.
Tako sam u stručnom časopisu *Informatica Museologica Muzejskog dokumentacijskog centra* broj 31(3-4)/2000. objavio članak *Zbirka hrvatske fotografije pri Fotoklubu Zagreb* u kome se skreće pozornost na važnost Zbirke.
U *Tehničkoj kulturi*, broj 201, za ožujak-travanj 2003., objavljan je napis pod nazivom *Zbirka hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb* u kome se također potiče razmišljanje o sudbiti te *Zbirke*.
U *Tehničkoj kulturi*, broj 208 za svibanj-lipanj 2006., ponovno je objavljen napis pod imenom *Zbirka hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb*. sa istom svrhom.

U *Tehničkoj kulturi*, broj 212 za siječanj i veljaču 2007. objavljen je napis pod nazivom *Osniva li se Muzej fotografije u Hrvatskoj* u kome se razmatra problematika osnutka *Muzeja fotografije u Hrvatskoj*.

Poznata je činjenica, da u mnogim zemljama svijeta postoje Muzeji fotografije kao specijalizirane muzejske institucije. U našoj zemlji takav Muzej ne postoji. Bio je, doduše, jedan pokušaj, prije Drugog svjetskog rata da se pri (današnjem) Muzeju za umjetnost i obrt osnuje Fotografski muzej, no nažalost to nije trajno realizirano. Premda u nas, dakle, ne postoji takva specijalizirana muzejska kuća, činjenica je da se na raznim mjestima skupljaju i čuvaju fotografije. Mnoge takve, uvjetno rečeno, privatne kolekcije prerastaju u impresivne zbirke o kojima bi bilo nužno na nacionalnoj razini povesti više računa i drukčije nego do sada. Već na samom početku formiranja Zbirke u Fotoklubu Zagreb bili smo svjesni poteškoća s kojima ćemo se suočavati pri vođenju Zbirke. Klub se desetljećima obraćao Ministarstvu kulture i Gradu Zagrebu s molbama za financijskom pomoći za potrebe očuvanja i zaštite *Zbirke*, ali bez rezultata.

Godine 2005. u *Vjesnik*u od 27. i 28. kolovoza, u prilogu *7 dana* objavljen je intervju s ministrom kulture mr.sc. Božom Biškupićem pod nazivom *Otvorit ćemo 14 novih muzeja*.
Potaknuti tim intervjujem Fotoklub Zagreb, vidi šansu za bolju budućnost Zbirke, pa se 20.09.2005. obraća svojim dopisom ministru kulture s molbom da se razmotri i mogućnost osnivanja Muzeja fotografije u Hrvatskoj. Klub u iscrpnom dopisu obrazlaže svoj prijedlog i nudi klupsku Zbirku kao inicijalnu donaciju osnutku takvog Muzeja. Pri tome prilaže iscrpnu dokumentaciju o Zbirci (vidi Prilog 31.) Međutim, Ministarstvo kulture nije prihvatilo prijedlog Fotokluba Zagreb o osnivanju fotografskog muzeja u Zagrebu.
Razočarani takvim stavom Ministarstva kulture, zagrebački fotografi, profesionalci i amateri, u više su navrata u dnevnom tisku pokretali problem osnutka Muzeja fotografije, ali bez uspjeha. To je dovelo i do zajedničke Deklaracije[71] 2006. godine, što također nije urodilo plodom.

Nakon stava Ministarstva kulture Klub se 2006. obraća Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu s prijedlogom da se Zbirka fotografije Fotokluba Zagreb, pod određenijm uvjetima koji bi se trebali dogovoriti, dade na čuvanje i stručnu obradu tom muzeju, u novoj zgradi koja se gradi, i gdje će biti ispunjene sve pretpostavke za stručno zbrinjavanje Zbirke. Ovaj pokušaj kluba također nije donio pozitivan rezultat.
Klub je isto tako u cilju trajnog rješenja smještaja i očuvanja Zbirke u optimalnim uvjetima, kakve propisuje struka, uspostavio 2008. godine kontak s Hrvatskim državnim arhivom u Zagrebu. Ni taj pokušaj nije donio zadovoljavajući rezultat te je konačno donesena odluka o daljnjem čuvanju Zbirke u Fotoklubu Zagreb.

Dugogodišnja nastojanja kluba u traženju financijske potpore ipak su urodila plodom. Napokon je Ministarstvo kulture 2011. godini dodijelilo klubu sredstva za uvođenje klima uređaja u prostoriju u kojoj se čuva Zbirka, a nakon toga kroz sljedeće četiri godine (od 2012.-2015.) te nakon jednogodišnjeg prekida u 2017. i na dalje sredstva za početak digitalizacije Zbirke. To će u Fotoklubu Zagreb utjecati na donošenje konačne odluke o daljnjem čuvanju Zbirke i njenoj daljnjoj digitalizaciji, dok se jednog dana u nekom povoljnijem vremenu i ozračju, ne osnuje muzej fotografije, kako bi se ova dragocjena Zbirka sačuvala za buduće generacije koje će možda pokazati više senzibiliteta prema nacionalnoj fotografskoj baštini.

[71] Zajedničku Deklaraciju predstavnika nekih udruga, profesionalnih fotografa iz ULUPUH-a, Petra Dabca i Fotokluba Zagreb napisao je Fotoklub Zagreb. Deklaracija je usvojena na zajedničkom sastanku svih navedenih i predana na daljnji postupak. Očito bez rezultata.

Zbirka kataloga sa fotografskih izložbi u Fotoklubu Zagreb

Od prve izložbe fotografija, na kojoj sam sudjelovao (1957.), počeo sam prikupljati kataloge izložbi s područja cijele bivše Jugoslavije i šire, u svrhu proučavanja povijesti hrvatske fotografije. To me je naprosto interesiralo. Kao pasionirani kolekcionar dao sam izraditi i svoj žig, koji sam stavljao na kataloge, što se može vidjeti na poklonjenim katalozima.
Do kataloga sam dolazio sudjelovanjem na izložbama fotografije, od poklonjenog viška kataloga fotografskih prijatelja, kao i od viška kataloga koji su dolazili u klub prigodom vraćanja klupskih kolekcija. U ono vrijeme, kada sam počeo sa stvaranjem zbirke kataloga, nije bilo računala i pogodnosti računalne tehnologije, pa je svako evidentiranje bilo mukotrpan posao. Nažalost, nikada nisam uspio odvojiti dovoljno vremena i sve ih evidentirati, pa tako ne znam o koliko se velikom broju kataloga radi, ali sigurno je riječ o više stotina. Kao što će se kasnije pokazati, ti su mi katalozi u drugoj etapi života, kada sam se posvetio pisanju knjiga, bili važan izvor podataka za knjige koje sam do sada objavio.

Prije nekoliko godina (2010.) odlučio sam sve prikupljene kataloge pokloniti Fotoklubu Zagreb, da se uz one koji su se nalazili u klubu nađu i sačuvaju na jednom mjestu, kako bi se uredno popisali i evidentirali. Zbirka koja se danas nalazi u Fotoklubu Zagreb sigurno je jedna od najvećih zbirki kataloga u našoj zemlji, uz mnogo unikata, pa kao takva predstavlja izuzetnu vrijednost.Moram posebno spomenuti, da zbirka sadrži samo kataloge iz zemalja bivše Jugoslavije, jer je nemoguće prikupiti kataloge fotografskih izložbi iz cijelog svijeta. Katalozi su podjeljeni odvojeno po skupinama, sukladno bivšim federalnim jedinicama (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Slovenija i Srbija). Katalozi hrvatskih autora razvrstani su abecedno po klubovima.

Neovisno o takvom načinu razvrstavanja, pojedine izložbe konkretnog naziva, tematike ili sadržaja, koje su se održavale u određenim vremenskim periodima i više se ne održavaju, izdvojene su u fizičkom smislu, radi lakšeg proučavanja, kao odvojeni projekti. Mnoge su te izložbe održavane u raznim mjestima (npr. Republička izložba fotografije u vremenu od 1951. do.1968.) i vrlo je vjerojatno da su kompleti kataloga unikatni.
U posebnim registratorima (do sada ukupno 8) kronološki su sređeni samo katalozi izložbi koje su se održavale u Galeriji Fotokluba Zagreb, od 1980. godine do danas, i taj je komplet jedini i unikatni.
Ovoj zbirci pripadaju i tiskane pozivnice za otvorenje Zagreb salona (od 17. do 33. Zagreb salona), koje se čuvaju u posebnom registratoru.
Također se u posebnom registratoru čuvaju i tiskane propozicije Zagreb salona (od 17. do 33. Zagreb salona).

U zbirci se također čuvaju u odvojenim kutijama i katalozi:

a) autorskih izložbi članova našega kluba, u drugim prostorima,
b) autorskih izložbi autora iz Hrvatske u raznim prostorima,
c) autorske izložbe autora iz Hrvatske u našemu klubu,
d) nekih izložbi u organizaciji Hrvatskog fotosaveza.

Zbirka kataloga čuva se do današnjih dana u zajedničkoj potpuno nepodesnoj prostoriji zajedno sa Zbirkom fotografija .Na sređivanju zbirke kataloga u Fotoklubu Zagreb kroz nekoliko godina mnogo mi je pomagao naš član kluba Davor Boland koji, nažalost, to više ne može raditi iz obiteljskih razloga. U zadnjih godinu dana također mi je pomagao i Čedomil Gros, a povremeno u nekoliko navrata i drugi članovi kluba. S obzirom na izuzetnu vrijednost zbirke kataloga, započelo se slično Zbirci fotografija s izradom popisa i evidencija. Program za upis kataloga, u excelu, razradio je Čedomil Gros. Nakon probnog upisa, ovog se posla prihvatila s velikim marom i naša

članica gospođa Višnja Vidmar, a cilj je da se u konačnici popis kataloga nađe na našim www stranicama. Na žalost zdravstveni problemi onemogućili su joj završetak ovoga posla, koji je ostao nedovršen. Zbirku treba nastaviti i dalje popisati i popis staviti u excel kako bi i ta zbirka bila od koristi. Većina kataloga su unikatni i jedini izvor informacije za većinu događaja iz prošlosti.

Također će trebati u budućnosti (u drugoj fazi, kada se za to steknu materijalne mogućnosti) pristupiti skeniranju naslovnica kataloga i njih (uz popis kataloga) staviti na www stranice kluba. Osim problema osiguranja sredstava bit će to i vremenski dugotrajni proces koji će zahtijevati mnogo truda i volje. Tek će tada naša zbirka kataloga dobiti na značenju i pokazati će se njena puna vrijednost.

Ovdje moram istaći višegodišnju suradnju sa Hrvatskim državnim arhivom.Već niz godina duplikate (višak) kataloga, koji se nađu u klubu, šaljemo u Hrvatski državni arhiv, gdje također postoji zbirka kataloga fotografskih izložbi. Premda se ovdje radi samo o višku (duplikatima) kataloga, brojka od 1.061 darovanog kataloga u razdoblju od 2012. do 2018. godine potvrđuje ogroman broj kataloga koji imamo u našoj zbirci. Za ovu suradnju uveliko je zaslužan dr.sc.Hrvoje Gržina, pročelniku Središnjeg fotolaboratorija HDA-a, s kojim je suradnja doista ugodna i korektna. Ovu suradnju sa HDA-om treba i dalje nastaviti. Ne trebam posebno naglašavati da treba nastaviti sa prikupljanjem starih kataloga od naših članova, i da to treba biti stalna akcija. Zbirku kataloga također treba zaštititi, na propisani način, kao pokretno kulturno dobro kod Ministarstva kulture.

Napomena:
Premda je Zbirka kataloga osnovana 2010. i kronološki bi trebala u ovoj knjizi biti obrađena kasnije, radi preglednosti i sličnosti problematike obuhvaćena je odmah uz Zbirku hrvatske fotografije.

Sedamdesete godine,
drugi uspon ka vrhu svjetske fotografije

Sudbonosna godina 1971.

Prilikom obnove zagrebačkog Kluba amatera fotografa, 1922. klub je preimenova u Fotoklub Zagreb i to ime zadržao sve do danas. U članku 2. Pravila koja su tada donesena stajalo je „svaka politika ostaje iz društva bezuvjetno isključena“. Ponovljena Pravila iz 1934. također u članku 2. sadrže istu rečenicu.
Njegovi su obnovitelji bile mudre osobe i znali su radi čega su to u Pravilima posebno istakli.
U klubu su se uvijek toga držali, ali je jednom odstupljeno od toga pravila i to je klub koštalo.
Godine 1971. u vrijeme *Hrvatskog proljeća* sve radne organizacije, institucije i istaknute VIP osobe slale su podršku Savki i Tripalu.
Tako smo i mi u Fotoklubu Zagreb smatrali da to trebamo učiniti. Kao tajnik kluba, dobio sam na Upravnom odboru zadatak da napišem takav telegram, što sam i učinio. Na svečanoj klupskoj akademiji u povodu 29. novembra, dana Republike pročitao sam taj govor. Svi nazočni jednoglasno su ga usvojili i ja sam ga istu večer poslao sa Pošte 2 u Jurišićevoj ulici.
Posljedice toga telegrama još će se dugo osjećati.

Tijekom sedamdesetih godina pokrenuto je i realizirano nekoliko značajnih projekata, što

je doprinijelo podizanju ugleda Fotokluba Zagreb i njegovom drugom usponu, i to:
Nastavak *Zagreb salona* (15. do 17. Zagreb salon).
Sudjelovanje u *Kupu jugoslavenske fotografije*;
Nagrada Tošo Dabac za životno djelo;
Almanah Zagrebačka fotografija;
Ženska sekcija Fotokluba Zagreb;.
Retrospektivna izložba fotografije u povodu 90. godišnjice Fotokluba Zagreb;
Međunarodna izložba fotografije susjednih zemaljaAustrije, Italije, Jugoslavije i Mađarske-*Fotoforum;*
Galerija Fotokluba Zagreb;
Zvanja kandidata i majstora fotografije u Fotosavezu Jugoslavije.

15. Zagreb salon[72] (**1970.**) ponovno poprima bijenalni karakter. Kako je napomenuto, kod održavanja *14. Zagreb salona*, razmišljalo se o tome da se trebala dalje zadržati uvijek ista naslovna stranica kataloga, kako bi salon već po tome bio prepoznatljiv. Isto se odnosilo i na novu klupsku plaketu. Iz današnje perspektive, šteta je što se to nije dogodilo.Umjesto toga na katalogu na naslovnici otisnuta su samo dva velika slova ZS. Izložba je održana u povodu 60 godina *Zagreb salona* (međunarodne izložbe fotografije u Zagrebu i 77 godina djelovanja Fotokluba Zagreb).

Sljedeći, ***16. Zagreb salon*** [73] (**1972**.) održan je u povodu obilježavanja 80 godina Fotokluba Zagreb. I na ovom Salonu na naslovnici kataloga otisnuta su samo dva velika slova ZS, nakon čega slijedi od izložbe do izložbe šarenilo dizajnerskih rješenja.

Na ***17. Zagreb salon***[74] (**1975**.) se i opet zbog materijalnih poteškoća trebalo čekati čak tri godine, pa se time bijenalnost priredbe na neki način prekida.

Već od druge polovice 60-ih godina pa dalje u 70-im godinama klub prolazi kroz mnoge teškoće materijalne prirode. Klub je u to vrijeme bio prisiljen kriomice od tadašnjih gradskih vlasti davati u podnajam dijelove kluba. Jedino na takav način bila je zajamčena egzistancija Fotokluba Zagreb. Jedno je vrijeme iznajmljivan dio kluba (današnje tajništvo i digitalna prostorija) poduzeću *Stočar* (ugovor iz 1966.g.), a kasnije u 70-im godinama poduzeću *Tehnocentar*, tako da je u jednom trenutku klub bio sveden na današnje dvije izložbene prostorije.

Od kraja 60-ih godina pa nadalje, uz već postojeće i afirmirane izlagače, od kojih se jedan dio pomalo povlači, a preostali dio još i dalje izlaže, nastupaju sve više i novi izlagači. I opet na scenu stupa jedna nova izlagačka generacija. U prvoj polovici 70-ih godina pojavljuju se u klubu sljedeći značajniji izlagači: Zvonimir Atletić, Nela Barišić, Miljenko Bernfest, Mladen Bukvić, Darko Čuruvija, Petar Dabac, Nada Ditjo, Danilo Dučak, Boris Golub, Ljubomir Gradišar, Ninko Grčić, Maks Horvat, Vladimir Hlady, Branimir Jendrašić, Jasenka Odić-Jendrašić, Mario Lenković, Daniela Lušin, Dorijan Marjanović, Luka Mjeda, Ladislav Petrović, Dražen Pomykalo, Ivančica Privora, Ivan Posavec, Dragan Rogulj, Branimir Sterle, Vlasta Šinka, Velimir Šipoš, Ljubomir Škrinjar, Rajko Šobat, Darko Šorak, Robert Valai, Milisav Vesović, Velizar Vesović i Zlata Vucelić.

Ako je karakteristika generacija iz 50-ih i 60-ih godina bila da su definitivno prekrižile s predratnom *zagrebačkom školom*, a od nje zadržale tek dobru i ujednačenu obradu fotografija, to je karakteristika generacije 70-ih godina (i dalje) sve veće slabljenje međusobnog zajedništva. Svaki autor nastupa sa svojim pogledima na fotografiju. Tehnička obrada fotografija jako varira, od vrhunske do nikakve, često proglašavajući upravo manjak tehničke komponente kreativnim

[72] Fotoklub Zagreb, *15 Zagreb salon*, katalog, Zagreb, 1970.
[73] Fotoklub Zagreb, *16. Zagreb salon*, katalog, Zagreb, 1972.
[74] Fotoklub Zagreb, *17. Zagreb salon*, katalog, Zagreb, 1975.

razlogom. Neki autori rade isključivo na mat papirima, drugi opet samo sa sjajnim. Jedni obvezatno kaširaju svoje fotografije, dok drugi uvode kao glavni element njihove kreativnosti što je moguće veći paspartu. Jedno je vrijeme bila velika moda u klubu kod nekih autora koji rade s malim formatima, da na gotovoj fotografiji ukomponiraju obris formata filma s njegovim oznakama na rubovima.
To će imati za posljedicu slabljenje kolektivnog natjecanja na izložbama fotografikje, sa klupskim kolekcijama u drugoj polovini sedamdesetih godina.Usprkos tendenciji slabljenja kolektivnog stila u 70-im godinama, klub intenzivno živi klupskim životom. Izlagačka djelatnost bila je na izuzetnoj razini. Kao primjer navodim, da je klub u 1979. sudjelovao sa svojim klupskim kolekcijama na 42 izložbe u Jugoslaviji odnosno 19 izložbi u inozemstvu, pri čemu je ukupno poslano 1984 fotografija, od čega je bila primljena 331 fotografija. Iste godine svoje je samostalne izložbe održalo 17 članova kluba. (statistički podaci iz redovnog tajničkog izvješća na godišnjoj skupštini 1980. godine). U takvim uvjetima i takvoj klupskoj atmosferi u drugoj polovini 70-ih godina (1976.-1980.) pojavljuju se sljedeći značajniji izlagači: Predrag Bosnar, Božidar Deduš, Feđa Fatičić, Igor Gabrijelić, Darko Gereš, Branko Marinkov, Sanja Pilić, Jadranka Pilipović, Darko Vukov-Colić i Dubravko Zeljak.

No logična posljedica heterogenosti ideja koncem 70-ih godina i dalje, najbolje se ogleda u daljnjim natjecanjima za ***Kup jugoslavenske fotografije***. Dok su generacije iz 50-ih i 60-ih godina od II. pa do VI. kupa dovele Fotoklub Zagreb u sam vrh tadašnje jugoslavenske fotografije, stanje je dalje bilo sljedeće:

Na ***IV. kupu jugoslavenske fotografije*** [75], (**1971**.) održanom u Beogradu, Fotoklub Zagreb zauzima drugo mjesto, samo za dva boda manje vrednovano od prvoplasirane kolekcije Fotokluba Beograd.

V. kup jugoslavenske fotografije [76] (1973.) održane je. u Skopju. Rezultate žiriranja toga nam je dana u Fotoklub Zagreb priopćio sekretar Fotosaveza Jugoslavije, iz Skopja, koji je nazočio žiriranju. Pobijedio je Fotoklub Zagreb i sa svojom kolekcijom osvoji po treći puta za redom Kup. Napomenuo je da smo bili za dvanaest bodova uspješniji od drugoplasiranog kluba Šolt iz Ljubljane. Čestitao nam je i priopćio da bi sada pokal trebao pripasti našemu klubu u trajno vlasništvo i otputovao za Beograd..
I tu je nastao problem, to se nije smjelo dogoditi.
Sljedeći dan, na inzistiranje Đorđa Bukilice prredstavnika Fotosaveza Srbije, ponovno se sastao žiri. Oduzeli su Fotoklubu Zagreb tih dvanaest bodova i pridodali ih drugoplasiranom klubu Šolt iz Ljubljane. Član žirija iz Fotosaveza Hrvatske bio je Mladen Grčević. Nikada nam nije rastumačio i opravdao radi čega je pristao na to naknadno žiriranje.
To je izazvalo žestoki prosvjed Fotokluba Zagreb, prema svim Republičkim fotosavezima i Fotosavezu Jugoslavije.
Dokumentacija toga slučaja rasla je i ispunila jedan cijeli registrator. Sukob je eskalirao i prerastao i mogao je u konačnici prijetiti raspadom Fotosaveza Jugoslavije.
I tu je po drugi puta nastao problem jer se to iz političkih razloga nije smjelo dogoditi.
Tada je u Zagreb doputovao dr.sc. Srećko Podvinec sveučilišni profesor, koji je tada obnašao dužnost predsjednika Fotokluba Beograd, sa zadatkom da se slučaj okonča.

Na sastanku predsjednika i tajnika Fotokluba Zagreb, predsjednika Fotosaveza Hrvatske i ravnatelja Muzeja grada Zagreba, koji je održan u dotičnom muzeju, sa dr.sc. Podvincem načinje je deklaracija kojom se je pokušalo završiti ovu mučnu situaciju. Prihvaćeno je činjenično stanje kao gotovo rješenje, sa željom da se cijeli slučaj zaboravi. No odnosi između niza klubova ostali su još

---

[75] *Foto-kino revija*, jugoslovenski časopis za fotografiju i film,
Iste konstatacije kao kod bilješke 52, ali za *IV. kup jugoslovenske fotografije* koji je održan u Beogradu.
[76] *Peti kup Maršala Tita*, Skopje, 1973. Fotosavez Jugoslavije

dugo vremena nategnuti. Đorđe Bukilica pokrenuo je na zagrebačkom sudu postupak protiv tajnika Fotokluba Zagreb, radi narušavanja „bratskih“ odnosa među klubovima u Fotosavezu Jugoslavije, ali je tijekom procesa poslije odustao.
Registrator sa kompletnom dokumentacijom o ovom slučaju, nakon odlaska Bosnara kao tajnika Fotokluba Zagreb nije pronađen. Slučaj se trebao što prije zaboraviti bez materijalnih tragova.
Te 1973. godine Jura Mažuran bio je predsjednik Fotosaveza Jugoslavije. Kada je na njega u Fotoklubu Zagreb izvršen pritisak da poništi žiriranje i sazove novo odgovorio je da bi on to učinio da u Udbi nije registriran telegram, kojim je Fotoklub Zagreb u 1971. dao podršku Savki i Tripalu.

Na ***VI. kupu jugoslavenske fotografije***[77] (1**975**.) snaga Fotokluba Zagreb ponovo se potvrdila samo dvije godine kasnije. Naime, Fotoklub Zagreb osvaja I. mjesto na ***VI. kupu jugoslavenske fotografije*** održanom te godine u Beogradu. Nakon toga navedeni događaji iz Skoplja utjecali su na članove Fotokluba Zagreb da se smanji njihov interes za izlaganje na Kupu maršala Tita, da njihovi uspjesi opadnu, o čemu će više biti rečeno u poglavlju iz 70-ih godina.

- Na VII. kupu[78] održanom u Zagrebu (1977.) kolekcija Fotokluba Zagreb osvaja 4. mjesto. U natjecanju za VIII. kup održanom u Titogradu (1979.) kolekcija Fotokluba Zagreb osvaja 7. mjesto[79].
- U natjecanju za IX. kup[80] održanom Čačku (1981.) nehatom i neodgovornošću predsjednika Fotokluba Zagreb, radi nepridržavanja propozicija kupa, kolekcija Fotokluba Zagreb je diskvalificirana iz natjecanja.
- Dvije godine kasnije, u Kranju (1983.) u natjecanju za X. kup[81] kolekcija Fotokluba Zagreb zauzima 11. mjesto.
- U natjecanju za XI. kup[82] održanom u Tivtu (1985.) kolekcija Fotokluba Zagreb pada na čak 19. mjesto. Ovdje to iznosim samo radi zaokruživanja situacije oko kupa. Mada članovi Fotokluba Zagreb pojedinačno i dalje izlažu na raznim izložbama u zemlji i inozemstvu, postižu u tome vrijedne rezultate te osvajaju različite nagrade, duh klupskog zajedništva i snage nije više pronađen. Heterogenost pogleda i ideja, tehnička neujednačenost radova, te kao posljedica toga odsustvo kolektivnog duha.
- Na XII. kupu [83]održanom u Sarajevu (1987.). Kolekcija Fotokluba Zagreb zauzela je 15. mjesto od ukupno izložene 21 kolekcije fotografija.
- Godine 1989. trebao se u Ljubljani održati XIII. kup jugoslavenske fotografije, ali zbog niza organizacijskih i materijalnih razloga nije održan. Sjenka budućih političkih događaja već se bila nadvila nad Fotosavezom Jugoslavije. Slabljenje klupskih kolekcija od 1977. pa nadalje, u jugoslavenskim relacijama, u neku je ruku i odraz stanja klupskog života, koji polako gubi nekadašnju kolektivnu crtu. Klub se neizbježno raspada na niz heterogenih grupa, od kojih svaka opet nalazi nekakav svoj interes u okvirima Kluba. Nastupila je generacija vukova samotnjaka.

Prvi događaj bez presedana
Posljedice iz 1971. - Smjena predsjednika Griesbacha (1976.)

---

[77] *Foto-kino revija*, jugoslovenski časopis za fotografiju i film, br.11.12, Beograd, 1975.
Nakon izuzetka na *V. kupu jugoslovenske fotografije*, prigodom kojega je tiskan katalog, nastavlja se dalje objavljivanje u Foto-kino reviji popis fotografija sa VI. kupa održanog u Beogradu. Iz tabele rezultata *VI. kupa jugoslovenske fotografije*, str.8., vidljiva je apsolutna superiornost zagrebačke kolekcije.

[78] *Sedmi kup jugoslovenske fotografije*, katalog, Zagreb, Stara gradska vijećnica, prosinca 1977., Beograd, Fotosavez Jugoslavije

[79] *Osmi kup jugoslovenske fotografije*, katalog, Titograd, 1979. Beograd, Foto-savez Jugoslavije.

[80] *Deveti kup jugoslovenske fotografije*, katalog, Čačak, 1981. Beograd, Foto-savez Jugoslavije.

[81] *Deseti kup jugoslovenske fotografije*, katalog, Kran j, 1983., Beograd Foto-savez Jugoslavije.

[82] *Jedanaesti kup jugoslovenske fotografije*, katalog, Tivat, 1985. Izdanje i tisak, Foto-savet Jugoslavije Beograd

[83] *Dvanaesti kup jugoslovenske fotografije*, katalog, Sarajevo, 1987. Beograd, Foto-savez Jugoslavije.

Događaji iz 1971. (naša depeša podrške Savki Dabčević Kučar i Miki Tripalu) i iz 1973. (žiriranje za Kup Maršala Tita u Skopju) nisu mogli proći bez posljedica. Pogotovo kada se konstatiralo da vodeći ljudi kluba, predsjednik i tajnik (Griesbach i Lozić) nisu članovi Partije. Kazna je morala uslijediti.
Partija je odlučila ići redom; najprije predsjednik a onda tajnik.
Premda je Griesbach izvanredno vodio Klub, od 1973. pa na dalje slijedila je na njega planska orkestrirana hajka, koja se je godinama pojačavala, od tada u klubu *naprednih omladinaca*.. Izmišljalo se sve i sva da ga se ocrni među članstvom. Kao iskusan čovjek Griesbach je shvatio o čemu je riječ. No njegova je popularnost i ugled u klubu bila toliki, da je tek nakon tri godine, razočaran događajima, 1976. godine dao ostavku (da ne bude smijenjen).
Nakon toga u klubu su se u dvogodišnjim mandatima smjenjivali, po zadatku, predsjednici.
Bez nekog posebnog oduševljenja za tu funkciju uglavnom su čekali da im prođe dvogodišnji mandat.
Činjenica je da je Lozić bio jedini član Upravnog odbora, koji je nakon odlaska Griesbacha, kao tajnik kluba zadržavao neki kontinuitet klupskog života, pa je još bio neko vrijeme pošteđen hajke, koja ga ipak neće mimoići. Kada su *odgovorni* procijenili da su mu našli adekvatnu zamjenu i na Lozića došao red. Dogodilo se to na godišnjoj skupštini u veljači 1983.

Bitka za klupske prostorije

Ni u bivšim vremenima nisu uvijek Klubu cvale ruže. Koncem 70-ih klub je financijski jedva preživljavao. Dio Kluba, gdje se danas nalazi soba sa računalima i današe tajništvo iznajmnjivali smo kriomice u podnajam jednom Vojvođanskom poduzeću trgovcima mesom po imenu Stočar. Njima se ulazilo na vrata koja su danas sa stubišne strane prekrivena panelom sa klubskim obavjestima.
Premda se Fotoklub Zagreb u današnjim prostorijama nalazio već od 1939. godine, to nije spriječilo nove vlasti, u novoj Jugoslaviji, da se 1945. klubu dodijeli sustanar, Idriz Bušatlić, komu su dodijeljene zadnje tri prostorije na kraju kluba (gdje se danas nalazi Zbirka hrvatske fotografije). Zvali smo ga *Čiko* i s njim su se članovi kluba u principu dobro slagali. On je tijekom klupskih sastanaka kuhao kavu ili hrenovke, uz neku minimalnu zaradu. Svi klupski pokušaji, da se riješi njegov stambeni problem i za njega u gradu nađe odgovarajući stan, ostali su bez uspjeha.
Bio je to jedan krojač sa sinom, koji je kod kuće primao mušterije kojim je krojio odijela. Klub se praktički sveo i sastojao od samo današnje dvije izložbene prostorije. Sin mu je u to vrijeme studirao medicinu.
Ovakova je situacija trajala sve do Čikine smrti u drugoj polovici 70-ih godina umro a njegov sin kao njegov nasljednik stanarskog prava u prostoru u kojem je živio sa svojim ocem, zatražio je od Gradskog stambenog poduzeća da se njemu dodijeli stanarsko pravo daljnje korištenje toga prostora. To je bio trenutak da se riješimo sustanarstva. Uputili smo prosvjed uz detaljno obrazloženje radi čega smo protiv, no naš prosvjed nije prišao. Izgledalo je da ćemo i na dalje imati sustanara.
U predsoblju kluba tada se nalazio jedan veliki i masivni, vrlo teški ormara sa pretincima u kojim su naši članovi-izlagači držali svoje kemikalije i fotopapir, da mogu u klupskoj tamnoj komori izrađivat fotografije. Nisu svi imali kod kuće vlastite tamne komore i aparate za povećavanje. Tada je pala odluka. Na klupska ulazna vrata (i danas u predsoblje), navukli smo teškom mukom taj veliki ormar i praktiči onemogućili ulaz u Klub. Sa Stočarom smo se dogovorilui da ne kažu policiji da se i od njih može ući u Klub, jer su ta vrata bila prekrivena zavjesom pa nisu bila vidljiva. Policija je pokušavala ući u klub. Doveli se u svoga licenciranog bravara koji policiji razvaljuje brave, razbili su bravu na ulaznim vratima i pokušavalu ući i omogućiti sustanaru dolazak u njegove prostorije, ali uzalud. Trebalo je sjekirama razvliti ulazna vrata, ali se nisu usudili ići tako daleko.Teški ormar na vratima izdržao je sve pokušaje provale.
Tada se u igru uključio i Jure Mažuran, i po političkoj liniji isposlovao da se našem sustanaru dodijeli u Zagrebu negdje drugdje životni prostor. Tako se je Klub proširio i na te tri zadnje malene

prostorije i definitivno došao u njihov posjed sve do današnjih dana.

Polet i njegov utjecaj na Fotoklub Zagreb

Kao što je bila zasluga generacija iz 50-ih i 60-ih godina da se Fotoklub Zagreb uzdigao u sam vrh tadašnje jugoslavenske fotografije, silazna linija kluba u 80-im godinama, bez sumnje, usko je vezana uz novije generacije i njihov odnos prema klubu. Dok je klub prethodnim generacijama u njihovom umjetničkom stvaranju značio sve i predstavljao krajnji domet, nove generacije koncem 70-ih i u 80-im godinama nalaze svoj interes i izvan kluba.

To je vrijeme koje pripada grupi fotografa-reportera koja se okuplja oko omladinskog tjednika ***Polet.***
To je bio omladinski list, koga je uz još neke ostale financirala država, planski – ne za zabavu mladih nego da ih se planski odgaja i usmjerava prema komunističkoj ideji. Izdavač je bio Savez socijalističke omladine, CDD (Centar za društvene djelatnosti). Naklada do 150.000 primjeraka. Vrijeme izlaženja 1976.- 1990.

Centar za duštvene djelatnosti osnovala je Republička konferencija Saveza socijalističke omladine Hrvatske (RKSSOH) 1969. uz suglasnost Izvršnog komiteta SKSKH u svrhu intenziviranja teorijskog i idejnog života mladih. Nema sumnje da je svrha pokretanja Poleta bila politička. Ako tu činjenicu na trenutak zanemarimo, formiranje takovog Centra da se omogući u razim oblicima intelektualni i kulturni razvoj mladih zaslužuje i danas pažnju.
No planirana aktivnost, kako je bila zamišljena od političkih struktura, u praksi se otrgnula kontroli.

Tijekom vremena, mladi; učenici, studenti, novinari, sportaši, kulturnjaci i profesori okupljeni oko CDD-a u svojim djelovanjema sve se više udaljavaju od oficijelnih struktura omladinskih organizacija. Umjesto sinegije dolazi do antagonizma između CDD i RKSSOH. To stanje najbolje je predstavljao *Polet.*
Povjesničar i publicist Željko Krušelj u svojoj knjizi *Polet: Igraonica za odrasle 1976.-1990.* na preko 700 stranica obradio je kompletnu nakladu Poleta (426 brojeva). U knjizi autor analizira opsežnu novinsku dokumentavciju, razgovara sa protagonistima i otkriva neobjavljene zapise Predsjedništva RKSSOH. Knjiga danas predstavlja vrijedan dokument povijesti *Poleta*.
Polet se idejama koje je zastupao a koje nisu bile *na liniji* sve više udaljavao od RK SSOH da je na koncu morao biti ugašen 1990.

Možda bi se najbolje uloga *Poleta* u društvenim događanjima mogla sažeti u sljedećim Krušeljevim navodima: *Nije se smjelo pisati protiv Tita ili Partije. Nisu nikad izašli van zadanih političkih dogmi. No, diverzija je bila u tome što su sve reportaže s terena bile negativne. Sustav je govorio da je sve dobro, teren je pokazivao kontra toga. Važnost je Poleta u tome da je bio politički podoban, a svjetonazorski nepodoban, da je svjetonazorski mijenjao komunizam, govorili su o marginalnim društvenim skupinama,, o stvarnom životu radnika, o seksualnosti, prostituciji, maloljetničkoj delikvenciji, životu u odgojnim domovima i sličnim temama.*
Stvarali su dojam da su oni službena, socijalna i samouravna Hrvatska i ona Hrvatska po kojoj su obilazili i istraživali Poletovi novinari dva paralelna i međusobno nedodirljiva svijeta.

*Pole*t je imao 2100 suradnika, urednika i novinara. *Polet* je imao devet redakcijskih garnitura a paralelno se promijenilo jedanaest rukovodećih garnitura. Izlazio je najprije srijedom, pa utorkom pa petkom.

Mladi fotoreporteri iz Fotokluba Zagreb afirmirajući *Polet* istovremeno afirmiraju i sebe. Rad za *Polet* omogućavao im je i određene honorare, dakle momentanu zaradu, koju preko Fotokluba Zagreb nisu mogli ostvariti.

Poznati Poletovci iz Fotokluba Zagreb bili su, primjerice, Darko Vukov Colić, Danilo Dučak, Velizar Vesović, Ivan Posavec, i Milisav Vesović. Ova posljednja dvojica jedno vrijeme pripadaju i krugu koji nastupa pod nazivom *Meko okidanje*[84].
Stekavši najprije osnovna fotografska iskustva i izlagačku afirmaciju u okvirima Fotokluba Zagreb, grupa Poletovaca se kasnije odvaja od kluba i kreće dalje vlastitim putovima.

Nagrada Tošo Dabac
za životno djelo na području fotografije

U težnji da što bolje sačuva uspomenu na svoga istaknutog člana i prvog počasnog predsjednika Fotokluba Zagreb Tošu Dapca, Fotoklub Zagreb tijekom 1973. pokreće na razini Fotosaveza Jugoslavije osnutak jugoslavenske nagrade za životno djelo u području fotografije pod nazivom ***Nagrada Tošo Dabac***. Daje se prijedlog da se jednim pravilnikom na razini Fotosaveza Jugoslavije reguliraju kriteriji za dodjelu takve nagrade. Fotoklub Zagreb nije tada uspio u svojim nastojanjima. Bilo je vidljivo da je čak i na razini jedne obične fotografske asocijacije, dakle, u biti nepolitičke i kulturne institucije došla do izražaja sva slojevitost i raznorodnost interesa na bivšim jugoslavenskim prostorima. Glavna godišnja nagrada Saveza za životno djelo nije naprosto mogla doći iz Hrvatske. Nakon gotovo dvogodišnje aktivnosti Fotoklub Zagreb je shvatio da od realizacije njegova prijedloga neće biti ništa. Stoga je na redovitoj godišnjoj skupštini kluba, održanoj 24. II. 1975. na prijedlog tajnika kluba prihvaćena dopuna čl. 55. Statuta i ustanovljuje *Nagrada Tošo Dabac.* Nagrada se sastoji od plakete koju je na molbu predsjednika kluba Đure Griesbacha modelirao i izradio akademski kipar Vojin Bakić.

Nagrada Tošo Dabac definirana je kao najviše priznanje koje dodjeljuje Fotoklub Zagreb svojim članovima kao i drugim zaslužnim osobama za (zbirno) postignute uspjehe:

> *na polju izlagačke djelatnosti, za unapređenje fotografske kulture u nas i* za posebnu *aktivnost u Klubu, Fotosavezu Hrvatske ili Fotosavezu Jugoslavije.*

Pri tomu je bitno da se ta nagrada pojedinoj osobi može dodijeliti samo jedanput u životu. Drugim riječima, ta je nagrada u neku ruku priznanje za sveobuhvatno životno djelo na području fotografskog stvaralaštva. Istodobno s usvajanjem dopune članka 55. Statuta Fotokluba Zagreb, na istoj godišnjoj skupštini donesena je i posebna Odluka o *Nagradi Tošo Dabac* kojom se podrobnije određuju uvjeti dodjele nagrade. Od tada, tj. od 1975. pa nadalje ta se nagrada redovito dodjeljuje jednom članu Fotokluba Zagreb i jednoj osobi izvan kluba[85].
Dodjela te nagrade obično se povezuje s nekim značajnijim fotografskim događajem u klubu ili u Zagrebu. Tako se uvriježilo, kao praksa, da se ta nagrada dodjeljuje prigodom otvorenja međunarodnog *Zagreb salona* ili *Malog Zagreb salona*. Na taj način, tijekom vremena, iako službeno nepriznata od Fotosaveza Jugoslavije, ta je nagrada stjecala svoje priznanje i ugled među fotografima diljem tadašnje Jugoslavije te je predstavljala za svakog dobitnika vrijedno priznanje. Ovdje treba napomenuti da je ideja za ustanovljenje te nagrade potekla od tadanjeg predsjednika Fotokluba Zagreb, Đure Griesbacha.

Iako u Fotosavezu Jugoslavije nije bilo službenog sluha za ustanovljenje te nagrade na saveznoj

---

[84] Posavec: izložba fotografije, katalog, CEFT, Galerije grada Zagreba, Zagreb, 1985.
Vesović: izložba fotografije, katalog, CEFT, Galerij grada Zagreba, Zagreb, 1988.

[85] Nagrada Tošo Dabac dodjeljuje se u kontinuitetu, bez prekida, od godine 1975 do danas.
U tabeli broj 11 daje se pregled dodjele nagrada.

razini, iz tko zna kojih razloga, časopis *Foto-kino revija* u više je navrata sa simpatijama pisao o dodjeli te nagrade. Tako, primjerice, već 1979. u travanjskom broju *Foto-kino revija* objavljuje napis Vladka Lozića pod naslovom *U spomen velikom umjetniku* s objašnjenjem u podnaslovu da su u Zagrebu dodijeljene *Nagrade Tošo Dabac* za 1979. U tom napisu koji je objavljen u povodu 5. obljetnice dodjeljivanja ove nagrade, praktički se, citiranjem izvoda iz Statuta Fotokluba Zagreb - onog dijela koji se odnosi na tu nagradu - nagrada propagira u saveznim relacijama. Ovakav pristup *Foto-kino revije* neovisno o službenom stajalištu Fotosaveza Jugoslavije može se zahvaliti prvenstveno izuzetnim kolegijalnim odnosima na relaciji između Fotokluba Zagreb i dugogodišnje urednice revije prof. Milanke Šaponje, odnosno dugogodišnjeg tajnika Saveza Stevana Ristića. Zahvaljujući takvim međusobno dobrim odnosima i kontaktima *Foto-kino revija* je tijekom godina objavila niz članaka u korist Fotokluba Zagreb i zagrebačkih fotografa.

Posljednji put u Jugoslaviji o *Nagradi Tošo Dabac* objavljen je tekst autora Predraga Bosnara *Nagrada Tošo Dabac* u časopisu *Foto : glasilo Fotosaveza Jugoslavije*, broj 1/87, str. 27.
U *Epoha* časopisu za kulturu komuniciranja, broj 45, iz prosinca 2004, objavljen je tekst autora Vladka Lozića pod nazivom *U spomen Toši.*
O nagradi *Tošo Dabac* također je objavljen članak autora Vladka Lozića u *Tehničkoj kulturi,* glasilu Hrvatske zajednice tehničke kulture, broju 202-203, za svibanj-kolovoz 2005. pod nazivom *Trideset godina nagrade Tošo Dabac*.

Kako je već rečeno, sukladno članku 55. Statuta Fotokluba Zagreb iz godine 1975., ustanovljena je Odluka o dodjeli *Nagrade - plakete Tošo Dabac* za postignute uspjehe na polju izlagačke djelatnosti, za unapređenje fotografske kulture u nas, kao i za posebne aktivnosti u Klubu, Foto-savezu Hrvatske i Jugoslavije.
Međutim, tijekom vremena pojavile su se dileme koji od tri faktora treba biti odlučujući prigodom dodjele nagrade. Zbog toga je na temelju Odluke o *Nagradi Tošo Dabac* donijete na redovnoj godišnjoj Skupštini Fotokluba Zagreb 24.01.1975., a sukladno članku 50. Statuta Fotokluba Zagreb iz 2005,. Upravni odbor Fotokluba Zagreb donio na svojoj jedanaestoj sjednici 15.02.2012. kao dopunu Odluke iz 1975. godine Pravilnik o *Nagradi Tošo Dabac*. Tim je Pravilnikom redefinirano, da se *Nagrada Tošo Dabac* dodjeljuje članovima Fotokluba Zagreb ili drugim zaslužnim osobama koje nisu članovi Fotokluba Zagreb, za dostignuća i uspjehe postignute isključivo na polju fotografije.

Almanah Zagrebačka fotografija krajnji domet jedne generacije

Od završetka Drugog svjetskog rata pa do konca 70-ih godina u fotografskim krugovima, u tadašnjoj izdavačkoj djelatnosti, izdanja posvećena fotografiji prava su rijetkost. Osim nekoliko fotomonografija tiskanih nekolicini autora kao nagrada za životno djelo, o čemu je bilo riječi, te almanaha *Jugoslovenska fotografija*[86] tiskanog vjerojatno 1969. (na knjizi nema godine izdanja), jedini trag svih fotografskih zbivanja su tiskani katalozi i tu i tamo kratki napisi iz dnevnoga tiska. Pa i nekad poznate međunarodne izložbe fotografije s kvalitetnim katalozima, koje su održavali vodeći i poznati klubovi, tijekom vremena sve se više prorjeđuju. U takvoj situaciji Fotoklub Zagreb smogao je snage i sredstava te je tiskao reprezentativni ***Almanah Zagrebačka fotografija***[87].

[86] Almanah jugoslovenske fotografije, Beograd, Fotosavez Jugoslavije.
Tisak: Zavod za novinsko-izdavačku i propagandnu djelatnost JŽ, (1969 ?)

[87] Grupa autora (Nada Grčević, Mladen Grčević, Zdenko Juzmić, Vladko Lozić), *Zagrebačka fotografija – Almanah,* Fotoklub Zagreb i Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1978.

Ova knjiga, tiskana 1978., na svojih 140 stranica tekstova i reprodukcija daje presjek zagrebačke kreativne fotografije od njenih početaka pa do tih godina. Knjiga je tiskana u tehnici bakrotiska (jedna među posljednjima u toj tehnici u tadašnjem Grafičkom zavodu Hrvatske), u formatu 24x30 cm.
Almanah je podijeljen u tri dijela. Prvi dio pod naslovom *Rana fotografija* u Zagrebu autorski je rad mr. sc. Nade Grčević, naše poznate istraživačice rane hrvatske fotografije. Svoj tekst popratila je autorica sa 22 reprodukcije fotografija iz 19. stoljeća.U drugom dijelu knjige pod naslovom *Počeci amaterske umjetničke fotografije u Zagrebu* mr. sc. Mladen Grčević daje prikaz razvoja zagrebačke umjetničke fotografije do Drugog svjetskog rata. Svoj tekst Grčević je popratio sa 26 reprodukcija fotografija nastalih do Drugoga svjetskog rata.Treći dio knjige, bez sumnje najinteresantniji, s obzirom na reprodukcije koje su u knjizi dane, popratio je svojim tekstom prof. Zdenko Kuzmić.

Kako taj dio almanaha obrađuje povijest Fotokluba Zagreb nakon Drugog svjetskog rata, razumljivo je da je u svojoj analizi prof. Kuzmić najsuzdržaniji i u kritici najoprezniji. Svi tekstovi su vrlo kratki i daju tek neophodna objašnjenja o razvoju zagrebačke fotografije u svrhu dobivanja općeg pregleda i uvida u fotografska kretanja u Zagrebu. Svi su tekstovi prevedeni na engleski i njemački jezik, što bez sumnje toj knjizi daje međunarodnu vrijednost. Uređivački odbor u sastavu: mr. sc. Mladen Grčević, umjetnički fotograf Mitja Koman, prof. Zdenko Kuzmić, mr. sc. Vladko Lozić, dipl. arh. Vladimir Solariček i umjetnički fotograf Nino Vranić izabrali su 98 fotografija 67 autora. Posebnu vrijednost ovoj knjizi daju biografski podaci o autorima fotografija, niz povijesnih podataka o Fotoklubu Zagreb i na koncu kompletan popis svih članova Kluba od 1931. do 1977. godine.Fotoklub Zagreb bio je svjestan teškoća u koje se upustio lativši se tiskanja ove knjige. Rad na knjizi trajao je skoro 10 godina (od 1970. do 1978.).

Možda bi se načela kojima se klub rukovodio pri tiskanju ove knjige najbolje mogli sažeti iz predgovora knjizi:

> *Vrijeme prolazi neumoljivo. Kao spužva na životnoj ploči briše pisane povijesti generacija. One prolaze a s njima i njihova ostvarenja.*

Očigledno je da je *Almanah* nastao kao rezultat napora i želje Fotokluba Zagreb da se u jednom duljem vremenskom razdoblju pokuša sagledati i sačuvati zagrebačka kreativna fotografija u cjelini. S druge strane, bila je želja trajno registrirati i sačuvati od zaborava barem djelić onoga što očigledno nestaje.
Almanah je tiskan uz velike materijalne teškoće. Kada je bio sakupljen sav tekstualni i likovni materijal, manjkala je još jedna trećina sredstava. Fotoklub Zagreb pregovara tada s Grafičkim zavodom Hrvatske, koji pristaje sufinancirati s jednom trećinom sredstava izdavanje almanaha, s tim da dobije dvije trećine naklade za svoje prodajne potrebe odnosno povrat uloženih sredstava. Tako je 1978. po izdavanju almanaha Fotoklubu Zagreb pripalo 1000 primjeraka, a Grafičkom zavodu Hrvatske 2000 primjeraka knjige. Kasnije je Fotoklub Zagreb po povoljnoj cijeni otkupio od Grafičkog zavoda još 500 primjeraka almanaha.
Da je uopće došlo do zajedničkog izdavanja almanaha između Fotokluba Zagreb i Grafičkog zavoda Hrvatske, bila je velika i presudna zasluga Mitje Komana, dugogodišnjeg aktivnog člana kluba, koji je tada bio zaposlenik u Grafičkom zavodu.
Tijekom sljedećih pet godina knjiga je u redovitoj knjižarskoj mreži rasprodana, te danas predstavlja rijetko i vrijedno izdanje.

Od vlastite količine *Almanaha* s kojom je Fotoklub Zagreb raspolagao, u jednom petogodišnjem razdoblju klub planski distribuira ovu knjigu na adrese poznatih fotografa u zemlji i inozemstvu. Ista politika primijenjena je i na razne kulturne fotografske i slične institucije, posebice u inozemstvu. *Almanah* je u to vrijeme bio zapažen i o njemu se pisalo u nizu inozemnih publikacija, primjerice u *History of Photography*, January, 1979., str. 101. *Photohistorica*, May 1979., str. 22.

U koncepciji *Almanaha*, koja je tada bila zacrtana, vidnu ulogu zauzimalo je pokroviteljstvo koje je

trebalo osigurati visoku razinu knjige. Zbog toga se Fotoklub Zagreb obraća tadašnjem predsjedniku Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, akademiku dr. Grgi Novaku s molbom za njegovo osobno pokroviteljstvo. Pozitivni odgovor stigao je u vrlo kratkom roku. Nažalost, od prihvaćanja pokroviteljstva pa do tiskanja knjige prošlo je toliko vremena da počasni primjerak *Almanaha* nije mogao biti uručen akademiku dr. Grgi Novaku, jer je u međuvremenu preminuo. Izaslanstvo Fotokluba Zagreb i Fotosaveza Hrvatske posjetilo je stoga u ožujku 1979. novog predsjednika Akademije, akademika dr. Jakova Sirotkovića te mu predalo primjerke *Almanaha*, kako za Akademiju tako i za njega osobno. Kako vidimo, ako su 60-te godine bile u znaku maksimalnog uspjeha Fotokluba Zagreb kroz Kup jugoslavenske fotografije i to na razini tadašnje Jugoslavije, to se u 70-im godinama kao najznačajniji uspjeh, bez sumnje, ima smatrati tiskanje almanaha *Zagrebačka fotografija*. Ta knjiga predstavlja, što dalje to više, jednu trajnu vrijednost visoke tiskarske razine na međunarodnom planu. Kroz tu knjigu generacije koje su u Fotoklub Zagreb došle 50-ih i 60-ih godina dosegle su svoj neponovljivi vrhunac.

Uz tiskanje te knjige vezan je i jedan neugodni incident. Spomenuto je, da je na kraju knjige dan kronološki popis članova koji su se učlanjivali u Fotoklub Zagreb. S obzirom na takvu koncepciju, u tom kronološkom nizu našle su se i ratne godine, od 1941. do 1945. Kada je knjiga već bila tiskana i pojavili se prvi primjerci, čelnici Fotosaveza Hrvatske listajući knjigu naišli su i na taj podatak. U tadašnjoj društveno-političkoj klimi (danas je to novim naraštajima naprosto nezamislivo) bio je to dovoljan razlog za političku hajku i pokretanje načelnog pitanja, može li knjiga ići u prodaju ili se treba kompletno otpremiti u tvornicu papira i uništiti. Situacija je bila jedno vrijeme vrlo napeta, a predsjednik i tajnik kluba, Đuro Griesbach i Vladko Lozić, skupa s Mitjom Komanom, proživljavali su mučne trenutke. Da knjiga ipak nije završila kao stari papir zasluga je i politička odgovornost dugogodišnje člana Fotokluba Zagreb Jure Mažuran, koji je svojim političkim autoritetom u zadnji čas spriječio katastrofu.

Ženska sekcija Fotokluba Zagreb

Još od obnove Fotokluba Zagreb 30-ih godina, na svim izložbama fotografije koje je taj Klub priređivao rijetko su sudjelovale žene fotografi. Tako, primjerice, na *Jesenskom salonu Ulrich* 1934. od ukupno 50 izlagača tek su tri žene i to Ančica Bischitz, Slavka Hirš i Marula Mančič[88]. Na *I. sveslavenskoj izložbi fotografije* iz 1935. od ukupno 26 izlagača iz Zagreba tek je jedna žena i to opet Marula Mančič. Slična je situacija i na ostalim predratnim izložbama. Tek rijetke žene fotografi više su iznimka nego pravilo. Fotografiranje kao da je bilo muško zanimanje. I prvih poratnih godina stanje se nije mnogo promijenilo. Na početku 50-ih godina, Zlata Laura Mizner i Slavka Pavić nagovještaj su promjena koje će uslijediti. Tih godina, kao da još uvijek stidljivo slijedi svoje dvije prethodnice, pojavljuje se kao izlagač i Marija Toth.

Ni 60-te godine nisu mnogo uspješnije. I u tom desetljeću u klub dolaze tek rijetke žene izlagači, kao što su, primjerice, Anica Težak (iz ranijih godina), Erika Šmider (1961.) i Snježana Požar (1963.). Nezadovoljan takvim odnosima u klubu, a znajući da se u klubu i Zagrebu može naći mnogo dobrih žena fotografa, predsjednik Fotokluba Zagreb Đuro Griesbach na početku 70-ih godina predlaže osnivanje ***Ženske sekcije kluba***. Nakon prvotnog iznenađenja i neodlučnosti muške većine u klubu ideja je prihvaćena, a Griesbach se osobno maksimalno angažirao u njenom provođenju. Tako se nakon temeljitih priprema 1973. održala prva izložba *Ženske sekcije* Fotokluba Zagreb[89]. Na toj prvoj izložbi fotografije sudjelovalo je devet autorica i to: Marija Braut, Nada

[88] *Jesenski salon umjetničke fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, Salon Ulrich, 1.-10. X.1934.
[89] Fotoklub Zagreb, prva izložba fotografije Ženske sekcije, katalog, Galerija umjetničke fotografije (GUF),

Ditjo, Zlata Laura Mizner, Jasenka Odić, Slavka Pavić, Jadranka Pekić, Ivančica Privora, Vlasta Šinka i Zlata Vucelić.

Osnivanje *Ženske sekcije* unutar kluba pokazalo se kao dobra ideja, jer je ta Sekcija od početne 1973. pa sve do 1988., dakle u trajanju od 16 godina, redovito održavala svoju godišnju izložbu fotografije. U tih 16 godina na tim je izložbama sudjelovalo ukupno čak 60 autorica. Bila je to najjača *Ženska sekcija* u to vrijeme i to ne samo u tadašnjoj Jugoslaviji, već možda i u svjetskim relacijama. Najvjernija *Ženskoj sekciji* i njenoj izložbi bila je, bez sumnje, Slavka Pavić koja je jedina sudjelovala na svih šesnaest izložbi. Kao što sam već istaknuo, najveće zasluge za tu izložbu ima Đuro Griesbach. On je okupljao nove članice, pomagao im u izradi njihovih fotografija, a mnoge od njih opskrblljivao je i fotomaterijalom.

Prva izložba *Ženske sekcije* održana je u GUF-u (Galeriji umjetničke fotografije) na Gornjem gradu. Od druge izložbe pa sve do osme, ove se izložbe održavaju u Muzeju grada Zagreba (1974. - 1980.). Deveta izložba održana je u auli Fakulteta građevinskih znanosti, da bi se deseta po redu održala posljednji puta u Muzeju grada Zagreba. Jedanaesta se izložba održava godine 1983. u prostorijama Koncertne dvorane Vatroslav Lisinski. Nakon te godine dobra sreća polako napušta članice *Ženske sekcije* Fotokluba Zagreb. Sve većim povlačenjem Đure Griesbacha iz aktivnog klupskog života kao da nestaje i stvarna pokretačka snaga te Sekcije. Dvanaesta se izložba održava 1984. u prostorijama Konferencije za aktivnost i ulogu žena u društvenom životu SSRNH, u Ulici 8. maja 66/II. Od trinaeste pa sve do zadnje, šesnaeste (1985.-1988.), izložbe se održavaju u Galeriji Fotokluba Zagreb. Broj izlagačica od izložbe do izložbe varira i na koncu se polako smanjuje. *Ženska sekcija* polako gubi svoju snagu ostavši bez potpore svojih klupskih kolega. Od 1988. ta se izložba više nije održavala. Ona je ipak obnovljenom snagom ponovno zablistala 1996. kada je održana u Galeriji Fotokluba Zagreb.

Izložba fotografije *Ženske sekcije* Fotokluba Zagreb nije bila značajna samo za Fotoklub Zagreb. Po uzoru na tu izložbu i događanja vezana uz nju u Fotoklubu Zagreb, u jugoslavenskim relacijama kasnije niče cijeli niz izložbi, ne doduše ženskih sekcija, ali na temu "žena". Tako, primjerice, beogradske novine *Politika Bazar* zajedno s Fotosavezom Jugoslavije 1975., u povodu međunarodne godine žena, za dan 8. ožujka organiziraju prvu jugoslavensku izložbu fotografije na temu *Žene snimaju* [90].
Iako u samom Fotoklubu Zagreb snaga *Ženske sekcije* posustaje, utjecaj te sekcije i njenih izložbi tijekom dva desetljeća (sedamdesete i osamdesete godine) bio je evidentan. Tako se i na taj način još jednom u tim godinama potvrdila uloga i značenje Fotokluba Zagreb za fotografska zbivanja u tadašnjim jugoslavenskim relacijama.
Kao trajna vrijednost tih izložbi ostaje činjenica, da su na njima godinama izlagale poznate i cijenjene žene-fotografski umjetnici grada Zagreba poput Marije Braut, Nade Ditjo, Lane Kindy, Daniele Lušin, Zlate Laure Mizner, Jasenke Odić-Jendrašić, Nade Orel, Slavke Pavić, Višnje Serdar, Erike Šmider, Zlate Vucelić i drugih[91].

15.ožujka1973.

[90] Prva jugoslovenska izložba fotografije *Žene snimaju* , katalog, Politika Bazar, i Fotosavez Jugoslavije, Beograd, 1975.

[91] Fotoklub Zagreb, daljnje izložbe fotografije Ženske sekcije, katalozi
Druga izložba, Fotoklub Zagreb, Muzej grada Zagreba, Zagreb, 5.03.-20.03.1974., pokrovitelj izložbe Večarnji list.
Treća izložba, Fotoklub Zagreb, Muzej grada Zagreba, Zagreb, 8.03.-13.04.1975., pokrovitelj izložbe Večernji list.
Četvrta izložba, Fotoklub Zagreb, Muzej grada Zagreba, Zagreb, 5.03. -21.03.1976., pokrovitelj izložbe Večernji list.
Peta izložba, Fotoklub Zagreb, Muzej grada Zagreba, Zagreb, 8.03.-20.03.1977., pokrovitelj izložbe Večernji list.
Šesta izložba, Fotoklub Zagreb, Muzej grada Zagreba, Zagreb, lipnja 1978. bez pokrovitelja.
Sedma izložba, Fotosavez Hrvatske, Fotoklub Zagreb, Muzej grada Zagreba, 6.03.-16.03.1979. bez pokrovitelja.
Osma izložba, Fotosavez Hrvatske, Fotoklub Zagreb, Muzej grada Zagreba, 4.03.-16.03.1980. bez pokrovitelja.
Deveta izložba. U godini 1981. organizator izložbe (Fotoklub Zagreb) nije tiskao katalog. Priopćenje o izložbi nalazi se u *Svijet-u* od 3.04.1981. pod naslovom *Oko žene* i *Foto-kino reviji* od lipnja 1981. pod naslovom

U nastavku rada *Ženske sekcije* pripremljena je i održana zajednička izložba, sedamnaesta po redu, tek 1996. godine, dakle, nakon punih osam godina i to pod nazivom *Gospodinu Đuri Griesbachu na dar*. Bio je to jedan iznimno lijepa i dirljiva gesta naših kolegica u povodu rođendana Đure Griesbacha osnivača Ženske sekcije. Sudjelovale su: Marija Braut, Mia Bogunović, Dubravka Ivančić Juras, Jasenka Odić Jendrašić, Daniela Lušin, Nada Orel, Slavka Pavić, Dragica Posavec, Višnja Serdar, Erika Šmider,Ivana Uhlik, i Zlata Vucelić, dakle, 12 autorica.

I opet će proći sedam godina da bi se u 2003 održala osamnaesta po redu izložba *Ženske sekcije*. Vidi se, da više nema one mladenačke pokretačke snage izvan *Ženske sekcije*, koja će ih pokretati i davati im poticaja i stimulansa. Unatoč tome, na ovoj je izložbi izlagalo čak 48 autorica, kao nikada do tada.
Klupske kolegice, kao da su se nakon te izložbe trgnule, jer su već 2005., nakon samo dvije godine održale svoju devetnaestu po redu izložbu fotografije. Sudjeluju 34 fotografkinje. U katalogu izložbe umjesto predgovora objavljen je interesantni razgovor prof. Marije Tonković sa doajenom *Ženske sekcije* Slavkom Pavić. Izgleda da se obnovljena izložba *Ženske sekcije* Fotokluba Zagreb ponovno uspostavila kao bienalna priredba. I u 2007. *Ženska sekcija* održala je u Galeriji Fotokluba Zagreb svoju dvadesetu izložbu fotografije. Sudjelovale su čak 34 autorice. Očito je, da je *Ženska sekcija* bila opet u svome usponu, što s obzirom na brojne odlične autorice, koje su se pojavile u 21. stoljeću, u svakom slučaju zaslužuje. Od 2007. *Ženska sekcija* priređuje svoju izložbu svake godine. Tako je u 2022. održana 35. izložba po redu *Ženske sekcije* Fotokluba Zagreb.

Retrospektivna izložba fotografije u povodu 90. godišnjice organiziranog fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj

Godine 1982. navršilo se 90 godina od osnutka prvog fotoamaterskog kluba u Zagrebu i u Hrvatskoj. Tu je obljetnicu trebalo na neki način obilježiti. U Fotoklubu Zagreb se očekivalo organiziranje neke retrospektivne izložbe, barem u zagrebačkim relacijama. Imajući iza sebe dugogodišnje organizacijsko iskustvo (Zagreb salon i ostale izložbe fotografije, tiskanje almanaha itd.), ali i blizinu 1992. godine kada će se navršiti 100 godina od osnutka prvog kluba fotoamatera u Hrvatskoj, u klubu se razrađuje program održavanja retrospektivne izložbe fotografije autora iz cijele Hrvatske. To je trebala biti generalna proba za proslavu 100. obljetnice. Uz zakašnjenje od oko pola godine, uglavnom iz materijalnih razloga, Fotoklub Zagreb je uspio organizirati retrospektivnu izložbu hrvatske amaterske fotografije, svibnja 1983. [92]godine. Izložba je održana u

---

Slikarstvo s objektivom, bez pokrovitelja.
Deseta izložba, Fotoklub Zagreb, Muzej grada Zagreba,12.03.-22.03.1982. bez pokrovitelja.
XI. izložba fotografije *Žene snimaju 83*, Fotosavez Hrvatske, Fotoklub Zagreb, Jugoslavenska ženska revija Svijet, Koncertna dvorana Vatroslav Lisinski, Zagreb, 8.03.-19.031983.
12. izložba fotografije, Fotosavez Hrvatske, Fotoklub Zagreb, Konferencija za aktivnost i ulogu žena u društvenom razvoju SSRNH, Zagreb, 13.03.-27.03.1984.
13. izložba fotografije, Izložbeni salon Fotokluba Zagreb, Zagreb, 8.03.-29.03.1985.
14. izložba fotografije, Izložbeni salon Fotokluba Zagreb, Zagreb,
priopćenje o izložbi dato je u Oku od 27.03.1986. pod naslovom *Pokazati više.*
15. izložba fotografije, Izložbeni salon Fotokluba Zagreb, Zagreb, 27.03.-17.04.1987.
16. izložba fotografije, Izložbeni salon Fotokluba Zagreb, Zagreb, 25.03.-15.04.1988.

[92] Izbor fotografija iz Zbirke hrvatske fotografije, katalog, Fotoklub Zagreb, Fotosavez Hrvatske, Tehnički muzej, Zagreb, 1983. Izložba je održana u Tehničkom muzeju u Zagrebu.

tada novouređenoj izložbenoj dvorani u Tehničkom muzeju u Zagrebu. Na izložbi je sudjelovalo 70 autora iz cijele Hrvatske. Za tu prigodu tiskan je i katalog. Ukupna sredstva s kojima se tada raspolagalo ograničila su, nažalost, veličinu i nakladu toga kataloga.

Postav i održavanje jedne retrospektivne izložbe za organizaciju poput Fotokluba Zagreb uvijek je bila teška zadaća i izazov. Ona je u to vrijeme bila poprimila gotovo dramatičnu dimenziju, s obzirom na to da se radilo o fotografskim zbivanjima u jednom velikom vremenskom razdoblju u kojemu nije bilo sistematskog praćenja kao ni prikupljanja potrebnih podataka i arhivske građe. Problem je bio tim teži što su mnogi autori već bili mrtvi, a do njihovih radova bilo je teško ili nemoguće doći (podsjetimo na sličan problem prigodom tiskanja *Almanaha Zagrebačka fotografija*). Vjerojatno su to bili razlozi da se do tada nitko nije upuštao u tako rizičan pothvat kao što je retrospektivna izložba.

Na ovom mjestu moram nešto pojasniti. Od nastanka prve fotografije tada je proteklo već više od jednog i pol stoljeća. Nažalost, u Zagrebu do danas nije osnovana ni jedna fotografska profesionalna institucija, koja bi se isključivo bavila istraživanjem fotografskih prilika u našim krajevima i ta svoja istraživanja prezentirala javnosti tiskanjem raznih publikacija, stručnih elaborata, fotografskih knjiga i sl. Istini za volju, fotografija se kao tehnička, znanstvena ili umjetnička disciplina tijekom vremena izučavala ili izučava na nekoliko mjesta u Zagrebu (Muzej za umjetnost i obrt, Muzej grada Zagreba, Tehnički muzej, Galerija suvremene umjetnosti, CEFT i sl.), ali samo u sklopu sveukupnih djelatnosti navedenih institucija. Zbog toga je bila tim veća odgovornost, ali i bojazan od mogućeg promašaja u tiskanju stručnih fotografskih izdanja od strane jedne amaterske organizacije kakva je Fotoklub Zagreb.

Strahovanja su se ipak pokazala kao neosnovana. Nakon izdavanja *Almanaha* (1978.) i organiziranja redovitih bijenalnih međunarodnih izložbi fotografije *Zagreb salon*, bilo je za očekivati nove akcije u Fotoklubu Zagreb. *Almanah Zagrebačka fotografija* nije obuhvatio, osim amatera ili onih profesionalaca koji se izjašnjavaju u jednom dijelu svoga fotografskog rada kao amateri, ostale profesionalne fotografske umjetnike u Zagrebu i Hrvatskoj isključivo zbog nedostatka materijalnih sredstava, o čemu je već bilo govora.

Slično, prilikom postave retrospektivne izložbe fotografije u Hrvatskoj od 1945. do 1983. organizator se susreće s istim problemom koji je bio još izrazitiji nego u prethodnom slučaju. Poduhvat je bio velik i ambiciozan, a stvarne financijske mogućnosti male. Općenito govoreći, postavila se tada dilema: učiniti to što je učinjeno ili jednostavno ništa. Prevladala je, kao mudrija, prva alternativa. Zbog pomanjkanja sredstava, svaki autor na toj izložbi bio je zastupljen u katalogu samo s po jednom fotografijom, bez obzira na njegov fotografski ugled. Tijekom cijele prethodne 1982. Fotoklub Zagreb je koristio sve moguće prilike da propagira ovu izložbu. U više navrata klub se obraćao ostalim klubovima kao i istaknutim fotografima - izlagačima diljem Hrvatske. U početku akcije odaziv je bio slab. Zbog toga je izložba, koja je bila planirana za konac 1982. (osim već navedenih financijskih poteškoća) odgođena za više od pola godine.

Analizirajući danas sve događaje vezane uz ostvarenje te izložbe, možemo konstatirati da je bila ostvarena uz velike poteškoće. Mnogi se autori nisu uopće odazvali na ponovljene pozive za sudjelovanje na izložbi. Žiriranje i izbor radova obavljeni su tijekom veljače godine 1983. Tom su prilikom vođene bilješke o izboru autora i njihovih radova. Sam postupak žiriranja bio je mukotrpan zbog šarolikosti materijala i autora, kao i potrebe usklađenja cjelokupne kolekcije. Kroz ruke žirija prošlo je više od 1000 fotografija, od preko 200 autora. Na koncu se ipak skupilo dovoljno materijala. S obzirom na neplanirani pomak roka održavanja ove izložbe za više od pola godine, u Fotoklubu Zagreb nije bilo na raspolaganju posebne prostorije za rad žirija kao i za potrebe same izložbe, zbog toga što se ovo žiriranje poklopilo sa žiriranjem za izložbu fotografije *Zagreb salon*. To je imalo za posljedicu, da su se tijekom žiriranja potkrale i neke pogreške. Kod sređivanja

rezultata žiriranja veći dio pogrešaka je otklonjen, ali su ipak neke promakle na štetu trojice - četvorice autora, tako da njihovi radovi nisu zastupljeni u katalogu.

Valja napomenuti, da niti sve autore koji su dostavili svoje radove za izložbu žiri nije prihvatio, isključivo zbog toga što su, po mišljenju žirija, poslali radove ispod svojih stvarnih mogućnosti i uobičajene kvalitete. Kao poseban problem pojavila se tada statistička obrada podataka o autorima. Od ukupno prikupljenih preko 200 autora samo njih osamdesetak uredno su popunili dostavljeni anketni list. Zbog toga se u katalogu prišlo skraćenoj varijanti statističkih podataka, da bi bili jednoobrazni. Tako su mnogi interesantni podaci izostavljeni na štetu onih autora koji su dostavili uredno i kompletno popunjene anketne listove. Vezano uz tu izložbu valja istaknuti da su se prilikom njena održavanja upriličila i dva stručna predavanja: *Snimanje pod umjetnom rasvjetom* (Mitja Koman) *te Neke pojave u hrvatskoj fotografiji* (prof. Zdenko Kuzmić).

Sumirajući danas rezultate i domete te izložbe, može se reći, da je organizator bio u cjelini zadovoljan čak i uz učinjene propuste. Činjenica je, i to se može smatrati velikim uspjehom Fotokluba Zagreb, da je ta izložba bila logičan nastavak tiskanja *Almanaha*, pa preko procesa prikupljanja neophodne arhivske građe, fotografija i podataka iz područja hrvatske umjetničke fotografije, generalna proba ususret proslavi 100. obljetnice postojanja Fotokluba Zagreb. Na temelju uočenih nedostataka moglo se lakše pristupiti pripremama za proslavu 100. obljetnice. No, budući događaji odigrat će se drukčije nego je bilo planirano.

Međunarodna izložba fotografije susjednih zemalja Austrije, Italije, Jugoslavije i Mađarske

Početkom 70-ih godina pokrenuta je u Grazu u Austriji akcija pod nazivom Landes Forderungspreis für Fotografie. Ideja je potekla od Kurta Jungwirtha, visokog činovnika za kulturu pri ministarstvu zemaljske vlade za Štajersku. Tu ideju Erich Kees realizira u obliku nagradne izložbe austrijske fotografije pod gornjim nazivom. Visina nagrada doprinijela je da ta izložba u vrlo kratkom roku postane atraktivna za sve austrijske fotografe, profesionalce i amatere. Istovremeno s nastankom te izložbe rađa se kod organizatora ideja da se ta izložba proširi i na susjedne zemlje i to Mađarsku (pokrajine Vas i Baranya) i Jugoslaviju (Republike Hrvatska i Slovenija).
Već 1973. organizator iz Graza stupa u kontakte s predstavnicima navedenih zemalja s prijedlogom da se izložba proširi i na te zemlje. Slijedili su intenzivni dogovori, kojih je rezultat bio, da je u okvirima treće zemaljske izložbe fotografije Austrije 1974. godine održana i prva izložba fotografije iz tri susjedne zemlje, odnosno pet susjednih pokrajina, i to: Baranye i Vasi iz Mađarske; Slovenije i Hrvatske iz Jugoslavije te Štajerske iz Austrije. Ideja o jednoj takvoj pokrajinskoj izložbi zemalja srednje Europe nije bila nova. Već početkom 70-ih godina Vlastja Simončić iz Gorenje Vasi u Sloveniji, pobornik je jedne čvršće suradnje među fotografima susjednih zemalja, zbog čega je osobno doživio mnoge neugodnosti od tadašnjeg režima. Takva se aktivnost u to vrijeme smatrala službeno nepoželjnom[93].

[93] Marina Lekić, Foto treh dežel, Foto informator, glasilo Foto-saveza Jugoslavije, br.1/87, Beograd, 1987., str.14. Godine 1971. u Ljubljani, a na inicijativu Vlastje Simončića iz Gorenje Vasi, Slovenija, održana je prva izložba fotografije triju pokrajina i to Furlanije-Julijske Krajine, Koruške i Slovenije, susjednih zemalja, pod imenom *Foto treh dežel.* Slijedeće godine 1972. ta je izložba održana u Staroj Gorici, u Italiji, pod nazivom *Foto Triangolore.* Godine 1973. izložba je održana u Celovcu, u Austriji, pod nazivom *Dreilanderfoto.* Daljnji tok te izložbe nije praćen.
Ta je izložba, međutim, dala ideju organizatorima izložbe *Landes Forderungspreis für Fotografie, iz Graza, da*

Nas dalje neće više interesirati osnovna austrijska izložba fotografije Landes Forderungspreis für Fotografie, pa je u našim razmatranjima napuštam. Pratit ćemo, međutim, tijek događanja vezan uz novonastalu međunarodnu izložbu fotografije pet susjednih pokrajina. Kako je spomenuto, prva izložba fotografije iz pet susjednih pokrajina, iz Austrije, Jugoslavije i Mađarske, održana je 1974. u Grazu. Na toj izložbi svaki autor sudjeluje sa po osam fotografija, po vlastitom izboru, koje su predstavljale neku tematsku cjelinu ili ciklus, pa se takva izložba u neku ruku smatrala tada autorskom samostalnom izložbom više izlagača. Iz svake pokrajine sudjeluju po tri autora, u crno-bijeloj tehnici. Izuzetak je domaćin koji sudjeluje sa šest autora, sa po osam crno-bijelih fotografija. Počasno se pojavljuju i autori s fotografijama u boji. No sudjelovanje takvih autora je više nego simbolično (jedan iz Hrvatske te dva iz Austrije). Na izložbi se održavaju i projekcije dijapozitiva u boji, po istom ključu kao i za crno-bijelu fotografiju.

Već prva izložba, po svojoj koncepciji, sadržaju prezentiranih fotografija, organizaciji i sveukupnom dojmu, bila je i više nego uspjela. To je imalo za rezultat nastavljanje kontinuiranog održavanja te izložbe kroz dugi niz godina, unatoč brojnim teškoćama organizacijske i financijske prirode, koje su se javljale u pojedinim trenucima i u pojedinim zemljama. Stoga se danas, kada se iz ove perpektive piše o toj izložbi i daju prosudbe o njenoj vrijednosti, moraju sagledati svi relevantni faktori koji su utjecali na njeno održavanje. U prvom redu, tri različita društvena sustava sa svim svojim različitim pravilima življenja u mnogo slučajeva su dovodili u pitanje opstanak te izložbe. Materijalne mogućnosti organizatora iz zemalja tzv. socijalističkog lagera (Jugoslavija i Mađarska) bile su više puta ograničavajući faktor.

Također i komponenta realizacije izložbe u okvirima amaterskih organizacija, sa svim njihovim dobrim i lošim osobinama, nije zanemariva. Tako se, primjerice, dogodilo prigodom održavanja te izložbe u Osijeku, 1984., da nitko nije imao točnu evidenciju o prethodnim izložbama pa je u katalogu stajao podatak da je to 10. iako je to bila 11. izložba Foto-foruma. Deseta je, naime, održana 1983. u Szambathelyu u Mađarskoj. Unatoč svemu, svim otežavajućim okolnostima, žilavost svjetskog fotoamaterskog pokreta i želja fotoamatera za druženjem i izmjenama iskustava u ovoj našoj priči iznijela je pobjedu.

Na početku ova izložba dobiva naziv Izložba pet zemalja. Taj se naziv proširenjem, kako broja pokrajina tako i zemalja sudionica polako napušta, pa izložba već početkom 80-ih godina dobiva naziv ***Međunarodni foto-forum*** koji dalje zadržava do kraja. Početna nedoumica oko pojma zemlja, pokrajina ili regija time se jednostavno eliminirala na dobar način.
Tijekom vremena, kako se broj autora koji mogu pokazati osam prvorazrednih fotografija na jednu temu polako iscrpljivao, a i broj se sudionica- pokrajina i autora povećavao, učinjena su neka odstupanja od prvobitne koncepcije. Autori umjesto osam fotografija koje trebaju predstavljati jedinstven ciklus ili tematsku priču, najprije, mogu sudjelovati s četiri plus četiri fotografije (dakle s dvije različite priče), da bi se na koncu broj fotografija po autoru reducirao na šest (tri plus tri).

Godine 1988. prigodom održavanja *15.Međunarodnog Foto-foruma* u Italiji, u Spilimbergu

---

njihova austrijska izložba također preraste u izložbu susjednih zemalja Austrije, Jugoslavije i Mađarske. Zanimljivo je da se ta izložba, u Zagrebu tijekom godine 1976., u diskusijama nazivala *Foto-trigon* zbog tri zemlje sudionice (Austrija, Hrvatska i Mađarska), što je dovodilo do zabuna s obzirom na opisanu izložbu fotografije pod nazivom *Foto treh dežel.* No, taj se naziv za novu organizaciju izložbe, nakon početnog nesporazuma ubrzo napušta, da se preko naziva I*zložba pet zemalja* (a mislilo se pritom na pet pokrajina) konačno nazvala *Foto-forum* koji se naziv održao do kraja.
Što se tiče kataloga izložbe, on nema standardni oblik ni kvalitetu, već se mijenja od izložbe do izložbe. To je Razumljivo zbog različitih mogućnosti (bolje rečeno nemogućnosti) organizatora iz susjednih zemalja.
Posljednji *Foto-forum* , koji se je imao održati godine 1991. u Zagrebu, zbog tadašnjih ratnih događanja prebačen je najprije u Zadar, da bi iz istih razloga bio konačno održan u Rovinju. Za njegovo održavanje u tim teškim vremenima posebice je zaslužan poznati rovinjski fotografski umjetnik Virgilio Giuricin, koji je tada sve učinio da se ta izložba fotografije održi u Rovinju.

zaključeno je da se pokrene postupak uključenja izložbe *Foto-forum* u cjelokupne aktivnosti organizacije Alpe-Jadran. Mogu stoga sa simpatijom konstatirati da je međunarodna izložba fotografije *Foto-forum* bila u neku ruku preteča buduće asocijacije Alpe-Jadran ili barem jedna od njenih prethodnica. Od ukupno 20 održanih izložbi tijekom dvadeset godina najviše ih je održano u Austriji i to sedam. Slijedi Mađarska s pet izložbi. Dalje su Hrvatska i Slovenija sa po tri, dok su u Italiji održane samo dvije, jer se Italija kasnije uključila u tu organizaciju.

Na koncu ovog zapisa o međunarodnoj izložbi fotografije *Foto-forum* vrijedno je zabilježiti imena ljudi koji su zaslužni za rađanje ideje, pokretanje i realizaciju te izložbe u proteklom periodu. To su gospoda: Kurt Jungwirth, Erich Kees i Kurt Batschinski iz Austrije, Đuro Griesbach iz Hrvatske, Vlastja Simončić i Jože Kološa-Kološ iz Slovenije, dr. Ferenz Tatai, Laszlo Ornodi i Imre Veselić iz Mađarske, te na koncu, Adriano Perini iz Italije. S obzirom na našu tadašnju političku situaciju, posebno se ističe uloga Đure Griesbacha u samostalnosti organiziranja ove izložbe u odnosu na centralne političke vlasti u Beogradu. Ovu izložbu pratili su i susreti izlagača te korisna razmjena iskustava.

Galerija Fotokluba Zagreb od 1980. do danas

Međunarodna izložba fotografije *Zagreb salon*, obnovljena 1968. upornošću i entuzijazmom klupskih zanesenjaka, postaje pomalo rutinska bijenalna priredba. Fotoklub Zagreb u 60-im i 70-im godinama u svom je zenitu. Unatoč tomu, u klubu se događaju promjene koje su neizbježno vodile silaznoj liniji. To se najbolje moglo vidjeti po rezultatima postignutim u natecanju za Kup jugoslavenske fotografije, o čemu je već bilo govora.

Osamdesetih godina u klubu dolazi do neizbježne smjene generacija. Generacije iz 50-ih i 60-ih, koje su Fotoklub Zagreb u tim godinama dovele do zenita, neumitno su odlazile. Nova, jaka garnitura mladih izlagača sa željom da kolektivno nastupaju, nije se pojavila, osim u nekim pojedinačnim slučajevima. Kao jedan od pokušaja da se izlagačka aktivnost ponovno uzdigne, valja istaknuti početkom 80-ih godina napore u oživljavanju rada klupske Galerije[94]. Galerija je obnovljena tijekom godine 1980. prema zamislima klupskog člana Vladimira Solaričeka, diplomiranog arhitekta. Tako je bilo omogućeno da se pod konac 1980. taj prostor ponovno stavi u funkciju. Galerija je otvorena samostalnim izložbama fotografije Stojana Kerblera iz Ptuja i Voje Marinkovića iz Beograda [95].

---

[94] Održavanje tih izložbi bilo je popraćeno malim tipskim katalogom. Katalog je, u pravilu, sadržavao samo jedan list formata A4, tiskan na sjajnom papiru. Na prednjoj stranici tiskan je naziv Galerija Fotokluba Zagreb, Ilica 29/III, a zatim ime i prezime autora i mjesto njegova boravka. Na sredini stranice slijedila je jedna reprodukcija iz izložene kolekcije fotografija. Na dnu stranice dani su u najkraćim crtama biografski podaci.
Na stražnjoj stranici kataloga, na vrhu stranice, nalazio se tekst: „U Galeriji Fotokluba Zagreb izlagali su:.....
Dalje je slijedio kronološki popis svih autora koji su izlagali u Galeriji.
Nedosljednost jedne amaterske organizacije i tu je tijekom vremena došla do izražaja. Autori su nabrajani bez rednog broja i bez oznake godine izlaganja. Također, kako je broj izložbi u Galeriji rastao, tako su se kod prijepisa liste iz prethodnog kataloga potkradale pogreške u redoslijedu ili su neki autori jednostavno izostavljeni. Bilo je stoga izuzetno teško srediti te podatke u jednu suvislu i istinitu cjelinu., što je učinjeno u ovoj knjizi, pa je taj popis jedini kompletasn i ispravan
Tijekom vremena, zbog materijalnih teškoća, dolazilo je do tiskanja nekih kataloga putem fotokopirnog postupka, a za neke se izložbe odstupilo od standardnog kataloga.

[95] Na samom početku rada obnovljene Galerije bilo je planirano da se od svakog kataloga sačuva uvijek ista količina Primjeraka za jkupske potrebe, kako bi se svi katalozi jednog dana uvezali u više knjiga. Do toga na žalost nije nikada došlo, pa je sačuvan samo jedan komplet, koji se nalazi u arhivu Fotokluba Zagreb.

Prvi voditelj obnovljene Galerije **tijekom 1980. i 1981**. bio je Ivan Posavec, koji je ulagao mnogo truda i mara pri toj zadaći. Kao vješto izbalansirani kontrapunkt stilova i generacija, preko Kerblera i Marinkovića u 1980. (već, reklo bi se, klasika tadašnje fotografije, nastavlja Posavec u 1981. s nizom izložbi tadašnjih mladih beogradskih autora Dragana Pešića, Branimira Karanovića i Milana Aleksića. U odnosu na prethodne autore koji su izlagali u 1980. to je bila grupa autora s vidljivo drukčijim pristupom u svojem fotografskom izražavanju. Sve navedene izložbe izazivaju živ interes, diskusije s autorima, kao i zanimljive polemike. U nešto smirenijem tonu prolaze daljnje izložbe Tibora Varge Somogyja iz Novog Sada te Đure Griesbacha iz Zagreba. Obavivši tako svoju pionirsku ulogu u oživljavanju klupske Galerije, njeno daljnje vođenje prepušta Posavec svojemu mlađem klupskom kolegi Vladimiru Vučinoviću, koji u sljedeće dvije godine postavlja čak 27 fotografskih izložbi.

Tijekom 1982. kroz Galeriju su prodefilirali Kemal Hadžić iz Sarajeva, Alenka Vidrgar iz Ljubljane, Marin Topić iz Osijeka, Drago Bole iz Ljubljane, Ernst Koschuch iz Graza, Ante Brkan iz Zadra te niz članova iz Fotokluba Zagreb. To su bili Darko Vukov-Colić, Darko Gereš, Boris Golub, Branko Jendrašić, Igor Gabrijelić, Vladimir Vučinović, Mitja Koman, Branko Marinkov i Miroslav Krecl. Logično je, da toliki broj autora, različitih pristupa i osobnih afiniteta u svome fotografskom radu nije mogla dati nekakvu unaprijed određenu fizionomiju ili neki prepoznatljivi stil Galerije. To se nije tada ni očekivalo. Naprotiv, tako postavljena bila je otvorena svim stilovima što je dalo odličnu priliku članovima kluba (pogotovo mlađima) da se upoznaju s nizom interesantnih izložbi. Očekivalo se, da će se to pozitivno odraziti na jačanje klupske izlagačke aktivnosti. Nažalost, to se u potpunosti nije dogodilo. U toj godini od izloženih kolekcija fotografije ipak se posebice ističu Alenka Vidrgar sa svojim fotokolažima te Marin Topić sa svojim intimnim "nemirima". Također ne smijemo zaboraviti ni Antu Brkana, klasika naše fotografije. Bio je upravo užitak na jednom mjestu vidjeti izloženo njegovih izuzetnih trideset radova.

Tijekom 1983., također pod rukovodstvom Vladimira Vučinovića, imali smo priliku razgledati radove Zorana Miloševića iz Čačka, Ante Škrobonje iz Rijeke, Jožeta Kologše - Kologša iz Kopra, Geze Lennerta iz Novog Sada, Aleksandra Cvetinovskog iz Skopja te Laszla Dormana iz Novog Sada. Izlagale su i grupe autora iz Istanbula, Temišvara i Schaffhausena. Od Zagrepčana izlažu tek dva autora, i to Neven Hrestak i Mario Lenković. U toj je godini vidljiva maksimalna angažiranost voditelja salona na uspostavljanju što većeg broja kontakata s autorima izvan Zagreba, pa čak i izvan naše zemlje. To se odrazilo u jednom kratkom vremenu na dizanje razine galerije te širenje interesa kod tadašnjih jugoslavenskih autora za izlaganje u tom prostoru. Tada se smatralo uspjehom i čašću biti pozvan i izlagati u Galeriji Fotokluba Zagreb. Pritom se, što je bilo logično, smanjuje broj izlagača iz samog kluba na račun gostiju. Kao rezultat takvih napora voditelja salona u godini 1983., zapaženo je izjednačavanje kvalitete izloženih kolekcija fotografija u odnosu na prethodne godine. Ipak se kao osebujni autor u toj godini ističe Jože Kologša - Kologš iz Kopra.

Tijekom 1984. vođenje Galerije, odnosno kreiranje izlagačke politike preuzima od Vladimira Vučinovića (koji je, uzgred rečeno, svoju zadaću obavio vrhunski profesionalno, upravo odlično) tročlano povjerenstvo u sastavu: Mitja Koman, Ivan Posavec i Dražen Pomykalo. U toj godini Klub se upoznaje s radovima Zorana Makarovića iz Osijeka, ponovno Dragana Pešića iz Beograda, ponovno Ernsta Koschucha iz Graza, Manfreda Lacha također iz Graza, Željka Šoletića iz Dubrovnika te Deana Dizdara iz Beograda. Od Zagrepčana u svojoj Galeriji te godine izlažu Dragan Lapić, Miljenko Perić, Jasmin Krpan, Marjan Kučan, Goran i Nikola Tačevski, Lana Kindy, Zoran Low, Velizar Vesović i Vladimir Jakolić. U toj je godini bio vidljiv zaokret u izložbenoj koncepciji prema davanju većih mogućnosti vlastitim članovima u odnosu na goste. Nažalost, ni to nije imalo za posljedicu osnivanje jedne veće, homogenije grupe izlagača u novijoj generaciji. Od izlagača u toj godini posebice se isticao Dean Dizdar od gostiju, a Vladimir Jakolić od domaćih

izlagača. Od mlađih autora izdvajala se, bez sumnje, Lana Kindy koja je svojim radovima tada nagovijestila da se može razviti u autoricu većih kreativnih sposobnosti. Nakon sjajnih pet godina rada obnovljene Galerije, kako to već biva u amaterskim organizacijama, dolazi do stanovitog zastoja.

Tijekom 1985. vođenje Galerije ponovno preuzima Vladimir Vučinović, jer tročlano povjerenstvo iz prethodne godine više nije imalo snage dalje nastaviti s radom. No i kod autoritativnog i radišnog Vučinovića već se osjećao zamor. Ipak on u toj godini uspijeva realizirati 10 izložbi, od kojih je samo jedna bila gostujuća. Bio je to Michael Heimerl iz Kapfenberga iz Austrije. Ostali autori - izlagači svi odreda bili su iz našeg kluba. To su bili Mirko Prišlin, Andrija Orlić, Ivan Medar, Darko Bavoljak, Velimir Šipoš, Zvonimir Atletić, Rajko Šobat i Duško Jurčić. U toj godini još moramo pribrojiti i grupnu izložbu Ženske sekcije Fotokluba Zagreb, koja je tih godina također gubila na svojoj nekadašnjoj kvaliteti.

Godina 1986., protječe bez posebnog voditelja Galerije. Isključivo zalaganjem tajnika kluba Predraga Bosnara ipak se održava šest samostalnih izložbi fotografije. Tada su izlagali Mišo Ševelj iz Dubrovnika, Marc Strizic iz Wallana (Australija), Zoran Ilić iz Vinkovaca, Radivoje Đukić iz Beograda i Ante Roca iz Zagreba. Te su godine održane još i godišnja izložba novih radova članova Fotokluba Zagreb, kao i izložba Ženske sekcije članica kluba.

Godine 1987. Galerija praktički zamire. Održane su tek tri izložbe i to izložba Ženske sekcije kluba, grupna izložba članova na temu *Jesen u Mokricama* i godišnja izložba novih radova članova kluba. Voditelja Galerije nema. Svaka od gore navedenih grupa sama postavlja svoju izložbu. O sve tri navedene izložbe nema se što spomena vrijedno reći. Galerija pada na najnižu razinu.

Tijekom 1988. Galerija doživljava ljepše dane. Zahvaljujući i opet zalaganju tajnika, koji uz ostale tajničke dužnosti preuzima i vođenje Galerije, održano je čak osam izložbi. To su bile: sjajna izložba fotografija u boji talijanskog fotografa Vittoria Graziana, zatim izložba fotografije slovenskog autora Vlastje Simončića iz Gorenje Vasi te Zvonka Jovanovića iz Zagreba. Nakon te tri samostalne izložbe fotografije slijedilo je čak pet grupnih izložbi. Bile su to izložba članica *Ženske sekcije* Fotokluba Zagreb, zatim 13. izložbi fotografije *Zagreb 88* (tzv. *Mali Zagreb salon*), izložba fotografije na temu *Univerzijada 87*., godišnja izložba članova kluba, kao i izložba nagrađenih radova članova kluba. Očigledno bez neke planske izlagačke politike i koncepcije, u trajnoj krizi ideja i akcija, Fotoklub Zagreb se dosta bavi samim sobom.

Godine 1989. za predsjednika Kluba na redovitoj godišnjoj Skupštini izabran je Josip Vranić. Kao dugogodišnji član Kluba, dugogodišnji izlagač i klupski aktivist on pokušava trajnije riješiti, između ostalog, problem Galerije. Traga se intenzivno za stručnim voditeljem salona, ali se istodobno postavljaju sljedeće izložbe fotografije: izložba *Kosovo 88* koja je bila autorska izložba troje autora i to Predraga Bosnara, Milice Marinčić i Nine Semialjca, zatim retrospektivna izložba fotografije Oskara Schnura, te izvanredna izložba poznatog talijanskog fotografa Franca Fontane, nakon čega je slijedila godišnja izložba članova Kluba. Sve navedene izložbe postavlja tajnik Kluba. U drugoj polovini 1989. Galerija dobiva svojega novog voditelja, profesoricu povijesti umjetnosti i novinarku Mirjanu Šigir. U kratkom vremenu ona postavlja dvije autorske izložbe i to Borisa Bjelajca iz Daruvara na temu *Rock uvijek*, te Petra Trinajstića iz Rijeke na temu *Krčke gromače*. Obje su izložbe bile u koloru, tehnički i likovno na zavidnoj razini.
Upravo u to vrijeme bilo je završeno i žiriranje fotografija za *24. Zagreb salon*, međunarodnu izložbu fotografije. Mirjana Šigir od odbijenih radova za *24. Zagreb* salon postavlja u klupskoj Galeriji uspjelu izložbu na temu *Djeca*. Ovu je izložbu analizirao i s članovima Kluba prodiskutirao prof. Nikola Tanhofer. U organizaciji prof. Mirjane Šigir ostvarene su još dvije izložbe: izložba fotografije pod nazivom *Doba osnivača*, u čast 50. obljetnice postanka Hrvatskog foto-amaterskog saveza (1939.-1989.), kao i aukcijska izložba fotografije u korist Lige za borbu protiv raka. Nakon

tako dobrog početka, prof. Mirjana Šigir iz osobnih razloga odustaje od daljnjeg vođenja *Galerije*. Naime, uvjeti koje je tada postavila upravi Kluba prelazili su tadašnje klupske mogućnosti.
Problem vođenja Galerije ponovno se otvara.
Treba napomenuti da se Galerija te 1989. proširuje i na predsoblje u kojemu se prije toga nalazio stari veliki ormar s pretincima, a nedugo nakon toga i na veliku dvoranu za klupske sastanke. Tada su nabavljeni i novi ostakljeni metalni okviri tako da se svaka izložena fotografija nalazi u svome okviru (s paspartuom ili bez njega), što je bitno utjecalo na sveukupni estetski dojam izložbi. Jedno kratko vrijeme Galerija je trajno otvorena svaki dan od 18 do 21 sat s ambicijama da postane prava fotografska galerija u gradu Zagrebu. Bio je to novi pokušaj doprinosa zagrebačkih fotoamatera u promicanju fotografske kulture u našem gradu.

Tijekom 1990. u Galeriji je održano sedam izložbi fotografija: godišnja izložba članova Kluba, izložba fotografija Fotokluba Rijeka, izložba fotografija Fotokluba Osijek, izložba fotografija te izložba diapozitiva Fotokluba Dynamic iz Graza, izložba diapozitiva Miljenka Marohnića iz Rijeke, te izložba fotografija Zagreb 90 (Mali Zagreb salon).
Salon nema svoga voditelja, a sve izložbe postavlja tajnik Kluba.

U godini 1991., na inicijativu i inzistiranje Mitje Komana i Josipa Vranića dosadašnja Galerija Fotokluba Zagreb nepotrebno je **preimenovana u Galeriju SPOT**. Izrađen je i novi logotip Galerije SPOT. Tijekom 1991. održano je šest izložbi fotografije; izložba fotografija umrlih članova Kluba, izložba fotografija dobitnika godišnje *Nagrade Tošo Dabac* (Gojko Sikimić iz Sarajeva i Slavka Pavić iz Zagreba), izložba fotografija Lane Kindy, izložba fotografija Ivana Posavca, izložba fotografija *Fashion and Beauty 91* te izložba fotografija Petra Dapca. I te godine sve izložbe fotografije postavlja u salonu tajnik Kluba.

Čak ni u ratnom vihoru nametnutog nam Domovinskog rata, unatoč mnogim ratnim poteškoćama, uzbunama i totalnom zamračenju grada Zagreba i svemu ostalom što donosi jedan rat, Galerija SPOT **tijekom 1992**. ne prekida svoje aktivnosti. Bila je to i jubilarna godina Fotokluba Zagreb, u kojoj je klub slavio 100 godina svoga postojanja. Te su godine održane ipak samo četiri izložbe fotografije: skupna izložba fotografije više autora na temu *Tragovi rata*, zatim fotografije Nade Orel pod nazivom *Vaša sjena za povijest*, pa izložba fotografije Željka Gašparevića iz Novske i zadnja izložba, bez sumnje najinteresantnija, iz donacije dr. Alberta Starzyka koju je poklonio Klubu. To su bile fotografije Augusta Frajtića, Marijana Szaba i samog donatora, Alberta Starzyka.
Voditelj Galerije SPOT je i opet tajnik Kluba Predrag Bosnar koji i te godine postavlja izložbe.

Tijekom 1993. već se osjeća povoljnija situacija. Neposredna ratna opasnost za grad Zagreb prolazi, što će imati za posljedicu održavanje u Galeriji Spot sedam izložbi fotografije. Od toga su samo dvije grupne izložbe (Grupna izložba fotografije *Fotosession ZV 93* i Grupna izložba fotografije *Zagreb 93*. Ostalih pet bile su samostalne izložbe autora Virgilija Giuricina, Marina Topića, Ivana Posavca, Stanka Vrtovca, Sanje Bachrach, Marija Krištofića i Đure Griesbacha.
Voditelj je i opet tajnik kluba Predrag Bosnar koji i te godine postavlja izložbe.

U godini 1994. dolazi do internih problema u Fotoklubu Zagreb. Tajniku Bosnaru uprava kluba daje otkaz što će imati za posljedicu lom kontinuiteta tajničkog djelovanja i klub ostaje bez tajnika. Te će godine biti održane samo dvije izložbe i to Grupna izložba fotografije *In memorijam 24 autora iz Kluba* i Grupna izložba fotografije *Photoworkshop Brač 94.* I te će godine obje izložbe postaviti Predrag Bosnar, prije dobivanja otkaza.

Godine 1995. za tajnicu Fotokluba Zagreb postavljena je prof. Branka Sljepčević. Ona će ujedno preuzeti i vođenje Galerije SPOT i tijekom godine postaviti devet izložbi, sve autorske: Steve Gaunta, (Australija), Zvonimira Tanockog (Vinkovci), Marina Topića (Osijek) te zegrebačkih autora Pavla Cajzeka, Šime Radovčića, Toše Dabca, Nine Vranića, Gorana Vranića i Petra Dabca.

Tijekom 1996. Branka Sljepčević je postavila osam izložbi i to šest autorskih: Vladimira Vučinovića Čarlija, Srećka Božičevića, Borisa Cvjetanovića, Augusta Frajtića, Mitje Komana i Nine Vranića te dvije grupne i to: Škole primjenjene umjetnosti iz Zagreba i 17. izložbu Ženske sekcije članica Fotokluba Zagreb.

Tijekom 1997. Branka Sljepčević je postavila sedam izložbi fotografije, od čega tri autorske: Luke Mjede, Marije Braut i Zvonimira Atletića te četiri grupne: *Novi mediji*, Grupna izložba fotografije austrijskih autora, Međunarodna izložba fotografije *Dani fotografije 97* i izložba fotografije *Fenomen zagrebačke škole fotografije*. Te godine prof. Branka Sljepčević napušta Fotoklub Zagreb koji i opet ostaje bez voditelja Galerije.

U 1998. vođenje Galerije SPOT preuzima prof. Dubravka Osrečki Jakelić, kao članica Upravnog odbora kluba. Ona će postaviti sedam autorskih izložbi i to: Bolte Ranilovića iz Koprivnice te šest zagrebačkih autora: Zvonimira Dumančića, Branka Jendrašića, Jasenke Odić Jendrašić, Ivana Medara, Erike Šmider i Slavke Pavić.

Tijekom 1999. prof. Dubravka Osrečki Jakelić postavii će devet izložbi fotografije, od čega četiri grupne: *Živjela fotografija*, Karneval u Veneciji, mladih članova Fotokluba Zagreb i studenata sveučilišta iz Norttinghamas (Engleska), te pet autorskih: Daniele Lušin, Božidara Grigića, Velizara Vesovića, Vladimira Vučinovića Čarlija i Ota Hohnjeca. Te godine iz osobnih razloga i prof. Dubravka Osrećki Jakelić napušta Klub i Galerija opet ostaje bez voditelja.

U 2000. vođenje Galerije SPOT preuzima prof. Zdenko Kuzmić. Od tada pa nadalje, kroz suže vrijeme, voditi će je prof. Kuzmić. Tijekom 2000. godine održati će se trinaest izložbi i to: jedna grupna *Živjela fotografija* i dvanaest autorskih: Braninira Jerneića i Miroslava Adama - dobitnika nagrade Tošo Dabac, te Andrije Orlića, Neville Smitha i Rogera Beecrofta (oba iz Notthinghama iz Engleske), Marina Topića iz Osijeka, Urbana Goloba iz Ljubljane, Alje Rems iz Maribora te zagrebačkih autora Božidara Grigića, Vinka Šebreka, Đure Slake i Snježane Požar. Prof. Zdenko Kuzmić osobno ne postavlja izložbe već ih i dalje postavlja Josip Vranić sve do svoje bolesti, prosinca 2005.
Ovdje moramo dati jedno pojašnjenje. Nakon krize u klubu koja je kulminirala godine 1997. kada prof. Branka Sljepčević napušta klub dolazi u 1998. do preokreta. Na čelo Fotokluba Zagreb, za njegova predsjednika, staje Vinko Šebrek, koji odmah stavlja težište klupskog rada na izlagačku djelatnost, što će iz godine u godinu rezultirati sve većim brojem održanih izložbi u Galeriji Spot.

U 2001. zahvaljujući takvoj novoj politici Upravnog odbora u Galeriji Spot održano je trinaest izložbi fotografije. Bile su to grupne izložbe fotografije članova Fotokluba Zagreb pod nazivom *"Živjela fotografija", "Zagreb i Zagrepčani", "Najfotografija 2001*." i grupna izložba polaznika Ljetne škole fotografije, zatim grupne izložbe fotografije talijanske fotografske asocijacije L, ANAF iz Chietu-a, CVU Batana iz Rovinja i Fotokluba Maribor te na koncu samostalne izložbe fotografija zagrebačkih autora Nenada Velikonje, Vladimira Vučinovića Čarlija, kao i samostalne izložbe fotografije Božice Radinović iz Koprivnice, Tereze Cetinić Tale iz Korčule, i Stanka Abadžića iz Krka.
Te je godine održana i interesantna izložba fotografije Augusta Frajtića pod nazivom *Kamen i bronca*. Do te je izložbe došlo zahvaljujući mojim višegodišnjim kontaktima s gospodinom Kazimirom Kovačićem iz Buenos Airesa, zahvaljujući njegovoj adresi koju mi je jednom zgodom dala gospođa Branka Griesbach. Taj je gospodin bio osobni prijatelj obitelji Griesbach, ai 1945. je emigrirao u Argentinu. Iz moje višegodišnje korespodencije sa Kovačićem saznao sam da je bio osobni prijatelj sa tada već pokojnim Augustom Frajtićem. Uz njegovu pomoć pronađena je u Buenos Airesu, tada već nakon smrti Augusta Frajtića, izgubljena maketa knjige *Kamen i bronca* koju je August Frajtić priredio za tisak u Buenos Airesu. U toj je maketi knjige prezentirano oko 120 fotografija spomenika u kamenu i bronci Buenos Airesa. Knjiga iz više razloga nikada nije

tiskana, a zahvaljujući Kazimiru Kovačiću u Buenos Airesu danas se njena maketa nalazi u Zbirci hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb.

Od 2000. do 2003. izlagačku sekciju je vodila Snježana Požar, članica Upravnog odbora. Nakon odlaska Josipa Vranića, koncem 2005. u bolnicu, sve izložbe fotografije u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb postavljala je do 2008. godine Snježana Požar.

Tijekom 2002. održano je 14 izložbi fotografije. Bile su to grupne izložbe fotografije članova Fotokluba Zagreb pod nazivom *Živjela fotografija, Najfotografija 2002* i *Zagreb i Zagrepčani*, zatim grupna izložba fotografije Planinarskog društva Željezničar iz Zagreba i na koncu grupna izložba fotografije članova Fotokluba Dynamic iz Graza. Te godine održane su i dvije izložbe fotografije *In memorijam* pokojnih članova Kluba Mitje Komana i Andrije Orlića. Ostalo su bile samostalne izložbe Alojza Orela iz Pule, Boge Čerina iz Maribora te zagrebačkih autora Aleksandra Kukeca, Jurane Linarić, Jake Primorac, Damira Tiljka i Vladka Lozića.
U godinama koje će slijediti izložbena aktivnost u Galeriji Spot dosegnuti će vrhunac svojih mogućnosti.

Tijekom 2003. održano čak 19 izložbi. To su u prvom redu bile već tradicionalne grupne izložbe Fotokluba Zagreb *Živjela fotografija, Najkolekcija i Najfotografija*". Sljedila je međuklupska izložbe fotografije *Zagreb 2003*. Održane su i grupne izložbe fotografije Fotokluba Skupina 75 iz Gorice (Slovenija), Fotoskupine TVN iz Graza kao i Ženske sekcije Fotokluba Zagreb. Sljedile su samostalne izložbe članova Fotokluba Zagreb Vladimira Vučinovića Čarlija, Josipa Ušaja, Branka Jendrašića i Krunoslava Lisca, zatim Berislava Rubčića iz Bjelovara, Branka Koničeka iz Maribora, Ante Jaše iz Kukljice, Eberharda Mitschea iz Villacha (Austrija), Najke Mirković iz Dubrovnika, Jonathana Hatfulla i Dominica Potea iz Nottinghama (Engleska).

U 2004. dolazi do blage stagnacije jer je te godine održano "samo" 15 izložbi. Bile su to klupske izložbe *Živjela fotografija, Najuspješniji u 2003. i Najfotografija 2004*. Sa grupnim izložbama fotografije još su se predstavili i Melbourn Camera Club (Australija), *3 Koschuch* iz Graza. i Fotokrug Željezno iz Gradišća (Austrija). Ostalo su bile samostalne autorske izložbe članova Fotokluba Zagreb Miljenka Marottija, Zoje Padovan, Ive Pedišića, Filipa Beusana, Stjepana Špička te Vladimira Groša (Veseli nad Moravu - Češka), Gere Fischera iz Beča, Petera Paula Wiplingera iz Beča, i Miljenka Marohnića iz Rijeke.

Tijekom 2005. održano je 17 izložbi. I dalje se održavaju već tradicionalne klupske izložbe fotografije *10 najuspješnijih u 2004., Živjela fotografija i Najfotografija 2005*. Slijedile su izložbe fotografije grupe autora Z.Atletića,V.Čuture, R.Ibrišević, N.Pinbtarića i J. Štilinovića, kao i grupne izložbe Fotokluba Dynamic iz Graza, Ženske sekcije članica Fotokluba Zagreb, Fotokluba Skupina A 201 iz Opave (Češka), Fotokluba Skupina 75 iz Gorice (Slovenija). Održana je također i međuklupska izložbe fotografije *Zagreb i Zagrepčani*. Ostalo su bile autorske izložbe članova Fotokluba Zagreb Zvonimira Dumančića, Jasenke Odić Jendrašić, Ladislava Petrovića te Stanka Abadžića iz Krka, Ante Jaše iz Kukljice, Gerharda Grossa iz Graza, Suzane Pranjković iz Vinkovaca, Gorazda Majrona iz Rogaške Slatine, i Jose Špralje iz Zadra.Sve izložbe postavlja Snježana Požar.

Tijekom 2006. i opet je održano, kao i u 2003. čak 19 izložbi fotografije. Bile su to već tradicionalne grupne izložbe Fotokluba Zagreb: *Živjela fotografija 2006., 10 najuspješnijih u 2005.g. i Najfotografija 2006.*. Održana je i vrlo uspjela izložba fotografije iz Zbirke hrvatske fotografije na temu *Zagrebačka škola fotografije*. Ta je godina i inače bila uspješna zahvaljujući drugim grupnim izložbama fotografije poput: izložba fotografije članova FK Nova Gorica, izložba fotografije *Mariborski krug* Fotokluba Maribor, izložba fotografije Fotokruga Željezno, izložba Fotokluba Vinkovci i izložba Fotokluba Osijek. Od samostalnih autorskih izložbi bilježimo izložbe:

Mladena Juričića iz Zagreba, Marijane Bacelj iz Rovinja, Vinka Šebreka iz Zagreba, Aljoše Krstulovića iz Splita, Mirkja Bijuklića i Janka Lipovšeka, oba iz Nove Gorice, Vladimira Vučinovića Čarlija iz Zagreba, Riccarda Bussija iz Firenze, Dragiše Modrinjaka iz Maribora i Rafaela Podobnika iz Nove Gorice.

Tijekom 2007. zabilježino je u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb održavanje 17 fotografskih izložbi. Bile su to i opet tradicionalne grupne izložbe fotografije članova Fotokluba Zagreb *Najkolekcija 2006, Najfotografija 2006, Najkolekcija 2007, Najfotografija 2007* i *Živjela fotografija* 2007. Održana je i memorijalna izložba *Josipu Vraniću na sjećanje*. Slijedila je već tradicionalna izložba *10 najuspješnijih autora u 2006*. Od inozemnih izložbi održane su izložba fotografije Fotokluba Dynamic iz Graza, grupna izložba fotografije fotokluba Nufarul iz Oradeje u Rumunjskoj i izložba suvremene japanske fotografije. Ženska sekcija Fotokluba Zagreb predstavila se svojom 20-om izložbom fotografije. Kao i svake godine održana je izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac*. Bili su to za 2006. Luka Mjeda i Ivo Pervan. Sljedile su još dvije grupne izložbe, Bile su to izložba *Zagreb i Zagrepčani* Fotokluba Zagreb i grupna izložba fotografije Fotokluba Karlovac. Održane su na koncu i tri samostalne autorske izložbe i to Geze Lennerta iz Novog Sada i Josipa Ušaja i Snježane Požar iz Fotokluba Zagreb.

U 2008. Fotoklub Zagreb je u izložbenoj aktivnosti dosegao vjerojatno vrhunac, preko kojega se više nije moglo ići. Te su godine održane čak 23 izložbe fotografije. I te su godine održane interne tradicionalne izložbe fotografije, kojima se potiče izložbena aktivnost članova Fotokluba Zagreb poput *Najfotografija 2008, Živjela fotografija 2008., Najkolekcija 2008, 10 najuspješnijih autora FKZ u 2007., Zagreb i Zagrepčani 2007. i 21. izložba žene snimaju.* Održana je i već tradicionalna izložba dobitnika *Nagrade Tošo Daba*" koja je za godinu 2007. pripala Snježani Požar i Šimi Strikomanu. Od pojedinačnih samostalnih izložbi fotografije spomenimo izložbe Branka Marinkova, Čedomila Grosa, Vasje Doberleta (Kranj-Slovenija), Đure Slake, Teodora Radua Pantee (Oradea-Rumunjska), Eduarda Seguere (Parana-Argentina), Dijane Nazor, Ricarda Larme (USA), i Irene Matošević. Od grupnih izložbi navodim izložbu polaznika tečajeva u FKZ, izložbu fotografije članova FD Janez Puar (Kranj-Slovenija), izložbu fotografije članova Fotokreisa Eisenstadt (Eisenstadt-Austrija), izložbu fotografije članova FK Čakovec, izložbu fotografije članova FK Maribor (Maribor-Slovenija), izložbu fotografije članova FK SVIT (Celje-Slovenija) i izložbu fotografije članovA FD Dynamic (Graz-Austrija).

Tijekom 2009. održane su 22 izložbe, kako slijedi: 13 izložbi Fotokluba Zagreb (izložba *Živjela fotografija 2009*. izložba *10 najuspješnijih u 2008*., izložba grupe autorica FKZ, izložba dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* –Zvonimir Atletić i Damir Hoyka, izložba polaznika tečajeva, izložba *Zagreb i Zagrepčani*, izložba Nade Brezić, izložba Davora Mandića, izložba polaznika tečajeva Fotonaut, izložba Damira Tiljka, izložba Najkolekcija 2009, izložba Borisa Hnatjuka i izložba Najfotografija 2009.), zatim četiri iz međunarodnog programa (izložba Fotokluba Tuzla, izložba fotografije Camera Cluba Helsinki, izložba Branka Ritonje, izložba fotografije Fotokluba Maribor i izložba Stefana Totha iz Fotokluba Oradea-Rumunjska) i pet iz domaćeg programa (izložba fotografije Fotokluba Vinkovci, izložba Damira Hojke, izložba Branke Primorac, izložba fotografije *Cest is d best*, na izložba fotografije Fotokluba Plitvička jezera). Voditelj Galerije bio je Zdenko Kuzmić.

Tijekom 2010. održano je ukupno 18 izložbi, kako slijedi: šest iz međunarodnog programa (izložba Hrvoja Teo Oršanić iz Brežica, izložba fotografije Fotokluba Janez Puhar iz Kranja, izložba fotografije Fotokreisa Eisenstadt-Austrija, izložba Hasselblad Masters iz Strockholma-Švedska, izložba fotografa iz Istanbula-Turska i izložba Jure Kravanja iz Celja-Slovenija), deset izložbi Fotokluba Zagreb (izložba *Živjela fotografija 2010*., izložba članica Fotokluba Zagreb, izložba *10 najuspješnijih u 2009*., izložba Damira Pildeka, izložba dobitnika *Nagrade Tošo Dabac*-Krunoslava Heidlera i Borisa Goluba, izložba *Zagreb i Zagrepčani 2010*., izložba polaznika tečajeva, izložba Josipa Ušaja, izložba *Najkolekcija 2010*., izložba *Najfotografija 2010.)* i dvije iz domaćeg programa

(izložba Krunoslava Heidlera - Đurđevac i izložba fotografije FK Siscia Obscura iz Siska). Galerija je funkcionirala bez službenog voditelja.

Tijekom 2011. održana je ukupno 21 izložba, i to: sedam iz međunarodnog likovnog programa (izložba fotografije Fotokluba Wigan iz Engleske, izložba Faruka Ibrahimovića iz Tuzle, izložba fotografije Društva fotografa SVIT iz Celja, izložba fotografije Camera Cluba Helsinki, izložba turskih fotografa iz Adane & Izmira-Turska, izložba Damira Kušena iz Helsinkija i izložba fotografije Društva ljubitelja fotografije iz Krškog), 12 izložbi Fotokluba Zagreb (izložba Stanka Abadžića, izložba *Najuspješnije fotografije 2010*., izložba članica Fotokluba Zagreb, izložba dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* – S.Lupina i Mare Milin, izložba fotografije *Zagreb i Zagrepčani*, izložba *Zagrebačka škola fotografije*, izložba fotografije *Fotonaut 1 i 2*, izložba Miljenka Marottija, izložba Šime Lugarova, izložba *Najkolekcija 2011*, izložba *Fotografija godine 2011*.) i dvije iz domaćega programa (Miroslav Arbutina iz Siska, Mare Milin iz Zagreba). Galerija je funkcionirala bez službenog voditelja.

Tijekom 2012. održana je također ukupno 21 izložba, od čega šest iz međunarodnog likovnog programa (izložba fotografije Dundalk Photographic Society iz Irske, izložba članova Fotokluba Wigan iz Engleske, izložba Pavela Pomikalsy-ga iz Poljske, izložba Fotokreisa iz Eisenstadta-Austrija, izložba Camera Cluba-Helsinki i izložba Veleposlanstva Rumunjske), 14 izložbi Fotokluba Zagreb (izložba Marka Vrdoljaka, izložba *Lica različitosti*, izložba *Nagrađene fotografije 2011*., izložba članica Fotokluba Zagreb, izložba *Rumunjska u očima fotografa*, izložba Damira Tiljka, izložba dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* – Krešimira Mehičića i Mare Milin, izložba *Soc.realizam u hrvatskoj fotografiji*, izložba *Zagreb i Zagrepčani*, izložba polaznika tečajeva, izložba Valentine Bunić, izložbe Željka Krčadinca i Renata Pejković – dobitnika zvanja AFIAP, izložba Ive Korenčić, izložba *Kolekcija godine 2012*, izložba *Fotografija godine 2012*. i jedna izložba iz domaćeg likovnog programa (Mare Milin). Galerija je funkcionirala bez službenog voditelja.

Tijekom 2013. održano je ukupno 20 izložbi, od čega šest iz međunarodnog programa (izložba Fotografskog društva Uppsala - Švedska, izložba Janosa Eiferta – Budimpešta, izložba Foto Kluba Fincantieri- Trst, izložba Fotokluba Maribor, Albanska fotografija – Tirana, izložba Camera Cluba – Helsinki), 13 izložbi Fotokluba Zagreb (izložba *Najuspješnije fotografije 2012*., izložba Miljenka Marottija, izložba članica Fotokluba Zagreb izložba Slavka Radmana, izložba dobitnika *Nagrade Tošo Dabac za godinu 2012*.- Erike Šmider i Marka Vrdoljaka, izložba Sanje Baljkas, izložba *Zagreb i Zagrepčani 2013*., izložba fotografije polaznika tečajeva, izložbe Nede Rački i Zvonka Radičanina – dobitnika zvanja EFIAP, izložbe Biljane Knebl i Vinka Šebreka dobitnika zvanja AFIAP, izložba *Kolekcija godine 2013*., izložba Dražena Titića, izložba *Nagrađene fotografije 2013*.) i jedna iz domaćeg likovnog programa (FK Siscia Obscura iz Siska). Galerija je funkcionirala bez službenog voditelja.

Tijekom 2014. održana je 21 izložba fotografije, kako slijedi: iz međunarodnog programa pet (izložba Macieja Szymanskog-Poljska, međunarodna izložba Podvodni maraton, izložba Diane Kresh-Woshington, izložba Camera Club – London, izložba Camera Club Helsinki), iz Fotokluba Zagreb deset (*izložba Fotografija godine 2013*., izložba članica Fotokluba Zagreb, izložba Marije Buljeta, izložba Ana Marije Frlan, izložba dobitnika *Nagrade Tošo Dabac za godinu 2013*. – Ratka Dokmanovića i Nede Rački, izložba Zagreb i Zagrepčani, izložba Vesne Đukić, izložba Nenada Martića, izložba polaznika tečajeva, izložba dobitnika zvanja FIAP Željka Krčadinca i Bože Marijančića, izložba Zorana Jelače, izložba Kolekcija godine i izložba *Nagrađene fotografije u 2014*.) i dvije izložbe iz domaćeg likovnog programa (Petar Krajačić Vilović i Damir Zurub). Galerija je funkcionirala bez službenog voditelja.

Tijekom 2015. održano je 19 izložbi fotografije, kako slijedi: pet iz međunarodnog programa (međunarodna izložba *Pdvodni maraton*, izložba Fotokluba CDA iz Graza, izložba Fotokluba Eisenstadt iz Eisenstadta – Austrija, izložba Društva fotografov SVIT-Celje, izložba Camera Club Helsinki), iz Fotokluba Zagreb 13 (izložba *Fotografija godine 2014*., izložba Fotokluba Zagreb iz Londona i Helsinkija, izložba članica Fotokluba Zagreb, izložba dobitnika *Nagrade Tošo Dabac za 2014* godinu Željka Krčadinca i Zorana Makarovića, izložba Darije Šesto, izložba Parking i Zagreb i Zagrepčani, izložba Dražena Tirića, izložba Miljenka Marottija, izložbe dobitnika zvanja EFIAP Željka Krčadinca, Biljane Knebl i Čedomila Grosa, izložba *Kolekcija godine 2015*., izložba *Fotografija godine 2015*.) i jedna iz domaćeg likovnog programa (Marko Frochlich, Zagreb). Voditeljica Galerije bila je Neda Rački.

Tijekom 2016. održano je 17 izložbi fotografije, kako slijedi: četiri iz međunarodnog programa (izložba Gregora Radonjiča, izložba Fotokluba Maribor, izložba Fotokluba Zhejiang-Kina, izložba Fotokluba Fincantieri iz Trsta), 12 iz Fotokluba Zagreb (izložba *Nagrađene fotografije 2015*., izložba članica Fotokluba Zagreb 2016., izložba *Ženama u čast 2016*., izložba Pavla Totha, izložba učenika srednjih škola, izložba dobitnika *Nagrade Tošo Dabac za 2015*.- Biljane Knebl i Borisa Cvjetanovića, izložba *Zagreb i Zagrepčani*, izložba (još jednom) Pavla Totha, izložba Miljenka Marottija, izložba polaznika tečajeva, izložba *Kolekcija godine 2016*., izložba *Fotografija godine 2016*.), jedna iz domaćeg likovnog programa (izložba mladih HFS-a). Voditeljica Galerije bila je Neda Rački.

Tijekom 2017. održano je 17 izložbi fotografije, kako slijedi: dvije izložbe iz međunarodnog programa (Fotokreisa Eisenstadt – Austrija, izložba albanskih fotografa Kristq Sotiori i Margaret Hasluck), 13 iz Fotokluba Zagreb (izložba *Fotografija godine 2016*, izložba fotografije Slavke Pavić, izložba *Nagrađene fotografije 2016*, izložba članica Fotokluba Zagtreb 2017., izložba Božidara Kasala i Josipa Klarice dobitnika *Nagrade Tošo Dabac za 2016.g.*, izložba *Zagreb i Zagrepčani 2017*., izložba *Nova zagrebačka zračna luka*, izložba polaznika fototečajeva 2017.,izložba Vesne Špoljar, izložba Bože Marijančića, izložba Mladena Juričića, izložba Vladka Lozića, izložba *Kolekcija godine*, izložba *Fotografija godine*), dvije izložbe iz domaćeg likovnog programa (3 biennale Hrvatska mlada fotografija, izložba fotografije obrtničkih i umjetničkih škola). Voditeljica Galerije bila je Neda Rački.

Tijekom 2018. održano je 18 izložbi fotografije, i to: četiri iz međunarodnog programa (izložba AZIT grupe iz Južne Koreje, izložba članova FK Maribor, izložba članova FK CDA iz Graza, izložba članova FK Fincantieri Wartsila iz Trsta), 11 izložbi Fotokluba Zagreb (Davorina Vujčića i Josipe Lovorke Andreić, 31. izložba fotografije *Žene snimaju*, lzložba učenika srednjih škola pod nazivom *Zlatni objektiv*, izložba dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* Zvonka Radičanina i Petra Sabola ,izložba fotografije pod nazivom *Zagreb i Zagrepčani*, izložba fotografije polaznika tečajeva, izložba fotografije pod nazivom *Tiha pošta*, izložba fotografije *Kolekcija godine*, izložba *Prostor moga grada*, izložba *Fotografija godine*) i pet izložbi iz domaćeg likovnog programa (izložba fotografije članova CVU Batana iz Rovinja, izložba Ermana Bančića iz Rovinja, izložba članova FK Rijeka, izložba fotografije fotogrupe Fotovun iz Motovuna i izložba fotografije Hrvatskog fotosaveza). Voditeljica Galerije bila je Neda Rački.

Tijekom 2019. održano je 17 izložbi fotografije, kako slijedi: tri iz međunarodnog pograma (izložba članova Fotokreisa iz Eisenstadta-Austrija, izložba Korejskog fotografa Yong Woon Hwang-a, izložba fotografije DF Svit iz Celja-Slovenija), tri iz domaćeg likovnog programa (IV. Biennale mlade hrvatske fotografije u suorganizaciji Sveučilišta u Zadru, izložba učenika srednjih škola *Zlatni objektiv 2019*, fotografskog usmjerenja, izložba fotografije Cest is,d,best 2019.), i jedanaest izložbi izložbi iz Fotokluba Zagreb (izložba *Fotografija godine 2018*, izložba *Žene snimaju 2019*., izložba dobitnika Nagrade Tošo Dabac za 2018., izložba *Zagreb i Zagrepčani*

2019., izložbe Davorke Trbojević i Krešimira Pletikose, izložba polaznika tečajeva u Fotoklubu Zagreb, Vere Jurić i Hrvoja Mahovića, izložba Nenada Martića, izložba članova Fotokluba Zagreb *Kolekcija godine 2019.*, izložba članova Fotokluba Zagreb *Fotografija godine 2019.*

Tijekom 2020. održane su samo čretiri izložbe, kako slijedi: jedna iz domaćeg programa (Fotografska grupa 5.Exe), i tri iz Fotokluba Zagreb (izložba *Fotografija godine 2019.*- nastavak iz 2019., izložba Vlaste Štalekar i Nives Borčić, izložba *Žene smnimaju.*
Dalje se prekida tijek izložbi u Galeriji Fotokluba Zagreb a sve ostale izložbe planirane za godinu 2020. održavati će se izvan Kluba u ustupljenim prostorima ili u virtualnom obliku.

Tijekom 2021. održano je 12 izložbi fotografije, kako slijedi: jedna iz domaćeg likovnog programa (izložba učenika srednjih škola *Zlatni objektiv 2020*, fotografskog usmjerenja) i 11 iz Fookluba Zagreb od kojih su prve dvije bile virtualne (izložba *Fotografija godine 2020*, izložba *žene snimaju 2021.*, izložba *Obnove Fotokluba Zagreb tijekom 2020. i 2021.*, izložba *Kolekcija 2020.*, izložba *Zagreb i Zagrepčani 2021.*, izložba dobitnika Nagrade Tošo Dabac za 2019. (Nenad Martić i Miroslav Arbutina), izložba dobitnika Nagrade Tošo Dabac za 2020. (Velizar Vesović i Stanko Abadžić), izložba *Jedan autor, jedna fotografija* na temu priroda, izložba *Crno/bijeli Zagreb* printana na korejskom papiru, izložba *Kolekcija godine 2021.*, izložba *Fotografija godine 2021.*
Do smanjenja programa u odnosu na prethiodnih godina došlo je kao posljedica Corone a još više zagtrebačkog zemljotresa.

Tijekom 2022. održano je 15 izložbi fotografije, kako slijedi: jedna izložba iz međunarodnog programa (izložba korejskih fotografa AZIT grupe iz Koreje), četiri iz domaćeg likovnog programa (izložba fotografija članova Fotokluba Split i izložba fotografija članova Fotokluba Color iz Rijeke, fotoprezentacija Mirne Lipovac fotografskih panoa sa fotografijama Dragutina A. Parčića, izložba fotografije *Svjetlo i sjena* učenika Srednjih škola u RH) i deset izložbi iz Fotokluba Zagreb (izložba *Fotografija godine 2021.*, samostalne izložbe Slavka Dobrinića *Portret* i Mladena *Kifaru*, izložba članova Fotokluba Zagreb *Jedan autor jedna fotka* na temu *Fašnik*, izložba članica Kluba *Žene snimaj 2022.*, izložba dobitnika Nagrade Tošo Dabac za 2021. Bože Marjančića i mala retrospektiva dobitnika Nagrade Tošo Dabac članova kluba od 1975. do 2020., izložba *Zagreb i Zagrepčani 2022.*, samostalne izložbe Zorana Kolarića i Antania Mišea, izložba polaznika tečajeva u Klubu, samostalne izložbe Mary C. Pilaš i S.Buturac i izložba *Kolekcia 2022.*).

Zvanja kandidata majstora i majstora fotografije u Fotosavezu Jugoslavije

Još uvijek nisu do kraja istraženi vrijeme i događaji u hrvatskoj i tadašnjoj jugoslavenskoj fotografiji u razdoblju između dva svjetska rata, kao ni njihov utjecaj (eventualni) na europsku ili svjetsku fotografiju. Poznato je, da je u drugoj polovici 30-ih godina u svjetskim relacijama bila cijenjena tzv. *zagrebačka škola fotografije*. Godine 1938. u Beču je održan I. međunarodni fotoamaterski kongres, na kojem je sudjelovalo devet zemalja, dok su još tri pridružene u potpunosti prihvatile zaključke kongresa. Naši zastupnici iz Zagreba i Ljubljane bili su toliko superiorniji od drugih zastupnika da je vodstvo kongresa bilo skoro u potpunoti u njihovim rukama. Rezultat toga bio je da je za potpredsjednika novoosnovane Internacionalne fotoamaterske unije izabran August Frajtić, tadašnji tajnik Fotokluba Zagreb[96]. Sve to navodim zbog toga da bi se bolje razumjelo naše sudjelovanje u organizaciji FIAP-a te naš utjecaj na tu organizaciju.

[96] Mladen Grčević, nav.dj., str.161.

Godine 1951. Skupština Fotosaveza Jugoslavije na svom sastanku u Osijeku donosi značajnu odluku: uvode se počasna zvanja kandidata majstora fotografije i majstora fotografije u Fotosavezu Jugoslavije. Prvi dobitnici zvanja majstora fotografije iz godine 1951. bili su Tošo Dabac, Peter Kocjančić, Georgij Skrygin i Slavko Smolej, dok su Janko Branc, Vlado Cizelj, Branibor Debeljković, Mladen Grčević, Oto Hohnjec, Janez Marenčić, Marijan Pfeifer i Marijan Szabo bili prvi nositelji zvanja kandidata majstora fotografije u Fotosavezu Jugoslavije.
Odluka Fotosaveza Jugoslavije bila je povijesna ili barem vidovita u tom smislu što su po uzoru na naš Savez i neki drugi savezi u svijetu uveli nakon toga slična zvanja. I FIAP uvodi svoja počasna zvanja: AFIAP, EFIAP, MFIAP, ESFIAP i Hon. EFIAP[97]. S obzirom na sve navedeno, barem u prvim poslijeratnim desetljećima, očit je utjecaj Fotokluba Zagreb na sveukupne događaje u Fotosavezu Jugoslavije. Od tada pa nadalje, na temelju donesenog posebnog Pravilnika o dodjeli zvanja kandidata i majstora fotografije u Fotosavezu Jugoslavije dodijeljeno je nekoliko stotina takvih zvanja, što s obzirom na masovnost te organizacije i brojnost njezinih članova i nije mnogo.

U trećem dijelu ove knjige, kroz razne statističke pokazatelje, iznesen je uz ostalo i popis kandidata majstora i majstora fotografije iz Fotokluba Zagreb. Ta je priznanja dobio, zaključno sa 2018. ukupno 41 član našega kluba. Iz priloga je vidljiv interesantan podatak, da su ta priznanja dobili članovi kluba iz predratne generacije kao i članovi iz poratnih generacija koje su dolazile u klub u 50-im, 60-im i 70-im godinama. Članstvo iz 80-ih godina ne donosi u Fotoklub Zagreb ni jednog novog kandidata ili majstora fotografije. I ta se činjenica uklapa i potvrđuje naše stavove, prethodno objašnjene, o silasku Fotokluba Zagreb s vrha jugoslavenske fotografije u 80-im godinama.

Ubrzano moralno rastakanje cjelokupnog jugoslavenskog društva, nakon smrti maršala Josipa Broza Tita (godine 1980.), dugogodišnjeg predsjednika države kao i partije na vlasti, nije moglo mimoići ni Fotoklub Zagreb. Logično je, da taj klub nije mogao ostati netaknuta oaza mira i spokojstva, drugarstva i sloge na tim našim prostorima i u tom vremenu. Dok se prije, prigodom dodjele zvanja kandidata i majstora fotografije u Fotosavezu Jugoslavije, predstavnik Fotosaveza Hrvatske (u većini slučajeva član Fotokluba Zagreb) u komisiji za dodjelu tih zvanja lavovski borio za svoje članove da dobiju ta zvanja, sada se to više ne događa. To se, primjerice, dogodilo članovima Fotokluba Zagreb Darku Gerešu, Mariju Lenkoviću, Igoru Gabrijeliću i drugima, koji su po svim kriterijima o dodjeli tih zvanja u Fotosavezu Jugoslavije ta zvanja trebali dobiti. Nakon 1981., od Ivana Posavca i Branka Jendrašića, koji su te godine posljednji dobili zvanja majstora fotografije, više ni jedan član Fotokluba Zagreb nije osvojio ova zvanja. Posljedice takvog stanja nisu izostale. Silazna linija Fotokluba Zagreb bila je neminovna i nezaustavljiva.

Osamdesete godine

raskid sa starom tradicijom

U prethodnim razmatranjima već je iznesen niz slučajeva koji su imali za posljedicu silaznu putanju Fotokluba Zagreb u osamdesetim godinama. Ovdje bih rekao nekoliko riječi o uzročno-posljedičnoj sprezi društvene klime, stanja u klubu i uspjeha izložbene sekcije. Opće je poznata činjenica, barem onima koji te pojave proučavaju, da amaterski klubovi sa umjetničkim ambicijama, kakav je u krajnjoj liniji i Fotoklub Zagreb, napreduju ili stagniraju ovisno o uspješnosti rukovođenja tim

[97] *Četrdeset godina Foto-saveza Jugoslavije* (1946.-1986.), Foto informator, Glasilo Foto-saveza Jugoslavije br.1/87.

klubovima, te ovisno o međusobnim odnosima na relaciji uprava-članstvo. S obzirom na dobrovoljnost druženja u takvim organizacijama, od predsjednika i tajnika kluba očekuje se i zahtijeva maksimalno požrtvovanje, kolegijalan odnos, i usklađenost u obavljanju dužnosti kao i da budu u svemu pozitivan primjer cjelokupnom članstvu. Članstvo, ako je nezadovoljno djelatnošću kluba i općom klimom u klubu, jednostavno ga napušta te prestaje sudjelovati u klupskom životu. Druga je krajnost sazivanje izvanredne skupštine, smjena rukovodstva i izbor novoga.

Ta osnovna pravila vrijedila su u cijelom proteklom razdoblju postojanja Fotokluba Zagreb, iako toga mnogi njegovi članovi nisu bili svjesni. A još je gore kada toga nije bila svjesna uprava kluba. U dobrovoljnim društvenim organizacijama poput Fotokluba Zagreb, veliku opasnost predstavlja i povremeno pojavljivanje pojednih grupacija s posebnim interesima. Kada god su se u Fotoklubu Zagreb pojavljivale takve grupacije, klub je dolazio u krizu, što se u konačnici negativno odražavalo na njegovu osnovnu, tj. izlagačku djelatnost. Klub je najbolje funkcionirao kada je bio jedna cjelina, udružena na zajedničkom programu. Upravo takvo opredjeljenje i takav model klupskog života u jednom dužem vremenskom razdoblju, doveli su Fotoklub Zagreb u 70-im godinama u sam vrh hrvatske i jugoslavenske fotografije, a ujedno i na visoku razinu svjetske fotografije.
Predsjednik i tajnik Kluba (Griesbach i Lozić), u jednom dugom vremenu od čak sedam godina (1969.-1976.), kao usklađeni tandem mogli su dugoročno planirati i realizirati niz akcija (Osnovana Zbirka hrvatske fotografije (1970,), oformljena Ženska sekcija (1973.), ustanovljena međunarodna izložba fotografije Fotoforum (1974.), ustanovljena nagrada Tošo Dabac (1975.), što se dalje nikada više neće ponoviti.

Prisilno smjenjivanje Đure Griesbacha 1976. sa dužnosti predsjednika Kluba počelo je uzimati svoj danak. Sve više dolaze pojedinačni osobni interesi.
Kao primjer osobnih interesa neusklađenih sa interesima kluba kao cjeline, navodim slučaj koji se dogodio prigodom *9. Kupa jugoslavenske fotografije* održanog u Čačku 1981. Dogodilo se da su neki neodgovorni članovi (pod parolom "možda prođe u jednoj kolekciji") bez dogovora sa Fotoklubom Zagreb poslali svoje radove na *9. Kup jugoslavenske fotografije* u kolekciji Fotokluba Zagreb kao i u kolekciji Fotokluba Exportdrvo, kojeg je predsjednik tada bio Branko Marinkov istovremenu i član Fotokluba Zagreb. Rezultat toga bila je diskvalifikacija kolekcije Fotokluba Zagreb na tom Kupu. U Klubu za takvo ponašanje nije nitko odgovarao jer su tu makinaciju izveli *napredni omladinci* a njih se nije moglo sankcionirati. Umjesto da je Marinkov tada bio isključen iz Fotokluba Zagreb te je godine postavljen za predsjednika Kluba, što je mučno odjeknulo u Klubu.

U skladu s tadašnjim Statutom, nakon povlačenja Griesbacha, biraju se predsjednici na dvogodišnji mandat. U kratkom dvogodišnjem mandatu jasno da predsjednik kluba ne može dugoročno planirati svoju strategiju, pa se polako gubilo međusobno suglasje i kontinuitet zajedničke politike predsjednika i tajnika, koji je i dalje isti, i ostaje sve više usamljen i sve više prepušten samom sebi.

Drugi događaj bez presedana – smjena tajnika Lozića

No sada je došao red na Lozića, dugogodišnjeg tajnika (1967.-1983.) da plati svoj grijeh za telegram Savki iz 1971.
Na godišnjoj skupštini, u proljeće 1983. kada je već bio izabran novi Upravni odbor i on ponovno izabran za tajnika, dva člana Kluba izazivaju incident i na njegov ponovni izbor upućuju niz ružnih optužbi. Svi članovi nazočni na skupštini zatečeno šute.
Shvativši da je sada nakon Griesbacha i na njega došao red a razočaran šutnjom svih skupštinara, da ne bi bio *nečasno otpušten* Lozić na iznenađenje svih daje ostavku.

Te godine, uz Branka Marinkova kao predsjednika, za tajnike kluba izabrani su Predrag Bosnar i Jelena Šepat. Nova je uprava kluba u potpunosti u rukama nove, mlađe klupske generacije. Moglo

se očekivati da će to uroditi i jednom novom klupskom kvalitetom što se, nažalost, nije dogodilo. Spomenuti tajnički dvojac ostaje samo jedan dvogodišnji mandat. Nakon toga Jelena Šepat se povlači iz uprave. Ni Predrag Bosnar nema više volje obavljati tajničku dužnost volonterski.
Na godišnjoj skupštini 1985. Upravni odbor donosi presudnu odluku, da se tajnički poslovi više ne mogu obavljati volonterski, jer po svome opsegu zahtijevaju zasnivanje radnog odnosa.
Radni odnos je zasnovan s Predragom Bosnarom kao tajnikom i on tu dužnost dalje profesionalno obavlja sve do 1994.

Mijenja se i klupski Statut. Upravni odbor postaje sada Izvršni odbor. Bila je to kozmetička prilagodba trenutnom stanju u društvu. Ipak, znakovita je činjenica da tajnik prestaje biti član izvršnog odbora. Kao plaćeni tajnik, u radnom odnosu sa Klubom, postaje samo izvršitelj tuđih zaključaka. Dotadašnja počast biti tajnikom jednog uglednog i starog kluba, time je definitivno nestala. Time je i definitivno prekinuto na istoj razini zajedničko donošenje ključnih odluka predsjednika i tajnika kluba, što je prije toga bilo normalno.

S obzirom na već objašnjeni način izbora predsjednika kluba u tim godinama, ta se dužnost ne prima više kao počast, već kao dodatno opterećenje. Predsjednik postaje tako rijetko viđen gost u vlastitom klubu, a tajniku ne preostaje drugo nego snalaziti se kako znade. No, utjecaj tradicije još je uvijek jak.

Mora se priznati, da Bosnar u to vrijeme uspješno obavlja tajničku dužnost. Njegovom umješnošću Fotoklub Zagreb ima dovoljno sredstava za svoj opstanak. Dapače, 80-ih godina klub se fizički uređuje, uvodi se centralno etažno grijanje, nabavlja se kolor televizor i skupocjena video oprema kao i flash oprema za atelje. Održavaju se i mnogobrojni početnički fotografski tečajevi, koje s uspjehom završavaju brojni polaznici.
No skoro nitko od njih, osim rijetkih, poput Milice Marinčić, ne zadržava se nakon tečaja trajno u Klubu. Očigledno je, da u klubu manjka ona klupska duša i klupski štimung, manjka onaj pokretač i graditelj klupskog života kakav je bio kao predsjednik Đuro Griesbach.

Uvođenje plaćenog tajničkog mjesta u Fotoklubu Zagreb imalo je za posljedicu zamiranje raznih članskih zaduženja na dobrovoljnoj-volonterskoj osnovi. Članstvo smatra da postoji plaćeni tajnik, koji treba sve poslove obavljati u okvirima svoga radnog mjesta. Na takav način amaterizam iz najstarije fotoamaterske organizacije u Hrvatskoj pred dolazeću 100. obljetnicu njenog postojanja postupno, pa i skoro potpuno iščezava.

U ranim osamdesetim godinama bilježimo pojavu sljedećih novih izlagača: Damir Brnjas, Stjepan Car (u poznim godinama svoga života), Željko Hlebec, Srećko Jelenčić, Lana Kindy, Marijan Kučan, Tomica Marmelić, Nino Semialjac, Željko Šoletić, Jelena Šepat i Miroslav Tišler. U kasnim 80-im godinama pojavljuju se još Lidija Havidić, Tomislav Marić, Milica Marinčić i Vladimir Šimunić.

Treći događaj bez presedana - Partijsko suđenje

Polovinom 80-ih godina, točnije godine 1985. zbio se jedan mučan događaj, koji je ostavio dublji trag nego se to tada mislilo i očekivalo. Bilo je to poznato "partijsko suđenje" upriličeno Vladku Loziću dugogodišnjem tajniku Fotokluba Zagreb zbog njegove kritike upućene tadašnjem vodstvu kluba i događanjima u klubu. Kako se navodi iz kritike nisu mogli osporiti, jer su bili bazirani na činjenicama i realnom stanju u klubu, umjesto sile argumenata za njihovo pobijanje pribjeglo se tada argumentima sile. Nakon mučnog dvodnevnog suđenja od strane partijske grupe koja je tada vladala Fotoklubom Zagreb, donijet je jednostavan zaključak (u to vrijeme uspješno primjenjivan) da se svi navodi kritike odbace bez dokazivanja, da cijeli slučaj dobije političku dimenziju i da se po potrebi proslijedi na više partijske instance. Uzgred rečeno, tajnik nije nikada pripadao

vladajućoj partiji pa mu se nije moglo partijski suditi, što je ipak tada učinjeno. Tada je smijenjen sa svih svojih dužnosti u klubu, Narodnoj tehnici i Savezu, a izrečena mu je i posljednja opomena pred isključenje iz kluba.
Time je bila u dva navrata zaokružena i kazna za tajnika kluba, za njegove grijehe iz 1971. i 1973.

Godine 1989. na čelo Fotokluba Zagreb dolazi kao predsjednik Josip Vranić. On je odlučio prekinuti dugogodišnju silaznu liniju klupskog života. Na njegovu inicijativu ponovno se uvode redovna tjedna stručna predavanja. Ta su predavanja bila relativno dobro posjećena. Obnavljanje redovitih stručnih predavanja počelo je davati pomalo i pozitivne rezultate u smislu obnavljanja društvenog života. Na predavanja su počeli dolazili novi mladi članovi, što je pobudilo nadu u skori dolazak jedne potpuno nove mlade generacije izlagača, kao što je to bilo i u ranijim razdobljima. Predavači na klupskim sastancima bili su povjesničari umjetnosti i profesori sa Likovne akademije, sve poznata imena, koji tim predavanjima daju visoku stručnu razinu. Iako klub ima problema sa klupskom Galerijom SPOT, o čemu je već bilo riječi, uzlazna linija u klupskom životu počela se osjećati.

Vranić preuzevši dužnost predsjednika Kluba zatekao je Bosnara u radnom odnosu sa Klubom, što se nije uklapalo u njegovu koncepciju amaterizma. Premda je Vranić bio fotograf-profesionalac u Klubu je bio stopostotni *tehnikaš-fotoamater*, kao i mnogi drugi profesionalni fotografi članovi Fotokluba Zagreb. Njegovo viđenje vođenja Kluba razlikovalo se od Bosnarevog što će imati za posljedicu njihovo sve veće neslaganje i na koncu odlazak Bosnara iz Kluba 1994.

Odlaskom Bosnara sa plaćenog radnog mjesta tajnika Kluba ukazala se je prilika *inetrvencijama izvana* i da se na to radno mjesto postave odgovarajuće osobe. Od 1995. do 1999. pod prijetnjom obustavljanja daljnjih dotacija, Klubu se nameću za tajničku dužnost dvije osobe za redom. Tako postavljene, Nisu se dugo zadržale jer za vođenje Kluba nisu imale nikakovog afiniteta ni znanja.
Takovo uplitanje u klupski život vanjskih činbenika tih godina, najprije Gradskog ureda za tehničku kulturu a onda i Zagrebačke zajednice tehničke kulture, kao i opisani *događaji bez presedana* imati će za posljedicu opadanje klupskog života (o čemu će još biti detaljno govora).
Stanje će se dovesti u red tek 1998. dolaskom Vinka Šebreka za predsjednika Kluba.

III. FOTOKLUB ZAGREB U RAZDOBLJU OD DOMOVINSKOG RATA DO DANAS (1991. - 2022.)

Devedesete godine – prelomnica u životu Fotokluba Zagreb

Fotoklub Zagreb u Domovinskom ratu

Ratni vihor koji je bio nametnut hrvatskom narodu svom svojom žestinom u drugoj polovini 1991. uvelike će ograničiti klupski život. Brigu za klupske prostorije u danima uzbuna i zamračivanja grada Zagreba u potpunosti na sebe preuzima klupski tajnik Bosnar, a klub privremeno prestaje funkcionirati. Ponovila se slična situacija iz doba Drugog svjetskog rata, u kojoj se našao tadašnji dugogodišnji klupski blagajnik Oskar Schnur.
Vrijedno je zabilježiti da u drugoj polovini 1991., a na poticaj iz Fotosaveza Hrvatske, jedna velika skupina fotografa iz cijele Hrvatske, a među njima i članovi Fotokluba Zagreb (Predrag Bosnar, Ivan Posavec, Josip Vranić, Vladimir Vučinović), stupa u kontakte s predstavnicima stožera Hrvatske vojske te započinje serija obilazaka ratišta (Sunja, Sisak, Karlovac, Gospić), fotografiraju se razrušena sela, spaljene kuće, uništeni sakralni objekti...., drugim riječima, sva ratna razaranja i strahote koji su bili dostupni. Rezultat te akcije bila je fotomonografija pod nazivom ***Hrvatska 91***[98] tiskana u organizaciji Fotosaveza Hrvatske i Hrvatskih željeznica. Urednica te dragocijene, danas već povijesne faktografske knjige, bila je Branka Hlevnjak.

I drugi članovi Fotokluba Zagreb svojim radovima svjedočiti će o nametnutom ratu Hrvatskoj, i to:
Marija Braut svojom izložbom *Jedno lice rata* održanoj mjeseca listopada 1991. u Galeriji ULUPUH-a daje potresni dokument ratnih užasa i stradanja.
Vladimir Vučinović u organizaciji Fotosaveza Hrvatske i Fotokluba Zagreb u Galeriji August Šenoa, u ulici 8.maja br. 23, mjeseca siječnja 1992. održava izložbu fotografije pod nazivom *Tragovi rata.*
Također u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb, mjeseca veljače 1992., otvara se izložba fotografije sedam autora (Zvonimir Baričević, Predrag Bosnar, Damir Jelusić, Helena Kralj, Mladen Mažuran, Josip Vranić i Vladimir Vučinović), također pod nazivom *Tragovi rata.*
I uvaženi član Fotokluba Zagreb Ivan Posavec održao je izložbu fotografije tijekom 1992. pod istim nazivom *Tragovi rata*.
Održano je i nekoliko izložbi fotografije u organizaciji Fotosaveza Hrvatske na tu temu (u kojima svojim radovima sudjeluju i članovi Fotokluba Zagreb), no to izlazi izvan okvira ove knjige.

Prvi nevjerojatni događaj (1992.)

Uz 100-tu godišnjicu postojanja odlučili smo malo dotjerati Klub. I kako to obično biva višak momentalno nepotrebnih stvari odnijeli na tavan.
Slučajno sam se nalazio u tajništvu Kluba. Netko od nazočnih donio je sa tavana voštani papir i u njemu umotane očito nekakov stare fotografije s pitanjem da li da se te stare fotografije bace na smeće ? Uzeo sam ih pogledati. Kada sam odmotao voštani papir vidio sam da su se u njemu nalazile izložbene fotografije 30x40 cm iz doba *zagrebačke škole*, tridesetih godina prošlog stoljeća. Bilo ih je desetak sa otraga naljepljenim naljepnicama Fotokluba Zagreb, uredno napisanih naziva fotografija i imenima autora. Bilo je to dragocijeno otkriće. Među njima su se nalazile i Frajtićeva najpoznatija fotografija *Kruh naš svagdanji* (koji sam tada prvi puta vidio u živo), kao i fotografija Antuna Stiasnija iz 1905.

---

[98] *Hrvatska 91- fotografije*, fotomonografija, Hrvatske željeznice, Foto savez Hrvatske, Zagreb, 1992.

Transformacija Narodne tehnike Hrvatske u Hrvatsku zajednicu tehničke kulture

Pijelomni društveni potresi, kakvi su se dogodili raspadom državne tvorevine Jugoslavije i uspostavom nove Republike Hrvatske imali su za posljedicu velike društvene promjene. Početkom 90-ih u nametnutom ratu prestaju postojati organizacije Narodna tehnika Hrvatske, Fotosavez Hrvatske kao i Narodna tehnika grada Zagreba.

U novoj državi Konferencija Narodne tehnike Hrvatske na zasjedanju održanom 3. srpnja 1992. donosi Statut i preimenuje se u Hrvatsku zajednicu tehničke kulture. Tako je uspostavljena nova organizacija tehničke kulture. Donošenjem Zakona o tehničkoj kulturi u srpnju 1993. stvoreni su pravni osnovi svekolike preobrazbe djelatnosti tehničke kulture u Republici Hrvatskoj.
Novoosnovana Zajednica tehničke kulture Hrvatske svoj Statut iz srpnja 1992. usklađuje 1994. s odredbama Zakona o tehničkoj kulturi.

Hrvatska zajednica tehničke kulture (HZTK) krovna je organizacija, najviše nacionalno tijelo tehničke kulture, u koje se udružuju županijske i gradske zajednice tehničke kulture i zagrebačka zajednica tehničke kulture kao i nacionalni savezi i institucije čija je djelatnost od značaja za promicanje svekolike tehničke kulture u Republici Hrvatskoj. Hrvatska zajednica tehničke kulture udružila je 13 nacionalnih saveza tehničke kulture, 29 gradskih zajednica, 19 županijskih zajednica, 2 središnja odbora (Središnji odbor klubova mladih tehničara i Središnji odbor učeničkog zadrugarstva) i Tehnički muzej u Zagrebu. Tako je osnovan i Hrvatski fotosavez kao sljednik bivšeg Fotosaveza Hrvatske.

Na razini grada Zagreba umjesto Narodne tehnike grada Zagreba osnovana je Zagrebačka zajednica tehničke kulture. U prethodnom razdoblju, unutar Narodne tehnike grada Zagreba (u Gradskom vijeću), klubovi svih struka (radio-amateri, foto-amateri, kino-amateri itd.), putem svojih predstavnika, bili su direktno članovi Gradskog vijeća, pa je njegovo je funkcioniranje bilo izuzetno učinkovito i efikasno. Međutim, u novim se uvjetim unutar Zagrebačke zajednice tehničke kulture osnivaju pojedini strukovni savezi (npr. Zagrebački foto i kino savez) koji samostalno nastupaju prema institucijama države (predlaganje programa i traženje sredstava), neovisno o Zagrebačkoj zajednici tehničke kulture, koja je više trebala postati tijelo za koordiniranje međusobno udruženih saveza.

Zagrebački Foto kino savez, osnovan je unutar Zagrebačke zajednice tehničke kulture, godine 1994. Njegov prvi predsjednik bio je tadašnji predsjednik Fotokluba Zagreb, Josip Vranić, koji će u više mandata obnašati dužnost predsjednika toga saveza. Tijekom vremena u Zagrebački foto kino savez udruženo je sedam udruga: Fotoklub Zagreb, Kino klub Zagreb, Autorski studio-fotografija-film-video, Koncept 2000-foto klub, Zagi foto, Sfera- društvo ljubitelja znanstvene fantastike i Zagrebački fotografski krug.

U bivšoj državi financiranje djelatnosti organizacija Narodne tehnike (čitaj: Fotokluba Zagreb) ostvarivalo se putem institucije samoupravnih interesnih zajednica, i to na razini općine (OSIZ), grada (USIZ) i republike (RSIZ). Na taj je način Fotoklub Zagreb, s obzirom na programe koje je nudio, ostvarivao svoja sredstva sve do propasti bivše države. Posljednja velika aktivnost Fotokluba Zagreb u bivšem sustavu bila je *24. Zagreb salon* u 1990. godini. I u novim uvjetima dio potrebnih sredstava za svoje programe Fotoklub Zagreb je osiguravao u okviru Zagrebačkog foto kino saveza.

Obilježavanje 100 godina Fotokluba Zagreb (1992.)

Stota godišnjica postojanja Fotokluba Zagreb dogodila se u najgorem mogućem trenutku, tijekom tragičnog Domovinskog rata. Premda je te 1992. godine rat bjesnio svom žestinom, Fotoklub Zagreb smogao je snage obilježiti svoju stotu godišnjicu. U tu se svrhu već u ožujku 1989. predsjednik Kluba Josip Vranić i član Izvršnog odbora Vladko Lozić obraćaju svojim dopisom članovima kluba s molbom, da poklone svoje radove u *Zbirku hrvatske fotografije* Fotokluba Zagreb iz koje bi se onda 1992. odabrali radovi za retrospektivnu izložbu, kao obilježje 100 godina postojanja organiziranog fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj. Uz taj dopis bio je priložen i upitnik koji je trebalo popuniti odgovarajućim podacima, koji bi se koristili u katalogu retrospektivne izložbe.
Interesantan je podatak naveden u tom dopisu:

> *Zbirka već sada sadrži više od 2000 fotografija od kojih su mnoge unikati i već sada značajan dio naše kulturne baštine.*

Od tada do danas, Zbirka je povećana za oko 8.000 tisuća novih fotografija i danas ukupan broj iznosi preko 10.000 fotografija. Odaziv je bio velik i prikupljeno mnogo radova od mnogih autora.
Te 1992. godine osobno sam posjetio dr.sc. Alberta Starzyka, nekada istaknutog člana i izlagača Fotokluba Zagreb u 30-im godinama prošlog stoljeća, s molbom da nam u Zbirku pokloni (ako još ima) svoje radove. On je to ljubazno učinio. Tom prigodom, na moje pitanje ima li kod sebe možda i koju fotografiju klupskih kolega iz tih 30-ih godina, dao mi je veliku kolekciju radova legendarnog Augusta Frajtića. On je svoju kolekciju ostavio na čuvanje kod Starzyka prigodom odlaska u emigraciju 1945. godine, misleći da će se svi oni iz emigracije nakon kratkog vremena, nakon pada novog komunističkog poretka, vratiti u domovinu. Tako je slučajno ostala sačuvana ta izuzetno vrijedna i unikatna kolekcija fotografija.

U Fotoklubu Zagreb se već 1990. godine pristupilo najavi i promidžbi stogodišnjice kluba. Naime, rujna te godine tiskan je broj 1 *Vjesnika stogodišnjice Fotokluba Zagreb* (*The news Bulletin No 1*), na hrvatskom i engleskom jeziku, u kojem se najavljuje program proslave 100 godina Fotokluba Zagreb. U tom letku se navodi da se za sve kontakte i informacije treba obratiti Fotoklubu Zagreb (daje se adresa i telefonski broj). *Vjesnik* je uredila i koncipirala Branka Hlevnjak, kao predsjednica organizacionog odbora proslave stote godišnjice kluba. Bio je to ujedno i jedini tiskani *Vjesnik za* stotu godišnjicu Fotokluba Zagreb. Posebno je interesantno, da je u tom Vjesniku najavljeno i održavanje *25. Zagreb salona*, koji je kako znamo, tada preimenovan u *Zagreb 92.*

Program obilježavanja 100 godina Fotokluba Zagreb u tom je *Vjesniku* najavljen vrlo ambiciozno. U njemu su pod naslovom *Iz programa 100 godina Fotokluba Zagreb* predviđene sljedeće manifestacije:

- Fotografija XX. stoljeća u Hrvatskoj.
- 100 godina Fotokluba Zagreb u kontekstu europskog amaterizma.
- *25.Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije (1991.-1992.).
- Izložba fotografija dobitnika *Nagrade Tošo Dabac*.
- Samostalne izložbe ili kolektivne retrospektivnog ili recentnog karaktera.
- Izložbe, demonstracije, promocije fotomaterijala i opreme.
- Izložba starih fotoaparata i opreme.
- Fotoradionica i fotoamaterska natjecanja.

S obzirom na ratne uvjete koji su se tada dogodili ovaj se program nije mogao realizirati u cijelosti. Usprkos toga, stota godišnjica Fotokluba Zagreb obilježena je s nekoliko manifestacija. U Galeriji Dubrava, mjeseca ožujka 1992. održana je izložba fotografije pod nazivom S*to godina Fotokluba Zagreb*. Na izložbi sudjeluje 100 autora sa po jednom fotografijom. Urednik izložbe bio je Josip

Škunca a prema koncepciji Josipa Vranića i Mitje Komana.

Također je i u Galeriji Spot u Fotoklubu Zagreb, uz svečanu akademiju, održana izložba fotografije pod nazivom *100 godina Fotokluba Zagreb, 1892-1992.* Urednik i voditelj likovnog programa bila je Branka Hlevnjak. Na izložbi sudjeluje 98 autora, s po jednom fotografijom.
Iste godine u Starogradskoj vijećnici, 22. prosinca održana je svečana akademija uz otvorenje izložbe fotografije povodom stote obljetnice Fotokluba Zagreb. Akademija je imala bogati program i na njoj su uzeli učešće Đuro Griesbach, zatim predstavnik Skupštine grada Zagreba koji je bio pokrovitelj, Branka Hlevnjak, Marija Tonković, Davor Matičević i Ivica Sudnik. Nakon toga je upriličeno svečano dodjeljivanje odličja u povodu stote obljetnice Fotokluba Zagreb. Izložba je bila otvorena u vremenu od 22. do 28.12.1992.
Ratna situacija ipak je promijenila prvobitno planirana nastojanja Kluba da se tiska jedan veliki reprezentativni katalog, pa su u granicama mogućnosti tiskani za te izložbe skromni katalozi - no danas tim više vrijedni.
Na ovom mjestu napominjem, jer će o toj izložbi biti više riječi na drugim mjestima u ovoj knjizi, da je Fotoklub Zagreb te ratne godine održao i međunarodnu izložbu *Zagreb 92* (čitaj *25. Zagreb salon).*

Tajnik Fotokluba Zagreb (Predrag Bosnar) će sve do svog odlaska iz kluba 1994. godine, a na temelju programa koji su predlagani i u sustavu SIZ-ova u bivšoj državi, nastaviti s uspješnim prikupljanjem sredstava za normalno funkcioniranje kluba novoj državi. Međutim, on se sve više počeo razilaziti s predsjednikom i izvršnim odborom te ostalim članovima kluba u viđenju buduće koncepcije rada u novim društvenim uvjetima. To je imalo za posljedicu njegov odlazak na novo radno mjesto tajnika u Hrvatskom fotosavezu.

U dugoj povijesti Fotokluba Zagreb, od 30-ih godina pa do odlaska Bosnara s tajničke dužnosti, svi članovi upravnog (izvršnog) odbora uključujući i tajnike i predsjednike birani su iz redova članstva kluba na godišnjim skupštinama.
Odlaskom Bosnara s tajničke dužnosti ostaje ispražnjeno to mjesto. Intervencijom Gradskog ureda za tehničku kulturu imenovanjem Branke Sljepčević za tajnicu kluba učinjen je presedan, jer je za tajnika imenovana osoba iz građanstva. Premda cijenjeni stručnjak povijesti umjetnosti i vrsni poznavatelj svjetskih fotografskih kretanja, ona se nije snašla u ulozi tajnice. Kao povjesničarku umjetnosti nju je isključivo interesiralo vođenje klupske galerije, a ne obnašanje tajničke dužnosti. Također, njeno viđenje koncepcije i vođenja kluba i galerije SPOT bitno se razlikovalo od mišljenja izvršnog odbora, tako da je tijekom vremena neminovno sve više dolazilo do neslaganja s izvršnim odborom i predsjednikom kluba.

Predsjednik se kluba našao u nezavidnom položaju, prepušten sam sebi. Odlaskom dotadašnjeg tajnika, uz pasivnost ostalih članova izvršnog odbora, morao se suprotstaviti argumentima i idejama tajnice, pogotovo glede daljnje sudbine galerije SPOT, o čemu je tajnica uputila izvršnom odboru svoj pismeni prijedlog. Kulminacija njihova neslaganja dogodila se na nepripremljenoj Skupštini kluba u ožujku 1997. na kojoj se predsjednik i tajnica međusobno optužuju za teško stanje u klubu. Skupština nije završila svoju sjednicu i odgođena je na neodređeno vrijeme. Ponovno je održana u lipnju 1997. i opet bez završetka. Tada je na prijedlog Jure Mažurana tadašnji Izvršni odbor proširen sa četiri nova člana i to Mažuranom, Šebrekom, Lozićem i Cvjetanovićem, kako bi se uz njihovu pomoć prebrodila kriza te temeljito pripremila nova Skupština. Predsjednik kluba je tada dao neopozivu ostavku ali na prijedlog Mažurana ta ostavka nije prihvaćena do sljedeće Skupštine, kako bi se utvrdila odgovornost predsjednika za stanje u Klubu. Ostavku je dala i Branka Sljepčević a mjesto v.d. tajnika preuzima Vladko Lozić, koji će tu dužnost obnašati do ponovljene Skupštine 18.12.1997., koja će biti izborna. Na toj je Skupštini izabran novi Izvršni odbor na čelu sa Vinkom Šebrekom kao predsjednikom kluba, koji dobiva zadatak izvesti klub iz krize.

Početkom 1998. godine, za novog tajnika biti će postavljen, ovoga puta intervencijom Zagrebačke zajednice tehničke kulture, Branimir Butković, zaposlenik HŽ-a (Hrvatske željeznice). Kao osoba koja nikada nije bila članom kluba, nije uspio uspostaviti nužnu suradnju sa izvršnim odborom. Kako je bio u stalnom radnom odnosu na HŽ, nije mogao biti istodobno u radnom odnosu u Fotoklubu Zagreb, pa je nakon godinu dana otišao iz kluba. Opetovane promjene tajnika kluba u jednom relativno kratkom vremenu, njihovo nesnalaženje i neizvršavanje tajničkih dužnosti, negativno se odrazilo na život i rad kluba koji u drugoj polovici devedesetih godina bilježi silaznu liniju.

Od 1992. do 1998. ne postoji evidencija članova u Fotoklubu Zagreb. Ona će se ponovno uspostaviti tek 1998. izborom novog Upravnog odbora Fotokluba Zagreb. Novi Upravni odbor imenovao je tijekom 1997. Vladka Lozića na mjesto tajnika kluba. No on će tada postaviti zahtjev da se ponovno u statut ugradi mogućnost obnašanja besplatne-volonterske tajničke dužnosti i da pri tome tajnik ponovno bude član upravnog odbora. Uz usvajanje tih kritetrija Lozić če ponovno obnašati volonterski tajničku dužnost punih 17 godina (1997.-2015.) Pa je tako postaop tajnik sa najduljim volonterskim tajničkim mandatom u povijesti kluba.

Intervencije sa ciljem nadziranja Fotokluba Zagreb imenovanjem za tajnike osoba koje prethodno s klubom nisu imale nikakve veze, bez sumnje nisu donijele očekivane rezultate. Da bi se klub ipak imao pod nadzorom, na inzistiranje Gradskog ureda za tehničku kulturu u vremenu od 1997. do 2004. godine izvršni odbor je proširen na 11 članova od kojih je Gradski ured za tehničku kulturu trebao imenovati četiri člana. Bili su to glomazni i totalno neučinkoviti izvršni odbori. Takvo je stanje prekinuto 2005. godine, kada je broj članova upravnog odbora sveden na devet, ali i propuštena prilika da se vrati na sedam članova, koji se broj desetljećima prije izmjena pokazao kao optimalan.

Interesantno je, da je slično kao i nakon Drugog svjetskog rata, završetkom Domovinskog rata, koncem devedesetih godina, došlo do velikog priljeva novog članstva. Tada u klub dolaze; Stanko Abadžić, Nataša Biščan, Tomislav Brandt, Vjenceslav Buzov, Ivona Denk, Tomislav Dolenec, Borko Fruhwirt, Ljubo Gamulin, Božidar Grigić, Boris Hnatjuk, Goran Husinec, Dubravka Ivančić Juras, Aleksandar Ivir, Goran Jazvo, Milan Krmpotić, Tješimir Marić, Željko Martinac, Vladimir Novak, Goran Pipo Pavelić, Željko Pedišić, Snježana Požar (ponovno) Marinko Resli, Miron Resli, Ivan Slipčević, Vinko Šebrek, Darko Šebrek, Stjepan Špičko, Nenad Velikonja, Borna Vilić, Goran Vranić i Ivan Zupan i mnogi drugi. No, neće se svi trajno zadržati u Klubu.

Edukativni programi Fotokluba Zagreb

Na redovnoj godišnjoj skupštini 19.03.1998. novi je Upravni odbor donio u okviru cjelokupnoga programa rada Fotokluba Zagreb za 1998., između ostalog, i ambiciozni program edukacijske djelatnosti.
Edukativni programi odvijali su se od tada pa do današnjih dana preko dva oblika rada, i to:

Susreti u Klubu utorkom.
Ovaj program je obuhvaćao predavanja, tribine, stručne sastanke (kritike fotografije), stručne izlete (fotosafari), napredne tematske fotoradionice, informiranje i slično. Program je bio preopsežan da bi se sve aktivnosti mogle ovdje pobrojati, a ostvareni su mnogi vrijedni rezultati i realizirane mnoge aktivnosti.

Tečajevi fotografije
Za voditelja tog programa imenovana je Danijela Lušin. Te 1998. održana su tri početnička tečaja fotografije, koje su završila 53 polaznika.
Od tada se edukativnim programima posvećivala sve veća pažnja, uvodili novi oblici edukacije i to posebno kroz tečajeve fotografije.

U 1999. održana su tri tromjesečna tečaja fotografije. Od toga je na dva tečaja bio voditelj Amir Šepić a na trećem Josip Vranić.

U 2000. održana su tri tečaja fotografije za početnike. Prvi tečaj završilo je 15 polaznika, drugi tečaj 27 polaznika a treći tečaj 22 polaznika. Tijekom trajanja tečajeva priređene su za tečajce i dvije fotoradionice i to jedna u Zagrebu druga na arheološkom nalazištu Andautonija u Šćitarjevu. Voditelj tečajeva bio je Josip Vranić.

U 2001. održana su četiri tromjesečna tečaja fotografije za početnike. Prvi tečaj je završilo 25 polaznika, drugi tečaj 12 polaznika. Treći tečaj je organiziran kao dvotjedna ljetna škola fotografije za zagrebačku mladež, i to svakog tjedna od ponedeljka do petka, u ukupnom trajanju od 50 sati. Tečaj je pohađalo 7 polaznika. Četvrti tečaj je završilo 14 polaznika. Voditelj tečajeva bio je Josip Vranić.
Svi dotadašnji tečajevi od 1998. do 2001. godine bili su organizirani za početnike i u crno-bijeloj fotografiji.

Godine 2002. doći će do prekretnice. Osim početničkih tečajeva uvode se i druge vrste tečajeva . Tako su u toj godini održana četiri tečaja za početnike, u crno-bijeloj fotografiji koje su završili 13, 16, 18 i 24 polaznika. Voditelj tih tečajeva bio je Josip Vranić. Te je godine održan i napredni tečaj fotografije pod nazivom *Table toop*. Broj polaznika tečaja bio je samo 4. Voditelj tečaja bio je Zvonimir Petranović. Te su godine uvedena kao novost tri tečaja osnova digitalne fotografije zaa ukupno 46 tečajaca. Predavač je bio Zlatan Juras. Održan je i tečaj napredne digitalne fotografije koga je pohađalo 18 polaznika. Predavač je bio Tomislav Dolenec.
Održan je i prvi tečaj fotografije u boji koga je pohađalo 6 polaznika. Predavač je bio Branimir Jendrašić.

I u 2003. održano je niz tečajeva fotografije. Održana su četiri tečaja fotografije za početnike u crno-bijeloj tehnici. Broj polaznika bio je 16, 24, 17 i 20. Voditelj tečajeva bio je Josip Vranić. Održana su i tri tečaja iz osnova digitalne tehnike koje je pohađalo 9, 15 i 7 polaznika. Voditelj tih tečajeva bio je Zlatan Juras. Te je godine održan i prvi napredni tečaj fotografije pod nazivom *Specijalni postupci*. Voditelj tečaja bio je Damir Tiljak. Održan je i tečaj Fotografije u boji koga je pohađalo 14 polaznika. Voditelj je bio Branko Jendrašić.

U 2004. održana su tri tečaja za početnike u crno-bijeloj tehnici (sa 25, 21 i 22 polaznika) i četvrti kao ljetna fotoškola u Prigradici na otoku Korčuli. Taj je tečaj pohađalo 15 polaznika. Održan je i jedan tečaj osnova digitalne fotografije sa 15 polaznika. Damir Tiljak održao je dva tečaja modne fotografije koje je pohađalo 26 polaznika. Održan je i prvi tečaj Adobe Photoshopa koga je pohađalo 7 polaznika. Voditelj je bio Tomislav Dolenec.

Tijekom 2005. održana su u klubu tri tečaja crno-bijele fotografije za početnike, koje je pohađalo 23, 20 i 17 polaznika. I te je godine organizirana ljetna škola crno-bijele fotografije u Starigradu na Hvaru koju je pohađalo 11 polaznika. Voditelj je bio Josip Vranić. Tečaj pod nazivom Fotografije u boji je napušten jer više nije bio zainteresiranih, s obzirom na sve veći prodor digitalne fotografije.
Voditelj tečajeva digitalne fotografije Damir Tiljak podiže nastavu na višu razinu i uvodi te godine tečajeve prvog, drugog i trećeg stupnja digitalne fotografije. Te su godine održana dva tečaja prvog stupnja sa ukupno 24 polaznika, dva tečaja drugog stupnja sa ukupno 22 polaznika i jedan tečaj

trećeg stupnja sa 8 polaznika. Sukladno tome Damir Tiljak razrađuje detaljne programe koji postaju normativ za sve vrste tečajeva.

U 2006. održana su tri tečaja crno-bijele fotografije koje je pohađalo ukupno 20 polaznika. Tečaj je započeo Josip Vranić, ali su nakon njegove nenadane smrti tečajeve nastavili voditi Branko Jendrašić i Damir Tiljak.
Damir Tiljak dalje usavršava vođenje edukativnih programa uvođenjem raznih oblika tečajeva. Tako će te godine održati tečajeve prvog, drugog i trećeg stupnja digitalne fotografije za 8, 6 i 11 polaznika. Održan je i tečaj modne fotografije za ukupno 19 polaznika. Dva tečaja opće fotografije pohađalo je 36 polaznika. Tečaj napredne digitalne fotografije završilo je 5 polaznika.

Tijekom 2007. održani su sljedeći tečajevi:
Tečaj estetski aspekti fotografije pohađalo je 11 polaznika. Tečaj modne fotografije pohađalo je 14 polaznika, četiri tečaja opće fotografije 71 polaznik, tri tečaja napredne digitalne fotografije 20 polaznika, dva tečaja osnova digitalne fotografije 20 polaznika i makro fotoradionicu 7 polaznika.

Tijekom 2008. održani su sljedeći tečajevi:
Dva tečaja estetski aspekti fotografije pohađalo je 19 polaznika, tečaj modne fotografije 4 polaznika, pet tečajeva opće fotografije čak 93 polaznika, dva tečaja osnove digitalne fotografije pohađalo je 25 polaznikai tečaj napredne digitalne tehnike 16 polaznika.

Tijekom 2009. održani su sljedeći tečajevi:
Pet tečajeva opće fotografije pohađalo je 118 polaznika, jedan tečaj digitalne fotografije 8 polaznika, a drugi 19 polaznika, tri tečaja estetike 1 pohađalo je 44 polaznika, jedan tečaj estetike 2 pohađalo je 12 polaznika i jedan tečaj estetike 3 pohađalo je 5 polaznika, te jedan tečaj crno-bijele fotografije 3 polaznika.

Tijekom 2010. održani su sljedeći tečajevi:
Četiri tečaja opće fotografije, dva tečaja digitalne fotografije 1, dva tečaja estetike 1, dva tečaja estetike 2, jedan tečaj estetike 3, dva tečaja photoshopa, jedan tečaj modne fotografije i jedan tečaj crno-bijele fotografije. Nije evidentiran broj polaznika za svaki pojedini tečaj već ukupni broj od 216 polaznika.

Tijekom 2011. održani su sljedeći tečajevi:
Pet tečajeva opće fotografije pohađalo je 97 polaznika, tri tečaja photoshopa pohađalo je 10 polaznika, tečaj estetika 1 pohađalo je 36 polaznika, tečaj digitalna tehnika 1 pohađalo je 23 polaznika, tečaj portreti 4 polaznika i tečaj modna fotografija 11 polaznika.

Tijekom 2012. održani su sljedeći tečajevi:
Pet tečajeva opće fotografije pohađalo je 64 polaznika, dva tečaja digitalne fotografije 1 pohađalo je 10 polaznika, dva tečaja studijske rasvjete 10 polaznika, dva tečaja estetika 1 pohađalo 28 polaznika, dva tečaja estetika 2 pohađalo je 8 polaznika, jedan tečaj crno-bijele fotografije 1 polaznik. jedan tečaj modne fotografije 2 polaznika, dva tečaja portreta 12 polaznika, dva tečaja photoshopa 9 polaznika i dva tečaja na engleskom jeziku 16 polaznika.

Tijekom 2013. održani su sljedeći tečajevi:
Četiri tečaja opće fotografije pohađalo je 40 polaznika, tri tečaja estetike 1 pohađalo je 26 polaznika, jedan tečaj estetike 2 pohađalo je 10 polaznika, dv
a tečaja photoshopa 10 polaznika, jedan tečaj portreta 4 polaznika i tri fotoradionice 15 polaznika.

Tijekom 2014. održani su sljedeći tečajevi:
Tri tečaja opće fotografije pohađalo je 44 polaznika, jedan tečaj portreta 6 polaznika, dva tečaja

estetika 1 pohađalo je 34 polaznika, dva tečaja estetika 2 pohađalo je 23 polaznika, jedan tečaj photoshopa 2 polaznika, jedan tečaj modne fotografije 5 polaznika i jedan tečaj estetike 3 pohađala su 3 polaznika.

Tijekom 2015. održani su sljedeći tečajevi:
Jedan tečaj digitalne fotografije pohađalo 8 polaznika, četiri tečaja opće fotografije pohađalo je 37 polaznika, dva tečaja photoshopa 8 polaznika, jedan tečaj estetika 1 14 polaznika, jedan tečaj estetike 2 pohađalo je 5 polaznika i jedan tečaj digitalne fotografije 6 polaznika.

Tijekom 2016. održani su sljedeći tečajevi:
Četiri tečaja opće digitalne fotografije pohađala su 52 polaznika, tri tečaja napredne digitalne fotografije 26 polaznika, jedan tečaj photoshopa 3 polaznika, jedan zimski tečaj digitalne fotografije 9 polaznika i jednu pejsažnu radionicu u Maksimiru 9 polaznika.

Tijekom 2017. održani su sljedeći tečajevi:
Šest tečajeva Opće digitalne fotografije pohađalo je 132 polaznika, tri tečaja napredne digitalne fotografije 37 polaznika i dva tečaja photoshopa 15 polaznika.
Tijekom svih godina, po za vršetku tečajeva, polaznici su uz malu klupsku svečanost dobivali diplome o završenim tečajevima i priređene su njihove izložbe fotografije.

Tijekom 2018.održani su slijedeći tečajevi:
Sedam tečajeva opće digitalne fotografije pohađalo je 130 polaznika, dva tečaja photoshopa 11 polaznika te tri tečaja napredne digitalne fotografije 47 polaznika.

Tijekom 2019. održani su slijedeći tečajevi:
Sedam tečajeva osnove digitalne fotografije pohađaloje142 polaznika, tri tečaja napredne digitalne fotografije pohađalo je 59 polaznika, tri tečaja osnove Photoshopa pohađalo je15 polaznika i jedan tečaj studijske rasvjete pohađalo je 12 polaznika.

Tijekom 2020. nije bilo tečajeva obzirom na oštećeni Fotoklub Zagreb u potresu od 22.3.2020. godine.

Tijekom 2021. održani su slijedeći tečajevi:
Sedam tečajeva osnova digitalne fotografije pohađalo je 96 polaznika, tri tečaja napredne digitalne fotografije pohađalo je 25 polaznika, jedan tečaj Photoshopa pohađalo je 7 polaznika i tri posebna kratka tečaja pohađalo je 13 polaznika.

Tijekom 2022. održani su slijedeći tečajevi: sedam onovnih tečajeva fotografije pohađalo je 91 polaznik, dvaredna tečaja fotografije sa 26 polaznika i jedan tečaj Ručna bljeskalica pohađalo je 12 polaznika.

Možda će netko postaviti pitanje, zašto na ovom mjestu iznosim toliko suhoparnih statističkih podataka o broju i vrstama tečajeva i broju polaznika, koji su održavani u Fotoklubu Zagreb, u jednom dužem periodu od 1998. do 2021.
Odgovor je, da ti podaci dokazuju, da je u vremenu od 1998. do 2021. kroz razne oblike tečajeva prošlo 3.174 tečajaca, što s jedne strane najbolje svjedoči o snazi i ugledu Fotokluba Zagreb u organizaciji tehničke kulture u Zagrebu, dok s druge strane ukazuje da je Fotoklub Zagreb u cijelom razdoblju svoga postojanja bio i ostao vjeran osnovnim principima kulturno-prosvjetiteljske misije u svome narodu.

Umjetnička i počasna zvanja Fotokluba Zagreb

U cilju stimuliranja izlagačke djelatnosti Fotosavez Jugoslavije već početkom 50-ih godina prošlog stoljeća uvodi počasna umjetnička zvanja Kandidata majstora i Majstora fotografije. Dobitnicima tih zvanja uručena je počasna značka i počasna diploma. Zvanja je dodjeljivala umjetnička komisija, koja je od godine do godine formirana od priznatih fotografskih umjetnika.Prvo zvanje majstora fotografije dodijeljeno je Toši Dabcu već 1951. Zvanja su se dodjeljivala za zalaganje u radu Saveza, za rad na stručnom i estetskom polju, izlagačku aktivnost kao i uspjehe postignute na propagiranju fotografije i izlaganju u zemlji i inozemstvu.U razdoblju od 1951. pa do 1981. iz Fotokluba Zagreb zvanja kandidata majstora odnosno majstora fotografije dobilo je čak 33 autora, što je predstavljalo lijep uspjeh u jugoslavenskim relacijama.

Raspadom Jugoslavije prestao je postojati i Fotosavez Jugoslavije. U granicama novo stvorenih država formiraju se nacionalni fotosavezi. Svi nacionalni fotosavezi, nastali u novoosnovanim državama (Slovenija, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Crna Gora i Srbija) nostrificirali su sva počasna fotografska zvanja Fotosaveza Jugoslavije, dobivena u prethodnoj državi, što jedino **nije** učinio Fotosavez Hrvatske.
Zbog toga već 1992. godine dolazi do zajedničkih usaglašenih stavova FKS Baklje, FK Rijeka te fotoklubova iz Rovinja i Poreča pri Fotosavezu Hrvatske (tada se još tako nazivao) po pitanju nostrifikacije stečenih fotografskih počasnih umjetničkih zvanja. Miljenko Marohnić, ugledni član Fotosekcije Baklje u Rijeci, pokreće akciju kod Fotosaveza Hrvatske o nužnosti kako nostrifikacije svih dodijeljenih počasnih umjetničkih zvanja u bivšem Fotosavezu Jugoslavije tako i izradu odgovarajućih pravilnika o zvanjima, izložbama i nagradama u novom Fotosavezu Hrvatske. Svoja razmišljanja uputio je u Fotosavez Hrvatske u pismenom obliku. No na svoje prijedloge nije nikada dobio odgovor niti su njegovi prijedlozi upućeni članicama Saveza na razmatranje i donošenje.

U to vrijeme predsjednik Fotosaveza Hrvatske bio je Mitja Koman (1989.-1993.). Njega će na funkciji predsjednika naslijediti prof. Zdenko Kuzmić u mandatu 1994.-1997. godine. Ovdje neću dalje analizirati niti istraživati razloge zbog kojih ni Koman ni Kuzmić očito nisu željeli nostrificirati stečena zvanja.

Nije samo Fotoklub Zagreb postavljao to pitanje. Tijekom godina i predstavnici aktivnih klubova (Miroslav Adam predsjednik Fotokluba Osijek, Berislav Rubčić predsjednik Fotokluba IRIS iz Bjelovara, Virgilio Giuricin predsjednik CVU Batana iz Rovinja, Ante Jaša predsjednik Fotokluba Kornat iz Kukljice) u Skupštini Hrvatskog fotosaveza postavljali su isto pitanje tražeći pozitivan odgovor.
Osobno kao član Skupštine Saveza u mandatu od 1997. do 2000. neprekidno sam postavljao to pitanje na dnevni red, ali bez uspjeha. Očigledno je, da je i predsjednik Saveza prof. Ivica Nikolac u svome mandatu od 1998. imao isto stajalište kao i njegovi prethodnici. Ipak, u jednom trenutku (u razdoblju od 1997. do 2000.), na jednoj od godišnjih skupština Saveza mr.sc. Petak kao predstavnik Hrvatske zajednice tehničke kulture upozorio je na Skupštini da se jednom stečena zvanja ne mogu poništiti, jer je to protuzakonito. To je imalo za posljedicu donošenje solomunskog zaključka da se postojeća zvanja priznanju ali se nova više neće dodjeljivati.

Takvi službeni stavovi Hrvatskog fotosaveza negativno će se odraziti na razvoj izložbene aktivnosti unutar Saveza. Autori -izlagači neće više imati nikakvog stimulansa baviti se izložbenom aktivnosti. Koliko god je izložbena aktivnost u bivšem Fotosavezu Jugoslavije odnosno Fotosavezu Hrvatske bila živa (u svim klubovima u zemlji organizirane su izložbe fotografije, što je opisano u knjizi *Fotoamaterski pokret u Hrvatskoj*) to se u novo nastalim i promijenjenim uvjetima više ne događa. Kontinuirana izložbena aktivnost i organizacija izložbi fotografije svela se na tek nekoliko klubova (FK Zagreb, FK Sloboda VIS, FK Osijek, FK Vinkovci, FK Kornat, CVU Batana, FK IRIS).

Članovi Fotokluba Zagreb, unutar klupskih sastanaka, mnogo puta su se dotakli te teme, izražavajući svoje nezadovoljstvo činjeničnim stanjem. U svrhu rješenja i pokretanja stvari s mrtve točke,Upravni odbor Fotokluba Zagreb je organizirao zajednički sastanak sa predsjednikom Nikolcem i tajnikom Bosnarom, u prostorijama Kluba, dana 8.02.2002. Koliko je Fotoklub Zagreb ozbiljno shvatio problematiku najbolje svjedoči činjenica da su na sastanak pozvani i bili nazočni i Vlado Korbar, šef odsjeka tehničke kulture u Gradskom uredu za obrazovanje i šport, Elina Havidić tajnica Zagrebačkog foto-kino saveza i Zlata Medak iz Hrvatskog fotosaveza. Na dnevnom redu prema pozivnici bili su:

međusobni odnosi između Fotokluba Zagreb, Hrvatskog fotosaveza i Zagrebačkog foto-kino saveza, stanje, problemi i pravci budućeg djelovanja.

Sastanak je završio bez rezultata i obje su strane ostale na svojim pozicijama.

Sve to potaklo je Fotoklub Zagreb da godine 2004. izradi i usvoji Pravilnik o počasnim i umjetničkim zvanjima Fotokluba Zagreb[99]. Prema tom Pravilniku ustanovljavaju se sljedeća umjetnička i počasna zvanja:

Istaknuti izlagač (II FKZ)
Kandidat majstora (KM FKZ)
Majstor fotografije (MF FKZ)
Zaslužnik za organizaciju (ZO FKZ)
Počasni zaslužnik za organizaciju (Hon. ZO FKZ)
Povelja o suradnji

pri čemu se diploma počasnog zaslužnika za organizaciju dodjeljuje osobama izvan Kluba koje su u dužem vremenskom razdoblju zaslužne za suradnju sa Fotoklubom Zagreb i za razvoj hrvatske fotografije. Isto vrijedi i za Povelju za suradnju koja se dodjeljuje klubovima ili institucijama za istu svrhu.

Pravilnikom je reguliran i automatizam dodjele novih klupskih zvanja svim nositeljima zvanja fotoamatera I. klase, kandidata majstora i majstora fotografije bivšeg Fotosaveza Jugoslavije. Već 2005. u Klubu su dodijeljena nova umjetnička zvanja nizu autora.

O toj problematici autor ove knjige objavio je u Tehničkoj kulturi glasilu Hrvatske zajedn*ice* tehničke kulture, broju 206, za siječanj-veljaču 2006. napis pod nazivom *Umjetnička zvanja Fotokluba Zagreb*, u kojem čitatelje detaljno informira o navedenoj problematici, navodi kakva su to zvanja i tko ih je u 2005. dobio. Pregled zvanja i njihovih dosadašnjih dobitnika daje se u prilogu 25.

Možda će nekoga čuditi takvo ponašanje Fotokluba Zagreb. No, podsjetio bih sve na to da nam se prije mnogo godina prigodom ustanovljenja *Nagrade Tošo Dabac* događalo slično. Skeptici su tada čekali što će biti a neki su to smatrali promašajem. Međutim, danas svi tu nagradu smatraju **prestižnom nagradom** iz domene umjetničke fotografije, Uostalom poznata je činjenica, onima koji prate svjetska fotografska kretanja, da već odavno mnogi svjetski ugledni klubovi imaju svoja priznaja koja dodjeljuju drugim istaknutim fotografima, koji ih onda s ponosom ističu.

S obzirom na sve navedeno, bilo je za Fotoklub Zagreb iznenađenje kada je Hrvatski fotosavez, nakon toliko godina odbijanja 2006. godine donio Pravilnik o priznanjima, godišnjoj nagradi i počasnim zvanjima Hrvatskog fotosaveza. Tim su pravilnikom ustanovljena *autorska zvanja* majstora fotografije trećeg, drugog i prvog reda. Donijeti su i kriteriji za te vrste autorskih zvanja.

Komparacijom uvjeta o zadovoljavanju kriterija za dodjelu pojedinog umjetničkog zvanja Pravilnika Fotokluba Zagreb i navedenog Pravilnika Hrvatskog fotosaveza dolazi se do interesantnih zaključaka da su ta dva pravilnika vrlo slična (uz različite nazive). Nije problem u sličnosti kriterija tih dvaju pravilnika. Problem je u tome što je Fotoklub Zagreb već 1999. ponudio Hrvatskom fotosavezu pravilnik o umjetničkim zvanjima koje je tada Fotosavez na redovnoj

[99] *Pravilnik o počasnim i umjetničkim zvanjima Fotokluba Zagreb*, dokument o internim klupskim zvanjima, FotoklubZagreb, Zagreb, 2004.

godišnjoj skupštini 2000.godine odbacio. Tako je bespovratno izgubljeno u Hrvatskom fotosavezu niz dugih godina, jer je blokirano donošenja odgovarajućeg pravilnika o počasnim umjetničkim zvanjima (i drugih potrebnih pravilnika) i time nanijeta šteta promicanju i stimuliranju umjetničke fotografije.

Fotoklub Zagreb u Projektu Kadar za čitanje u okvirima Noć knjige (2013.-2015.)

Noć knjige je manifestacija kojom se afirmira ljubav prema knjizi i čitanju, a kojom se obilježava Svjetski dan knjige i autorskih prava (23. travnja). Kako se dan ranije, 22. travnja obilježava i Dan hrvatske knjige, ova dva važna datuma povezuju se u jedinstvenu manifestaciju, u svrhu promicanja knjige, kulture čitanja, autora i izdavaštva.

Manifestacija Noć knjige pokrenuta je 2012. godine na inicijativu Zajednice nakladnika i knjižara Hrvatske gospodarske komore i udruge Knjižni blok, kojima su se u organizaciji pridružili Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Knjižnice grada Zagreba, Udruga za zaštitu prava nakladnika – ZANA, te portal za knjigu i kulturu Moderna vremena Info. Povodom *Noći knjige*, knjižare i knjižnice, škole, javni prostori i ustanove na širem području RH postaju mjesto odvijanja raznovrsnog i širokoj publici zanimljivog programa, koji traje od 18 sati do 1 sat iza ponoći. *Noć knjige* ima i svoju matineju (dnevna događanja**)** prilagođena najmlađem uzrastu. U programima sudjeluju škole, vrtići te ostale odgojno-obrazovne ustanove koje su prepoznale ovu manifestaciju kao priliku za promociju knjige i čitanja među djecom i mladima.

Kadar za čitanje bila je skupna izložba fotografija članova Fotokluba Zagreb nastala kao rezultat fotografskog natječaja na temu čitanja, kojeg je organizirao Fotoklub Zagreb u okviru nacionalne manifestacije Noć knjige 2013.Taj je projekt osmišljen zajedničkim djelovanjem članice Fotokluba Zagreb Izabele Mauro (zaposlenica u Gradskim knjižnicama) i Damira Tiljka, predsjednika kluba u okvirima manifestacije Noći knjige u 2013. Dalje su organizatori ovog projekta bili *Noć knjige* i Fotoklub Zagreb.
Za Noć knjige 2013. na natječaj *Kadar za čitanje 2013*. žiri u sastavu Iva Perković (Noć knjige) Isabella Mauro (Knjižnice grada Zagreba) i Damir Tiljak (Fotoklub Zagreb) odabrao je 25 fotografija od 25 autora, koje na najbolji način predstavljaju ideju čitanja. Osim modernih digitalnih fotografija izložene su i fotografije izrađene na crno-bijelom filmu, nastale u vremenu nakon 1960. godine.
Izložba je poslije prvog izlaganja u okviru svečanog otvorenja Noći knjige 2013. u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu krenula na putovanje po gradovima i mjestima diljem Hrvatske. Putovanje po Hrvatskoj ta je kolekcija nastavila još 2014., da bi iste godine krenula i po Sloveniji i tek se 2015. godine vratila u Fotoklub Zagreb.

Uspješnom manifestacijom Noć knjige obilježen je treći puta u Hrvatskoj 23. travnja 2014. - Svjetski dan knjige i autorskih prava. Noć knjige je te godine održana u 157 gradova i mjesta diljem Hrvatske. Čak 370 sudionika (knjižnice, knjižare, nakladnici, odgojno-obrazovne ustanove, kulturni centri, muzeji, galerije, udruge pisaca i ljubitelja knjige do vrtića…) pripremilo je više od 700 različitih programa.
Prigodom svečanog otvorenja manifestacije Noć knjige u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 23. travnja u 12 sati otvorena je izložba fotografija *Kadar za čitanje 2014*. Tom je prigodom žiri u sastavu Branka Hlevnjak (povjesničarka umjetnosti), Iva Perković (Noć knjige) i Darija Tripalo (Fotoklub Zagreb) odabrao novu kolekciju od 24 fotografije od 24 autora, kojom je

predstavljen izbor najboljih fotografskih radova iz natječaja na temu čitanja, koju su proveli Noć knjige i Fotoklub Zagreb. Izložba je nakon NSK održana još samo u Gradskoj knjižnici na Starčevićevom trgu u Zagrebu. Noć knjige 2014. održana je pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske, a program obilježavanja podržao je i Odjel za UNESCO pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske.

U okviru projekta Noć za čitanje u 2015. Fotoklub Zagreb će se još jednom predstaviti svojom novom kolecijom od 17 fotografija od 17 autora, koje je odabrao žiri u sastavu Damir Tiljak (Fotoklub Zagreb), Isabella Mauro (Knjižnice grada Zagreba) i Branka Hlevnjak (povjesničarka umjetnosti). No, ta će kolekcija biti izložena samo u Zagrebu na tri mjesta i to: u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, Gradskoj knjižnici na Starčevićevom trgu i na Zagrebačkom velesajmu. Odlazak Tiljka sa mjesta predsjednika kluba, bio je kraj projekta Kadar za čitanje u okvirima projekta Noć za čitanje.
Premda je ova akcija Fotokluba Zagreb trajala vrlo kratko, samo tri godine, njeno je značenje bilo veliko i šteta što nije nastavljena. U samo tri godine kolekcije Fotokluba Zagreb bile su, osim u Zagrebu, izlagane u 11 gradova u Hrvatskoj i pet gradova u Sloveniji pa kao takav projekt Kadar za čitanje spada među značajne i velike klupske projekte.
U Prilogu broj 35 dat je pregled gradova i kretanje izložbi u Hrvatskoj i Sloveniji u okviru projekta Noć za čitanje od 2013. do 2015. godine.

Dvadeset i prvo stoljeće (prvih dvadeset godina)

Obilježavanje godišnjica Fotokluba Zagreb na početku 21. stoljeća

Svoju 110. godišnjicu u 2002. godini Fotoklub Zagreb je obilježio vrlo skromno, isključivo zbog financijskih razloga. Održana je samo svečana akademija u klubu. Tom prigodom tiskane su dvije vrste dokumenata i to:

Zahvalnice koje su dodijeljene zaslužnim članovima, pojedincima u Fotoklubu Zagreb kao i pojedincima u nekim drugim klubovima i

Spomen diplome koje su dodijeljene klubovima i nekim drugim kulturnim institucijama za suradnju s Fotoklubom Zagreb i širenje fotografske kulture u Hrvatskoj.

To je potaklo upravu kluba da 2007. svečanije nego do tada obilježi **svoju 115 godišnjicu.** Osim standardne svečane akademije planirano je izdavanje prigodne fotomonografije. Od Ministarstva kulture zatraženo je u tu svrhu 100.000 kn a dobiveno 20.000. Ponovila se ista priča kao i kod tiskanja fotomonografije *Majstori hrvatske fotografije*.
Tom prigodom Klub je planirao održati jednu retrospektivnu izložbu fotografije. Iz *Zbirke hrvatske fotografije* Fotokluba Zagreb složena je kolekcija od 125 fotografija od 125 autora za prigodnu izložbu, neovisno o tome da li će se tiskati fotomonografija ili ne.

S obzirom da se radilo o jubileju Fotokluba Zagreb, koji u svome imenu nosi ime Zagreba, obratili smo se Muzeju grada Zagreba, njegovom ravnatelju prof. Vinku Iviću sa zamolbom da se izložba održi u njihovim prostorima. Prof. Ivić ljubazno se odazvao našoj molbi o odobrio održavanje naše izložbe. Izložba se trebala održati u izložbenom prostoru na tavanu Muzeja tijekom mjeseca

listopada – studenog, nakon što bude skinuta izložba u spomen Ivi Robiću. No, nastale su nepredviđene komplikacije. Naime, izložba u spomen Ive Robića bila je toliko posjećena da je na zahtjev građana Zagreba produžena na duže vrijeme, pa je naš planirani termin doveden u pitanje. Izlaz je nađen u izložbenom prostoru u prizemlju Muzeja, gdje je izložba postavljena i održana.

Obilježavanje 115. godišnjice Fotokluba Zagreb započeto je zapravo snimanjem Milenijske fotografije našeg poznatog fotografskog umjetnika Šime Strikomana, posvećene Fotoklubu Zagreb i svim ljubiteljima fotografije. Dana 16. lipnja 2007. u organizaciji Fotokluba Zagreb, točno u podne, snimio je Strikoman spomenute milenijske fotografije.
Da bi Strikoman mogao obaviti ovo snimanje moralo se odraditi dosta pripremnih radnji. Kako je na Markovom trgu u to vrijeme bilo zakonom zabranjeno okupljanje, to se Fotoklub Zagreb morao obratiti molbom za odobrenje snimanja Gradskom uredu za prostorno uređenje, Odjelu za komunalne poslove. Kada je to dobiveno, valjalo je informirati o tome Hrvatski sabor uz odgovarajuće obrazloženje, što je klub također obavio. Slijedilo je obraćanje I. policijskoj postaji sa zamolbom za osiguranje reda i suradnju. Isti tako Fotoklub Zagreb se morao obratiti svojim dopisom Javnoj vatrogasnoj postrojbi grada Zagreba, s molbom da besplatno na Markovu trgu postavi vatrogasno vozilo s ljestvama iz kojih bi Strikoman mogao snimati. To se ostvareno isključivo zahvaljujući Strikomanovom poznanstvu sa Javnom vatrogasnom postrojbom.
Tek obavivši sve navedene predradnje i ishodivši sve potrebne suglasnosti moglo se obaviti navedeno snimanje.

Svečanost obilježavanja 115. obljetnice Fotokluba Zagreb održana je 15. listopada 2007. Proslava se sastojala od dva dijela. Prvi dio bila je svečana akademija u Staroj gradskoj vijećnici na Gornjem Gradu, s početkom u 18 sati. I za korištenje Stare Gradske vijećnice trebalo je ishoditi suglasnost od Poglavarstva grada Zagreba, odnosno Skupštine grada Zagreba. Na akademiji su pročitani prigodni referati predsjednika i tajnika Fotokluba te prof. Zdenka Kuzmića. Akademiju su pozdravili i neki gosti poput veleposlanika Republike Slovenije, zatim Dubravko Malvić ispred Hrvatske zajednice tehničke kulture i još neki drugi.
Drugi dio svečanosti zbio se u 19.30 sati u Muzeju grada Zagreba, kojom prigodom je otvorena retrospektivna izložba Fotokluba Zagreb. Na izložbi je bilo izloženo 125 radova od 125 autora u vremenu od 30-ih godina prošlog stoljeća do današnjih dana. Svečanost je završena skromnim domjenkom. Za ovu svečanost klub je uputio preko tisuću pozivnica na adrese institucija kulture, državnih vlasti te uvaženih pojedinaca iz znanosti i kulture. Za potrebe samog otvorenja izložbe tiskan je skromni deplijan.

Ova je izložba nastavila svoj promidžbeni put po Hrvatskoj. Tako je 2008. održana u Centru za vizualne umjetnosti u Rovinju, da bi se 2009. u proljeće održala u izložbenom prostoru Arsenala u Zadru, a u jesen iste godine u Muzeju grada Rijeke. U 2010. u proljeće održana je u Muzeju grada Labina.

Da bi se 115. godišnjica trajno obilježila, predsjednik kluba učinio je maksimalne napore u iznalaženju sredstava za tiskanje reprezentativne fotomonografije. Zahvaljujući isključivo njegovoj umješnosti i naporima od Gradskog ureda za kulturu dobiveno je 50.000 kn, a kasnije još i 17.000 kn, što je omogućilo tiskanje navedene fotomonografije (2007.). Za dobivanje tih sredstava u Gradskom uredu za kulturu bili su zaslužni gospodin Tihomir Tonković, zamjenik pročelnika i gospođa Madeleine Wolf, stručna savjetnica za tehničku kulturu. Bez njihove pomoći i razumijevanja ova knjiga nikada ne bi ugledala svjetlo dana. Knjiga nosi naziv *Slike vremena.* Vrijednost knjige uvećava činjenica da su svi tekstovi prevedeni i na engleski jezik. Oblikovanje i prijelom knjige djelo su Zlatka Rebernjaka. Knjiga je tiskana u 1000 primjeraka.
U nizu prigoda tu fotomonografiju u svrhu promidžbe Klub planski distribuira na niz adresa klubova i institucija kuture u zemlji i inozemstvu.
Kako je tiskanje knjige završeno nakon datuma svečane akademije i izložbe 15. listopada 2007.,

nije se prigodom te svečanosti mogla obaviti i promocija knjige. Stoga je ona održana naknadno 26.02.2008. u reprezentativnom prostoru Muzeja Mimara.

O obilježavanju 115. obljetnice Fotokluba Zagreb objavljen je u *Epohi*, časopisu za kulturu komuniciranja, broj 85. godina VIII., napis pod nazivom *Slike vremena*.
Ova je obljetnica obilježena i drugim dopunjenim izdanjem knjige *Fotoklub Zagreb, 1892.-1992. prilozi za povjesnicu* iz 2000. I opet zbog financijskih razloga knjiga je tiskana tek 2009 [100].

120.godišnjica (2013.) došla je u klupskom životu, reklo bi se prebrzo, tako da bez nekih posebnih razloga tom datumu nije posvećena pažnja. Ali se zato klub odlučio pripremiti na obilježavanje svoje
125. godišnjice (2017.). To je bilo moguće, jer je izvanredna izborna skupština održana 2015. pa je bilo vremena za pripremiti tu manifestaciju. No, problem je nastao u novom rukovodstvu koje nije u dovoljnoj mjeri poznavalo moguće aktere jedne veće i šire manifastacije, pa je samim time obilježavanje postalo upitno. Kako sam u svome dugom tajničkom mandatu od 33 godine organizirao obilježavanje mnogih obljetnica i poznavao široki krug ljudi, to sam novom Upravnom odboru iznio svoj prijedlog proslave, što je bilo prihvaćeno. Po toj koncepciji obilježavanje 125 godina Fotokluba Zagreb obuhvatilo je čak devet gradova u našoj zemlji. Tome se kasnije, kao veliki poštovatelj Fotokluba Zagreb, kao deseti, priključio i Fotoklub CDA iz Graza. Velik broj kulturnih institucija diljem Lijepe naše koje su se uključile u ovu proslavu samo potvrđuje koliki ugled Fotoklub Zagreb ima u našoj zemlji.
Premda je Fotoklub Zagreb pravovremeno, na uobičajeni način, prijavio cjelokupni program obilježavanja 125 godina svoga postojanja, na veliko iznenađenje, Ministarstvo kulture odbilo je podržati taj projekt. Kako sredstva za jedan veliki reprezentativni katalog nisu bila osigurana, klub se našao u nezavidnoj situaciji. Međutim, tada je došla do punog izražaja solidarnost svih suorganizatora, koji su imali razumjevanja za naše probleme (vjerojatno i svi oni prolaze kroz slične probleme i poteškoće u prikupljanju sredstava za svoje projekte), pa su financijski pomogli tiskanje jednog zajedničkog kataloga [101]. Za likovno rješenje skromnog ali svim sudionicima prihvatljivog kataloga uvelike je zaslužna članica Fotokluba Zagreb Biljana Knebl. Svima njima Fotokub Zagreb mogao je reći samo jedno veliko hvala i uputiti srdačnu i iskrenu zahvalnicu što su nam pomogli, prihvatili nas u svojim sredinama i uključili se u našu proslavu.

Za ovo obilježavanje klub je priredio simboličnu kolekciju od 125 fotografija i to 70 fotografija autora iz 20. stoljeća i 55 fotografija autora iz 21. stoljeća. No, s obzirom na izložbene mogućnosti pojedinih suorganizatora cjelokupnu kolekciju bilo je moguće izložiti samo u Zadru, u obnovljenoj Kneževoj palači (2017.), dok su u ostalim gradovima izlagani dijelovi kolekcije.
Završna svečanost održana je u Muzeju grada Zagreba, ljubaznošću i razumijevanjem njegova ravnatelja prof. Vinka Ivića, čime je još jednom potvrđena dugogodišnja suradnja Fotokluba Zagreb s tom muzrejskom kućom.
Prema detaljno razrađenoj organizaciji izložba (odnosno dijelovi izložbe s obzirom na izložbene mogućnosti pojedinih suorganizatora) održana je u sljedećim gradovima i terminima:
Pregled održanih izložbi u povodu 125 godina Fotokluba Zagreb

1. Pučko otvoreno učilište Pazin
   siječanj 2017.
2. Muzej grada Rijeke
   ožujak 2017.
3. Pučko otvoreno učilište Buzet
   travanj 2017.
4. Narodni muzej Labin
6. Muzej Umaga
   lipanj 2017.
7. Narodni muzej Zadar
   rujan 2017.
8. CVU Batana Rovinj
   listopad 2017.
9. Fotoklub Vinkovci

[100] Vladko Lozić, *115 godina Fotokluba Zagreb, 1892.-2007.* , povijesni prikaz, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2009.
[101] *Fotoklub Zagreb 1892, 125 godina,* katalog, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2017.

svibanj 2017.
5. Fotoklub CDA Graz
svibanj-lipanj 2017.

listopad 2017.
10. Muzej grada Zagreba
studeni 2017

Bilo je to najveće organizirano obilježavanje nekog događaja u povijesti Fotokluba Zagreb. Time je Fotoklub Zagreb obilježo svojih 125 godina postojanja i fotofestivalom u Australiji, izložbama fotografije u gradovima Sydneyu, Camberi i Melbournu tijekom listopada 2017. koje su održane uz druženje i razgovore o fotografiji. Ova je godišnjica obilježena i u Tuzli u Republici Bosni i Hercegovini u prvoj polovici 2018. zahvaljujući Faruku Ibrahimoviću, velikom prijatelju i poštovatelju Fotokluba Zagreb.

Malo po strani od redovnih klupskih događanja, 2020. godine navršilo se pedeset godina-pola stoljeća od kada je u našem klubu utemeljena **Zbirka hrvatske fotografije (1970.).**
U opširnom izvješću o Zbirci, koje sam podnio u dva navrata, u svibnju 2017. i siječnju 2018., detaljno sam upoznao novi Upravni odbor sa problematikom Zbirke, pa su članovima Upravnog odbora mnogi problemi već bili poznati, pa tako i pola stoljeća od njezina osnutka. Predložio sam, u ožujku 2019. a u lipnju predočio Program organizacije obilježavanja 50. godišnjice osnutka Zbirke hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb (1970.-2020.) i uputiti ga Upravnom odboru, u dvije varijante, na daljnji postupak. Upravni odbor se, u skladu sa materijalnim mogućnostima, opredjelio za prigodničarsku varijantu obilježavanja 50. godišnjice osnutka Zbirke hrvatske fotografije, t.j. održavanje prigodne izložbe u Muzeju grada Zagreba uz još nekoliko tematskih predavanja. U Prilogu 38. daje se prijedlog organizacije obilježavanja 50. godišnjice osnutka Zbirke hrvatske fotografije. Radi odbijenog programa obilježavanja 50. godišnjice Zbirke od strane Ministarstva kulture, Klub je bio prisiljen otkazati prigodnu izložbu u Muzeju grada Zagreba, pa se taj program ostvario u mnogo skromnijoj varijanti u samom Klubu.

Treći uspon ka vrhu svjetske fotografije

U drugoj polovini devedesetih godina došlo do pogoršanja klupskog života. Razloge možemo tražiti ne samo u ratnim godinama nego i u unutrašnjoj situaciji u Klubu. Stanje će se početi mijenjati nakon ponovljene Skupštine koncem 1998. kada je izabrano novo vodstvo Kluba na čelu s Vinkom Šebrekom kao predsjednikom.

Prije nego je postao član Fotokluba Zagreb, budući da je živio u Brežicama, Vinko Šebrek je niz godina bio predsjednik Fotokluba Brežice a obnašao je i niz dužnosti u Fotozvezi Slovenije, pa je kao takav dolaskom u Fotoklub Zagreb imao iza sebe veliko organizacijsko i tehnikaško iskustvo, koje je kao predsjednik Fotokluba Zagreb primijenio. Izrazitim smislom za red i disciplinu on će uvesti onaj prijeko potrebni red u klupski život.
Premda do tada nije poznavao povijest Fotokluba Zagreb, primao je sa velikom ozbiljnošću informacije drugih starijih klupskih članova i na osnovi toga donosio ispravne odluke, u čemu je imao bezrezervnu podršku uprave kluba.

Vrlo vješto novi je predsjednik za razna područja djelatnosti podijelio zaduženja i zadatke koje treba obaviti. Sve će to unijeti nove sadržaje i otvoriti nove aktivnosti. Tako će Josip Vranić s izuzetnom stručnošću, znanjem i iskustvom profesionalnog fotografa godinama voditi tečajeve analogne crno-bijele fotografije. Branko Jendrašić preuzeti će sve do svoje bolesti i smrti (2009.) vođenje tečaja analogne kolor fotografije.

U prvim godinama na prijelazu u 21. stoljeće Fotoklub Zagreb ostvariti će niz značajnih kontakata s fotografskim udrugama ili organizacijama kulture u cilju realizacije mnogostrukih zajedničkih aktivnosti. Na međunarodnom planu Klub se okreće povezivanju sa susjednim zemljama. Uspostavljaju se prijateljske veze s nizom klubova u Austriji, Sloveniji i Italiji. Rezultati takve politike brzo su donijeli vidljive rezultate. Na bazi reprociteta izmjenjuju se klupske kolekcije s kolekcijama tih klubova. Klub izlaže svoje kolekcije u Austriji, Italiji i Sloveniji ali i organizira održavanje izložbi tih klubova u svojoj Galeriji fotografija.

Stalno prateći tehnološki napredak u svijetu fotografije Fotoklub Zagreb je 2002., uz svoju 110. obljetnicu, unutar svojih prostorija, osnovao Centar digitalne fotografije, kako bi svojim članovima omogućio razvoj i u toj vrsti fotografije. Koliko neki ljudi idu ispred svoga vremena pokazao je Mladen Grčević u svojoj 84-oj godini života kada je došao u Klub i donirao prvo računalo za novoosnovani Centar, uz napomenu da se klub mora okrenuti novom digitalnom dobu. U novom Centru održavaju se početnički tečajevi iz domene digitalne fotografije. Prvih nekoliko godina voditelj centra bio je Zlatan Juras. Kasnije će vođenje Centra preuzeti mr.sc. Damir Tiljak, koji je imao širu viziju i širi pristup digitalnoj fotografiji. i fotografiji uopće. On uvodi tečajeve digitalne fotografije prvog, drugog i trećeg stupnja, kao i specijalizirane tečajeve portreta, krajolika, table top, akta, modne fotografije, fotoshopa, sve do raznih tehničkih postupaka u analognoj i digitalnoj fotografiji.

Uspostavljaju se i prijateljske veze sa Institutom za slavistiku u Beču što će imati za posljedicu održavanje niza izložbi fotografije u izložbenom prostoru toga instituta.

Već od 1999. uvodi se izložba fotografije pod nazivom *Živjela fotografija*, koja će kasnije postati tradicionalna klupska godišnja izložba. Isto tako uvode se kao redovite godišnje izložbe fotografije pod nazivom *Najfotografija* (2001.) i *Najkolekcija* (2003.), što će sve imati za posljedicu jačanje klupske izlagačke aktivnosti.
Također od 1999. održavaju se izložbe mladih autora Fotokluba Zagreb u cilju poticanja njihovih izložbenih aktivnosti.

Od 2001. na redovnim godišnjim skupštinama proglašava se deset najuspješnijih autora na natječajnim izložbama fotografije u zemlji i inozemstvu. To je imalo za posljedicu razvijanje uspješne takmičarske aktivnosti i formiranje nove uspješne skupine izlagača. Tim prigodama otvara se i njihova godišnja zajednička izložba fotografije u Galeriji Spot Fotokluba Zagreb.
U vremenu od 2001. pa do 2008. na listu deset najuspješnijih izlagača upisalo se preko trideset izlagača.
U prilogu 27. dat je pregled tih izlagača.

U 1999. Fotoklub Zagreb pokazuje opravdanost svoje *Zbirke hrvatske fotografije* jer je na izložbi pod nazivom *PANORAMA*, koju je organizirao Hrvatski fotosavez u povodu 60. godišnjice postojanja Saveza preko 50% svih izloženih fotografija iz te Zbirke.

U 1999. godini uspostavljeni su prijateljski kontakti s profesorima Jonathanom Hatfullom i Rogerom Beecroftom sa Fakulteta fotografije u Nottinghamu u Engleskoj. Rezultat tih kontakata bile su izložbe fotografije u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb: studenata Fakulteta fotografije iz Nottinghama (1999.), profesora Neville Smitha i Rogera Beecrofta (2000.g.), te Jonathana Hatfulla, Dominica Pote i Michaela Forbesa (2003.g.).
Na temelju reciprociteta u Nottinghamu su održane sljedeće izložbe članova Fotokluba Zagreb: tri autorske izložbe fotografije (Ljube Gamulina, Luke Mjede i Vinka Šebreka) i jedna skupna izložba članova Fotokluba Zagreb (2001.).

Godine 2001. i 2002. članovi Fotokluba Zagreb izlažu svoje radove u Chieti u Italiji u organizaciji

LANAF-a Talijanske federacije za fotografsku umjetnost, a članovi te federacije izlagati će u Galeriji Fotokluba Zagreb 2001.

Uspostavljaju se i veze sa Skupinom 75 iz Gorizije u Italiji. Fotoklub Zagreb izlaže svoje radove u Kulturnom domu u Goriziji u okvirima priredbe *Srečanje* u 2002. i 2003. Također 2003. na izložbi *5 Fotosrečanje* izlaže samostalno svoje radove Vinko Šebrek: U 2005. na izložbi *7. fotosrečanje* samostalno izlaže svoje radova Vladko Lozić. Članovi te organizacije izlagali su svoje radove u Galeriji Fotokluba Zagreb u 2003. i 2005.

Uspostavljeni su i prijateljski odnosi sa Fotoklubom Nova Gorica u Sloveniji. Rezultat toga bile su kolektivna izložba članova tog kluba, kao i tri samostalne izložbe njihovih članova (Mirka Bijuklića, Janka Lipovšeka i Rafaela Podobnika) u Galeriji Fotokluba Zagreb u 2006. godini kao i održana klupska izložba Fotokluba Zagreb u Novoj Gorici iste godine. Te su godine samostalno izlagali svoje radove u Novoj Gorici Krešimir Mehičić, Miljenko Marotti i Irena Matošević.

Dr. Ivo Pedišić je bio inicijator ideje da se klupska izložba *Zagreb i Zagrepčani*, koju Fotoklub Zagreb održava svake godine u mjesecu svibnju povodom dana Grada Zagreba održi u Željeznom (Eisenstadt), glavnom gradu pokrajine Gradišće (Burgenland) i tako pokrajini u kojoj žive Gradišćanski Hrvati prikaže aktualni život i zbivanja u Zagrebu. Od zamisli do ostvarenja prošlo je više godina u uspostavljanju kontakata sa Turističkom zajednicom Grada Zagreba, Austrijskim kulturnim forumom u Zagrebu, Hrvatskim kulturnim društvom u Gradišću te Fotoklubom *Fotokreis* iz Željeznoga. Zahvaljujući toj inicijativi U Željeznom je 2003. održana prva izložba Fotokluba Zagreb pod nazivom *Zagreb i Zagrepčani*. Rezultat takve aktivnosti bio je proširenja suradnje i održavanje naizmjeničnih izložbi fotografije u oba grada te uspostavljanje i produbljenje prijateljskih odnosa među klubovima. Čanovi Fotokreisa iz Željeznoga izlagali su u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb (2004.), Članovi Fotokluba Zagreb u Galeriji Gloriette u Željeznom (2005.), pa opet članovi Fotokreisa Željeznog u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb (2006.) i opet članovi Fotokluba Zagreb u Galeriji Gloriette u Željeznom (2007.). Ta izložba održana, pod nazivom *Željeznom s ljubavlju*, prerasla je u ozbiljnu međunarodnu kulturnu manifestaciju i bila je popraćena u medijima i na austrijskoj televiziji (ORF). Godine 2008. održana je izložba fotografije članova Fotokreis iz Eisenstadta u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb da bi i opet 2009. održana izložba fotografije članova Fotokluba Zagreb u Željeznom.

Uspostavlja se prijateljska veza sa Fotoklubom Nufarul iz Oradee u Rumunjskoj. Članovi toga kluba izlažu svoje radove u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb u 2007.

Slavka Pavić i Upravni odbor (o čemu sam već pisao u posebnom poglavlju *Ženska sekcija* Fotokluba Zagreb, a ovdje samo navodim radi slijeda događanja) ponovno aktiviraju održavanje izložbe članica kluba. Zajedničkim zalaganjem obnovljena je *Ženska sekcija* koja izlaže svoje kolekcije u Galeriji SPOT u Fotoklubu Zagreb u godinama koje slijede, bienalno, 2003., 2005., 2007. a od te godine dalje svake godine.
No i Fotoklub Zagreb posvetiti će svojim kolegicama - izlagačicama u tim godinama sve više pažnje. Tako će *Ženska sekcija*, svojim odabranim kolekcijama, izvan Kluba nastupati u Osijeku 2004., u Galeriji Zagrebačke zajednice tehničke kulture u Zagrebu u 2004., u rumunjskom gradu Oradeji 2007. i u Galeriji Cro Art Photo u Zagrebu 2007.

Nakon četverogodišnje stanke 1998. obnavlja se i održava *27. Zagreb salon*, komu je vraćeno i tradicionalno ime. Od tada pa na dalje salon će se u godinama 2000., 2002., 2004., 2006., 2008., 2010., 2012., 2014.. 2016. i vo do 2022. (40. Zagreb salon) održavati kao bijenalna priredba. Iznimno je 2013. održan izvanstandardni *35.pozivni Zagreb salon* u povodu obilježavanja ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju.

Novi Upravni odbor, kako vidimo, uspio je sa svojim voditeljima programa i radnim povjerenstvima, u posljednji deset godina obnoviti poznate stare ali i uvesti neke uspješne nove sadržaje. Društveni život se unapređuje kroz razne već zaboravljene oblike susreta. Kao nekad u 70-im i 80-im godinama Fotoklub Zagreb ponovo organizira klupske izlete uz otvorenje klupskih ili drugih izložbi u zemlji i inozemstvu. Tako je klub česti gost klubovima u Bjelovaru, Đurđevcu, Osijeku, Rovinju, Varaždinu i Vinkovcima. Sve to će imati za rezultat priljev brojnih novih članova ali i vraćanja starijih članova, koji ponovno nalaze interese u klubu.

U klubu se utorkom, tijekom klupskih sastanaka, ponovno uvode razna stručna predavanja kao i prezentacija novih tehničkih dostignuća, foto aparata i foto opreme. Možda kao nikada do tada, dolazi do prave renesanse izložbene aktivnosti u klupskoj foto galeriji. Postaje pravilo godišnje održati dvadesetak izložbi fotografije. Paralelno s time, klub i njegovi članovi održavaju u sklopu projekta zvanog *Fotoklub Zagreb u gostima* svake godine niz izložbi u Zagrebu, Hrvatskoj i inozemstvu.

Već od 2001. obnovljena je i nekada popularna izložba iz 60-ih, 70-ih i 80-ih godina tzv *Mali Zagreb*. Ona sada, uz Dan grada Zagreba, postaje posebni projekt pod nazivom *Zagreb i Zagrepčani*. No Klub nema materijalnih i ostalih mogućnosti da tu izložbu organizira kao javnu natječajnu izložbu na nacionalnoj razini, već se zadovoljava održavanjem na klupskoj razini, koja i kao klupska bilježi vrijedne rezultate i daje nove i dobre fotografije na zadanu temu. Na temelju te izložbe, u klubu se formiraju kolekcije fotografija koje se izlažu u brojnim izložbenim salonima u zemlji i izvan nje. Tako su kolekcije fotografija na temu Zagreb i Zagrepčani izlagane i izvan Fotokluba Zagreb u Osijeku, Vinkovcima i Belom Manastiru u Hrvatskoj a u Brežicama, Rogaškoj Slatini, Mariboru, Novoj Gorici u Sloveniji, Nottinghamu u Engleskoj, Mainzu i Stuttgartu u Njemačkoj, Grazu, Beču i Eisenstadtu u Austriji, Targu Muresu i Oradei u Rumunjskoj, Džakarti u Indoneziji i Kyotu u Japanu, Tirani u Albaniji.
Klub također formira i druge klupske kolekcije fotografije koje izlaže u zemlji i inozemstvu.

S pojedinim klubovima ili fotografskim udruženjima u tim se godinama odvijala posebno dobra suradnja, o čemu bih rekao nešto više.

Suradnja sa Fotoklubom Dynamic, odnosno sa obitelji Koschuch, datira već od konca sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Već tada je Fotoklub Zagreb izlagao svoje klupske kolekcije u izložbenom prostoru FK Dynamic u Grazu. Nažalost,
točnih podataka o tome kada je Fotoklub Zagreb izlagao u organizaciji FK Dynamic u Gracu i obratno, kada su članovi toga kluba izlagali u Fotografskoj galeriji Fotokluba Zagreb, nema.
No pouzdano se znade da su Ernst Koschuch odnosno Luise Koschuch izlagali u Galeriji SPOT fotografije Fotokluba Zagreb 1982. odnosno 1984.
Još će se u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb održati 1990. grupna izložba članova FK Dynamic, nakon čega se radi ratnih uvjeta ta suradnja prekida.

Početkom 2000-ih godina prekinuta se suradnja ponovno uspostavlja grupnom izložbom fotografije članova FK Dynamic godine 2002.
Od tada pa na dalje svake druge godine izmjenjivale su se izložbe fotografije Fotokluba Zagreb u Grazu odnosno FK Dynamic u Galeriji SPOT u Fotoklubu Zagreb.
Pri tome se je svake druge godine realizirao projekt *6 autora FKZ u Grazu*, tijekom 6 mjeseci, u Galeriji restorana Alt Wien.
Sukladno tome dogovoru 2003. održati će se u Galeriji restorana Alt Wien samostalna izložba fotografije Božidara Grigića (mimo dogovora) ali i 6 autora Fotokluba Zagreb (Goran Vranić, Vinko Šebrek, Irena Matošević, Ljubo Gamulin, Stanko Abadžić i Damir Tiljak).
Godine 2004. u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb održana je izložba fotografije članova FK Dynamic pod nazivom *3 Koschuch* (Ernst sen., Luise i Ernst jun.).

Godine 2005. održana je u Galeriji Alt Wien izložba fotografije 6 autora Fotokluba Zagreb (Čedomil Gros, Boris Hnatjuk, Vladko Lozić, Miljenko Marotti, Josip Vranić i Ivo Pedišić). No istovremeno je te godine, mimo dogovora, održana i grupna izložba članova FK Dynamic u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb.
Godine 2006. taj je kontinuitet iz nekih razloga prekinut.
No već 2007. održana je u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb grupna izložba fotografije FK Dynamic. Po dogovoru, iste je godine održano u Galeriji restorana Alt Wien 6 izložbi članica Fotokluba Zagreb (Marija Braut, Senka Jurković Gros, Maja Dolenec, Đurđica Kocijančić, Maja Pasarić i Snježana Požar) pod nazivom *Female views.*

Premda su kontakti Fotokluba Zagreb sa Fotoklubom Maribor vrlo staroga datuma (iz 30-ih godina prošlog stoljeća) ti će se kontakti, početkom dvijetisućih godinama obnoviti i intenzivirati. Dolazi do uspostave svakogodišnjih izuzetno prijateljskih odnosa. Tako će se u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb održati izložbe fotografije: Alje Remsa (2000.g.), Grupna izložba članova Fotokluba Maribor (2001.g.), Boge Čerina (2002.g.), Branka Koničeka (2003.g.), retrospektivna izložba članova Fotokluba Maribor pod nazivom *Mariborski krog* (2006.g.) i Dragiše Modrinjaka (2006.).
S druge strane u Galeriji STOLP u Mariboru održane su ove grupne ili pojedinačne izložbe fotografije članova Fotokluba Zagreb:
Godine 2000.održana je grupna izložba članova Fotokluba Zagreb, 2001. održana izložba fotografije Vinka Šebreka, 2003. godine održane su tri samostalne izložbe fotografije članova Fotokluba Zagreb i to: Gorana Gizdavčića, Branka Jerneića (iz *Zbirke hrvatske fotografije* Fotokluba Zagreb) i Vladka Lozića. Godine 2004. održana je samostalna izložba Stanka Abadžića dok je 2006. održala grupna izložba članova Fotokluba Zagreb.
Obostrana suradnja sa Fotoklubom Maribor uspješno će se nastaviti i u sljedećim godinama, sve do današnjih dana.

Klub je u 2000-im godinama posvetio veliku pažnju izdavačkoj djelatnosti. Osim tiskanja već standardno kvalitetnih kataloga uz svaki *Zagreb Salon* Klub je tiskao i nekoliko vrijednih izdanja. Tako 2000. Klub je tiskao knjigu *Fotoklub Zagreb, 1892.-1992., prilozi za povjesnicu* (autor V.Lozić), godine 2003. knjigu *Fotoamaterski pokret u Hrvatskoj* (autor V.Lozić) a godine 2006. u suizadavštvu s Maticom hrvatskom fotomonografiju *Majstori hrvatske fotografije* (autori Z. Kuzmić i V.Lozića). Dalje su slijedile: 2007. godine fotomonografija *Slike vremena* (autori Z. Kuzmić, V.Lozić, V.Šebrek), 2009. knjiga *115 godina Fotokluba Zagreb,* 2010. knjiga *Stoljeće promidžbe fotografije* (autor V.Lozić) i 2013. fotomonografija *U susret vremenu* (autor V. Lozić).

Takva politika potakla je i zanimanje izlagača za priznanja FIAP-a. U 2008. godini međunarodno priznanje AFIAP dobili su Čedo Gros, Irena Matošević a Ante Jaša EFIAP. Premda Ante Jaša živi u Kukljici na otoku Ugljanu, gdje kao predsjednik vodi Fotokluba Kornat, impresioniran ugledom Fotokluba Zagreb pristupio je 2005. Fotoklubu Zagreb kao redoviti član.
U godinama koje su slijedile jedan veliki broja izlagača osvaja niz FIAP-ovih priznanja. Pregled autora i osvojenih FIAP-ovih priznanja nalazi se u Prilogu br. 29.

Kao dugogodišnji hrvatski veleposlanik u Njemačkoj i Albaniji, ugledni član Fotokluba Zagreb Mladen Juričić pokrenuti će inicijativu suradnje Fotokluba Zagreb s Veleposlanstvima RH u Njemačkoj i Albaniji. Zahvaljujući njegovoj inicijativi u 2005., u suradnji s Generalnim konzulatom RH i Industrijskom i trgovačkom komorom u Frankfurtu održana je u Mainzu u prostorijama Njemačko-hrvatskog društva izložba fotografije Fotokluba Zagreb. Iste godine održana je i izložba fotografije Fotokluba Zagreb u prostorijama Generalnog konzulata RH u Stuttgartu. Godinu dana kasnije, dakle 2006. uz suradnju Veleposlanstva RH u Albaniji održana je izložba fotografije u Nacionalnoj galeriji u Tirani. pod nazivom *Zagreb i Zagrepčani*. Nastavljajući suradnju s albanskim fotografima u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb 2013. održana je izložba pod nazivom *Zlatno doba albanske fotografije* koja je obuhvatila konac 19-og i početke 20-og stoljeća albanske fotografije.

Godine 2007. Klub je svečano proslavio 115 godina svoga postojanja, što je detaljno opisano u posebnom poglavlju.

U Fotoklub Zagreb stiglo je 21.01.2007. pismo gospođe Leene Saraste, povjesničarke umjetnosti iz Helsinkija. U pismu moli za pomoć za dobivanje podataka o međunarodnoj izložbi fotografije, koja je održana u Zagrebu 1942.-1943. a koju je ona istraživala. Znala je da su na toj izložbi pod nazivom *Nova Evropa* sudjelovali i finski fotografi. Ja sam joj fotokopirao i poslao cijeli katalog te izložbe. Bila je to *Deveta međunarodna izložba fotografije*, koja je u organizaciji Fotokluba Zagreb održana u Zagrebu od 17.12.1942. pa do 10.01.1943. godine u *Umjetničkom paviljonu*. Na toj su izložbi sudjelovali fotografi iz Bugarske, Finske, Hrvatske, Italije, Mađarske, Njemačke, Slovačke i Španjolske, dakle, autori iz zemalja tzv. *sila osovine*. Izložba je održana u povodu 50 godina postojanja Fotokluba Zagreb (1892. – 1942.). Tu su izložbu, međutim, poništile i proglasile je nepostojećom nove jugoslavenske komunističke vlasti. Tom prigodom sam ju zamolio da mi dade adresu odgovarajuće osobe iz Camera Cluba Helsinki u cilju uspostavljanja kontakata s Fotoklubom Zagreb. Tako sam došao do adrese gospođe Leene Saarele. Rezultat daljnjih kontakata između gospođe Saarele i mene bio je održavanje izložbe članova Fotokluba Zagreb u Galeriji Camera Cluba u Helsinkiju koncem 2008. Suradnja se nastavila i dalje. Godine 2009. održana je izložba fotografije Camera Cluba Helsinki u Galeriji SPOT Fotokluba Zagreb. Tom prigodom na otvorenje njihove izložbe u Zagreb su došli Leena Saarela i još dva poznata finska fotografa. Klub im je priredio srdačni doček i trodnevni program. Slijedila je izložba Fotokluba Zagreb u Helsinkiju 2010.
Godine 2010. za predsjednika Kluba izabran je Damir Tiljak. On će dati interesantan prijedlog, da sa izložbe Fotokluba Zagreb i Camera Cluba Helsinki održavaju istovremeno svake godine na istu temu. Na taj način upoznali bi međusobno kako gledamo fotografiju. Od strane Camera Cluba su prihvatili Tiljkov prijedlog, što je rezultiralo istovremenim izložbama u oba kluba u godinama: 2011. (slobodna tema), 2012. (*Akt*), 2013. (*Četiri godišnja doba),* 2014. *(Portret),* i 2015. *(Night and low lights).*
Suradnja je prekinuta 2016. radi rekonstrukcije Camera Cluba Helsinnki i nije dalje nastavljena.

Godine 1950. na inicijativu Belgijanca dr. Mauricea van de Wiera osnovan je **FIAP –** međunarodna federacija za fotografsku umjetnost. Vrlo brzo toj će federaciji pristupiti i Fotosavez Jugoslavije, a kroz njega i svi nacionalni republički fotosavezi.
Raspadom bivše države prestaje postojati i Fotosavez jugoslavije. No novi nacionalni Hrvatski fotosavez pristupiti će vrlo brzo nakon svoga osnivanja u FIAP, pa će tako i Fotoklub Zagreb kroz to bit član FIAP-a.Fotoklub Zagreb već od svoga *19. Zagreb salona* traži i dobiva pokroviteljstvo FIAP-a za svoj Zagreb salon, pa su tako veze Fotokluba Zagreb i FIAP-a dugogodišnje i prijateljske.

Tijekom vremena Direktorij FIAP-a nezadovoljan stanjem u mnogim nacionalnim fotosavezima ustanovljuje i organizacijsku mogućnost za individualno učlanjenje pojednih organizacija ili pojedinaca u FIAP pod nazivom IL FIAP (Individual Local or Club).
Fotoklub Zagreb mjeseca siječnja 2006. podnosa Direktoriju FIAP-a svoju molbu za IL FIAP, da bi već mjeseca veljače iste godine bio primljen u IL FIAP. Na taj način Fotoklub Zagreb ima mogućnost direktno se obraćati Direktoriju FIAP-a bez posredstva Hrvatskog fotosaveza. Za direktne kontakte Fotokluba Zagreb sa FIAP-om imenovan je Miljenko Marotti.
Da su veze Fotokluba Zagreb sa FIAP-om prijateljske najbolje svjedoči i činjenica da je kao predsjednik međunarodnog žirija na *31. Zagreb salonu* bio Riccardo Busi (MFIAP, Hon EFIAP) generalni tajnik FIAP-a.

Godine 2006. na snagu je stupio Pravilnik o priznanjima, godišnjoj nagradi i počasnim zvanjima Hrvatskog fotosaveza. Prema članku 7.2. navedenog Pravilnika Hrvatski fotosavez može dodijeliti

zvanje Počasni član hrvatskog fotosaveza (Hon HFS). Prvo takvo zvanje u Hrvatskom fotosavezu dodijeljeno je gospođi Slavki Pavić, doajenu *Ženske sekcije* našega kluba.

Negdje oko polovice svoga trećeg predsjedničkog mandata Vinko Šebrek je najavio da po isteku toga mandata nema namjeru dalje voditi Klub. To je obrazložio umorom i zdravstvenim problemima. Pojavio se problem odabira najprihvatljivijeg novog predsjednika. O tom smo problemu vrlo često raspravljali i razmatrali liste mogućih kandidata. Interesantno, nakon svih naših mogućih kombinacija izbor nas je uvijek vodio prema jednoj osobi - Damiru Tiljku. Zbog čega? U to je vrijeme Tiljak već u klubu uspješno vodio tečajeve fotografije i modernizirao cijeli proces. Od početka 2003. godine vodi uz Josipa Vranića tečajeve crno-bijele analogne tehnike, ali pokreće i napredni tečaj pod nazivom *specijalni postupci*, da bi dalje iz godine u godinu otvorio niz specijaliziranih tečajeva.

Kao dipl. ing. i mr.sc. kemije odlično je poznavao procese vezane uz analognu fotografiju, a pokazivao je i veliko znanje u novoj digitalnoj tehnologiji te imao širok raspon drugih znanja. Kada smo bili sigurni da je Tiljak naš pravi izbor, u nekoliko smo navrata s njim o tome razgovarali. Nije odmah dao svoj pristanak nego nas je zamolio da mu damo vremena da razmisli. Na koncu je pristao uz uvjet da ja i dalje u još jednom mandatu odradim tajničku dužnost, kako bi mu pomogao oko kompletnog snalaženja u vođenja kluba.Tako je 2010. godine Tiljak preuzeo vođenje Fotokluba Zagreb.
Damir Tiljak uveo je neke promjene u radu kluba. U prvom redu usprotivio se daljnjem postojanje izložbe fotografije *10 najuspješnijih izlagača,* smatrajući da ne daje sliku pravog stanja u klubu. Umjesto toga uveo je izložbu pod nazivom *Nagrađene fotografije.* Oko toga su se vodilo mnoge rasprave, za i protiv, ali je prevagnula Tiljkova koncepcija.

Kada je prvi puta za 2010. godinu napravljena takva evidencija, svi su bili iznenađeni kada su vidjeli na jednom mjestu pregledno prezentirane sve nagrade, koje su naši članovi u toj godini postigli na izložbama, i to manje u zemlji, a više u inozemstvu. A bilo ih je jako mnogo. To je potvrdilo da naši izlagači djeluju sve više individualno, skoro bi se moglo reći, kao samostalni autori izvan Fotokluba Zagreb. Očigledno je, da je nekadašnji klupski stil kolektivnog izlaganja na izložbama u zemlji i inozemstvu napušten osim u nekim rijetkim slučajevima zajedničkog nastupanja na klupskim izložbama. To je bio razlog da se u uobičajenoj klupskoj evidenciji nisu mogli registrirati postignuti rezultati. Činjenica je, da je marljivi i pedantni član Čedomil Gros pokušao 2006. pratiti i registrirati sve izlagačke rezultate, no nije naišao na razumjevanje i podršku izlagača pa je taj pokušaj propao.

Tiljak je uveo da se dva puta godišnje održavaju izložbe tečaja fotografije, koje je on vodio u klubu. Za te je tečajeve uveo naziv Škola fotografije Fotonauti, što je prihvaćeno. Već kod prvih izložbi polaznika fototečajeva Tiljak printa za njih fotografije stručno i na kvalitetnom papiru čime iznenađuje članove Kluba. S obzirom na kvalitetu izrađenih fotografija, pomalo mu se i ostali članovi obraćaju da i njima printa fotografije. Tako je Tiljak preuzeo izradu gotovo svih fotografija, kako za potrebe kluba, tako i za pojedinačne potrebe članova. To će ga na koncu toliko okupirati da će početi zanemarivati ostale klupske probleme.
Tiljak je izabran za predsjednika i u drugom mandatu (2014.-2017.), ali je pod pritiskom kritike na izvanrednoj Skupštini, koja je postala i izborna, 2015. podnio neopozivu ostavku na dužnost predsjednika Fotokluba Zagreb.

Bila je već tradicija i godinama uhodana praksa, da na završetku mandata upravni odbor daje svoje mišljenje o mogućim kandidatima za sljedeći saziv upravnog odbora, budući da je imao najbolji uvid u stanje u Klubu.Taj puta, međutim, na iznenađenje svih nazočnih, od toga se odstupilo. Na prijedlog Vinka Šebreka, bez argumentiranog obrazloženja, prihvaćeno je da se za Upravni odbor, Nadzorni odbor i Sud časti mogu kandidirati svi nazočni na Skupštini, pa tko osvoji najviše bodova

prolazi. Dogodilo se to da su pobijedili oni koji su na toj Skupštini imali najveći broj svojih prijatelja. Za dužnost predsjednika Kluba natjecala su se dva kandidata: Krešimir Mehičić, predstavnik srednje generacije i Hrvoje Mahović, predstavnik nove generacije. Pobijedio je Mahović i od lipnja 2015. preuzeo vođenje Kluba.

Premda vrlo mlad (kada je preuzeo predsjedničku dužnost nije napunio ni trideset godina života), pokazao je kvalitete štedljivosti klupskih sredstava kao i ulaženje u tekuće klupske probleme. U svom prvom mandatu uspio je sakupiti sredstva za ličenje unutarnje drvenarije (prozori, vrata i okviri nekadašnjih vrata) i temeljite obnove WC-a.
Nije se ustručavao zamoliti za savjet, kako organizirati 37. Zagreb salon, što je bio hitan zadatak, i zahvaljujući tome to je uspješno odradio. Isto tako i ostale Salone koji su slijedili. Nastavlja sa digitalizacijom Zbirke hrvatske fotografije. U godini obilježavanja 125. godina Fotokluba Zagreb organizira uspješno obilježavanje te godišnjice izložbama i predavanjima o Fotoklubu Zagreb u Australiji; u Sydneyu, Camberi i Melbournu. I svoj drugi predsjednički mandat odradio je izuzetno uspješno.

Na koncu da spomenem, osim organizirane suradnje s nizom klubova ili kulturnih institucija u realizaciji određenih zajedničkih projekata, što je opisano u ovom poglavlju, Fotoklub Zagreb razvijao je suradnju i s drugim klubovima i pojedincima-fotografima, koje je ugošćavao u svojoj Galeriji.
S druge strane Fotoklub Zagreb je kolektivno izlagao svoje radove u inozemstvu. U tabeli 32. dan je pregled izlagačke aktivnosti kluba. Članovi Fotokluba Zagreb su i samostalno izlagali svoje radove na brojnim izložbama u zemlji i inozemstvu, što je sve na ovom mjestu i u ovoj knjizi nemoguće nabrojati.
Klub danas sa svojim partnerima komunicira služeći se osim klasičnog sustava putem pošte i telefona i suvremenim sredstvima informiranja, internetom, e-mailom i svojim www stranicama.

Drugi nevjerojatni događaj

Ne sjećam se točno ali mislim da je to bila 2008. Išao sam Haulikovom i naišao ispred jedne kuće, na pločniku hrpu glomaznog otpada, starog polomljenog namještaja. Primjeti sam na toj hrpi i starih potrganih knjiga i časopisa ali i hrpu fotografija velikog formata. Nisam mogao odoliti a da ne pogledam te fotografije. Na moje veliko iznenađenje, osim obiteljskh fotografija pronašao sam i desetak izložbenih fotografija Fotokluba Zagreb iz 30-ih godina iz vremena *zagrebačke škole fotografije.*
Brzo sam ih pokupio, otišao i odnio u Klub.

Treći nevjerojatni događaj

Negdje između 2011. i 2012. kada sam ujutro došao u Klub naša administratorica Matija mi je priopćila da je u Klub došla jedna gospođa i nudila na prodaju stare klupske fotografije. Matija joj nije ništa mogla odgovoriti ali je uzela njen broj telefona. Odmah sam nazvao tu gospođu i zamolio ju da dođe sutra u Klub i donese sa sobom te fotografije kako bi procijenili da li smo za njih zainteresirani. Doista gopođa je sutradan došla u Klub sa tim fotografijama. Bilo ih je tridesetak. Odmah sam vidio da je to izuzetno vrijedna kolekcija izložbenih fotografija iz vremena *zagrebačke škole fotografije.* Svakako smi ih trebali otkupiti. Na sreću gospođa se nije razumjela u fotografiju niti je znala vrijednost tih za nas unikatnih radova, pa smo se nagodili da ćemo ih otkupiti za 1.000 kuna. Među njima se nalazila i antologijska fotografija Marijana Szaba *Kozji most* koju sam tada prvi puta vidio u originalu, a ne kao reprodukciju u Foto revijama.

Foto safari Fotokluba Zagreb u Istri

Proučava li se Hrvatski fotoamaterski pokret, uočava se činjenica da nakon Drugog svjetskog rata fotoamaterski pokret u Istri skoro da nije postojao. To sam uočio tijekom proučavanja *Republičke izložbe SRH* kao i *Pokrajinskih izložbi Dalmacije, Hrvatskog zagorja i Međumurja, Slavonije i Banije, Like i Korduna*. Istra tu nije nigdje bila uključena. To je i vidljivo iz citata u katalogu prve klupske izložbe Fotokluba Pula iz 1957. :

„Na ostalom području Istre fotoamaterstvo je slabo razvijeno“.

Godinama sam razmišljao što poduzeti da se u Istri stanje popravi? Na koncu sam na iznenađenje članova kluba, 2007. najavio i ogranizirao početak dugogodišnje akcije upoznavanja Istre pod nazivom **Foto Safari u Istri**.

Već te prve godine ideja se potvrdila kao uspješna. Od tada pa nadalje, sve do godine 2015., dakle punih devet godina, obilazili smo Istru, njihove predivne stare gradiće na vrhu brežuljaka i marljivo to bilježili fotoaparatima. Ideja o Fotosafariju rezultirala je, između ostalog, i uspostavljanjem novih kontakata sa nizom osoba, što kasnije omogućilo održavanje izložba Fotokluba Zagreb u nekim gradovima u Istri.

Posebna prigoda se pružila u povodu obilježavanja 115 godina Fotokluba Zagreb, kada smo održali retrospektivnu izložbu u Muzeju grada Zagreba (2007.). Kako smo tu kolekciju sačuvali „za daljnje potrebe“, zahvaljujući Virgiliju Giuricinu, velikom poštovatelju Fotokluba Zagreb, naša je izložba *115 godina Fotokluba Zagreb* održana 2008. u Galeriji CVU Batana u Rovinju[102]. Zahvaljujući Giuricinu krenuli smo u daljnje akcije. Giuricin me je već prije bio upoznao sa dugogodišnjim ravnateljem Narodnog muzeja Labin sa prof. Tuliom Voranom, koji je također bio zaljubljenik u fotografiju. Zahvaljujući njemu u Narodnom muzeju Labin povremenu su se održavale izložbe fotografije.

Zahvaljujući takovoj situaciji bilo mi je relativno lako postići, u direktnom kontaktu sa prof. Voranom da se 2010. postavi naša izložba *115 godina Fotokluba Zagreb* u Narodnom muzeju Labin[103]. Na raspolaganju su nam bile dvije izložbene dvorane, u kojima smo mogli u dva reda postaviti našu cijelu izložbu. No problem je bio jer Muzej nije raspolagao dovoljnom količinom pogodnih okvira za fotografije. Zbog toga smo bili prisiljeni cijelu kolekciju postaviti u Fotoklubu Zagreb u naše klupske okvire (125 komada) i kombijem ih transportirati u Labin i na završetku izložbe natrag u Zagreb. Izložbu su u Narodnom muzeju Labin postavili i vratili u Zagreb naši članovi Davor Bolant i Matija Pavić.

Tako započeta suradnja (2010.) s Narodnim muzejom Labin proširila se i na Pučko učilište Pazin, pa dalje na Pučko učilište Buzet i na koncu na Muzej Grada Umaga.

U vremenu od 2010. do 2017. u izložbenim prostorima Narodnog muzeja Labin, Pučkog učilišta Pazin, Pučkog učilišta Buzet i Muzeja Grada Umaga Fotoklub Zagreb je održao osamnaest izložbi fotografije, te na takav način sigurno utjecao na popularizaciji fotografske umjetnosti u tim sredinama. U nastavku dajem pregled izložbi.

2010.	Narodni muzej Labin	2015.	Pučko učilište Pazin
			Pučko učilište Buzet
2011.	Galerija grada Labina		Narodni muzej Labin

[102] *115 godina Fotokluba Zagreb*, retrospektivna izložba fotografije, katalog, Centar vizualnih umjetnosti Batana, Rovinj, 2008.

[103] *115 godina Fotokluba Zagreb*, retrospektivna izložba fotografije, katalog, Narodni muzej Labin, Labin, 2010.

2012. Pučko učilište Pazin

2013. Pučko učilište Pazin
Narodni muzej Labin

2014. Pučko učilište Pazin
Narodni muzej Labin
Pučko učilište Buzet

2016. Pučko učilište Pazin
Pučko učilište Buzet

2017. Pučko učilište Pazin
Pučko učilište Buzet
Muzej Umaga
Narodni muzej Labin
CVU Batana Rovinj

Likovni programi Fotokluba Zagreb

Da bi se unaprijedila i sistematizirana izložbena djelatnost u Fotoklubu Zagreb, već od 1998. pa na dalje uvedeni su sljedeći oblici izložbene djelatnosti:

Izložbe fotografije u Galeriji Fotokluba Zagreb.
Pod ovim oblikom izlagačke djelatnosti smatraju se izložbe članova Kluba, domaćih i inozemnih autora prema programu i planu rada koji se je izrađivao za svaku godinu unaprijed. Na takav način izbjegnuta je stihijnost i neorganiziranost rada Galerije Fotokluba Zagreb. U prilogu 20, u ovoj knjizi, navedene su sve izložbe fotografije koje su održane u Galeriji Fotokluba Zagreb u vremenu od 1980. pa do 2016. U tom vremenu održano je ukupno 455 izložbi.
Premda je Galerija Fotokluba Zagreb osnovana 1957., od te godine pa do 1980. nema podataka o broju i vrsti izložbi, iako ih je bilo u suorganizaciji sa drugim organizacijama. Ovaj oblik organizacije pokazao se kao vrlo dobar, jer su se tako u suradnji s drugima u Zagrebu i izvan njega mogle planirati i zajednički realizirati mnoge izložbe fotografije. Od 1998. do 2017. održano je 128 takvih izložbi.

Izložbe fotografije pod nazivom Fotoklub Zagreb u gostima.
Pod ovim oblikom izložbi smatrane su sve samostalne izložbe fotografije članova Fotokluba koje su održali u Zagrebu, zemlji i inozemstvu. U katalozima članovi kluba ističu svoju pripadnost klubu i tako afirmiraju Fotoklub Zagreb. Od 1998. do 2017. održano je 440 takvih izložbi.

Međunarodne izložbene aktivnosti
Pod ovim oblikom izložbene djelatnosti odvijali su se kolektivni nastupi članova Fotokluba Zagreb u inozemstvu, koji su svojim radovima predstavljali i promovirali svoj klub. Dobro složene kolekcije fotografija, odabrane potem stručnih žirija po principu što više autora i fotografija (često jedan autor - jedna fotografija) promovirale su naš klub u sredinama gdje su izlagane. Od 1998. do 2014. godine održana je 121 takva izložba.

Izložbena djelatnost članova Kluba (natječajne izložbe fotografije u zemlji i inozemstvu).
Pod ovim nazivom odvijala se kolektivna izlagačka djelatnost na natječajnim izložbama u zemlji inozemstvu članova kluba, ali i individualna izlagačka aktivnost. Od 1998. do 2017.članovi ***?????*** Fotokluba Zagreb sudjelovali su na približno 110 takvih izložbi. Valja spomenuti, da su članovi Fotokluba Zagreb i individualno sudjelovali na brojnim međunarodnim izložbama u inozemstvu, kao i na rijetkim takvim izložbama u zemlji, ali je do točnih podataka nemoguće doći.

Zagreb salon – međunarodna izložba fotografije.
Vrhunski domet izlagačke djelatnosti i politike Fotokluba Zagreb bez sumnje je u 2000-im godinama predstavljao je *Zagreb salona*, međunarodna izložba fotografije. Izložba je uvijek bila natječajnog tipa, otvorena za sve pravce i postupke u crno-bijeloj tehnici, fotografiji u boji i

digitalnoj fotografiji.
Od 1998. do 2022. održano je dvanaest (od 27. do 40.) *Zagreb salona* (1998., 2000., 2002., 2994., 2006. i 2008., 2010., 2012., 2013., 2014.,2016., 2018., 2020 i 2022.). Salon je uvijek pratio i kvalitetni katalog.
Premda su aktivnosti navedene od b) do f) bile tijekom 2000-ih godina izuzetno brojne, u ovoj knjizi osim navedenih pod a), zbog njihove množine ne mogu ih poimenično navaditi već mogu dati dati samo količinski prikaz.

IV. IZDAVAČKA DJELATNOST FOTOKLUBA ZAGREB

Izdavačka djelatnost Fotokluba Zagreb

Neću pogriješiti ako konstatiram, da ima vrlo malo amaterskih udruga poput Fotokluba Zagreb koje bi se osim svojom osnovnom djelatnošću bavile i intenzivnom izdavačkom djelatnošću. Preduvjet za izdavačku djelatnost je postojanje odgovarajućih relevantnih dokumenata, koji bi bili vrijedni za objavljivanje.
Već prije Drugog svjetskog rata Fotoklub Zagreb pokreće ambiciozni projek izdavanja vlastotog časopisa pod nazivom *Suvremena fotografija.* Časopis je izlazio tijekom 1940. i 1941. Tiskana su samo četiri broja, jer je Drugi svjetski rat prekinuo tu djelatnost. Izdavačka djelatnost nastaviti će se tek 1978.

Od godine 1978. pa da danas Fotoklub Zagreb, izuzimajući standardne kataloge raznih fotografskih izložbi bio je nakladnik devet različitih knjiga, čime se malo koja fotoamaterska organizacija (Klub) može pohvaliti. Smatram da je to dovoljno značajan argument da ih na jednom mjestu pregledno navedem, premda sam o nekima i na drugim mjestima ove knjige pisao.

Od osnutka prvoga kluba amatera 1892. trebalo je proteći punih pedeset godina, dakle, pola stoljeća, da bi zagrebački Fotoklub održao *IX. međunarodnu izložbu umjetničkog svjetlopisa, priređenu o 50-godišnjici hrvatskog umjetničkog svjetlopisa (1892-1942).* Izložba je popraćena tek katalogom, standardnim za tadašnje zagrebačke međunarodne izložbe fotografije 16,5 x 23 cm. U katalogu nije bilo ni jedne jedine riječi posvećene polustoljetnom jubileju, tek kataloški popis zemalja, autora i njihovih fotografija. Pa valjda je tih pedeset godina zaslužilo makar i jednu prigodničarsku karticu teksta u katalogu? U dnevnom tisku je to bilo obilježeno.

Pa i taj bezazleni katalog, bez i jedne promidžbene političke riječi u prilog tadašnjem režimu, bio je dovoljan da se nakon Drugog svjetskog rata Fotoklub Zagreb kazni obustavom održavanja međunarodne izložbe fotografije. Nova vlast je tada odnijela klupsku arhivu, da se utvrdi da li je Fotoklub Zagreb bio u „službi okupatora“. Očigledno nije nađeno ništa kompromitirajuće. Nasreću, u klub je tada došao Jure Mažuran, s određenim zadatkom (1950.). Kada je spoznao o kakvoj se društvenoj organizaciji radi, zahvaljujući njegovom iskazu, sa Kluba je skinuta stigma i Klubu je omogućeno da održi svoju novu međunarodnu izložbu (1951.) nakon punih devet godina. Ovdje samo navodim, da je Jure Mažuran od tada pa do svoje smrti bio veliki zagovornik i reklo bi se dobrotvor, ne samo Fotokluba Zagreb već i hrvatskog fotoamaterskog pokreta te ih mnogo puta pomagao i materijalno i organizacijski. Ali pri tome je deveta po redu izložba iz 1942. poništena (kao da nije postojala) i godine 1951. održana nova pod istim rednim brojem.

Što sam htio reći? Pedeset godina postojanja fotoamaterskog pokreta prošlo je bez i jedne prigodničarske kartice povijesnog prikaza tog pokreta. Taj pokret to nije zaslužio nakon svega što je doprinio hrvatskoj fotografskoj kulturi. A da se ipak potpuno ne izgubi u tami zaborava, možemo zahvaliti Mladenu Grčeviću i njegovoj magistarskoj radnji *Razvoj umjetničke fotografije u Hrvatskoj od 1891. do 1941.* (1965.), pri čemu je mudro izbjegao 1942. godinu, kao i poništenu devetu izložbu. Skoro četvrt stoljeća od tada to još uvijek nije bilo preporučljivo.

O tom sam događaju razmišljao u prigodi 75. godišnjice osnutka prvoga hrvatskog fotografskog kluba (1967.), kada sam preuzeo dužnost tajnika Fotokluba Zagreb. I ta je godišnjica također prošla skoro neprimjećena. To me je potaklo da učinim sve, kako bi se stanje zaborava prekinulo. Klubu je to pošlo za rukom tek 1978. zahvaljujući našem članu Mitji Komanu, vrsnom grafičaru i fotografu, djelatniku Grafičkog zavoda Hrvatske, koji je uspio nagovoriti svoga direktora (OOUR-a DRUK) da sufinanciraju tiskanje jedne knjige. Tako je ostvaren dugogodišnji san i tiskana prva fotomonografija u nakladništvu Fotokluba Zagreb pod nazivom *Zagrebačka fotografija-Almanah.*

Almanah – Zagrebačka fotografija (1978.)

Veselje je u klubu bilo ogromno. Pojavila se knjiga, enciklopedijskog formata, tiskana u bakrotisku sa tekstovima na tri jezika. No kratkog vijeka. O tome sam detaljno pisao u poglavlju *„Almanah Zagrebačka fotografija – krajnji domet jedne generacije* pa to ovdje neću ponavljati. No zašto to ovdje spominjem? Kao i u slučaju *IX. međunarodne izložbe umjetničkog svjetlopisa*, kada je klub bio kažnjen sa devet godina zabrane održavanja te izložbe i ovom prigodom slijedila je zabrana (osim standardnih kataloga izložbi) daljnje izdavačke djelatnosti kluba. U ovom poglavlju, samo pregleda i kronologije radi, dajem popis svih izdanja Fotokluba Zagreb
Aktera iz toga vremena više nema, ja sam jedini preostali, i stoga to iznosim da se ne zaboravi.

Nova prigoda, da sa klub počne baviti i izdavaštvom dogoditi će se tek nakon Domovinskog rata, koncem devedesetih godina prošlog stoljeća, kada je za predsjednika Kluba imenovan Vinko Šebrek. Tada sam već imao spremljen rukopis za knjigu posvećenu stotoj obljetnici Kluba. Šebrek je zahvaljujući poznanstvu uspio ishoditi suglasnost Ružice Cigler glavne i odgovorne urednice *Večernjeg lista*, da se priprema za tu knjigu badava obavlja u večernjim satima u njihovoj tiskari. Zahvaljujući divnim ljudima, Branku Vujanoviću, Saši Bijeliću i Goranu Bašiću, koji su taj rad odradili besplatno, tiskana je na samom početku novog milenija knjiga pod nazivom:

Fotoklub Zagreb, 1892.-1992., prilozi za povjesnicu (2000.)

Tom se knjigom otvorila nakladnička era Fotokluba Zagreb, koja je potrajala sve do godine 2018. i rezultirala nakladništvom devet knjiga.
Knjigom je obuhvaćeno je razdoblje Fotokluba Zagreb, od godine 1892. do 1992. (uvjetno za neke događaje do 2000. godine kada je knjiga tiskana).
Bila je to prva knjiga, nakon magistarske radnje Mladena Grčevića (koja je obradila povijest Foto kluba Zagreb u razdoblju između dva Svjetska rata), kojom se nastavila povijest Fotokluba Zagreb od Drugog svjetskog pa do Domovinskog rata. Radi sveukupne preglednosti u ovoj knjizi je na početku, u jako skraćenoj verziji dat i pregled povijesti Kluba od njegovih početaka pa do Drugog svjetskog rata.
Knjigu sam pisao u za to doista nepogodnom vremenu od 1990 pa do 1992. Namjera mi je bila objaviti knjigu tijekom 1992. u povodu stotinu godina Fotokluba Zagreb, ali su tadanji događaji (agresija i Domovinski rat) to spriječili.
Unatoč njenoj nepotpunosti i skraćenoj verziji, na moje iskreno rečeno iznenađenje, kao prva knjiga na tu temu, dobila je dosta povoljne ocjene.
Povoljne ocjene, na gore navedenu knjigu navele su me na pomisao obrade nastanka i razvoja fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj, jer sam za tu temu imao obilje neiskorištenog materijala u svome arhivu. Smatao sam da bi i to bilo korisno zabilježiti da se ne zaboravi. Tako je došlo do moje odluke odmah u nastavku opisati, prema tada dostupnim podacima, i fotoamaterski pokret u Hrvatskoj. Rezultiralo je to knjigom:

Fotoamaterski pokret u Hrvatskoj (2003.)

Tako je nastala knjiga, koja je tretirala fotoamaterski pokret u Hrvatskoj od njegovih početaka pa do također dvijetisućih godina.
I ta je knjiga, slično prethodnoj početke fotoamaterskog pokreta obradila u vrlo skraćenoj verziji i uglavnom se zadržala na detaljnijem opisu događaja između Drugog svjetskog i Domovinskog rata (od četrdesetih do devedesetih godina prošlog stoljeća).
Slično prethodnoj i ta knjiga po istom kriteriju dobila dobre ocjene.

Ovdje se više ne bih zadržavao oko tih dviju knjiga. Ovo stoga što će na ove dvije teme slijediti u budućnosti nove knjige, kao dopune i proširenje prethodnih. Naime, istražujući i pišući knjige na zadane teme, pojavljivao se trajno problem da sam opisujući nove događaje prikupio i nova dragocjena saznanja koja su se odnosila na razdoblje obuhvaćeno prethodnim izdanjima. Pitanje je bilo što s njima? Naknadno tiskati djelomične nadopune prethodnih knjiga, kao posebne separate, ne bi imalo smisla, jer bi se oni morali dodavati prethodnim knjigama, što bi praktički bilo teško izvedivo. Stoga su se kao jedina moguća rješenja nametnula nova obnovljena, proširena i dopunjena izdanja prethodnih knjiga. Na koncu to nije ništa novo. Milijuni knjiga diljem svijeta tiskaju se na takav način.

Fotomonografija Majstori hrvatske fotografije[104] (2006.)

Tijekom dugog niza godina, sakupljajući fotografije za klupsku *Zbirku hrvatske fotografije*, često sam razmišljao kako skrenuti pozornost najšire hrvatske kulturne javnosti na našu Zbirku i velike vrijednosti koje ona sadrži. Povremeni napisi koji su se u tom smislu od naše strane pojavljivali, u raznim sredstvima informiranja, nisu davali nekih većih rezultata. Trebalo je načiniti jedan veći iskorak prema prezentiranju naše Zbirke javnosti.

Godine 2000. raspravljajući na tu temu prof. Kuzmić daje prijedlog da se ide razgovarati sa dr. Kuzmanovićem, tadašnjim glavnim i odgovornim urednikom *Vijenca*, časopisa za kulturu, umjetnost i znanost Matice hrvatske i predloži pokretanje jednog velikog projekta u *Vijencu* pod nazivom *Iz Zbirke hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb*. U okvirima toga projekta obradili bi i objavili biografski podaci i dale likovne analize sa reprodukcijama fotografija najpoznatijih autora iz Zbirke. Projekt ne bi bio vremenski ograničen, a obuhvatio bi vremensko razdoblje od 30-ih do 80-ih godina prošlog stoljeća, tj. dok ne bismo objavili sve najznačajnije autore.Tako je u siječnju 2000. došlo do susreta prof. Kuzmića i tajnika kluba Vladka Lozića s dr. Kuzmanovićem, koji je pažljivo saslušao ideje i prijedloge Fotokluba Zagreb. Kao vrhunski intelektualac široke kulture dr.Kuzmanović je odmah uvidio korisnost projekta, kako za *Vijenac* tako i za afirmaciju hrvatske fotografije, te odmah prihvatio naše prijedloge.

Već od sljedećeg mjeseca, veljače te godine, započela je realizacija predloženog programa.Tako je tijekom 2000. u *Vijencu* obrađen 21 fotograf i u nastavku projekta u 2001. godine čak 24 fotografa.

[104] Zdenko Kuzmić, Vladko Lozić, *Majstori hrvatske fotografije*, fotomonografija, Matica hrvatska, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2006.

Ovdje valja posebno istaći, da su se tako na stranicama *Vijenca* u 2000. i 2001. pojavili, po prvi puta na jednom mjestu 26 autora iz vremena tzv. *zagrebačke škole fotografije*, iz 30-ih godina prošlog stoljeća. Premda su mnogi autori, tijekom vremena, pisali o *zagrebačkoj školi fotografije*, koliko mi je poznato, prvi su se puta sada sistematski objavili na jednom mjestu radovi fotografa *zagrebačke škole*, o kojem fenomenu je u raznim napisima u drugoj polovici prošlog stoljeća bilo mnogo svojevoljnih tumačenja.
U 2002. obrađena su 22 autora, a isto tako i u 2003. i 2004. Reklo bi se već uhodani i dobro prihvaćeni projekt odvijao se i dalje bez problema. Međutim, nakon iznenadne smrti prof. Kuzmanovića, naslijedio ga je na mjestu glavnog i odgovornog urednika dotadašnji zamjenik glavnog urednika Ivica Matičević. On očito nije imao iste poglede na ovaj projekt, pa je tijekom 2005. godine došlo prvo do neredovitog objavljivanja, da bi u rujnu te godine, bez ikakvog obrazloženja, ta rubrika bila maknuta iz *Vijenca.*

Koje su bile posljedice tog ukidanja? Prof. Kuzmić i ja imali smo viziju da se na jednom mjestu, u *Vijencu*, objavi najbitnije o fotografima iz *Zbirke hrvatske fotografije* Fotokluba Zagreb u vremenskom razdoblju od 30-ih do (zaključno) 80-ih godina prošlog stoljeća. Time bi se zaokružilo i prezentiralo jedno izuzetno uspješno razdoblje hrvatske fotografije. Nakon tog razdoblja je slijedio nametnuti rat i agresija na Hrvatsku, što je značilo i potpuno nove uvjete za hrvatsku fotografiju u najširem smislu. Prekidom tog projekta ostalo je neobjavljeno još 17 fotografa iz 80-ih godina, čime je okrnjena predviđena cjelina. Pokušavao sam stupiti u kontakt s urednikom Matičevićem da saznam razloge takve njegove odluke, ali bez uspjeha. U Uredništvu su mi rekli da im je zabranio da mi daju njegov telefonski (ili mobitel) broj. O tempora o mores!

Prigodom prvih susreta s pok. dr. Kuzmanovićem 2000. godine prof. Kuzmić i ja imali smo viziju tiskanja jedne reprezentativne fotomonografije na temelju objavljenih materijala u *Vijencu*. Zajednički smo dali i ime takvoj knjizi *Majstori hrvatske fotografije iz Zbirke fotografije Fotokluba Zagreb*. U svezi s time, a temeljem Javnog poziva Ministarstva kulture za podnošenje ponuda za potporu izdavanja knjiga u 2004., Fotoklub Zagreb je podnio svoju molbu za dobivanje 80.000 kn za tiskanje fotomonografije. Istovremeno je tražio ponude za tiskanje te knjige od Grafičkog zavoda Hrvatske, Birotiska i Kratisa, koje je dobio. Obratio se i Školskoj knjizi s istim zahtjevom, predlažući pritom kao varijantu i sunakladništvo, ali nije dobio odgovor.

Našu molbu za tiskanje knjige Ministarstvo nije prihvatilo u cijelosti, već je za tu namjenu klubu odobreno u 2004. godini samo 15.000 kn za pripremne radove. Navedena sredstva trebalo je ili potrošiti ili vratiti natrag Ministarstvu. Stoga smo krenuli u realizaciju druge solucije. Naime, do 2004. pripremne radove za tiskanje *Vijenca* obavljala je tvrtka Kolumna u vlasništvu g. Petra Tadića sina našeg (tada već pokojnog) uglednog člana kluba, povjesničara umjetnosti Krešimira Tadića. Kolumna je pripreme za tisak u *Vijencu* pohranjivali na CD-ove i arhivirala kod sebe. Te godine klub je naručio od Kolumne da nam prirede na jednom CD-u sve do tada objavljene tekstove i na više CD-ova prirede za tisak sve objavljene fotografije, što je i učinjeno.
I 2005. godine Fotoklub Zagreb se natjecao kod Ministarstva kulture za financiranje ovog projekta u cijelosti. No, i za tu godinu klubu je odobreno opet samo 15.000 kn s kojima nije ništa mogao učiniti.

Za 2006. godinu Ministarstvo kulture je na naše traženje odobrilo 50.000 kn, ali ni s time nismo mogli tiskati knjigu. Već se pomišljalo na najgoru moguću soluciju - vratiti Ministarstvu odobrena sredstva. Tada smo se još kao posljednji pokušaj za tiskanje fotomonografije obratili Matici hrvatskoj**,** vlasnici *Vijenca*. S maketom kompletne knjige najavio sam se gospođi Jeleni Hekman, glavnoj i odgovornoj urednici svih matičinih izdanja. Prigodom susreta pokazao sam joj maketu i predložio suizdavaštvo Kluba i Matice hrvatske. Gospođa Hekman je pažljivo pregledala predočenu joj maketu knjige i odmah se oduševila sa mogućnošću tiskanja knjige. Nakon par dana javila nam je da Matica ulazi u projekt tiskanja knjige. Tom prigodom načinjen je ugovor. Prema ugovoru

obveze kluba bile su priprema rukopisa za tisak, sa svim potrebnim tekstovima te fotografijama i ostalim likovnim materijalom. Klub se također obvezuje namiriti troškove pripreme, kao i sve autorske honorare. Matica hrvatska se obvezuje snositi troškove tiskanja knjige i njene distribucije. Naklada od 1000 primjeraka dijeli se na dvije jednake polovice, za Maticu i Klub.

Još par riječi u svezi s pisanjem tekstova za knjigu. Izuzetno lijepi proslov pod nazivom *Svjetlopisci vlastitih svjetova* napisao je akademik Tonko Maroević. Dalje slijedi kratki tekst Zdenka Kuzmića pod nazivom *Čarolija slike*. a nakon njega napis Vladka Lozića pod nazivom *Kako je nastala ova knjiga*. Stvarajući ovu knjigu uvidjeli smo da prigodni tekstovi, koje je u *Vijencu* objavljivao prof. Kuzmić, od autora do autora, nisu bili upotrebljivi u ovoj knjizi. Trebalo je načiniti jedan novi integralni tekst, potpuno drukčiji, što je prof. Kuzmić učinio. Tako je nastao novi tekst pod nazivom *Priče iz tamne komore*. Slijede ilustracije 121 autora. Već tijekom projekta za *Vijenac* pokazalo se da je pisanje biografija izuzetno naporan posao. Trebalo je pretraživati po mnoštvu starih kataloga i novinskih napisa, a u više navrata i stupiti u kontakte s obiteljima pokojnih autora, što je često puta bilo vrlo mučno. Na kraju ove knjige dane su abecednim redom sređene biografije autora koji su objavljeni u *Vijencu.*
Zahvaljujući tako gospođi Jeleni Hekman, na čemu joj svi hrvatski fotografi duguju najveću zahvalnost, fotomonografija *Majstori hrvatske fotografije* izašla je iz tiska u svibnju 2006.

Grafički dizajn knjige povjeren je Branku Vujanoviću (i Studiju Anker), čovjeku izuzetne likovne kulture, koji je godinama uređivao katalog za *Zagreb salon*, međunarodnu izložbu fotografije. Knjigu je oblikovao prvorazredno. Za cijelo vrijeme tiskanja knjige, u Grafičkom zavodu Hrvatske (koji za Maticu hrvatsku tiska matičina izdanja) Branko Vujanović je proveo u tiskari kontrolirajući svaki detalj tiska.

Knjiga je primljena izuzetno povoljno i za nju smo dobili sa raznih strana mnoge pohvale. Naše je veliko zadovoljstvo bilo kada smo od Nacionalne i sveučilišne knjižnice, rujna 2006., primili dopis u kome nas izvještavaju da je ugledni žiri za 2006. [105] u domeni monografske literature među najljepše knjige uvrstio i našu fotomonografiju. Tom prigodom također se napominje da će knjiga biti izložena u sklopu Sajma knjiga u Frankfurtu od 4. do 8. listopada 2006. te na Leipziškom sajmu od 22.do 25. ožujka 2007. nakon čega ostaje u trajnom vlasništvu Njemačkog muzeja knjige i tiska. Knjiga je predstavljena (u izdanju knjiga Matice hrvatske) na Interliberu 2006. (Zagrebački velesajam dana 11. studenoga 2006.). Knjigu su predstavili Tonko Maroević, Vladko Lozić i Zdenko Kuzmić. Tako je jedan dugogodišnji napor (od 2000. do 2006.) uspješno priveden kraju.

Fotomonografija *Slike vremena*[106] (2007.)

Premda je od *Almanaha Zagrebačka fotografija* prošlo mnogo desetljeća (1978.) u Fotoklubu Zareb je ostala želja da se nastavi priča o kontinuitetu izložbene djelatnosti. Ideja se oživotvorila tek 2007. godine, nakon punih 29 godina. Za to je iskorištena prigoda uz 115. obljetnicu kluba (1892. – 2007.), znajući da je pravilo da uz velike obljetnice i sredstva lakše stižu. Knjiga je obuhvatila

[105] Žiri u sastavu: akademski slikar Marcel Bačić, dr.Josip Bratulić, dizajner Luka Gusić, akademik Tonko Marojević i i gospodin Radovan Radovinović, dopis Nacionalne i sveučilišne knjižnice, u Zagrebu, 20.rujna 2006., kojim se obavještava da je fotomonografija uvrštena u izložbu Book Art International koja se održava u sklopu Sajma knjige u Frankfurtu od 4.do 8. listopada 2006., te Leiziškog sajma od 22. do 25. ožujka slijedeće godine. Izabrane knjige bit će izložene na posebnom mjestu na frankfurtskom sajmu 2006., dvorana 4.1, štand Q 119,te Na sajmu u Leipzigu 2007. Nakon toga ostaju u trajnom vlasništvu Njemačkog muzeja knjige i tiskarstva, pismohrana autora knjige.

[106] Zdenko Kuzmić, Vladko Lozić, Vinko Šebrek, *Slike vremena*, fotomonografija, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2007.

vremenski period od 30-ih godina prošlog stoljeća do prvih godina novog stoljeća i novog milenija. Zapravo pregled je trebao završitio koncem 20. stoljeća. No, obzirom da je tiskana u 2007. trebalo je, barem djelomično, uključiti i nove autore. Prvobitna je koncepcija bila, 115 fotografija uz 115 godina Kluba, ali se od toga odustalio. Na koncu je broj fotografija porastao na 125 i to 100 iz 20. stoljeća i 25 autora novije generacije.
Tekstove za knjigu napisali su Zdenko Kuzmić, Vladko Lozić i Vinko Šebrek. U tekstualnom prikazu posebno je podvučeno da su fotografije u knjizi izabrane iz fundusa *Zbirke hrvatske fotografije* Fotokluba Zagreb, promovirajući i na takav način *Zbirku.*

Knjiga 115 godina Fotokluba Zagreb (2009.)

Kada sam se prihvatio pisanja nove knjige na temu povijesti Fotokluba Zagreb, od prvog njenog izdanja iz 2000. godine bilo je prošlo osamnaest godina. Dosta kratko ali i dovoljno dugo da se zapišu i ti događaji koji su se događali u jedno burno vrijeme.
Ta je knjiga dopunjena, kako nekim novim istraživanjima u odnosu na prethodno izdanje, tako i događajima koji su se u Klubu dogodili nakon domovinskog rata da dana izdanja knjige.
No već kod recenzije te knjige doći će do neslaganja između autora i urednika knjige oko koncepcije knjige, prema čijem bi se mišljenju trebala pisati praktički nova knjiga. Kako se s tim nisam mogao složiti to je imalo za posljedicu da se urednik povukao i knjiga je tiskana bez urednika što nikome, kako će se poslije vidjeti, nije smetalo da se knjiga prihvati kao *dokument jednog vremena* te se danas navodi kao stručna literatura.

Fotomonografija Stoljeće promidžbe fotografije[107] (2010.)

Održavanjem *33. Zagreb salona* u Muzeju Mimara 2010. godine navršilo se ravno stotinu godina od održavanja prve izložbe umjetničke fotografije 1910. u Umjetničkom paviljonu. Bilo je razmišljanja, da se tom prigodom pokuša održati salon u Umjetničkom paviljonu, ali se ubrzo odustalo. Za takav projekt nije bilo snage ni sredstava.
Taj rijetki jubilej, čak i u svjetskim relacijama, trebalo je obilježiti na doličan način. Razmišljajući o tome, ideja se nametnula sama po sebi. Trebalo je tiskati knjigu u kojoj će se na pregledan način prikazati u najkraćim crtama sve zagrebačke izložbe fotografije u proteklih stotinu godina. Za ovo je bilo i više nego mnogo razloga, jer današnje generacije nemaju nikakve predodžbe o prošlim izložbama, što je i razumljivo.
Nakon raznih rasprava knjiga je konačno koncipirana tako da se u prvom dijelu daje kronologija razvoja fotografije u Hrvatskoj. U drugom dijelu slijedi kronologija međunarodne zagrebačke izložbe. To je riješeno tako, da je za prikaz svake izložbe napravljen izbor od šest fotografija iz svakog kataloga, predočena slika naslovne stranice kataloga i dati osnovni karakteristični podaci o izložbi. U trećem dijelu navode se citati - karakteristični isječci iz tiska. U četvrtom dijelu daju se sličice reklama, sadržanih u katalozima.

Do *28. Zagreb salona* izložba nije imala svoj prepoznatljiv logo. Toga se posla prihvatio Zlatko Rebernjak i dao likovno rješenje, koje se zadržalo do danas, kao prepoznatljiv simbol izložbe. Na

[107] Vladko Lozić, *Stoljeće promidžbe fotografije*, fotomonografija, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2010.

temelju tog rješenja, kao ideje, Slavko Čosić oblikuje prekrasnu plaketu izložbe koja će se primjenjivati sve do *34. Zagreb salona*, kada je napuštena na račun lošijeg rješenja. Na koncu, da ova knjiga dobije zaista lijepi završetak, pobrinuo se Čedomil Gros koji je pribavio podatke o sunčanoj uri s pročelja kuće u Tkalčićevoj ulici broj 25, a koji je poslužio kao ideja Zlatku Rebernjaku za izradu loga Salona.

Rebernjak je na uvid dobio sve kataloge i uzimajući od njih ponajbolje karakteristične detalje, grafički oblikovao i uredio knjigu izuzetnog i prepoznatljivog izgleda. Sljedom davno zacrtane koncepcije u njoj su svi tekstovi na hrvatskom i engleskom jeziku. Prvi dio knjige zahtjevao je posjetu i kontakte sa Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom, radi dobivanja potrebne dokumentacije. Moram istaknuti ljubaznost zaposlenika, koji su mi najpripravnije stavili na raspolaganje (jasno fotokopije dokumenata) svu traženu dokumentaciju.
Tom prigodom palo mi je na pamet zamoliti da dobijem na ruke, na uvid, prvu domaću fotomonografiju Ivana Standla *Fotografijske slike iz Hrvatske*. Zaposlenik me je pogledao iznenađeno, uz komentar da tu monografiju baš ne daju često na uvid, ali mi je udovoljio želji. Moram priznati, da sam doista bio uzbuđen držati u rukama taj originalni prvorazredni fotografski dokument naše kulturne baštine iz daleke 1875. godine.

Fotomonografija *U susret vremenu*[108] (2013.)

Zadnja knjiga u toj seriji namijenjenoj međunarodnoj promociji Fotokluba Zagreb bila je fotomonografija *U susret vremenu.*
Nakon Almanaha *Zagrebačka fotografija*, preko dviju fotomonografija *Majstori hrvatske fotografije* i *Slike vremena*, te knjige *Stoljeće promidžbe fotografije,* kompletno predstavljanje Fotokluba Zagreb u inozemstvu trebalo je biti zaokruženo još jednom fotomonografijom, u kojoj se obuhvaćaju i predstavljaju autori novog milenija.
Na temelju Odluke i suglasnosti Upravnog odbora kluba prihvatio sam se toga zadatka. Knjiga je završena i tiskana 2013. Izbor autora za ulazak u knjigu bio je izuzetno težak, jer osim kriterija kvalitete veličinu knjige diktirala su i prikupljena sredstva.
I da zaključim, s ovih pet knjiga - fotomonografija, u kojima je likovni dio popraćen odgovarajućim potrebnim tekstovima, na hrvatskom i engleskom (*Almanah Zagrebačka fotografija* još i na njemačkom), Fotoklub Zagreb se predstavlja cijelom svijetu. Bilo je zamišljeno da se svih pet knjiga stave u odgovarajući ovitak i pošalju u niz svjetski poznatih muzeja, ali to nažalost nije učinjeno.

Fotomonografija *Trajanje u vremenu* (2018.)

Fotoklub Zagreb će u godini 2018. uspjeti iznaći sredstava za tiskanje još jedne fotomonografije u povodu sto dvadeset pet godina svoga postojanja. U njoj će se objaviti izbor radova od ukupno 158 autora od tridesetih godina prošlog stoljeća do recentnih autora, od svakog po jedna fotografija. Na takav način zaokružiti će se serija fotomonografija koje u svom nazivu simbolički koriste *vrijeme (Slike vremena, U susret vremenu, Trajanje u vremenu).*

[108] Vladko Lozić, *U susret vremenu*, fotomonografija, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2013.

Na žalost pomanjkanje sredstava onemogućilo je prijevod tekstova na strani jezik. Tekstove za ovu fotomonografiju napisali su Hrvoje Mahović i Vinko Šebrek.

Prigodna publikacija povodom obnove Fotokluba Zagreb nakon potresa 22.3.2020. [109] (2021.)

Nakon katastrofalnog zagrebačkog potresa 22.3.2020. Fotoklub Zagreb pretrpio je velika oštećenja u klupskim prostorijama.
Izuzetnim zalaganjem predsjednika Kluba Hrvoja Mahovića i njegovog tima, Klub je obnovljen zahvaljujući novčanim prilozima članova Kluba i njegovih prijatelja u zemlji i inozemstvu.
Za obnovu Kluba od Ministarstva kulture i Grada Zagreba Klub nije dobio nikakovu pomoć. Dapače, bilo je i birokratskih zabrana obnove Kluba samodoprinosom člamnova.
Knjiga predstavlja vrijedan dokument obnove Kluba.

Prigodna publikacija povodom 130 godina Fotokluba Zagreb (2022.) [110]

U povodu okrugle godišnjice (130 godina) svoga postojanja, Fotoklub Zagreb je tiskao prigodnu publikaciju u kojoj je tekstom i slikama zabilježen taj događaj.
U drugom dijelu publikacije, pod nazivom *Ukorak s vremenom* dat je izbor radova autora koji su se pojavili u zadnjih pet godina u Klubu.
Posljednji tri knjige nisu tiskane u velikim formatima, kao prethodne, već su veličine 21 x 21 cm kao i katalozi Zagreb salona.

Napomena:

Smatram za korisno, ovdje napomenuti, da se je na hrvatskom području tijekom dvadesetog stoljeća tiskao niz fotografskih časopisa među kojima se nalazio i časopis *Suvremena fotografija, kojeg je nakladnik bio Fotoklub Zagreb.*
Kompletan pregled dat je u poglavlju XI. –Prilozi.

---

[109] Neda Rački, Hrvoje Mahović, *Prigodna publikacija povodom obnove Fotokluba Zagreb nakon potresa 22.3.2020,* Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2021.

[110] Vladko Lozić, Hrvoje Mahović, Neda Rački, *Prigodna publikacija povodom 130 godina Fotokluba Zagreb,* Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2022.

V. VIRUSNA PANDEMIJA I ZAGREBAČKI ZEMLJOTRES (22.03.2020.)

Virusna pandemija

Odlukom Ministarstva zdravstva od 11.03.2020. proglašena je epidemija bolesti COVID-19 uzrokovana virusom SARS-Co-V-2. Posljedice toga bile su šok u globalnim ekonomskim kretanjima pa tako i u Republici Hrvatskoj.
Bolest se POJAVILA U Kini ali se početkom 2020. proširila i izvan Kine, zahvatila je sve kontinente, a u zahvaćenim područjima provode se zdravstvene mjere prevencije i praćenja bolesti. Svjetska zdravstvena organizacija u ožujku 2020. proglasila je pandemiju bolesti COVID-19. Broj oboljelih i umrlih mijenja se iz dana u dan. Sredinom srpnja 2022. u svijetu je zabilježeno oko 557 917 000 oboljelih te oko 6 358 900 umrlih; u Hrvatskoj je ukupno oko 1 168 000 oboljelih, a umrlih oko 16 150. (Prema istraživanju objavljenom u siječnju 2020. u časopisu *The New England Medical).*

U skladu sa preporukama Nacionalnog stožera civilne zaštite to je imalo za posljedicu polovicom mjeseca ožujka 2020. prekid svih klupskih normalnih aktivnosti, oi čemu je predsjednik kluba mailom obavijestio članstvo ali da će se privremeno pa na dalje održavati međusobno elektroničko komuniciranje.
Prva posljedica te odluke bila je da se nije mogla održati redovita godišnja skupština u ožujku te godine ali ju predsjednik kluba organizira kao elektoničku.
Radi toga ništa nije ukazivalo da Klub neće moći do daljnjega na takav način funkcionirati.

Zagrebački zemljotres

Dana 22. ožujka 2020. Zagreb i šire zagrebačko područje u 6 sati i 24 minute pogodio je snažan potres magnitude M=5.5 prema Richteru. Nakon glavnog potresa uslijedio je čitav niz brojnih naknadnih potresa (do kraja 2021. godine zabilježeno je oko 3500 potresa, od kojih je u prvoj godini zabilježeno oko 3200). U povijesnom središtu grada zabilježene su veće materijalne štete, oštećen je i vrh južnog tornja Zagrebačke katedrale.[Gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić proglasio je 23. ožujka 2020. prirodnu nepogodu uzrokovanu potresom na području Grada Zagreba.[Bio je to treći najjači potres u Zagrebu nakon Velikog potresa 1880. godine.[Potres se dogodio u doba pandemije koronavirusa u Hrvatskoj.
U zemljotresu je u Zagrebu, više ili manje, oštećeno oko 160.000 stambenih zgrada i drugih objekata.
Gradska plinara, iz sigurnosnih razloga istoga dana iskapča plin a isto tako električku struju HEP.
Sve je vodilo na to da će Klub praktički prestati postojati.
Bio je to najužasniji događaj u dugoj povijesti Fotokluba Zagreb kada je u rano jutro u trenutku od samo deset sekundi Klub bio teško oštećen i postao neupotrebljiv. Prizor je bio zastrašujući. Popucali zidovi, otpadnuta žbuka sa stropova, uništene instalacije i oprema.

VI. OBNOVA FOTOKLUBA ZAGREB I ČETVRTI VELIKI USPON KA VRHU SVJETSKE FOTOGRAFIJE (2022.)

Posljedice pandemije i zemljotresa u 2020.godini

Posljedice pandemije bilu su da su u Klubu obustavljena sva klupska događanja; izložbe, susreti, predavanja, i ostali oblici djelovanja.
Nakon zagrebačkog zemljotresa takovo je stanje definitivno potvrđeno.

Na ovom mjestu moram se vratiti malo u natrag.
Na izbornoj godišnjoj Skuptini 2015. svoju su kandidaturu za mjesti predsjednika kluba podnijeli Krešimir Mehičić i Hrvoje Mahović od kojih je Mehičić pripadao tada nekoj srednjoj a Mahović mladoj, novoj, generaciji. Mehičić je tada izjavio da će kao predsjednik raditi sve što bude potrebno. Za razliku od njega Mahović je ponudio vrlo detaljan i opsežan program svojega rada kao predsjednika i pobijedio na izborima i postao novi predsjednik Kluba.
Bilo je pitanje kako će se snaći jer u tom je trenutku imao samo 29. godina. Tim više jer je to bila druga tekuća godina u realizaciji Zagreb salona, dakle godina otvorenja izložbe. Na moje iznenađenje prišao mi je sa iskrenom molbom da mu pomognem jer o organizaciji i održavanju salon praktički nije znao mnogo. Ta me je iskrenost oduševila i tada sam mu napisao sve faze organizacije izložbe koju je on besprijekorno izveo.
Tada mi je postalo jasno da se je, na sreću Kluba, u pravo vrijeme, pojavio novi vođa.
Događaji tijekom pandemije i nakon zemljotresa to su samo potvrdili.

Ta 2020. bila je presudna za opstanak Kluba**.**

U tom trenutku dolazi do izražaja odlučnost i organizacijske sposobnosti Hrvoja Mahovića kao predsjednika Kluba. On se ne predaje, nije klonuo duhom, što bi velika većina na njegovom mjestu učinile.
U nemogućim uvjetima Mahović organizira virtualne i telefonske sjednice Upravnog odbora. Tijekom 2020. Upravni je odbor održao čak 10 što elektroničkih što telefonskih sjednica a zaključke sa svojih sjednica redovno slao Nadzornom odboru i članovima Kluba.
Organizira klupski život nizom virtualnih izložbi. Kontaktira, dogovara i organizira izložbe u galerijama u Zagrebu i Hrvatskoj koje su spremno ustupile svoje izložbene prostore za klupske izložbe,
Šalje elektroničkim putem sve potrebne obavijesti članovima Kluba.

Vrhunac njegovih nastojanja da se ne prekine klupski život bio je, kada je u lipnju 2020. oglasio prijavljivanje izlagača za *39. Zagreb salon*, koji će biti praćen standardnim katalogom. Izložba je otvorena u prostoru Nacionalne i sveučilišne knjižnice u studenome 2020.

Mahović organizira timove za razne vrste djelatnosti i dijeli zadatke.
-U stanu Biljane Knebl odvijale su se potrebne klupske aktivnosti (sjednice Upravnog odbora, žirirale izložbe – čak i 39. Zagreb salon, skladištili okviri, katalozi, organizirala otprema kataloga izlagačima, uokvirivale fotografije u okvire za izložbe i druge aktivnosti koje bi se inače obavljale u Klubu.
-Tekstove za kataloge pisala je Neda Rački
-Dizajne kataloga odradili su Biljana Knebl, Petra Kukučka i Nenad Martić.
-Izložbe su postavljali (izvan Kluba) Biljana Knebl. Neda Rački, Vlasta Štalekar i Zvonko Radičanin, što je podrazumjevalo pakovanj, prijevoz okvira sa fotografijama do raznih drugih izložbenih prostora.
-Za kontakte sa medijima (TV, radio i tisak) kao i objave o Klubu na Facebooku i Instagramu bile su zadužene Vesna Špoljar, Vlasta Štalekar, Mary Crnković Pilaš i Ivana Paleščak.
-Brigu oko realizacije Zagreb Salona preuzimaju mna sebe Neda Rački, Biljana Knebl, Zvonko Radičanin, Hrvoje Mahović i Matija Pavić.

- Klubske financije, kao i natječajnu dokumentacije i izvješća po izvršenim aktivnostima odradili su Matija Pavić i Mahović.
To su bili već rutinski poslovi, za klupske entuzijaste, ali u mnogo težim, izuzetnim okolnostima.

Građevinski radovi u 2020. godini

Kao prioritetni zadatak postavila se je građevinska obnova Kluba i osiguranje za to potrebnih sredstava. Kompleksni posao cjelokupne obnove Kluba od sakupljanja dokumentacije, osiguranja financijskih sredstava (donacija), izvođenja radova i njihov nadzor, koordinacija svih ostalih poslova pao je na leđa Mahovića, koji je taj teški zadatak maestralno obavio.
-Statičari koji su pregledali zgradu dali su joj žutu naljepnicu, stavili zgradu izvan uporabe, ali su konstatirali da se štete mogu otkloniti uz velike troškove obnove zgrade.
-Konstatirano je da cijevi za plin propuštaju u cijeloj zgradi te ih treba mijenjati. U svezi sa tim trebalo je i stari plinski bojler zamijeniti sa novim kondenzacijskim.
-U zemljotresu je došlo do urušavanja svih dimnjaka pa ih je trebalo ukloniti, a one u funkciji oboviti.
-Bilo je potrebno očistiti tavan od velike količine desetljećima prikupljenog „smeća“ koje je imalo veliku težinu i predstavljalo veliku opasnost da se ne bi urušilo u Klub.
- -U Klubu je veći dio stropova bio uništen i raspucan. Nosivi zid između galerije i digitalne prostorije bio je napuknut kao i dio zida u tajništvu koji je bio jako raspuknut.

Na obnovu i troškove obnove zgrade Klub nije mogao utjecati, ali je Mahović poduzeo niz koraka da se priđe građevinskoj obnovi Kluba. Tu se je suočio sa nizom velikih poteškoća
Od Grada je zatraženo da hitno sanira štetu jer je Grad bio vlasnik klupskih prostorija no odmah je bio vidljivo da obzirom na desetke tisuća prostora u vlasništvu Grada to će biti jako dugi period - možda godinama dok naš Klub dođe na red kada više neće postojati.

U sudaru sa gradskom administracijom Mahović tada doživljava bolna iskustva.
Na sastanku kod glavne referentice za Klub stavljeno je Mhoviću na znanje:
-Ured ne može ni djelomičnu ni punu obnovu jer za to nemaju predviđena stredstva.
-Predlaže se Klubu čekati novi Zakon, kako bi se vidjelo da li postoji m ogućnost da Grad pomogne Klubu u obnovi, ali prema tadanjem prijedlogu Zakona Klub ne bi imao nikakovo pravo za sredstva za sanaciju.
-Na prijedlog Mahovića ako sami financiramo obnovu možemo li barem biti oslobođeni plaćanja najamnine za onoliko godina koliko sredstava uložimo u obnovu slijedio je negativni odgovor. Može se jedino očekivati smanjenje najamnine za 2kn/m2 što bi značilko smanjenje najamnine za 400 kn.
-Na pitanje ako sami uredimo vlastiti prostor postoji li garancija da nas Grad u slijedećem periodu neće izbaciti iz našeg prostora dobijen je odgovor da se priprema novi ugovor za sve najmoprimce po kojem Grad može još jednostavnije izbaciti najmoprimca iz gradskog prostora.
-Na pitanje da li postoji mogućnost da Klub dobije neki zamjenski prostor slijedio je negativni odgovor, jer nakon zemljotresa takovih prostora nema. Jedina olakotna okolnost bila bi ako Klub napravi plan amortizacije na 10 godina na uložena sredstva, ako Grad odluči izbaciti Klub iz postojećeg prostora tada bi dobili natrag povrat novca za preostale godine. Uzimajući u obzir gore navedno Mahović moli za dozvolu da Klub sam počne sa vlastitom obnovom svoga prostora ali je za to došla zabrana. Nakon niza sastanaka sa gradskom administracijom, podnašanja svih mogućih dokumenata Mahović je jedva isposlovao da se ta zabrana ukine tek 14.09.2020. Dakle od dana zemljotresa pa do dozvole da sam Klub može obnavljati svoj prostore, svojim sredstvima, izgubljeno je vremenski pola godine.
Mahović traži ponovno pregled statičara za klupski prostor i dobivanje njihovog nalaza kako bi

Grada na temelju istoga sanirao klupski prostor, kao i da se dok se to ne obavi Klub oslobodi plaćanja režija i najamnine prostora. Mahović također podnosi prijavu štete kao elementarne nepogode.
Također se upućuju zamolbe za privremenu obustavu plaćanja za VIP (A1 telefon i internet), za HRT pristojbu i komunalnu vodnu naknadu.
Vodi računa da se klupskoj administratorici i dalje osigurava njena plaća, i prijavljuje se na natječaj HZZ-a za osiguranje 3 minimalne plaće za Klupsku administratoricu, što govori i o ljudskoj osobini toga čovjeka.
U trenutcima kada prijeti obustava financiranja svih programa iz tehničke kulture za 2020. godinu Mahović hitno reagira i traži dostavu odobrenih sredstava za odobrene programe uz izjavu da će ih Klub sve realizirati. Šalju se dopisi na Gradski ured za kulturu, gradonačelniku i Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture.
Također se traži isplata sredstava i od Ministarstva kulture kako bi Klub mogao realizirati planirane programe.
Kada je bilo vidljivo da od Grada i Ministarstva kulture ne može očekivata materijalnu potporu za obnovu Kluba Mahović pokreće akciju prikupljanja donacija za obnovu Kluba.
Upućuje zamolbu za pomoć na stotine adresa članova Kluba i prijateljima kluba u zemlji i inozemstvu (fotoklubovi i fotografi iz Austrije, Italije, Kine, Koreje, Brazila, te mnogih drugih zemalja).
U znak klupske zahvalnosti, svima koji su svojim prilozima pomogli obnovi Kluba u poglavlju XI. - PRILOZI daje se popis svih donatora.

Također su zamoljeni članovi Kluba da daruju svoje kvalitetne fotografije, koje će se prodavati na aukcijama te tako i na taj način prikupljati sredstva. Organizira prodajne donatorske izložbe članova Kluba, od čega su sva prikupljena sredstva namijenjena obnovi. Rezultati su bili izvanredni i to je zapravo omogućilo da se priđe obnovi Kluba vlastitim sredstvima. Tim se radovima moglo pristupiti nakon detaljnog „besplatnog“ pregleda statičara koji su za obnovu dali „zeleno svjetlo“.
Obzirom na ukupna sredstva koja bi se mogla ostvariti Klub razrađuje tri varijante mogućeg proračuna; optimistički, realni i najcrnji scenarij. Upravni se odbor odlučuje na najcrniji scenarij, odabira najnužnijih radova, koji se mogu pokriti osiguranim sredstvima.
Da bi se mogle tražiti ponude za izvođenja radova predsjednik Kluba izradio je detaljnu tablicu u kojoj su navedene sve faze rada. Tada su se mogle zatražiti ponude izvođača za pojedine radove te za njih odabrati najpovoljnije ponuđače.

Radovi obnove obuhvatili su slijedeće;
-statičku sanaciju na četiri mjesta unutar kluba,
-sanaciju svih stropova što obuhvaća gipsokartonske radove i soboslikarske radove, spuštanje svih stropova s knauf pločama i nova rasvjeta
-električarske radovi postavljanja svih instalacija,
-postavljanje laminata novih parketa,
-ugradnju novog kondenzacijskog bojlera,
-polaganje novih plinskih instalacija.
Nakon toga su se tražili izvođači i analizirali njihove ponude, sklapali ugovori i pristupilo izvođenju radova..
Nadzor nd svim građevinskim fazama radova obavljali su Hrvoje Mahović i Zvonko Radičanin.

Otkriće murala

Fotoklub Zagreb, od samog osnutka Škole primjenjene umjetnosti u Zagrebu imao je odlične veze sa tom školom. To nije čudo jer su mnogi članovi Fotokluba Zagreb bili i nastavnici na toj školi. Bili su to: Mladen Grčević (jedan od osnivača fotografskog odjela u toj školi), Zlata Laura Mizner, Aleksandar Kukec, Snježana Požar, Danijela Lušin, Zagoda Zvonimir i Vladimir Šimunić.
Zahvaljujući tome početkom pedesetih godina prošlog stoljeća tri učenika završnog razreda; Dragan Roksandić, Čedo Kolarić i Ladislav Šošterić, dobili su zadatak da osmisle i i dizajniraju glavni zid u najvećoj dvorani Fotokluba Zagreb što su i učinili. Tako je nastao u ono vrijeme poznati mural. Kada je u sedamdesetim godinam prošlog stoljeća tadanji predsjednik Fotokluba Zagreb Đuro Griesbach nabavio po vrlo povoljnoj cijeni u tvornici namještaja u Bregani veliki regal za taj zid mural je prekriven bijelom bojom i nestao. Kasnije je još u par navrata, prilikom bojanja zidova Kluba bio prekrivan sa slojevima bijele boje i tako zapravo bio konzerviran i sačuvan sve do zagrebačkog potresa 22.3.2020.
Prilikom građevinskih radova, nakon potresa, na glavnom zidu najveće dvorane, nakon skidanja nekoliko slojeva raspucane bijele boje pojavio se sačuvani mural.
Mural se izvrsno uklopio u cjelokupni dizajn obnovljenog Kluba, pa je Upravni odbor odlučio zadržati mural na tome zidu.
Kasnije su izrađivači murala postali poznati umjetnici; Dragan Roksandić dizajner, Čedo Kolarić slikar a Ladislav Šošterić scenograf i lutkar.

Realizacija klupskih programa u 2020. godini

Kako se u Klubu nisu mogle održavati klupske aktivnosti Fotoklub Zagreb se okreće foto prijateljima, koji ih razumiju i potpomažu dajući im svoje izložbene prostore, besplatno dakako, za održavanje izložbi Fotokluba Zagreb.
U programu *Izložbe fotografije u Galeriji Fotokluba* Zagreb sve počinje sa četiri virtualne izložbe članova Fotoklub Zagreb (izložba Arhitektura, izložba Sjene, izložba Žene snimaju 2020. i izložba Festival u Koreji (sve u vremenu od ožujka do svibnja 2020.).
Slijedilo je dalje niz od devet što grupnih što samostalnih izložbi članova Fotokluba Zagreb u raznim prostorima u Zagrebu, Splitu, Slavonskom Brodu, Grazu.
U programu *Fotoklub Zagreb u gostima* u godini 2020. realizirano je u Zagrebu i izvan njega čak osamnaest izložbi.
U programu *Fotoklub Zagreb u suorganizaciji sadrugim organizatorima* održano je u Zagrebu, Grazu i Seoulu pet izložbi.
U programu *Natječajne izložbe u zemlji i inozemstvu* sudjeluju članovi Fotokluba Zagtred, u zemlji i inozemstvo na devetnaest izliožbi.
Održano je i devet tečajeve fotografije, također izvan prostorija Kluba.
I na koncu u programu *Fotogled-razgovori o fotografiji* održano je sedam predavanja.

Ovdje su samo navedene i pobrojane sve aktivnosti koje je realizirao Fotokluba Zagreb u tragičnoj 2020. Uprkos nedaćama koje su se sa Coronom a poslije i potresom sručile na Fotoklub Zagreb Mahović i njegova ekipa fanatično i sa strašću realizirali su sve zacrane programe. Danas, kada se to promatra iz vremenskog odmaka ta upornost i odlučnost da se ne klone nego uprkos svim nedaćama ide dalje zaslužuju divljenje i poštovanje.

Mahović će u 2021. godini napisati iscrpno izvješće od trideset i dvije stranice o aktivnostima u 2020. godini i mailom ga proslijediti svim članovima kluba. Tek pažljivim čitanjem toga izvješća postaje vidljivo sa koliko je entuzijazma, energije, požrtvovnosti i ljubavi prema Klubu taj mladi čovjek, sa svojom sjajnom ekipom spasio od nestajanja i obnovio Fotoklub Zagreb.
Gdina 2020. bila je najteža godina u povijesti Kluba, a ekipa na čelu sa Hrvojem Mahovićem bez sumnje je ušla zauvijek kao svjetli primjer u dugu povijest Fotokluba Zagreb.
Obnovu Kluba u 2020. i sve dalje što je slijedilo na izložbenim i ostalm klupskim aktivnostima, radi toga, smatram četvrtim velikim usponom fotokluba Zagreb.

Sagledavajući veličinu djela koje je obavio Mahović sa svojim užim timom, Vinko Šebrek počasni predsjednik i Vladko Lozić počasni tajnik Fotokluba Zagreb uputili su u ožujku 2021. pismo Upravnom odboru Kluba sa prijedlogom, uz obrazloženje radi čega to čine, da se Hrvoju Mahoviću, Nedi Rački, Biljani Knebl, Zvonku Radičaninu i Matiji Pavić dodijele Povelje August Frajtić.

Na prijedlog Upravnog odbora Kluba, Skupština Fotokluba Zagreb dodijelila je 2021.Zlatnu značku kao najviše priznanje Fotokluba Zagreb Hrvoju Mahoviću „za izniman doprinos u radu i djelovanju našeg kluba i doprinos na razvijanju fotografske kulture i fotografskog stvaralaštva, međuklupske i međunarodne kulturne sutradnje, posebno za nastavak rada Fotokluba Zagreb u izuzetno teškim uvjetima nastalima uslijed pandemoje Coronavirusa te cjelokupni angažman oko obnove kluba nakon potresa koji su zadesili Zagreb 22. ožujka i 29. prosinca 2020.
Redovna (elektronička) sjednica Skupštine Fotokluba Zagreb u prosincu 2021. prihvatila je prijedlog.

Od 2021. pa na dalje u Klubu se odvijaju redovne klupske aktivnosti.

VII. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE KLUBOM

a) Statut kao osnovni dokument Kluba

Ponovnim oživljavanjem fotoamaterskog pokreta u Zagrebu 1922. osniva se samostalna i moderna organizacija (kao nastavak kluba amatera iz 1892. osnovanog u okvirima Društva umjetnosti) pod nazivom **Fotoklub-društvo amatera** u Zagrebu. Funkcioniranje Kluba, kako je to već prethodno navedeno, regulirano je **Pravilima Fotokluba Zagreb iz 1923**. prema odluci Pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju. Pravila su kratka, svega nešto preko tri kartice teksta. Pravilima je definirana svrha društva:

> *kao promicanje fotografije uopće i napose usavršavanje i širenje, te promicanje umjetničke i znanstvene fotografije, kao i društvenog saobraćaja među članovima.*

Klubom upravlja upravni odbor od 15 članova. Upravni odbor bira iz svoje sredine predsjednika, potpredsjednika, dva tajnika, blagajnika, kustosa i bibliotekara. Mandat upravnog odbora traje dvije godine[111].

Takvo organizacijsko ustrojstvo trajalo je do 1934. kada se **donose nova Pravila** ali sada pod novim nazivom **Fotoklub Zagreb**, koji će naziv zadržati do današnjih dana[112]. Definicija društva amatera je izostavljena iz naziva. Pravilima je definirana svrha društva:

> *za promicanje fotografije i kinematografije uopće a napose usavršavanje i širenje, te promicanje umjetničke i znanstvene fotografije i kinematografije, kao i društvenog saobraćaja među članovima.*

Iz Pravila je vidljivo, da je Klub u to doba imao dvije sekcije; fotografsku i kinematografsku. Klubom upravlja upravni odbor od 11 članova. Upravni odbor bira iz svoje sredine predsjednika, potpredsjednika, dva tajnika, dva blagajnika, kustosa, bibliotekara i referenta za podružnice. Ovdje je interesantan podatak, da je Pravilima kluba predviđeno osnivanje podružnica u svim većim mjestima Kraljevine Jugoslavije. Karakterističan je i podatak (članak 11.) da je "Odbor vlastan namjestiti potrebno osoblje i odrediti mu plaću". To ukazuje na sređeno materijalno poslovanje. Mandat Upravnog odbor traje samo godinu dana.

U istraživanjima povijesti Fotokluba nisam nigdje naišao na podatak koji bi ukazivao na izmjenu Pravila u odnosu na ona iz 1934. Znači da su ova Pravila vjerojatno bila na snazi i u prvom posljeratnom razdoblju, nakon 1945., o čemu se nije vodilo posebno računa. Klupski život odvijao se tada po već uhodanoj tradiciji i praksi bez posebnog isticanja Pravila. Kao tajnik kluba (od 1967. do 1983.) na samom početku svoga mandata, vrlo brzo sam se suočio sa problemom da praktički nema modernih pravila za funkcioniranje jednog suvremenog kluba. Jedine upute koje sam tada zatekao bio je također vreć uhodani *dnevni red* za odvijanje godišnje Skupštine, koji je glasio:

Dnevni red:
1. Otvaranje Skupštine
2. Izbor radnog predsjedništva
3. Izbor organa Skupštine
   a/ zapisničara
   b/ dva ovjerovitelja zapisnika
   c/ verifikacione komisije
   d/ kadidacione komisije
   e/ izborne komisije
   f/ komisije za zaključku

---

[111] *PRAVILA „ FOTOKLUBA“ U ZAGREBU*, Pokrajinska Uprava za Hrvatsku i Slavoniju, br.60177/22 od 11.I.1923., Zagreb

[112] *PRAVILA FOTOKLUBA ZAGREB U ZAGREBU*, Kraljevska banska uprava Savske banovine, upravno Odjeljenje, Pov.-II., Broj: 3709/1934.god, 20.oktobra 1934.godine, Zagreb

4. Izvještaji:
   a/ tajnika
   b/ blagajnika i plan prihoda i rashoda za slijedeću godinu
5. Izvještaj verifikacione komisije
6. Izvještaj Nadzornog odbora
7. Plan Rada za slijedećugodinu
8. Diskusija o izvještajima
9. Davanje razrješnice dosadašnjem Izvršnom odboru, Nadzornom odboru i Sudu časti
10. Dodjela priznanja
11. Izbor novog Izvršnog odbora, Nadzornog odbora i Suda časti
12. Razno

Taj sam dnevni red nalijepio na unutrašnju stranu korica tajničkog dnevnika i po njemu se ravnao na svim godišnjim Skupštinama.

Pokazalo se također da je biranje Upravnog odbora na mandat od samo godinu dana ozbiljan nedostatak u uspješnom funkcioniranju kluba. Radi toga se pojavilo kao nužno izrada suvremenog Statuta u kojem bi se utvrdilo sve potrebno za funkcioniranje Kluba. Izrada Statuta kluba povjerena članu Fotokluba Zagreb Ivanu Solomunu. On je bio šef pravne službe u tadašnjem ŽTP-u Zagreb i vrlo stručan i iskusan pravnik.

Novi suvremeni klupski Statut stupio je na snagu odlukom Skupštine Fotokluba Zagreb od 20.03.70. sukladno tada važećem Osnovnom zakonu o udruženjima građana iz 1965. Statutom se definira:

> *da je Klub dobrovoljno udruženje građana, čija je svrha da okuplja ljubitelje fotografije kao umjetnosti i vještine, radi ostvarivanja njihovih zajedničkih ciljeva.*

Klubom upravlja upravni odbor od sedam članova, od kojih se biraju predsjednik i tajnik. Predsjednika bira skupština, a tajnika upravni odbor između svojih članova. U tom Statutu funkcije potpredsjednika i drugog tajnika su ukinute kao i funkcije drugog blagajnika, kustosa i bibliotekara. Radi djelotvornijeg rada Kluba ponovno je uveden dvogodišnji mandat upravnog odbora. Ovim Statutom dana je velika uloga tajniku kluba.

Donošenjem novog Zakona o udruživanju građana 1973. Fotoklub Zagreb je također morao svoj Statut uskladiti sa novim Zakonom, što je učinjeno 1974. Statut je praktički ostao isti osim što su mu prva i posljednja stranica usklađene sa novim Zakonom. Klubom i dalje upravlja upravni odbor od sedam članova, od kojih se biraju predsjednik i tajnik. Predsjednika bira skupština a tajnika upravni odbor između svojih članova. Mandat upravnog odbora ostaje dvije godine. Taj će Statut na skupštini od 24.01.1975. a na prijedlog predsjednika i tajnika Kluba biti dopunjen *Odlukom o Nagrad*i *Tošo Dabac*.

Koliko je Statut iz 1970. godine bio kvalitetno izrađen najbolje svjedoči činjenica da je uz neznatne promjene prve i posljednje stranice, usuglašen s promjenama zakona iz 1974., bio na snazi sve do godine 1981. kada se i opet radi promjene zakona morao mijenjati. Naime, Fotoklub se te godine mora registrirati u skladu s odredbama Zakona o tehničkoj kulturi kao:

> *društvena organizacija tehničke kulture koja okuplja ljubitelje fotografije kao vrste umjetničkog izraza i vještine.*

Klubom i dalje upravlja upravni odbor od sedam članova, od kojih se biraju predsjednik i tajnik. Predsjednika bira skupština a tajnika upravni odbor. Mandat upravnog odbora ostaje dvije godine. Osim nekih izmjena i dopuna u skladu s novim Zakonom o tehničkoj kulturi i taj Statut sadrži veći dio članaka iz prethodnih statuta.

I opet radi promjene zakonske regulative, samo godinu dana kasnije, dakle 1982. Klub se mora ponovno registrirati sukladno Zakonu o društvenim organizacijama i udruženjima građana, gdje se definira da je Klub:

> *društvena organizacija tehničke kulture koja okuplja ljubitelje fotografije kao vrste umjetničkog izraza i vještine.*

Klubom i dalje upravlja upravni odbor od sedam članova, od kojih se biraju predsjednik i tajnik. Predsjednika bira skupština, a tajnika upravni odbor. Mandat upravnog odbora ostaje dvije godine. Valja napomenuti, da su od Statuta iz 1970. svi članovi upravnog odbora (uključujući i predsjednika i tajnika) svoje djelatnosti obavljali na volonterskoj - dobrovoljnoj bazi..

Do novog usklađenja klupskoga Statuta doći će opet 1986. sukladno Zakonu o društvenim organizacijama i Zakonu o tehničkoj kulturi, gdje se definira da je Klub:

> *društvena organizacija iz oblasti tehničke kulture u kojoj su učlanjeni radni ljudi i građani s područja SFRJ, radi unapređenja fotografije kao tehničke i umjetničke discipline.*

U Statut su unijete i neke kozmetičke izmjene. Tako je upravni odbor preimenovan u izvršni odbor, od sedam članova, od kojih se bira predsjednik na skupštini. Statutom je namjerno ozakonjena jedna novina, da tajnik kluba obavlja svoje poslove profesionalno ili volonterski o čemu odluku donosi izvršni odbor. Izvršni odbor bira tajnika. Tajnik prestaje biti članom izvršnog odbora. Na takav je način omogućeno konkretnoj osobi da sa klubom zasnuje radni odnos u svojstvu tajnika, što se uskoro dogodilo.

Godine 1991. u Statut se unosi izmjena u tom smislu da se usvaja mandat izvršnog odbora od četiri godine. Također se kao novina uvodi u Statut pravilo da predsjednik kluba predlaže skupštini svoju listu od šest kandidata za izbor članova izvršnog odbora. Na taj način vlast se u klubu koncentrira u rukama predsjednika, koji sam bira svoj tim. Tajnik nije član izvršnog odbora, već je namještenik kluba.

Godine 1994. dolazi do nove registracije, koja sukladno Zakonu o tehničkoj kulturi, definira klub kao:

> *nepolitičke i nestranačke udruge tehničke kulture fotografskih stvaraoca u koju se slobodno udružuju građani radi ostvarivanja svojih osobnih i zajedničkih potreba i interesa, unapređenja fotografije kao umjetničke i tehničke discipline, populariziranja fotografske kulture i poticanja svih oblika stvaralaštva na polju fotografije.*

Potvrđuje se mandat izvršnog odbora od četiri godine. Izvršni odbor ima sedam članova od kojih skupština bira predsjednika kluba. I ovdje se članovi izvršnog odbora biraju na prijedlog predsjednika kluba. I ovdje tajnik nije član izvršnog odbora već je zaposlenik kluba.

Na osnovi velikih društvenih promjena koje su se dogodile u devedesetim godinama, ukazala se ponovno potreba izmjene Statuta, sukladno dopunama Zakona o tehničkoj kulturi i Zakona o udrugama. Zbog toga Skupština Fotokluba Zagreb prosinca godine 1997. donosi novi Statut. Statut je izrađen na temelju dobivene tipske šprance, po uzoru na statute u sličnim društvenim organizacijama. Ponovno se uvodi ime upravni odbor, koji na inzistiranje predstavnika Gradskog ureda za tehničku kulturu broji 11 članova. Uvodi se, bez nekog posebnog obrazloženja, ponovno funkcija dopredsjednika kluba, koje funkcije nije bilo u klupskim statutima od 1970. Potvrđuje se mandat upravnog odbora od četiri godine.

U tom Statutu daje se mogućnost da tajnik kluba može biti volonter ili profesionalac, pri čemu nije član upravnog odbora. Takva dvostruka mogućnost za izbor tajnika i opet je ugrađena u Statut radi konkretne osobe i njenog zapošljavanja u Fotoklubu Zagreb. Vrlo brzo će se pokazati da praksa plaćenog tajnika neće klubu donijeti u organizacijskom smislu ništa dobro. U vremenu od 1997. pa do 1999. na funkciji plaćenog tajnika izmijenit će se dvije osobe.

Sve je to navelo upravni odbor da se 1999. priđe izmjenama i dopunama Statuta, da tajnik kao volonter bude ponovno član upravnog odbora, a da se u klubu kao plaćena osoba angažira isključivo administrator. To je prihvaćeno na Skupštini Kluba 18.03.1999.Pokazalo se da je mjesto dopredsjednika kluba uvedeno u statut iz 1997. nepotrebno, budući da predsjednik i tajnik kontinuirano obavljaju svoje dužnosti sukladno Statutu. Radi toga će se novim dopunama Statuta iz 2004. to mjesto ukinuti. Tijekom vremena se uvidjelo da Statut donijet 1997. na brzinu obiluje nizom ponavljanja i nepotrebnog teksta. Stoga je u klubu osnovano povjerenstvo od dva člana i to: Ive Pedišića i Čedomila Grosa, koji su tijekom 2005. vrlo temeljito analizirali postojeći Statut i u njega unijeli sve potrebne izmjene i dopune.

Statut iz 2005. održao se je na snazi relativno dugo, punih deset godina. No donošenjem novog Zakona o udrugama (N.N. br.74/2014.) i Zakona o tehničkoj kulturi (N.N. br.38/2009.) godine 2015. klub je bio prisiljen donijeti novi Statut sukladno navedenim zakonima. Pri tome je Porezna uprava procijenila i uvrstila Fotoklub Zagreb u sustav poreza na dobit. Kako Klub u stvarnom poslovanju ne obavlja gospodarsku djelatnost, to je članak 11. Statuta iz 2015. bio u koliziji sa stvarnim stanjem, pa ga je trebalo ukinuti.
Tako je na Skupštini Fotokluba Zagreb 5.11.2017. cijeli članak 11. brisan iz Statuta i umjesto njega u Statut ugrađena samo jedna rečenica: „Fotoklub Zagreb ne obavlja gospodarsku djelatnost“.

b) Ostali normativni akti Fotokluba Zagreb

Kako je već napomenuto, od Pravila Kluba (ili Statuta prevedeno na suvremeni jezik) iz 1923. pa do izrade novog Statuta u 1970. nije bilo nikakvih normativnih akata, kojima bi se regulirao život i rad kluba. Uspio sam pronaći tek Pravila Društva fotoamatera, kucana na pisaćoj mašini, vjerojatno iz 1945. ili 1946. (manjka treća završna stranica), u kojima se vrlo općenito govori o tim društvima i njihovim osnivanjima (u prilogu se daje preslika Pravila). Prema tome, osim usvajanja *Odluke o Nagradi Tošo Dabac* iz 1975. klupska Pravila iz 1934. vjerojatno ostaju jedini dokument na temelju kojeg se odvijao život i rad kluba, i to začudo vrlo uspješno.
Mnoge aktivnosti i događaji koji su se odvijali u klubu, a nisu bili eksplicite regulirani statutom, temeljili su se na uhodanoj praksi i iskustvu članova kluba. To je u nizu slučajeva dovodilo do proizvoljnog tumačenja kako provesti pojedine klupske aktivnosti.

Godina 1997. bila je u klupskom životu opterećena nizom nepredviđenih problema što je imalo za posljedicu ulazak novih ljudi u Upravni odbor.
Novi Upravni odbor izabran na treći puta ponovljenoj godišnjoj skupštini u prosincu 1997., između ostalog stavio si je u zadatak i normativno sređenje života i rada Fotoklubu Zagreb. Kao prvi dokumenti koji su usvojeni već na toj Skupštini bili su:

Poslovnik o radu Skupštine i
Pravila o radu tajništva Fotokluba Zagreb.

Usvajanje Poslovnika svelo se praktički na usvajanje i potvrdu *dnevnog reda* iz moga tajničkog dnevnika ali su donesena Pravila o radu tajništva. Ta su Pravila usvojena 18.12.1997. a s njima je bilo obuhvaćeno niz djelatnosti:
- tajnika kluba
- voditelja klubske Galerije
- voditelja Zbirke fotografije
- voditelja izložbene sekcije
- voditelja knjižnice
- voditelja edukativnih programa

Tim osnovnim dokumentima uveden je red u funkcioniranje pojedinih segmenata Fotokluba Zagreb, tako što se definiralo funkcioniranje Galerije, Zbirke hrvatske fotografije, Izložbene sekcije, Knjižnice i Edukativnih programa kluba.
U svrhu daljnjeg unapređivanja klupskog života, tijekom vremena donijet je niz drugih pravilnika, kojima se regulira život i rad Fotokluba Zagreb. Tako su doneseni sljedeći pravilnici:

- Pravilnik o radu galerije fotografije SPOT (1997.)
- Pravilnik o izvođenju radova Zagreb salona (1998.)
- Pravilnik o umjetničkim i počasnim zvanjima Fotokluba Zagreb, godine 2004.
- Odluka o ustanovljenju Povelčje August Frajtić (2011.)
- Pravilnik o načinu prikupljasnj,čuvanja i korištenja analogne Zbirke fotografija (2012.)
- Izmjenjeni Pravilnik o Nagradi Tošo Dabac (2012.)
- Pravilnik o uvjetima izlaganja u Galeriji fotografije Fotokluba Zagreb (2012.)
- Pravilniko radu Umjetničkog savjeta (2014.)
- Pravilnik o radu Izložbene sekcije (2014.)

Izradom i primjenom ovih pravilnika unijet je red u navedenim djelatnostima kluba.

c) Zaslužni za vođenje Kluba

Danas djeluje impresivno podatak o 130 godina postojanja kluba. To doista i jeste impresivno uzmu li se u obzir sve okolnosti, koje su se događale na ovim prostorima u proteklom vremenu. Klub je prolazio kroz razne teškoće, katkada naizgled nepremostive. No, uvijek se u svakoj generaciji našlo dobrih i upornih ljudi, koji su velikim samoprijegorom i odricanjima rješavali nastale poteškoće. Pritom, naravno, mislim na one članove, koji su samoprijegorno vodili klub putem upravnog odnosno izvršnog odbora. Radi toga zaslužuju da se navedu njihova imena, da im se barem malo na ovaj način iskaže zahvalnost, što su kroz generacije i dugi period sačuvali klub. Nažalost, kompletnu kronologiju nije bilo moguće navesti zbog manjkajućih podataka. Biti ću zahvalan svima, za svaku dopunu podataka.

1932.
1. Ljudevit Splajt, predsj.
2.
3. Franjo Ernst, tajnik I.
4. Marijan Szabo, tajnik II.
5 Oskar Schnur, blagaj.I.
dalje nemam podataka

1933./35.
1. Maksimilijan Paspa, predsj.
2.
3. August Frajtić, tajnik I.
4. Marijan Szabo, tajmnik II.
5. Oskar Schnur, blagaj. I
dalje nemam podataka

1936/37.
1. Vladimir Guteša, predsj.
2.
3. August Frajtić, tajnik I.
4. Marijan Szabo, tajnik II.
5. Oskar Schnur, blagaj. I
dalje nemam podataka

1938./39.
1. Slavko Mašek, predsj.
2.
3. August Frajtić, tajnik I..
4. Marijan Szabo, tajnik II.
5. Oskar Schnur,blagaj. I.
dalje nemam podataka

1940./41.
1. Zlatko Spies, predsj.
2. Rikard Fuchs, ppred.
3. August Frajtić, tajnik I.
4. Marijan Szabo, tajnik II.
5. Oskar Schnur, blagaj I.
6. Georgij Skrygin, blagaj. II.
7. Milan Moravec, kustos
8. ing. Antun Kurir, knjižničar
9. Milan Freund, ref. Za područ.

1942./44.
1. August Frajtić
dalje nemam podataka

10. Dr.Slavko Mašek, odbornik
11. Milutim Mudrinić, odbornik

Slijedi jedna velika vremenska praznina u kojoj nisam uspio dati popis.

1967./68.
1. Orlić Andrija, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Koman Mitja
4. Oršić Ivan
5. Magyar Ivica
6. Mašek Zlatko
7. Griesbach Đuro

1969./70.
1. Griesbach Đuro, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Koman Mitja
4. Oršić Ivan
5. Magyar Ivica
6. Mašek Zlatko
7. Jovanović Zvonko

1971./72.
1. Griesbach Đuro, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Odić Jasenka
4. Vrtovec Stanko
5. Magyar Ivica
6. Mašek Zlatko
7. Vranić Josip

1973./74.
1. Griesbach Đuro, predsj.
2. Vladko Lozić, tajnik
3. Jakolić Vladimir
4. Koman Mitja
5. Odić Jasenka
6. Hečimović Ivica
7. Marinkov Branko

1975./76.
1. Griesbach Đuro, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Magyar Ivica
4. Horvat Maks
5. Pomykalo Dražen
6. Posavec Ivan
7. Rogulj Dragan

1977./78.
1. Mažuran Juraj, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Magyar Ivica
4. Pavić Slavka
5. Vranić Josip
6. Lušin Danijela
7. Kuzmić Zdenko

1979./80
1. Koman Mitja, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Golub Boris
4. Vučinović Vladimir
5. Vukov Colić Darko
6. Petrović Ladislav
7. Lenković Mario
8. Juraj Mažuran
9. Ivica Magyar

1981./82
1. Marinkov Branko, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Golub Boris
4. Vučinović Vladimir
5. Vukov Colić Darko
6. Gabrijelić Igor
7. Gereš Darko
8. Jelenčić Srećko
9. Posavec Ivan

1983./84.
1. Marinkov Branko, preds.
2. Šepat Jelena, tajnica
3. Bosnar predrag, tajnik
4. Pomykalo Dražen
5. Vukov Colić Darko
6. Gabrijelić Igor
7. Gereš Darko
8. Jelenčić Srećko
9. Posavec Ivan
10.Vučinović Vladimir
11. Koman Mitja

1985./86.
1. Ivica Magyar, predsj.
2. Predrag Bosnar, tajnik
dalje nemam podataka

1987./88
1. Jure Mažuran, predsj.
2. Predrag Bosnar, tajnik
dalje nemam podataka

1989./90.
1. Vranić Hosip, predsj.
2. Predrag Bosnar, tajnik
3. Lenković Mario
4. Koman Mitja
5. Golub Boris
6. Lozić, Vladko
7. Drvodjelić Željko

1991./1994.
1. Josip Vranić, predsj.
2. Predrag Bosnar, tajnik
dalje nemam podataka

1995./96
1. Josip Vranić, predsj.
2. Branka Sljepčević, tajnica
dalje nemam podataka

1997.
Skupština u ožujku odgođena

1997. (skupšt.u lipnju)
1. Vranić Josip, predsj.

1997. (skupšt.u prosincu)
1. Šebrek Vinko, predsj.

1998./99./2000.
1. Šebrek Vinko, predsj.

2. Juras I. Dubravka p.p.
3. Branka Sljepčević, tajnica
4. Magyar Ivica
5. Lušin Danijela
6. Vilić Borna
7. Vučinović Vladimir
Dopuna:
8. Mažuran Juraj
9. Lozić Vladko, tajnik
10. Cvjetanović Boris
11. Šebrek Vinko

2. Juras. I. Dubravka p.p.
3. Lozić Vladko, tajnik
4. Dolenec Tomislav
5. Lušin Danijela
6. Magyar Ivica
7. Osrečki. J, Dubravka
8. Vilić Borna
9. Slipčević Ivan
10. Erceg Alisa
11. Vranić Josip

2. Juras I. Dubravka p.p.
3. Lozić Vladko, tajnik
4. Dolenec Tomislav
5. Lušin Danijela
6. Magyar Ivica
7. Osrečki J.Dubravka
8. Pavelić.P.Goran
9. Slipčević Ivan
10. Erceg Alisa
11. Vranić Josip

2001.
1. Šebrek Vinko, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Buneta Snježana
4. Dolenec Tomislav
5. Juras I. Dubravka
6. Kuzmić Zdenko
7. Marelj Tihomir
8. Požar Snježana
9. Vranić Josip
10. Osrečki J.Dubravka
11. Pavelić. P. Goran

2002./2004.
1. Šebrek Vinko, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Buneta Snježana
4. Pedišić Ivo
5. Juras I.Dubravka
6. Kuzmić Zdenko
7. Marelj Tihomir
8. Požar Snježana
9. Vranić Josip
10. Petranović Zvonimir
11. Pasarić Maja

2005.
1. Šebrek Vinko, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Buneta Snježana
4. Pedišić Ivo
5. Matošević Irena
6. Kuzmić Zdenko
7. Pleše Vesna
8. Požar Snježana.
9. Vranić Josip

2006.
1. Šebrek Vinko, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Golub Boris
4. Gros Čedomil
5. Kreutz Marijan
6. Marotti Miljenko
7. Matošević Irena
8. Pedišić Ivo
9. Požar Snježana

2007./08./09.
1. Šebrek Vinko, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Golub Boris
4. Atletić Zvonimir
5. Kreutz Marijan
6. Marotti Miljenko
7. Matošević Irena
8. Pedišić Ivo
9. Požar Snježana

2010. – 2013.
1. Tiljak Damir, predsj.
2. Lozić Vladko, tajnik
3. Ballon Robert
4. Lojna F. Ines
5. Ivičić Radoja
6. Lovrić Danijel
7. Marotti Miljenko
8. Pavlić Vladimir
9. Šebrek Vinko

2014./2015.
1. Tiljak Damir, predsj.
2. Vladko Lozić, tajnik
3. Ballon Robert
4. Bolant Davor
5. Bunić Valentina
6. Kocijančić Đurđica
7. Marotti Miljenko
8. Rački Neda
9. Šebrek Vinko

2015.-2018.
1. Mahović Hrvoje, predsj.
2. Jurić Vera, tajnica
3. Bunić Valentina
4. Cuculić Helena
5. Kasal Božidar
6. Knebl Biljana
7. Martić Nenad
8. Rački Neda
9. Špoljar Vesna

2019.- 2022.
1. Mahović Hrvoje, predsj.
2. Vera Jurić/Neda Rački
3. Kasal Božidar
4. Knebl Biljana
5. Kukučka Petra
6. Martić Nenad
7. Rački Neda
8. Špoljar Vesna
9.Štalekar Vlasta

VIII. DIGITALIZACIJA FOTOGRAFIJA IZ ZBIRKE HRVATSKE FOTOGRAFIJE FOTOKLUBA ZAGREB

Digitalizacija Zbirke

Kako sam već opisao u poglavlju „Zbirka hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb“, Zbirku sam osnovao u cilju zaštite hrvatske fotografske baštine od ravnodušnosti prema propadanju i zaboravu, čak i u samom klubu u odnosu na njegove bivše članove. Pri tome sam se od samog početka iznošenja ideje o tome u klubu suočavao s nerazumjevanjem većine članova.Kada sam to shvatio, odlučio sam krenuti na drugi način. Cijelu sam akciju započeo tako da sam pri povratku kolekcija fotografija sa izložbi u zemlji i inozemstvu od svakog autora „ukrao po jednu fotografiju“ i počeo ih spremati „pod ključ“. Tijekom vremena izlagači su se sve više bunili da im manjkaju fotografije, a ja sam izražavao sumnju da se valjda radi o netočnoj evidenciji autora prigodom povratka fotografija sa izložbi.
No, nakon izvjesnog vremena kada je „uzbuna“ zbog izgubljenih fotografija poprimila veće razmjere izašao sam sa istinom na vidjelo, tj. priznao da spremam fotografije članova u novo osnovanu Zbirku. Reakcije su bile vrlo različite, od pristajanja i odobravanja do žučljivih izljeva bijesa. U tome je prednjačio tada mladi član kluba ali već „veličina u usponu “ Jozo Četković, koji je pokupio sve svoje fotografije i odnio ih iz Kluba. Kasnije, kada je shvatio o čemu se radi vratio ih je natrag i darovao u Zbirku.

Vrlo brzo ormar u koji sam spremao fotografije bio je pun i u njemu više nije bilo mjesta. No, tada se dogodilo da je naš sustanar „Čiko“,. koga nam je dodijelio kao sustanara Grad Zagreb umro. Grad Zagreb nam je želio i opet dodijeliti sustanara. Tada je nastala bitka za te tri prostorije na kraju kluba. Samo zahvaljujći Juri Mažuranu i njegovom političkom autoritetu, kao i angažiranju Fotosaveza Hrvatske više nismo dobili sustanara.Čim je to postignuto odmah smo preselili Zbirku u jednu od tih prostorija i sada se mogla širiti i „disati“. Ali nije bilo odgovarajućih ormara, pa su nabavljena tri metalna ormara pogodna za čuvanje fotografija veličine 30x40 cm. To je bio uobičajeni izložbeni format. Pri tome nam je novčano pomogao i Fotosavez Hrvatske. Nakon nekog vremena nabavljena su još dva metalna ormara.

U proteklom dugom vremenu, neočekivano pitanje vlasništva Zbirke bilo je dovedeno u pitanje na dvije Skupštine, u vremenu kada je Bosnar preuzeo dužnost tajnika Fotosaveza Hrvatske. On je postavio u dva navrata, na dvije za redom Skupštine Saveza (1998. i 1999.) pitanje suvlasništva Zbirke, uz obrazloženje da je Savez sudjelovao u nabavci navedenih ormara. Skupštinari neupućeni u problem i pomalo nezainteresirani za neki konkretni odnos između Fotokluba Zagreb i Fotosaveza Hrvatske skoro su digli ruke „za“ i podržali Bosnarov zahtjev. I Ivica Nikolac, koji je tada bio predsjednik Saveza, također podržao zahtjev Bosnara. Na sreću, ja sam u tom mandatu (1998. – 2001.) bio predstavnik Fotokluba Zagreb u Skupštini Saveza i svojim stavom energično odbacio takvu mogućnost.

Pojava digitalne tehnologije otvorila je nove mogućnosti. Skeniranje postojećih fotografija i printanje kvalitetnih reprodukcija, vjernih originalima povuklo je za sobom izradu novih pravilnika za korištenje fotografija i Zbirke u novim uvjetima.

Problem je u svezi s ovom prostorijom, što se ljeti jako zagrije. Zbog toga je Fotoklub Zagreb godinama, prigodom natječaja za financiranje programa, od Ministarstva kulture i Gradskog ureda za kulturu tražio sredstva za klimatizaciju prostora, a nakon 2000. godine i za digitalizaciju Zbirke.

Prva etapa digitalizacije (2011.- 2015.)

Kada je već skoro izgubljena svaka nada za dobivanje sredstava za klimatizaciju prostora i digitalizaciju Zbirke, dodijeljena su Fotoklubu Zagreb sredstva za klimatizaciju, a godinu dana kasnije i za početak digitalizacije Zbirke. Bilo je to u vremenu od 2011. do 2015. godine, što se može smatrati prvom etapom digitalizacije.
U nastavku dajem kratki pregled događanja u prvoj etapi digitalizacije (2011.-2015.).

1. Godine 2011. Ministarstvo kulture je odobrilo sredstva za uvođenje klima uređaja u prostoriju u kojoj se nalazi Zbirka hrvatske fotografije.
2. Godine 2012. Ministarstvo kulture je odobrilo sredstva za početak procesa digitalizacije Zbirke hrvatske fotografije za tu godinu.
3. Godine 2013. Ministarstvo kulture je odobrilo sredstva za trogodišnje financiranje digitalizacije Zbirke hrvatske fotografije (2013.-2015.).

Prema tome, može se reći da je 2015. godine završena prva etapa digitalizacije.
Napomena:
Za godinu 2016. Ministarstvo kulture nije odobrilo sredstva, pa je došlo do prekida u nastavku digitalizacije.Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport (GUOKŠ) također je odbio financirati digitalizaciju.

Na samom početku digitalizacije postavio se kao problem po kojim kriterijima pristupiti digitalizaciji Zbirke. Brzo je zaključeno da valja ići kronološki, od najstarijih autora prema recentnima, tempom koji omogućavaju osigurana financijska sredstva.
Prvim krugom, u prvoj etapi odabranih autora za digitalizaciju, obuhvaćeni su najznačajniji autori svojih generacija, od 30-ih pa do dijela iz 50-ih i 60-ih godina 20. stoljeća, što ne znači da se ne trebaju digitalizirati i drugi, manje poznati autori koji to također zaslužuju svojim radom i doprinosom sveukupnoj afirmaciji hrvatske umjetničke fotografije. To će se nastaviti kao drugi krug, kada se za to osiguraju odgovarajuća sredstva. No i kada se pronađu sredstva, daleko najveći problem biti će pronalaženje podataka za njihove biografije, što će i za neke dobre autore iz tih generacija biti nerješiv problem.

U prvom krugu prve etape digitalizacije skenirane su i objavljene na internetu fotografije sljedećih autora:

a) Tridesete godine 20. stoljeća

Vlado Cizelj (7), Tošo Dabac (3), Luiza Devide (1), Josip Fatur (2), Milan Fizi (2), August Frajtić (68), Milan Freund (2), Richard Fuchs (2), Mladen Grčević (5), Ljudevit Griesbach (21), Vilim Herrnstein (1), Vladimir Horvat (7), Branko Kojić (4), Branko Luš (5), Slavko Mašek (2), Ivan Medar (32), Mario Medeotti (5), Milutin Mudrinić (5), Drago Paušić (1), Norbert Pavić (1), Ivo Piškulić (1), Ante Roca (115), Ernst Singer (1), Georgij (Žorž) Skrygin (33), Albert Starzyk (13), Antun Stiasni (4), Bogdan Stupar (1), Ivica Sudnik (12), Marijan Szabo (71), Oskar Šnur (38), Ljubo Vidmajer (2), Ivica Vlašić (6),
Sveukupno 473 fotografije od 32 autora.

b) Četrdesete godine 20. stoljeća

Oto Hohnjec (24), Milan Pavić (162), Karlo Šmid (5), Zlatko Zrnec (17),
Sveuk
upno 208 fotografija od 3 autora.

c) Pedesete godine 20. stoljeća

Ante Brkan (54), Zvonimir Brkan (37), Mladen Juričić (2), Aleksandar Kukec (54), Zlata Laura Mizner (44), Andrija Orlić (106), Slavka Pavić (113), Milan Pavić (162), Drago Rendulić

(25), Đuro Slako (61), Zlatko Šurjak (5), Vilko Zuber (51),
Sveukupno 714 fotografija od 12 autora.

Skeniranje i stavljanje fotografija u bazu podataka obavio je Vladimir Pavlić
Napomena: Naznaka desetljeća označava početak izlagačke karijere, a brojevi u zagradama uz svakog autora označavaju broj fotografija koje imamo za pojedinog autora u Zbirci. U tom periodu su skenirane i fotografije autora iz 21.stoljeća, ali samo za potrebe tiskanja fotomonografije *U susret vremenu, i to o*d svakog autora po dvije. Radi izlagačkog kontinuiteta u tu je knjigu uvršteno i deset fotografa iz 20. stoljeća. Taj posao nema veze sa standardnom digitalizacijom autora iz Zbirke.
Ukupno je u tom razdoblju digitalizitano i objavljeno na internetskim stranicama kluba 1395 fotografija od 138 autora (uključeni i novi autori iz fotomonografije *U susret vremenu),* od Čega 47 iz 20. stoljeća a 91 iz 21. stoljeća (fotomonografija *U susret vremenu).*
Sve navedene fotografije objavljene su na internetskim stranicama Fotokluba Zagreb.

Druga etapa digitalizacije (2017. - 2022.).

Od godine 2017. kada su od Ministarstva kulture odobrena sredstva za tu godinu počinje teći proces realizacije druge etape digitalizacije nastavkom skeniranja autora iz 50-ih i autora iz 60-ih godina 20. stoljeća.

Skeniranje u godini 2017.

Nakon analize a poznavajući izlagače iz 50-ih i 60-ih godina sastavljena je lista prvog kruga druge etape odabranih autora.To su bili:
Ivan Bartol (17), Tošo Dabac (99), Stojan Dimitrijević (11), Đuro Griesbach (10), Ivica Hečimović (19), Vladimir Horvat (10), Petar Jagetić (11), Aljoša Krstulović (22), Ivo Pedišić (19), Mladen Popović (7), Fernando Soprano (23), Ivica Sudnik (3), Ivo Vlašić (3), Dinko Vranković (27) Istog Žorž (19), Srećko Božičević (73), Zvonimir Dumančić (118), Vladimir Jakolić (56), Branko Jerneić (65), Zvonko Jovanović (43), Mladen Juričić (50), Mitja Koman (55), Božidar Marijančić (68), Vladimir Solariček (99), Mladen Grčević (51), Alojz Orel (40), Ivan Oršić (26), Dragutin Skobe (36), Georg Srkulj (23), Ante Šakić (22), Ante Škrobonja (31), Milan Šober (21), Joso Špralja (42), Zlatko Šurjak (20), Krešimir Tadić (13), Stanko Vrtovac (28), Nino Vranić (53)
Ukupno: 1.333 fotografija od 37 autora
Skeniranje i stavljanje fotografija u bazu podataka obavio je Vladimir Pavlić.

Skeniranje u godini 2018.

U 2018. došlo je do reduciranja plana skeniranja radi nadogradnje web stranice, kako bi se fotografije brže i lakše pregledavale, tako da je dio dobivenih sredstava za skeniranje prenamijenjen na redizajn. Odlučeno je, da se u 2018. skeniraju isključivo autori koji više nisu živi i to novonabavljene fotografije starih majstora, koji su već bili obuhvaćeni skeniranjem. To su:
Ladislav Benko (18), Ante Brkan (28), Milan Fizi (33), Marijan Szabo (19), Krešimir Tadić (7), Nino Vranić (53), Josip Vranić (134)
Uupno: 292 fotografije od 8 autora.
Također je stavljeno na internetske stranice već skeniranih 80 fotografija Vladka Lozića, pa su tako u 2018. godini ukupno na internetske stranice Fotokluba Zagreb stavljene 372 fotografija.
Skeniranje i stavljanje fotografija u bazu podataka obavio je Vladimir Pavlić.

Skeniranje u 2019.

I u godini 2019. skenirane su fotografije sljedećih autora:
Marija Braut (54), Zvonimir Buljević (20), Pavao Cajzek (28), Jozo Četković (24), Petar Dabac (41), Nada Ditjo (22), Danilo Dučak (28), Igor Gabrijelić (20), Virgiluio Giuricin (20), Krunoslav

Heidler (20), Željko Krčadinac (20), Damir Lovrinčević (18), Vlatko Margan (18), Božic Radinović (20), Bolto Ranilović (20), Željko Šoletić (12), Marin Topić (21), Zlata Vucelić (31), Istog Duško Žorž (18).
Ukupno: 484 fotografije od 19 autora.

Skeniranje u godini 2020.

U godini 2020. skenirane su fotografije slijedećih autora:
Zvonimir Atletić (32), Miljenko Bernfest (10), Dragan Borčić (20), Stojan Dimitrijević (28), Pero Dragičević (23), Ivan Filipin (12), Nenad Gattin (12), Darko Gereš (15), Maks Horvat (21), Neno Kezić (15), Željko Krčadinac (48), Dražen Lapić (10), Ferdo Lavička (3), Vladko Lozić (28), Zoran Makarović (63), Dorijan Marjanović (15), Enes Midžić (10), Radiša Mladenović (11), Zoran Osrečak (11), Ladislav Petrović (35), Mirko Prišlin (17), Šime Radovčić (53), Marinko Resli (10), Berislav Rubčić (5), Branko Težak (22), Robert Valai (4), Vladimir Vučinović (31), Darko Vukov Colić (18), Zvonimir Zagoda (15), Ivan Zuppa /(19).
Ukupno: 616 fotografija od 30 autora.

Skeniranje u godini 2021.

U godini 2021. skenirane su fotografije slijedećih autora :
Stanko Abadžić (52), Mladen Boljkovac (15), Željko Car (32), Ranko Dokmanović (35), Boris Golub (44), Lana Kindy Ana Kohen Kirschner (12), (15), Mario Lenković (26), Stephan Lupino (26), Daniela Lušin (16), Branko Marinkov (37), Miljenko Marohnić (5), Krešimir Mehičić (45), Đoko Milekić (33), Luka Mjeda (19), Dražen Pomykalo (30), Snježana Požar (31), Boris Sontacchi (20), Eduard Strenja (31), Zdenko Strižić (3), Rajko Šobat (14), Nenad Velikonja (10), Velizar Vesović (21).
Ukupno: 530 fotografija od 22 autora.

Skeniranje u godini 2022.

U godini 2022. skenirane su fotografije slijedećih autora;
Ahmetašević Edib (6), Baričević Zvonimir (4), Barišić Nella (3), Bišćan Mladen (2), Bosnar Predrag (13), Butković Branimir (8), Dolenec Maja (14), Dragičević Anita (6), Golub Boris (4), Gamulin Ljubo (17), Grigić Božidar (5), Odić Jendrašić Jasenka (12), Jušić Božidar (7), Hnatjuk Boris (16), Jaša Ante (13), Jelača Zoran (20), Jelenčić Srećko (12), Jendrašić Branko (15), Kasal Božidar (10), Kohen Kirschner Ana (12), Kušen Damir (25), Marcuti Nino (7), Marić Tomislav (14), Marotti Miljenko (34), Matošević Irena (10), Marcuti Nino (7), Milekić Ivanka (14), Nazor Dijana (10), Pilić Sanja (5), Pleše Vesna (11), Stanušić Ilija (13), Šimunić Vladimir (30), Šinka Vlasta (12), Špoljar Vesna (16), Špralja Eugenja (5), Ušaj Josip (19), Vrdoljak Marko (20), Vučinović Vladimir (5)
Ukupno: 449 fotografija od 38 autora.
U drugoj etapi digitalizacije skeniranje je obavljao Vladimir Šimunović a unos podatak u knjigu inventara i bazu podataka obavljala je Marija Mirak.

Da bi se fotografije mogle objaviti na internetskim stranicama Fotokluba Zagreb, važan segment u tom procesu zauzima i priprema podataka koji su potrebni osobi koja će obaviti skeniranje i stavljanje podataka na internet. Pod tim se podrazumijevaju podaci koji karakteriziraju svakog autora: njegov životopis i svaku pojedinu fotografiju. To se pitanje postavilo pri izradi softvera za digitalizaciju Zbirke. Do koje mjere ići s istraživanjima i količinom objavljenih podataka? Jasno je da o količini informacija koje želimo objaviti ovise i softverska rješenja, a to je sve skupa diktirano ili bolje rečeno ograničeno raspoloživim sredstvima. Pri određivanju broja karakterističnih podataka za svaku fotografiju imao sam pri ruci slične obrasce od nekih naših muzejskih kuća, koje su mi stavili na uvid i raspolaganje njihovi djelatnici, na čemu im zahvaljujem. Vidio sam da ni kod njih, od slučaja do slučaja, od muzeja do muzeja, nema jednoobraznih rješenja Nakon pažljive analize i razmišljanja, količinu informacija o svakoj pojedinoj fotografiji morali smo ograničiti prema

skromnim materijalnim i kadrovskim mogućnostima našega kluba.

Na kraju moram spomenuti i zahvaliti mojim suradnicima, dragim ljudima koji su mi u proteklih desetak godina pomagali oko rada na sređivanju, a u posljednje vrijeme i digitalizaciji Zbirke. To su: Davor Bolant, Čedomil Gros i Marija Mirak.
Sa godinom 2022. završila je druga etapa digitalizacije (2017.-2022.), jer Ministarstvo kulture nije odobrilo sredstva za daljnju digitalizaciju Zbirke hrvatske fotografije za 2023. pa je došlo do prekida u nastavku digitalizacije.

Problematika autorskih prava

Uz pravnu regulativu u smislu registriranja i zaštite Zbirke kao pokretnog kulturnog dobra druga važna problematika je postupanje po Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima (Zagreb, 2003.).
Na djelatnost Fotokluba Zagreb, prema tomu zakonu iz 2003. odnose se slijedeći članci Zakona:

Člankom 2. toga zakona autorsko pravo pripada, po svojoj naravi, fizičkoj osobi koja stvori autorsko djelo.
Člankom 3. pod autorskim djelom smatraju se i fotografska djela i djela proizvedena postupkom sličnim fotografskom.
Člankom 37. definira se da nakon smrti autora pravo slijeđenja prelazi na njegove nasljednike.
Člankom 50. autor se ne može odreći svojega autorskog prava.
Člankom 85. dopušta se reproduciranje na papir fotografskih djela isključivo namijenjenih nastavi ili znanstvenom istraživanju uz navođenje izvora, osim ako to autor izričito ne zabrani. Pod ovaj se članak mogu ubrojiti svi naši katalozi, naše knjige ili monografije, koje je klub objavio, jer služe isključivo gore navedenoj svrsi.
Člankom 93. dozvoljeno je organizatorima javnih izložbi, u svrhu njihove promocije, reproduciranje fotografskih djela u katalozima ili plakatima.
Članakom 99. određeno je trajanje autorskog prava. Autorsko pravo traje za života autora i sedamdeset godina nakon njegove smrti.
Zaključak:
Klub nema pravo ostvarivanja materijalne dobiti, po bilo kojoj osnovi (iznajmljivanje fotografija uz naplatu na određeno vrijeme, reproduciranje fotografija u svhu prodaje i sl.).Za sve fotografije koje Klub posjeduje trebao bi imati dokaze vlasništva, na koji je način došao do tih fotografija, (darovnice ili dokaznice o kupnji od autora) što je u slučaju Kluba uvijek bilo nemoguće ostvariti, s obzirom na način na koji je Zbirka kroz cijeli dugi period prikupljana.
Za dio fotografija, uspio sam od njihovih autora ishoditi takve darovnice, no za mnoge stare autore, to nije bilo moguće.
Stoga se od osnutka Zbirke do danas nikada se nije postavljalo pitanje vlasništva Kluba nad fotografijama u Zbirci, budući da postupamo isključivo u skladu sa člancima 85. i 93. Zakona o autorskim pravima.

Problematika zaštite osobnih podataka

U Europskoj uniji, tehnološkim razvojem i novim načinima obrade osobnih podataka, postalo je nužno donošenje novog instrumenta koji će osigurati zaštitu prava i temeljnih sloboda pojedinaca u svezi s obradom njihovih osobnih podataka. Stoga je nakon dugog pregovaranja usvojena Opća uredba o zaštiti osobnih podataka (EU) 2016/679 koja je stupila na snagu 25. svibnja 2016. godine i koja se primjenjuje u Republici Hrvatskoj od 25. svibnja 2018. godine. Ovom Uredbom modernizira se i unapređuje **područje** zaštite osobnih podataka u cijeloj Europskoj uniji. Nova Uredba Europske unije će se direktno primjenjivati u državama članicama Unije bez potrebe za dodatno prenošenje u nacionalno zakonodavstvo.
No, Hrvatski je sabor na temelju članka 89. Ustava Republike Hrvatske donio je 27 .travnja 2018. Odluku o proglašenju Zakona o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka.
Ovim Zakonom osigurava se provedba Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u svezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (Tekst značajan za EGP) (SL list 119, 4. 5. 2016.) (u daljnjem tekstu: Opća uredba o zaštiti podataka). Ovaj se Zakon ne odnosi na obradu osobnih podataka koju obavljaju nadležna tijela u svrhu sprječavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija, uključujući zaštitu od prijetnji javnoj sigurnosti i njihova sprječavanja, kao ni na područje nacionalne sigurnosti i obrane.

Donošenje ove Uredbe izazvalo je pomutnju u skoro svim djelatnostima, u kojima se na bilo koji način obrađuju informacije osobnih podataka pojedinaca. Tako se i u Fotoklubu Zagreb pojavila dilema koji se osobni podaci i u kojim prilikama mogu objavljivati bez posljedica. Kako bi razjasnio ovu dilemu vezano za moja istraživanja povijesti hrvatske fotografije, obratio sam se Agenciji za zaštitu osobnih podataka, Službi za pravna pitanja u Zagrebu, koji dopis s obzirom na važnost problematike dajem u cijelosti u Poglavlju Prilozi (Prilog 35.). Odgovor Agencija također dajem u Poglavlju Prilozi (Prilog 36.). Time je Agencija jednoznačno definirala što možemo raditi
.
U Prilogu 39, kao primjer, date su 24 vrste osobnih podataka od kojih u mojim istraživanjima navodim samo četiri; ime i prezime, godina rođenja, mjesto rođenja i zvanje, što su toliko opći dostupni podaci o autorima da se ne mogu smatrati osobnim tajnim podacima.

IX. ZGREB SALON MEĐUNARODNA IZLOŽBA FOTOGRAFIJE
(Stoljeće kontinuiteta)

Prvo razdoblje izložbe: od njenog početka do Drugog svjetskog rata (1910. – 1941.)

Prva međunarodna izložba fotografije (**1910.**) u Zagrebu održana je u Umjetničkom paviljonu Bio je to, bez sumnje, prvorazredni kulturni događaj. Nažalost, uz prvu međunarodnu izložbu fotografije nije tiskan katalog, već je samo u dnevnom tisku zabilježeno slijedeće:

Agramer Tagblatt, 10.II.1910. donosi napis *Eröfnung der Amateur-Photographen-Austellung*,

Narodne Novine, 22.II.1913. donose napis *Izložba amater-fotografija,*

Sljedeća, **druga po redu (1913.)**, izložba održana je također u Umjetničkom paviljonu i o njoj je u dnevnom tisku zabilježeno:

Agramer Tagblatt, 29.X/. 1913. donosi napis *Internationale photographische Austellung in Zagreb* ,

Narodne Novine, 30.XI.1913 donose napis *Fotografska izložba*,.

Savremenik, I.1914.,br.1. donosi napis *Medjunarodna fotografijska izložba*,

Vijenac, br.12.1913. donosi napis *Medjunarodna fotografijska izložba u Zagrebu*,

O toj izložbi pisao je Mladen Grčević [113]. Ovoj izložbi dnevni tisak posvetio je već više pažnje.Na izložbi su bili zastupljeni autori iz osam zemalja. Sudjeluje 61 autor sa 343 radova.

Uz drugu međunarodnu izložbu već je tiskan katalog. Katalog je skroman veličine 15,5×21 cm. Korice su od mekog sivog kartona na kojemu je na naslovnoj strani nalijepljena vinjeta dimenzija 5,8×8 cm, na kojoj je crvenim štampanim slovima pisalo:

MEDJUNARODNA
FOTOGRAFIJSKA
IZLOŽBA
ZAGREB 1913.

Organizacijski se ta izložba razlikovala od današnjih izložbi fotografije, kod kojih se u katalogu navode podaci o organizacijskom odboru, imenima predsjednika i tajnika izložbe, osobe za likovni postav, osobe za tehnički postav te ostalih članova i suradnika, a posebno se navode članovi žirija. O sastavu članova žirija se ne govori. Navedena su samo imena članova POSLOVNOG ODBORA, koja sama za sebe govore o visokoj razini organizatora. To su bili: Ferdo pl. Mixich predsjednik, te članovi Kamilo Bošnjak, Klement. M. Crnčić, arh. Julio Deutsch, dr. Artur Schneider, Antun Stiasni ml., dr. Oskar Wiess. Na izložbi je sudjelovalo 61 autora/ica iz sedam zemalja. Više o ovoj, kao i prvoj međunarodnoj izložbi iz 1910. u napisima iz tadašnjeg tiska, može se naći u magistarskom radu Mladena Grčevića, poglavlje *Razdoblje 1901. - 1918.* pa to ovdje neću ponavljati.

Prvi svjetski rat označio je kraj jednog razdoblja zagrebačke fotografije. Ratni vihor prekida fotografske aktivnosti. Tek 1922. oživljava ponovno u Zagrebu fotoamaterski pokret. Tada je osnovano društvo pod imenom Fotoklub Zagreb, koje će ime zadržati do današnjih dana. Cilj je društva bio nastaviti tamo gdje se stalo prije rata. No, proteći će još niz godina prije no što se klub postavio na svoje noge i zabilježio prve uspjehe.

Bilo je to doba opće društvene i političke nesređenosti, doba osnutka jedne nove države, tj. Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, kasnije proglašene Kraljevinom Jugoslavijom, doba svjetske

[113] Međunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu ima svoja tri izrazito različita vremenska dijela. Prvi dio obuhvaća međunarodne izložbe fotografije održane godina 1910. i 1913. Za te dvije izložbe potrebne Podatke moguće je naći sistematski obrađene u već spomenutom magistarskom radu Mladena Grčevića (poglavlje *Razdoblje 1901.-1918.*, str.32-62).

ekonomske krize, što se sve odražavalo i na rad toga kluba. S obzirom na sve izneseno, danas ne čudi što u Pravilima Fotokluba Zagreb, u članku 2. nailazimo na stavak sljedećeg sadržaja:

> s*vaka politika ostaje iz društva bezuvjetno isključena.*

Ova su Pravila usvojena u Klubu prosinca 1922., a odobrena 11. siječnja 1923. pri Vladi za Hrvatsku i Sloveniju pod brojem 60177/2.
Slična je situacija vladala i u drugim hrvatskim gradovima. Amaterska fotografija u tim godinama održavala se gotovo isključivo u planinarskim društvima, u okviru njihovih fotosekcija. Fotoamateri snimaju pejsaže i planine, dakle svoj objektiv okreću prema prirodi. Treba napomenuti da je fotosekcija Hrvatskog planinarskog društva 1929. organizirala i održala u Zagrebu međunarodnu izložbu planinarske fotografije.

U prvim poslijeratnim godinama, od 1922. pa nadalje, Fotoklub Zagreb nema sredstava i praktički životari. Takvo stanje traje sve do početka 30-ih godina. Bez sumnje, spomenuta planinarska izložba fotografije imala je znatnog utjecaja na jačanje Fotokluba Zagreb u vremenu koje je dolazilo. Prekretnicu u životu Fotokluba Zagreb donosi 1931. kada oživljava klupski život. Ekonomska kriza u zemlji polako jenjava, a klub pronalazi svoje sponzore koji potpomažu njegov rad. Uprava kluba uočava značenje izložbene djelatnosti te na nju stavlja težište klupskih aktivnosti.

Već 1932. Fotoklub Zagreb održava uspjelu ***I. izložbu umjetničke fotografije*** (od 13. do 22. travnja)[114] u *Salonu Ulrich*. Izloženo je 177 fotografija. Cjelokupni tadašnji tisak se povoljno izražavao o toj izložbi. Iste godine Fotoklub Zagreb osvaja plaketu na izložbi fotografije u Osijeku, kao i na *VII. Iris salonu* u Antwerpenu, što je predstavljalo veliki uspjeh i poticaj za daljnji rad.

Fotoklub Zagreb nalazio se u svojim prostorijama u Masarykovoj ulici broj 11, mezzanin desno, u kojima se održavaju stručna predavanja i projekcije (prethodno se nalazio u Nikolićevoj ulici iznad apoteke, u prostorijama koje je klubu stavio na raspolaganje direktor *Putnika* gospodin Dragomanović). U okvirima kluba djeluje i kino sekcija, koja se kasnije odvaja i iz koje se osniva Kino klub Zagreb. Društveni sastanci održavaju se petkom u večernje sate. Klub u jesen 1939. seli u nove, komfornije prostorije u Ilici 29/III, gdje se nalazi još i danas. To je omogućilo materijalno jačanje kluba, koji podupiru mnogi ugledni donatori, a na osnovi sjajnih rezultata koje je taj klub postizao tih godina. O tom preseljenju nalazimo podatak u oglasnom dijelu Foto-revije u godinama 1939. i 1940. U broju 8/39, na stranici 186 Foto-revije, a u svezi s održavanjem *VII. međunarodne izložbe umjetničke fotografije* u Zagrebu, još se navodi adresa kluba u Masarykovoj ulici, a u broju 1/40 na stranici 20. Foto-revije nova adresa u Ilici 29/III kat.

Jačanje izložbenih aktivnosti u Fotoklubu Zagreb, bez sumnje, odrazilo se i na druge oblike društvenog rada. Tako se, primjerice, stara klupska Pravila iz godine 1922. napuštaju, a klub koncem 1934. usvaja nova modernija *Pravila*. Foto-revija od prosinca godine 1934., na stranici 234, pod naslovom Saopćenje Fotokluba Zagreb donosi sljedeći tekst:

> n*ova pravila našeg kluba su potvrđena, te smo ovlašteni osnivati podružnice u svakom većem mjestu Kraljevine, ako se javi za to interesenata. Svi klubovi ili pojedinci, koji žele imati naša pravila bilo u svrhu osnivanja samostalnog kluba ili naše podružnice ili u koju drugu svrhu, neka se obrate na adresu Fotoklub Zagreb, Masarykova 11, te neka prilože pismu Din-5 u poštanskim markama.*

U razdoblju od 15. do 24. svibnja 1933. Fotoklub Zagreb priređuje ***II. izložbu amaterske fotografije***, [115]koja također dobiva pozitivne kritike.

Godine 1934., potaknuti pozitivnim kritikama prethodne dvije izložbe, marljivi članovi Fotokluba Zagreb priređuju ***Jesenski salon umjetničke fotografije***, i opet u Salonu Ulrich. Na toj izložbi

[114] Vidi f.n. br. 4
[115] Vidi f.n. br. 5

sudjeluju i amateri i profesionalci, čime je probijena dotadašnja brana između ta dva tabora. Izložena je bila 161 fotografija 50 autora. Izložba je bila dobro zabilježena dnevnom tisku:

Novosti, broj 271 od utorka 2 oktobra 1934. donose napis *Jesenski salon umjetničke fotografije.*
Jutarnji list, od 3.X.1934. donosi napis *Jesenski salon umjetničke fotografije.*
Slovenski narod, Ljubljana, 6. oktobra 1934. donosi napis pod nazivom *Fotografska rastava v Zagrebu.*
Fotograf, stručni vijesnik zajednice fotografa saveza hrv. obrtnika, broj 10, Zagreb 1. oktobra 1934. donosio članak *Naša umjetnička fotografija.*
Narodne novine, od 8. oktobra 1934. ponavljaju isti napis.
Foto-revija u studenome 1934. od Franjo Ernst donosi iscrpan prikaz ove izložbe *Jesenski salon umjetničke fotografije*, .
*Fotoamate*r, novembar, 1934. od August Frajtić, donosi napis *Jesenski salon umetniške fotografije v Zagrebu,*

Nakon dviju uspjelih izložbi fotografije, održanih u Salonu Ulrich 1932. i 1933., kao i *Jesenskog salona* iz 1934. moglo bi se reći probnih izložbi prema onome što će dalje slijediti, Fotoklub Zagreb konačno se sprema na posljednji zalet prema međunarodnoj slavi. U organizaciji kluba 1935. godine održana je ***I. sveslavenska izložba umjetničke fotografije***.
Teške poslijeratne političke i ekonomske prilike u tadanjoj Kraljevini SHS imale su za posljedicu da se međunarodna izložba fotografije pod nazivom *Prva sveslavenska izložba umjetničke fotografije* održala tek 1935., dakle, nakon prekida od 22 godine. Što se tiče Zagreba, bila je to treća po redu međunarodna izložba fotografije održana u ovom gradu u organizaciji zagrebačkih fotoamatera (1910., 1913. i 1935. godine).

Ovaj prikaz fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj ne bi bio kompletan bez prikaza međunarodne zagrebačke izložbe umjetničke fotografije, koja u vremenu od 1935. pa do 1940. predstavlja krajnji domet Fotokluba Zagreb, ali i fotoamaterskog pokreta ne samo u hrvatskim već i u saveznim relacijama tadašnje Kraljevine Jugoslavije. Daje se opis u kratkim crtama te izložbe.
Od godine 1935. pa do 1940., u razdoblju od šest godina, međunarodna izložba umjetničke fotografije održavala se svake godine. Za to razdoblje danas se govori da je to bilo zlatno doba zagrebačke fotografije. Bilo je to i doba tzv. *zagrebačke škole*, koja je tada bila općepoznata i priznata u svjetskim fotografskim relacijama[116]. Napomenimo da je zagrebačka međunarodna izložba umjetničke fotografije u to vrijeme sigurno mnogo doprinijela tadašnjim uspjesima zagrebačkih ljubitelja fotografije, okupljenih u Fotoklubu Zagreb.

Treća međunarodna izložba umjetničke fotografije održana je pod nazivom *I. sveslavenska izložba umjetničke fotografije*.
Smatram na ovom mjestu primjerenim još nešto reći o tim davno proteklim događajima.

I. sveslavenska izložba umjetničke fotografije (1935.)[117]

Premda su izložbe fotografije koje je Fotoklub Zagreb održao početkom tridesetih godina postigle iznimno dobre rezultate, prijelaz na međunarodnu razinu zahtijevao je u organizacijskom smislu nešto više. U tridesetim godinama, u svjetskim relacijama, dolazi do afirmacije u fotografskom smislu mladih zemalja, među kojima vidno mjesto zauzimaju slavenske zamlje (Grčević, magistarski rad, str. 120-121.).Uočivši to, a da bi potaknuo međusobnu fotografsku suradnju slavenskih zemalja, Fotoklub Zagreb je svoju treću međunarodnu izložbu organizirao pozvavši na

[116] Za drugo vremensko razdoblje međunarodne izložbe umjetničke fotografije u Zagrebu potrebne podatke također je moguće naći u magistarskom radu Mladena Grčevića (poglavlje *Razdoblje 1933.-1936.* str. 100-126, te *Razdoblje 1937.-1940.*, str.127.-154.)
[117] *I. SVESLAVENSKA IZLOŽBA UMJETNIČKE FOTOGRAFIJE U ZAGREBU MCMXXXV*, katalog, priredba Fotokluba Zagreb, Zagreb, 17.XI.- 8.XII.1935.

okup sve slavenske zemlje, tako da su na izložbi sudjelovale Bugarska, Čehoslovačka, Jugoslavija i Poljska te samo nekoliko autora iz „neslavenskih država“.
Bila je to prilika da se na jednom mjestu prezentiraju fotografije iz tih zemalja i uoče razlike u gledanju na fotografiju.Pozivnica za tu izložbu, u usporedbi s onima za sljedeće izložbe, još je skromna po svom obujmu i informacijama koje sadrži.No, nakon tog početnog iskustva pozivnice za daljnje izložbe bile su tako stručno koncipirane, da si se uz male modifikacije zadržale sve do digitalnih dana.
Izložba je održana pod visokim pokroviteljstvom Njegovog kraljevskog visočanstva kneza namjesnika Pavla, pa kao takva ima određenu političku težinu sveslavenskog bratstva. To sveslavensko bratstvo u sljedećoj, drugoj Jugoslaviji, bit će zamijenjeno mnogo lukavijim bratstvom i jedinstvom svih naroda i narodnosti, ali s istim ciljem.Izložba je održana u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu u vremenu od 17.11. do 8.12. 1935. Na izložbi su bili zastupljeni autori iz devet zemalja. Sudjeluje 150 autora sa 299 radova.
Da se tom izložbom željela polučiti i određena politička korist svjedoči podatak, da su članovi počasnog odbora izložbe, uz gradonačelnika grada Zagreba, bili još veleposlanici Republike Poljske, Republike Čehoslovačke i Kraljevine Bugarske u Beogradu.
Na izložbi sudjeluje čak 150 autora iz Bugarske, Čehoslovačke, Jugoslavije i Poljske te neki autori iz neslavenskih država (Južna Afrika, Mađarska, USA, Austrija, Njemačka), ali slavenskih korijena**.** Izloženo je bilo 299 radova. Na toj se izložbi već profilira buduća sjajna izložbena ekipa Fotokluba Zagreb, koja će do godine 1940. priskrbiti klubu laskavi naziv *Zagrebačke škole*. Fotoklub Zagreb bio je zastupljen sa 26 izlagača.
Katalog *I. sveslavenske izložbe* (1935.) sadrži imena članova žirija. To su bili August Frajtić, Oskar Gorjan-Grünwald i dr. Branko Šenoa. Počasni odbor sačinjavali su Kazimierz Dembichi, veleposlanik Republike Poljske u Beogradu, Rudolf Erber, načelnik grada Zagreba, dr. Vaclav Girsa, veleposlanik Republike Čehoslovačke u Beogradu, te Dime Kazasov, veleposlanik Kraljevine Bugarske u Beogradu. Skrećemo čitatelju pozornost na visoku razinu toga počasnog odbora. U katalogu nije naveden popis članova organizacijskog odbora.U dnevnom tisku o toj izložbi zabilježeno je slijedeće:

Foto revija, decembar, 1935. od Franjo Ernst, donosi napis *Prva sveslavenska izložba umjetničke fotografije u Zagrebu,*
Fotograf, decembar, 1935, donosi napis *Prva sveslavenska izložba u Zagrebu,*.
Jutarnji list,br. 8564, 1935. donosi napis Ivan Esih, *Rezultat prve sveslavenske izložbe umjetničke fotografije,*
Jutarnji list, br.8565, 1935 donosi napis *I. Sveslavenska izložba u Zagrebu,*.
Jutarnji list, br.8596, strana 9., 1935. donosi napis od M. Dohany, *Češki glas o zagrebačkoj izložbi sveslavenske fotografije,*
Morgenblatt, br.270, 1935 donosi napis *Erste allslavische Ausstellung in Zagreb,*.
Narodne novine, br.264, 1935 donosi napis *Sveslavenska izložba u Zagrebu,*.
*Novost*i, br.327, 1935 od Franjo Fuis, donosi napis *I. Sveslavenska izložba umjetničke fotografije,*.
Obzor, br.268, 1935. od Vjekoslav Cvetišić, donosi napis *Umjetnička fotografija (Sveslavenska izložba u Zagrebu),*

IV. međunarodna izložba umjetničke fotografije (1936.)[118]

Kao što je vidljivo, ime izložbe dobiva svoj konačni oblik, koji će imati tijekom svih predratnih godina. I ta je izložba održana u Umjetničkom paviljonu, mjeseca listopada 1936. Na izložbi sudjeluju fotografi iz čak 28 zemalja, što u odnosu na prethodnu predstavlja veliki uspjeh. Iz Jugoslavije sudjeluju samo četiri fotografske organizacije, i to: Beogradski fotoklub, Fotoklub Ljubljana, Fotoklub Maribor i Fotoklub Zagreb kao i rijetki samostalni izlagači (Pančevo, Kranj,

[118] *IV. MEĐUNARODNA IZLOŽBA UMJETNIČKE FOTOGRAFIJE U ZAGREBU* , katalog, Fotoklub Zagreb, oktobar 1936.

Jesnice na Gor., Petrovgrad, Tuhelj, Samobor, Osijek, Vrbovec i Sevnica ob Savi). Na izložbi sudjeluje 225 autora s ukupno 395 radova.Fotoklub Zagreb je bio zastupljen sa 28 izlagača.
O toj izložbi u dnevnom tisku zabilježeno je slijedeće:

Svijet, knj.XXII., br.13, 1936*IV. d*onosi napis *Medjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu,*.

Obzor, 3.X.1936 donosi napis *Otvorenje medjunarodne izložbe umjetničke fotografije u Zagrebu,*.

*Novost*i 9.X 1936. od Franjo Fuis, donosi napis *Amerika i Madžarska su senzacija medjunarodne izložbe u Zagrebu,*

Foto revija, novembar, 1936 od Franjo Ernst, donosdi napis *Zagrebačka izložba fotografije,*.

Jutarnji list, br.8867, oktobar, od 1936. donosi napis *Jedna od najvećih atrakcija Zagreba,*,

Jutarnji list, br. 8872, 1936 od V.Cvetišić, donosi napis *Umjetnička fotografija, IV. medjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu*.

Pravda.br.11477, 1936.od Nikola Škrgić, donosi napis M*edjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu.*

V. međunarodna izložba umjetničke fotografije **(1937**.)[119]

Izložba je održana u Umjetničkom paviljonu, mjeseca listopada 1937. Vidi se i porast zemalja koje izlažu, jer su na ovoj izložbi zastupljeni autori iz 33 zemlje; sudjeluju 282 autora s ukupno 422 fotografije. Fotoklub Zagreb bio je zastupljen sa 35 izlagača. Vidljiv je i porast broja izlagača kao i primljenih radova u odnosu na prethodnu izložbu. Iz Jugoslavije sudjeluju samo tri fotoamaterske organizacije i to: Fotoklub Ljubljana, Fotoklub Maribor i Fotoklub Zagreb, ali i samostalni izlagači iz Dubrovnika, Krapine, Zagreba, Petrovgrada, Tuhelja, Samobora, Osijeka, Virovitice i Zdenčine.
O toj izložbi u dnevnom tisku zabilježeno je slijedeće:

Večer, 2.lipnja, 1937 donosi napis *Uspjeh naših fotoamatera,*.

Il Corriere Fotografico, Torino, VII.1937. donosi napis *Il V. Salone internazionale di Fotografia Artistica,*

Svijet, br. 40, 30.IX.1937 donosi napis *V.medjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu,*.

*Novost*i, 3.X.1937F. donose napis od Fuisa, *Peta svjetska izložba umjetničke fotografije,*.

Morgenblatt, 3.X.1937*V*.donosi napis *Internazionale Photokunst-Ausstellung in Zagreb eröffnet,*.

Hrvatski dnevnik, 3.listopada, 1937. donosi napis *Otvorena medjunarodna izložba fotografije i fotografske štampe i literature,*

Politika, 3 oktobar, 1937. donosi napis *Međunarodna izložba umetničkih fotografija i fotografske štampe u Zagrebu,*

Jutarnji list, br. 9227, 4.X.1937. donosi napis od Vladimira Ciprin, *Otvorenje V. Medjunarodne izložbe umjetničke fotografije,*

*Novost*i, br. 276.,7.X.1937.donose napis od Fuisa, *Na ovogodišnjoj izložbi umjetničke fotografije,*.

Novosti, br. 277., 8.X.1937. donose napis od F. Fuisa, *Na izložbi umjetničke fotografije u Zagrebu izlažu Kina i Japan,*

Novosti, 11.X.1937. donose napis od F.Fuisa, *Od sveslavenskih država su na izložbi umjetničke fotografije Jugoslaveni i Česi najbolji,*

Jutarnjni list, br.9235, 12.X.1937. donosi napis od Ivo Šrepel, *Kroz petu medjunarodnu izložbu umjetničke fotografije,*

Morgenblatt. 13.X.1937 donosi napis *Die V. Internationale Photokunst-Ausstellung,*.

Jutarnji list,14 oktobra, 1937 donosi napis *Nagrade na izložbi medjunarodne umjetničke fotografije,*.

Jutarnji list, 14.X.1937. donosi napis *Podjeljene su nagrade na V. medjunarodnoj izložbi*

---

[119] *V,. MEĐUNARODNA IZLOŽBA UMJETNIČKE FOTOGRAFIJE U ZAGREBU MCMXXXVII,* katalog, Zagreb, oktobar 1937.

umjetne fotografije,
Jutarnji list, 16.X.1937. donosi napis od Ive Šrepel, *Slavenske zemlje na V.medjunarodnoj izložbi umjetničke fotografije,*
Jutro, 18.X.1937 donosi napis od K.Kocjančiča, *Mednarodna fotografska rastava v Zagrebu,.,*
Pravda, X.937 donosi napis od Nikole Škrgić, *Peta medjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu,.*
Hrvatski Zagorac, br.157, 9 listopada 1937. donosi napis V.*medjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu,*
Balkan Herald, october, 1937. donosi napis *Why Not an All-Balkan photography Exhibition.*

VI. međunarodna izložba umjetničke fotografije (1938.)[120]

Izložba je održana u Umjetničkom paviljonu, u vremenu od 1. do 31. listopada 1938. U katalogu izložbe se navodi da je Fotoklub Zagreb član Međunarodne fotografske unije. Na ovoj izložbi sudjeluju sljedeći domaći klubovi: Fotoklub Daruvar, Fotoklub Ljubljana, Fotoklub Maribor, Fotoklub Osijek i Fotoklub Zagreb, pa bilježimo pojavljivanje novih klubova u Daruvaru i Osijeku. Broj neorganiziranih domaćih autora mnogo je manji nego na prethodnoj izložbi. To su autori iz Beograda, Bitole, Zagreba i iz Kosančića (Vardarske banovine). Ukupno sudjeluju 272 autora (malo manje nego na prethodnoj izložbi) sa 438 fotografija iz 36 zemalja. Fotoklub Zagreb bio je zastupljen sa 39 izlagača. Na taj se način ova izložba približila prostornim mogućnostima *Umjetničkog paviljona*.

O toj izložbi u dnevnom tisku zabilježeno je slijedeće:

Foto revija, oktobar, 1938 donosi napis od Franje Ernst, *Medjunarodna izložba fotografije u Zagrebu,*
Jutarnji list, br.9591, 1938 donosi napis *VI.medjunarodna izložba u Zagrebu,.*
Jutarnji list, br.9601, 1938H.N. donosi napis *Fotografije iz svih pet kontinenata izložene su u Zagrebu.*
Novosti, br.291, 1938 donose napis od Milana Katić, *Jugoslavija vodi u evropskoj umjetničkoj fotografiji. Zagrebački fotoamateri su na prvom mjestu,.*
Morgenblatt, br.243, 1938 donosi napis *VI.Internationale Lichtbilder.Ausstellung in Zagreb,.,*
Hrvatska smotra, br. 12, 1938 donosi napis od Karla Mirth, *VI.medjunarodna izložba umjetničke fotografije,.*
Hrvatski Zagorac, br.206, 1938. *VI. donosi napis Medjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu,*
Foto revija, novembar, 1938 donosi napis od Augusta Frajtić, *Još o zagrebačkoj medjunarodnoj izložbi..*

VII. međunarodna izložba umjetničke fotografije (1939.)[121]

Izložba je održana od 30.09. do 23.10.1939. u Umjetničkom paviljonu. U katalogu izložbe se navodi da je Fotoklub Zagreb član Hrvatskog fotoamaterskog saveza, što rječito svjedoči o agilnosti i učinkovitosti tadašnjeg klupskog tajnika Augusta Frajtića, koji ne gubi vrijeme u ostvarivanju svojih dalekosežnih ciljeva razvoja fotoamaterskog pokreta u nas. Ukupno izlaže 288 autora, sa 452 fotografije iz 37 zemalja.Fotoklub Zagreb bio je zastupljen sa 38 izlagača.Interesantno je, a to je vidljivo iz kataloga, da od domaćih klubova sudjeluju Fotoklub Ljubljana, Fotoklub Maribor, Fotoklub Osijek te pod zajedničkim imenom Hrvatskog fotoamaterskog saveza Fotoklub iz Sušaka i Fotoklub Zagreb.

---

[120] *VI. MEĐUNARODNA IZLOŽBA UMJETNIČKE FOTOGRAFIJE U ZAGREBU MCMXXXVIII*, katalog, Zagreb, 1.-31. oktobar 1938.

[121] *VII. MEĐUNARODNA IZLOŽBA UMJETNIČKE FOTOGRAFIJE U ZAGREBU 1939*, katalog, Zagreb, 30.9. – 23.10.1939.

O toj izložbi u dnevnom tisku zabilježeno je slijedeće:

*Novost*i, br.270, 3. septembra 1939. donose napis *453 umjetničke fotografije iz 37 zemalja na VII. medjunarodnoj izložbu umjetničke fotografije u Zagrebu,*.

Jutarnji list, 30.IX.1939. donosi napis *Danas je svečano otvorenje medjunarodne izložbe umjetničke fotografije u Umjetničkom paviljonu,*.

Hrvatski dnevnik, 30. rujna 1939. donosi napis *Otvara se medjunarodna foto-izložba u Zagrebu,*.

Večer, 30 .rujna 1939. donosi napis *Ban Hrvatske na foto-izložbi,*

Vreme,1. oktobar 1939. donosi napis *Međunarodna izložba umetničke fotografije u Zagrebu,*

Hrvatski dnevnik, 1. listopada 1939. *Predsjednik dr. Maček otvorio je VII. medjunarodnu izložbu umjetničke fotografije,*

*Novost*i, br. 271, 1. oktobra 1939. donose napis *Dr. Maček je otvorio izložbu fotografije,*.

Jutarnji list, 1.X.1939. donosi napis *Medjunarodnu izložbu umjetničke fotografije otvorio je g. dr.Vladko Maček,*

, *Hrvatski dnevnik*, 5.X.1939, donosi napis *Zagrebačka škola u umjetničkoj fotografiji – na VII. Međunarodnoj izložbi*

*Novost*i, 7.1939. donose napis *Na medjunarodnoj izložbi umjetničke fotografije u Zagrebu,*

Jutarnji list, 10.X. 1939. donosi napis *Medjunarodni uspjeh Zagreba i Zagrepčana,*.

Večer, 12.X.1939. donosi napis *Nema ni loš ukus čovjek,*.

Novosti, br.2841939. 14. oktobra donosi napis *Amerikanci su najbolji na izložbi umjetničke fotografije,*

Zagrebački list, br.250, 1939.donosi napis *Naši majstori umjetničke fotografije na izložbi hrvatskog foto kluba,*

Jutarnji list, 14.X.1939. donosi napis *Amerikanci su dobili najviše nagrada na fotografskoj izložbi u Zagrebu,*

*Svije*t, 15. listopada 1939. donosi napis *Sa VII. medjunarodne izložbe umjetničke fotografije u Zagrebu,* .

Svijet, br.42, 15.X.1939. donosi napis *VII. medjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu,*.

Foto revija, oktobar, 1939. donosi napis od Teodora Erić, *Zagrebačka izložba fotografije,*

Zagrebački list, br. 238, 1939. donosi napis *Otvorena je 7. medjunarodna izložba fotografije,*

Zagrebački list, br.250,1939. donosi napis od Otona Orešković, *Naši majstori umjetničke fotografije na izložbi hrvatskog fotokluba, VII.- medjunarodna izložba,*.

Hrvatski dnevnik, 18.listopada 1939. donosi napis *Razdioba nagrada na VII. medjunarodnoj izložbi umjetničke fotografije,*

, *Hrvatski dnevnik*, 19.listopada 1939. donosi napis *Na VII. medjunarodnoj izložbi umjetničke fotografije,*.

Hrvatski dnevnik, 22. listopada 1939. donosi napis *Radovi vaneuropskih foto-umjetnika,* .

Hrvatska smotra, br.11, studeni 1939. donosi napis *VII. medjunarodna izložba umjetničke fotografije,*.

Hrvatski ženski list, prosinac 1939. donosi napis *Sedma medjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu,*

Omladina (Zagreb), br. 5,1939. donosi napis od Nade Kesterčanek, *U povodu foto-izložbe u Zagrebu,*.,

Hrvatska smotra, br.11, 1939. donosi napis od Karla Smirth, *VII. Medjunarodna izložba umjetničke fotografije,*

Hrvatski ženski list, br.12, 1939.donosi napis od Ivone Maixner, *VII.medjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu,*

***VIII. izložba umjetničke fotografije* (1940.)**[122]

Izložba je održana od 5. do 28.10.1940. dakle, uoči samog početka Drugog svjetskog rata. To je i razlog smanjenog broja zemalja sudionica, autora izlagača i ukupnog broja izloženih radova. Ukupno je zastupljen 221 autor, sa 357 fotografija iz 13 zemalja. Fotoklub Zagreb bio je zastupljen sa 46 izlagača. Na toj izložbi, unatoč ratnoj situaciji, sudjeluju i autori iz SSSR-a, što se može smatrati velikim uspjehom organizatora. Iz kataloga saznajemo, da po prvi put na toj izložbi sudjeluje Zveza slovenskih fotoamaterskih društev (ZSFAD), sa svojim udruženim članicama: Fotoklubom Hrastnik (FKH), Fotoklubom Ljubljana (FKL) i Fotoklubom Maribor (FKM). Dalje slijedi Hrvatski fotoamaterski savez (HFS) sa svojim udruženim članicama: Fotoklubom Daruvar (FKD), Fotoklubom Osijek (FKO), Fotoklubom Sušak (FKS) i Fotoklubom Zagreb (FKZ) kao središnjicom te njegovom podružnicom u Karlovcu. Tako su po prvi puta pod zajedničkim imenom Hrvatskog fotoamaterskog saveza bili okupljeni svi tadašnji hrvatski fotoklubovi.O toj izložbi u dnevnom tisku zabilježeno je slijedeće:

Hrvatica, siječanj, br. 1, 1940. donosi napis *Žene kao fotografski amateri,*
Novosti, 3.I.1940 donose napis *Izložba zagrebačkog Fotokluba,.*
Foto revija, IX.1940 donosi napis *VIII.medjunarodna izložba,.*
Foto revija, X.1940 donosi napis *Medjunarodna izložba u Zagrebu,.*
Jutarnji list, br. 10286, 1940 donosi napis *Na osmoj medjunarodnoj izložbi umjetničke fotografije u Zagrebu po prvi puta izlažu sovjetski fotografi,* .
Jutarnji list, br. 10330, 26.X.1940. donosi napis od Želja Harambašić, *Medjunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu,*
Novosti, br. 288, 1940 donose napis od F.Fuis, *Izložba medjunarodne fotografije u Zagrebu,.*
Novosti, br. 301, 31. listopada 1940 donose napis *Medjunarodna izložba fotografije u Zagrebu,.,*
Hrvatski dnevnik, br 1607, 1940. donosi napis od K. *Slavenska fotografija dominira na VIII. Medjunarodnoj izložbi,*
Hrvatska smotra, br. 11/12, 1940., donosi napis od Karla Mirth, *VIII. Medjunarodna izložba umjetničke fotografije,*
Morgenblatt, br. 251, 1940. donosi napis od A.F. *VIII.Internationale Kunstphotographische ausstellung in Zagreb,*
Radnički tjednik,, br. 26, 1940 donosi napis *VIII. medjunarodna izložba u Zagrebu,.*
Studentski list, br. 1, 1940. donosi napis *Medjunarodna izložba umjetničke fotografije,*
Savremena fotografija, br. 1, 1940. donosi napis od A.Frajtić, *VIII. medjunarodna,*
Jutarnji list, 3.XI.1940. *Inozemstvo na zagrebačkoj medjunarodnoj izložbi*
NAPIO, 25.december 1940. donosi napis *A Muveszi fenykep 1940 – BEN*

Pogledamo li statističke pokazatelje o broju zastupljenih fotografa iz Fotokluba Zagreb na izložbama međunarodne fotografije u Zagrebu od I. Sveslavenske do VIII. Međunarodne, vidljivo je da je broj aktivnih izlagača neprekidno rastao, što svjedoči o jakosti toga kluba.

Od *IV. međunarodne izložbe umjetničke fotografije* (1936.) pa do *VIII. međunarodne izložbe fotografije* (1940.) u katalogu se navode samo imena članova žirija. O organizacijskom se odboru, nažalost, ne govori.

U tom razdoblju, abecedno navedeno, članovi žirija su bili:

1. Vlado Cizelj (1936. i 1937.)
2. Tošo Dabac (1938., 1939. i 1940.)
3. August Frajtić (1936., 1937., 1938., 1939. i 1940.)
4. Rihard Fuchs (1938., 1939. i 1940.)
5. Vladimir Guteša (1936.)
6. Ignjat Habermüller (1936.)
7. Georgij Skrygin (1938., 1939. i 1940.)

[122] *VIII.MEĐUNARODNA IZLOŽBA UMJETNIČKE FOTOGRAFIJE U ZAGREBU 1940*, katalog, Zagreb, 5. – 28.10.1940.

8. Albert Starzyk (1936.)
9. Marijan Szabo (1938. i 1940.)
10. Ljubo Vidmajer (1937.)

Popis, koji sam namjerno ovdje istakao, najbolje svjedoći o ulozi Augusta Frajtića, koji je u to doba predstavljao ne samo tajnika Kluba, već stvarni stožer sveukupnih djelatnosti.
Ovaj, nazovimo ga tako, prvi ciklus međunarodnih izložbi u Zagrebu završio bih međunarodnom izložbom fotografije koja je održana u Zagrebu za vrijeme Drugog. svjetskog rata, a o čemu se u bivšem poretku nije smjelo govoriti.

Ratni vihor Drugog svjetskog rata nije u potpunosti poremetio život i rad Fotokluba Zagreb. Čak i u takvim uvjetima Klub je smogao snage da tijekom rata održi još jednu međunarodnu izložbu fotografije - **devetu po redu**[123]. Zbilo se to, kako je vidljivo iz kataloga izložbe, od 17. prosinca 1942. pa do 10. siječnja 1943. godine u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu. S obzirom na ratne uvjete katalog je bez reprodukcija. Sudjelovalo je samo osam zemalja (tzv. sile osovine) i to Bugarska, Finska, Hrvatska, Italija, Mađarska, Njemačka, Slovačka i Španjolska.
Svaka od zemalja izlagača predstavila se ravnopravno sa svojom kolekcijom od 50 fotografija (ukupno dakle 400 izloženih fotografija, što rječito govori o veličini te izložbe). Ova izložba je bila priređena u povodu pedesete obljetnice hrvatskog umjetničkog svjetlopisa (1892.-1942.), dakle bez ikakvih političkih pretenzija tadašnje službene politike u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Bio je to zapravo dokaz duboke vitalnosti ovog kluba da i u ratnim uvjetima smogne snage za kontinuitet svoga fotografskog djelovanja. To je vidljivo iz popisa radova hrvatske kolekcije, koji uz nekoliko iznimaka predstavljaju retrospektivu poznate predratne zagrebačke škole.
U organizaciji te devete po redu međunarodne izložbe umjetničke fotografije u potpunosti se odstupilo od uobičajene predratne rutine zbog ratnih uvjeta, pa je kao takva u neku ruku izuzetak. Sve to nije mnogo utjecalo na budući poslijeratni režim, koji je po kratkom postupku ovu izložbu proglasio nepostojećom. Nakon te izložbe prekida se daljnji kontinuitet zagrebačke međunarodne fotografske izložbe sve do godine 1951., dakle, punih osam godina.Sve zagrebačke izložbe umjetničke fotografije, počev od za nas davne godine 1910. pa do Drugog svjetskog rata, već su daleka prošlost. O njima danas možemo prosuđivati samo još na temelju očuvanih kataloga i novinskih napisa. Listamo li te već požutjele stranice, možemo općenito konstatirati da su tadašnje kritike i napisi topli, ljudski. Izvjestitelji su se trudili da svojim napisima daju podršku organizatoru u tada još relativno rijetkim fotografskim manifestacijama.O toj izložbi u dnevnom tisku zabilježeni je slijedeće:
Nova Hrvatska od 17.I.1943. donosi napis od M. Katića pod nazivom *IX.međunarodna izložba umjetničkog svjetlopisa.*
Može se pretpostaviti da su ratni uvjeti imali za posljedicu slabi odaziv u tisku.

Drugo razdoblje izložbe od Drugog svjetskog rata do Domovinskog rata (1945. – 1990.)

Od 9. do 12. međunarodne izložbe (1951. - 1957.)

U razdoblju od godine 1951. do 1957., kao bijenalna priredba, održane su za redom četiri

[123] *IX. MEĐUNARODNA IZLOŽBA UMJETNIČKOG SVJETLOPISA ZAGREB MCMXLII.*, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 17.XII.1942.-10.I.1943.

međunarodne izložbe umjetničke fotografije[124]. Bile su to **9., 10., 11. i 12** međunarodna izložba fotografije.Prva od njih je održana u prostorijama Zagrebačkog velesajma, dok je druga održana u prostorijama tadašnjeg Muzeja narodnog oslobođenja (Meštrovićev paviljon). Treća i četvrta održavaju se u prostorijama Umjetničkog paviljona poput onih predratnih. O tim je izložbama više rečeno u poglavlju *Pedesete godine*, pa to na ovom mjestu neću ponavljati.

9. međunarodna izložba[125] **(1951.)** umjetničke fotografije, ponovljena po drugi puta, održana je u prostorijama tadašnjeg Zagrebačkog velesajma (danas Tehnički muzej Zagreb) a pod pokroviteljstvom tadašnjeg predsjednika Vlade Socijalističke Republike Hrvatske. Na izložbi su zastupljeni autori iz 28 zemalja. Sudjeluje 179 autora s ukupno 347 fotografija. Ova je izložba umjetničke fotografije ovako popraćena u tisku:

Borba Zagreb od 7.X. 1951. donosi napis pod naslovom *75 autora iz 28 zemalja na međunarodnoj izložbi umjetničke fotografije.*
Vjesnik od 13.X. 1951. donosi napis pod naslovom *Na IX. izložbi umjetničke fotografije u Zagrebu izlažu autori 28 zemalja.*
Naprijed od 19.X.1951. donosi napis pod naslovom *Deveta međunarodna izložba umjetničke fotografije.*
Narodni list od 23.X.1951. donosi napis pod naslovom *Otvara se IX. međunarodna izložba fotografije.*
Narodni list od 26.X.1951. donosi napis pod naslovom *IX. međunarodnu izložbu fotografije otvorio dr. Vladimir Bakarić.*
Vjesnik od 28.X.1951. donosi napis Stojana Desnice pod naslovom *Jaka konkurencija na IX. međunarodnoj izložbi umjetničke fotografije u Zagrebu.*
Borba Zagreb od 2.XI.1951 donosi napis pod naslovom *Nagrađeni najbolji radovi na međunarodnoj izložbi umjetničke fotografije.*
Studentski list od 8.XI.1951. donosi napis B. Anzulovića pod naslovom *Otvara se IX. međunarodna izložba umjetničke fotografije.*
Narodni list od 8.XI. 1951. donosi napis od R.P. pod naslovom *IX. međunarodna izložba fotografije* (Prikaz sa specijalnim osvrtom na podijeljene nagrade).
Narodni list od 22.XI.1951. donosi napis od R.P. pod naslovom *Iz knjige dojmova* (osvrt na mišljenja i izjave publike).
Borba Zagreb od 27.XI.1951. donosi napis pod naslovom *Završena je izložba umjetničke fotografije.*
Iz navedenog je vidljivo, da je nakon Drugog svjetskog rata međunarodna izložba fotografije u Zagrebu dobila svoj predratni publicitet.

10. međunarodna izložba umjetničke fotografije (**1953**.) održana je u Muzeju narodnog oslobođenja (Meštrovićev paviljon) u vremenu od 17.X. – 17. XI. 1953. u Zagrebu, da bi nakon toga bila održana kao *2. međunarodna izložba fotografske umetnosti* u Beogradu.Na izložbi su bili zastupljeni autori iz 33 zemlje. Sudjelovalo je 245 autora sa ukupno 361 fotografija.Tih je dana u tisku o toj izložbi bilo zabilježeno sljedeće:

---

[124] *Jubilarna 10. Međunarodna izložba umjetničke fotografije Fotokluba Zagreb,* Zagreb, katalog, Savez foto i kino amatera, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 17.X.-17.*XI.1953.*
2.međunarodna izložba fotografske umetnost Fotokluba Beograd, katalog, Beograd, 1.-31.XII. 1953.
12. međunaridna izložba umjetničke fotografije, katalog, Savez foto i kino amatera Jugoslavije, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 11.V.- 2.VI.1957.

[125] *9. međunarodna izložba umjetničke fotografije,* katalog, Savez foto i kino amateras Jugoslavije, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 24.X.- 18.XI.1951.
Interesantno je da je takvo visoko pokroviteljstvo kao na toj izložbi, imala još samo VII. međunarodna izložba umjetničke fotografije, održana godine 1939. u Zagrebu. O tom pokroviteljstvu objavila je Foto-revija u broju 10/39., str. 218., napis *Dr. Maček otvorio zagrebačku izložbu.*

Borba od 3.X.1953. godine od D.M. donosi napis pod naslovom *Priprema se dosad najveća izložba umjetničke fotografije.*
Narodni list od 15. studenoga 1953. donosi napis pod naslovom *Žiri podijelio nagrade učesnicima X. međunarodne izložbe umjetničkih fotografija.*
Borba od 18.X.1953. od J. Depola donosi napis pod naslovom *Deseta međunarodna izložba umjetničke fotografije.*
Narodni list od 18.X.1953. donosi napis pod naslovom *Otvorena Međunarodna izložba umjetničke fotografije.*
Narodni list od 20.X.1953, donosi opet napis pod naslovom *Otvorena je međunarodna izložba umjetničke fotografije.*
Vjesnik od 27.X.1953. godine potpisan M.B. donosi napis pod naslovom *Čuda foto-kamere na međunarodnoj izložbi umjetničke fotografije.*
Vjesnik u srijedu od 28.X.1953. godine od S. Saračevića donosi napis pod naslovom *Međunarodna izložba umjetničke fotografije.*
Borba od 12.XI.1953. donosi napis od D.M. pod naslovom *Podijeljene nagrade na izložbi umjetničke fotografije.*
Naprijed od 13.XI.1953. donosi napis od Stojana Desnice pod nazivom *U čemu je uspjeh (uz X.međunarodnu izložbu umjetničke fotografije).*
Pobjeda od 8.XII. 1953. donosi napis od Vlatka Pavletića pod naslovom *Kamera priča.*

***11. međunarodna izložba umjetničke fotografije* (1955.)** održana je u Zagrebu u vremeno od 3.IV.-30.IV.1955. u Umjetničkom paviljonu u čast deset godišnjice oslobođenja naroda Jugoslavije.Na izložbi su bili zastupljeni autori iz 28 zemalja. Sudjelovalo je 256 autora sa ukupno 404 fotografije.Tih je dana u tisku o toj izložbi bilo zabilježeno sljedeće:

Borba od 30.I.1955 donosi napis pod naslovom *Jedanaesta međunarodna izložba umjetničke fotografije održat će se u Zagrebu.*
Vjesnik od 1.II.1955. donosi napis pod naslovom *Međunarodna izložba umjetničke fotografije.*
Narodni list od 8.II.1955. donosi napis pod naslovom *Pred fotoizložbu* .
Vjesnik od 18.II.1955. donosi napis pod naslovom *U travnju se otvaras 11. međunarodna izložba fotografija.*
Vjesnik od 3.IV.1955. donosi napis pod naslovom *Danas se otvara XI.međunarodna izložba umjetničke fotografije.*
Vjesnik 5.IV.1955. donosi u rubrici Kulturni mozaik napis pod naslovom *XI. Međunarodna izložba umjetničke fotografije.*

12. međunarodna izložba umjetničke fotografije (1957.) održana je u Zagrebu u vremenu od 11.V.-2.VI.1957. u Umjetničkom paviljonu.Na izložbi su bili zastupljeni autori iz 38 zemalja. Sudjelovalo je 269 autora sa ukupno 412 fotografija.Tih je dana u tisku o toj izložbi bilo zabilježeno sljedeće:

Narodni list od 27.3.1957. donosi napis pod naslovom *XII. Međunarodna izložba fotografije.*
Borba od 10.5.1957. donosi napis pod naslovom *Sutra se u Zagrebu otvara Međunarodna izložba umjetničke fotografije.*
Borba od 11.5.1957. donosi napis pod naslovom *Međunarodna izložba umjetničke fotografije u Zagrebu.*
Vjesnik od 15.5.1957. donosi napis pod naslovom *ZAGREB: Međunarodna izložba fotografije.*
Narodni list od 19.V.1957. donosi napis pod naslovom *Fotografije sa pet kontinenata.*
Plavi vjesnik od 20.5.957. donosi napis pod naslovom *Izložba fotografije.*

Reafirmacija zagrebačke fotografske izložbe bila je brza i očigledna. O tome najbolje govori podatak o broju zemalja sudionica. Dok na devetoj izložbi sudjeluju izlagači iz 28 zemalja, na

dvanaestoj međunarodnoj izložbi fotografije sudjeluju već izlagači iz 38 zemalja.
Tada, kada se to najmanje očekivalo, dolazi do prekida kontinuiteta ove izložbe, za što se danas teško može naći logično opravdanje. U to vrijeme organizator ove izložbe, Fotoklub Zagreb, afirmiran je i ugledan klub. On je, bez sumnje, najugledniji hrvatski klub, a i među najuglednijima je u cijeloj tadašnjoj Jugoslaviji. U istraživanjima tih događaja nismo dobili zadovoljavajuće odgovore od organizatora tih izložbi. Možda je najbliže istini konstatacija, da je bio posrijedi umor jedne grupe entuzijasta, prvenstveno u osiguravanju potrebnih sredstava za održavanje izložbi i da je zbog toga, nakon sedam godina neprekidnog rada i napetosti (od 1951. do 1957.), kroz četiri bijenalne priredbe, jednostavno došlo do zasićenja.

Od 13. do 24 Zagreb salona (1962. - 1990.)

Događaj koji se zbio pri organizaciji ***13. Zagreb salona***[126] (**1962.**) to nabolje potvrđuje. Kako je *12. Zagreb salon* održan 1957. to je od njegova održavanja prošlo nekoliko godina. Upravni odbor Fotokluba Zagreb, na čelu sa tadašnjim predsjednikom Andrijom Orlićem (1961.-1963.) odlučio je obnoviti *Zagreb salon*. No zapeli su kod osiguranja sredstava. Stoga su odlučili potražiti odgovarajuću "vezu". Orlić je bio činovnik na Medicinskom fakultetu i izuzetno cijenjen i ugledan po svojoj marljivosti i poštenju. On se obratio svome "profesoru" na Zavodu u kome je radio s zamolbom da mu omogući prijem kod Većeslava Holjevca predsjednika "Narodnog odbora grada Zagreba" (čitaj: danas gradonačelnika). Profesor je bio prijatelj sa Holjevcem i omogućio je Orliću taj sastanak. Kako mi je sam Orlić osobno ispričao taj slučaj, to vjerujem u njegovu istinitost. Holjevac ga je primio u svom kabinetu i dao mu pet minuta da ga izvjesti radi čega je došao. Orlić se dobro pripremio za taj razgovor i u kratkom vremenu izvjestio Holjevca o problemu. Holjevac je nato pozvao svoga tajnika i naredio mu da Fotoklubu Zagreb doznači potrebna sredstva. Zahvaljujući tome održan je *13. Zagreb salon*.

Trinaesta po redu međunarodna izložba umjetničke fotografije održana je 1962. nakon prekida od 5 godina. Tada se prvi put održava pod nazivom *Zagreb salon*, pa je tako ta izložba, nakon više od pola stoljeća postojanja, dobila i svoje ime (ovaj naziv dalje zadržava sve do godine 1992. kada ga bez ikakvog vidljivog razloga organizator ukida i time nanosi veliku štetu toj izložbi). Taj naziv dali su zagrebačkoj međunarodnoj izložbi fotografije članovi Fotokluba Zagreb Branko Jerneić i dipl. arh. Vladimir Solariček. Valja razlikovati naziv *Zagreb salon*, koji je za međunarodnu izložbu fotografije uveden 1962. od naziva *Zagrebački salon* za likovnu manifestaciju ULUH-a. Taj se drugi naziv kasnije pojavljuje.

Iz kataloga *13. Zagreb salona* može se vidjeti da se u priređivačkom odboru u odnosu na priređivače prijašnjih izložbi nalaze još samo Branko Jerneić i Josip Sudar. Tu se sigurno nalazio još i Oskar Schnur, iako ga na popisu u katalogu ne nalazimo. Kao novi organizatori pojavljuju se Slavka Pavić, Dragutin Skobe (ubrzo iselio iz Jugoslavije u SAD, gdje se kasnije pojavljuje kao poznati fotograf pod imenom Ray Skobe), Stjepan Briški, Nikica Bunčić, Uroš Bušurelo, Jozo Ćetković i Antun Liška. Tom prigodom priređivački odbor prvi put se dijeli na njegov uži dio, koji čini predsjednik i tajnici, te na širi dio, tzv. članove odbora. Ovakva praksa će se nastaviti i na sljedećim izložbama, pri čemu taj uži dio prerasta u stvarno tajništvo izložbe. Na *13. Zagreb salonu* bili su zastupljeni autori iz 37 zemalja. Sudjelovalo je 277 autora sa ukupno 381 fotografija. Ova je izložba predstavljala "labuđi pjev" odlazeće generacije, koja je nakon prvog svjetskog rata od njega učinila veliku međunarodnu izložbu fotografije. Nakon toga dolazi do tako velike stanke, da je *Zagreb salon* u Zagrebu i zemlji bio gotovo zaboravljen.

---

[126] *13. Zagreb salon međunarodna izložba fotografije*, Foto-kino savez Jugoslavije, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, 31.05.-23.06.1968.

U Fotoklubu Zagreb, kao nositelju gotovo svih fotografskih zbivanja u gradu Zagrebu, u jednom dugom vremenskom razdoblju od tridesetih godina nadalje, shvaćalo se da ugled kluba umnogome ovisi upravo o toj izložbi. Klub je kao organizator uspjele međunarodne izložbe umjetničke fotografije ne samo pružao posjetiteljima pogled u stanje i domete svjetske fotografije, nego je istovremeno bilježio značajne poene u kulturnom životu grada Zagreba. Bilo je potrebno pod svaku cijenu obnoviti ovu izložbu. Za to se trebala samo naći nova pogodna prilika. Ta je prilika iskorištena 1967. godine. Dogodilo se (reklo bi se da je to bio prst sudbine) da ćemo se 1967. godine sresti Orlić kao predsjednik i ja kao tajnik kluba. I opet je započet razgovor o potrebi održavanja sljedećeg Salona. No Holjevca više nije bilo. Tada je predsjednik (ne više Narodnog odbora grada Zagreba) Skupštine grada Zagreba bio Josip Kolar. Andrijina "veza " više nije postojala.

Odlučeno je tada ispitati mogućnosti institucionalne potpore *Zagreb salonu*. Slijedio je odlazak u Skupštinu grada Zagreba, od vrata do vrata konačno do pravog mjesta, u *Ured za kulturu*. Tamo su dobivene potrebne upute i na određenim obrascima zatražena sredstva. I od tada u cijelom mom dugogodišnjem mandatu tajnika Fotokluba Zagreb (1967.-1983.) za *Zagreb salon* su se osiguravala potrebna sredstva. Nakon moga odlaska sa mjesta tajnika (1983.) sljedeći tajnik Predrag Bosnar nastavit će uspješno s uhodanom tehnologijom, sve do svoga odlaska s mjesta tajnika 1994.

Veliki datumi i jubileji uvijek privlače pažnju. Tijekom 1967. pripremala se proslava 75. obljetnice postojanja organiziranog fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj (1892.-1967.). Rezultat tih napora, između ostalog, bilo je i obnavljanje *Zagreb salona*.

14. Zagreb salon[127] **(1968.)** održan je nakon šestogodišnjeg prekida u prostorima Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu (prethodni, 13. Zagreb salon, bio je posljednji koji je održan u Umjetničkom paviljonu, sve tamo do 1992.). Dugogodišnji prekid se jako osjećao. Od izlagača iz 37 zemalja, koliko ih je sudjelovalo na *13. Zagreb salonu*, sada sudjeluju izlagači iz samo 27 zemalja. Primljeni su radovi 221 autora, s ukupno 333 fotografije.Četrnaesta zagrebačka izložba fotografije, barem što se tiče kataloga, bila je velika prekretnica. Kao kreator na scenu stupa Mitja Koman. Od tada pa nadalje, od salona do salona, katalog je bivao sve bolji i bolji, upravo onako kako se Mitja Koman razvijao u stručnom pogledu kao grafičar i fotograf. Sve svoje znanje grafičara i fotografa unosi istodobno Koman u kataloge *Zagreb salona*, ali posebno ističemo, pri tomu se disciplinirano podvrgavajući realnim financijskim mogućnostima organizatora. Nažalost, kao i drugdje u životu, i tu je gotovo uvijek postojao kompromis između želja i mogućnosti.

Gledajući iz današnje perspektive, sigurno su vješto korištenje datuma 75. obljetnice fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj, kao i novi dizajn kataloga, a vjerojatno i sama izložba koja je nakon prekida od 6 godina bila opet svojevrsni fotografski kulturni događaj, doprinijeli uspjehu. Kako se to kaže, *14. Zagreb salon* bio je puni pogodak. Napisi po novinama sa simpatijama konstatiraju da se nakon duljeg razdoblja ova izložba ponovo održava.

Uži dio priređivačkog odbora Salona bili su Andrija Orlić i Vladko Lozić, predsjednik i tajnik kluba, što potvrđuje koliku su važnost pridavali tome Salonu i njegovom uspjehu. Širi dio ovog odbora činilo je čak 14 ljudi. Koliko god se prije škrtarilo u sastavima organizacijskih odbora, sada se prešlo u drugu krajnost, jer je ipak veći dio članova odbora samo statirao na popisu u katalogu. Bili su to Mladen Grčević, Đuro Griesbach, Ivica Hečimović, Berislav Horvat, Zvonko Jovanović, Tvrtko Lešić, Ivica Magyar, Jure Mažuran, Ivan Oršić, Tomislav Pećina, Đuro Slako, Josip Sudar, Oskar Schnur i Jozo Vranić. Ovaj je popis interesantan zato što se u njemu po prvi put pojavljuju mnoga imena budućih izlagača. Pošteno je zabilježiti, da je naslovnu stranicu za katalog 14. Zagreb salona kreirao dipl. arh. Vladimir Solariček. Po uzoru na naslovnu stranicu tog kataloga izradio je

[127] *14.Zagreb salon međunarodna izložba fotografije*, Fotosavez Jugoslavije, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, 31.05.-23.06.1968.

Solariček i nacrt za klupsku plaketu za Zagreb salon, na osnovi kojega je predsjednik kluba Đuro Griesbach dao u radionici Škole za primijenjenu umjetnost u Zagrebu izraditi u bronci lijepu, suvremeno oblikovanu plaketu. Takva se plaketa dodjeljivala nagrađenim autorima na Zagreb salonu više godina, a onda iz neobjašnjivih razloga prekinuta.

Naslovna stranica kataloga *14. Zagreb salona*, koja je tom prigodom zamišljena kao trajno prepoznatljiv simbol ove zagrebačke izložbe, napuštena je već kod sljedećeg Salona. Ona se zatim mijenjala od salona do salona, sve u želji za praćenjem trendova suvremenog dizajna. Na takav način, osim trajnog zadržavanja kvadratičnog formata kataloga izložbe (21x21 cm), Zagreb salon nije dobio, barem što se tiče naslovne stranice kataloga, svoj prepoznatljivi zaštitni znak. Da pogledamo što je tadašnji tisak zabilježio o tom događaju:

Vjesnik od 7.2.1967., redakcijski napis, pod naslovom *14. Zagrenb salon.*
Večernji list od 23.lipnja 1967. donosi napis od M.M. pod naslovom *Medalje i diplome.*
Večernji list od 18.1.1968 donosi napis od D.L pod naslovom *I. Kolar pokrovitelj zagrebačkog salona.*

Tih godina Fotoklub Zagreb svojim aktivnostima skreće na sebe pozornost naše kulturne javnosti. Od 1965. do 1967. tri godine za redom, održava se tzv. *Mali Zagreb salon*. Kako smo već rekli, 1968. održan je *14. Zagreb salon*. Sljedeće, 1969., slijedi ponovo *Mali Zagreb salon*, da bi godine 1970. bio održan *15. Zagreb salon*.
Istodobno s navedenim događajima, 1967. Fotoklub Zagreb osvaja I. i II. mjesto na II. kupu jugoslavenske fotografije u Sarajevu, da bi taj uspjeh ponovio 1969. u Osijeku. Svi ti događaji bili su zabilježeni tekstom i slikom u dnevnom tisku, te u jednom kratkom roku od samo četiri godine toliko skrenuli pažnju naše javnosti na Fotoklub Zagreb, da je čak predsjednik Skupštine grada Zagreba (Josip Kolar) na prijemu prigodom osvajanja - po drugi puta - Kupa jugoslavenske fotografije izjavio da za takvu organizaciju ima vremena za razgovor u svako doba dana. Svi ti događaji vezani su očigledno uz rad i aktivnost generacije koja je pedesetih godina dolazila poput plime u Fotoklub Zagreb, da bi konačno u šezdesetim godinama dala cijelom klupskom životu svoj ton i pečat. Jedna je generacija bila sazrela da u šezdesetim godinama preuzme klub u svoje ruke.

Interesantna je činjenica, da je dolaskom nove generacije izlagača i istodobno povlačenjem starije generacije iz aktivnog klupskog života Đuro Griesbach ostao jedini aktivni predstavnik starije generacije. On se potpuno prilagođava toj novijoj generaciji i u to vrijeme kao predsjednik Kluba kroz duže razdoblje (1969.-1976.), u tandemu s tajnikom kluba Vladkom Lozićem, kao predstavnikom nove generacije, vodi i možemo reći čak predvodi tu novu generaciju, dajući joj nove ideje, potporu i poticaje. Zahvaljujući njegovu načinu ophođenja s novim članovima, Fotoklub Zagreb je naglo jačao i postigao u tim godinama ono o čemu danas s respektom govorimo. Praznina je postojala u jednom vremenu i to upravo negdje između 1962. i 1967. kada je prestao postojati i *Zagreb salon*. Bila je to jedna vrlo drastično izražena smjena generacija.

Novo poslijeratno doba donosi i nova imena u žiriju zagrebačke međunarodne izložbe fotografije. Kod ponovljene devete po redu izložbe, 1951., od ukupno šest članova žirija samo su tri predratna člana (Tošo Dabac, Georgij Skrygin i Marijan Szabo), dok se ostala trojica (Mladen Grčević, Peter Kocjančić i Slavko Smolej) pojavljuju po prvi put kao članovi žirija ove izložbe. Od desete pa sve do petnaeste (uključivo) međunarodne izložbe fotografije u Zagrebu, kao članovi višečlanog žirija sudjelovale su čak 23 osobe. To su bili:

1. Zvonimir Brkan (1970.)
2. Kosta Angeli Radovani (1957.)
3. Vlado Cizelj (1957.)
4. Jozo Ćetković (1968.)
5. Tošo Dabac (1953., 1955., 1957., 1962., 1968. i 1970.)
6. Branibor Debeljković (1953.)

7. Mladen Grčević (1953., 1955. i 1962.)
8. Oto Hohnjec (1953., 1955. i 1962.)
9. Franc Hlupić (1953.)
10. Branko Jerneić (1970.)
11. Nikola Marušić (1962.)
12. Voja Marinković (1953.)
13. dr. Zdenka Munk (1957.)
14. Andrija Orlić (1962., 1968.)
15. Milan Pavić (1955., 1957 i 1962.)
16. Miloš Pavlović (1953.)
17. Miša Pavlović (1955.)
18. Vladimir Solariček (1968.)
19. Josip Sudar (1955.)
20. Zlatko Šurjak (1955.)
21. Marijan Szabo (1957., 1962.)
22. Nino Vranić (1968.)
23. Zlatko Zrnec (1957.)

Uočljiva je prisutnost Toše Dapca, kao člana žirija, u kontinuitetu od 1938. pa sve do 1970. Njegovo sudjelovanje bilo je garancija kontinuiteta određene kvalitete i tradicije, što nakon 1970. više nije bio slučaj. Dapače, 1970. između Toše Dapca i Zvonimira Brkana tijekom žiriranja dolazi do velikog neslaganja i sukoba oko koncepcije Salona i izbora radova. Bila su to dva karakteristična predstavnika svojih generacija, pri čemu je zajedničko gledanje bilo teško dostižno. Treći član žirija Branko Jerneić našao se tada u izuzetno neugodnoj situaciji da neprekidno odlučuje svojim glasom tamo gdje je dolazilo do neslaganja između ostala dva člana žirija.

15. Zagreb salon[128] (**1970**.) održan je u Muzeju za umjetnost i obrt. Na tom Salonu sudjeluje čak 45 zemalja. Bio je to salon sa posljednjim višečlanim žirijem. Tajnik Salona bio je Vladko Lozić. Organizacijski odbor u katalogu nije zabilježen. Na izložbi su bili zastupljeni autori iz 45 zemlje. Sudjelovalo je 286 autora sa ukupno primljenih 367 fotografija.
Interesantna je bila kritika Elene Cvetkove na temu *15. Zagreb salona* objavljena u *Večernjem listu* od 18. svibnja 1970., pod naslovom *Život stavljen u epruvetu*. Navodim nekoliko karakterističnih zaključaka Cvetkove:

> *15. Zagreb salon otkriva, na zadovoljstvo gledalaca, da je sve više angažiranih autora koji traže istinu oko sebe.* Ili malo dalje: *Socijalna fotografija je zauzela široko područje svjetske fotografije, a o drami čovjeka sukobljena s prirodom i društvom izrečeno je mnogo slikovnih poema. Izložba je zapravo široka panorama čovjekova života na kugli zemaljskoj. Kamera mnogih autora otkriva trenutke njegove tuge i sreće. Život je stavljen u epruvetu da ga vidimo kakav je stvarno prisutan. Na fotografijama se rađa, živi, vene i umire. Salon popunjava ispraznost suvremenog slikarstva odviše zaokupljenog samim sobom - kontaktira s ljudima neposredno i izaziva aktivni odnos: sućut, protest, mržnju ili ljubav.(cit.).*

Da pogledamo što je tadašnji tisak zabilježio o tom događaju:

> *Večernji list* od 25.XII.1969. donosi redakcijski napis pod naslovom *Pripreme za 15. zagrebački salon fotografije.*
> *Večernji list* 24.II.1970. donosi napis od L. pod naslovom *Izuzetan interes za zagrebački salon.*
> *Večernji list* od 22.IV.1970. donosi redakcijski napis pod naslovom *XV. Zagreb salon*.
> *Večernji list* od 24.IV.1970. donosi redakcijski napis pod naslovom 15. *Zagrebački salon*.
> *Vjesnik* od 26.IV.1970. donosi redakcijski napis pod naslovom *Zlatne plakete za fotografije.*
> *Večernji list* od 29.IV.1970 donosi napis od D.Lipića pod naslovom *U crno-bijelom i*

[128] *15. Zagreb salon međunarodna izložba fotog*rafije, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, 24.april – 15.maj 1970.

koloru.
Vjesnik od 5.V.1970. donosi redakcijski napis pod naslovom *Fotografije iz cijelog svijeta.*
Večernji list 18. svibnja 1970. donosi napis Elene Cvetkove pod naslovom *Život stavljen u epruvetu.*
Večernji list od svibnja 1970. donosi redakcijski napis pod naslovom *Ulaznice za 15. Zagreb salon.*

16. Zagreb salon[129] (**1972.**) održan je u Muzeju za umjetnost i obrt. Na izložbi su bili zastupljeni autori iz 34 zemlje. Sudjelovalo je 447 autora sa ukupno 508 fotografija. Priređivački odbor sastojao se od 15 osoba. Tajnik Salona bio je Andrija Orlić. Uži dio priređivačkog odbora sačinjavali su Vladko Lozić, Ivica Magyar i Josip Vranić. Ostali članovi priređivačkog odbora bili su Uroš Bušurelo, Zvonimir Dumančić, Đuro Griesbach, Branko Jendrašić, Mitja Koman, Tvrtko Lešić, Juraj Mažuran, Jasenka Odić, Vladimir Solariček, Josip Sudar i Stanko Vrtovec.

Ako je *14. Zagreb salon* označio određenu prekretnicu u tiskanju kvalitetnog kataloga (što ne znači da prethodni katalozi nisu bili kvalitetni), to je *16. Zagreb salon* označio jednu veliku prekretnicu u načinu žiriranja. Nakon mnogo analiza za i protiv, organizator se odlučuje za jednog selektora umjesto klasičnog višečlanog žirija. Za to je bilo više razloga, od neusklađenosti i nadglasavanja, pa čak i konflikata među pojedinim članovima žirija, do materijalnih razloga. Naime, kako je Salon rastao, kako se broj prispjelih radova od izložbe do izložbe povećavao, to je postajalo sve teže u jednom kratkom i razumnom roku obaviti korektno žiriranje. Praktički postaje nemoguće osigurati sredstva za troškove žiriranja kao i uskladiti slobodno vrijeme mnogočlanog žirija. na dulje razdoblje. Taj je eksperiment prihvaćen tada kao svjesni rizik da se, ako uspije, primijeni i dalje, a ako ne uspije da se što prije zaboravi. Problematika višečlanog žirija postaje kritična počev od *16. Zagreb salona*, uvođenjem u praksu održavanja niza međunarodnih izložbi fotografije izvan Zagreba, a u okvirima Zagreb salona. Premda se to pokazalo kao izuzetno korisno i dobro za razvoj fotografije u ostalim gradovima u Hrvatskoj, to je takva situacija postavljala pred selektore izuzetne napore i odgovornost.

Ideju za održavanje izložbi fotografije u ostalim gradovima u Hrvatskoj u okvirima *Zagreb salona*, od prispjelih kvalitetnih radova koji se ne mogu izložiti u Zagrebu, dao je Jure Mažuran dugogodišnji aktivni član Kluba, Fotosaveza Hrvatske i Jugoslavije. Bila je to izuzetno vidovita ideja, što će kasniji događaji potvrditi. U takvim novonastalim uvjetima širenja Salona, organizator nije mogao raspoloživim sredstvima pokriti troškove višečlanog žirija, u nekom dužem razdoblju. Izlaz je, dakle, bio pronađen u jednom jedinom selektoru.

Prvi samostalni selektor bio je mr. sc. Mladen Grčević, u to vrijeme po svome znanju i poznavanju kretanja u svjetskoj fotografiji, bez sumnje, najkompetentniji za takav posao. Grčević kao selektor ulaže mnogo truda u koncepciju postave izložbe. Čak nabavlja i tlocrt svih muzejskih prostorija u koji u mjerilu unosi i ucrtava smještaj svih panoa s fotografijama. U posljednji čas, kratko vrijeme prije postavljanja izložbe, uprava Muzeja za umjetnost i obrt mijenja koncepciju i stavlja selektora pred gotov čin. Na raspolaganje mu stavlja drugi prostor od dogovorenog. U protivnom se otkazuje održavanje izložbe. Vremena za traženje drugog izložbenog prostora nije bilo. To u javnost tada nije prodrlo, nego se ovdje sada iznosi prvi put. Nađeno je, nakon mnogo uzbuđenja i nervoze, kompromisno rješenje da se održi izložba, ali koje nije do kraja zadovoljilo selektora.

Tih dana zabilježene su sljedeće kritike u sredstvima dnevnog priopćavanja:
Večernji list od 4.5.1972. donosi napis od D. Lipića pod naslovom *Pripreme za 16. Zagreb salon.*
Večernji list od 10. svibnja 1972. donosi preko duplerice redakcijski napis pod naslovom

[129] *16. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, maj 1972.

Zlato, srebro, bronca s nizom reprodukcija. U napisu se konstatira:
Na l6. Zagreb salonu izloženo je 263 radova koji daju zanimljiv presjek najnovijih kvalitetnih ostvarenja na svijetu..
Večernji list od 13. i 14. svibnja donosi intervju Elene Cvetkove sa selektorom Mladenom Grčevićem pod naslovom *Esej o čovjeku,* odnosno podnaslovom *Suvremena fotografija posvećuje pažnju čovjeku na jedan novi način.* U uvodniku intervjua Cvetkova konstatira sljedeće:
Sa 16. po redu međunarodne izložbe fotografije, koja se održava u Muzeju za umjetnost i obrt, a koju organizira Fotoklub Zagreb, posjetilac neće izaći prazna srca. Zadržat će se nešto dulje pred svim onim isječcima života koje su kamerom uhvatili fotografi iz svih krajeva svijeta, a koji su sada tako složeni da čine nekoliko tematskih cjelina.
Večernji list od 10.V.1972. donosi redakcijski napis pod naslovom *Zlato, srebro, bronza.*
Telegram broj 33 od 19. svibnja 1972. donosi članak pod naslovom *Oko koje jest oko* posvećen 16. Zagreb salonu. Cijeli je napis vrlo topao i sa simpatijama govori o izložbi. Prevelik je da ga navodimo u cijelosti, ali ćemo navesti njegov završetak:
Ova izložba predstavlja zaokružen dokument o čovjeku u gotovo svim njegovim vremenima i prostorima.
Vjesnik od 23. svibnja 1972., u napisu Vladimira Malekovića, pod naslovom *Duhovno oko kamere* konstatira sljedeće:
Kritika je nesklona uvodima u kataloge, pogotovo kad oni veličaju ne sadržaj izložbe, nego nazdravljaju obljetnicama. Ali učinit ću iznimku s izvanredno opremljenim katalogom 16. Zagreb salona, jer je kratak i suzdržan u zdravici, a informativan u cjelini i jer je naposljetku napisan in perpetuam memoriam gotovo stoljetne prisutnosti fotografije u našem prostoru.
U istom napisu Maleković dalje konstatira:
Selektor 16. Zagreb salona mr. Mladen Grčević odbacio je konvencionalni način izlaganja po zemljama i autorima i postavio izložbu u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt na tematskom principu. Koliko god takva koncepcija podsjeća na čuveni Steichenov postav isto tako čuvene izložbe Porodica čovjeka, Mladen Grčević je uspio ostvariti selekciju koja nosi biljeg njegovih stvaralačkih nazora i autorske smionosti... Mladen *Grčević bio je raspoložen da u selekciji dade mogućnosti svim žanrovima suvremene fotografije... Autori skloni eksperimentu predstavljeni su u pravoj mjeri svoga značenja u suvremenim tendencijama fotografske umjetnosti u svijetu donoseći najuvjerljiviji stvaralački prilog na području fotografije... Treba na kraju još jednom odati priznanje selektoru što je Zagreb salon lišio već tradicionalne anemičnosti i tako od jedne izložbe koja je jubilarna prošlost učinio priredbu otvorenu budućnosti.*
Oslobođenje od 26.maja 1972, donosi napis Ivice Hečimovića pod naslovom *Jubilej Foto-kluba Zagreb.*
Večernji list od 14.IX.1972. donosi redakcijski napis pod naslovom *Izložba zagrebačke umjetničke fotografije.*

Kako je vidljivo, kritika je dala laskave ocjene kako eksperimentu organizatora u smislu uvođenja jednog selektora, tako i samom selektoru mr. Mladenu Grčeviću koji je tu, kako bi se reklo, probio led. U takvoj situaciji, kada je organizator ove izložbe već odahnuo, jer je nakon četverogodišnjih izuzetnih napora i vidljivih rezultata jedna nova generacija mogla sagledati rezultate svoga rada, u prvom broju *Spota* (koji smo u to vrijeme očekivali s neskrivenom znatiželjom i simpatijama) pojavljuje se članak dr. Stojana Dimitrijevića (dugogodišnjeg člana Fotokluba Zagreb) pod nazivom
16. Zagreb salon - revija konflikata.

S obzirom na to da je tada *Spot* bio dugo najavljivan, to je razumljivo da se njegov prvi broj čitao s pomnom pažnjom, jer sve što je bilo u tom broju napisano upadalo je u oči daleko više nego u bilo kojem drugom novinskom napisu ili nekom časopisu i sl.Nemam namjeru ovdje ući u podrobnu

analizu tog napisa. Ograničava me prostor kao i druga svrha ovog rada. Možda će to učiniti netko drugi nekom drugom prigodom. No, smatram potrebnim istaknuti samo neke činjenice. Osnovna značajka te kritike bila je njena nedosljednost kao i neshvaćanje suštine ove izložbe. Kako protumačiti konstataciju Dimitrijevića da se u žiriju našeg Salona nalaze:

> *autori uglavnom u pedesetim i šezdesetim godinama života, koji preferiraju koncepcije bliske svojemu, nažalost, zastarjelom stvaralaštvu.*

Tada se u Klubu po prvi put drastično postavilo pitanje, jesu li godine života isključivo i primarno mjerilo intelektualne svježine. Tomu nije bio potreban komentar. Prisjetimo li se da se na svim našim izložbama od 1938. (od VI. međunarodne izložbe fotografije) pa sve do 1970. (do 15. Zagreb salona uključeno) nalazio kao član žirija Tošo Dabac za kojega još danas smatramo da je po svome opusu uvijek bio svjež i suvremen, onda nešto s Dimitrijevićevim konstatacijama nije bilo u redu. Bio je to očigledno, a to se potvrdilo malo kasnije u Klubu prigodom suočavanja Grčevića i Dimitrijevića na diskusionoj tribini o tom Salonu. Bio je to osobni okršaj te dvojice članova Kluba. Na ovom mjestu još samo nešto vezano uz taj događaj. Sljedeće, 1973. organizator ove izložbe nije dobio ni dinara dotacije za pripremne radove za sljedeći salon. To je bila jedina godina bez dotacija u inače izuzetno dobrim odnosima Fotokluba Zagreb s predstavnicima Gradskog i Republičkog fonda za unapređenje kulturnih djelatnosti, odnosno kasnijeg mehanizma SIZ-ova kulture. Prema informacijama kojima smo kasnije raspolagali, ovo nije bila slučajnost, već upravo posljedica Dimitrijevićeve kritike iz Spota.

***17. Zagreb salon*[130] (1975.)** S obzirom na izostanak dotacija u 1973. nije se održao u 1974. kako je bilo planirano. Tako je *17. Zagreb salon* pomaknut za jednu godinu i održan je 1975. Na tom Salonu bili su zastupljeni autori iz 36 zemalja. Sudjelovalo je 473 autora sa 562 fotografije. Selektor je bio Vladimir Solariček. Priređivački odbor se sastojao od dva dijela i to: tajništva (Vladko Lozić, Ivica Magyar i Josip Vranić) te članova (Stjepan Briški, Đuro Griesbach, Vladimir Jakolić, Branko Jerneić, Mitja Koman i Jure Mažuran). Pogledajmo, tadašnji tisak zabilježio o tom događaju:

> *Večernji list* od 4. travnja 1975. u članku pod naslovom *Slike sa pet kontinenata* daje kratki prikaz Salona i kratku izjavu selektora.
> *Vjesnik* od 5. travnja 1975. daje kratku najavu Salona.
> *Vjesnik* od 13. svibnja 1975. u kraćem napisu pod naslovom *Majstori kista, dlijeta i kamere,* između ostalog, najavljuje *17. Zagreb salon.*
> *Večernji list* od 10. i 11. svibnja 1975. u članku *Salon umjetničke fotografije* donosi kratku informaciju o otvorenju izložbe.
> *Večernji list* od 28. svibnja 1975. u kraćem napisu pod naslovom 17. Zagreb salon, opet donosi kraću informaciju o Salonu.
> *Vjesnik* od 1. i 2. lipnja 1975. donosi kritički osvrt Vladimira Malekovića pod naslovom *Fotografija s umjetničkim ambicijama.* Kritika je vrlo realistična, a konstatacije jasne i nedvosmislene. Maleković faktografski bilježi sve što se na Salonu pojavilo, ne dajući svoj osobni komentar, osim u posljednjem pasusu, gdje kaže:
> *Na 17. Zagreb salonu kultura dobrog zanata, nažalost, nadvladala je sirovu dokumentarnost angažiranih svjedoka.*

***18. Zagreb salon*[131] (1977.)** Na tom Salonu bili su zastupljeni autori iz 39 zemalja. Sudjelovalo je 650 autora sa ukupno782 fotografije. Selektor Salona bio je Nino Vranić. Priređivački odbor sastojao se od dva dijela i to: tajništva (Vladko Lozić, Ivica Magyar, Slavka Pavić i Josip Vranić) te članova (Stjepan Briški, Mitja Koman i Juraj Mažuran). Ova je izložba održana u Staroj gradskoj vijećnici na Gornjem gradu, jer je taj izložbeni prostor stavljen organizatoru na raspolaganje besplatno.

---

[130] *17. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije,* Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, maj 1975.
[131] *18. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije,* Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, rujan 1977.

U cijelom proteklom razdoblju financije su bile faktor koji je dirigirao postupcima organizatora Salona, određivao veličinu kataloga, veličinu i dizajn plakata i pozivnice. Taj isti faktor diktirao je i mjesto održavanja izložbe. Da se podsjetimo. Sve međunarodne izložbe fotografije, koje su održane prije II. svjetskog rata, bile su u Umjetničkom paviljonu. Prva izložba poslije Drugog svjetskog rata održana je 1951. na tadašnjem prostoru Zagrebačkog velesajma. Sljedeća, deseta po redu, održana je 1953. u Muzeju narodnog oslobođenja (Meštrovićev paviljon), da bi se tri sljedeća salona (dakle 11., 12. i 13. salon) ponovno održali u Umjetničkom paviljonu. Pri organizaciji *14. Zagreb salona* definitivno se napušta Umjetnički paviljon (sve do 1992.), jer su njegovi troškovi prešli mogućnosti organizatora. Od *14.* do *17. Salona* izlaže se u Muzeju za umjetnost i obrt. Od salona do salona, uprava Muzeja sigurna u sebe i svoj izložbeni prostor diže cijenu usluga i postavlja pri tome razne uvjete. Sve je to natjeralo organizatora da se ogleda i za drugim izložbenim prostorima. Tako je, kao rezultat toga i traganja za jeftinijim izložbenim prostorom, *18. Zagreb salon* održan u Staroj gradskoj vijećnici - besplatno.

Da vidimo što je tada dnevni tisak zabilježio o toj izložbi:

Večernji list od 10. lipnja 1977. donosi kraći napis pod naslovom *Zagreb salon,* kao najavu izložbe.

Večernji list od 8. rujna 1977. pod nazivom *Izložba fotografije* donosi kratki napis o otvorenju i podacima sa Salona.

Večernji list od 9. rujna 1977. donosi kratko izvješće pod nazivom *Otvorena izložba fotografije*.

Borba od 8. rujna 1977. pod naslovom *Majstori fotografije na okupu* donosi kratki napis o Salonu.

Vjesnik od 9. rujna 1977. također donosi kratki napis pod naslovom *Otvoren 18. Zagreb salon*.

Večernji list od 10. i 11. rujna 1977. pod naslovom *18. zagrebački salon u Staroj gradskoj vijećnici - u fotografiji ništa novo* autora Ratka Alekse donosi članak u kojemu konstatira dvije bitne stvari:

Čovjeka te slike ne mogu ostaviti ravnodušnim i vjerojatno će svaki posjetilac ponijeti sa sobom svoju fotografiju, ... 18. Zagreb salon pruža solidan presjek i uvid u foto-tendencije pri čemu ne možemo zabilježiti ništa novo..

Večernji list od 14. rujna 1977. pod naslovom *Blic na svijet* objavljuje članak redakcije u kojemu se, osim općih podataka o izložbi, u obliku intervjua sa selektorom Ninom Vranićem daje i odgovor na pitanje što zapravo znači "ništa novo". U tom se članku po prvi put pokušala stidljivo objasniti koncepcija Zagreb salona. Šteta što taj članak nije tada dublje i ozbiljnije tretirao taj problem, jer bi vjerojatno mnogi nesporazumi, koji su tada uslijedili na relaciji organizator - kritičari, bili izbjegnuti. Umjesto toga pojavit će se uskoro kritike u kojima se otvoreno zamjerava organizatoru na retardaciji izložbe i njenom idejnom "ćorsokaku", koje nisu imale nikakvog drugog efekta osim nanošenja štete organizatoru i izložbi. O tome će još biti riječi.

Večernji list od 17. i 18. rujna 1977. u članku pod nazivom *Pozor-ptica* iz pera M. Modrinića daje pregled nastanka i rasta zagrebačkih fotoamatera i Fotokluba Zagreb, pri čemu se na završetku članka konstatira sljedeće:

Još od tridesetih godina zagrebačka se fotografija, zbog svojih stilskih oznaka, afirmirala u svijetu kao zagrebačka škola. No ako je u ono doba za stjecanje afirmacije bilo dovoljno, uz tehničku perfekciju, tek "ljepota slike", danas, u vrijeme sve širih interesa, sve očitijih idejnih konfrontacija, ostajanje u formalno-estetskim traženjima, izvan onakva angažmana za koji je fotografija kao stvorena, prijeti retardacijom.

Vjesnik od 20. rujna 1977. u tekstu Josipa Škunce pod naslovom *Na razini prokušanih vrijednosti* otvoreno napada Zagreb salon.

Kako bi se do kraja razumio ovaj tekst, valja pročitati i istodobni napis Ratka Alekse pod nazivom *Impresivni presjek,* upućen izložbi suvremene poljske fotografije, održanoj u Galeriji suvremene umjetnosti u Zagrebu istodobno s održavanjem Zagreb salona.

Vjesnik od 13. listopada 1977. objavljuje i napis Vladka Lozića pod naslovom *Na razini prokušanih vrijednosti (2),* kao odgovor i polemiku na Škuncin članak. I tu opet, nažalost, prestaje stručna diskusija i raščišćavanje šire problematike oko koncepcije te izložbe. Možemo konstatirati, da se tada u gradu Zagrebu nije našao nitko tko bi pomogao zagrebačkim fotoamaterima iz Fotokluba Zagreb i njihovim naporima, da se uz jedan "okrugli stol" ili tribinu do kraja razjasne nagomilani nesporazumi oko održavanja Zagreb salona i na taj način pomogne organizatoru u održavanju boljeg salona nego je to bilo do tada.

19. Zagreb salon[132] (**1979.**) Izložba se vraća u prostore Muzeja za umjetnost i obrt. Na izložbi su bili zastupljeni autori iz 46 zemalja. Sudjelovalo je 672 autora sa ukupno 770 fotografija. Selektor je bio dipl. arh. Zvonimir Dumančić. Organizacijski odbor sačinjavaju tajnik odbora (Ivica Magyar) i 11 članova (Stjepan Briški, dr. Ivo Broz, Mladen Grčević, Đuro Griesbach, Zdenko Kuzmić, Vladko Lozić, Danijela Lušin, Juraj Mažuran, Slavka Pavić, Josip Vranić i Nino Vranić). Od svih njih, uz Ivicu Magyara, stvarno uže tajništvo predstavljali su Vladko Lozić, Slavka Pavić i Josip Vranić.

O tom je Salonu u dnevnom tisku zabilježeno sljedeće:

Večernji list od 14. rujna 1979. preko cijele duplerice donosi devet reprodukcija uz redakcijski napis o Salonu.

Vjesnik od 16. rujna 1979. pod nazivom *Zagreb - domaćin svjetske fotografije* donosi kraći napis o 19. Zagreb salonu.

U *Vjesniku* od 18. rujna 1979. Vladimir Maleković u članku pod naslovom *U skladu s tradicijom* u prvom dijelu teksta odaje priznanje organizatoru na velikoj manifestaciji. Dalje, u nastavku, ponavljaju se konstatacije koje su već izrečene na temu Zagreb salona kao tradicionalnog, koji je:

izlagalište pristojne fotografske vještine koja ne vrijeđa dobar ukus odnjegovan i opet u skladu s tradicijom.

Razvijajući u tom smislu svoju kritiku Maleković zaključuje:

Balansirajući na tankoj žici tradicije Zagreb salon jedva da će moći održati se u redu osrednjih fotografskih priredbi a nikako neće zagospodariti privilegijama izložbe svjetskog značenja, bez obzira i na takva visoka pokroviteljstva kao, što je u ovoj prilici, patronat FIAP-a..

Sve navedene negativne kritike o profilu i koncepciji ove izložbe, koje su bile izrečene na račun posljednjih nekoliko salona, nisu ostale bez posljedica. Organizator ih je temeljito analizirao. Čak se kao dilema postavilo i pitanje samo jednog selektora. Ponovno su analizirane autorske selekcije Grčevića, Solaričeka, Vranića kao i Dumančića. Jesu li radili kako valja? U čemu su griješili, ako su griješili? Jesu li griješili svi na isti način i pravili iste pogreške?

Analiza je pokazala da su svi oni s više ili manje uspjeha povjerenu im zadaću obavili savjesno i stručno. Jasno, pritom je postojala mogućnost, i doista se to u određenoj mjeri (ali manjoj) dešavalo, da svako pojedinačno selektiranje kao konačan rezultat dade kolekciju koja je u određenoj mjeri bila obojena i osobnom sklonošću selektora prema određenim žanrovima fotografije. Tvrdimo kategorički, da je ta pristranost (ako je i bilo) u svim proteklim slučajevima, a i kasnije, bila u granicama tolerancije. Da se podsjetimo: i Dimitrijević, koji je *16. Zagreb salon* javno okrstio kao reviju promašaja, u svojoj analizi daje kasnije iste nagrade kao i selektor, samo s drugim redoslijedom.

20. Zagreb salon[133] (**1981.**) održan je ponovo u prostoru Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu Na izložbi sudjeluju izlagači iz 40 zemalja sa ukupno izloženih 1.120 fotografija. Selektor je bio mladi

---

[132] *19. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije,* Fotoklub Zagreb, u povodu 60. godišnjice Partije/SKJ, katalog, Zagreb, rujan 1979.

[133] *20. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije,* Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, listopad 1981.

majstor fotografije Ivan Posdavec. Tajnik Salona bio je Vladko Lozić. Organizacijski odbor sačinjava osam članova i to: Mladen Grčević, Đuro Griesbach, Juraj Mažuran, Mitja Koman, Milan Pavić, Ivan Posavec i Vladimir Solariček. Valja napomenuti, da je realizaciju kompletne izložbe preuzeo tada na sebe Vladko Lozić (tajnik kluba) iz jednostavnog razloga što se u tom trenutku nitko u klubu nije htio prihvatiti toga posla.

Pri raspisivanju propozicija za *20. Zagreb salon*, organizator, očigledno pod dojmom dugogodišnjih negativnih kritika naših likovnih kritičara, čini prvi veći eksperiment i odstupa od tradicije i dugogodišnjih ustaljenih propozicija Salona. Kao tema "a" zadržavaju se svi oblici klasične fotografije (portret, pejsaž, *life* fotografija, arhitektura i sl.), a uvodi se još i tema "b" za sve oblike istraživačko-eksperimentalne fotografije.

Data je, dakle, prilika svim avangardnim fotografima da izlažu i pokažu rezultate svojih istraživanja. Oglašavanje izložbe također je provedeno temeljitije nego ikada dotad. Salon je najavljen u više od 50 svjetskih fotografskih časopisa. Pozivnica je upućena pojedinim autorima i fotoklubovima u preko 80 zemalja.

Rezultati su se očekivali s neskrivenim interesom. Kada su prispjele sve fotografije (a bilo ih je jako mnogo, čak 9.328 od 1.450 autora), nakon obavljene selekcije, konstatirano je da su rezultati bili jednaki kao i do tada, kao da tema "b" ne postoji. Golemo mnoštvo fotografa širom svijeta i dalje je slalo na Zagreb salon ono što je u tom trenutku snimalo, i to bez obzira na propozicije i zadane dvije teme.

Bilo je jedino interesantno vidjeti, što tko smatra za eksperimentalnu i istraživačku fotografiju. Bilo je dosta izlagača koji su pod temu "b" poslali obične grafike ili čak jako tvrdo povećane fotografije. Očito, pristup problemu, gledanje, poznavanje fotografske tehnike, a da i ne govorimo o teorijskoj razini poznavanja likovnih umjetnosti, uvelike su varirali od autora do autora.Sve je ukazivalo na jedno: želimo li na jednom mjestu okupiti fotografe iz cijelog svijeta, amatere i profesionalce, jedini je način bio upravo ono što je činio Fotoklub Zagreb već desetljećima. Na izložbu se prihvaćaju svi stilovi, a pristup je slobodan svakom fotografu koji se odazove na propozicije Salona. Samo na takav način u mogućnosti smo dobiti uvid u fotografska zbivanja u svjetskim relacijama. Zabilježili smo i kritiku na 20. Zagreb salon:

Vjesnik od 12. listopada 1981. objavljuje članak Mirjane Šigir pod naslovom *Tisuću radova iz zemlje i svijeta*. U tom se članku daju osnovni podaci te kratka povijest izložbi.

Večernji list od 13. listopada donosi kratak članak pod naslovom *Dvadeseti Zagreb salon.* U članku se također daju kratki podaci o izložbi i njenoj povijesti.

Vjesnik od 13. listopada 1981. objavljuje članak Josipa Škunce pod naslovom *Godine uspjeha i priznanja*. Članak je posvećen 90. obljetnici fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj.

Večernji list od 14. listopada 1981. preko duplerice donosi kratki redakcijski napis o Salonu uz 7 reproduciranih fotografija.

Polet od 14. listopada 1981. pod naslovom *20. Zagreb salon* donosi kratku informaciju o izložbi.

VIP-ov vjesnik iz Varaždina od 15. listopada 1981. u rubrici *Kultura* donosi članak o Zagreb salonu kao i o prvoj međunarodnoj izložbi fotografije u Varaždinu u okvirima Zagreb salona.

Vjesnik od 24. listopada 1981. u članku Vesne Kusin pod naslovom *Mogućnosti medija* više se bavi temom je li fotografija umjetnost nego opisom 20. Zagreb salona.

Svijet od 30. listopada 1981. donosi također kratku informaciju o salonu.

Vjesnik od 27. listopada 1981. u članku Vladimira Malekovića pod naslovom *Zagreb kao fotografsko središte* daje prikaz povijesti Salona. Dalje slijedi analiza u kojoj se konstatira da se uočavaju pozitivna kretanja na Salonu. Dakle, u odnosu na 18. i 19. Zagreb salon njegova je kritika pozitivnija.

Vikend u broju od 16. listopada 1981. donosi kratki redakcijski napis pod naslovom *20. Zagreb salon*, sa 9 reproduciranih fotografija sa Salona.

Studio od 31. listopada 1981. preko dvije stranice donosi napis pod nazivom *Zagrebački salon nad salonima*, u kojem se daje povijest Salona. Uz tekst se nalazi i šest reproduciranih

fotografija.

Matica, časopis Matice iseljenika Hrvatske, u broju od listopada 1981. donosi članak na engleskom jeziku o Zagreb salonu. Članak se bavi poviješću Salona.

Foto-kino revija iz Beograda za listopad 1981. u članku Ivanke Vrtovec daje prikaz Salona uz niz reproduciranih fotografija sa izložbe.

Oko u broju 252 za studeni 1981. u članku Josipa Depola pod naslovom *Salon radikalnog zaokreta* daje interesantnu analizu naše frustrirane i nervozne civilizacije. Dalje slijede konstatacije o izložbi te pozitivna kritika njene dokumentarnosti.

Fokus u broju za studeni 1981. donosi napis pod naslovom *U dubinu jednim okom.* I taj članak u najvećoj mjeri tematizira jubilej 90. obljetnice.

Kako je vidljivo, sredstva javnog priopćavanja zabilježila su u većoj mjeri (nego do tada) održavanje *20. Zagreb salona*. Kako je to bio jubilarni salon, tom su se temom uglavnom svi bavili, daleko više nego analizom samog Salona. Izuzeci su bili napisi V. Malekovića i J. Depola koji ovaj salon ocjenjuju pozitivno.

Nezadovoljavajući rezultati, barem što se tiče očekivanja organizatora, a posebice selektora Posavca da će nove propozicije dovesti do velikog obrata u profilu Salona, naveli su selektora sljedećeg,

21. Zagreb salona[134] **(1983.)** Mitju Komana na nove izmjene u propozicijama. Na njegovo inzistiranje izbačene su iz propozicija bilo kakve kombinacije tema, a umjesto njih na Salon su se primale fotografije svih postupaka.Bio je to drugi uzastopni eksperiment odnosno odstupanje od dugogodišnjih propozicija i tradicije. Kolikogod Posavčev eksperiment nije doveo do senzacionalnih rezultata, to je Komanov pristup profiliranju Salona i njegovih propozicija imao za posljedicu, da je na njegov salon pristigao dotad najveći broj radova.Svojim stavom Koman se pokazao kao dobar poznavatelj problematike animiranja široke mase fotografa, da šalju svoje radove na *Zagreb salon*

Na izložbi su bili zastupljeni autori iz 45 zemalja sa ukupno primljemih 1.215 fotografija. Od tolikog obilja prispjelih radova organizator je mogao relativno lako, osim za Zagreb, složiti još 11 kolekcija te ih u okvirima 21. Zagreb salona izložiti u Bjelovaru, Gospiću, Ivancu, Karlovcu, Koprivnici, Osijeku, Pagu, Rovinju, Šibeniku, Varaždinu i Vinkovcima.

Na *21. Zagreb salonu*, održanom godine 1983. sudjeluju izlagači iz 44 zemlje. Selektor Salona, kako smo već napomenuli, bio je Mitja Koman. Tajnici izložbe bili su Vladko Lozić i Darko Gereš. Zajedničkim radom s Lozićem, Gereš se spremao preuzeti samostalno organizaciju sljedećeg salona. Organizacijski odbor doživljava promjene. On se proširuje sa članovima iz svih onih mjesta gdje su se održavale međunarodne izložbe fotografije u okvirima Zagreb salona.

Nakon dugo vremena i već stvorene tradicije, mijenja se i pokrovitelj izložbe; za ovaj salon to je magazin *Start*. Lista organizacijskog odbora sadrži čak 27 članova, pa je stoga ovdje neću iznositi.

Pri organizaciji *21. Zagreb salona* Fotoklub Zagreb kao organizator doživljava neugodno iznenađenje od Muzeja za umjetnost i obrt. Kada se to najmanje očekivalo, Muzej otkazuje dogovoreni prostor i termin za održavanje izložbe. Taj je dopis potpisao tadašnji direktor Muzeja. Jednom prigodom u kontaktu s predstavnicima Muzeja doznali smo neugodnu istinu da se o otkazivanju termina za Zagreb salon nije raspravljalo na stručnom kolegiju Muzeja. Tko i zašto je to učinio ostalo je pitanje bez odgovora.Fotoklub Zagreb našao se tada u teškoj situaciji. Svi iole bolji izložbeni prostori, za tu 1983. već su bili ugovoreni i popunjeni za druge manifestacije, još prethodne godine. U pomoć Fotoklubu Zagreb, uz mnogo razumijevanja, priskaču tadašnji Dom JNA i Tehnički muzej u Zagrebu, stavivši mu svoje izložbene prostore besplatno na raspolaganje. Iz cijele te zavrzlame slijedio je na koncu određeni pozitivni financijski efekt za Fotoklub Zagreb. Da je Fotoklub Zagreb dobio tada na raspolaganje izložbeni salon pri Domu JNA, bila je zasluga Mirka

---

[134] *21. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije,* Foto-savez Jugoslavije, Foto-savez Hrvatske, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, listopad 1983.

Prišlina, dugogodišnjeg člana Fotokluba Zagreb i člana Fotokluba Oko pri Domu JNA. Fotoklubu Zagreb ukazala se tada velika prilika da izložbeni prostor u Domu JNA dobije besplatno na raspolaganje i za sljedeće salone, što bi predstavljalo znatnu financiju uštedu u sveukupnim troškovima Salona. On tu priliku nije znao iskoristiti, o čemu će biti govora malo kasnije.

Po prvi put u svojoj povijesti Zagreb salon se održavao podijeljen na dva dijela, dio u Domu JNA, a dio u Tehničkom muzeju. Iako je to tada bilo nužno rješenje, uvjetovano otkazivanjem dogovorenog termina i prostora od strane Muzeja za umjetnost i obrt, ovaj dvojni postav bio je meta neuljudne kritike nekih klupskih članova na redovitoj godišnjoj skupštini kluba, u veljači 1983. Napad se nije toliko odnosio na izlaganje u Tehničkom muzeju, koliko na izlaganje u Domu JNA. Takvim istupom Fotoklub Zagreb presjekao je veze daljnje dobre suradnje s upravom izložbenog salona u Domu JNA, a ogorčen takvim ponašanjem nekih članova dugogodišnji tajnik podnosi na iznenađenje nazočnih na Skupštini kluba ostavku.. Još se jedna novost pojavljuje na tom salonu. Uvodi se nova nagrada Grand prix. Uz sve ostale redovne nagrade koje dodjeljuje organizator, ta je nagrada bila nepotrebna. Izglasana forsirano i na brzinu, bez kriterija i pravilnika o njenom dodjeljivanju, zadala je već tada mnogo nepotrebne glavobolje organizatoru.
Da vidimo što se tada moglo pročitati u dnevnom tisku na temu *21. Zagreb salona:*

Vjesnik od 6. listopada 1983. u članku Sineve Pasini pod naslovom *Ljepša strana svijeta,* u obliku intervjua sa selektorom Komanom daje potrebne podatke o Salonu. Osim toga, tu se nešto malo govori i o profilu Salona te problematici koja se pojavljuje pri organizaciji takvih izložbi.

Večernji list od 7. listopada 1983. u manjem napisu pod naslovom *Fotografije iz cijelog svijeta* najavljuje otvorenje 21. Zagreb salona.

La voce del popolo prvoj međunarodnoj izložbi fotografije u Rovinju, koja je održana u okvirima 21. Zagreb salona, posvećuje članke dva puta i to 5. i 7. listopada te godine.

Vjesnik u broju od 9. listopada 1983. u članku pod naslovom *Svjetska amaterska fotografija* daje kraće novinarsko priopćenje o otvorenju Salona.

Prvu kritičku ocjenu 21. Zagreb salona daje Josip Škunca u članku objavljenom u *Vjesniku* od 22. listopada 1983. pod naslovom *Sekvence iz života*. Škunca u tom napisu Zagreb salon naziva: *gigantskim izrazom amaterske fotografije*, pri čemu konstatira da je *vrhunska amaterska fotografija okrenuta spram ljudskog lica i života okoliša u čemu nastoji prepoznati ljepotu emocionalnih naboja svakodnevnice.*

I na koncu Škunca zaključuje da Zagreb salon spada u izložbe širokih raspona.

Za razliku od Škunce, Josip Depolo u napisu pod naslovom *Na tragu starog,* objavljenom u *Oku* od 27. listopada 1983. patetično konstatira i pita čitatelje, a vjerojatno i samog sebe:

...zar je fotografija već sve rekla što je imala kazati. Što se onda događa na ovoj izložbi opterećenoj konvencionalnošću i osrednjošću, nadmašenim saznanjima i zastarjelom senzibilnošću, zaostacima i izvanvremenošću.

I na koncu napomenimo da je *Večernji list* od 8. i 9. listopada 1983. preko cijele duplerice uz kratki opis Salona pod naslovom *Svijet u oku kamere* reproducirao sedam fotografija

Svaki katalog koji prati ovakve međunarodne izložbe fotografije sadrži uvodnik ili predgovor. Uobičajeno je, da se tu daju razni faktografski podaci i sl. U katalogu *21. Zagreb salona,* na molbu selektora Mitje Komana, uvodnik je napisala prof. Zdenka Munk. Bez sumnje, njen predgovor odskače od uobičajenih predgovora, kako svojom toplinom i ljudskošću, tako i možda najprihvatljivijom definicijom fenomena svjetskog fotoamaterizma.

Pišući ovu kronologiju događaja vezanih uz Zagreb salon, kada je riječ o 22. Zagreb salonu i nehotice nam se nametnula stara izreka - kako se povijest ponavlja.

Kao što je *13. Zagreb salon* bio posljednji organiziran od tada odlazeće generacije, a sa *14. Zagreb salonom* već nastupa era novopridošle generacije iz pedesetih i šezdesetih godina, slično se i sada

dogodilo. Vidjeli smo već da su se kod propozicija *20.* kao i *21. Zagreb salona* počele izražavati tendencije odstupanja od dugogodišnjih propozicija i tradicije. Djelomice se to dogodilo kao rezultat i posljedica neprekidnih negativnih kritika na račun koncepcije i profila Salona, a djelomice i stoga što u Klubu svoje mjesto sve više zauzimaju ljudi iz generacije sedamdesetih i osamdesetih godina, koji jednostavno gledaju drukčije na stvari. Zagreb salon, bez sumnje, uza sve kritike izrečene na račun njegove fizionomije, imao je desetljećima svoju tradiciju koja se očitovala u njegovoj slobodnoj temi.
Na prijedlog dugogodišnjeg klupskog člana Dražena Pomykala, Upravni odbor Kluba stupa godine 1984. u kontakte sa sveučilišnim profesorom sa zagrebačkog Pravnog fakulteta dr. Zvonimirom Šeparovićem, koji Klubu nudi da se sljedeći salon održi u okvirima V. međunarodnog viktimološkog simpozija, mjeseca kolovoza 1985., a na temu stradanja čovjeka. Uz sva dobronamjerna upozorenja starijih i iskusnijih klupskih kolega da se ne ide "grlom u jagode", nova uprava Kluba to s oduševljenjem prihvaća, smatrajući da će na taj način Zagreb salon postati više društveno angažiran u odnosu na dotadašnje salone.
Tim činom, nakon gotovo osam desetljeća Zagreb salon gubi svoju fizionomiju samostalne manifestacije kojoj je bilo bitno obilježje sloboda tema za sve smjerove i postupke i postaje tek djelić jedne druge manifestacije, podređen njenim interesima. I opet, na sva upozorenja da se slobodna tema također zadrži na Salonu, pa makar kao njegova "b" tema, uprava kluba ostaje gluha.

22. Zagreb salon[135], (**1985**.) održan je ponovo u prostoru Muzeja za umjetnost i obrt. Na Salonu su bili zastupljeni autori iz 39 zemalja sa ukupno izloženih 594 fotografije. Selektor je bio Branko Marinkov. Tajnici izložbe bili su Darko Gereš i Krešimir Mehičić. Organizacijski odbor ima 23 člana (nastavlja se praksa brojnosti sa prethodnog salona). Pokrovitelj Salona i opet je Skupština grada Zagreba.
Pad interesa u svjetskim fotografskim relacijama za tako koncipiran *Zagreb salon* bio je više nego očigledan. Na adresu organizatora stigla je tek jedna trećina radova u odnosu na prethodni, *21. Zagreb salon*. To je imalo za posljedicu da se nije moglo složiti ni dovoljan broj kolekcija za ostale gradove u kojima su se dotad održavale međunarodne izložbe fotografije u okvirima *Zagreb salona*.

Nakon mnogo godina uspješne suradnje Fotokluba Zagreb s nizom klubova i kulturnih institucija, te otvaranja Salona prema drugim gradovima u Hrvatskoj, pri čemu je svaka izložbena dvorana, u svakom gradu, dobivala svoju kolekciju fotografija, situacija je sada bila sljedeća. Od očigledno premalog broja prispjelih fotografija moglo se iskombinirati samo sedam kolekcija i to: prva za Zagreb od 143 fotografije, druga od 92 fotografije za Bjelovar, Ivanec i Vinkovce, treća od 47 fotografija za Pag i Gospić, četvrta od 70 fotografija za Karlovac, peta od 95 fotografija za Koprivnicu i Varaždin, šesta od 70 fotografija za Rovinj i sedma od 77 radova za Šibenik. A i kvaliteta tako složenih kolekcija već je došla pod znak pitanja. Na takav način ukupan broj primljenih fotografija u odnosu na prethodni salon je više nego prepolovljen (594 fotografije u odnosu na 1215 fotografija sa prethodnog salona).

U cijeloj situaciji vezanoj uz *22. Zagreb salon* uprava kluba ulazi u novu pogrešku, ne sagledavši dugoročnije izuzetnu priliku koja joj se tada ukazala. Činjenica je da je *Zagreb salon* godinama bio na određen način meta naših likovnih kritičara radi njegove nedostatne društvene angažiranosti. Stoga je uprava kluba kod nekoliko posljednjih salona eksperimentirala s promjenom propozicija, sve u želji pronalaženja jednog novog daha svježine Zagreb salona (*life* fotografija).

Simpozij viktimologije svojom je izuzetno suvremenom temom za cijelo čovječanstvo pružio Fotoklubu Zagreb veliku priliku za osvježenje Salona. Umjesto raznih promašenih političkih pokroviteljstava koja su tražena u nekoliko posljednjih salona, sada se ukazala prilika za stupanje u

[135] *22. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije,* Foto-savez Jugoslavije, Foto-savez Hrvatske, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, kolovoz-rujan 1985.

trajniji kontakt s Pravnim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu te dobivanje njegova trajnog pokroviteljstva nad temom stradanja čovjeka kao stalnom "a" temom, uz zadržavanje i opće "b" teme (primjerice, analogija sa salonom *Čovjek i more* u Zadru). Na takav način, kroz određeno vrijeme, Zagreb salon, osim što bi kroz "b" temu i dalje zadržao profil slobodnog salona za sve smjerove i postupke, mogao je postati i jedan od vodećih svjetskih salona tumačenja problema i preokupacija suvremenog i uskomešanog čovječanstva. Šansa je bila nepovratno prokockana.

Dok je na prethodnom salonu Grand prix dodijeljen za najbolju kolekciju, sada je bio dodijeljen za pojedinačnu fotografiju jer, kako smo već prethodno napomenuli, pravilnika ili kriterija za dodjelu ove nagrade nije bilo. I još jedan kuriozum vezan uz Grand prix. Dok je prvi bila specijalno rađena skulptura oko koje je bilo mnogo nesporazuma i koja je Klub mnogo koštala (unikatni rad), već drugo dodjeljivanje Grand prixa završilo je s konfekcijskom plaketom grba grada Zagreba tvornice IKOM iz Zagreba.

Nezgode koje su se dotad već pojavljivale u odnosu na ugovaranje izložbenog prostora u Muzeju za umjetnost i obrt, ni ovog puta nisu mimoišle zagrebački Fotoklub. Iako je bilo dogovoreno da će se 22. *Zagreb* salon održati u novouređenim izložbenim dvoranama ovog Muzeja, uprava to zaboravlja. Radi toga se Salon morao smjestiti na galeriju na prvom i drugom katu Muzeja, što je negativno utjecalo na razinu prezentacije. Kako bi u tom trenutku Fotoklubu Zagreb bio dobrodošao izložbeni salon u tadašnjem Domu JNA (danas Galerija Zvonimir).
Na temu *22. Zagreb salona* u našem tisku moglo se tada čitati sljedeće:

> *Večernji list* od 15. kolovoza 1985. donosi kraći napis pod nazivom *Fotografije o nasilju*. U tom se napisu konstatira da se ta izuzetno značajna manifestacija održava već tradicionalno u prostorijama *Muzeja za umjetnost i obrt*, a ove godine u sklopu *5. Međunarodnog simpozija viktimologije.*
>
> *Večernji list* od 21. kolovoza 1985. u kratkom redakcijskom tekstu pod naslovom *Izložba fotografije* konstatira: *Međunarodna izložba fotografije, 22. Zagreb salon, koja je organizirana u povodu održavanja 5. međunarodnog simpozija viktimologije..*
>
> *Vjesnik* od 21. kolovoza 1985. pod naslovom *Stradanje čovjeka* u kratkom redakcijskom napisu ponovo navodi*: U sklopu Petog međunarodnog simpozija viktimologije, u utorak na večer u Muzeju za umjetnost i obrt otvorena je izložba fotografije 22. Zagreb salon.*
>
> *Vjesnik* od 28. kolovoza 1985. pod naslovom *Izložba fotografije* objavljuje napis Vedrane Balković na temu Salona konstatirajući: f*otografi amateri pokazali su pošiljkom od dvije i pol tisuće fotografija iz 39 zemalja svijeta koliko ih ova angažirana tematika nemirnog svijeta zaokuplja i inspirira.*
>
> Autorica napisa pokazuje koliko je bila malo u tijeku zbivanja kada su posrijedi afiniteti fotoamatera. Osim niza dobro uočenih konstatacija o dometima i razini amaterske fotografije, kao na primjer: *Većina fotografija nije rezultat spontanog bilježenja, već promišljenog izbora teme, kadra i ugođaja pa čak i montaže. Mnogo autora nastoji da njihova fotoslika bude takozvana umjetnička fotografija.*
>
> Vedrana Balković zaključuje da Zagreb salon podržava umjetničke tendencije amaterske fotografije te svoj napis završava konstatacijom: *ako se ta linija opredjeljenja zadrži, on bi mogao postati salonom amaterske umjetničke fotografije*.

Ovoj konstataciji da bi Salon mogao postati umjetnički nema se što dodati ni oduzeti, jer su mu svi dotadašnji kritičari zamjerali upravo to da je previše umjetnički, da je zatvoren sam u sebe, a premalo angažiran.

U napisu *Vrijeme bezumlja* objavljenom u *Vjesnikovom* tjednom dodatku *Sedam dana* od 23. kolovoza 1985. Vesna Kusin daje jedan prikaz vala terora i nasilja koji svakim danom sve više zapljuskuje ovaj naš svijet. Razvijajući tako temu ona prelazi na simpozij viktimologije i završava s opisom *22. Zagreb salona*. Članak je napisan u toplom tonu o simpoziju i izložbi, ali bez stručne kritike Salona i njegovih fotografskih dometa.

Slično je na tu temu napisala i V. Ogrizović u časopisu *Svijet* od 30. kolovoza. Njen je napis korektno izvješće o postojanju dvaju događaja: simpozija i izložbe.
U časopisu *Oko* od 12. rujna 1985. pod nazivom *Stradanje čovjeka* pojavljuje se napis Branke Hlevnjak. To je bio jedini članak na temu *22. Zagreb salona*, koji osim korektnog i faktografskog nabrajanja događaja nudi više, djelomično ulazeći i u neke teoretske probleme vezane uz fotografiju i takve izložbe.
I na koncu ovog nabrajanja interesantno je napomenuti da je beogradska *Foto-kino revija* od listopada 1984. u tekstu Vladka Lozića pod nazivom *22. Zagreb salon - prekid s klasičnim okvirima izložbe* najavila promjenu do koje će doći u koncepciji izložbe.

Kakvi su bili rezultati, o tome smo već sve rekli. Selektor tog salona Branko Marinkov, unatoč drastično smanjenoj količini prispjelih fotografija, učinio je sve što je bilo u njegovoj moći da složi takve kolekcije fotografija koje će odgovarati renomeu Zagreb salona. Mora se priznati da mu to nije bio lagan zadatak.
Zajednička je karakteristika svih tih kratkih redakcijskih napisa da više govore o *Petom međunarodnom simpoziju viktimologije*, koji postaje glavni događaj, a manje o *Zagreb salonu* kao izložbi fotografije, koja tako postaje sporedna. Očigledno je, da je simpozij dobio na reklami u istoj mjeri koliko je Salon izgubio na svom značenju samostalne priredbe i samostalnog kulturnog događaja o kojemu treba posebno govoriti.

Problemi sa FIAP-om uz 22. Zagreb salon

U vremenu otkako je osnovan **FIAP**[136]**,** Međunarodno udruženje fotografa umjetnika (osnovano 1950. u Bernu, Švicarska, na inicijativu dr. Mauricea van de Wiera, liječnika belgijske nogometne reprezentacije i predratnog fotoamatera) Fotoklub Zagreb uvodi kao praksu izjavu u propozicijama da su usklađene s propisima FIAP-a. Zašto je to učinjeno?
FIAP kao međunarodna organizacija, vrlo brzo nakon svoga osnutka, okuplja brojne nacionalne fotografske organizacije (saveze) sa svih pet kontinenata. Tako FIAP zastupa danas interese milijuna fotografa amatera i profesionalaca, koje međusobno ne diferencira. Od 1962. godine FIAP se nalazi u registru nevladinih organizacija UNESCO-a, kategorija C, pod brojem 141, pa je tako FIAP jedina fotografska organizacija priznata od UNESCO-a. Osnovni ciljevi FIAP-a su unapređenje fotografije kroz međunarodnu suradnju na svim fotografskim područjima, kao i uspostavljanje prijateljskih kontakata između udruženih fotografskih saveza u cilju širenja povjerenja među narodima i očuvanju mira u svijetu. Patronati, odličja i počasna zvanja FIAP-a traženi su i u cijelom svijetu veoma cijenjeni.
Bilo je logično očekivati da će i Fotoklub Zagreb uložiti sve napore da se uklopi u FIAP-ova pravila igre. Nakon nekoliko, na takav način najavljenih pridržavanja pravila FIAP-a, te tako održanih salona, Fotoklub Zagreb je i službeno pokrenuo postupak (putem Fotosaveza Jugoslavije) za dobivanje pokroviteljstva FIAP-a nad Zagreb salonom. Tako je po prvi put za *19. Zagreb salon* dobiven FIAP-ov patronat pod brojem 79/47. Certifikat je za Service patronage FIAP potpisao tadašnji tajnik službe za izdavanje patronata Renato Guidi (adresa: Service patronage FIAP, Renato Guidi, Hon. EFIAP, Corso Orbassano 235, 10137 Torino, Italia).
Na isti način Guidi je izdao i certifikat br. 81/42 za pokroviteljstvo FIAP-a nad *20. Zagreb salonom*. To se pokroviteljstvo izdaje na temelju pravilnika (FIAP dokument 170-F) pod nazivom Patronage of International Photographic events).

Pri traženju pokroviteljstva za *21. Zagreb salon* nastaju za Fotoklub Zagreb neočekivane poteškoće. U svome pismu od 30. prosinca 1982. upućenom Fotoklubu Zagreb, generalni sekretar FIAP-a dr. Maurice Dorikens osporio je mogućnost izdavanja certifikata FIAP-a za *21. Zagreb salon* zbog neusklađenosti propozicija Salona s pravilima FIAP-a. Dvije osnovne primjedbe bile su: predugi

[136] Foto informator, glasilo Foto-saveza Jugoslavije, br.1/87, str.11-12, napis pod naslovom *Što je FIAP*

rok trajanja Salona i jedan selektor umjesto višečlanog žirija.
U komunikaciji koja je nakon toga slijedila između dr. Dorikensa i tajnika Fotokluba Zagreb, pobjeđuje Fotoklub Zagreb i dobiva FIAP-ov patronat za *21. Zagreb salon* pod brojem 83/39. Tom prigodom uspostavljaju se srdačni kontakti između tajnika Fotokluba Zagreb i Freddyja Maryja, nasljednika Renata Guidija na dužnosti sekretara službe za dodjelu patronata FIAP-a.
Interesantno je bilo pismo koje je dr. Dorikens uputio Fotoklubu Zagreb po pitanju jednog selektora umjesto višečlanog žirija. Problem je toliko interesantan da taj detalj pisma navodim u cjelini:

> *The "selector" instead of a juri. After long discussions the Directory Board of FIAP included the clause about the "selector" in B9 of doc.170, and this only to give the one and only salon in the world which applies this system (i.e. yours) the occasion to apply for Patronage. That I really do not understand is your explanation of why make use of a "selector": the Direktory Boards of FIAP was convinced you had sound artistic reasons (non merely administrative ones) i.e. that you wanted in this way to impress a certain style upon the salon.).*[137]

Po svemu sudeći, Fotoklub Zagreb je ostavio dubok dojam na FIAP svojim stavovima te potaknuo i druge renomirane svjetske fotografe da počnu razmišljati o drugim mogućnostima žiriranja u odnosu na one ustaljene i uobičajene.
Visok renome koji je Zagreb salon stekao u svjetskim relacijama FIAP-a, isključivao je mogućnost brzopletih postupaka oko daljnje sudbine i profila Salona, ako se željelo taj ugled i dalje zadržati. O tome se, nažalost, u Fotoklubu Zagreb u tom trenutku nije vodilo računa.Pokroviteljstvo FIAP-a nad *22. Zagreb salonom* dobiveno je pod rednim brojem 85/26 bez poteškoća.

Loša praksa uvedena na *22. Zagreb salonu* da on služi ciljevima "tekuće politike" nastavlja se i na ***23. Zagreb Salonu*** (**1987**.). Te godine grad Zagreb je sav u znaku Univerzijade. Sva sredstva grada Zagreba, pa i šire, skoncentrirana su na realizaciji toga programa. Htjeli-ne htjeli, i Fotoklub Zagreb podvrgava se tome činu. Zbog svega navedenog tema *23. Zagreb salona* bila je šport. Izložba je održana 1987. opet u prostoru Muzeja za umjetnost i obrt. Na izložbi su bili zastupljeni autori iz 30 zemalja sa ukupno izloženih 508 fotografija. Selektor je bio Josip Vranić. Tajnik izložbe bio je Predrag Bosnar, tajnik kluba. Pokrovitelj izložbe bila je **Skupština grada Zagreba**. Organizacijski odbor sastojao se od 31 osobe. Tu se po prvi put u povijesti *Zagreb salona* u katalogu pojavljuju reprodukcije fotografija u boji. Da vidimo što se moglo pročitati u sredstvima javnog priopćavanja na temu 23. Zagreb salona:

> *Tehnička kultura,* lipanj - srpanj 1987., uz fotografije s otvaranja izložbe, donosi i dulji napis Dubravka Malvića pod naslovom *23. Zagreb salon u znaku Univerzijade 87.* U tom se članku općenito govori o izložbi, Univerzijadi, nagradama i Fotoklubu Zagreb.
> *Vjesnik* od 6. srpnja 1987. u napisu pod naslovom *Sport u fotografiji* govori o Fotoklubu Zagreb, organizaciji, selektoru i izložbi posvećenoj športu.
> *Večernji list* od 11. srpnja 1987. donosi reprodukciju jedne fotografije uz kratki tekst na temu izložbe.
> *Vjesnik* od 16. srpnja 1987. najavljuje izložbu fotografija na temu športa u Daruvaru, a u okviru Zagreb salona.
> *Oko* u broju od 2. srpnja 1987. donosi dulji članak Branke Hlevnjak pod naslovom *Sport u Zagreb salonu.* Članak daje podrobnu analizu izložbe.

Praksa uvedene na *22. Zagreb salonu* da se Salon spominje tek prigodno, u sklopu druge osnovne manifestacije, nastavlja se i prigodom održavanja *23. Zagreb salona*[138]. U svim nabrojanim primjerima Salon se spominje tek kao jedna manifestacija Univerzijade, a ne kao samostalni

---

[137] Prepiska koja je vođena tijekom godina 1982. – 11983. između tajnika Fotokluba Zagreb i predstavnika FIAP-a čuva se u arhivu Fotokluba Zagreb.
Iz navedene dokumentacije vidljivo je da je Fotoklub Zagreb ishodio od FIAP-a, posebice za svoj Zagreb salon, odstupanje od uobičajenih pravila o patronatu FIAP-a.

[138] *23. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, srpanj 1987.

kulturni događaj. Vlastiti identitet je izgubljen. Posljedice takvog stanja su bile da izostaju stručni kritički prikazi o samom Salonu, pa bili oni pozitivni ili negativni. Nema više ni kritike, kao ni pohvale. Selektor postaje skoro anoniman, tek se uzgred spominje.

Za sljedeći ***24. Zagreb salon***[139] kod definiranja propozicijaorganizator se ponovno našao u dilemi. U to vrijeme nije bilo velikog političkog događaja u koji bi se mogao uklopiti *Zagreb salon*. Nastaviti s tematskim salonom (ali kakvim) ili opet primati fotografije svih postupaka i smjerova? Kako dva tematska salona nisu donijela osjetniji i očekivani kvalitetni skok u odnosu na dugogodišnju tradiciju opće izložbe, uprava kluba opet se vraća na varijantu salona otvorenog svim postupcima i smjerovima. No, financijske teškoće prisutne u cijelom tadašnjem jugoslavenskom društvu ne mimoilaze ni Fotoklub Zagreb. Reduciran je broj pozivnica. Salon nije najavljen u brojnim fotografskim revijama i časopisima kako je to bilo prethodnih godina (u Klubu je postojao adresar od oko 90 takvih publikacija). To je imalo za posljedicu da je prispjelo samo oko 2000 fotografija. Od tako malog broja prispjelih radova selektoru je bilo više nego teško složiti više kolekcija. Tada su jedva složene tri kolekcije za brojne potrebe izlaganja u Zagrebu i ostalim gradovima u Hrvatskoj.

Kao što se vidi, koliko god je praksa održavanja fotografskih izložbi izvan Zagreba, a u okvirima Zagreb salona, imala izuzetan propagandni, estetski i likovno-obrazovni karakter u sredinama gdje se inače takve izložbe ne bi nikada mogle održati (o toj činjenici naši likovni i drugi kritičari nisu nikada ni slova napisali), toliko se s opadanjem ukupne količine primljenih fotografija, iz bilo kojih razloga, pred organizatora postavljaju veliki problemi, kako tu praksu održati. Možemo samo nagađati o uzroku drastičnog smanjenja broja prispjelih fotografija, uz ono što smo već naveli. Najvjerojatnije je uzastopna promjena propozicija odbila mnoge izlagače od takvog salona.

24. Zagreb salon (**1990**.) opet radi financijskih poteškoća, napušta Muzej za umjetnost i obrt te se održava besplatno u prostoru novije izložbene kuće Gradec na Gornjem gradu. Na izložbi su bili zastupljeni autori iz 32 zemlje sa ukupno izloženih 458 fotografija. Selektror je bio Vladko Lozić. Tajnik izložbe ponovo je Predrag Bosnar, tajnik kluba. Pokrovitelj je i dalje Skupština grada Zagreba. U organizacijskom odboru nalazi se 27 članova.Sredstva javnog priopćavanja zabilježila su o 24. Zagreb salonu sljedeće:

Večernji list od 4. veljače 1990. donosi uz jednu reprodukciju i kraći napis (potpisan inicijalima A. L.) pod naslovom *Hobističkim okom*, u kojemu se daju osnovni podaci o izložbi.

Vjesnik od 6. veljače 1990. također uz istu reprodukciju donosi kraći napis (autor M. Š.) pod naslovom *Salon svjetske fotografije*. I tu se navode osnovni podaci o izložbi.

Večernji list od 6. veljače 1990. objavljuje intervju Ane Lendvaj sa selektorom pod naslovom *Kako je fotografiji*.

Vjesnik od 7. veljače 1990. donosi napis (potpisan inicijalima M. Š.) pod naslovom *Otvoren 24. Zagreb salon*.

Top od 12. veljače 1990. donosi kraći osvrt (autor G. D.) na 24. Zagreb salon pod naslovom *Svjetska foto-dostignuća.*

Vjesnik od 12. veljače 1990. pod naslovom *Foto-učionica* donosi dulji napis o foto-radionici koja se održala u sklopu 24. Zagreb salona.

Studio od 16. do 22. veljače donosi redakcijski napis na temu 24. Zagreb salona pod naslovom *Fotografi vide svijet*.

Večernji list od 19. veljače 1990. donosi napis Spomenke Nikitović pod naslovom *Fotografija i predrasude*. Ovaj napis, koji je trebao biti stručna kritika, pun je kontradikcija i osnovnog nepoznavanja problema kojim se kritičarka bavi. Selektor Salona uputio je

[139] *24. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, veljača 1990.

uredništvu *Večernjeg lista* svoj odgovor na taj članak s molbom za objavljivanje, što nije učinjeno.

Tehnička kultura od veljače 1990. donosi tekst (autor I. L.) pod naslovom *Tradicija duga osam desetljeća*. U istom broju ponovno je objavljen i već spomenuti tekst S. Nikitović. U travanjskom broju *Tehničke kulture* objavljen je razgovor sa selektorom pod naslovom *Nerazumijevanje likovnih kritičara*, kao odgovor na tekst S. Nikitović od 19. veljače 1990.

Vjesnik od 19. ožujka 1990. objavljuje kritiku Josipa Škunce na *24. Zagreb salon* a pod naslovom *Bez snage i strasti*. Sukladno samom nazivu i Škuncina se negativna kritika također kreće već uhodanim kritičarskim šablonama, reklo bi se, također bez snage i strasti. Osnovna poanta Škuncine kritike je da *ovogodišnji salon ne prelazi crtu standardnog postava*.

Prema tome, praksa započeta od *22. Zagreb salona*, da se izložbe uglavnom obrađuje faktografski, i dalje se nastavlja. Tek dvije blijede likovne kritike od S. Nikitović i J. Škunce ne mogu zadovoljiti ozbiljnog analitičara.

Treće razdoblje od Domovinskog rata na dalje

Napuštanje tradicije
Bienale Zagreb 92 i Zagreb 94

U samo predvečerje više nego uspješnih 100 godina postojanja Fotokluba Zagreb, 80 godina uspješnog održavanja zagrebačke međunarodne izložbe fotografije, jedine u kontinuitetu u tom dugom vremenskom razdoblju u ovom dijelu Evrope i 30 godina od uvođenja modernog imena *Zagreb salon*, uprava Fotokluba Zagreb odlučuje (kako stoji u obrazloženju iz Uvoda kataloga) da se dotadašnji naziv izložbe promijeni u ***Zagreb 92***[140] ***(1992.)*** te je proglašava međunarodnim fotografskim bienalom. Ukidanje imena *Zagreb salon* obrazlaže se činjenicom (o čemu sam detaljno pisao u ovoj knjizi) da je IX. izložba dva puta ponovljena, pa daljnji redosljed nije točan i da je treba *osloboditi vidljivog broja izložbi*. Bila je to tematska izložba pod nazivom *Nikada dosta ljubavi*, proizišla iz rata i ratnih strahota. U okvirima te izložbe nisu održane niti međunarodne izložbe izvan Zagreba a koje su od godine 1968. godine (*14. Zagreb salon*) postale prepoznatljive u cijeloj Hrvatskoj.

Tajnik izložbe bio je Predrag Bosnar, dok je selektor bio Petar Dabac. Za izložbu nije zatraženo pokroviteljstvo FIAP-a (navodi se samo da je to u skladu s propisima) pa je i tu narušena tradicija i kontinuitet. Izložba je održana pod pokroviteljstvom Skupštine grada Zagreba u podrumu Umjetničkog paviljona istovremeno s autorskom izložbom Henria Cartier Bressona u pravom izložbenom prostoru Umjetničkog paviljona. Izložba se održavala u vremenu od 17.09. do 5.10.1992. Uz Izložbu Bresona i *Zagreb 92* istovremeno su održane i izložbe *Hrvatska 1991* u organizaciji Hrvatskih željeznica i Foto Saveza Hrvatske te izložba studentskih radova Filmsko-televizijskog odjela Akademije dramskih umjetnosti u Zagrebu.

S obzirom na četiri istovremene izložbe a posebno legendarnog Bressona, novinska kritika i napisi bili su većinom posvećeni toj izložbi, a ne nekakvim "ostalim izložbama" smještenim još k tome u podrumu Paviljona. To je dobro uočila Mirjana Šigir u kratkom napisu u *Vjesniku* od 17.09.1992., na sam dan otvorenja četiri izložbe.

Kao simpatizer i prijatelj Fotokluba Zagreb (u 1989. voditi će čak i klupsku Galeriju) gospođa Šigir

[140] *Zagreb 92, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, rujan-listopas 1992.

dala si je vjerojatno truda da napiše dan kasnije u Vjesniku od 18.09.1992. i kritički osvrt, i taj znakovito pod nazivom *Susret s velikanom* gdje se osim osvrta na izložbu Zagreb 92 osvrće i na ostale tri izložbe. U tekstu konstatira:

> *da je zapravo najbolji dio Bienala, ... retrospektiva djela jednog od najvećih svjetskih fotografa - Henrija Cartier Bressona u krilima Umjetničkog paviljona .*

S tim je gospođa Šigir sve rekla. Više o toj izložbi ne treba iznositi.

Godine 1994. održana je izložba fotografije, istom logikom kao dvije godine prije, a pod nazivom ***Zagreb 94***[141] **(1994.)** - fotografski bienale, u vremenu od 25.11. do 11.12.1994, pod nazivom *Dobrodošla ljepoto.* Izložba je bila posvećena devetstotoj obljetnici Zagrebačke biskupije i prvom znanom pisanom spomenu zagrebačkog imena. I ta je izložba održana u *Umjetničkom paviljonu*. Ni za nju nije zatraženo pokroviteljstvo FIAP-a, već se samo navodi da u skladu s propisima FIAP-a i PSA izložba nema pokrovitelja.

Dok se na prethodnom *Zagreb 92* salonu u katalogu navodi broj prispjelih i izloženih radova i autora, u katalogu izložbe *Zagreb 94* nema podataka o broju prispjelih i primljenih fotografija i autora. Iz kataloga tek saznajemo da su na tu izložbu poslali svoje radove autori iz 15 zemalja.
I tom prigodom, u istom terminu i na istom mjestu, održane su još i izložbe Ljudevita Griesbacha, Đure Griesbacha i Toše Dabca. pa je tako u potpunosti izgubljena fizionomija i tradicija nekad poznatog *Zagreb salona*. Jasno je, da za istovremeno održavanje čak četiri izložbe nije bilo dovoljno financijskih sredstava, pa se uspjelo jedino improvizirati manjkave izložbe oca i sina obitelji Griesbach te Toše Dabca, čime im je zapravo učinjena velika šteta. Pouzdano znam, jer mi se osobno požalio Đuro Griesbach, da upravo zbog toga sljedeće godine više nije mogao dobiti potporu od odgovarajućih institucija kulture za svoju veliku retrospektivnu izložbu i tiskanje fotomonografije.

Te 1994. u Zagrebu je održano nekoliko velikih fotografskih izložbi. Bile su to izložba radova Toše Dabca *Zagreb tridesetih* (održana u Muzeju suvremene umjetnosti na Katarinskom trgu) i izložba *Stoljeće fotografije u Hrvatskoj* (održana u Muzeju za umjetnost i obrt na Trgu Maršala Tita). Te su izložbe danima punile novinske stupce, što se za *Zagreb 94* ne može reći. Jedan jedini agencijski napis *Hine* od 24.11.1994. objavljen u *Vjesniku*, daje malo više podataka o našoj izložbi što je daleko premalo za takvu izložbu. Ruku na srce, ova izložba kako je koncipirana i izvedena nije više ni zasluživala. Izložbom *Zagreb 94* ta međunarodna izložba fotografije u organizaciji Fotokluba Zagreb pala je na najnižu moguću razinu. Ona je bila samo odraz teških internih sukoba, koji su te godine potresali Fotoklub Zagreb. (O tome nešto više govorim u poglavlju "devedesete godine - presudne godine za opstanak Kluba").

Ni uz ovu izložbu nisu održane prateće međunarodne izložbe izvan Zagreba. Koliko je bila nepromišljena promjena naziva zagrebačke međunarodne izložbe fotografije potvrđuje činjenica, da je sljedeća izložba održana tek 1998., dakle nakon četiri godine i to kada je izabrana, na čelu sa Vinkom Šebrekom, nova uprava Fotokluba Zagreb.
Od "bienalnosti" nije ostalo ni traga.

Povratak tradiciji

27. Zagreb salon[142] (**1998**.) Ponovno je obnovljena zagrebačka međunarodna izložba, kojoj je vraćen stari naziv *Zagreb salon*. S obzirom na sve što se tih godina događalo u Fotoklubu Zagreb, na tešku financijsku krizu i izgubljene kontakte sa Muzejem za umjetnost i obrt, (a ni veze s

---

[141] *Zagreb 94, međunarodna izložba fotografije,* Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, studeni-prosinac 1994.
[142] *27. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije,* Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, listopad 1998.

Umjetničkim paviljonom nisu više uspostavljene) obnovljeni *27. Zagreb salon* održan je u besplatno dobivenom prostoru Galerije Stanković u Staroj gradskoj vijećnici na Gornjem gradu. Na iznenađenje organizatora, nakon četverogodišnjeg prekida kontinuiteta salona, na taj je salon pristiglo čak 2.299 fotografija od 486 autora iz 36 zemalja, od čega je izloženo 340 fotografija iz 19 zemalja. Očito tradicija *Zagreb salona* i uz četverogodišnji prekid, u svjetskim relacijama nije zaboravljena. Od ukupnoga broja primljenih radova, osim u Zagrebu organizirane su još izložbe fotografije u Bjelovaru, Kukljici na otoku Ugljanu i u Šibeniku. Izložba je održana pod pokroviteljstvom gradonačelnice gospođe Marine Matulović - Dropulić.
Katalogu izložbe poklonjena je izuzetna pažnja. Navedeni su svi podaci o sponzorima, počasnom i organizacijskom odboru. Uveden je i impresum sa svim potrebnim tehničkim podacima. Katalog sadrži i dva teksta; gradonačelnice i predsjednika Kluba Vinka Šebreka. Uvedena je kao novina i tzv. "kritički prikaz" u kojem su svojim napisima analizirali *27. Zagreb salon* prof. Dubravka Osrečki - Jakelić te članovi žirija Fulvio Merlak i Zvonimir Dumančić. Svi tekstovi u katalogu su na dva jezika; hrvatskom i engleskom.
Ovaj katalog je bio prelomni katalog po kvaliteti u odnosu na dotadašnje kataloge, kako po količini informacija i podataka, tako i po broju kvalitetno reproduciranih fotografija. Posebno iznenađenje u odnosu na dotadašnje kataloge bio je dizajn korica kataloga, čemu je upućeno mnogo pohvala sa raznih strana. Da vidimo što se moglo pročitati u sredstvima javnog priopćavanja na temu *27. Zagreb salona:*

Vjesnik od 3.10.1998. u napisu pod nazivom *Zagreb salon u Starogradskoj vijećnici* daje kratku redakcijsku obavijest o salonu.

Vjesnik od 6.10.1998. u napisu pod nazivom Otvorenje *Zagreb salona* daje i opet kratku redakcijsku obavijest o otvorenju salona.

Jutarnji list od 7.10.1998. u napisu od H. *Otvoren 27. Zagreb salon* donosi kraći osvrt na otvoreni Zageb salon.

Večernji list od 7.10.1998. u napisu od Do.J. pod naslovom *Nagrađene najbolje fotografije* donosi kraći osvrt na *Zagreb salon*.

Vjesnik od 7.10.1998. u napisu od B.B. *Otvoren 27. Zagreb salon* donosi kraći osvrt na Zagreb salon.

Novi list od 14.10.1998. u napisu Željka Bilandžije *Raznovrsnost fotografskog izričaja današnjice* donosi dužu likovnu analizu dosega salona.

V*jesnik* od 15.10.1998. u napisu Bernarde Bernardić *Autorski pogled kroz objektiv* donosi dužu analizu dosega salona.

Večernji list od 20.10.1998. u napisu od D. Jendrića *Pluralizam postmoderne* donosi duži osvrt na *Zagreb salon*.

Hrvatsko slovo od 23.10.1998. u napisu Branke Hlevnjak *Zagreb salon* donosi dužu likovnu analizu dosega salona.

Vidljivo je da četverogodišnjni prekid održavanja salona nije spriječio dnevni tisak da objavi više tekstova na temu ove izložbe.
Na ovom salonu susrećemo se prvi puta sa Brankom Vujanovićem kao autorom oblikovanja znaka, plakete i diplome salona. Sa tim umjetnikom od tada pa nadalje biti će ostvarena uspješna i ugodna suradnja na svim izdanjima kataloga i knjiga u organizaciji Fotokluba Zagreb.

28. Zagreb salon [143] **(2000.)** Vratiti će se u već tradicionalne izložbene prostore Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu. Izložba je održana u vremenu od 5. do 30.12.2000. Osim u Zagrebu u okvirima *Zagreb salona* bile su održane još izložbe u Bjelovaru, Kukljici, Osijeku i Šibeniku pa se na taj način nastavila tradicija održavanja međunarodnih izložbi i izvan Zagreba. Pokrovitelj izložbe bio je Zagrebački gradonačelnik Milan BandićNa salon je pristiglo 1.982 fotografija od 433 autora iz 35 zemalja od čega je izloženo 1.028 fotografija iz 30 zemalja, pa se i za taj salon može reći da

[143] *28. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, prosinac 2000.

spada u kategoriju velikih međunarodnih izložbi fotografije.
Uprava Kluba posvetila je maksimalnu pažnju kvaliteti kataloga, koji je bio i više nego raskošan. U katalogu je objavljen niz tekstova (pokrovitelja, predsjednika kluba, tajnika izložbe, ravnatelja MUO-a i svih članova žirija). Navedeni su svi pokrovitelji, adrese i nazivi svi izložbenih prostora, sastav počasnog odbora, sastav organizacijskog odbora, statistički pokazatelji saslona i podaci o impresumu.
Reproducirane su i sve crno-bijele i fotografije u boji koje su izložene u Muzeju za umjetnost i obrt.
Izložba, koja se po planu trebala održati samo tijekom mjeseca prosinca te godine, produžena je zbog velikog interesa javnosti i na dva tjedna u mjesecu siječnju 2001. Odaziv tiska na ovu izložbu bio je izuzetno velik, pa tako bilježimo sljedeće:

Večernji list od 28.11.2000. donosi napis od A.L. pod nazivom *Najbolji u mediju fotografije.*

Novi list od 2.12.2000. donosi napis od J. Mandića pod nazivom *Iznimno velik odaziv autora.*

Glas Istre od 4.12.2000. donosi isti tekst J. Mandića.

Večernji list od 4.12.2000. donosi napis od A.L. pod nazivom *Grand prix za ženu Nine Šolića.*

Republika od 4.12.2000. donosi redakcijski napis pod nazivom *Sutra se otvara 28. salon fotografije.*

Vjesnik od 5.12.2000. donosi redakcijski napis pod nazivom *28. Zagreb salon*.

Jutarnji list od 5.12.2000. donosi napis od P.K. pod nazivom *Danas otvorenje 28. međunarodne izložbe fotografije Zagreb salon.*

Mila od 6.12.2000 donosi kratki redakcijski napis pod nazivom *28. Zagreb salon međunarodne fotografije.*

Večernji list od 6.12.2000. donosi napis Ane Lendvaj po nazivom *Spomenar i modni salon.*

Republika od 6.12.2000. donosi napis od Bianke Kavur pod nazivom *Tradicionalni 28. Zagreb salon izazvao je izniman interes javnosti*. U istom broju objavljen je i napis Nino Šolić nagrađen za fotografiju trudnice.

Večernji list od 6.12.2000. donosi napis od K.P. pod nazivom *Srebrna medalja za fotografiju.*

Jutarnji list od 7.12.2000. donosi napis Patricije Kiš pod nazivom *Na zagrebačkom salonu zastupljenio je 269 fotografa, a tematsku okosnicu čine aktovi.*

Vjesnik od 7.12.2000. donosi napis Gorana Jovetića pod naslovom *Izazovi fotografskog medija.*

Slobodna Dalmacija od 7.12.2000. donosi napis od M.Je. pod nazivom *28. Zagreb salon.*

Glas Istre od 7.12.2000. donosi redakcijski napis Hine pod nazivom *Otvoren 28. Zagreb salon - Međunarodna izložba fotografije.*

Zarez od 21.12.2000. donosi napis pod nazivom *Triptih intima*.

Večernji list od 30.12.2000. donosi informaciju pod nazivom *Produžena izložba fotografija u MUO.*

Vjesnik od 30.12.2000. donosi informaciju od K.R. pod nazivom *Produžen 28. Zagreb salon.*

Novi list od 30.12.2000. donosi informaciju J.M. pod nazivom U *Muzeju za umjetnost* i *obrt* produženo trajanje *28. Zagreb salona*.

Tehnička kultura glasilo Hrvatske zajednice tehničke kulture, za mjesec prosinac, donosi napis pod nazivom *28. Zagreb salon - međunarodna izložba fotogtrafije.*

Slobodna Dalmacija od 3.01.2001. donosi članak Branke Hlevnjak pod nazivom *28. međunarodna izložba fotografija: 90 godina zagrebačkog salona.*

Banka od siječnja 2001. donosi napis pod nazivom *Intimizam u starom sjaju.*

Studentski list broj 14 za siječanj/veljaču donosi napis Lane Belošević-Jug pod nazivom *Promišljeni kadrovi.*

Vijenac od 6.02.2001. donosi članak Margarite Sveštarov-Šimat pod nazivom

Retrosentimentalno majstorstvo.
Organizator će kod ovog salona ići i korak dalje te će od Nacionalne i sveučilišne knjižnice ishoditi tzv. ISBN broj, koji će se od tada pa na dalje trajno primjenjivati.

29. Zagreb salon[144] (**2002**.) Održao se u vremenu od 22.10. do 8.11.2002. u Staroj gradskoj vijećnici na Gornjem gradu u Zagrebu. Postalo je skoro pravilo da se posljednjih nekoliko izložbi izmjenično održavaju u Staroj gradskoj vijećnici i Muzeju za umjetnost i obrt. Na izložbu je pristiglo 2.968 fotografija od 591 autora iz 49 zemalja, od čega je izloženo 468 fotografija od 290 autora iz 34 zemlje.. Na poziv predsjednika Fotokluba Zagreb kraći predgovor u katalogu napisala je gospođa Nada Grčević. Uz nju, već po tradiciji, sve sudionike u katalogu je pozdravio predsjednik kluba Vinko Šebrek.
Međutim, praksa sa posljednja dva salona je pokazala, da davanje prigode članovima žirija da u katalogu iznesu svoje utiske sa žiriranja nije dalo nikakovog bitnog doprinosa kvaliteti kataloga niti samoj izložbi, a znatno je kompliciralo i nepotrebno poskupilo tiskanje kataloga pa se od takve prakse na ovom Salonu odustalo.
I u ovom katalogu dati su svi potrebni podaci o pokroviteljima, organizacijskom odboru, sastavu međunarodnog žirija, sponzorima, impresumu i cjeloviti prikaz statističkih podataka salona. Osim u Zagrebu o ukvirima ovog salona izloženi su još radovi u Bjelovaru, Kukljici, Šibeniku, Varaždinu i Vinkovcima. I održavanje ovoga salona obilježeno je na HTV, radiju i u sredstvima dnevnog priopćavanja:

Vjesnik od 17.09.2002. prenosi napis od Hine pod naslovom *Nagrade 29. Zagreb salona.*

Vjesnik od 20.10.2002. donosi napis Fernanda Soprana uz dvije reprodukcije pod naslovom *Zagreb ugostio majstore umjetničke fotografije*.

Vjesnik od 22.10.2002. donosi napis od J.Š. pod nazivom *Međunarodne izložba fotografije u Zagrebu*, uz reprodukciju logotipa 29. Zagreb salona.

Vjesnik od 24.10.2002. donosi opširni napis Vlaste Toli, uz jednu reprodukciju, pod nazivom *Grand prix pripao Wolfgangu Laimeru.*

Večernji list od 10.11.2002. donosi napis L. Žigo pod naslovom *Od meditacije do videospota.*

30. Zagreb salona[145] (**2004.**) vratio se ponovno u prostore Muzeja za umjetnost i obrt. Na salon je pristiglo 2.497 fotografija od 669 autora iz 51 zemlje.od čega je izloženo 488 fotografija od 323 autora iz 50 zemalja. Katalog oblikuje i uređuje po iskušanoj praksi i rutini Branko Vujanović. I za taj katalog, kao i za nekoliko prethodnih koje uređuje Vujanović, od *FIAP*-a je dobivena ocjena "odličan". Osim u Zagrebu, u ukvirima toga salona izložene su još fotografije u Bjelovaru, Kukljici, Osijeku, Šibeniku i Varaždinu. U katalogu su objavljeni samo uvodnik predsjednika Kluba i likovna kritika prof. Dubravke Osrečki Jakelić. Već po uhodanoj tradiciji katalog sadrži stotinu reprodukcija fotografija, koje je odabrao žiri. Prigodom tiskanja kataloga dogodila se nehotice pogreška te je u popisu izlagača dviju različitih izložbi navedena Kukljica, a radilo se o Kukljici i Osijeku. I ovaj katalog sadrži uredno sređene sve potrebne podatke o pokroviteljima, organizacijskom odboru, sastavu međunarodnog žirija, sponzorima, impresumu i cjeloviti prikaz statističkih podataka salona. Prije otvorenja, 8.11.2004., održana je konferencija za tisak u Muzeju za umjetnost i obrt kojoj su nazočili novinari iz 11 različitih redakcija.
Održavanje ovog salona obilježeno je na HTV, radiju i u dnevnom tisku. Zabilježeno je sljedeće:

Večernji list od 1.10.2004. donosi napis Doroteje Jendrić, uz reprodukcije fotografija, pod nazivom *Veliki sjaj običnih ljudi*.

Glas Slavonije od 8.11.2004 donosi napis N.Bošnjaka pod nazivom *Brončana plaketa*

---

[144] 29 *Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, listopad-studeni 2002.
[145] *30. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, studeni 2004.

Zlatku Balentiću.
Jutarnji list od 9.11.2004. donosi napis Darka Glavana pod nazivom *Revijski pogled na suvremenu fotografiju.*
Vjesnik od 9.11.2004. donosi napis od M.T., pod nazivom *Jubilarni Zagreb salon.*
Hina od 9.11.2004. donosi redakcijski napis pod nazivom *Sutra 30. Zagrebački salon fotografije.*
Slobodna Dalmacija od 9.11.2004. donosi napis od V.L., uz reprodukcije fotografija pod nazivom *Čak 486 fotki od 322 autora.*
Osječki Dom od 9. i 10.11.2004. donosi napis od I.D., pod nazivom *50 fotografija od 47 autora.*
Hina od 10.11.2004. donosi redakcijski napis pod nazivom *Otvoren 30. Zagreb salon.*
Večernji list od 10.11.2004. donosi napis, od M.B., pod nazivom *Maceku zlatna plaketa.*
Jutarnji list od 10.11.2004. donosi napis M. Severa pod nazivom *Fotoreporteru Jutarnjeg lista Goranu Mehkeku uručen Trofej Grada.*
Dnevnik od 10.11.2004. donosi napis Ivane Kostešić pod nazivom *30. Zagreb salon - tradicija i suvremenost.*
Mila od 11.11.2004. donosi kratku informaciju pod nazivom *30. salon fotografije.*
Glas Slavonije od 11.11.2004. prenosi informaciju Hine pod nazivom *Otvoren 30. Zagreb salon.*
Večernji list od 17.11.2004. donosi osvrt Dine Ivan pod nazivom *Intimnost međuljudskih odnosa.*
Fokus od 19.11.2004. donosi kratku informaciju pod nazivom *Jubilarni Zagreb salon.*
Vinkovački list od 19.11.2004. donosi napis od J.K., pod nazivom *U Zagrebu otvoren 30. Zagreb salon.*
Lisa od 22.11.2004. donosi kraći napis pod nazivom *30. Zagreb salon i MUO.*
Vinkovački list od 26.11.2004. donosi napis pod nazivom *Zagrebačkim izložbama u pohode.*
Slobodna Dalmacija od 27.11.2004. donosi napis Sandi Vidulić pod *nazivom Lijepo, ali nebitno.*
Tehnička kultura za mjesec studeni 2004. donosi napis Vinka Šebreka pod nazivom *Fotografska elita u Zagrebu.*
Zadarski regional od 15.12.2004. donosi napis Ante Jaše pod nazivom *Međunarodna izložba u Kukljici.*
Varaždinske vijesti od 15.12.2004. donose napis, od R.I., pod nazivom *Majstorske fotografije.*
Zadarski list od 21.12.2004. donosi napis Ante Jaše pod nazivom *U ozračju Zagreb salona.*

***31. Zagreb salon*[146] (2006.)** U stalnom traženju što atraktivnijih i boljih izložbenih prostora Fotoklub Zagreb je odlučio održati ovu izložbu u prostorima Doma HDLU, tj. poznatom Meštrovićevom paviljonu na Trgu žrtava fašizma. Pravovremenim stupanjem u kontakt sa upravom HDLU taj je prostor osiguran. Izložba je održana u vremenu od 10. studenog do 13 prosinca 2006. u reprezentativnom prostoru tzv. "velikog prstena".Na izložbu je pristiglo 3.575 fotografija od 934 autora iz 59 zemalja, od čega je izloženo 653 fotografije od 384 autora iz 45 zemalja. Za izložbu je odabrano 653 fotografije od 384 aurtora iz 45 zemalja. Izložba je osim u Zagrebu održana i u Bjelovaru, Osijeku, Splitu, Šibeniku i Varaždinu i u Galeriji INE u Gajevoj ulici u Zagrebu. U tim gradovima izložene su kolekcije od po 50 fotografija..
Katalog je odlično uredio, već po tradiciji, Branko Vujanović. Zahvaljujući angažiranju velikog prijatelja Fotokluba Zagreb gospodina Miljenka Marohnića, djelatnika tvrtke INA, INA je donirala tiskanje kataloga i tiskanje pozivnica za otvorenje izložbe.

[146] *31. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, studeni-peosinac 2006.

Predgovor je napisao predsjednik Fotokluba Zagreb Vinko Šebrek, a o faktografiji salona tajnik Vladko Lozić. Reproducirane su sve fotografije koje su izložene u Zagrebu. Klub je za katalog dobio brojne pohvale.
I u ovom katalogu dati su svi potrebni faktografski podaci o salonu (mjesta održavanja, pokrovitelji, sponzori, organizacijski odbor, zahvala suradnicima, podaci o međunarodnom žiriju i standardni statistički podaci o salonu).
Održavanje salona zabilježeno je u sredstvima dnevnog informiranja, radiju i HTV. U dnevom tisku mogli smo pročitati sljedeće:

Večernji list od 2.09.2006. donosi kratku informaciju pod nazivom *Zagreb salon-prijave do 30.rujna.*

Novi list od 4.09.2006. donosi napis pod nazivom *Produžen rok za prijavu fotografija na 31. Zagreb salon.*

Jutarnji list od 2.11.2006. donosi kratku pogrešnu informaciju o broju pristiglih radova na Zagreb salon pod nazivom *Na 31. Zagreb salon fotografije pristiglo više od 2500 uradaka*.

Metro expres od 2.11.2006. donosi kratku informaciju pod nazivom *Ukratko.*

Glas Slavonije od 9.11.2006. donosi napis pod nazivom *Roberti Sorić zlatna plaketa za kolekciju na 31. Zagreb salonu.*

Metro expres od 9.11.2006. donosi kratku informaciju o otvorenju Salona.

Novi tjednik od 10.11.2006. donosi napis pod nazivom *31. Zagreb salon.*

Slobodna Dalmacija od 10.11.2006. donosi napis pod nazivom *31. zagrebački salon fotografije.*

Glas Istre od 12.11.2006. donosi napis pod nazivom *Zlatna plaketa FIAP-a Yuriyu Dyachyshynu.*

Metro expres od 13.11.2006. donosi napis pod nazivom *Otvotren 31. zagrebački salon*.

INA glasnik od 14.11.2006. donosi napis pod nazivom *Miljenko Marohnić dobio FIAP-ovo priznanje.*

Večernji list od 18.11.2006. donosi napis pod nazivom *Dom svjetske fotografije*.

Vjesnik od 18.11.2006. donosi napis pod nazivom *Fotografije kojem se pamte*.

Novi list od 18.11.2006. donosi napis pod nazivom *Stilska i sadržajna raznolikost*.

Poslovni savjetnik od 1.12.2006. donosi informaciji pod nazivom *Otvoren 31. zagrebački salon.*

Glas Slavonije od 12.12.2006. donosi napis pod nazivom *Osječanki Roberti Sorić za fotografije beba zlatna plaketa na međunarodnoj izložbi.*

Kako se izložbeni prostor "velikog prstena" u Domu HDLU pokazao izvanrednim, to je Upravni odbor Fotokluba Zagreb odlučio u tom prostoru održati i sljedeći *32. Zagreb salon*. I opet pravovremenim stupanjem u kontakt sa upravom Doma HDLU prostor je osiguran i određen termin održavanja izložbe u vremenu od 4. do 28.11.2008. , što je navedeno i u pozivnici sa propozicijama za izložbu, koja je poslana što klasičnim putem što internetom diljem svijeta. No, slijedilo je neugodno razočaranje. Smjenom dotadašnjih ravnatelja i uprave Doma HDLU mjeseca srpnja 2008. nova uprava i novi ravnatelj priopćuju Fotoklubu Zagreb polovicom rujna da otkazuju održavanje Zagreb salona u prostorima Doma HDLU. Bio je to šok za Fotoklub Zagreb. Sljedilo je dramatičnih desetak dana kada je izlaz pronađen u Galeriji Krištofor Stanković u Staroj gradskoj vijećnici na Gornjem gradu, nažalost, samo u vremenu od 17. do 26.11.2008. Veliku pomoć pri tome, kao i veliko razumijevanje nastalih problema Fotokluba Zagreb, pokazala je tada predsjednica Skupštine grada Zagreba mr. sc. Tatjana Holjevac.

***32. Zagreb salon*[147] (2008.)** Održan je u predviđenom terminu. Na izložbu je pristiglo ukupno 2.590 radova u crno-bijeloj tehnici i tehnici u boji, od 672 autora iz 47 zemalja, od čega je izloženo 350

[147] *32. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, studeni 2008.

fotografija od 226 autora iz 42 zemlje. Bilo je to manje radova i manje autora, te iz manjeg broja zemalja nego na prethodnom salonu. Razlog je bio jednostavan. Kako su troškovi ove izložbe bili veliki, Fotoklub Zagreb je bio prisiljen povećati kotizaciju sa 10 na 15 eura u Europi, odnosno sa 15 na 20 US dolara za prekomorske zemlje, što se odrazilo na smanjenje interesa za sudjelovanje na ovom salonu.

Izložba je osim u Zagrebu održana i u Splitu, Šibeniku i Varaždinu, dok se kolekcija od 50 radova poslatih u Karlovac putem Hrvatske pošte nepovratno izgubila na toj kratkoj relaciji. Sve urgencije Fotokluba Zagreb prema Hrvatskoj pošti ostale su bez rezultata. To je zahtijevalo neugodno pisanje isprika autorima izgubljenih fotografija. Uz to im je klub poslao fotomonografiju *Slike vremena* kao svojevrsnu kompenzaciju za izgubljene fotografije.

Kod uređivanja kataloga došlo je do promjene. Premda je posljednjih nekoliko kataloga odlično uredio Branko Vujanović, daljnje uređivanje kataloga povjereno je Zlatku Rebernjaku. Ovo je odlučeno zbog toga što je Rebernjak posljednjih nekoliko godina uređivao sve deplijane i kataloge za izložbe koje se održavaju u Galeriji fotografije u Klubu, kao i fotomonografiju *Slike vremena*, na opće zadovoljstvo svih. Drugi je razlog bio taj, što se poslovni prostor Rebernjaka nalazio na samom početku Mesničke ulice, dakle u neposrednoj blizini Kluba, pa je svakodnevna komunikacija bila izuzetno laka, a što kod Vujanovića nije bio slučaj. I ovaj je katalog uređen prvorazredno. Pri tome je u katalogu reproducirano svih 150 fotografija sa zagrebačke izložbe i po 10 fotografija iz pratećih izložbi u Karlovcu, Splitu, Šibeniku i Varaždinu. Prateći tekstovi, uobičajeni za naš katalog, zbog toga su svedeni na minimum – tek tekst predsjednika Kluba.

Tehnički postav ovog Salona povjeren je Čedomilu Grosu i njegovoj ekipi koju su sačinjavali Senka Jurković Gros, Renato Pejković i Matija Pavić. Ekipi su se pridružili i Vinko Šebrek i Slavka Pavić kao i tajnik salona Vladko Lozić.

Gros je sve pripremne radove obavio temeljito i precizno tako da je postavljanje trajalo samo jedan dan. Drugi dan, tijekom prijepodneva, obavljali su se završni radovi. Na isti način Gros je organizirao i skidanje fotografija, što je trajalo nepuna četiri sata. Bilo je to najbrže postavljanje i skidanje salona u cijeloj njegovoj povijesti.

Likovni postav je djelo prof. Zdenka Kuzmića, koji se zaista potrudio da razmještaj fotografija u izložbenom prostoru bude što bolji.

Održavanje *32. Zagreb salona* zabilježeno je u sredstvima dnevnog informiranja, radiju i HTV:

U dnevnom tisku moglo se pročitati sljedeće:

Varaždinske vijesti od 11.11.2008. donose napis *U Galeriji "Zlatni ajngel" otvorena međunarodna izložba fotografije.*

Novi list od 15.11.2008. donosi napis pod naslovom *Naglasak na socijalno-političkoj dimenziji.*

Večernji list od16.11.2008. donosi napis pod nazivom *Najbolje fotografije 32. zagrebačkog salona.*

Večernji list od 18.11.2008. donosi napis pod *nazivom Gradskim liftom do najboljih fotografija autora iz 47 zemalja.,*

Glas Slavonije od 18.11.2008. donosi napis *32. Zagreb salon Nagrada I.Milić.*

Jutarnji list od 19.11.2008. donosi napis *Trofej Zagreba Ivani Milić.*

Vjesnik od 19.11.2008. donosi napis *Otvoren 32. Zagreb salon.*

Glas Istre od 19.11.2008. donosi napis *Trofej grada Zagreba fotografkinji Ivani Milić.*

Story od 19.11.2008. donosi napis *Međunarodna izložba fotografije 32. zagreb salon održava se do 26. studenoga u Fotoklubu Zagreb.*

Novi list od 21.12.2008. donosi napis *Zagreb salon posjetio Split.*

Slobodna Dalmacija od 21.11.2008. donosi napis *Zagrebački salon u splitskom klubu.*

Slavonski dom od 21.11.2008. donosi napis *Fotografija "Ja nisam ja" osvojila tri izložbe.*

Vjesnik od 24.11.2008. donosi napis *32.Zagreb salon.*

Novi list od 24.11.2008. donosi napis *Zagreb Galerija Kristofor Stanković.*

Vjesnik pd 25.11.2008. donosi napis *Izložba fotografija 32. Zagreb salon.*

Novi list od 29.11.2008. donosi napis *"Split" Fotoklub Split.*

Novi list od 4.12.2008. u rubrici *Kroz Hrvatsku* donosi napis *Šibenik 32. Zagreb salon*.
Večernji list Dalmacija od 4.12.2008. donosi napis *Šibenik Međunarodna izložba fotografije.*
Slobodna Dalmacija od 4.12.2008. donosi napis *Izložba fotografija 32. Zagreb salon u Šibeniku.*
Fokus od 5.12.2008. donosi napis *Od Europe do Tibeta*.
Vjesnik od 8.12.2008 donosi napis *Međunarodna izložba fotografije*.

33. Zagreb salon[148] **(2010.)** održan je u Muzeju Mimara. Bio je to novi iskorak Fotokluba Zagreb u traženju kvalitetnih besplatnih izložbenih prostora. To je ostvareno zahvaljujući poznanstvu Đure Slake, člana Fotokluba Zagreb, sa ravnateljem Muzeja Mimara prof. Tugomirom Lukšićem, koji je nakon našeg međusobnog upoznavanja pristao da se salon održi u njegovom muzeju. Na izložbu je pristiglo 1.734, što je relativno malo fotografija, od 440 autora iz 45 zemalja, a izložene su 353 fotografije od 203 autora iz 44 zemlje. Izložba je održana u izložbenom salonu u podrumu. Više se radova nije moglo izložiti zbog ograničenog prostora. Likovni postav izložbe obavile su izuzetno stručno i pažljivo Valentina Bunić i Helena Cuculić.
U hodniku ispred galerije bile su postavljene niske horizontalne vitrine na kojima su bili izloženi svi katalozi Zagreb salona kao i knjige koje je tiskao Fotoklub Zagreb, što je pobudilo interes kod posjetitelja.
U dnevnom tisku zabilježeno je slijedeće:

Novi list od 22.10.2010. najavljuje otvaranje *Zagreb salona* za 4.11.2010. pod nazivom *Zagreb salon u znaku stote obljetnice izložbe fotografije.*
Glas Istre od 31.10.2010. donosi informaciju Hine pod nazivom *U znaku stoljeća međunarodne izložbe fotografije.*
Vjesnik od 4.11.2010. donosi kratki napis pod naslovom *33.Zagreb salon.*
Novi list od 6.11.2010. donosi informaciju Hine pod naslovom *Tradicija fotografske izvrsnosti.*
Šibenski list od 6.11.2010. donosi kratku informaciju pod naslovom *Muzej grada Šibenika Izložba fotografija sa Zagreb salona.*
Vjesnik od 6. i 7.11.2010. donosi likovnu kritiku Martine Kalle pod naslovom *Fotografsko šarenilo svijeta.*
Večernji list od 8.11.2010. donosi kratku informaciju pod nazivom *Pedeset fotografija sa Zagreb salona izloženo u Sisciji Obcuri.*
Hrvatsko slovo od 12.11.2010. u Vodiču kroz izložbe, od Maje Burger, daje informaciju i o *33. Zagreb salonu.*
Lisa od 15.11.2010. u bloku kratkih informacija donosi napis *IZLOŽBA 33. ZAGREB SALON.*
Vijenac od 18.11.2010. donosi veći napis - likovnu analizu Dine Ivan pod naslovom *Napad fotografijama.*
Jutarnji list, večernje izdanje, od 22.11.2010. donosi kratki napis pod naslovom *Izložba u Varaždinu – Salon iz Zagreba.*
Slobodna Dalmacija u rubrici *Vodič kroz Dalmaciju* u vremenu od 8.11.2010. pa do 21.11.2010. spominje održavanje *33. Zagreb salona* u Šibeniku

34. Zagreb salon[149] (**2012**.) održan je u Muzeju Mimara. Kao *časnik za vezu* Fotokluba Zagreb, sastajao sam se sa prof. Lukšićem više puta i uspostavili smo srdačan odnos. Bio je to vrlo fini i pristojni gospodin i bilo je ugodno s njim surađivati. Uvijek je prihvatio našu molbu da se salon

[148] *33. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, studeni 2010.
[149] *34. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, studeni 2012.

održi u mjesecu studenom iz organizacijskih razloga, s obzirom na sredstva koja smo dobivali iz nekoliko izvora.
Kako to u životu biva, prigodom priprema za salon, novo rukovodstvo kluba dolazi sa novim idejama. Odlučeno je da se napusti dosadašnja prekrasna plaketa Fotokluba Zagreb, koju je za *28. Zagreb salon* dizajnirao Slavko Čosić, na temelju Rebernjakovog loga, i nabave staklene statue umjesto metalnih plaketa. Teške i glomazne - bile se u posebnim kutijama. No, ni ta zaštitna ambalaža nije sačuvala statuu, koju je primio umjesto Zlatne plakete za kolekciju, Hengki Lee iz Indonezije. On je posebno za otvorenje i svečano uručenje svoje nagrade došao čak iz Indonezije. Drugi mu se dan slomila već u Zagrebu. Na sreću Kluba, upravo je ta statua zabunom izrađena i gravirana duplo, pa smo mu drugu mogli uručiti, na njegovo najveće iznenađenje, već sutradan.

Ni katalog nije bolje prošao. Jedan novi član Upravnog odbora predložio je katalog džepnog izdanja, 12x18 cm, a uz njega i zvučnu kasetu, sa svim detaljima vezanim uz otvorenje (zvučno snimanje otvorenja), kao i ostalim podacima o Salonu. Sve to je bilo u plastičnoj kutiji. Oduševljenju nije bilo kraja, a stariji članovi Upravnog odbora koji su bili protiv, su nadglasani. Kasnije nakon održane izložbe, kada se analizirao Salon, ipak je zaključeno da su eksperiment sa staklenim statuama kao i varijanta mini kataloga s dodatnom zvučnom kasetom bili totalni promašaj i od toga se dalje odustalo.
I statistika uz ovaj salon je bila manjkava. Navodi se samo da je na izložbi sudjelovalo 360 autora sa 1.090 fotografija iz 46 zemalja, dok uobičajeni podaci o broju primljenih radova, broju autora i broju zemalja nisu navedeni.
Izložba je održana u atriju Muzeja Mimara,kao najljepšem prostoru, a likovni postav su opet odradile profesionalno Valentina Bunić i Helena Cuculić. Otvorenje se snimalo. Snimateljica nije bila profesionalka pa je takav bio i snimak.
U dnevnom je tisku zabilježeno slijedeće:

Večernji list od 5.11.2012 donosi kratku informaciju pod naslovom *34. Zagreb salon.*
Zadarsku list od 8.11.2012. donosi kraći napis pod naslovom *Robertu Matakoviću Zlatna plaketa FIAP-a.*
Varaždinski tjednik od 15.11.2012. donosi kratku natuknicu *Zagreb salon u Zlatnom angelu.*
Šibenski list od 15.11.2012. donosi kratki napis pod naslovom *Zagreb salon stigao u Šibenik.*
Slobodna Dalmacija od 15.11.2012. u Vodiću kroz Dalmaciju daje najavu o otvaranju izložbe *34.Zagreb salona* u Muzeju Šibenika.
Slobodna Dalmacija od 16.11.2012. spominje *34. Zagreb salon* u Šibeniku.
Glas koncila od 18.11.2012. u rubrici *sedam dana u hrvatskoj* najavljuje otvorenje 34. Zagreb salona u Muzeju Mimara u Zagrebu.
Refoto od 20.12.2012. donosi dužu reportažu, tekst i fotografije, pod naslovom *34. Zagreb salon Oštar rez.*

35. Zagreb salon[150] (**2013**.) održan je nepredviđeno i neplanirano u Muzeju Mimara, a posljedica je „vožnje po dva kolosijeka“. Naime u posao pribavljanja sredstava upleo i predsjednik kluba, iako je to bila briga tajnika. Realizaciju salona podupiru Ministarstvo kulture i Gradski ured za kulturu. No, kod zadnjih par salona, zahvaljujući razumijevanju Madeleine Wolf, potporu za održavanje Zagreb salona pružao je i Gradski ured za tehničku kulturu, smatrajući tu aktivnosti od izuzetne važnosti za Grad Zagreb. Zbog nesporazuma na relaciji Tiljak – Wolf, Gradski ured za tehničku kulturu doznačio je sredstva za održavanje Zagreb salona u 2013. tj. godini u kojoj se salon nije trebao održati. Kada je to Madeleine Wolf saznala, bila je opravdano ljuta i izjavila da se salon mora održati na bilo koji način, ili će dalje uskratiti svaku podršku Fotoklubu Zagreb.
Klub se našao u nezavidnoj situaciji. Rješenje je nađeno u održavanju nestandardnog pozivnog Salona u povodu ulaska Rapublike Hrvatske u Europsku uniju (za standardni Salon nije bilo

[150] *35. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, studeni 2013.

sredstava). Kao gosti salona su pozvani 15 klubova iz zemlje i inozemstva, što su svi kao počast prihvatili. Tako je spašena suradnja sa Gradskim uredom za tehničku kulturu. S obzirom da to nije bio natječajni salon nisu dijeljene nagrade već samo „zahvalnice“ svima na sudjelovanju. Likovni postav izložbe dala je Valentina Bunić, dok su za tehnički postav bili zaduženi Davor Bolant,Valentina Bunić, Ivana Cesarec i Helena Cuculić.
Sukladno tomu i statistika je bila skromna. Navedeno je samo da je na izložbi ukupno sudjelovalo 120 autora sa 120 fotografija iz 9 zemalja.
U dnevnom tisku zabilježeno je slijedeće:

Jutarnji list od 5.11.2013. u rubrici „događanja“ donosi informaciju o otvorenju međunarodne izložbe fotografije *35. Zagreb salon* u Muzeju Mimara.

Zadarski list od 10.11.2013. donosi likovni i tekstualni prilog Maje Hrgović pod nazivom *Razmjeri slobode digitalne fotografije.*

Hrvatsko slovo – vodič kroz izložbe od 15.11.2013. donosi napis Maje Burger *U muzeju Mimara u Zagrebu.*

Bio je to maleni odaziv tiska na jedan nestandardni i njima nezanimljivi salon.

36. Zagreb salon[151] (**2014**.) održan je godine, iznimno na dva mjesta u Zagrebu i to u Muzeju Mimara i Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. Bila je to zamisao predsjednika kluba Tiljka kako bi se Fotoklub Zagreb bolje i više povezao sa NSK. Problemi, koji su nastali nakon *34. Zagreb salona* u svezi s izborom nove plakete Fotokluba Zagreb i održavanjem nestandardnog salona u 2013., samo su bili odgođeni i morali su se riješiti. Tada je na scenu stupila naprosto „sreća“.

Prigodom održavanja 14. Zagreb salona, daleke 1968. godine, član Kluba Vladimir Solariček osmislio je modernu i jednostavnu plaketu, čija se slika našla i na naslovnoj stranici tog kataloga. Tada je u Radionici primijenjenih umjetnosti načinjena štanca i odštancano oko 150 komada plakete. Jedan manji dio potrošen je za *14. Zagreb salon*. Dalje, na slijedećim salonima ova se plaketa više nije upotrebljavala iz meni nepoznatih razloga. Umjesto te plakete, koja je mogla postati prepoznatljiv znak *Zagreb salona*, upotrebljavale su se, od slučaja do slučaja, razne plakete. Najčešće, slomljeni grb grada Zagreba. Tako je ostalo blizu 100 komada neobrađenih plaketa koje sam tada kao tajnik kluba spremio u skladište. Bilo mi ih je žao baciti. Plakete su zaboravljene.Sada sam se sjetio tih plaketa, pronašao ih i pokazao u klubu. Svi su se pozitivno izjasnili i dali pristanak da koristimo tu plaketu. Trebalo je otići u Radionicu primijenjenih umjetnosti i pronaći osobu s kojom ćemo riješiti obradu plaketa. To sam učinio i stupio u kontakta sa Borisom Pokosom, koji mi je na moje veliko iznenađenje rekao da se sjeća te plakete jer je već tada radio u radionici. Dalje je sve išlo kako treba. Potreban broj plaketa je obrađen i pozlaćen, posrebren i pobrončan. Kada sam došao po gotove plakete saznao sam, da je u njihovom skladištu pronađena i štanca. Nakon skoro pola stoljeća. Pažljivi gospodari! Na izložbu je pristiglo 2.177 fotografija od 203 autora iz 17 zemalja a primljeno za izlaganje 754 fotografijr od 166 autora iz svih navedenih zemalja.
Salon je održan u atriju Muzej Mimara. Likovni postav su opet odradile profesionalno Valentina Bunić i Helena Cuculić. Tehnički postav izvela je cijela ekipa, čak njih deset, članica i članova Kluba. Dobro organizirani, u velikom prostoru, ne spotičući se jedni o druge, izložbu su postavili u samo jednom danu.
U dnevnom tisku zabilježeno je slijedeće:

Jutarnji list od 11.11.2014. u rubrici „događanja“ donosi samo najavu otvorenja 36. Zagreb salona.

Šibenski list od 13.11.2014. iz pera N.B.B. donosio napis *Radovi Šibenčanki Sanje Baljkas i Sanje Lydie među najboljima.*

Šibenski novi tjednik od.19.11.2014. donosi napis Snježane Klarić pod nazivom *Fotografije Šibenčanke pobrale pohvale na 36. Zagreb salonu.*

Večernji list od 22.11.2014. donosi napis M*ajstori fotografije na 36. Zagreb salonu.*

[151] *36. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, studeni 2014.

Slobodna Dalmacija u Vodiču kroz Dalmaciju informira u nizu brojeva od 27.11. do 8.12.2014. o održavanju 36. Zagreb salona u Muzeju Šibenika.

37. Zagreb salon[152] (2016.) održan je u Muzeju Mimara u Zagrebu. Bio je to već standardni salon, u već potvrđenom i prepoznatljivom prostoru. Na izložbu je pristiglo 3.737 fotografija od 331 autora iz 46 zemalja, a primljeno je 1.043 fotografija od 267 autora iz svih navedenih zemalja. Katalog je (grafički dizajn) uredila Biljana Knebl. Likovni postav bio je djelo Valentine Bunić i Helene Cuculić. I kod te izložbe, po već provjerenom obrascu, ekipa od čak deset članica i članova Kluba postavila je izložbu u jednom danu.
U dnevnom tisku zabilježeno je sljedeće:

Virovitički list od 27.10.2016. donosi napis od Ž.D. pod nazivom *Virovitičanka Kristina Oberling s fotografijom „Freedom" osvojila brončanu medalju na 37. Zagreb salonu.*

Digitalni Foto magazin od 1.11.2016. u rubrici *Novosti* donosi napis *37. Zagreb salon* s podnaslovom *Fotoklub Zagreb.*

Virovitički list od 3.11.2016. ponovno donosi napis *Fotografija Kristine Oberling na 37. Zagreb salonu u Mimari.*

Večernji list od 9.11.2016. u rubrici *Što se nudi danas* donosi kratku informaciju pod nazivom *Fotoizložba u Mimari.*

Zadarski list od 10.11.2016. donosi napis A. Rogića pod nazivom *Na Zagreb salonu i fotografija Zvonka Kucelina.*

Novi list od 11.112016. donosi napis Maje Hrgovič pod nazivom *Samo lijepe stvari.*

Večernji list od11.11.2016. donosi napis (u potpisu mš) pod nazivom *Magazin nagrađen na 37. Zagreb salonu.*

Hrvatsko slovo od 11.11.2016. u rubrici *Vodič kroz izložbe* donosi napis (glagoljica) pod nazivom *U muzeju* Mimara *u Zagrebu otvoren je 37. Zagreb salon.*

Slobodna dalmacija od 5.12.2016. u rubrici *Vodič kroz Dalmaciju donosi kratku noticu U Muzeju izložba (u Šibeniku).*

38. Zagreb salon **[153](2018.)** održan je i opet u prelijepom prostoru Muzeja Mimara u Zagrebu To je već šesti puta da se izložba održava u tom muzeju, te ona postaje skoro tradicionalna. Na izložbu je pristiglo 4.995 fotografija od 390 autora a primljeno je 1.279 fotografija od 300 autora iz 44 zemlje, što ukazuje na neprekidan porast interesa fotografa za izlaganje na Zagreb salonu. Katalog je i opet sjajno (grafički dizajn) uredila Biljana Knebl. Zahvaljujući dobroj organizaciji pripreme, izložba je postavljena u samo jednom danu. Za ovaj se salon može reći da je realiziran u potpunosti angažmanom nove generacije. Time je potvrđena smjena generacija u Fotoklubu Zagreb.
Dok se na prethodnim salonima uz pozdravni tekst predsjednika Fotokluba Zagreb u pravilu u katalogu nalazio i veći ili manji povijesni prikaz, na ovom salonu to je izostalo. To je učinjeno mudro, jer se povijesni stereotip stalno od salona do salona na ovaj ili onaj način ponavljao.
Za grafički dizajn kataloga (djelo Biljane Knebl) Fotoklub Zagreb je primio čestitku FIAP-a.
U organizaciji ovog salona ipak je učinjen propust jer nije organizirano praćenje salona u tisku, pa mi nisu bili dostupni podaci vrednovanja i ocjene salona u sredstvima javnog priopćavanja.
U dnevnom tisku uspio sam stoga pronaći samo tekst u *Nacionalu* od 25.11.2018. pod naslovom *390 fotografa iz 46 zemalja na Zagreb Salonu.*

Ako pažljivo analiziramo od salona do salona tekstove objavljene u sredstvima dnevnog tiska, uočljiva je činjenica da se izložbe sve više obrađuju faktografski bez iole ozbiljnije likovne kritike. Izgleda da u našemu gradu više nema likovnih kritičara klase Josipa Depola, Elene Cvetkove ili Vladimira Malekovića.
Međutim, pojavljuje se i drugi problem. Zagreb je postao veliki grad, metropola, kako ga rado vole nazivati. Svakodnevno raste broj raznih događanja. Zna se dogoditi, a to je obično utorkom, kada se

[152] *37. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, studeni 2016.
[153] *38. Zagreb Salon, međunarodna izložba fotografije*, Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, studeni 2018.

otvara većina raznih manifestacija, da pojedini izvjestitelji moraju istovremeno biti na dvije ili više lokacija. A to nije izvedivo. Stoga dolazi do utrke s vremenom, što ima za posljedicu pisanje šturih i nedorečenih polu-informacija. Na ovakvo razmišljanje novodi me činjenica, da prigodom otvaranja *Zagreb salona* u Muzeju Mimara, posljednjih osam godina (od *33.* pa do *37. Salona*), prostor atrija biva ispunjen do kraja i još se pred Muzejom nalaze ljudi koji ne mogu ući, a da o svemu tomu u dnevnom tisku nema ni riječi.

39. Zagreb salon[154] **(2020.)** održan je ovoga puta u prostoru Sveučilišne i nacionalne knjižnice u Zagrebu. Do promjene mjesta održavanja Salona došlo je kao posljedica zagrebačkog zemljotresa, u kojem je Muzej Mimara teško oštećen.
Na izložbu je pristiglo5.934 fotografije od 452 autora a primljeno je 1.364 fotografije od 364 autora iz 44 zemlje, skoro za tisuću fotografija više nego na prethodnoj izložbi. Također je i broj autora koji si slali svoje fotografije na izložbu ko i broj primljenih autora veći.
U organizaciji i ovog Salona, ovoga puta radi pomanjkanja sredstava, nije organizirano praćenje salona u tisku, pa mi nisu bili dostupni podaci vrednovanja i ocjene salona u sredstvima javnog priopćavanja.
I za ovaj Salon katalog je sjajno priredila Biljana Knebl. I u katalogu ovoga Salona izostala je povjesnica Salona.

40. Zagreb salon[155] i dalje se je održao, zahvaljujući upravi SNK u njihovom prostoru, besplatno, jer se još uvijek nije mogao održati u Muzeju Mimara.
Na izložbi je pristiglo 5.807 fotografija od 358 autora a primljeno 1.314 fotografije od 284 autora iz 40 zemalja.
Za ovaj Salon katalog je također uredila Biljana Knebl.
U ovom je katalog data kratka povjesnica Salona.

[154] *39. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije,* Fotolub Zagreb, katalog, Zagreb, prosinac 2020.
[155] *40. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije,* Fotoklub Zagreb, katalog, Zagreb, prosinac 2022.

X. ORGANIZACIJSKI PROBLEMI OKO ODRŽAVANJA VELIKIH PROJEKATA U AMATERSKIM DRUŠTVIMA/KLUBOVIMA

Održavanje velikih međunarodnih projekata u organizaciji amaterskih udruga/klubova vrlo je težak i kompliciran posao. Ovdje se kao prvorazredan problem pojavljuje osiguranje potrebnih sredstava. Amaterske organizacije nemaju stalni izvor svojih sredstava, već od slučaja do slučaja ovise o darežljivosti potrebnih, jednoga ili više njih, sponzora. U pravilu je uvijek više njih pa se moraju zadovoljiti svi njihovi uvjeti kako bi se osigurala potrebna sredstva.
Problemi počinju već kod traženja pokroviteljstava.

Pokroviteljstva izložbi

Sa pokroviteljstvima svoje međunarodne izložbe fotografije Fotoklub Zagreb nije imao sreće. Ona su se mijenjala, od izložbe do izložbe, neovisno o željama kluba.

Prva poslijeratna 9. izložba imala je za pokrovitelja Predsjednika Vlade Narodne Republike Hrvatske Dr. Vladimira Bakarića.

Ostala pokroviteljstva, za dugo vremena, nisu više imala takvu visoku razinu. Dapače, ona su se u jednom vremenskom odsječku srozala na nedopustivu razinu, sve u službi dnevne politike.

Od 1953. do 1962. (od *X. Međunarodne izložbe umjetničke fotografije* pa do *13. Zagreb salona*) pokrovitelj je bio predsjednik Skupštine grada Zagreba Većeslav Holjevac.

Od 1968. do godine 1972. (*od 14.* do *16. Zagreb salona*) pokrovitelj je bio predsjednik Skupštine grada Zagreba Josip Kolar.

Od 1975. do godine 1977. (*od 17.* do *18. Zagreb salona*) pokrovitelj je bio predsjednik Skupštine grada Zagreba Ivo Vrhovac.

Godine 1979., za *19. Zagreb salon*, pokrovitelj je (bezimeno) Skupština grada Zagreba.

Godine 1981., za *20. Zagreb salon*, pokrovitelji su bili informativno-revijalna izdanja, magazin *Start*, tjednik *Studio* i revija *Fokus*. Bio je to jubilarni dvadeseti salon uz posve nejubilarne pokrovitelje.

Godine 1983., za *21.Zagreb salon*, pokrovitelj je magazin *Start*, čime se pokroviteljstvo spustilo na najnižu moguću razinu.

Od 1985. do godine (od *22. Zagreb salona* pa nadalje do izložbe *Zagreb 92* pokrovitelj je, i opet bezimeno, Skupština grada Zagreba.

U godini 1992. u katalogu izložbe *Zagreb 92* pokrovitelj je Skupština grada Zagreba.

U godini 1994. u katalogu izložbe *Zagreb 94* nije naveden pokrovitelj.

U godini 1998. u katalogu *27. Zagreb salona* pokrovitelj je Poglavarstvo grada Zagreba.

Od 2000 do 2004. godine do 2004. (od*28. do 30. Zagreb salona*) dobiveno je pokroviteljstvo niza pokrovitelja: Ministarstva kulture, Poglavarstva grada Zagreba, Hrvatskog fotosaveza, FIAP-a i medijskog pokrovitelja Večernjeg lista.

Od 2006. do 2008. godine (od *31. do 32. Zagreb salona)* pokrovitelji su i dalje Ministarstvo

kulture, Poglavarstvo grada Zagreba, Hrvatski fotosavez i FIAP, dok više nema pokroviteljstva Večernjeg lista.

U godini 2010. za *33.Zagreb salon* prvi pokrovitelj je Predsjednik Republike Hrvatske prof.dr.sc. Ivo Josipović kulture uz ostala već standardna pokroviteljstva: Ministarstva kluture, Poglavarstva grada Zagreba, Hrvatskog fotosaveza i FIAP-a.

U godini 2012. za *34. Zagreb salon* dolazi do totalnog preokreta. Pokrovitelja je mnogo, kao u priči: Ministarstvo kulture, Ured gradonačelnika grada Zagreba, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Hrvatski fotosavez, FIAP i Veleposlanstvo SAD-a, Američki kutak.

U godini 2013. za *35. Zagreb salon* i opet je mnogo pokrovitelja: Ministarstvo kulture, Grad Zagreb, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Muzej Mimara, HP Croatio i Elektronika Perhoč.d.o.o. Nisu pokrovitelji FIAP i Hrvatski fotosavez.

U godini 2014. za *36. Zagreb salon* pokrovitelji su bili. Ministarstvo kulture, Grad Zagreb, Gradski ured za kulturu, obrazovanje i šport, Muzej Mimara, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Hrvatski fotosavez i FIAP.

U godini 2016. za *37. Zagreb salon* pokrovitelji su bili: Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarević, Ministarstvo kulture, Gradska skupština Grada Zagreba, Gradonačelnik Grada Zagreba, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Hrvatski fotosavez, FIAP i PSA.

U godini 2018. za *38. Zagreb salon* pokrovitelji su bili:Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarević, Ministarstvo kulture, Gradska skupština Grada Zagreba, Gradonačelnik Grada Zagreba, Grad Zagreb-Gradski ured za kulturu, Gradski ured za obrazovanje (prethodni Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport raspao se na dva manja ureda a šport je nestao),
Hrvatski fotosavez, Zagrebački Foto kino savez, FIAP i PSA. Dakle proširen je za još jednog pokrovitelja (ZFKS) u odnosu na prethodni salon.

U godini 2020. za *39. Zagreb salon* dolazi do promjena, jer se među pokroviteljima više ne navodi decidirano Gradonačelnik. Pokrovitelji su bili: Predsjednik Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture, Grad Zagreb-Gradski ured za kulturu, Gradski ured za obrazovanje, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Hrvatski fotosavez, Zagrebački foto kino savez, FIAP i PSA.

U godini 2022. za *40. Zagreb salon* i opet dolazi do promjena pokrovitelja, koji su ovoga puta: Predsjednik Rapublike Hrvatske, Ministarstvo kulture, Gradski ured za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo, Gradski ured za za obrazovanje, sport i mlade, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Hrvatski fotosavez, Zagrebački foto kino savez, FIAP i PSA.

Opća značajka pokroviteljstava bila je ta da su se pokroviteljstva, mijenjala od slučaja do slučaja, kako je to organizator (Fotoklub Zagreb) prilagođavajući se situaciji procijenjivao da će to biti od maksimalne koristi po Klub.
Pri tome se često događalo sukladno takvoj politici, da od slučaja do slučaja, na otvorenja izložbi, šalju se u ime pokrovitelja činovnici, slučajno dežurni na taj dan u Skupštini grada Zagreba na što Fotoklub Zagreb nije mogao utjecati.

Realizacija postavljanja izložbi

I pri realizaciji izložbi Fotoklub Zagreb je tijekom vremena, od izložbe do izložbe imao mnogo problema. Vidljiva je nedosljednost u katalozima kod definiranja i tumačenja pojedinih faza rada kod formiranja potrebnih timova. U nizu primjera, za istu fazu rada ili definiciju mijenjaju se

nazivi: (poslovni/organizacioni/priređivački odbor/uređivački kolegij – sa ili bez dodatka suradnici, počasni odbor, ocjenjivački odbor/jury/sud/međunarodna prosudbena komisija /međunarodni žiri, organizacije-suradnici/sponzori/donatori i ostalo. U nekim se katalozima navode samo sponzori a ne organizacije-suradnici-ili obrnuto- pa nije jasno tko financijski podupire akciju. To se je mijenjalo, od izložbe do izložbe, ovisno o mišljenjima ili zatjevima pojedinih sudionika.
To je najbolje vidljivo iz podataka u katalozima izložbi.

Za prvu međunarodnu izložbu fotografije u Zagrebu (1910.) nije tiskan katalog.

U katalogu druge *Međunarodne izložbe fotografijske izložbe* (1913.) navode se samo imena Poslovnog odbora (dr. Ferd pl. Mixich, Kamilo Bošnjak, Klement. M.Crnčić, arh. Julio Deutsch, dr. Artur Schneider, Antun Stiasni ml., dr. Oskar Weiss. Vidljiva je visoka razina članova Poslovnog odbora.

U katalogu *I. sveslavenske izložbe umjetničke fotografije* (1935.) navode se imena Počasnog odbora (Dembicki Kazimier Roman, poslanik Republike Poljske, Erber Rudolf, načelnik grada Zagreba, Girsa dr. Vaclav, poslanik Republike Čehoslovačke, Kazasov Dimo, poslanik Kraljevine Bugarske). Također se navode i imena članova Ocjenjivačkog odbora (Frajtić August, tajnik Fotokluba Zagreb, Gorjan-Grünwald Oskar, akademski slikar, Šenoa dr. Branko). I tu je vidljiva visoka razina članova Počasnog odbora i Ocjenjivačkog odbora.

U katalogu *IV. međunarodne izložbe umjetničke fotografije* (1936.) navode se samo imena jury-a (Vlado Cizelj, August Frajtić, Vladimir Guteša, Ignjat Habermüller, Albert Starzyk).

U katalogu *V. međunarodne izložbe umjetničke fotografije* (1937.) navode se samo imena jury-a (Vlado Cizelj, August Frajtić, Ljubo Vidmajer).

U katalogu *VI. međunarodne izložbe umjetničke fotografije* (1938.) navode se samo imena jury-a (Tošo Dabac, August Frajtić, Rikard Fuchs, Georgij Skrygin, Marijan Szabo).

U katalogu *VII. međunarodne izložbe umjetničke fotografije* (1939.) navode se samo imena jury-a (Tošo Dabac, August Frajtić, Rikard Fuchs, Georgij Skrygin).

U katalogu *VIII. međunarodne izložbe umjetničke fotografije* (1940.) navode se samo imena jury-a (Tošo Dabac, August Frajtić, Rikard Fuchs, Georgij Skrygin, Marijan Szabo).

U katalogu *IX. međunarodne izložbe umjetničkog svjetlopisa* (1942.-1943.) nema podataka o organizatorima izložbe. U tisku *Nova Hrvatska od* 17.01.1943. objavljen je prikaz od M.Katića pod naslovom *IX. međunarodna izložba umjetničkog svjetlopisa.*

Praksa šturih podataka o organizatoru od prije rata, nastavljena je i kod ponovljene devete izložbe iz 1951. godine. Navode se samo imena juryi-a (Dabac Tošo, Grčević Mladen, Kocjančič Peter, Skrigin Žorž, Smolej Slavko, Szabo Marijan).

Katalog *10. međunarodne izložbe umjetničke fotografije* (1953.) poseban je slučaj. To je ujedno i katalog za *2. međunarodnu izložbu fotografskje umetnosti* u Beogradu. Zagrebački dio izložbe je pod pokroviteljstvom Predsjednika Narodnog Odbora Grada Zagreba Većeslava Holjevca dok je beogradski dio pod protektoratom Predsednika Narodnog Odbora Grada Beograda Đurice Jojkića. I jury je za svaki grad poseban. Za Zagreb: Tošo Dabac, Mladen Grčević i Oto Hohnjec. Za Beograd: Branimir Debeljković, Voja Marinković i Miloš Pavlović. Navode se imena Priređivačkog odbora za Zagreb: Radovan Plivelić, Oskar Šnur, Zlatko Movrin a za Beograd se ne navode. Navode se takođ i sastavi Upravnih odbora u oba kluba, no ovdje ih neću navađati.

U katalogu *11. izložbe umjetničke fotografije* (1955.) opet nema imena organizatora izložbe. Navedena su samo 7 imena članova jury-a: Tošo Dabac, Mladen Grčević, Oto Hohnjec, Milan Pavić, Miša Pavlović, Josip Sudar, Zlatko Šurjak.

U katalogu 12. izložbe iz 1957. navode se 9 imena članova Priređivačkog odbora, i to: Ivan Dim, Franjo Faber, Branko Jerneić, Juraj Mažuran, dr. Rihard Munk, Milan Pavić, Josip Sudar, Marijan Szabo i Oskar Šnur..
Također se navode 7 imena jury-ia: Angeli Radovani, Cizelj Vlado, Dabac Tošo, Munk Zdenka, Pavić Milan, Szabo Marijan, Zrnec Zlatko.

U katalogu *13. Zagreb salona* (1962.) Priređivački odbor sadrži 9 članova i to: Jerneić Branko, Pavić Slavka, Skobe Dragutin, Briški Stjepan, Bunčić Nikica, Bušurelo Uroš, Četković Jozo, Liška Antun, Sudar Josip.
Prvi puta se u Priređivačkom odboru posebno navode imena predsjednika odbora (Jerneić Branko) i dvoje tajnika odbora (Pavić Slavka i Skobe Dragutin).
Navedena su 7 imena članova Ocjenjivačkog odbora i to: Tošo Dabac,Mladen Grčević, Oto Hohnjec, Nikola Marušić, Andrija Orlić, Milan Pavić, Marijan Szabo..

U katalogu *14.Zagreb Salona* (1968.)-izložba mijenja ime- navode se imena 5 članova žirija: Tošo Dabac, Jozo Četković, Andrija Orlić, Vladimir Solariček, Nino Vranić.
Priređivački odbor ima 16 članova od kojih su predsjednik Andrija Orlić i tajnik Vladko Lozić.
(neću navoditi popis tolikog broja članova priređivačkog broja).
Također s prvi puta pojavljuju i nazivi 9 organizacija-suradnika. To su bili: Narodni odbor Grada Zagreba, Savjet za kulturu NRH, Savjet za kulturu Grada Zagreba, Turistički savez Grada Zagreba, Glavni odbor Narodne tehnike Hrvatske, Gradski odbor Narodne tehnike Zagreba, Foto-kino savez Jugoslavije-Republički odbor za NRH, Tvornica filmova i fotopapira Fotokemika- Zagreb.
Navodi se ime urednika kataloga (Mitja Koman).

U katalogu *15. Zagreb salona* (1970.) ne navode se imena Priređivačkog odbora (broj članova nije poznat), već samo tajnika (Vladko Lozić). Nema predsjednika. Nema Priređivačkog odbora.
Navode se nazivi 15 organizacija-suradnika ali ih od ovog Salona na dalje neću navađati.
navode se imena članova Ocjenjivačkog odbora i to: Zvonimir Brkan, Tošo Dabac i Branko Jerneić.
Kako na dalje broj članova Priređivačkog odbora i i popis organizacija-suradnika počinje naglo rasti neću ih dalje poimenice kod ovog Salona navađati.

U katalogu *16. Zagreb salona* (1972.) dolazi do velike promjene. Umjesto višečlanog sada je jedan član žirija *kreativni selektor.* Bio je to Mladen Grčević.
Priređivački odbor ima 16 članova (imena ne navodim) i ima samo tajnika (Andrija Orlić).
Naveden je i popis 16 organizacija-suradnika. Navedeno je ime urednika kataloga (Mitja Koman).

U katalogu *17. Zagreb salona* (1975.) navedeno je ime selektora (Vladimir Solariček). Priređivački odbor od 9 članova sadrži tajništvo (Vladko Lozić, Ivica Magyar i Josip Vranić) i 6 članova (Stjepan Briški, Đuro Griesbach, Vladimir Jakolić, Branko Jerneić, Mitja Koman, Juraj Mažuran.
Naveden je popis 15 organizacija-suradnika. Navedeno je ime urednika kataloga (Mitja Koman).

U katalogu *18. Zagreb salona* (1977.) navodi se ime selektora (Nino Vranić) . Priređivački odbor od 7 članova sadrži tajništvo (Vladko Lozić, Ivica Magyar, Slavica Pavić i Josip vranić) i članove (Stjepan Briški, Mitja Koman i Juraj Mažuran). Navedeno je i ime urednika (Mitja Koman) .
Naveden je i popis 14 organizacija-suradnika.

U katalogu *19. Zagreb salona* (1979.) Priređivački odbor preimenuje se u Organizacioni odbor i sadrži 12 članova (Stjepan Briški, dr.Ivo Broz, Mladen Grčević, Đuro Griesbach, Zdenko Kuzmić, Danijela Lušin, Juraj Mažuran, Slavka Pavić, Josip Vranić, Nikola Vranić, Ivan Magyar. Tajnik salon bio je Ivan Magyar. Organizacija-suradnika bilo je 17.
Navedena su imena selektora (Zvonimir Dumančić) i urednika kataloga (Mitja Koman).

U jubilarnom katalogu *20. Zagreb salona* (1981.) Organizacioni odbor ima 8 članova (Mladen Grčević, Đuro Griesbach, Juraj Mažuran, Mitja Koman, Vladko Lozić, Milan Pavić, Ivan Posavec, Vladimir Solariček). Tajnik Salona bio je Vladko Lozić. Organizacija-suradnika bilo je 19.
Po prvi puta ustanovljen je i stručni suradnik (Ivanka Vrtovec).
Navedena su imena selektora (Ivan Posavec) i urednika kataloga (Mitja Koman).

U katalogu *21. Zagreb salona* (1983.) Organizacioni odbor ima 27 članova. Tajnici Salona su Darko Gereš i Vladko Lozić.
Počasni odbor ima 34 člana. Organizacija-suradnika bilo je 20.
Navode se imena selektora (Mitja Koman) i urednika kataloga (Mitja Koman).

U katalogu *22. Zagreb salona* (1985.) Organizacioni odbor ima 37 članova. Tajnici Salona su Darko Gereš i Krešimir Mehičić.
Počasni odbor ima 35 članova. Organizacija-suradnika bilo je 20.
Navedena su imena selektora (Branko Marinkov) i urednika kataloga (Mitja Koman).

U katalogu *23. Zagreb salona* (1987.).
Organizacioni odbor ima 31 članova. Tajnik salona bio je Predrag Bosnar. Počasni odbor ima 32 člana. Organizacija-suradnika bilo je 20.
Navedena su imena selektora (Josip Vranić) i urednika kataloga (Mitja Koman).

U katalogu *24.Zagreb salona* (1990.).
Organizacioni odbor ima 27 članova. Tajnik Salona bio je Predrag Bosnar. Počasni odbor ima 31 člana. Organizacija-suradnika bilo je 17. sa dodatnih još 8. Navode se imena selektora (Vladko Lozić) i urednika kataloga (Mitja Koman).

U katalogu *Fotografski biennale-Zagreb 92* (1992.) Organizacioni odbora ima 5 članova.
i preimenuje se u organizacijski. Predsjednica je bila Branka Hlevnjak a tajnik Predrag Bosnar. Nema Počasnog odbora.
Organizacija-suradnika bilo je 9. Pojedinaca-suradnika bilo je 4.
Navode se ime selektora (Petar Dabac) i urednice kataloga (Branka Hlevnjak).

U katalogu *Fotografski biennale-Zagreb 94* (1994.) Organizacijski odbor ima 6 članova. Tajnik salona bio je Predrag Bosnar. Nena Počasnog odbora. Navedena su imena dvojice suradnika. Organizacija-suradnika bilo je 6. Navedena su imena žirija (Branka Hlevnjak, Malina Zuccon Martić, Nino Vranić) i urednice kataloga (Branka Hlevnjak).

U katalogu *27.Zagreb salona* (1998.) Organizacijski odbor ima 11 uz 9 članova suradnika. Ponovo se uvodi naziv predsjednika Organizacijskog odbora (Vinko Šebrek). Ustanovljeno je tajništvo Salona (Ivan Magyar, Vladko Lozić, Branimir Butković). Počasni odbor ima 10 članova. Organizacija-suradnika bilo je 9. Glavnih sponzora je bilo 3 a ostalih sponzora 9. Navedena su imena Ocjenjivačkog suda (Zvonimir Dumančić, Ernst Koschuch, Fulvio Merlak) i urednika kataloga (Vinko Šebrek).

U katalogu *28.Zagreb salona* (2000.) Organizacijski odbor ima 10 članova uz 14 članova suradnika.

Predsjednik odbora bio je Vinko Šebrek a tajnik Vladko Lozić. Počasni odbor ima 11 članova. Navedena su imena Ocjenjivačkog suda (Janos Eifert, Bogo Čerin, Virgilio Giuricin, Dubravka Osrečki Jakelić, Ljubo Gamulin). Organizacija-suradnika bilo je 5.
Urednik kataloga bio je Vladko Lozić a katalog su oblikovali su Branko Vujanović i Miroslav Ambruš-Kiš.

U katalogu *29. Zagreb salona* (2002.) Organizacijski odbor ima 9 članova uz 12 članova suradnika. Predsjednik odbora bio je Vinko Šebrek a tajnica Dubravka Ivančić-Juras. Nema organizacijae-suradnika. Sponzora je bilo 14.
Nema Počasnog odbora. Navedena su imena *međunarodne prosudbene komisije* (Kurt Batschinski, Oskar Karel Dolenc, Flavio Mosetti, Zvonko Dumačić, Ljubo Gamulin) i urednika kataloga (Vinko Šebrek).
Prvi puta navode se 9 imena uređivačkog kolegija (Čedomil Gros, Dubravka Ivančić Juras, Zlatan Juras, Vladko Lozić, Kemal Mujičić, Matija Pavić, Vinko Šebrek, Josip Vranić, Branko Vujanović).

U katalogu *30. Zagreb salona* (2004.) Organizacijski odbor ima 14 uz 14 članova suradnika.. Predsjednik odbora bio je Vinko Šebrek a tajnik Vladko Lozić. Nema Počasnog odbora. Sponzora je bilo 13. Navedena su imena *međunarodne prosudbene komisije* (Ivan Posavec, Lino Ghidoni, Boris Hnatjuk, Rafael Podobnik). Uvode se i funkcije glavnog urednika (Vinko Šebrek) i izvršnog urednika (Vladko Lozić). Navodi se ime sobe za oblikovanje kataloga (Branko Vujanović).

U katalogu *31. Zagreb salona* (2006.) Organizacijski odbor ima 21 uz 9 članova suradnika. Predsjednik odbora bio je Vinko Šebrek a tajnik Vladko Lozić. Nema Počasnog odbora. Sponzora je bilo 9. Navedena su imena *međunarodnog žirija* (Riccardo Busi, Kurt Batschinski, Virgilio Giuricin, Danijela Lušin, Marija Tonković.
Navode se imena glavnog urednika (Vinko Šebrek) i izvršnog urednika (Vladko Lozić) i osobe za oblikovanje kataloga (Branko Vujanović).

U katalogu *32. Zagreb salona* (2008.) Organizacijski odbor ima 15 članova uz 10 članova suradnika. Predsjednik odbora bio je Vinko Šebrek a tajnik Vladko Lozić. Nema Počasnog odbora. Sponzora je bilo 10. Navedena su imena *međunarodnog žirija* (Mirko Bijuklić, Faruk Ibrahimović, Geza Lennert, Branko Marinkov, Ivica Nikolac).
Navode se imena glavnog urednika (Vinko Šebrek) i izvršnog urednika (Vladko Lozić) i osobe za oblikovanje kataloga (Zlatko Rebernjak).

U katalogu *33. Zagreb salona* (2010.) Organizacijskog odbora ima 20 članova uz 8 članova suradnika. Predsjednik dbora bio je Damir Tiljak a tajnik Vladko Lozić. Suradnika Organizacijskog odbora bilo je 8. Nema Počasnog odbora. Sponzora je bilo 8. Navedena su imena *međunarodnog žirija* (Fulvio Merlak, Janos Eifert, Vasja Doberlet, Danijela Lušin, Zdenko Kuzmić). Navode se imena glavnog urednika (Damir Tiljak) i izvršnog urednika (Vladko Lozić) i osobe za oblikovanje kataloga (Vladimir Pavlić).

Katalog *34. Zagreb salona* (2012.) bio je unikatni promašaj. Realiziran u platičnom etuiju formata 13x19 u kojem se nalazi tiskani katalog formata 12x18 cm i digitalni dio kataloga-diskete na kojoj su snimljeni detalji otvorenja salona. Organizacijski odbor ima 14 uz 7 članova suradnika. Predsjednik odbora bio je Damir Tiljak a tajnik Vladko Lozić.
Nema Počasnog odbora. Navedena su imena *međunarodnog žirija* (Angela Bacon Kidwell, Ivana Tomanović, Liisa Söderlund, Darija Tripalo, Sandra Vitaljić). Sponzora je bilo 8.

Katalog *35. Zagreb salona* (2013.) bio je nestandardni katalog. Ovo s razlogom što taj Salon nije bio natjecateljski već pozivni u povodu ulaska Rapublike Hrvatske u Europsku uniju. Pozvano je 15 fotoklubova, dugogodišnjih suradnika, iz 9 zemalja. Organizacijski odbor imao je 11 članova uz

14 članova suradnika. Predsjedniko odbora bio je Damir Tiljak a tajnik Vladko Lozić. Sponzora je bilo 5.

U Katalogu *36. Zagreb salona* (2014.) Organizacijski odbor ima 14 članova uz 5 članova suradnika. Predsjednik Salona bio je Damir Tiljak a tajnik Vladko Lozić. Sponzora je bilo7. Navedena su imena *međunarodnog ocjenjivačkog odbora* (Vinko Šebrek, Leena Saaratela, Milan Živković). Glavni urednik je bio Damir Tiljak a izvršni urednik Vladko lozić. Katalog je oblikovao Vladimir Pavlić.

U katalogu *37. Zagreb salona* (2016.) vidljive su promjene u organizaciji salona. Organizacijski odbor ima 5 članova. Predsjednik salona bio je Hrvoje Mahović a tajnica Vera Jurić. Sponzora je bilo. Navedena su imena žirija (Aleksandar Tomulić, Matej Peljhan, Neda Rački). Data je zajednička zahvala za svih 30 suradnika u izvođenju salona. Urednik je bio Hrvoje Mahović a grafički dizajn djelo je Biljane Knebl.

U katalogu *38. Zagreb salona* (2018.) Organizacijski odbor ima 6 članova. Predsjednik salona bio je Hrvoje Mahović a tajnica Vera Jurić. Nema Sponzora. Navedena su imena žirija (Petar Sabol Sharpeye, Andrea Ravnak, Miljenko Marotti). Urednik je bio Hrvoje Mahović a grafički dizajn djelo je Biljane Knebl.

U katalogu *39. Zagreb salona* (2020.) Organizacijski odbor ima 4 člana. Predsjednik salona bio je Hrvoje Mahović a organizatorica Matija Pavić. Sponzora je bilo 4. Navedena su imena žirija (Fulvio Mrerlak, Ivana Planinić, Davor Žerjav). Urednik je bio Hrvoje Mahović a grafički dizajn djelo je Biljane Knebl.

U katalogu *40. Zagreb salona* (2022.) Organizacijski odbor ima 5 članova. Predsjednica salona bila je Neda Rački a administratorica Matija Pavić. Sponzora je bilo 4. Navedena su imena žirija (Jasmina Gorjanski, Jure Kravanja, Nenad Martić). Urednik je bio Hrvoje Mahović a grafički dizajn djelo je Biljane Knebl.

Zaključak: Postavlja se kao pitanje; da li je neprekidna promjena u koncepcijama i pristupu izvođenja međunarodne izložbe fotografie *Zagreb salona* dokaz da je cijeli stogodišnji proces bio tek stohastički ili nešto drugo ?
To bi bio sigurno pogrešan pristup problemu. Amaterizam kao svjetski pokret dao je fotografskoj umjetnosti nemjerljiv doprinos. Da bi se mogao održati, jer fotografska amaterska društva nisu proizvodne organizacije i kao takove ovise o donacijama sponzora (koji postavljaju pravila igre), morao je tome prilagoditi svoju djelatnost. Vješto balansirajući između želja i mogućnosti amateri se prilagođavaju i na taj način realiziraju svoje programe. To se najbolje vidi u primjeru kataloga fotografskih izložbi.

Utjecaj Zagreb salona na hrvatsku fotografiju

U razmatranjima o *Zagreb salonu*, međunarodnoj izložbi fotografije, koja se od 1910. održava u Zagrebu, smatram potrebnim reći i nekoliko riječi o utjecaju te izložbe na fotografska zbivanja u Hrvatskoj. Veliki broj fotografija koje su pristizale u Fotoklub Zagreb prigodom održavanja ovih međunarodnih izložbi fotografije potakle su koncem 60-ih godina upravu kluba na razmišljanje. Bila je, naime, velika šteta od mnogo tisuća fotografija, koje su stigle na jedan Zagreb salon, odabrati i izložiti tek 200-300 radova. Više se nije moglo izložiti na jednom mjestu iz organizacijskih i prostornih razloga. Jedno je bilo sigurno - uz izložene radove ima barem još toliko

jednako kvalitetnih radova koji bi se mogli izložiti, ali ostaju gledateljima nedostupni.
Uprava Fotokluba Zagreb odlučila se na veliki eksperiment.

Prilikom održavanja *14. Zagreb salona* (1968.), od prispjelih radova koji nisu bili izloženi u Zagrebu, postavljaju se tri međunarodne izložbe fotografije, i to u Daruvaru, Karlovcu i Vinkovcima. Uspjeh tih izložbi premašio je sva očekivanja. Građanstvo tih gradova sa simpatijama pozdravilo je takve izložbe. Stoga se isti eksperiment ponavlja i dvije godine kasnije (1970.) prigodom održavanja *15. Zagreb salona.* Tom prigodom održavaju se izložbe fotografija još u Daruvaru, Doboju, Hlebinama, Karlovcu i Koprivnici. Rezultati su bili sjajni kao i dvije godine prije.
Očekujući rezultate tih eksperimenata tijekom dva *Zagreb salona*, oprezno osluškujući reakcije kako izlagača tako i suorganizatora odnosno publike, Fotoklub Zagreb ne stavlja u kataloge 14. i *15. Zagreb salona* popis autora, kao ni naziv izloženih fotografija u navedenim gradovima, što je s današnjeg gledišta velika šteta. Tako danas ne znamo ni koji su to bili autori, niti nazive izloženih fotografija. Prateće izložbe fotografije u ostalim gradovima u Hrvatskoj ući će stoga u katalog Zagreb salona prvi put tek kod održavanja 16. Zagreb salona (1972.) kao sada već iskušana praksa. Tada su održane izložbe fotografije u Daruvaru, Karlovcu i Koprivnici.
Ovaj eksperiment, provjeren na prvih nekoliko probnih izložbi, uspješno će se nastaviti i dalje, ne više kao eksperiment, nego oblik trajne suradnje, koji je mnogo doprinio širenju umjetničke fotografije u Hrvatskoj.
Ova praksa biti će prekinuta samo u godinama 1992. i 1994. kada dolazi do krize u organizaciji Zagreb salona. Uprava kluba ukida već tradicionalni naziv i umjesto njega uvodi nazive *Zagreb 92* i *Zagreb 94*. Veza sa klubovima izvan Zagreba je prekinuta i nema izložbi izvan Zagreba. No, već 1998. godine obnavlja se stara tradicija prigodom održavanja 27. Zagreb salona i ona će se nastaviti do 37. Zagreb salona, kada se nažalost iz organizacijskih razloga prekida.
Sumirajući danas takvu izložbenu politiku Fotokluba Zagreb kroz jedno duže vremensko razdoblje možemo reći da osnivači prvog Kluba amatera-fotografa, iz danas već davne 1892., mogu biti i više nego zadovoljni. Njihovo geslo iz tih davnih prošlih vremena da: *„svoje članove što bolje uputi u fotografiranje, ali i da šire obćinstvo upozna s prirodnim i umjetničkim ljepotama svoje domovine“* Fotoklub Zagreb je proširio novim spoznajama i dostignućima, ali sve u službi kulturno prosvjetiteljske misije u vlastitom narodu.

Analiza koncepcije Zagreb salona

Zagrebačka međunarodna izložba umjetničke fotografije, koja se uz prekide i velike organizacijske i financijske poteškoće održava u Zagrebu od 1910. nadalje, a od 1968. do 2008. i u drugim gradovima u Hrvatskoj, realizirana je isključivo upornošću i voljom grupe entuzijasta-fotoamatera okupljenih u Fotoklubu Zagreb. Na ovom mjestu smatram potrebnim osvrnuti se s nekoliko riječi na dileme i razmimoilaženja na relaciji organizator-kritika. Ta su razmimoilaženja u proteklom razdoblju bila skoro stalno prisutna. Ako fotografske izložbe s određenim, da ne kažemo umjetničkim, već barem kulturno-prosvjetiteljskim ambicijama, imaju ikakvog smisla i svrhe postojanja, onda je to Zagreb salon u punom smislu toga značenja.

U novije vrijeme, počev od *14. Zagreb salona* tj. od 1968. do danas, u njegovim je okvirima održano 115 međunarodnih izložbi fotografije u 21 gradova u Hrvatskoj. Sigurno je, da su te izložbe imale propagandni, estetski i likovno-odgojni karakter u sredinama gdje se inače uopće ne bi mogle održati, jer za to nije bilo ni organizacijskih ni materijalnih uvjeta.
Već u prvim počecima postojanja ove izložbe (1910.) to je bila jedina manifestacija takve vrste u tom dijelu Evrope, koja je mnogo doprinijela širenju i popularizaciji nove fotografske tehnike i

umjetnosti na tim našim prostorima.

Interesantno je pri tome napomenuti da je profil izložbe, gledano kroz njene propozicije, od prvih početaka pa do nekoliko promašenih eksperimenata praktički ostao nepromijenjen. Kroz svo proteklo vrijeme bila je to potpuno otvorena izložba, dostupna svim fotografima; amaterima i profesionalcima, uz slobodni odabir teme. Upravo je u tome bila vrijednost ove izložbe.Tijekom vremena, kako je fotoamaterizam kao svjetski pokret sve više rastao, na takve i slične međunarodne izložbe, kojih se u svijetu broj povećavao, svoje radove sve više šalju fotoamateri, dok se pojedini vrhunski profesionalni fotografi povlače nezainteresirani za takve nastupe. Drugim riječima, takve fotografske izložbe u međunarodnim relacijama poprimaju sve više obilježje godišnjih smotri i dostignuća u svijetu fotoamaterizma. No, unatoč tomu, na tim izložbama istovremeno ipak sudjeluju i brojni fotografi-profesionalci koji žele svoje nove radove prezentirati izvan granica svoje zemlje, a to im je bio pogodni način. Pri tomu dopuštamo kao mogućnost, da takve fotografske izložbe, u globalu, ne moraju predstavljati avangardu ni vrhunsku kreaciju u svijetu fotografije u tom trenutku iako se na njima nalaze eksponati izuzetne kreativne, umjetničke i ljudske vrijednosti. Fotografske izložbe poput Zagreb salona nisu "pozivne izložbe" za jedan uski krug vrhunskih pozvanih umjetnika. To nisu ni "autorske izložbe" poput one kakva je bila Steichenova *Porodica čovjeka*.
Kod fotografskih izložbi poput *Zagreb salona* uloga višečlanog žirija (a u jednom vremenskom periodu jednog selektora) je u tome da od ukupne količine na izložbu prispjelih fotografija odaberu one najkvalitetnije i to od svih smjerova i postupaka koji su se tu našli u tom trenutku. Zbog svega navedenog Zagreb salon nikada nije bio "unaprijed dirigirana kreacija selektora". To nije "njegova" izložba, pa to valja imati na umu prilikom davanja kritike na selekciju i izložbu. Tu negdje leži ključ nesporazuma između kritike i organizatora. Suštinsko je pitanje što se očekuje od takvih izložbi. Da li i dalje pružati šanse velikom mnoštvu fotografa (fotoamatera i profesionalaca) cijelog svijeta da nam prezentiraju svoje radove bez obzira na krajnji domet koji se u fotografskoj umjetnosti u tom trenutku postiže, pa tom kriteriju podrediti i analizu i kritiku, ili u budućnosti temeljito reorganizirati *Zagreb salon* (kao, primjerice, uvođenjem "pozivne izložbe" za jedan uski krug vrhunskih fotografa). U takvom bi slučaju ukrali i pridružili jedno staro ime - s dugom tradicijom - za neku drugu manifestaciju. Bilo je i takvih razmatranja tijekom postojanja ove izložbe.
Eksperimentom napuštanja slobodne teme na *22. Zagreb salonu* i uvođenjem tematske izložbe (Stradanja čovjeka) došlo je do promjene koncepcije Salona i njegovoj tradiciji. Umjesto otvorenog salona za sve postupke i pravce, za sve ljubitelje fotografije (amatere i profesionalce) diljem svijeta, uvedena je uska tematska izložba.
Sljedeći *23. Zagreb salon* i opet je u znaku jedne teme, ovog puta u znaku zagrebačke Univerzijade, tj. športa. Suprotno očekivanjima organizatora, uvođenjem jedne uske teme na ova dva salona nije se postiglo ništa značajno, već su naprotiv rezultati bili lošiji od očekivanih, pa je idući *24. Zagreb salon* opet otvoren za sve postupke i smjerove u fotografiji.
Bez ikakvih argumenata napušta se i ime i tradicija izložbe *Zagreb salon* i pretvara se u izložbu pod nazivom *Zagreb 92* međunarodni foografski biennale.I ova je izložba otvorena svim smjerovima i postupcima, ali je rat učinio svoje i izložba je i više nego prepolovljena. Uz izložbu je promovirana i knjiga *Hrvatska 1991 - Fotografije* kao i izloženi studentski radovi Akademije dramskih umjetnosti, Filmsko-televizijskog odjela. Tom je prigodom organizirana i izložba Henri Cartier-Bressona, koja je u potpunosti zasjenila izložbu *Zagreb 92*. Sljedeći *Zagreb 94 fotografski biennale* također nije samostalna izložba već se u okvirima te izložbe, na istom mjestu održavaju i izložbe Ljudevita Griesbacha pod nazivom *Lijepa naša, 1927-1940.* i Đure Griesbacha pod nazivom *Lijepa naša-1928.-1994.*, te izložba iz arhiva Toše Dabca pod nazivom *Nepoznati ciklusi*. Sama izložba *Zagreb 94* je opet je tematska, pod nazivom *Dobrodošla ljepoto*.
Fotoklub Zagreb 1998. ponovno vraća ponovno stari naziv - *Zagreb salon* - uz slobodnu temu za sve autore, amatere i profesionalce. Nakon višegodišnjih lutanja i idejnih promašaja Salon od tada pa nadalje nastavlja staru tradiciju, što je iz godine u godinu, od Salona do Salona, vratilo stari

ugled ovoj međunarodnoj izložbi fotografije.
Tijekom vremena jedna slobodna tema proširuje se na više njih, da bi se i opet uz jednu ili više slobodnih tema uvele i jedna ili više posebnih tema. To je danas pristup kod gotovo svih međunarodnih salona fotografije. I tu Fotoklub Zagreb ide u korak sa svjetskim kretanjima u održavanju izložbi fotografije.

XI. PRILOZI

Prilog 1.

PRAVILA

„FOTO KLUBA“ U ZAGREBU.

IME I SJEDIŠTE:

§. 1.

Društvo se naziva »Fotoklub« društvo amatera u Zagrebu.

SVRHA DRUŠTVA.

§. 2.

Svrha društva je promicanje fotografije u opće, a napose usavršavanje i širenje, te promicanje umjetničke i znanstvene fotografije, kao i društvenog saobraćaja medju članovima.

Svaka politika ostaje iz društva bezuvjetno isključena.

SREDSTVA KOJIMA ĆE SE POSTIĆI SVRHA.

§. 3.

Sredstva kojima se ima da postigne svrha su:

a) uzdržavanje fotografskog ateliera i laboratorija sa svim potrebnim spravama i potrepštinama;

b) uredjenje i uzdržavanje fotografske biblioteke, arhiva i zbirke;

c) izdavanje vlastitog i saradnja u drugim stručnim listovima tu i inozemstva;

d) priredjivanje projekcionih predavanja o fotografiji, te predavanja o fotografiji svake vrsti i znanosti koje u [illegible] i uprilišavanje zabavnih [illegible]

e) [illegible] u [illegible] prostorija, te [illegible] radnja (sa medaljama, diplo[illegible]

f) nabava fotografskog pribora za članove uz najpovoljnije uvjete;

g) stupanje u vezu sa svim domaćim i inostranim sličnim društvima i svim institucijama koje sa fotografijom dolaze u dodir (turistička i planinarska društva, društva za promet stranaca, ski-klub, klub pomoraca, zrakoplovna društva itd.).

SREDSTVA DRUŠTVA SU.

§. 4.

Društvena sredstva će se nabavljati iz članskih prinosa, ulaznica, subvencija i darova.

ČLANOVI KLUBA.

§. 5.

Članom Kluba može da postane svako neporočno muško i žensko lice koje nije pravomoćno sudjeno radi difamirajućeg delikta i koje je navršilo 18. god. Predviđena je sekcija juniora do 18. god. Osnutak ove sekcije prepušta se upravnom odboru.

Klub se sastoji od:

a) začasnih članova;

b) utemeljitelja;

c) redovitih članova (zagrebački i vanjski);

d) izvanrednih članova.

Ad a) za začasnog člana mogu se izabrati lica koja su se u fotografskoj umjetnosti i znanosti naročito istaknula ili ona, koja su svojim radom klub naročito obvezala.

Ad b) članovi utemeljitelji mogu da postanu lica, koja uplate jedanput za uvjek po glavnoj skupštini odredjen iznos, plativo u četiri obroka u godini dana.

Ad c) redovitim članom može da postane svako lice koje se ne bavi obrtimice fotografijom ili trgovinom fotografskih potrepština, te koje odbor primi.

Ad. d) izvanrednim članom može da postane svaki amaterf i interesent, koji uplaćuje po gl. skupštini odredjeni godišnji prinos.

PRIMANJE ČLANOVA.

§. 6.

Redovite i izvanredne članove prima upravni odbor. Lice koje želi pristupiti klubu za redovitog i izvanrednog člana, mora ispuniti za to odredjenu pristupnicu, sa vlastoručnim potpisom i dvojice članova odbora.

~~Razumijeva se naravno da se interesenti u Zagrebu i bližoj okolici osobno upravnom odboru kluba prijave.~~

Ako se prijavitelj ne primi saopćuje mu se to bez obrazloženja.

Odbornici su dužni rasprave kod primanja članova držati apsolutnom tajnom.

U slučaj da se prijavitelj primi za člana, vrijedi prijavni kao pristupni dan.

Uplata članarine počima onog mjeseca kad je član pristupio ako je to uslijedilo prije 15. dotičnog, inače idućeg mjeseca.

Začasne članove imenuje gl. skupština sa većinom od dvije trećine prisutnih članova sa aktivnim pravom glasa.

PRAVA ČLANOVA.

a) začasni članovi i utemeljitelji uživaju sva prava kao i redoviti članovi;

b) Redoviti članovi imaju aktivno i pasivno pravo glasa, kao i pravo prisustvovanja na svim klubskim sjednicama i pravo uporabe klubskih prostorija i uvadjanja gostiju u okviru po upravnom odboru ustanovljenog kućnog reda;

c) izvanredni članovi nemaju pravo glasa, ali će im se u okviru kućnog reda dozvoliti pristup u klubske prostorije i uporaba istih.

DUŽNOSTI ČLANOVA.

§. 8.

Redoviti i izvanredni članovi dužni su uplaćivati članske prinose, koje će gl. skupština odrediti. Članarina se plaća godišnje u mjesečnim obrocima.

Začasni članovi nisu dužni uplaćivati nikakovih prinosa izuzev troškove kod eventualne uporabe klubskih sredstava i materijala u okviru kućnog reda.

§. 9.

Pritužbe svake vrsti imadu se predsjedniku samo pismeno uručiti.

U svrhu zaštite od političke agitacije i rasprava, vlastan je odbor svako lice koje se o to ogriješi nakon pismene opomene iz kluba izključiti, a da dotični nema prava niti na povratak članarine niti priziva.

PRESTANAK ČLANSTVA.

§. 10.

Članstvo prestaje slobodnim istupom. Istup može uslijediti samo onda, ako je član udovoljio svim svojim platežnim obvezama naprama klubu. Dojava istupa uva-

žiti će se samo onda, ako ju je dotični član preporučenim pismom do 1. septembra one godine kada želi istupiti. upravnom odboru dojavio.

Ako prijava stigne kasnije, onda istup vrijedi samo za sljedeću godinu. Član je dužan platiti članarinu i za tu godinu.

b) isključenjem iz kluba. Ovo može upravni odbor izreći:

1) ako član štetuje časti, ugledu i interesu kluba ili članova, ako ošteti klubsku imovinu bez valjane naknade, ako škodi društvenom saobraćaju i ako se ogriješi o §. 9. ovih pravila.

2) ako se član ne podvrgne odredbama upravnog odbora, te ako se ne drži propisanog klubskog kućnog reda.

Za isključenje potrebno je dvije trećine prisutnih odbornika.

3) ako obranički sud predloži isključenje.

Na takvu sjednicu imadu se odbornici pismeno pozvati uz naznaku svrhe. U slučaju isključenja pod 3) + a) imade se i član preporučenim pismom na sjednicu pozvati. Ako odbor zaključi isključenje, ostaje isključenom pravo da u roku od 24 sata najavi pismeno svojevoljan istup, inače će se isključenje oficijelno izreći. Isključenje se bilježi u zapisnik i izdaje se pismena obavijest isključenom.

VODSTVO KLUBA.

§. 11.

Upravni odbor vodi klub i upravlja klubskom imovinom. On odlučuje u svim pitanjima kluba koja nijesu izričito pridržana glavnoj skupštini.

Vodstvo kluba sastoji se iz 15 članova, koji se biraju iz redovitih članova stanujućih u Zagrebu, na dvije godine dana. Odbor bira iz svoje sredine:

1) predsjednika;
2) potpredsjednika;
3) tajnika I.
4) tajnika II.
5) blagajnika,
6) kustosa,
7) bibliotekara koji je ujedno i zamjenik kustosa.

Pravo glasanja izvršuje se samo osobno listinom ili tajno na onom mjestu i onog dana gdje i kada je izbor određen.

Ako je izbor za koji je potrebna apsolutna većina, ostao bezuspješan, imade se pristupiti užem glasanju.

Odbor je vlastan za razne radnje u svrhu unapređivanja klubske svrhe pozvati članove u uže odbore za izvršenje odnosnih poslova.

Odbor je vlastan namjestiti potrebno osoblje i odrediti mu plaću.

§. 12.

Član koji je po odboru pozvan da izvrši kakovu radnju, vlastan je u okviru te radnje izdati stanovite odredbe, koje su obvezatne za članove kluba. Pritužbe vidi §. 9.

§. 13.

Ako kakovim bilo slučajem nisu ispunjena sva mjesta u vodstvu kluba, odbor je vlastan da kooptira potrebna lica izmedju zagrebačkih redovitih članova i to za trajanje odborske funkcije.

§. 14.

Za stvaranje pravovaljanih zaključaka imadu se svi članovi odbora pismeno pozvati. Sjednicama predsjedava predsjednik kluba ili potpredsjednik. U slučaju odsutnosti obojice imenuje odbor privremeno predsjednika za tu sjednicu.

§. 15.

Zaključke stvara odbor apsolutnom većinom, u slučaju podvojenosti glasova odlučuje glas predsjednika. Za stvaranje pravovaljanih zaključaka mora na sjednici biti prisutno najmanje 7 članova odbora.

§. 16.

Sjednice upravnog odbora obdržavaju se najmanje svaki mjesec jedanput, a saziva ih predsjednik ili njegov zamjenik samostalno ili na zahtjev 8 članova upravnog odbora. Upravni odbor propisuje red i rad u klubskim prostorijama i izdaje svaki put potrebne odredbe. Članovi upravnog odbora imadu pravo i dužnost da nadziru red u klubu i da u tom pogledu izdaju potrebne odredbe, kojima se članovi kluba moraju podvrgavati.

Ako koji član upravnog odbora uzastopce na tri sjednice ne pridodje bez valjane isprike, može vodstvo kluba smatrati da je taj odbornik svoj mandat položio.

DRUŠTVENA GODINA.

§ 18.

Društvena godina počinja i svršava sa kalendarskom.

GLAVNA SKUPŠTINA.

§ 19.

U izričitu kompetenciju gl. skupštine spada:

1.) odobrenje poslovnog izvještaja,
2.) izbor upravnog odbora,
3.) izbor revizionalnog odbora i zamjenika,
4.) imenovanje začasnih članova,
5.) dozvola da se podigne zajam za koji jamči imovina kluba,
6.) ustanovljenje upisnine i članarine,
7.) zaključak o promjeni pravila,
8) izbor obraničkih sudaca,
9.) zaključak o razlazu kluba.

Upravni odbor je vlastan i druga pitanja pred gl. skupštinu iznijeti, a dužan je to učiniti i na zahtjev pojedinih članova ako ovi svoj predlog najmanje 4 dana prije gl. skupštine pismeno predadu.

Redovite gl. skupštine obdržavati će se svijek u [illegible]

Izvanredne gl. skupštine može odbor po potrebi sazvati, a dužan je to učiniti u roku od 14 dana ako to traži jedna trećina redovitih članova sa dnevnim redom i obrazloženjem.

Poziv na gl. skupštinu imade se sa dnevnim redom najmanje 8 dana prije pismeno razaslati.

Glavna skupština je vlastna stvarati pravovaljane zaključke, bez obzira na broj prisutnih, ako je ovako sazvana i objavljena makar u jednom zagrebačkom dnevniku.

Zaključci gl. skupštine stvaraju se jednostavnom većinom, dok je za imenovanje začasnih članova i zaključak o razlazu kluba potrebno ¾ a za promjenu pravila dvije trećine glasova prisutnih redovitih članova.

O predmetima koji nisu na dnevnom redu, ne može gl. skupština stvarati zaključke, osim o sazivu izvanredne gl. skupštine.

Glavnoj skupštini predsjeda predsjednik, potpredsjednik, ili jedan po odboru birani član upravnog odbora. Predsjedatelj odlučuje sam o pitanjima dnevnog reda gl. skupštine.

§. 20.

Upravni odbor je vlastan sazvati plenarni sastanak članova da se informira o njihovom mišljenju.

§. 21.

Na sve one sastanke, koji se upriličuju bez poslovnog dnevnog reda t. j. u svrhu predavanja, podučavanja, razgovora o stručnim pitanjima, izložbama i prikazivanjima imadu svi članovi kluba sa uvedenim gostima slobodan pristup.

ISPRAVE I OBAVJEŠTENJA.

§. 22.

Sve isprave i obavještenja koja proizlaze iz sjednica upravnog odbora ili gl. skupštine, moraju biti potpisani

po predsjedniku ili zamjeniku i tajniku ili po jednom odredjenom članu upravnog odbora.

REVIZIJA. ✓

§. 23. ✓

Za ispitivanje klubskih računa i klubske imovine bira gl. skupština za svaku buduću godinu dva revizora i jednog zamjenika, koji svoj izvještaj predlažu glavnoj skupštini.

OBRANIČKI SUD. ✓

§. 24. 0

Nastanu li u klubu ili klubskim prostorijama kakove nesuglasice ili pravde medju članovima kluba, riješava iste u svakom slučaju obranički sud.

Odredbe upravnog odbora ili pojedinih odbornika nepotpadaju u nikojem slučaju pod obranički sud.

Obranički sud sačinjavaju 5 članova od kojih su trojica birana po glavnoj skupštini. Tužitelj i tuženi imadu pravo, da imenuju jednog redovitog člana za svog obraničkog suca. Ako ovi toga ne učine onda im upravni odbor imade odrediti po jednog redovitog člana. Isto tako odredjuje članove obraničkog suda upravni odbor, ako oni po gl. skupštini birani iz bilo kojeg razloga nisu u stanju svoje dužnosti vršiti.

Nadje li član kluba za nužno da se obrati na obranički sud, imade to pismeno uz motivaciju preko predsjednika kluba zatražiti.

Predsjednik dužan je sazvati obranički sud, koji se ima da propisno konstituira, našto se prijeporno pitanje preda predsjedniku obraničkog suda. Predsjednik kluba obavještava o tome odnosne stranke pismeno.

Pravilnik obraničkog suda izradjuje upravni odbor. Obranički sud imade u svakom slučaju, da pokuša izravnanje spora pomirbenim putem, a istom ako ovaj ne uspije, imade se prestupiti raspravi.

Obranički sud izriče samo »nedužnost«, ili »neodobrava« postupak tuženog. U slučaju potonje izreke može obranički sud predložiti upravnom odboru isključenje člana iz kluba. Ovaj predlog dužan je odbor raspraviti.

Proti odluke obraničkog suda nema priziva. Odluke se objavljuju i obrazlažu nakon dovršene rasprave, ali se tuženoj stranci ne uručuju pismenim putem.

ZASTUPANJE KLUBA PRAMA VANI. ✓

§. 25. ✓

Predsjednik, odnosno potpredsjednik zastupa klub naprama vani, a u njihovoj odsutnosti jedan po odboru izabrani odbornik.

RAZLAZ KLUBA. ✓

§. 26. 0

Predlog za razlaz kluba može staviti upravni odbor, ili najmanje dvije trećine redovitih članova.

O ovom predlogu odlučuje gl. skupština, sa najmanje tri četvrtine prisutnih članova sa pravom glasa. U tom slučaju imade se po gl. skupštini izabrati likvidacioni odbor od tri lica, koji je odbor dužan u roku od 3 mjeseca likvidaciju provesti.

Gotovinu imade uložiti pod imenom »Imovina fotokluba Zagreb« i zaporkom dispozicije Društva za promet stranaca u Zagrebu, koristonosno u koji novčani zavod u Zagrebu.

Ostalu imovinu imade glasom inventara predati Društvu za promet stranaca u Zagrebu na čuvanje.

Rekonstituira li se »Fotoklub« u Zagrebu unutar iza zadnje gl. skupštine uzastopce sljedeće ~~tri~~ godine prelazi sva klubska imovina u neograničenu vlasnost rekonstituiranog fotokluba Zagreb, inače po izmaku toga roka u neograničenu vlasnost Društva za promet stranaca u Zagrebu.

ČLANARINA ODREDJENA ZA GOD. 1923.

§. 27.

1) upisnina	Dinara 10. —
2) redovita članarina	Dinara 120. —
3) izvanredna članarina	Dinara 240. —
4) utemeljiteiji	Dinara 500. —

Prilog 2.

PRAVILA

„FOTOKLUBA ZAGREB" U ZAGREBU.

IME, SJEDIŠTE, PODRUČJE I PEČAT DRUŠTVA I PODRUŽNICA

§ 1.

Društvo se naziva »Fotoklub Zagreb«, sjedište i središte mu je u Zagrebu, a može osnivati podružnice u svakom većem mjestu Kraljevine Jugoslavije. Društveni pečat ima napis: »Fotoklub Zagreb«, a pečat podružnica: »Fotoklub Zagreb, podružnica u .....«.

SVRHA DRUŠTVA

§ 2.

Svrha društva je promicanje fotografije i kinematografije uopće a napose usavršavanje i širenje, te promicanje umjetničke i znanstvene fotografije i kinematografije, kao i društvenog saobraćaja među članovima.

Svaka politika ostaje iz društva bezuvjetno isključena.

SREDSTVA, KOJIMA ĆE SE POSTIĆI SVRHA

§ 3.

Sredstva, kojima ima da se postigne svrha jesu:

a) uzdržavanje fotografskog i kinematografskog ateliera i laboratorija sa svim potrebnim spravama i potrepštinama;

b) uređenje i uzdržavanje fotografske i kinematografske biblioteke, arhiva i zbirke, te izdavanje fotografske i kinematografske literature;

c) izdavanje vlastitog i saradnja u drugim stručnim listovima tu i inozemstva;

d) priređivanje projekcionih predavanja o fotografiji i kinematografiji, te predavanja o fotografiji i kinematografiji svake vrsti i znanosti, koje u to zasjecaju kao i upriličavanje zabava i skupnih izleta;

e) priređivanje izložaba i natječaja u i izvan klupskih prostorija te nagrađivanje najboljih radnja (sa medaljama, diplomama i sl.);

f) nabava fotografskog i kinematografskog pribora za članove po cijeni koštanja;

g) stupanje u vezu sa svim domaćim i inostranim sličnim društvima i svim institucijama, koje sa fotografijom i kinematografijom dolaze u dodir (turistička i planinarska društva, društva za promet stranaca, ski-klub, klub pomoraca, zrakoplovna društva itd.);

h) osnivanjem podružnica izvan sjedišta kluba.

SREDSTVA DRUŠTVA

§ 4.

Društvena sredstva će se nabavljati iz članskih prinosa, ulaznica, subvencija, darova i edicija.

ČLANOVI KLUBA

§ 5.

Članom kluba može da postane svako neporočno muško i žensko lice, koje nije pravomoćno suđeno radi ćifamirajućeg delikta i koje je navršilo 18 godina. Predviđena je sekcija juniora do 18 god. Osnutak ove sekcije prepušta se upravnom odboru.

Klub se sastoji od:

a) začasnih članova;

b) utemeljitelja;

c) redovitih članova (zagrebački i vanjski);

d) izvanrednih članova.

Ad a) za začasnog člana mogu se izabrati lica, koja su se u fotografskoj i kinematografskoj umjetnosti i znanosti naročito istaknula ili ona, koja su svojim radom klub naročito obvezala.

Ad b) članovi utemeljitelji mogu da postanu lica, koja uplate jedamput za uvijek po glavnoj skupštini određeni iznos, plativ u četiri obroka u godini dana.

Ad c) redovitim članom može da postane svako ono lice, koje se ne bavi obrtimice fotografijom ili trgovanjem fotografskih potrepština, te koje odbor primi.

Ad d) izvanrednim članom može da postane svaki fotograf i interesent, koji uplaćuje po glavnoj skupštini određeni godišnji prinos, zatim pravne osobe, te fotosekcije raznih nefotografskih društava.

PRIMANJE ČLANOVA

§ 6.

Redovite i izvanredne članove prima upravni odbor. Lice, koje želi pristupiti klubu za redovitog ili izvanrednog člana, mora ispuniti za to određenu pristupnicu sa vlastoručnim potpisom i potpisom dvojice članova odbora.

Neprimljenom dužan je upravni odbor izdati pismeno i obrazloženo riješenje sa pravom žalbe na glavnu skupštinu.

Odbornici su dužni rasprave kod primanja članova držati apsolutnom tajnom.

Za slučaj da se prijavitelj primi za člana, vrijedi prijavni kao pristupni dan.

Uplata članarine počima onog mjeseca, kad je član pristupio ako je to uslijedilo prije 15. dotičnog, inače idućeg mjeseca.

Začasne članove imenuje glavna skupština sa većinom od dvije trećine prisutnih članova sa aktivnim pravom glasa.

PRAVA ČLANOVA

§ 7.

a) začasni članovi i utemeljitelji uživaju sva prava kao i redoviti članovi;

b) redoviti članovi imaju aktivno i pasivno pravo glasa, ako su najmanje tri mjeseca članovi i ako su potpuno udovoljili svojim članskim dužnostima iz § 8., kao i pravo prisustvovanja na svim klupskim sjednicama i pravo uporabe klupskih prostorija i uvađanja gostiju u okviru po upravnom odboru ustanovljenog kućnog reda;

c) izvanredni članovi nemaju pravo glasa, ali će im se u okviru kućnog reda dozvoliti pristup u klupske prostorije i uporaba istih.

DUŽNOSTI ČLANOVA

§ 8.

Redoviti i izvanredni članovi dužni su uplaćivati članske prinose, koje će gl. skupština odrediti. Članarina se plaća godišnje u mjesečnim obrocima.

Začasni članovi nisu dužni uplaćivati nikakovih pristojba izuzev troškove kod eventualne uporabe klupskih sprava i materijala u okviru kućnog reda.

§ 9.

Pritužbe svake vrsti imadu se predsjedniku samo pismeno uručiti.

U svrhu zaštite od političke agitacije i rasprava, vlastan je odbor svako lice, koje se o to ogriješi nakon pismene opomene iz kluba isključiti, a da dotični nema prava niti na povratak članarine niti priziva.

PRESTANAK ČLANSTVA

§ 10.

a) Člastvo prestaje slobodnim istupom. Istup može uslijediti samo onda, ako je član udovoljio svim svojim platežnim obvezama naprama klubu. Dojava istupa uvažit će se samo onda, ako ju je dotični član preporučenim pismom do 1. septembra one godine, kada želi istupiti, upravnom odboru dojavio.

Ako prijava stigne kasnije, onda istup vrijedi samo za slijedeću godinu. Član je dužan platiti članarinu i za tu godinu.

b) isključenjem iz kluba. Ovo može upravni odbor izreći:

1. ako član štetuje časti, ugledu i interesu kluba ili članova, ako ošteti klupsku imovinu bez valjane naknade, ako škodi društvenom saobraćaju i ako se ogriješi o § 9. ovih pravila.

2. ako se član ne podvrgne odredbama upravnog odbora, te ako se ne drži propisanog klupskog kućnog reda.

Za isključenje potrebno je dvije trećine prisutnih odbornika.

3. ako obraničći sud predloži isključenje.

Na takovu sjednicu imadu se odbornici pismeno pozvati uz naznaku svrhe. U slučaju isključenja pod 2. i 3. imade se i član preporučenim pismom na sjednicu pozvati. Ako odbor zaključi isključenje, ostaje isključenom pravo da u roku od 24 sata najavi pismeno svojevoljan istup, inače će se isključenje oficijelno izreći. Isključenje se bilježi u zapisnik i izdaje se pismena obavijest isključenom. Protiv pismene i obrazložene obavijesti pristoji isključenome članu pravo žalbe na glavnu skupštinu.

VODSTVO KLUBA

§ 11.

Središnji Upravni Odbor vodi klub i upravlja klupskom imovinom. On odlučuje u svim pitanjima kluba, koja nijesu izričito pridržana glavnoj skupštini.

Vodstvo kluba sastoji se iz 11 članova, koji se biraju iz redovitih članova stanujućih u Zagrebu, na jednu godinu dana. Svaka podružnica imade pravo, da jednog od članova upravnog odbora središnjice (Središnjeg Upravnog odbora) imenuje svojim delegatom u odboru, te mu povjeri zaštitu svojih interesa. Odbor bira iz svoje sredine:

1. predsjednika,
2. potpredsjednika,
3. tajnika I.,
4. tajnika II.,
5. blagajnika I.,
6. blagajnika II.,
7. kustosa,
8. bibliotekara,
9. referenta za podružnice.

Pravo glasanja izvršuje se samo osobno listinom ili tajno na onom mjestu i onog dana, gdje i kada je izbor određen.

Ako je izbor, za koji je potrebna apsolutna većina, ostao bezuspješan, imade se pristupiti užem glasanju.

Odbor je vlastan za razne radnje u svrhu unapređivanja klupske svrhe pozvati članove u uže odbore za izvršenje odnosnih poslova.

Odbor je vlastan namještiti potrebno osoblje i odrediti mu plaću.

§ 12.

Član, koji je po odboru pozvan da izvrši kakovu radnju, vlastan je u okviru te radnje izdati stanovite odredbe, koje su obvezatne za članove kluba. Pritužbe vidi § 9.

§ 13.

Ako kakovim bilo slučajem nisu ispunjena sva mjesta u vodstvu kluba, odbor je vlastan da kooptira potrebna lica između zagrebačkih redovitih članova i to za trajanje odborske funkcije.

§ 14.

Za ostvaranje pravovaljanih zaključaka imadu se svi članovi odbora pismeno pozvati. Sjednicama predsjeda predsjednik kluba ili potpredsjednik. U slučaju otsutnosti obojice imenuje odbor privremeno predsjednika za tu sjednicu.

§ 15.

Zaključke stvara odbor apsolutnom većinom, u slučaju podvojenosti glasova odlučuje glas predsjednika. Za stvaranje pravovaljanih zaključaka mora na sjednici biti prisutno najmanje 6 članova odbora.

§ 16.

Sjednice upravnog odbora obdržavaju se najmanje svaki mjesec jedamput, a saziva ih predsjednik ili njegov zamjenik samostalno ili na zahtjev 6 članova upravnog odbora. Upravni odbor propisuje red i rad u klupskim prostorijama i izdaje svaki put potrebne odredbe. Članovi upravnog odbora imadu pravo i dužnost da nadziru red u klubu i da u tom pogledu izdaju potrebne odredbe, kojima se članovi kluba moraju podvrgavati.

Ako koji član upravnog odbora uzastopce na tri sjednice ne pridođe bez valjane isprike, može vodstvo kluba smatrati, da je taj odbornik svoj mandat položio.

PODRUŽNICE

§ 17.

U svakom gradu i ovećem mjestu Kraljevine Jugoslavije može se osnovati podružnica Fotokluba Zagreb, ako se prijavi barem 10 osoba. Podružnice se osnivaju u okviru odobrenih pravila Fotokluba Zagreb u Zagrebu, te se osnutak ima prijaviti nadležnoj vlasti radi odobrenja pravila podružnice. Članovi podružnice imadu ista prava i iste dužnosti kao i članovi središnjice (matice) kluba. Zadaća je podružnica, da u svojem području rade što življe na ostvarenju društvene svrhe (§ 2.). Podružnicom upravlja odbor od 5 lica, što ga članovi podružnice izaberu na glavnoj skupštini podružnice, a sastoji od predsjednika, tajnika, blagajnika i 2 člana. Predsjednik podružnice zastupa podružnicu prema vlastima i središnjici kluba, te imade pravo savjeta u Odboru središnjice. Nadzorni odbor podružnice sastavljen od 2 člana, nadzire rad podružničkog odbora.

Od dospjele članarine ide 20% središnjici, dok ostatak članarine, kao i ostali vlastiti prihodi idu u korist podružnice. Sve upravne i ine troškove snaša podružnica sama. Doprinos središnjici šalje svaka podružnica koncem svakog mjeseca blagajni središnjice. Koncem kalendarske godine ima svaka podružnica da zaključi svoje račune, dade ih na ispitivanje nadzornom odboru podružnice i na odobrenje glavnoj skupštini podružnice. Ovako ispitani i odobreni računi imadu biti do 15. februara svake godine dostavljeni Središnjem Upravnom Odboru Kluba u Zagrebu.

Središnjica će nastojati da podružnice podupre savjetima, omogućuje predavanja i prikazivanja, te da u svakom pogledu u granicama svojih mogućnosti radi na prosperitetu podružnica.

Podružnica se može razići vlastitim zaključkom, odlukom Središnjeg Upravnog Odbora ili odlukom vlasti. U svakom slučaju prestanka podružnice prelazi sva imovina podružnice u vlasništvo središnjice.

DRUŠTVENA GODINA

§ 18.

Društvena godina počima i svršava sa kalendarskom.

GLAVNA SKUPŠTINA

§ 19.

U izričitu kompetenciju gl. skupštine spada:

1. Odobrenje poslovnog izvještaja,
2. izbor upravnog odbora,
3. izbor revizionalnog odbora i zamjenika,
4. imenovanje začasnih članova,
5. dozvola da se podigne zajam, za koji jamči imovina kluba,
6. ustanovljenje upisnine i članarine,
7. zaključak o promjeni pravila,
8. izbor obraničkih sudaca,
9. rješavanje sporova između matice društva u Zagrebu, zatim njenih članova s jedne strane, te podružnica kao i njihovih članova s druge strane,
10. zaključak o razlazu kluba.

Upravni odbor je vlastan i druga pitanja pred gl. skupštinu iznijeti, a dužan je to učiniti i na zahtjev pojedinih članova, ako ovi svoj predlog najmanje 4 dana prije glavne skupštine pismeno predadu.

Redovita glavna skupština obdržavati će se uvijek u prvoj četvrti svake godine.

Izvanredne gl. skupštine može odbor po potrebi sazvati, a dužan je to učiniti u roku od 14 dana, ako to zatraži jedna trećina redovitih članova sa dnevnim redom i obrazloženjem.

Poziv na gl. skupštinu imade se sa dnevnim redom najmanje 8 dana prije pismeno razaslati.

Glavna skupština je vlastna stvarati pravovaljane zaključke bez obzira na broj prisutnih, ako je ovako sazvana i objavljena makar u jednom zagrebačkom dnevniku.

Zaključci gl. skupštine stvaraju se jednostavnom većinom, dok je za imenovanje začasnih članova i zaključak o razlazu kluba potrebno tri četvrtine, a za promjenu pravila dvije trećine glasova prisutnih redovitih članova.

O predmetima koji nisu na dnevnom redu, ne može gl. skupština stvarati zaključke, osim o sazivu izvanredne gl. skupštine.

Glavnoj skupštini predsjeda predsjednik, podpredsjednik, ili jedan po odboru birani član upravnog odbora. Predsjedatelj odlučuje sam o pitanjima dnevnog reda glavne skupštine.

§ 20.

Upravni odbor je vlastan sazvati plenarni sastanak članova, da se informira o njihovom mišljenju.

§ 21.

Na sve one sastanke, koji se upriličuju bez poslovnog dnevnog reda t. j. u svrhu predavanja, podučavanja, razgovora o stručnim pitanjima, izložbama i prikazivanjima imadu svi članovi kluba sa uvedenim gostima slobodan pristup.

ISPRAVE I OBAVJEŠTENJA

§ 22.

Sve isprave i obavještenja, koja proizlaze iz sjednica upravnog odbora ili gl. skupštine, moraju biti potpisana po predsjedniku ili zamjeniku i tajniku ili po jednom određenom članu upravnog odbora.

REVIZIJA

§ 23.

Za ispitivanje klupskih računa i klupske imovine bira gl. skupština za svaku buduću godinu dva revizora i jednog zamjenika, koji svoj izvještaj predlažu glavnoj skupštini.

OBRANIČKI SUD

§ 24.

Nastanu li u klubu ili u klupskim prostorijama kakove nesuglasice ili pravde među članovima kluba, riješava iste u svakom slučaju obranički sud.

Odredbe upravnog odbora ili pojedinih odbornika ne potpadaju u nikojem slučaju pod obranički sud.

Obranički sud sačinjava 5 članova od kojih su trojica birana po glavnoj skupštini na jednu godinu dana. Tužitelj i tuženi imadu pravo, da imenuju jednog redovitog člana za svog obraničkog suca. Ako ovi toga ne učine onda im

upravni odbor imade odrediti po jednog redovitog člana. Isto tako određuje članove obraničkog suda upravni odbor, ako oni po gl. skupštini birani iz bilo kojeg razloga nisu u stanju svoje dužnosti vršiti.

Nađe li član kluba za nužno, da se obrati na obranički sud, imade to pismeno uz motivaciju preko predsjednika kluba zatražiti.

Predsjednik dužan je sazvati obranički sud, koji ima da se propisno konstituira, našto se preporno pitanje predaje predsjedniku obraničkog suda. Predsjednik kluba obavještava o tome odnosne stranke pismeno.

Pravilnik obraničkog suda izrađuje upravni odbor. Obranički sud imade u svakom slučaju, da pokuša izravnanje spora pomirbenim putem, a istom ako ovaj ne uspije, imade se pristupiti raspravi.

Obranički sud izriče samo »nedužnost« ili »ne odobrava« postupak tuženog. U slučaju potonje izreke može obranički sud predložiti upravnom odboru isključenje člana iz kluba. Ovaj predlog dužan je odbor raspraviti.

Proti odluke obraničkog suda nema priziva. Odluke se objavljuju i obrazlažu nakon dovršene rasprave, ali se tuženoj stranci ne uručuju pismenim putem.

ZASTUPANJE KLUBA PRAMA VANI

§ 25.

Predsjednik odnosno potpredsjednik zastupa klub naprama vani, a u njihovoj odsutnosti jedan po odboru izabrani odbornik.

RAZLAZ KLUBA

§ 26.

Predlog za razlaz kluba može staviti upravni odbor ili najmanje dvije trećine redovitih članova.

O ovom predlogu odlučuje gl. skupština sa najmanje tri četvrtine prisutnih članova sa pravom glasa. U tom slučaju imade se po gl. skupštini izabrati likvidacioni odbor od tri lica, koji je odbor dužan u roku od 3 mjeseca likvidaciju provesti.

Gotovinu imade uložiti pod imenom »Imovina Fotokluba Zagreb« i zaporkom dispozicije »Zavoda za fiziku i fizičku kemiju tehničkog fakulteta Univerziteta u Zagrebu« ili njegova sljednika koristonosno u koji novčani zavod u Zagrebu.

Ostalu imovinu imade glasom inventara predati »Zavodu za fiziku i fizičku kemiju tehničkog fakulteta Univerziteta u Zagrebu« ili njegovu sljedniku na čuvanje.

Rekonstituira li se »Fotoklub Zagreb« u Zagrebu unutar iza zadnje gl. skupštine uzastopce slijedećih 5 godina, prelazi sva klupska imovina u neograničenu vlasnost rekonstituiranog »Fotokluba Zagreb«, inače po izmaku toga roka u neograničenu vlasnost »Zavoda za fiziku i fizičku kemiju tehničkog fakulteta Univerziteta u Zagrebu« ili njegova sljednika.

Bude li »Fotoklub Zagreb« raspušten od nadležne vlasti, imade se sa imovinom postupati analogno, kao kod razlaza, kojega je zaključila glavna skupština.

Za:
Fotoklub Zagreb

Predsjednik: Tajnik I.:
Dr. Paspa Maks. v. r. Frajtić v. r.

Kraljevska banska uprava Savske banovine, upravno odjeljenje
Pov.-II, Broj: 3709/1934. god.
20. oktobra 1934. god.
Zagreb.

Ova se pravila odobravaju, a prestaju važiti pravila odobrena odlukom prijašnje Pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju broj 60177/22 od 11. I. 1923.

M. P.

Zamjenik bana
Pomoćnik:
Dr. Hadži v. r.

Prilog 3.

P R A V I L A
DRUŠTVA FOTOAMATERA

I.NAZIV I DJELOKRUG RADA

1. Društvo nosi naziv.Društvo fotoamatera Zagreb
2. Društvo fotoamatera Zagreb da sjedištem u Zagrebuosniva se kao jedna od organuzacija Fiskulturnog saveza Jugoslavije i razvija djelatnost na na području svoga grada i njegovoj okolini t.j. na području areza/okruga./

II.Zadaci

3.Zadatak društva Fotoamatera je da planski razvija rad na podizanju fotoamaterstva, da ga učini pristupačnim najširim slojevima naroda, naročito omladini i da se pri tome bori protiv zaostalih svatanja, koja su posljedica onih društvenih prilika, kada je rad na ovome polju bio povlastica samo pokedinih društvenih slojeva.

4. Društvo teži da od svog članstva stvori kolektiv sposobnih amatera i dobrih poznavaoca fotografije i tako doprinosi izgradnji stručnjaka za sve grane fotografije.Razvijajući ljubav svojih članova prema našoj narodnoj državi,odgajajući ih u duhu tekovina narodno - oslobodilačke borbe, društvo čini da fotografija u našem društvenom životu fade svoj doprinos izgradnji i napretku naše zemlje, naše umjetnosti, nauke i tehnike.

5. Svoj zadatak ~~društvo~~ društvo ostvaruje održavanjem raznih vrsta tečajeva praktičnim radom i kružocima, sekcijama i laboratorijima, predavanjima,priredjivanjem izložbi i drugih sredstvima.

III.ORGANIZACIJA DRUŠTVA

6. Osnovna radna jedinica društva jeste kružok koji se stvara u tvorniči školi ustanovi domu rejonu i drugdje sa najmanje 7 članova,Kružok vodi rukovodstvo izabarano u saglasnosti s rukovodstvom masovne organizacije medju čijim članstvom kružok razvija rad.

7. Upravadruštva može da formira sekcija za slijedeće grane fotografije: tehničku, naučnu umjetničku,turističku, dokumentarnu i za kinematografiju kao svoje pomočne organe u razvijanju pojedinih grana društvene djelatnosti. Svaka sekcija ima svoje rukovodstvo, na čijem je čelu rukovodioc sekcije.

8. Društvo osniva svoj laboratorij koji omogučava članovima društva da se bave praktičkim radom u svim ~~organizacijama~~ granama fotografije.Praktički radovi održavaju se u prosterijama društba, grupe ili kružoka.

9. Kada se u mjestu vanssjedišta društva stvore uslovi za organizovano razvijanje rada na polju fotoamaterstva ,osniva se u tome mjestu grupa fotoamatera, koja, ~~uz~~ uz punu saglasnost dtuštva rukovodi radom kružoka i razvija rad u ovome polju u okviru svoga mjesta.Osnivanju grupe pristupa up ava društva po saglasnosti dobivenij od Republikanskog odbora za Fotoamaterstvo, Grupa je ogranak društva koja organizira svoju djelatnost slične društvu., ima svoj odbor za predsjednikom i 4 =8 članova, koji svoje materijalno i financijsko poslovanje.Grupa nemože se osnivati odsjeke i sekcije.

IV.RUKOVODSTVO

10./ Organi društva jesu: skupština i uprava

11./ Skupština može da bude redovna i vanredna.Redovna se saziva jednom godišnje,a vanredna saziva uprava prema ukazanoj potrebi ili na zahtjev veće člana.Skupština donosi punovažane odluke u prisustvu večine članstva. U slučaju nedolaska dovoljnoga broja članova, skupština se održava punovažno pola sata kasnije ; ukoliko prisutni članovi ne odluče drugačije.Izglasavanje na skupštini vrši se prostom večinom glasova. Članstvo društva mora biti obavijeno o sazivanju skupštine i njenom dnevnom radu najmanje deset dana unaprijed.

12./ U vremenu izmedju dvije skupštine radom društva rukovodi uprava izabrana na skupštini.Uprava sačinjavaju, predsjednik i još 8 - 12. članova.Oni izmedju swbe biraju sekretara,odgovorne drugove za rad pojedinih grana, odnosno rukovodioce sekcija,blagajnika,referente, za nastavu,snabdijevanje i propagandu rukovodioce laboratorija, a po potrebi i još neka zaduženja.-

V. ČLANSTVO

13. Član društva može biti svaki gradjanin F.N.R, J., stariji od 14 godina, koji ima gradjanska prava, pod uslovom, da će odgovarati dužnostima člana d društva.

14. Društvo može imati i dopisne članove, u onim mjestima gdje ne postoji društvo fotoamatera.

15. Primanje u članstvo vrši se putem prijave, (prema postojećim obrascima) koji kandidat predaje preko rukovodstva kružoka ili neposredno upravi, uz potpis dvojice svedoka t.j. članova, koji potvrdjuju da kandidat ispunjava sve uslove za prijem u članstvo i da će odgovarati svim dužnostima člana društva. Odluku o prijemu u članstvo donosi uprava društva, odnosno odbor grupe. Žalbu na odluku može podnijeti sam kandidat, kao i svaki član društva Odluke uprave po žalbi je konačna.

16. Prava članova su:

a. da učestvuju u radu društva.

b. da biraju i mogu biti birani u sve organe društva fotoamatera i Fiskultурnog saveza Jugoslavije.

c. da se služe imovinom i povlasticama koje društvo pruža članstvu.

d. da posjećuju predavanja, tečajeve, savjetovanja u društvu radi sv stručnog obrazovanja.

17. Dužnosti članova su.

a. da aktivno rade u društvu, odnosno u jednoj od njegovih sekcija, ili kružoka, u duhu pravila.

b. da rade na vlastitom stručnom usavršavanju i pruže pomoć drugima, da se stručno uzdignu.

c. da posjećuju sastanke i izvršavaju zadatke koje su na njima primili.

d. da doprinese jačanju svoje organizacije, da agitacijom i propagandu rade na pridobljavanju novih članova društva.

e. da redovno plačaju svoj članski ulog.

18. Prestanak članstva nastupa.

a. prekršenjem odredbi Pravila društva

b. svojevoljnim istupanjem iz društva.

c. neplaćanjem članskog uloga za tri mjeseca

d. iseljenjem iz mjesta

e. smrću

VI. MATERIJALNO POSLOVANJE!

19. Prikupljanjem i raspodjelom materijalnih sredstava društva rukovodi uprava preko blagajnika i referenta za snabdijevanje, koji za svoj rad snose ličnu odgovornost.

20. Izvori materijalnih sredstava društva jesu.

a. članski ulog

b. prihodi od priredbe izložbe i drugih akcija

c. dobrovoljni prilozi i razni pokloni

d. pomoć u materijalu od viših rukovodstava.

21. Mjesečna članarina odredjuje se tako, da članovi, koji ne imaju prihoda učenici studenti, i drugi plačaju 5 dinara, a ostali članovi 5 i 10 dinara mjesečno, prema svojim materijalnim mogućnostima.

VII. ZAKLJUČNE ODREDBE!

22. U slučaju prestanka rada društva, uprava je dužna da svu pokretnu i nepokretnu imovinu preda Komisiji "Tehnika i sport" svoga grada, odnosno okruga a zapisnik o predanju i detaljan izvještaj o prestanku rada, dostavit Republikanskom odboru za fotoamaterstvo. U slučaju prestanka rada kružoka ili grupe, cijelokupnu imovinu preuzima uprava društva.

23. Ova pravila usvojena su na Osnivačkoj skupštini Društva Fotoamate

Prilog 4.

Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije u Zagrebu

Godina održavanja	Naziv izložbe	Mjesto
1910.	*1. međunarodna izložba umjetničke fotografije*	Umjetnički paviljon
1913.	*2. međunarodna izložba umjetničke fotografije*	Umjetnički paviljon
1935.	*1. sveslavenska izložba umjetničke fotografije*	Umjetnički paviljon
1936.	*4. međunarodna izložba umjetničke fotografije*	Umjetnički paviljon
1937.	*5. međunarodna izložba umjetničke fotografije*	Umjetnički paviljon
1938.	*6. međunarodna izložba umjetničke fotografije*	Umjetnički paviljon
1939.	*7. međunarodna izložba umjetničke fotografije*	Umjetnički paviljon
1940.	*8. međunarodna izložba umjetničke fotografije*	Umjetnički paviljon
1942.	*9. međunarodna izložba umjetničke fotografije* (poništena nakon II. Svjetskog rata)	Umjetnički paviljon
1951.	*9. međunar. izlož. umjet. fotografije* (ponovljena)	Zagrebački velesajam
1953.	*10. međunarodna izložba umjetničke fotografije*	Muzej narod. oslobođenja
1955.	*11. međunarodna izložba umjetničke fotografije*	Umjetnički paviljon
1957.	*12. međunarodna izložba umjetničke fotografije*	Umjetnički paviljon
1962.	*13. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*	Umjetnički paviljon
1968.	*14. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*	Muzej za umjetnost i obrt
1970.	*15. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*	Muzej za umjetnost i obrt
1972.	*16. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*	Muzej za umjetnost i obrt
1975.	*17. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*	Muzej za umjetnost i obrt
1977.	*18. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*	Stara gradska vijećnica
1979.	*19. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije*	Muzej za umjetnost i obrt
1981.	*20. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Muzej za umjetnost i obrt
1983.	*21. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Dom JNA i Tehn. Muzej
1985.	*22. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Muzej za umjetnost i obrt
1987.	*23. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Muzej za umjetnost i obrt
1990.	*24. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Muzej.Galer.cent. Gradec
1992.	*Zagreb 92*. međunarodni fotografski bienale	Umjetnički paviljon
1994.	*Zagreb 94*. međunarodni fotografski bienale	Umjetnički paviljon
1998.	*27. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Stara gradska vijećnica

2000.	*28. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Muzej za umjetnost i obrt
2002.	*29. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Stara gradska vijećnica
2004.	*30. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Muzej za umjetnost i obrt
2006.	*31. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Dom HDLU
2008.	*32. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Stara gradska vijećnica
2010.	*33. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografoje	Muzej Mimara
2012.	*34. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Muzej Mimara
2013.	*35. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Muzej Mimara
2014.	*36. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Muzej Mimara
2016.	*37. Zagreb salon*, međunarodna izložba fotografije	Muzej Mimara
2018.	38. Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije	Muzej Mimara
2020.	39. Zagreb salon, međunarodna izložba foografije	SNB Zagreb
2022.	40. Zagreb salon, međunarodna izložba foografije	SNB Zagreb

Prilog 5.

Proširena međunarodna izložba fotografije u Zagrebu na druge gradove u Hrvatskoj
(Prateće međunarodne izložbe fotografije Zagreb salona)

God.	Zagreb salon	Žiri	Prateće izložbe
1968.	14. Zagreb salon	Jozo Četković Tošo Dabac Andrija Orlić	Daruvar, Karlovac, Vinkovci
1970.	15. Zagreb salon	Zvonko. Brkan TošoDabac Branko Jerneić	Daruvar, Doboj, Hlebine, Karlovac Koprivnica
1972.	16. Zagreb salon	Mladen Grčević	Daruvar, Karlovac, Koprivnica
1975.	17. Zagreb salon	Vladimir Solariček	Gospić, Karlovac, Koprivnica, Osijek
1977.	18. Zagreb salon	Nino Vranić	Dubrovnik, Gospić, Karlovac, Koprivnica Osijek, Pag
1979.	19. Zagreb salon	Zvonimir Dumančić	Bjelovar, Gospić, Karlovac, Koprivnica Osijek, Pag, Šibenik
1981.	20. Zagreb salon	Ivan Posavec	Bjelovar, Gospić, Ivanec, Karlovac Koprivnica,Osijek, Pag Šibenik,Varaždin
***1983*.**	21. Zagreb salon	Mitja Koman	Bjelovar, Gospić, Ivanec Karlovac, Koprivnica, Osijek, Pag, Rovinj, Šibenik, Varaždin, Vinkovci
1985.	22. Zagreb salon	Branko Marinkov	Bjelovar, Gospić, Ivanec Karlovac, Koprivnica, Osijek, Pag, Rovinj, Šibenik, Varaždin, Vinkovci

1987.	23. Zagreb salon	Josip Vranić	Gospić, Koprivnica, Novska, Osijek, Split, Šibenik, Varaždin, Vinkovci
1990.	24. Zagreb salon	Vladko Lozić	Bjelovar, Gospić, Koprivnica, Osijek, Rijeka, Split, Šibenik, Varaždin, Vinkovci.
1992.	ZAGREB 92	Petar Dabac	Bez pratećih izložbi
1994.	ZAGREB 94	Branka Hlevnjak Malina Zuccon Martić Nino Vranić	Bez pratećih izložbi
1998.	27. Zagreb salon	Zvonimir Dumančić Ernst Koschuch (A) Fulvio Merlak (IT)	Bjelovar, Kukljica, Osijek,Šibenik
2000.	28. Zagreb salon	Janos Eifert (HU) Bogo Čerin (SL) Ljubo Gamulin Virgilio Giuricin Dubravka Osrečki Jakelić	Osijek, Šibenik, Kukljica
2002.	29. Zagreb salon	Kurt Batschinski (A) Oskar K. Dolenc (SL) Flavio Mosetti (IT) Z. Ljubo Gamulin	Bjelovar, Kukljica, Šibenik, Varaždin, Vinkovci,
2004.	30. Zagreb salon	Ivan Posavec Lino Ghidoni (IT) Boris Hnatjuk Dubravka Osrečki Jakelić R.Podobnik (SL)	Bjelovar, Kukljica, Osijek, Šibenik, Varaždin
2006.	31. Zagreb salon	Riccardo Busi (IT) Kurt Batschinski (A) Virgilo Giuricin Danijela Lušin Marija Tonković	Bjelovar, Split, Osijek, Šibenik, Varaždin
2008.	32. Zagreb salon	Mirko Bijuklić (SL) Faruk Ibrahimović (B&H) Geza Lennert (YU) Branko Marinkov Ivica Nikolac	Karlovac, Split, Šibenik, Varaždin

2010.	33. Zagreb salon	Fulvio Merlak (IT) Janos Eifert (HU) Vasja Doberlet (SL) Danijela Lušin Zdenko Kuzmić	Sisak, Split, Šibenik, Varaždin
2012.	34. Zagreb salon	Angela B. Kidwell (USA) Ivana Tomanović (Sr) Liisa Soderlund (FI) Darija Tripalo Sandra Vitaljić	Rijeka, Sisak Šibenik, Varaždin, Osijek, Zadar

Od *14. Zagreb salona* (1968.) pa do 40. *Zagreb salona* (2022.) u okvirima te izložbe održane su i međunarodne izložbe u dvadeset i jednom gradu 115 puta.
Bili su to gradovi:
Bjelovar, Daruvar, Doboj, Dubrovnik,, Gospić, Hlebine, Ivanec, Karlovac, Koprivnica, Kukljica, Novska, Osijek, Pag, Rijeka, Rovinj, Sisak, Split, Šibenik, Varaždin, Vinkovci i Zadar. U mnogima i više puta.
Kontinuitet izlaganja drži Muzej Šibenika u kojem se izložbe održavaju od *19. Zagreb salona* (1979.) do 37. Zagreb salona (2012.) dakle 17 puta i postale su dio šibenske kulture.

2013. 35. Zagreb salon

Nije bio klasični otvoreni salon nego pozivni za klubove-prijatelje, kao završna manifestacija obilježavanja 120. godišnjice Fotokluba Zagreb.
Sudjelovani su: Adana Fotograf Amatorleri Dernegi (Adana, Turska), Društvo fotografov SVIT (Celje, Slovenija), Fotokreis Eisenstadt (Eisenstadt, Austrija), Camera Club Helsinki (Helsinki, Finska), Fincantieri-Wartsila /Trst, Italija), EFSA Fotograf ve Sinema Amatorleri Dernegi (Izmir, Turska), Foto Društvo Janez puhar (Kranj, Slovenija), Foto, kino i video savez Vojvodine (Novi Sad, Srbija), Fotoklub Osijek, Fotoklub Rijeka, Fotoklub Siscia Obscura, Uppsala Fotografiska Sallskap (Uppsala, Švedska), Fotoklub Vinkovci i Fotoklub Zagreb.

2014.	36. Zagreb salon	Vinko Šebrek Leena Saarela (FI) Milan Živković (Sr)	Šibenik
2016.	37.Zagreb salon	Aleksandar Tomulić Matej Peljhan (SL) Neda Rački	Šibenik
2018.	38. Zagreb salon	Petar Sabol Miljenko Marotti Andrea Ravnak (SL)	Bez pratećih izložbi

Kod 39.i 40. Zagreb salona nije više bilo pratećih izložbi.

Prilog 6.

Cjeloviti popis nagrada i priznanja Fotokluba Zagreb

Tridesete godine

1. 1933. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolekcijom na *VII. IRIS salonu u Antwerpenu i Borgerhoutu.*
2. 1933. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolekcijom na *Izložbi planinarske fotografije u Osijeku..*
3. 1936. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolekcijom na izložbi fotografije u Beogradu.
4. 1936. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolekcijom na *II. međunarodnoj izložbi fotografije u Ljubljani.*
5. 1936-37. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolekcijom na *X. međunarodnom salonu Fotografije u Antwerpenu.*
6. 1938. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolekcijom na *II. Luxembourg salonu*.
7. 1938. Pokal najbolje zastupljenoj organizaciji za osvajanje trofeja *CAMERA CRAFT Club Trophy*.
8. 1938. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolekcijom na *VI. međunarodnoj izložbi fotografije* u Zagrebu.
9. 1939. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolekcijom na *Nacionalnoj izložbi fotografije* u Osijeku.

Četrdesete godine

1. 1940. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolekcijom na *Nacionalnoj izložbi fotografije* u Osijeku.
2. 1940. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolekcijom na *Međunarodnoj izložbi fotografije* u Debrecenu.
3. 1948. Priznanje *Narodne tehnike, Saveza fotoamatera* na osnivačkoj skupštini, za posebno Zalaganje na razvijanju fotoamaterstva.

Pedesete godine

1. 1950. Plaketa *Autosaveza Jugoslavije* na izložbi športske fotografije u Opatiji.
2. 1951. Plaketa za sudjelovanje na *IX. međunarodnoj izložbi umjetničke fotografije* u Zagrebu.
3. 1951. Priznanje Gradskog odbora Narodne tehnike sa svoje IV. Redovne godišnje konferencije Fotoklubu Zagreb kao najboljoj organizaciji u Zagrebu kroz 1950. godinu.
4. 1952. Diploma za sudjelovanje na *Međunarodnoj izložbi umjetničke fotografije* u Beogradu.
5. 1952. Diploma za osvojeno II. mjesto na *IV. međunarodnoj izložbi umjetničke fotografije* u Ljubljani.
6. 1953. Pohvala *V. Konferencije Narodne tehnike* Zagreba za postignute uspjehe u 1951. i 1952. godini.
7. 1953. Pokal za sudjelovanje na *I. izložbi fotografije Dalmacije* u Korčuli.

8. 1953. Pokal najbolje zastupljenoj organizaciji na *III. republičkoj izložbi fotografije* u Splitu.
9. 1953. Pohvala III. godišnje skupštine *Zemaljskog odbora Saveza foto i kino amatera Hrvatske* za uspješan rad u 1951. i 1952. godini.
10. 1954. Pohvala I. kongresa *Saveza foto i kino amatera Jugoslavije* u Novom Sadu za naročito zalaganje i postignute rezultate.
11. 1954. Pohvala za najbolje zastupljenu kolekciju na *II. republičkoj izložbi fotografije* Crne Gore.
12. 1954. Priznanje za sudjelovanje na izložbi fotografije u okviru festivala hrvatske i slovenske fotografije.
13. 1954. Diploma za II. najbolje zastupljeno mjesto na *III. republičkoj izložbi fotografije* Srbije u Kragujevcu.
14. 1954. Diploma za sudjelovanje na *V. međunarodnoj izložbi fotografije* u Ljubljani.
15. 1954. Diploma II. kongresa *Narodne tehnike Hrvatske* za postignute rezultate.
17. 1954. Priznanje za sudjelovanje na *I. međunarodnoj izložbi vojvođanske fotografije* u Zrenjaninu.
18. 1954. Pokal za sudjelovanje na *IV. međunarodnoj izložbi fotografije* u Bordeauxu, Francuska.
19. 1955. Plaketa za sudjelovanje s klupskom kolecijom na *I. međunarodnoj izložbi Fotografije* Fotokluba Polizei S. V. Wien.
20. 1955. Plaketa za sudjelovanje na *XI. međunarodnoj izložbi fotografije* u Zagrebu.
21. 1955. Diploma *Zemaljskog odbora Saveza foto i kino amatera* za uspješan rad u 1953. i 1954. godini.
23. 1956. Diploma *Saveznog odbora Saveza foto i kino amatera Jugoslavije* u povodu desete obljetnice Saveza.
24. 1956. Diploma X. Gradske konferencije *Narodne tehnike Zagreba* za rad na širenju tehničkog odgoja.
25. 1957. Diploma za sudjelovanje na *XII. međunarodnoj izložbi fotografije* u Zagrebu.
26. 1957. Diploma najbolje zastupljenoj organizaciji na *IV. izložbi fotografije Hrvatskog Zagorja* u Varaždinu.
27. 1957. Priznanje III. kongresa *Narodne tehnike Hrvatske* za uspješan rad i postignute rezultate.
28. 1957. Plaketa za sudjelovanje na *VII. republičkoj izložbi fotografije Hrvatske* u Dubrovniku.
31. 1958. Diploma za sudjelovanje na *I. društvenoj izložbi fotografije* u Brestovcu.
32. 1958. Diploma za sudjelovanje najbolje zastupljenoj organizaciji na *VIII. republičkoj izložbi fotografije Hrvatske* u Varaždinu.
33. 1958. Priznanje *Narodne tehnike Jugoslavije* - brončana plaketa *Boris Kidrič* za postignute tezultate
34. 1959. Diploma za sudjelovanje za najbolje zastupljenu organizaciju na izložbi fotografije u Opatiji.

Šezdesete godine

1. 1960. Diploma najbolje zastupljenoj organizaciji na *III. međuklupskoj izložbi fotografije Fotokluba Studentski dom Moša Pijade* u Zagrebu.
2. 1960. Diploma najbolje zastupljenoj organizaciji na *X. jubilarnoj republičkoj izložbi fotografije Hrvatske* u Zagrebu.
3. 1960. Priznanje VII. redovne skupštine *Foto-kino saveza Hrvatske* za dugogodišnji rad i zalaganje na razvoju fotografije u Zagrebu.

4. 1961. Počasna diploma za sudjelovanje na *III. međunarodnoj izložbi fotografije Photoeurop 61*. u Versaillesu u Francuskoj.
5. 1961. Diploma za najbolju klupsku kolekciju na *VI. izložbi fotografije Banije, Like i Korduna* u Sisku.
6. 1961. Priznanje *Narodne tehnike Jugoslavije* - zlatna plaketa i diploma *Boris Kidrič* za osobite zasluge za širenje tehničke kulture u FNRJ.
7. 1961. Plaketa za sudjelovanje na *I. međunarodnoj izložbi fotografije* u Vršcu.
8. 1961. Plaketa *Foto-kino saveza Jugoslavije* za najbolje zastupljenu organizaciju na *XI.Republičkoj izložbi fotografije Hrvatske* u Rijeci.
9. 1961. Pokal za najbolje zastupljenu organizaciju na međunarodnoj izložbi fotografije u Bosanskom Brodu.
10. 1962. Diploma II. općinske konferencije *Narodne tehnike Hrvatske* za uspješan rad.
11. 1962. Počasna diploma za sudjelovanje na *X. međunarodnom salonu fotografije* u Alicanteu, Španjolska.
12. 1962. *Pokal Gradskog vijeća Narodne tehnike Zagreba* za uspješan rad na polju fotografije.
13. 1962. Pokal za sudjelovanje za najbolje zastupljenu organizaciju na *VII. izložbi Banije,Like i Korduna* u Karlovcu.
14. 1963. Pokal i pohvala za najbolje zastupljeni Klub na *Međunarodnoj izložbi fotografije* u Beogradu.
15. 1964. Diploma *Gradskog vijeća Narodne tehnike Zagreba* za rad na polju fotografije.
16. 1964. *Nagrada tehničke kulture grada Zagreb - Zlatna krila* koju dodjeljuje *Narodna Tehnika Zagreba* za zasluge na širenju tehničke kulture.
17. 1966. Diploma za sudjelovanje najbolje zastupljenom klubu na *I. međuklupskoj izložbi fotografije* u Sisku.
18. 1966. Diploma *Foto-saveza Hrvatske* za klupsku kolekciju na *IV. republičkoj izložbi kolor fotografije Hrvatske* u Zagrebu.
19. 1966. Diploma *Vijeća Narodne tehnike Jugoslavije* za zasluge u širenju naučno-tehničke kulture tijekom 20 godina.
20. 1966. Pokal najuspješnijem klubu na *Izložbi fotografije Čelik i nafta* u Sisku.
21. 1966. Plaketa *Narodne tehnike Hrvatske* za dvadesetogodišnji rad.
22. 1966. Pokal *Narodne tehnike Zagreba* za uspješan dvadesetogodišnji rad na polju fotografije.
23. 1967. Pokal Predsjednika SFRJ za osvojeno I. i II. mjesto na *II. kupu jugoslavenske fotografije* u Sarajevu.
24. 1967. Zlatna i srebrna plaketa *Foto-saveza Jugoslavije* za osvojeno I. i II. mjesto na *II. kupu jugoslavenske fotografije* u Sarajevu.
25. 1967. Diploma za sudjelovanje na izložbi fotografije u Pečuhu, Mađarska.
26. 1967. Diploma za najbolje postignute rezultate na *17. republičkoj izložbi fotografije Hrvatske* u Borovu.
27. 1968. Zahvalnica *Narodne tehnike Jugoslavije* za doprinos gradnji spomen-radionice *Boško Buha*.
28. 1968. Diploma za sudjelovanje na *II. jubilarnoj međuklupskoj izložbi fotografije* u Beogradu.
29. 1968. Spomen gravura grada Mainza za sudjelovanje na *Međunarodnoj izložbi fotografije* u Mainzu.
30. 1968. Pokal i diploma najbolje zastupljenoj organizaciji u grupi dijapozitiva u boji na *VI. republičkoj izložbi fotografije i dijapozitiva u boji* u Hrvatskoj u Daruvaru.
31. 1968. Posebna nagrada tvornice Fotokemika na *VI. republičkoj izložbi fotografije i dijapozitiva u boji* u Daruvaru.

32. 1968. Prva nagrada (statua) Muzeja grada Siska za najbolju kolekciju na *Izložbi fotografije Čelik i nafta* u Sisku.
33. 1968. Priznanje za rad *Narodne tehnike Zagreba* prigodom 75. godišnjice (1892.-1967.) Fotokluba Zagreb .
34. 1968. Pokal *Foto-saveza Hrvatske* prigodom 75. obljetnice života i rada Fotokluba Zagreb.
35. 1968. Orden zasluga za narod sa srebrnim zracima od Predsjednika SFRJ prigodom proslave 75. obljetnice postojanja Kluba.
36. 1968. Diploma, nagrada grada Siska, za sudjelovanje na *II. izložbi fotografije Čelik i nafta* u Sisku.
37. 1969. Pokal Predsjednika SFRJ za osvojeno I. i II. mjesto na *III. kupu jugoslavenske fotografije* u Osijeku.
38. 1969. Diploma Foto-saveza Jugoslavije za osvojeno I. i II. mjesto na *III. kupu jugoslavensk fotografije* u Osijeku.

Sedamdesete godine

1. 1971. Diploma za osvojeno II. mjesto na *IV. kupu jugoslavenske fotografije* u Beogradu.
2. 1971. Diploma za sudjelovanje na *V. klupskoj izložbi fotografije* Foto-kino kluba Zemun.
3. 1971. Diploma za sudjelovanje na *Međunarodnoj izložbi fotografije Interclub Misko 71* u Miskolcu, Mađarska.
4. 1971. Diploma *Vijeća Narodne tehnike Hrvatske* za izvanredne zasluge na širenju tehničke kulture.
5. 1972. Priznanje-diploma s *Memorijala Nicephora Niepcea* održanog u Osijeku za uložene napore za unapređenje fotografije.
6. 1972. Diploma tvornice *Fotokemika* za dugogodišnju uspješnu suradnju u povodu proslave 25.obljetnice rada tvornice.
7. 1973. Diploma za osvojeno II. mjesto na *V. kupu jugoslavenske fotografije* u Skopju.
8. 1974. Diploma za sudjelovanje na *18. pokrajinskoj izložbi fotografije* u Vojvodini.
9. 1974. Diploma i plaketa *Grb grada Karlovca* u znak priznanja za pomoć i uspješnu suradnju.
10. 1974. Diploma Zaslužnog člana salona *Čelik i nafta*, koju je dodijelio *Muzej grada Siska* za dugogodišnje sudjelovanje na tom salonu.
11. 1974. Diploma Fotokluba Novi Beograd za kolekciju fotografija na temu Novi Zagreb.
12. 1975. Diploma za sudjelovanje na izložbi fotografije u okvirima *Festivala mladih* u Pazinu.
13. 1975. Diploma za sudjelovanje na *III. salonu fotografije ŽISEL 75* u Omoljici.
14. 1975. Diploma za sudjelovanje na *II. međuklupskoj izložbi fotografije* u Bačkoj Topoli.
15. 1975. Pokal Predsjednika SFRJ za osvojeno I. mjesto na *VI. kupu jugoslavenske fotografije* u Beogradu.
16. 1975. Diploma *Foto-saveza Jugoslavije* za osvojeno I. mjesto na *VI. kupu jugoslavenske fotografije* u Beogradu.
17. 1976. Priznanje-diploma *Konferencije Foto-saveza Jugoslavije* u povodu proslave 30. obljetnice *Foto-saveza Jugoslavije*.
18. 1976. Diploma za sudjelovanje na susretima jugoslavenskih amatera *Abrašević* u Valjevu.

19. 1977. Diploma za sudjelovanje na *V. salonu fotografije ŽISEL 77* u Omoljici.
20. 1977. Diploma *Foto-saveza Jugoslavije* za osvojeno II. mjesto na *VII. kupu jugoslavenske fotografije* u Zagrebu.
21. 1977. Diploma za sudjelovanje na *IV. međuklupskoj izložbi fotografije* u Bačkoj Topoli.
22. 1977. Diploma za sudjelovanje na izložbi fotografije Fotokluba Doma JNA u Zagrebu.
23. 1977. Diploma *Narodne tehnike Zagreba* i *Skupštine općine Trešnjevka* za sudjelovanje u programu sportsko-tehničkog višeboja u akciji *NNNI* u povodu oslobođenja Zagreba.
24. 1978. Diploma za sudjelovanje na *VI. salonu fotografije ŽISEL 78* u Omoljici.
25. 1978. Diploma za sudjelovanje na *19. međuklupskoj izložbi fotografije* u Titogradu.
26. 1978. Diploma za sudjelovanje na *XI. izložbi fotografije Štip 78* u Štipu.
27. 1979. Diploma konferencije Fotoklub RKUD - Sloboda VIS iz Varaždina za doprinos i unapređenje fotografije i fotoamaterske organizacije.
28. 1979. Diploma za sudjelovanje na *VI. međuklupskoj izložbi fotografije* u Bačkoj Topoli.

Osamdesete godine

1. 1980. Diploma za sudjelovanje na *Travanjskom salonu fotografije, dijapozitiva i amaterskog filma* u Borovu.
2. 1980. Diploma za sudjelovanje na izložbi fotografije u Kumanovu.
3. 1980. Diploma za sudjelovanje na *XIII. izložbi fotografije Štip 80* u Štipu.
4. 1980. Diploma za sudjelovanje na izložbi fotografije *Spomenici revolucije* u povodu 60 godina od II. vukovarskog kongresa u Vukovaru.
5. 1980. Diploma za sudjelovanje na *Izložbi fotografije Vuzenica 80* u Vuzenici.
6. 1981. Diploma *Društva Narodne tehnike* u Sarvašu za sudjelovanje na *Izložbi fotografije Titova Jugoslavija u Sarvašu.*
7. 1981. Diploma za sudjelovanje na *Travanjskom salonu fotografije, dijapozitiva i amaterskog* filma u Borovu.
8. 1981. Diploma *Narodne tehnike, Foto-sekcije PD Ivančica* u Ivancu, za uspješnu suradnju.
9. 1981. Diploma *Općinske konferencije Narodne tehnike, Društva Narodne tehnike Mihajlo Pupin* iz Lastova. za sudjelovanje na izložbi fotografije *Mladost i proljeće* u Lastovu.
10. 1981. Diploma za sudjelovanje na izložbi fotografije u Kumanovu.
11. 1981. Diploma *SIZ-a kulture općine Čapljina* za sudjelovanje na kulturno-umjetničkoj manifestaciji. *Čapljinsko ljeto 81.*
12. 1981. Diploma Fotokluba Jadran iz Splita u znak zahvalnosti na širenju fotoamaterizma.
13. 1982. Diploma Fotokluba Borovo za sudjelovanje na *Travanjskom salonu umjetničke fotografije, dijapozitiva i amaterskog filma* u Borovu.
14. 1982. Priznanje *Društva Narodne tehnike 13. travnja* iz Sarvaša za sudjelovanje na izložbi fotografije *Titova Jugoslavija* u Sarvašu.
15. 1982. Priznanje manifestacije *Znam-hoću-mogu* Fotoklubu Zagreb za uspješno sudjelovanje na manifestaciji tehničkog stvaralaštva na Zagrebačkom velesajmu.
16. 1982. Diploma Tautas Foto-studija RIGA za uspješno sudjelovanje na međunarodnoj izložbi fotografije u Rigi, SSSR.

17. 1982. *Nagrada Tehničke kulture Hrvatske* za izuzetan doprinos na području tehničkog stvaralaštva.
18. 1983. Priznanje *Društva Narodne tehnike* iz Sarvaša za sudjelovanje na izložbi fotografije *Titova Jugoslavija u Sarvašu.*
19. 1983. Diploma Fotokluba Borovo za sudjelovanje na *Travanjskom salonu umjetničke fotografije, dijapozitiva i amaterskog filma* u Borovu.
20. 1983. Velika plaketa udruženja *Federazione Provinciale OGIL-CISI-UIL, Sezione Fotografica ATC G. DOZA* za sudjelovanje na izložbi fotografije u Bologni, Italija.
21. 1983. Diploma Fotokluba Kozjak iz Kumanova za sudjelovanje na izložbi fotografije *Kumanovo 83 u Kumanovu.*
22. 1983. Diploma Fotokluba Sloboda-VIS iz Varaždina u povodu 10. obljetnice kluba i uspješne suradnje.
23. 1983. Diploma Fotokluba Vanče Prke iz Štipa za sudjelovanje na *XVI. izložbi fotografije* u Štipu.
24. 1984. Diploma *Foto-saveza Jugoslavije* za osvojeno V. mjesto na listi najaktivnijih organizacija u godini 1983.
25. 1984. Priznanje *Foto-saveza Hrvatske* za uspješnu suradnju u organizaciji međunarodnog *Foto-foruma* u Osijeku.
26. 1984. Priznanje Fotokluba "Radoje Dakić" iz Titograda za sudjelovanje na međuklupskoj izložbi fotografije u Titogradu i Nikšiću.
27. 1984. Diploma za sudjelovanje na *10. travanjskom salonu fotografije* u Borovu.
28. 1984. Diploma za dugogodišnje zasluge u radu bienala na jugoslavenskoj *Izložbi fotografijeČelik i nafta* u Sisku.
29. 1984. Plaketa za sudjelovanje na međunarodnoj izložbi fotografije u Neuhausenu a/Rh u Švicarskoj.

Napomena:

Ovaj popis klupskih nagrada i priznanja načinjen je na temelju dugotrajnih istraživanja klupske arhive, postojećih kataloga i napisa iz dnevnog tiska. Ipak, može se pretpostaviti da nije u potpunosti kompletan.
Dalje od godine 1984. autoru ovog rada nije više bilo moguće pratiti život i rad Fotokluba Zagreb te prikupiti i obraditi daljnje uspjehe Kluba.
Autoru će biti omogućeno nastaviti sa praćenjem klupskih nagrada i priznanja tek od druge polovine devedesetih godina na dalje.

Devedesete godine

1. 1996. *Povelja Hrvatske zajednice tehničke kulture* Fotoklubu Zagreb u povodu 50. godišinjice njenog postojanja.
2. 1999. *Uspomenica* Fotokluba Baranja film iz Belog Manastira kao izraz zahvalnosti Fotoklubu Zagreb za izložbu održanu u Belom Manastiru.

Dvije tisuće godine

1. 2000. *Povelja Hrvatske zajednice tehničke* kulture za dugogodišnji izvanredan doprinos razvitku i promicanju tehničke kulture
2. 2000. *Diploma* Fotokluba Osijek u povodu jubilarne 90. obljetnice uspješnog

organiziranja Zagreb salona te kao izraz zahvalnosti za višegodišnju prijateljsku suradnju i osvjedočeni doprinos unapređenju najvišeg umjetničkog fotografskog stvaralaštva u Republici Hrvatskoj

3. 2001. Povelja Fotoklubu Zagreb uz jubilarnu 20. obljetnicu Foto-kino kluba Baranja film iz Belog Manastira.
4. 2001. Povelja o bratimljenju između *Centra vizualnih umjetnosti Batana* iz Rovinja i Fotokluba Zagreb za razvijanje odnosa prijateljstva i suradnje na polju fotografske umjetnosti kao i proširivanje i promoviranje fotografske aktivnosti.
5. 2001. *Zahvalnica* Fotoklubu Zagreb za doprinos razvitku hrvatske i međunarodne fotografije *Centra vizualnih umjetnosti Batana* iz Rovinja u čast 50. obljetnice organizirane fotografske aktivnosti u Rovinju
6. 2002. Priznanje grada Đurđevca Fotoklubu Zagreb za najveći broj primljenih radova na *4. Podravskom salonu umjetničke fotografije* u Đurđevcu.
7. 2002. *Nagrada dr.Oton Kučera* Zagrebačke zajednice tehničke kulture za osobite zasluge u promicanju tehničke kulture.
8. 2002. Počasna diploma Fotoklubu Zagreb na sudjelovanju na *Interfotoklubu 2002*, međunarodnoj izložbi fotografije u Vsetinu u Češkoj.
9. 2003. *Medalja grada Zagreba* u povodu 110. godišnjice osnutka prvog hrvatskog fotoamaterskog kluba za ukupan doprinos razvitku domaće fotografske kulture.
10. 2003. Priznanje Fotoklubu Zagreb za najveći broj primljenih radova na *5. podravskom salonu umjetničke fotografije* u Đurđevcu.
11. 2003. Diploma Fotoklubu Zagreb za najmasovnije i najuspješnije sudjelovan Na *Salonu fotografije Osijek 2003*.
12. 2004. Spomenica *Ženskoj sekciji* Fotokluba Zagreb u znak priznanja i zahvalnosti na uspješno održanoj izložbi fotografije deset umjetnica Fotokluba Zagreb u galeriji Fotokluba Osijek.
13. 2004. *Priznanje Poglavarstva grada Đurđevca* Fotoklubu Zagreb za najviše primljenih radova na *6. podravskom salonu, međunarodnoj izložbi umjetničke fotografije* u Đurđevcu.
14. 2004. *Zahvalnica* Fotokluba Osijek najuspješnijem klubu na *Salonu fotografije OSIJEK 2004.*
15. 2005. *Pohvalnica Centra vizualnih umjetnosti Batana* iz Rovinja za doprinos razvitku hrvatske i međunarodne fotografske umjetnosti, a u povodu 55. obljetnice organizirane *OSIJEK 2004.*
16. 2006. *Povelja Hrvatske zajednice tehničke kulture* u povodu njene 6o. obljetnice, za dugogodišnji izniman doprinos razvitku i promicanju tehničke kulture u Hrvatskoj.
17. 2006. *Zahvalnica* Fotokluba Kornat za suradnju povodom desetogodišnjice izložbe Otok i more.
18. 2007. *Povelja* Fotokluba Osijek u povodu obilježavanja 115-e obljetnice uspješnog rada te kao izraz zahvalnosti za višegodišnju prijateljsku suradnju i osvjedočen doprinos umjetničkog fotografskog stvaralaštva u Republici Hrvatskoj.
19. 2007. *Zahvala* Foto kino kluba Drava iz Đurđevca, u povodu 115 godina Fotokluba Zagreb za podršku, suradnju i prijateljstvo.
20. 2007. *Skulptura Centra vizualnih umjetnosti Batana* iz Rovinja Fotoklubu Zagreb povodom 115. obljetnice u cilju čvršće suradnje dvaju bratimljenih fotografskih udruga kao i daljnjeg proširenja međusobnih odnosa za

razvitak hrvatske međunarodne fotografske kulture.

21. 2007. *Zahvalnica* Fotokluba Sloboda-VIS iz Varaždina za dugogodišnju uspješnu suradnju i izniman doprinos razvitku i promicanju umjetničke fotografije Hrvatskoj.
22. 2008. *Zahvalnica* Škole primjenjenih umjetnosti i dizajna iz Zagreba na dugugodišnjo uspješnoj suradnji s fotografskim odjelom Škole.
23. 2008. *Zahvalnica* Škole primjenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu za donaciju fotografske opreme i pribora.
24. 2008. Godišnja državna nagrada *Faust Vrančić* za godinu 2007. u povodu 115.obljetnice Kluba za iznimno izložbeno, edukativno, istraživačko i povjesno arhivsko djelovanje i značajne rezultate postignute u fotografskoj djelatnosti u Republici Hrvatskoj i u svijetu.
25. 2008. Velika nagrada *Hrvatskog fotosaveza* na izložbi *Hrvatska fotografija 2008*. za najuspješniju organizaciju.
26. 2009. *Medalja Grada Zagreba* gradonačelnika Milana Bandića u povodu 115.godina postojanja Fotokluba Zagreb i zasluge da je Zagreb time postao relevantni foto centar.
27. 2009. *Pohvala Hrvatskog fotosaveza* na *Izložbi hrvatske fotografije 2009*. održanoj u Varaždinu 2009.
28. 2010. *Povelja Republike Hrvatske*, koju je dodjelio Predsjednik Republike Hrvatske u povodu 100 godina Zagreb salona, međunarodne izložbe fotografije.
29. 2010. *Nagrada Grand prix* kao najbolje zastupljenoj organizaciji na *8.Salonu međuklupske hrvatske umjetničke fotografije, Fotokluba Color* u Rijeci.
30. 2010. Posebna nagrada kao najbolje zastupljenoj organizaciji na *IV. Salonu fotografije Minijature*, Fotokluba Beli Manastir.
31. 2011 Zahvalnica *Vijeća gradske četvrti Donji grad* za sudjelovanje u obilježavanju 23.rujna Dana Donjeg grada ui Dana očuvanja europske kulturne baštine.
32. 2012. *Povelja Muzeja grada Šibenika* u povodu 120 godina kluba a za dugogodišnju suradnju i poseban doprinos razvitku i promicanju fotografske kulture i umjetnosti u našoj zemlji.
33. 2012. Priznanje *Gradskog muzeja Bjelovar* za dugogodišnju suradnju i izniman doprinos razvitku i promicanju fotografske umjetnosti i kulture povodom 120 godina Fotokluba Zagreb.
34. 2012. Povelja Fotokluba Osijek Fotoklubu Zagreb u povodu 120-te obljetnice toga kluba i posebno 75 godina prijateljstva i suradnje ta dva kluba.
35. 2014. *Zahvalnica Underwater Photo Marathon*-a za pokroviteljstvo nad međunarodnom izložbom podvodne fotografije na Underwater photo maratonu 2014.
36. 2016. Grand prix Firenza – priznanje za suradnju s Klubom Idea Fotografic iz Firenze, Italija.
37. 2018. Zahvalnica za suradnju, Zagrebačka gradska četvrt Trnje, Pučko otvoreno učilištei Zagebačka zajednica Tehničke kulture, u sklopu obilježavanja manifestacije Dani Trnja.
38. 2018. Blagodarnica Foto kino kluba Kozjak iz Kumanova, Makedonija.
39. 2019. PSA Zahvalnica za dugogodišnju podršku fotografskog društva i kontinuiranu Članarinu, Vijeće Gradske četvrti Trnje, Zagreb. Pučko otvoreno učilište, ZZTK i ZFKS za suradnju u organizaciji izložbe *Zagrebačka Gradska Četvrt Trnje 2019.*
40. 2019. ZISUM GALLERY, Seoul, South Korea, Zahvalnica, rujan 2019.
41. 2021. FIAP Silver Plaquetth for the confirming organization under FIAP patronage

Of 10 editions of *Zagreb salon 28.06.021*.

42. 2022. Nagrada grada Beli Manastir, Fotoklubu Zagreb, fotografskoj udruzi s najvećim brojem prijavljenih uradaka, od Fotokino Kluba Baranja film.

43. 2022. Diploma *Najbolji klub salona* Fotoklubu Zagreb za najbolje zastupljenu organizaciju na *9. salonu Pannonia Reflections 2022*. u Lendavi, Slovenija.

Prilog 7.

Počasna zvanja Fotosaveza Jugoslavije članovima Fotokluba Zagreb

Od godine 1951. pa nadalje Foto-savez Jugoslavije dodjeljivao je počasna zvanja kandidata majstora (KMFFSJ) i majstora fotografije (MFFSJ). Ova su se zvanja dodjeljivala sukladno sa Statutom Foto-saveza Jugoslavije odnosno Pravilnikom o dodjeljivanju zvanja u Foto-savezu Jugoslavije.Zvanja su dodjeljivana za zalaganje u radu Saveza, za rad na stručnom i estetskom polju, izlagačku aktivnost, kao i za uspjehe postignute na propagiranju fotografije.

Popis kandidata majstora i majstora fotografije iz Fotokluba Zagreb:

Red. br.	Ime i prezime	Kandidat (godina)	Majstor (godina)
1.	Tošo Dabac	1951.	
2.	Vlado Cizelj	1951.	
3.	Mladen Grčević	1951.	1954.
4.	Oto Hohnjec	1951.	1954.
5.	Marijan Szabo	1951.	
6.	Branko Luš	1954.	
7.	Zlata Laura Mizner	1954.	1958.
8.	Milan Pavić	1954.	1958.
9.	Zlatko Šurjak	1954.	
10.	Zlatko Zrnec	1954.	
11.	Ivan Medar	1955.	
12.	Ante Roca	1955.	
13.	Marijan Roth	1955.	
14.	Vilko Zuber	1955.	
15.	Ladislav Benko	1958.	
16.	Aleksandar Kukec	1958.	
17.	Andrija Orlić	1958.	1976.
18.	Drago Rendulić	1958.	
19.	Ante Brkan		1961.

20.	Zvonimir Brkan		1961.
21.	Jozo Ćetković		1963.
22.	Zvonko Jovanović	1963.	
23.	Nino Vranić		1972.
24.	Mitja Koman	1973.	
25.	Josip Vranić	1973.	
26.	Stanko Vrtovec	1973.	
27.	Zvonimir Dumančić	1974.	
28.	Branko Jendrašić	1974.	1981.
29.	Vladko Lozić	1974.	1977.
23	Vladimir Solariček		1974.
31.	Jasenka Odić-Jendrašić	1976.	
32.	Branko Marinkov	1976.	
33.	Ivan Posavec	1977.	1981.

Napomena:
Ante i Zvonimir Brkan, braća, poznati zadarski fotografski umjetnici bili su, osim u Fotoklubu Zadar, i članovi Fotokluba Zagreb. Zvanje majstora fotografije Fotosaveza Jugoslavije tražili su i dobili kao članovi Fotokluba Zagreb, premda su živjeli i radili u Zadru. Dalje od godine 1981. ni jedan član Fotokluba Zagreb nije osvojio ova zvanja.

Prilog 8.

Nagrada Tehničke kulture grada Zagreba Zlatna krila

U znak priznanja za razvoj i unapređenje tehničke kulture u Zagrebu, *Narodna tehnikaZagreba* ustanovila je godine 1963. ovu nagradu. Ta se nagrada dodjeljivala, jedanputgodišnje, zaslužnim osobama kao i organizacijama tehničke kulture. Uvjet za dobivanje te nagrade zaslužnim osobama bio je najmanje deset godina aktivnog rada u organizacijama tehničke kulture.Ta se nagrada mogla dobiti samo jedanput u životu. Ova je nagrada dodjeljivana još samo za godine 1988. i 1989. nakon čega se više nije dodjeljivala.

	Dobitnici iz Fotokluba Zagreb	
I.	Fotoklub Zagreb, kao organizacija	1964.
II.	Pojedinačni dobitnici	
1.	Branko Jerneić	1965.
2.	Juraj Mažuran	1965.
3.	Tošo Dabac	1968.
4.	Oskar Schnur	1969.
5.	Andrija Orlić	1970.
6.	Vladko Lozić	1971.
7.	Đuro Griesbach	1972.
8.	Vladimir Solariček	1973.
9.	Milan Pavić	1974.
10.	Mitja Koman	1975.
11.	Mladen Grčević	1976.
12.	Stjepan Briški	1976.
13.	Josip Vranić	1978.
14.	Zvonimir Dumančić	1979.
15.	Branko Jendrašić	1982.
16.	Jasenka Odić - Jendrašić	1984.
17.	Mirko Prišlin	1985.
18.	Ladislav Petrović	1986.
19.	Vladimir Vučinović	1987.

Prilog 9.

Dobitnici Nagrade dr. Oton Kučera

Umjesto nagrade Tehničke kulture grada Zagreba *Zlatna krila*, može se na nekakav način smatrati, godine 1996. ustanovljena je nagrada Zagrebačke zajednice tehničke kulture pod nazivom *Nagrada tehničke kulture Zagrebačke zajednice tehničke kulture dr.Oton Kučera*, koja se dodjeljuje istaknutim i zaslužnim pojedincima i organizacijama za njihov doprinos razvoju tehničke kulture u Republici Hrvatskoj. I ta se nagrada organizaciji ili pojedincu može dodijeliti samo jedanput. No za razliku od nagrade *Zlatna krila*, koja je bila samo nagrada za životno djelo, nagrada Dr.Oto Kučera ustanovljena je kao godišnja i za životno djelo, što znači da pojedinac može dobiti jedne godine godišnju nagradu a kasnije i za životno djelo.

Dobitnici iz Fotokluba Zagreb.

Fotoklub Zagreb kao organizacija	2002.

Pojedinačni dobitnici

Vladko Lozić, za životno djelo	2004.
Josip Vranić, za životno djelo	2005.
Vinko Šebrek, za životno djelo	2006.
Slavka Pavić, godišnja nagrada	2007.
Snježana Požar, godišnja nagrada	2008.
Ivo Pedišić, sen., godišnja nagrada	2009.
Jasenka Odić Jendrašić, godišnja nagrada	2010.

Prilog 10.

Prvi Pravilnik o nagradi Tošo Dabac iz 1976.

PRILOG II.

Na temelju člana 55.Statuta Fotokluba Zagreb,Skupština Fotokluba Zagreb na svojoj redovnoj sjednici,dana 24.ol.1975. godine donijela je

ODLUKU
O
NAGRADI " T O Š O D A B A C "

Član 1.

U spomen zaslužnog umjetnika,majstora jugoslavenske fotografije toše Dabca,Fotoklub Zagreb dodjeljuje svake godine nagradu "Tošo Dabac".

Član 2.

Nagrada "Tošo Dabac" dodjeljuje se članovima Fotokluba Za greb,ili drugim zaslužnim osobama koje nisu članovi Fotokluba Zagreb,za uspjehe postignute na polju unaprijeđjenja fotografske kulture u nas,za uspjehe postignute na polju izlagačke djelatnosti, kao i za posebnu aktivnost u Fotoklubu Zagreb,u Fotosavezu Hrvatske ili Fotosavezu Jugoslavije.

Član 3.

Nagrada "Tošo Dabac" sastoji se iz plakete.

Plaketa je izradjena tako da se na njenom licu nalazi lik Toše Dabca.

Na naličju plakete nalazi se tekst: "Fotoklub Zagreb,ime i prezime dobitnika i godina u kojoj je nagrada dodjeljena".

Točan izgled plakete utvrđuje Upravni odbor Fotokluba Zagreb.

Član 4.

Nagrada se dodjeljuje je danput godišnje.

Jednoj osobi nagrada se može dodjeliti samo jedanput.

Ova nagrada može se dodjeliti svake godine jednom članu Fotokluba Zagreb i jednoj osobi,koja nije član Fotokluba Zagreb.

Član 5.

U ime Fotokluba Zagreb nagradu " Tošo Dabac" uručuje predsjednik Fotokluba Zagreb,kao organizacije,kojoj je Tošo Dabac bio jedan od osnivača,u kojoj je djelovao do svoje smrti i čiji

je bio doživotni počasni predsjednik.

Nagrada " Tošo Dabac" uručuje se u Zagrebu,u pravilu,tokom mjeseca svibnja.

Član 6.

O nagradi"Tošo Dabac" odlučuje žiri sastavljen od pet članova.Četvoricu članova žirija imenuje Upravni odbor Fotokluba Zagreb.Peti član žirija je predsjednik Fotokluba Zagreb.

Žiri odlučuje samo u punom sastavu,a doluke donosi većinom glasova.

Član 7.

Troškove u vezi s izradom i uručivanjem nagrade "Tošo Dabac" snosi Fotoklub Zagreb.

Član 8.

Ova odluka stupa na snagu odmah,pošto se usvoji od redovne godišnje skupštine Fotokluba Zagreb.

Član 9.

Prelazne odredbe:

Redovna godišnja skupština donijela je na svojoj sjednici od 24.ol.1975.godine ovu odluku.

Na temelju te odluke načinjen je i ovaj pravilnik,kojim se pobliže reguliraju uvjeti pod kojim i tko može dobiti ovu nagradu.

Ovaj pravilnik je pročitan i ponovno potvrdjen kao važeći na redovnoj godišnjoj skupštini Fotokluba Zagreb,održanoj dana 2o.veljače 1976.godine.

Zagreb 2o.veljače 1976.

Tajnik:
Vladko Lozić v.r.

Predsjednik:
Djuro Griesbach v.r.

Prilog 11.

Dobitnici nagrade Tošo Dabac

Sukladno s člankom 55. Statuta Fotokluba Zagreb iz godine 1975., ustanovljena je Odluka o dodjeli nagrade-plakete *Tošo Dabac* za postignute uspjehe na polju izlagačke djelatnosti, za unapređenje fotografske kulture u nas kao i za posebne aktivnosti u Klubu, *Foto-savezu Hrvatske* i *Jugoslavije.*

Ta se nagrada dodjeljuje jedanput godišnje i to jednom članu Fotokluba Zagreb i jednom istaknutom fotografskom stvaraocu izvan kluba.

Nagradu *Tošo Daba*" pojedinac može dobiti samo jedanput u životu.

Na temelju Odluke o nagradi *Tošo Dabac* donijete na redovnoj godišnjoj Skupštini Fotokluba Zagreb od 24.01.1975. a na temelju članka 50. Statuta Fotokluba Zagreb iz godine 2005.Upravni odbor Fotokluba Zagreb na svojoj jedanaestoj sjednici od 15.02. 2012. godine, kao dopunu Odluke iz 1975. donio je Pravilnik o *Nagradi Tošo Dabac* kojim se redefinira da se *Nagrada Tošo Dabac* dodjeljuje članovima Fotokluba Zagreb, ili drugim zaslužnim osobama koje nisu članovi Fotokluba Zagreb za dostignuća i uspjehe postignute isključivo na polju fotografije.

Red. Br.	U Klubu	Izvan Kluba	Godina
1.	Mladen Grčević	Branibor Debeljković (Beograd)	1975.
2.	Milan Pavić	Peter Kocjančić (Ljubljana)	1976.
3.	Đuro Griesbach	Georgij Skrygin (Beograd)	1977.
4.	Andrija Orlić	Tone Marčan (Kranj)	1978.
5.	Zvonimir Brkan	Vitomir Stašević (Sarajevo)	1979.
6.	Vladko Lozić	Ivo Eterović (Beograd)	1980.
7.	Vladimir Solariček	Stojan Kerbler (Ptuj)	1981.
8.	Mitja Koman	Ante Brkan (Zadar)	1982.
9.	Ivan Medar	Blagoje Drnkov (Skopje)	1983.

10.	Nino Vranić	Zlata Laura Mizner (Rijeka)	1984.
11.	Josip Vranić	Jože Kološa Kološ (Koper)	1985.
12.	Ante Roca	Vojislav Marinković (Beograd)	1986.
13.	Petar Dabac	Nikola Marušić (Sarajevo)	1987.
14.	Zvonko Jovanović	Vlastja Simončić (Gorenja Vas)	1988.
15.	Đuro Slako	Ante Škrobonja (Rijeka)	1989.
16.	Slavka Pavić	Gojko Sikimić (Sarajevo)	1990.
17.	Branko Marinkov	Geza Lenert (Novi Sad)	1991.
18.	Stanko Vrtovec	Virgilio Giuricin (Rovinj)	1992.
	Ivan Posavec .	Marin Topić (Osijek)	1992.

Napomena:
Uz jubilarnu godinu (1892.-1992.) Fotokluba Zagreb po zaključku redovne godišnje skupštine dodijeljene su izuzetno četiri nagrade.

19.	Zlata Vucelić	Ante Verzoti (Split)	1993.
20.	Pavao Cajzek	/	1994.
21.	Marija Braut	/	1995.
22.	Zvonimir Dumančić	Bolto Ranilović (Koprivnica)	1996.
23.	Danijela Lušin	Božidar Grigić (Osijek)	1997.
24.	Branko Jerneić	Miroslav Adam (Osijek)	1998.
25.	Vladimir Vučinović Čarli	Božica Radinović (Koprivnica)	1999.
26.	Aleksandar Kukec	Alojz Orel (Pula)	2000.
27.	Branko Jendrašić	Berislav Rubčić (Bjelovar)	2001.
28.	Ivo Pedišić	Miljenko Marohnić (Rijeka)	2002.
29.	Jasenka Odić Jendrašić	Ante Jaša (Kukljica)	2003.
30.	Ladislav Petrović	Joso Špralja (Zadar)	2004.
31.	Vinko Šebrek	Aljoša Krstulović (Split)	2005.

32.	Luka Mjeda	Ivo Pervan (Split)	2006.
33.	Snježana Požar	Šime Strikoman (Split)	2007.
34.	Zvonimir Atletić	Damir Hoyka (Zagreb)	2008.
35.	Boris Golub	Krunoslav Heidler (Đurđevac)	2009.
36..	Miljenko Marotti	Stephan Lupino (Varaždin)	2010.
37.	Krešimir Mehičić	Marija Milin (Zagreb)	2011.
38.	Erika Šmider	Marko Vrdoljak (Zagreb)	2012.
39.	Neda Rački	Ranko Dokmanović (Rijeka)	2013.
40.	Željko Krčadinac	Zoran Makarović (Osijek)	2014
41.	Biljana Knebl	Boris Cvjetanović (Zagrab)	2015.
42.	Božidar Kasal	Josip Klarica (Zagreb)	2016.
43.	Zvonko Radičanin	Petar Sobol (Čakovec)	2017.
44.	Čedomil Gros	Borislav Božić (Rijeka)	2018.
45.	Nenad Martić	Miroslav Arbutina /Sisak)	2019.
46.	Velizar Vesović	Stanko Abadžić (Zagreb)	2020.
47.	Božo Marijančić	/	2021.
48.	Ognjen Karabegović	Aleksandar Bonačić Zadar	2022.

Prilog 12.

Dobitnici Zlatne značke Fotokluba Zagreb

Sukladno s tradicijom kao i Statutom Fotokluba Zagreb za zasluge u ostvarivanju ciljeva Kluba, članovima Kluba i drugim osobama može se odati posebno priznanje dodjelom Zlatne značke Fotokluba Zagreb.
Redovnom članu kluba Zlatna se značka dodjeljuje, u pravilu, nakon deset godina aktivnog rada u Klubu.
Jedna osoba može dobiti samo jedanput Zlatnu značku.
Interesantno je, da je prije ustanovljenja Zlatne značke postojala i Srebrna značka, koju su članovi Fotokluba Zagreb izrađivali od čistog srebra dobivenog iz iscrpljenog fiksira. Za taj podatak saznao sam od Zlatka Zrneca, koji mi je tom prigodom poklonio jednu takovu značku. Na žalost nisam od njega dobio podatak u kojem se je vremenskom razdoblju dodjeljivala takova značka i tko ju je sve dobio.

Dobitnici Zlatne značke iz ranijih godina, prema istraživanjima Andrije Orlića

1.Vladimir Guteša
2.Rikard Munk
3.Franjo Matijašić (počasno)
4.Branko Jerneić
5.Milan Pavić
6.Oskar Schnur
7.Tošo Dabac
8.Mladen Grčević
9.Marijan Szabo
10.Zlatko Zrnec
11.Oto Hohnjec

Daljnji registrirani dobitnici

12.Đuro Griesbach 1959.
13.Andrija Orlić
14.Jure Mažuran
15.Vicko Krstulović (počasno) 1962.
16.Ivan Solomon
17.Milan Fizi
18.Anton Liška 1963.
19.Slavka Pavić
20.Berislav Horvat
21.Vladimir Solariček
22.Zvonko Jovanović
23.Vladko Lozić 1964.
24.Egon Šenbaum
25.Ante Roca
26. Ivan Medar
27. Boris Štimac
28. Drago Rendulić 1965
29. Stojan Dimitrijević
30. Ivo Pedišić
31.Jozo Ćetković 1968.
32.Zvonimir Dumančić 1969.
33.Đuro Slako
34.Nino Vranić
35.Vilko Zuber
36.dr. Ivo Broz (počasno)
37.Josip Sudar
38.Tvrtko Lešić
39.Ivica Hečimović
40.Mladen Juričić 1971.
41.Mitja Koman
42.Ivan Oršić
43.Josip Vranić
44.Stjepan Vrbanović (počasno) 1972.
45.Srećko Božičević
46.Idriz Bušatlič Čiko (počasno)
47. Ivica Magyar
48.Dinko Vranković
49.Zlata Laura Mizner 1974.

50.Stjepan Car 1977.
51.Zlatko Mašek
52.Stanko Vrtovec
53.Petar Dabac 1979.
54.Vladimir Jakolić
55. Ladislav Petrović .
56. Branko Jendrašić 1980.
57. Jasenka O. Jendrašić
58. Dražen Pomykalo
59. Branko Marinkov 1981.
60. Rudolf Siber 1983.
61.Ivan Posavec 1984.
62. Boris Golub 1985.
63. Mario Lenković
64.Zdenko Kuzmić 1986.
65.Vladimir Vučinović
66.Predrag Bosnar 1987.
67.Darko Gereš
68.Zvonimir Atletić 1988.
69.Srećko Jelenčić
70.Amir Šepić
71.Igor Gabrijelić 1989.
72.Tomica Kociper
73.Luka Mjeda
74.Zoran Osrečak 1991.
75.Zlatan Juras 1992.
76.Krešimir Mehičić
77.Zdravko Čuljak
78.Lana Kindy 1993.
79.Dubravka I. Juras
80.Jelena Šepat Pildek
81.Zoran Pavlović
82.Erik Šmider 1994.
83.Elizabet Tarnovski 1996.
84.Snježana Požar 1998.
85.Danijela Lušin
86.Višnja Ziegelmeyer 1999.
87.Milisav Vesović
88.Velizar Vesović
89.Darko Vukov Colić 2001
90.Vinko Šebrek 2008.
91. Hrvoje Mahović 2021.

Napomena: u 2021. odlukom Upravnog odbora odustalo se od tradicionalne značke i dizajnirana Nova, dodijeljena prvi puta Hrvoju Mahoviću.

Prilog 13.

Predsjednici i tajnici Fotokluba Zagreb

Godina	Predsjednik	Tajnik I.	Tajnik II.
1932.	Ljudevit Šplajt	Franjo Ernst	Marijan Szabo
1933./35.	Maksimilijan Paspa	August Frajtić	Marijan Szabo
1936./37.	Vladimir Guteša	August Frajtić	Marijan Szabo
1938./39.	Slavko Mašek	August Frajtić	Marijan Szabo
1940./41.	Zlatko Spies	August Frajtić	Marijan Szabo
1942./44.	August Frajtić		
1945./46.	Bogdan Stupar	Ivan Miklaužić	Slavko Kolar
1947./48.	Miroje Vučelić	Josip Barić	Ružica Franjković
1949.	Slaven Smodlaka	Zlatko Horvatec	
1950.	Blaž Kiternaž	Mario Legac	
1951./52.	Blaž Kiternaž	Radovan Plivelić	
1953.	Stojan Desnica	Radovan Plivelić	
1954.	Rihard Munk	Oto Hohnjec	
1955.	Rihard Munk	Branko Jerneić	
1956.	Rihard Munk	Jure Mažuran	
1957.	Jure Mažuran	Branko Jerneić	
1958.	Đuro Griesbach	Jure Mažuran	
1959.	Marijan Szabo	Josip Benković	
1960.	Oto Hohnjec	Andrija Orlić	
1961./63.	Andrija Orlić	Berislav Horvat	
1964.	Jure Mažuran	Branko Jerneić	
1965./66.	Đuro Slako	Mitja Koman	
1967./68.	Andrija Orlić	Vladko Lozić	
1969./70.	Đuro Greisbach	Vladko Lozić	
1971./72.	Đuro Griesbach	Vladko Lozić	
1973./74.	Đuro Griesbach	Vladko Lozić	
1975./76.	Đuro Griesbach	Vladko Lozić	
1977./78.	Jure Mažuran	Vladko Lozić	
1979./80.	Mitja Koman	Vladko Lozić	
1981./82.	Branko Marinkov	Vladko Lozić	
1983./84.	Branko Marinkov	Predrag Bosnar	Jelena Šepat
1985./86.	Ivica Magyar	Predrag Bosnar	
1987./88.	Jure Mažuran	Predrag Bosnar	
1989./90.	Josip Vranić	Predrag Bosnar	

1991./94.	Josip Vranić	Predrag Bosnar	
1995./96.	Josip Vranić	Branka Sljepčević	
1997.	Josip Vranić	Branka Sljepčević	Vladko Lozić
1998.	Vinko Šebrek	Vladko Lozić	Branimir Butković
1999.	Vinko Šebrek	Branimir Butković	Vladko Lozić
2000.	Vinko Šebrek	Vladko Lozić	
2001.	Vinko Šebrek	Vladko Lozić	
2002./05.	Vinko Šebrek	Vladko Lozić	
2006./09.	Vinko Šebrek	Vladko Lozić	
2010./13.	Damir Tiljak	Vladko Lozić	
2014/15.	Damir Tiljak	Vladko Lozić	
2015./18.	Hrvoje Mahović	Vera Jurić	
2019./22.	Hrvoje Mahović	Neda Rački	

Prilog 14.

Izvod iz Ukaza o odlikovanju:

Ukazom Predsjednika Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, broj 167 od 1. 11. 1968. godine, povodom 75 godina rada, a za naročite uspjehe postignute na širenju i razvijanju Foto-amaterskog pokreta među našim narodima

o d l i k u j e s e

ORDENOM ZASLUGA ZA NAROD
SA SREBRNIM ZRACIMA

FOTO-KLUB ZAGREB

1968. godina

Prilog 15.

U povodu obilježavanja godišnjice povijesnog značenja odluka zasjedanja ZAVNOH-a, na temelju Zakona o dodjeli povelje i plakete Odbor za dodjelu povelje i plakete Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske

d o d j e l j u j e

FOTO-KLUBU ZAGREB

PLAKETU

zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske
za
1987. godinu

kao najviše društveno priznanje Socijalističke Republike Hrvatske. Vaše sveukupno djelo trajna je vrijednost i poticaj borbi radničke klase i svih socijalističkih patriotskih snaga društva sa Savezom komunista na čelu za daljnji razvoj socijalističkih samoupravnih odnosa i napretka Socijalističke RepublikeHrvatske i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Odbor za dodjelu povelje i plakete
Zemaljskog antifašističkog vijeća
narodnog oslobođenja Hrvatske.

1987. godina

Prilog 16.

Izložba ZAGREB

Godina	(mali Zagreb salon)	Žiri
1965.	Bez kataloga	Žiri nepoznat
1966.	Izložba fotografije Zagreb	Juraj Baldani Tošo Dabac Branko Jerneić
1967.	III. izložba fotografije Zagreb	Vladko Lozić Andrija Orlić Nino Vranić
1969.	IV. izložba fotografije Zagreb	Oktavijan Miletić Boro Pavlović Oto Reisinger Juraj Baldani Stojan Dimitrijević Mladen Juričić
1971.	V. izložba fotografije Zagreb	Zvonimir Golob Ivo Maroević Milan Pavić Nino Vranić
1973.	VI. izložba fotografije Zagreb	Vladimir Solariček
1976.	VII. izložba fotografije Zagreb	Drago Lipić Mitja Koman Vladko Lozić
1978.	VIII. izložba fotografije Zagreb	Božo Kelemenić Mitja Koman Josip Vranić
1980.	IX. izložba fotografije Zagreb	Vanda Ladović Drago Lipić Ivan Posavec

1982.	X. izložba fotografije Zagreb	Ratko Bišćan Zdenko Kuzmić Nino Vranić
1984.	XI. izložba fotografije Zagreb	Zdenko Kuzmić Dražen Pomykalo Josip Vranić
1986.	XII. izložba fotografije Zagreb	Mitja Koman Mario Lenković Josip Vranić
1988.	Izložba fotografije Zagreb 88	Petar Dabac Markita Franulić Branka Hlevnjak
1990.	Izložba fotografije Zagreb 90	Saša Novković Mladen Pejaković Josip Vranić

Prilog 17.

Kronološki popis izložbi fotografije Foto Forum
(1974. – 1994.)

Redni broj	Godina	Mjesto	Zemlja
1.	1974.	Graz	Austrija
2.	1975.	Szombathely	Mađarska
3.	1976.	Zagreb	Hrvatska
4.	1977.	Graz	Austrija
5.	1978.	Pecs	Mađarska
6.	1979.	Koper	Slovenija
7.	1980.	Graz	Austrija
8.	1981.	Koper	Slovenija
9.	1982.	Volkermarkt	Austrija
10.	1983.	Szombathely	Mađarska
11.	1984.	Osijek	Hrvatska
12.	1985.	Pecs	Mađarska
13.	1986.	Graz	Austrija
14.	1987.	Piran	Slovenija
15.	1988.	Spilimbergo	Italija
16.	1989.	Spittal na Dravi	Austrija
17.	1990.	Pecs	Mađarska
18.	1991.	Rovinj	Hrvatska
19.	1993.	Seolo	Italija
20.	1994.	Deutschlandsberg	Austrija

Od ukupno 20 izložbi u Austriji je održano 7, u Hrvatskoj 3, u Italiji 2 i u Sloveniji 3 izložbe.

Prilog 18.

Abecedni popis sudionica izložbe Ženske sekcije Fotokluba Zagreb (1973. – 1988.)

Izložba se održavala u vremenu od 1973. pa do 1988. godine u kontinuitetu 16 godina. 1973. (01.), 1974. (02.), 1975. (03.), 1976. (04.), 1977. (05.), 1978. (06.), 1979. (07.),1980. (08.), 1981. (09.), 1982. (10.), 1983. (11.), 1984. (12.), 1985. (13.), 1986. (14.),1987. (15.), 1988. (16.).
(Brojevi u zagradama označavaju redni broj izložbe Ženske sekcije Fotokluba Zagreb na kojima su članice sudjelovale)

1.	Biserka Antunović-Miščuk	(11
2.	Nella Barišić	(2., 3., 12.
3.	Miranda Bodor	(14., 15.
4.	Nevenka Bogdanić	(12.
5.	Milica Borojević	(6., 8., 10., 11.
6.	Svjetlana Bracović	(16.
7.	Marija Braut	(1., 2., 4., 5., 7., 10., 12.
8.	Aleksandra Brkan	(11.
9.	Elizabeta Černe	(4.
10.	Jadranka Čižmić	(11.
11.	Ljerka Dekanić	(14.
12.	Nada Ditjo	(1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9.
13.	Mirela Dobrić	(15.
14.	Vedrana Ercegović	(11.
15.	Nevenka Ferić	(4.
16.	Ljerka Gereš	(11.
17.	Vlasta Grubišić	(15.
18.	Lidija Havidić	(16.
19.	Lana Kindy	(12., 13., 16.
20.	Vilena Krecl	(11.
21.	Vesna Kristić	(5.
22.	Milica Krunić	(11., 14.
23.	Vesna Kučenda	(8.
24.	Diana Lovrek	(11.
25.	Daniela Lušin	(2, 3., 4., 5., 6, 12.
26.	Anka Marasović	(4.
27.	Karmela Marasović	(4., 12.
28.	Milica Marinčić	(15.,16.
29.	Diana Mežnarić	(11.
30.	Ivanka Miletić	(3., 4., 5.
31.	Zlata Laura Mizner	(1., 12.
32.	Marija Morić	(11.
33.	Jasenka Odić - Jendrašić	(2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9, 10., 11, 12., 13., 14.
34.	Grozdana Ombla-Sikirić	(11.

35.	Nada Orel	(4., 5., 6., 7., 10., 11.
36.	Slavka Pavić	(1., 2, 3., 4, 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13, 14, 15, 16.
37.	Jadranka Pekić	(1., 2, 3., 4., 5., 6.
38.	Sanja Pilić	(6., 7., 8. 9.
39.	Jadranka Pilipić	(6.
40.	Marija Poša	(9., 11.
41.	Vesna Prica	(9., 11.
42.	Ivančica Privora	(1., 2., 3., 4.
43.	Suzana Reberšak	(8., 9., 12.
44.	Mirjana Rendulić	(12.
45.	Draginja Runtić	(8., 11.
46.	Tatjana Runtić	(8, 11.
47.	Višnja Serdar	(4, 5, 6, 7, 9, 10, 12.
48.	Irena Sinković	(15., 16.
49.	Slavica Subotić	(15., 16.
50.	Vesna Sulovsky	(12.
51.	Ljiljana Sundać	(4.
52.	Ksenija Suzović	(12.
53.	Jelena Šepat	(10., 11., 12., 13., 14., 15., 16.
54.	Vlasta Šinka	(1., 2.
55.	Erika Šmider	(3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 13., 14.
56.	Marija Tomasović	(5.
57.	Sofija Torbarina	(11.
58.	Zlata Vucelić	(1., 3., 4., 5., 7., 8., 10.
59.	Nevenka Vujić	(8., 9., 10., 11.
60.	Snježana Vuković	(15.

Prilog 19.

Abecedni popis sudionica obnovljene izložbe Ženske sekcije Fotokluba Zagreb (1996. – 2022.)

Izložba je obnovljena, sedamnaesta po redu, godine 1996. (17.). Nastavljena je dalje 2003. (18.) godine, kao bienalna priredba, 2005. (19.), 2007. (20.). Dalje se održava svake godine: 2008. (21.), 2009. (22.), 2010. (23.), 2011. (24.), 2012. (25. - jubilarna), 2013. (26.), 2014. (27.), 2015. (28.), 2016. (29.), 2017. (30.), 2018. (31.) 2019. (32.), 2020 (33), 2021.(34.) i 2022.(35.) (Brojevi u zagradama označavaju redni broj izložbe *Ženske sekcije* Fotokluba Zagreb na kojima su članice sudjelovale).

1.	Josipa-Lovorka Andreić	(31.,
2.	Vlatka Antončić	(28.,
3.	Ljubica Babac	(20., 21., 22., 23., 24., 25., 28., 29., 30., 31., 32. 34.,
4.	Ines Baksa	(22.,
5.	Sanja Baljkas	(23., 24., 25., 27., 28., 33.,
6.	Tamara Banek	(22.,
7.	Ariana Barišić	(20., 21.,
8.	Doris Barić	(32., 33. 34.,
9.	Janja Benić	(32., 34.,
10.	Martina Bezuh	(33.,
11.	Nada Bezić	(21., 22., 23., 24.,
12.	Marijana Bilić	(20.
13.	Bea Bitunjac	(25.,
14.	Sabina Blažić	(32., 34.,
15.	Marija Buljeta	(27.,
16.	Mirjana Spajić Buturac	(32., 34.,
17.	Martina Spajić Buturac	(33.,
18.	Martina Vidas Butorac	(28.,
19.	Lea Bogović	(24., 25.,
20.	Suzana Bosančić	(20.,
21.	Nena Brkić	(20., 21., 22., 23.,
22.	Vlatka Bukovac	(30., 31. 32.
23.	Snježana Buneta	(20.,
24.	Valentina Bunić	(22., 23., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31. 32., 34.,
25.	Lucija Bušić	(20.,
26.	Ivana Cesarec	(25.,
27.	Ana Cofek	(24.,, 33.,
28.	Mary Crnković (Pilaš)	(30., 32., 34.,
29.	Helena Cuculić	(22., 24., 29.,
30.	Karmen Čičko	(22.,
31.	Dijana Čuturić	(26.,
32.	Marina Damjan	(21.,
33.	Mirjana Tomašević Dančevi	(24., 26.,
34.	Nataša Debogović	(22.,

35.	Maja Dolenec	(20., 21., 24.,
36.	Julija Domac	(21., 22., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33. 34.,
37.	Ivana Dragozet	(22.,
38.	Valerija Dujmović	(24., 30., 31. 31. 32., 33.
39.	Zvjezdana Đogić	(24.,25., 27., 28.,
40.	Vesna Đukić	(25., 26., 27., 28., 29., 30., 32.,
41.	Anamarija Frlan	(21., 24.,
42.	Ines Lojna Funtak	(22., 23., 24.,
43.	Silvija Bukovac Gašević	(20 ?.,
44.	Zlata Gašljević	(22., 27., 30.,
45.	Ivanka Gavran	(32., 34.,
46.	Irena Gellini	(24.,
47.	Blanka Gender	(27.,
48.	Tamara Gkikas	(30.,
49.	Vlatka Glasnović	(20.,
50.	Sanja Glušić	(27.,
51.	Maja Golac	(28., 29., 30.,
52.	Alemka Goleš	(30., 31. 32., 33. 34.,
53.	Petra Gospodnetić	(22.,
54.	Marina Hapač	(22.,
55.	Maja Hrnjak	(24.,
56.	Sandra Huter	(20.,
57.	Ružica Jakimovski	(20.,
58.	Sanja Jakupec	(20.,
59.	Maja Jokić	(22., 24.,
60.	Marina Jončić	(24., 25.,
61.	Sanja Jurić	(20., 21., 23.,
62.	Vera Jurić	(20., 21., 22., 23., 25., 26., 27., 28., 30., 31. 32., 34.,
63.	Ana Jurišić	(22.,
64.	Senka Jurković Gros	(20., 21., 23., 24., 25., 26., 28., 30., 31. 32., 34.,
65.	Blaženka Kadija	(32., 33. 343.,
66.	Marija Karapandža	(22., 23., 24.,
67.	Nataša Kašinec	(27., 28., 31.
68.	Nataša Kauzlarić	(20., 21.,
69.	Zrinka Kitonić	(25.,
70.	Lucija Klanac	(32., 34.,
71.	Katica Pecigoš Kljuković	(34.,
72.	Ana Kogen Kiršner	(22.,
73.	Petra Kontušić	(22.,
74.	Biljana Knebl	(21., 23., 24., 26., 28., 29., 30., 31. 32., 33., 34.,
75.	Dunja Kolar	(34.,
76.	Lorena Žufić Kocakov	(23.,
77.	Đurđica Kocijančić	(20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 32., 34.,
78.	Dunja Kolar	(33.,
79.	Marija Koprtla	(20.,
80.	Iva Korenčić	(23., 24.,
81.	Silvija Kovačević	(25.,
82.	Marijana Kraljić	(20.,
83.	Vlasta Kulier	(23., 25.,
84.	Iva Lednicki	(24.,

85.	Zrinka Lovrić	(26., 27., 29., 30., 32., 33., 34.,
86.	Inga Lozić	(24.,
87.	Katja Lucić	(34.,
88.	Danijela Lušin	(20.,
89.	Nataša Ljubojević	(27., 28.,
90.	Maja Mačković	(22.,
91.	Martina Majstorović	(33.,
92.	Višnja Makek	(26., 28., 29., 30., 32., 33., 34.,
93.	Maša Malčević Pećnik	(20.,
94.	Katica Malenica	(22.,
95.	Anita Mamuza	(22.,
96.	Iskra Mandarić	(26.,
97.	Sonja Manestar	(24.,
98.	Dorotea Maretić	(32., 34.,
99.	Elif Valerya Martinec	33.,
100.	Kristina Matijaš	(32., 33., 34.,
101.	Tae Matijević	(33.,
102.	Irena Matošević	(20., 21.,
103.	Eva Medved	(31.,
104.	Nera Meštrović	(21., 28.,
105.	Mirjana Mihalec	(27.,
106.	Ivanka Miletić	(21., 22., 23., 24., 26., 27., 28.,
107.	Marija Mirak	(30., 31. 32.,
108.	Nika Mokos	(28., 29.,
109.	Iris Munivrana	(24.,
110.	Dijana Nazor	(20., 21., 22., 23., 24., 25.,
111.	Marija Hohoš Novaković	(26., 29., 30.,
112.	Ivana Palešćak	(30., 31. 32., 33., 34.,
113.	Tamara Paraker Kecman	(20.,
114.	Anamarija Partl	(21., 22., 23.,
115.	Maja Pasarić	20., 21.,
116.	Marina Paulenka	(22., 23.,
117.	Slavka Pavić	(20., 21., 23., 24., 26., 27., 28., 30.,32., 33., 34.,
118.	Antonija Pedišić	(21., 22.,
119.	Marijana Perinić	(20.,
120.	Đurđa Petrišić	(33., 34.,
121.	Lina Petrović	(30., 31., 32.,
122.	Mary Crnković Pilaš	(31., 32., 33., 34.,
123.	Jelena Pildek	22., 23., 24.,
124.	Sanja Pilić	(21., 22., 23., 24., 26.,
125.	Ivana Planinić	(30., 31. 32.,
126.	Vesna Pleše	(20.,
127.	Mirjana Porupski	(20., 29., 30., 31. 32.,
128.	Narcisa Potežica	(28., 29., 32.,33.,
129.	Staša Popadić	(23.,
130.	Snježana Požar	(21., 22., 23., 26., 28., 29., 30., 32.,
131.	Gordana Purić	(22.,
132.	Neda Rački	(23., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32. 33.,
133.	Mia Rajković	(24.,
134.	Sanja Rajković	(34.,

135.	Zrinka Ratković	(23.,
136.	Sunčica Remenar	(24., 27.,
137.	Ivona Rož	(22.,
138.	Katarina Sabadoš	(26.,
139.	Gordana Santini Radoš	(32.,
140.	Ljiljana Rubčić	(33.,
141.	Sinja Gerić Sattler	(30., 31., 32. 34.,
142.	Edita Sentić	(27., 28.,
143.	Irena Sinković	(21., 22., 24.,
144.	Maja Sokolean	(22.,
145.	Diana Sokolić	(25.,
146.	Tena Srdelić	(28., 29.,
147.	Danijela Stefanac	(31.,
148.	Karmen Stošić	(24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 34.,
149.	Sanja Suman	(27., 28.,
150.	Ana Šesto	(21., 24., 25., 26., 27., 29.,
151.	Darija Šesto	(24.,25., 26., 27., 28., 29., 30., 31.
152.	Darija Nonveiller Šesto	32., 33., 34.,
153.	Erika Šmider	(26.,
154.	Ivana Šmit	(23.,
155.	Tihana Šmitran	(25.,
156.	Ksenija Španec	(20., 21., 25., 26., 29.,
157.	Vesna Špoljar	(21., 23., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 32.,33., 34.,
158.	Eugenija Špralja	(20., 21., 24., 25.,
159.	Iva Šika Banini Šprem	(25., 26.,
160.	Vlasta Štalekar	(31., 32.,33.,
161.	Danijela Štefanac	(32.,
162.	Sandra Tičarić	(33.,
163.	Karla Tomasković	(33.,
164.	Timna Tomiša	(24.,
165.	Sandra Tomljenović	(24.,
166.	Davorka Trbojević	(32.,33., 34.,
167.	Darija Tripalo	(25.,
168.	Sandra Truntić	(27., 28., 29., 30., 31. 32., 34.,
169.	Gordana Uroić	(33., 34.,
170.	Julijana Vidović	(21.,
171.	Nada Vlahov	(29., 30., 31.
172.	Nevenka Vujčić	(31. 32.,
173.	Vesna Zednik	(31., 32.,
174.	Lela Zegnal	(26., 29.,
175.	Višnja Ziegelmeyer	(21.,
176.	Milena Alabada Zovko	(24.,
177.	Hana Žunić	(33.,
178.	Sonja Županović	(25., 26., 27., 28., 30., 31. 32., 34.,
179.	Marijana Žvan	(23., 26.,

Statistika: Od ukupno 179 sudionice izložbi, 83 sudionica samo jedanput (46 %) a 84 sudionica dva puta i više (54 %) što ukazuje da su blizu 50 % tek prolazne sudionice.

Prilog 20.

Zagrebačka zajednica tehničke kulture

Nagrada

dr.Oton Kučera

za

udruge u tehničkoj kulturi

FOTOKLUBU ZAGREB

za

osobite zasluge u promicanju tehničke kulture

Zagreb, 2002.

Prilog 21

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
Državna nagrada tehničke kulture
Faust Vrančić

Fotoklubu Zagreb

za
godinu 2007.

u povodu 115. obljetnice Kluba
za iznimno izložbeno, edukativno, istraživačko
i povijesno arhivsko djelovanje i značajne
rezultate postignute u fotografskoj djelatnosti
u Republici Hrvatskoj i u svijetu.

Zagreb, 2008.

Prilog 22.

Predsjednik Republike Hrvatske

Povelja Republike Hrvatske

Fotoklubu Zagreb

u

godini 2010.

povodom 100 godina održavanja Zagreb salona
međunarodne izložbe fotografije

Zagreb, 2010.

Prilog 23.

Popis značajnijih izlagača Fotokluba Zagreb

Dvadeseto stoljeće

Godine 1900-e

Tridesete godine

1. Vlado Cizelj
2. Tošo Dabac
3. Milan Fizi
4. Rikard Fuchs
5. August Frajtić
6. Milan Freund
7. Mladen Grčević
8. Gudelj Milivoj
8. Vladimir Guteša
9. Ignjat Habermüller
10. Vladimir Horvat
11. Janeković Đuka
12. dr. Branko Kojić
13. Branko Luš
14. dr.Mašek Slavko
15 Ivan Medar
16. Mario Medeoti
17. Milutin Mudrinić
18. Paušić Drago
19. Ernst Singer
20. Georgij-Žorž Skrygin
21. Spies Zlatko
22. Albert Starzyk
23. Marijan Szabo
24. Oskar Schnur
25. Ljubo Vidmajer
26. Ivo Vlašić

Četrdesete (rane) godine

1. Oto Hohnjec
2. Milan Pavić
3. Zlatko Zrnec

Četrdesete (kasne) godine

1. Mirko Bendiš
2. A. Fuis
3. Đuro Griesbach
4. Marijan Hefer
5. Milivoj Hrnčić
6. Vlado Jakobović
7. Branko Jerneić
8. Gunther Ledić
9. Drago Rendulić
10. Antun Roca
11. Marijan Roth
12. Ivan Solomun
13. Vladimir Susić
14. Vladimir Svetlični
15. Erih Karlo Šmid
16. Zlatko Šurjak
17. Milan Zorec

Pedesete (rane) godine

1. Ladislav Benko
2. Dragutin Fistrić
3. Aleksandar Kukec
4. Zlata Laura Mizner
5. Rihard Munk
6. Miloš Oreščanin
7. Andrija Orlić
8. Slavka Pavić
9. Ivica Tišler
10. Vilko Zuber

Pedesete (kasne) godine

1. Jozo Ćetković
2. Stojan Dimitrijević
3. Zvonimir Dumančić
4. Branko Gavrin
5. Zvonko Jovanović
6. Vladko Lozić
7. Ivan Lutz
8. Fred Marinov
9. Ivo Pedišić
10. Mladen Popović
11. Branko Ritossa
12. Dragutin Skobe
13. Đuro Slako
14. Vladimir Solariček
15. Georg Srkulj
16. Dinko Vranković
17. Ivan Vrbanić

Šezdesete (rane) godine

1. Milan Butković
2. Ivica Hečimović
3- Mladen Juričić
4. Mitja Koman
5. Ivica Magyar
6. Nino Marcutti
7. Ivan Oršić
8. Tihomir Pinter
9. Snježana Požar
10. Erika Šmider
11. Josip Vranić
12. Nino Vranić
13. Josip Vukadinović
14. Zvonimir Zagoda

Šezdesete (kasne) godine

1. Srećko Božičević

2. Zvonimir Golob
3. Vladimir Jakolić
4. Tomislav Kovačić
5. Božo Marjančić
6. Mario Slaven (Marijan Jošt)
7. Antun Šakić
8. Krešimir Tadić
9. Slobodan Tadić
10. Stanko Vrtovec

Sedamdesete (rane) godine

1. Zvonimir Atletić
2. Nella Barišić
3. Miljenko Bernfest
4. Mladen Bukvić
5. Darko Čuruvija
6. Petar Dabac
7. Nada Ditjo
8. Danilo Dučak
9. Boris Golub
10. Ljubomir Gradišar
11. Ninko Grčić
12. Maks Horvat
13. Vladimir Hlady
14. Branko Jendrašić
15. Jasenka Odić-Jendrašić
16. Mario Lenković
17. Danijela Lušin
18. Dorijan Marjanović
19. Luka Mjeda
20. Enes Midžić
21. Ladislav Petrović
22. Dražen Pomykalo
23. Ivančica Privora
24. Ivan Posavec
25. Dragan Rogulj
26. Branimir Sterle
27. Vlasta Šinka
28. Velimir Šipoš
29. Ljubomir Škrinjar
30. Rajko Šobat
31. Darko Šorak
32. Robert Valai
33. Milisav Vesović
34. Velizar Vesović
35. Zlata Vucelić

Sedamdesete (kasne) godine

1. Predrag Bosnar
2. Božidar Deduš
3. Feđa Fatičić
4. Igor Gabrijelić
5. Darko Gereš
6. Branko Marinkov
7. Sanja Pilić
8. Jadranka Pilipović
9. Vladimir Vučinović
10. Darko Vukov Colić
11. Dubravko Zeljak

Osamdesete (rane) godine

1. Damir Brnjas
2. Stjepan Car
3. Željko Hlebec
4. Srećko Jelenčić
5. Lana Kindy
6. Marjan Kučan

7. Tomica Marmelić
8. Nino Semialjac
9. Željko Šoletić
10. Jelena Šepat
11. Miroslav Tišler

Osamdesete (kasne) godine

1. Lidija Havidić
2. Tomislav Marić
3. Milica Marinčić
4. Vladimir Šimunić

Devedesete godine (rane)

U ranim devedesetim godinama, obzirom na ratne uvjete nije bilo organizirane izlagačke djelatnosti.

Devedesete godine (kasne)

1. Stanko Abadžić
2. Nataša Biščan
3. Tomislav Brandt
4. Nena Brkić
4. Branimir Butković
5. Vjenceslav Buzov
6. Ivona Denk
7. Tomislav Dolenec
8. Borko Fruhwirt
9. Ljubo Gamulin
10. Božidar Grigić
11. Boris Hnatjuk
12. Goran Husinec
13. Dubravka Ivančić Juras
14. Aleksandar Ivir
15. Goran Jazvo
16. Milan Krmpotić
17. Tješimir Marić
18. Željko Martinac
19. Vladimir Novak
20. Goran Pipo Pavelić
21. Željko Pedišić
22. Snježana Požar
23. MarinkoResli
24. Miron Resli
25. Ivan Slipčević
26. Vinko Šebrek
27. Darko Šebrek
28. Stjepan Špičko
29. Nenad Velikonja
30. Borna Vilić
31. Goran Vranić
32. Ivan Zupan

Dvadeset i prvo stoljeće

Ovdje moram napomenuti da pod izlagačima 21. stoljeća ne podrazumjevam samo novu generaciju, koja se pojavila u Klubu u tom stoljeću. Tu ubrajamo i manju grupu izlagača iz prethodnog stoljeća, koja se je nakon Domovinskog rata opet uključila u aktivnu izložbenu djelatnost, dajući svojim primjerom stimulans i poticaj novoj generaciji za uključuvanje u izložbenu djelatnost, kada je to bilo iznimno važno. Moram pri tome pojasniti jedan privid u pogledu broja „značajnih izlagača“ udvadeset prvom stoljeću u odnosu na prethodno stoljeće. Analiziramo li popis tih izlagača iz prethodnog stoljeća vidljivo je da se njihov optimalni broj kretao do 35. Neka nas veliki broj ovdje navedenih recentnih izlagača ne odvede u

pogrešnom smjeru. Radi se uglavnom o autorima koji su na brojnim klupskim izložbama Fotokluba Zagreb osvajali po više puta nagrade. Ovdje ih navodim kako bi im dao poticaj za njihovo daljnje sudjelovanje na međunarodnim izložbama. Na žalost broj fotografskih izložbi kod nas jako je mali pa manjka odgovarajući prelaz od klupskih na međunarodne. Pravi međunarodno afirmirani autori navedeni su u tabeli 29. „Dobitnici počasnih zvanja FIAP-a.“ (Vidi Prilog 29.)

Godine 2000-e

1. Stanko Abadžić
2. Ljubica Babac
3. Sanja Baljkas
4. Arijana Barišić
5. Anita Dragčević Beus
6. Tomislav Beus
7. Nada Bezić
8. Davor Bolant
9. Ines Brnčić
10. Valentina Bunić
11. Ivana Cesarec
12. Helena Cuculić
13. Davor Curić
14. Janko Cvitaš
15. Ivona Denk
16. Maja Dolenec
17. Julija Domac
18. Valerija Dujmović
19. Anamarija Frlan
20. Silvija Bukovac Gašević
21. Zlata Gašljević
22. Bruno Gjopar
23. Renato Glogovčan
24. Čedomil Gros
25. Senka Jurković Gros
26. Tomislav Hajek
27. Boris Hnatjuk
28. Denis Humić
29. Sandra Hutter
30. Igor Ivanović
31. Maja Jokić
32. Željko Jovanović
33. Sanja Jurić
34. Vera Jurić
35. Božidar Jušić
36. Ognjen Karabegović
37. Božidar Kasal
38. Biljana Knebl
39. Đurđica Kocijančić
40. Marijana Kraljić
41. Željko Krčadinac
42. Krunoslav Lisac
43. Danijel Lovrić
44. Jurana Linarić Mihalić
45. Šime Lugarov
46. Tan Anton Lumezi
47. Maša Malčević(Pećnik)
48. Tihomir Marelj
49. Hrvoje Mahović
50. Miljenko Marohnić
51. Miljenko Marotti
52. Ivanka Miletić
53. Irena Matošević
54. Ana Mrazek
55. Dijana Nazor
56. Arijana Noršić
57. Marija Hohoš Novaković
58. Željko Novaković
59. Mišo Obranović
60. Maja Pasarić
61. Matija Pavić
62. Vladimir Pavlić
63. Vesna Pleše
64. Renato Pejković
65. Damir Pildek
66. Mirjana Porupski
67. Nenad Predovan
68. Neda Rački
69. Zvonko Radičanin
70. Slavko Radman
72. Goran Rapajić
73. Zvonimir Rendeli
74. Željko Šebić
75. Ana Šesto
76. Vladimir Šimunić
77. Tihana Šmitran
78. Ksenija Španec
79. Vesna Špoljar
80. Stjepan Špičko
81. Eugenija Špralja
82. Damir Tiljak
83. Sandra Truntić

84. Sandro Trbojević
85. Josip Ušaj
86. Dragan Vlaisavljević
87. Davorin Vujčić
88. Gadaf Zulbeari

Desete godine

1. Lea Bogović
2. Đorđe Bojanić
3. Dren Butković
4. Paolo Canosa
5. Zvjezdana Đogić
6. Marko Đukić
7. Vesna Đukić
8. Zvjezdana Flanjak Perhoč
9. Bruno Gjopar
10. Marija Hohoš Novaković
11. Janko Ivaniš
12. Radoja Ivičić
13. Maja Jokić
14. Zoran Jelača
15. Iva Korenčić
16. Blaženka Kadija
17. Miroslav Kadija
18. Lorena Žufić Kocakov
19. Zoran Kolarić
20. Damir Kušen
21. Danijel Lovrić
22. Višnja Makek
23. Sonja Manestar
24. Nenad Martić
25. Marko Martinović
26. Isabella Mauro
27. Marija Mirak
28. Ana Mrazek
29. Zoran Kulušić Neral
30. Ivana Paleščak
31. Ivana Planinić
32. Željko Plašč
33. Krešimir Pletikosa
34. Rikardo Perhoč
35. Mary Crnović Pilaš
36. Neda Rački
37. Zvonko Radičanin
38. Slavko Radman
39. Zvonimir Rendeli
40. Karmen Stošić
41. Diana Sokolić
42. Tihana Šmitran
43. Iva Šika Banini Šprem
44. Dražen Tirić
45. Sandra Tomljenović
46. Nikola Šerventić
47. Darija Šesto
48. Tomislav Šmider
49. Tihana Šmitran
50. Vesna Špoljar
51. Vlasta Štalekar
52. Sandra Štimac
53. Izidor Tačković
54. Dražen Tirić
55. Pavao Toth
56. Davorka Trbojević
57 . Petar Tudja
58. Tvrtko Ujević
59. Vlahović Mladen
60 . Goran Žegarac
61. Tomislav Žmara

Prilog 24.

Premda se je u okvirima bivše države Jugoslavije nalazilo šest federalnih republika, njihovi fotografi imali su specifičan stil proizišao iz različitih nacionalnih obilježja naroda tih republika. Radi toga ih nikada nismo smatrali jedinstvenim fotografima jedne zemlje, pa smo ih kao takove i doživljavali i pozivali da izlažu svoje fotografije u Galeriji fotografije Fotokluba Zagreb, a što je iz tih izložbi jasno proizilazilo.
Raspad "jedinstvene" jugoslavenske zajednice početkom 90-ih godina prošlog stoljeća samo je potvrda onoga što je u fotografskom smislu prije raspada bilo vidljivo.
Radi toga je Fotoklub Zagreb već tada te autore, u fotografskom izričaju, doživljavao kao autore iz zemalja našega okruženja.
Nastavno se daje cjeloviti popis izložbi u Galeriji fotografije Fotokluba Zagreb od njihova sustavnog praćenja od godine 1980. do danas.

Popis samostalnih i grupnih izložbi fotografije, koje su od godine 1980. nadalje održane u izložbenom salonu Fotokluba Zagreb

	Ime i prezime	Mjesto	Voditelj Galerije
	Godina 1980.		
1.	Stojan Kerbler	Ptuj	Ivan Posavec
2.	Voja Marinković	Beograd	
	Godina 1981.		
1.	Dragan Pešić	Beograd	Voditelj Galerije
2.	Branimir Karanović	Beograd	Ivan Posavec
3.	Milan Aleksić	Beogra	
4.	Tibor Varga-Somogyi	Novi Sad	
5.	Đuro Griesbach	Zagreb	
	Godina 1982.		
1.	Kemal Hadžić Sarajevo		Voditelj Galerije
2.	Alenka Vidrgar	Ljubljana	Vladimir Vučinović
3.	Darko Vukov Colić	Zagreb	
4.	Darko Gereš	Zagreb	
5.	Marin Topić	Osijek	
6.	Boris Golub	Zagreb	
7.	Branko Jendrašić	Zagreb	
8.	Igor Gabrijelić	Zagreb	
9.	Drago Bole	Ljubljana	
10.	Vladimir Vučinović	Zagreb	
11.	Ernst Koschuh	Graz	
12.	Ante Brkan	Zadar	
13.	Mitja Koman	Zagreb	
14.	Branko Marinkov	Zagreb	
15.	Miroslav Krecl	Zagreb	

Godina 1983.

1.	Zoran Milošević	Čačak	Voditelj Galerije
2.	Ante Škrobonja	Rijeka	VladimirVučinović
3.	Grupa autora IFSAK	Istanbul	
4.	Jože Kološa Kološ	Koper	
5.	Boris Golub	Zagreb	
6.	Geza Lennert	Novi Sad	
7.	Aleksandar Cvetinovski	Skoplje	
8.	Laszlo Dorman	Novi Sad	
9.	Grupa autora AAFR	Temišvar	
10.	Grupa autora	Schaffhausen	
11.	Neven Hrestak	Zagreb	
12.	Mario Lenković	Zagreb	

Godina 1984.

1.	Zoran Makarović	Osijek	Voditelji Galerije
2.	Dragan Pešić	Beograd	Mitja Koman
3.	Lapić Dražen	Zagreb	Dražen Pomykalo
4.	Ernst Koschuh	Zagreb	Ivan Posavec
5.	Miljenko Perić	Zagreb	
6.	Jasmin Krpan	Zagreb	
7.	Marjan Kučan	Zagreb	
8.	Goran Tačevski	Zagreb	
9.	Nikola Tačevski	Zagreb	
10.	Lana Kindy	Zagreb	
11.	Zoran Low	Zagreb	
12.	Manfred Lach	Graz	
13.	Željko Šoletić	Dubrovnik	
14.	Dean Dizdar	Beograd	
15.	Velizar Vesović	Zagreb	
16.	Vladimir Jakolić	Zagreb	
17.	Anđelo Božac	Pula	
18.	Slobodan Štetić	Beograd	
19.	Luise Koschuch	Graz	

Godina 1985.

1.	Mirko Prišlin	Zagreb	Voditelj Galerije
2.	Andrija Orlić	Zagreb	Vladimir Vučinović
3.	Grupa autorica FKZ (*13. izložba Ženske sekcije*)	Zagreb	
4.	Ivan Medar	Zagreb	
5.	Michael Heimerl	Kapfenberg	
6.	Darko Bavoljak	Zagreb	
7.	Velimir Šipoš	Zagreb	
8.	Zvonimir Atletić	Zagreb	
9.	Rajko Šobat	Zagreb	
10.	Duško Jurčić	Zagreb	

Godina 1986.

1,	Mišo Ševelj	Dubrovnik	Voditelj Galerije
2.	Marc Strizic	Wallan, Australija	tajnik kluba
3.	Zoran Ilić	Vinkovci	Predrag Bosnar

	Radoje Đukić	Beograd	
5.	Ante Roca	Zagreb	
6.	Grupa autorica FKZ (*14. izložba Ženske sekcije*)		

Godina 1987.

1.	Grupa autorica FKZ (*15. izložba Ženske sekcije*)	Zagreb	Voditelj Galerije tajnik kluba
2.	Godišnja izložba članova FKZ	Zagreb	Predrag Bosnar
3.	Izložba članova FKZ pod nazivom Jesen u Mokricama	Zagreb	

Godina 1998.

1.	Grupa autorica FKZ Zagreb (*16. izložba Ženske sekcije*)		Voditelj Galerije tajnik kluba
2.	Vittorio Graziano	Catania	Predrag Bosnar
3.	Vlastja Simončić	Gorenja Vas	
4.	Zvonko Jovanović	Zagreb	
5.	*Izložba fotografije Zagreb 88* (grupa autora)	Zagreb	
6.	Grupa autora FKZ na temu *Univerzijada 87*	Zagreb	
7.	Godišnja izložba članova FKZ	Zagreb	
8.	Izložba nagrađenih radova članova FKZ	Zagreb	

Godina 1989.

1.	Grupa autora FKZ na temu Kosovo	Zagreb	Voditelji Galerije tajnik kluba
2.	Oskar Schnur (posmrtno)	Zagreb	Predrag Bosnar
3.	Franco Fontana	Italija	i
4.	Boris Bjelajac	Daruvar	Mirjana Šigir
5.	*Izložba fotografije Djeca* (od odbijenih radova sa *24. Zagreb salona*)	Zagreb	
6.	Petar Trinajstić	Rijeka	
7.	Izložba fotografije *Doba osnivača* uz 50. obljetnicu Hrvatskog fotosaveza		
8.	Aukcijska izložba fotografije u korist lige za borbu protiv raka		
9.	Godišnja izložba članova FKZ		

Godina 1990.

1.	Godišnja izložba članova FKZ	Zagreb	Voditelj Galerije
2.	Grupa autora iz FK Rijeka	Rijeka	tajnik kluba
3.	Grupa autora iz FK Osijek	Osijek	Predrag Bosnar
4.	Grupa autora iz FK Dynamic	Graz	
5.	Miljenko Marohnić	Rijeka	
6.	*Izložba fotografije Zagreb 90* (grupa autora)	Zagreb	

Godina 1991.

1.	Izložba radova umrlih članova FKZ (retrospektiva)	Zagreb	Voditelj Galerije tajnik kluba Predrag Bosnar
2.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* za 1990.		
	Slavka Pavić	Zagreb	
	Gojko Sikimić	Sarajevo	
3.	Lana Kindy	Zagreb	
4.	Ivan Posavec	Zagreb	
5.	Grupna izložba fotografije *Fashion and beauty*	Zagreb	
6.	Petar Dabac	Zagreb	

Godina 1992

l.	Grupna izložba fotografije *Tragovi rata*		Voditelj Galerije tajnik kluba Predrag Bosnar
2.	Nada Orel na temu *Vaša sjena za povjest*	Zagreb	
3.	Željko Gašparević	Novska	
4.	Izložba fotografije iz donacije dr. Alberta Starzyka:	Zagreb	
	August Frajtić		
	Albert Starzyk		
	Marijan Szabo		

Godina 1993.

1.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* za 1992.		Voditelj Galerije tajnik kluba Predrag Bosnar
	Virgilio Giuricin	Rovinj	
	Marin Topić	Osijek	
	Ivan Posavec	Zagreb	
	Stanko Vrtovec	Zagreb	
2.	Sanja Bachrach	Zagreb	
3.	Mario Krištofić	Zagreb	
4.	Đuro Griesbach	Zagreb	
5.	Grupna izložba fotografije *Fotosession ZV 93*	Zagreb	
6.	Ivica Sudnik	Samobor	
7.	Grupna izložba fotografije *Zagreb 93*		

Godina 1994.

1.	Grupna izložba fotografije in memoriam 24 autora, (izbor Jure Mažuran)		Voditelj Galerije tajnik kluba Predrag Bosnar
2.	Grupna izložbna fotografije *Photoworshop Brač 94*		

Godina 1995.

l.	Pavao Cajzek	Zagreb	Voditeljica Galerije tajnica kluba Branka Sljepčević
2.	Steve Gaunt	Australija	
3.	Šime Radovčić	Zagreb	
4.	Tošo Dabac	Zagreb	

5.	Nino Vranić	Zagreb	
6.	Goran Vranić	Zagreb	
7.	Zvonimir Tanocki	Vinkovci	
8.	Petar Dabac	Zagreb	
9.	Marin Topić	Osijek	

Godina 1996.

1.	Vladimir Vučinović	Zagreb	Voditeljica Galerije
2.	Srećko Božičević	Zagreb	tajnica kluba
3.	Boris Cvjetanović	Zagreb	Branka Sljepčević
4.	Grupna izložba fotografije (Škola primjenjene umjetnosti u Zagrebu)	Zagreb	
5.	August Frajtić	Zagreb	
6.	Mitja Koman	Zagreb	
7.	Grupa autorica FKZ - gospodinu Đuri Griesbachu na dar (*17. izložba Ženske sekcije*)	Zagreb	
8.	Nino Vranić	Zagreb	

Godina 1997.

1.	Luka Mjeda	Zagreb	Voditeljica Galerije
2.	Grupna izložba fotografije *Novi mediji*	Austrija	tajnica kluba Branka Sljepčević
3.	Grupna izložba fotografije	Austrija	
4.	Marija Braut	Zagreb	
5.	Zvonimir Atletić	Zagreb	
6.	Međunarodna izložba fotografije *Dani fotografije 97"*		
7.	Izložba fotografije *Fenomen zagrebačke škole fotografije*	FKZ	

Godina 1998.

1.	Zvonimir Dumančić	Zagreb	Voditeljica Galerije
2.	Bolto Ranilović	Koprivnica	Dubravka Osrečki
3.	Branko Jendrašić	Zagreb	Jakelić
4.	Jasenka Odić Jendrašić	Zagreb	
5.	Ivan Medar	Zagreb	
6.	Erika Šmider	Zagreb	
7.	Slavka Pavić	Zagreb	

Godina 1999.

1.	Grupna izložba fotografije *Živjela fotografija*	Zagreb	Voditeljica Galerije Dubravka Osrečki Jakelić
2.	Grupna izložba fotografije *Karneval u Venecij*"	Zagreb	
3.	Danijela Lušin	Zagreb	
4.	Božidar Grigić	Zagreb	
5.	Velizar Vesović	Zagreb	
6.	Studenti Sveučilišta iz Nottinghama	Engleska	

7.	Vladimir Vučinović	Zagreb	
8.	Grupna izložba mladih članova Foto kluba Zagreb	Zagreb	
9.	Oto Hohnjec posmrtno	Zagreb	

Godina 2000.

1.	Grupna izložba fotografije *Živjela fotografija*	Zagreb	Voditelj Galerije Zdenko Kuzmić
2.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* Branimira Jerneića i Miroslava Adama za godinu 1998.	Zagreb Osijek Zagreb	
3.	Andrija Orlić	Zagreb	
4.	Neville Smith	Nottingham (Engleska)	
5	Roger Beecroft	Nottingham (Engleska)	
6.	Marin Topić	Osijek	
7.	Božidar Grigić	Zagreb	
8.	Vinko Šebrek	Zagreb	
9.	Đuro Slako	Zagreb	
10.	Alja Rems	Maribor	
11.	Urban Golob	Ljubljana	
12.	Snježana Požar	Zagreb	

Godina 2001.

1.	Nenad Velikonja	Zagreb	Voditelj Galerije Zdenko Kuzmić
2.	Grupna izložba fotografije *Živjela fotografija*	Zagreb	
3.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* Vladimira Vučinovića Čarlija i Božice Radinović za godinu1999.	Zagreb Koprivnica	
4.	Đenko Ivanišević	Zagreb	
5.	Grupna izložba fotografije Fotokluba Maribor	Maribor	
6.	Grupna izložba fotografije *Zagreb i zagrepčani* članova Fotokluba Zagreb	Zagreb	
7.	Tereza Cetinić-Tale	Korčula	
8.	Stanko Abadžić	Krk	
9.	Grupna izložba fotografije polaznika ljetne škole fotografije	Korčula	
10.	Izložba fotografije *Kamen i bronza* Augusta Frajtića	Argentina	
11.	Grupna izložba fotografije L,ANAF iz Chietu-a	Italija	
12.	Grupna izložba fotografije CVU Batana	Rovinj	
13.	Vladimir Vučinović Čarli	Zagreb	
14.	Grupna izložba fotografije *Najfotografija 2001.*	Zagreb	

Godina 2002.

1.	Grupna izložba članova Fotokluba Dynamic	Graz	Voditelj Galerije Zdenko Kuzmić
2.	Grupna izložba fotografije *Živjela fotografija*	Zagreb	
3.	Izložba *In memorijam za Mitju Komana*	Zagreb	
4.	Izložba *In memorijam za Andriju Orlića*	Zagreb	
5.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* Aleksandra Kukeca i Alojza Orela za godinu 2000.	Zagreb Pula	
6.	Jurana Linarić	Zagreb	
7.	Jaka primorac	Zagreb	
8.	Damir Tiljak	Zagreb	
9.	Grupna izložba fotografije *Zagreb i zagrepčani*	Zagreb	
10.	Grupna izložba fotografije PD Željezničar	Zagreb	
11.	Vladko Lozić - retrospektiva	Zagreb	
12.	Bogo Čerin	Maribor	
13.	Grupna izložba fotografije *Najfotografija 2002*	Zagreb	

Godina 2003.

1.	Grupna izložba fotografije *Živjela fotografija*	Zagreb	Voditelj Galerije Zdenko Kuzmić
2.	Vladimir Vučinović čarli	Zagreb	
3.	Josip Ušaj	Zagreb	
4.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Daba"* Branka Jendrašića i Berislava Rubčića za godinu 2001.	Zagreb Bjelovar	
5.	Branko Koniček	Maribor	
6.	Međuklubska izložba *Zagreb 2003*	Hrvatska	
7.	Eberhard Mitsche	Villah (Austrija)	
8.	Jonathan Hatfull	Nottingham (Engleska)	
9.	Dominic Pote	Nottingham (Engleska)	
10-	Grupna izložba Fotokluba *Skupina 75*	Gorica (Slovenija)	
11.	Grupna izložba Fotoskupine TVN	Graz (Austrija)	
13.	Najka Mirković	Dubrovnik	
14.	Ante Jaša	Kukljica	
15.	Grupa autorica FKZ (*18.izložba Ženske sekcije*)	Zagreb	
16.	Grupna izložba FKZ *Najkolekcija 2003*	Zagreb	

17.	Krunoslav Lisac	Zagre	
18.	Grupna izložba FKZ *Najfotografija 2003*	Zagreb	

Godina 2004.

1.	Grupna izložba Melbourn Camera Club	Melbourn (Australija)	Voditelj Galerije Zdenko Kuzmić
2.	Grupna izložba FKZ *Živjela fotografija 2004*	Zagreb	
3.	Miljenko Marotti	Zagreb	
4.	Grupna izložba FKZ *Najuspješniji u 2003*.	Zagreb	
5.	Vladimir Groš	Veseli nad Moravu(Češka)	
6.	Grupna izložba *3 Koschuch*	Graz(Austrija)	
7.	Grupna izložba Fotokrug Željezno	Gradišće (Austrija)	
8.	Gere Fischer	Beč (Austrija)	
9.	Zoja Padovan	Zagreb)	
10.	Peter Paul Wiplinger	Beč(Austrija)	
11.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* Ive Pedišića i Miljenka Marohnića za godinu 2002.	Zagreb Rijeka	
12.	Filip Beusan	Zagreb	
13.	Stjepan Špičko	Zagreb	
14.	Grupna izložba FKZ *Najfotografija 2004*.	Zagreb	

Godina 2005.

1.	Stanko Abadžić	Krk	Voditelj Galerije
2.	Zvonimir Dumančić	Zagreb	Zdenko Kuzmić
3.	Grupna izložba fotografije *Živjela fotografija 2005*.	Zagreb	
4.	Grupna izložba fotografije FK Dynamic	Graz (Austrija)	
5.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* Jasenke Odić Jendrašić i Ante jaše za godinu 2003.	Zagreb Kukljica	
6.	Gerhard Gross	Graz (Austrija)	
7.	Grupna izložba fotografije (Z.Atletić, V.Čutura, R.Ibrišević, N.Pintarić, A.Polegubić i J.Štilinović)	Zagreb	
8.	Suzana Pranjković	Vinkovci	
9.	Grupa autorica FKZ (*19. izložba članica FKZ*)	Zagreb	
10.	Međuklubska izložba *Zagreb i zagrepčani 2005*"	Hrvatska	
11.	Gorazd Majron	Rogaška Slatina (Slovenija)	

12.	Fotoklub Skupina A201 Izložba fotografije dobitnika N*agrade Tošo Dabac* Ladislava Petrovića i Jose Špralje za godinu 2004.	Opava (Češka) Zagreb Zadar	
13.	Izložba fotografije *Deset najboljih u 2004.*	Zagreb	
14.	Grupna izložba Fotokluba Skupina 75	Gorica (Slovenija)	
15.	Grupna izložba *Najfotografija 2005*	Zagreb	

Godina 2006.

1.	Grupna izložba *Kontrapunkti* austrijskih fotografa	Graz (Austrija)	Voditelj Galerije Zdenko Kuzmić
2.	*Zagrebačka škola fotografije* Iz Zbirke fotografije FKZ	Zagreb	
3.	Mladen Juričić	Zagreb	
4.	Grupna izložba fotografije *Živjela fotografija 2006*	Zagreb	
5.	Izložba *10 najuspješnijih* *članova FKZ* u 2005.g.	*Zagreb*	
6.	Marijana Bacelj	Rovinj	
7.	Grupna izložba članova FK Nova Gorica	Nova Gorica (Slovenija)	
8.	Grupna izložba fotografije *Mariborski krug*	Maribor (Slovenija)	
9.	Grupna izložba članova Fotokruga Željezno	Željezno (Gradišće-Austrija)	
10.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* Vinka Šebreka i Aljoše Krstulovića za godinu 2005.	 Zagreb Split	
11.	Mirko Bijuklić Janko Lipovšek	Nova Gorica (Slovenija) Nova Gorica (Slovenija)	
12.	Grupna izložba članova Fotokluba Vinkovci	Vinkovci	
13.	Grupna izložba članova Fotokluba Osijek	Osijek	
14.	Vladimir Vučinović Čarli	Zagreb	
15.	Riccardo Bussi	Firenca (Italija)	
16.	Dragiša Modrinjak	Maribor (Slovenija)	
17.	Rafael Podobnik	Nova Gorica (Slovenija)	
18,	Grupna izložba fotografije *Najfotografija 2006*	Zagreb	

Godina 2007.

1.	Grupna izložba fotografije *Najkolekcija 2006.*	Zagreb	Voditelj Galerije Zdenko Kuzmić
2.	Grupna izložba fotografije *Najfotografija 2007*	Zagreb	

3.	Memorijalna izložba Josipu Vraniću na sjećanje	Zagreb
4.	Grupna izložba fotografije *Živjela fotografija 2007*.	Zagreb
5.	Izložba "*10 najuspješnijih autora FKZ u 2006.*	Zagreb
6.	Izložba fotografije FK Dynamic iz Graza	Graz (Austrija)
7.	Grupa autorica FKZ (*20 izložba Ženske sekcije*)	Zagreb
8.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* Luke Mjede i	Zagreb
9.	Ive Pervana za godinu 2006.	Split
	9 Grupna izložba fotografije FK Nufarul	Oradea (Rumunjska)
10.	Izložba fotografije *Zagreb i zagrepčani*	Zagreb
11.	Geza Lennert	Novi Sad (Srbija)
12.	Josip Ušaj	Zagreb
13.	Snježana Požar	Zagreb
14.	Grupna izložba Fotografije Fotokluba Karlovac	Karlovac
15.	Izložba suvremene japanske fotografije	Kyoto (Japan)
16.	Grupna izložba fotografije *Najkolekcija 2007*	Zagreb
17.	Grupna izložba fotografije *Najfotografija 2007*	Zagreb

Godina 2008.

1.	Grupna izložba fotografije *Najfotografija*		Voditelj Galerije Zdenko Kuzmić
2.	Branko Marinkov	Zagreb	
3.	Grupna izložba fotografije *Živjela Fotografija 2008*.	Zagreb	
4.	Čedomil Gros	Zagreb	
5.	Grupa autorica FKZ (*21. izložba Ženske sekcije*)	Zagreb	
6.	Izložba *10 najuspješnijih autora FKZ u 2007.*	Zagreb	
	Polaznici fototečaja u FKZ	Zagreb	
8.	Vasja Doberlet	Kranj (Slovenija)	
9.	Grupna izložba fotografije FD Janez Puhar	Kranj (Slovenija)	.
10.	Đuro Slako	Zagreb	
11.	Grupna izložba fotografije Fokreis Eisenstadt	Eisenstadt (Austrija)	
12.	Izložba fotografije *Zagreb i zagrepčani*	Zagreb	
13.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac*		

	za godinu 2007.		
	Snježane Požar i	Zagreb	
	Šime Strikomana	Vodice	
14.	Grupna izložba fotografije		
	FK Čakovec	Čakovec	
15.	Teodor Radua Pantee	Oradea (Rumunjska)	
16.	Eduardo Segura	Parana (Argentina)	
17.	Dijana Nazor	Zagreb	
18.	Ricardo Larma	USA	
19.	Grupna izložba fotografije		
	FK Maribor	Maribor (Slovenija)	
20.	Grupna izložba fotografije		
	Fotokluba SVIT	Celje (Slovenija)	
21.	Irena Matošević	Zagreb	
22.	Grupna izložba fotografije		
	Najkolekcija 2008.	Zagreb	
23.	Grupna izložba fotografije		
	FD Dynamic	Graz (Austrija)	
24.	Grupna izložba fotografije		
	Najfotografija 2008.	Zagreb	
	Godina 2009.		
1.	Ante Jaša	Kukljica	Voditelj Galerije
2.	Grupna izložba fotografije		Zdenko Kuzmić
	Fotokluba Vinkovci	Vinkovci	
3.	Grupna izložba fotografije		
	Fotokluba Tuzla (B&H)	Tuzla (Bosna & Hercegovina)	
4.	Grupna izložba fotografije		
	Živjela fotografija 2009	Zagreb	
5.	Izložba fotografije		
	10 najuspješnijih u 200"	Zagreb	
6.	Grupa autorica FKZ		
	(*22.izložba ženske Žekcije*)	Zagreb	
7.	Grupna izložba fotografije		
	Camera Cluba Helsinki	Helsinki (Finska)	
8.	Izložba fotografije dobitnika		
	Nagrade Tošo Dabac		
	za godinu 2008.		
	Zvonimira Atletića i		
	Damira Hoyke	Zagreb	
9.	Polaznici tečajeva u FKZ	Zagreb	
10.	Izložba fotografije		
	Zagreb i zagrepčani 2008.	Zagreb	
11.	Branka Primorac	Zagreb	
12.	Izložba fotografije		
	13. festival CEST is D BEST	Zagreb	
13.	Nada Bezić	Zagreb	
14.	Davor Mandić	Zagreb	
15.	Polaznici tečaja pod		
	nazivom *Fotonaut*	Zagreb	
16.	Branko Ritonja	Maribor	
17.	Damir Tiljak	Zagreb	
18.	Grupna izložba FKZ		

	Plitvička jezera	Zagreb
19.	Grupna izložba FKZ	
	Najkolekcija 2009.	Zagreb
20.	Boris Hnatjuk	Zagreb
21.	Stefan Toth (Rumunjska)	Oradea (Rumunjska)
22.	Grupna izložba FKZ	
	Najfotografija 2009.	Zagreb

	Godina 2010.		Bez
1.	Hrvoje Teo Oršanič (Slovenija)	Brežice (Slovenija)	voditelja
2.	Izložba fotografije		
	Živjela fotografija 2010.	Zagreb	
3.	Grupa autorica FKZ		
	(23. izložba Ženske sekcije)	Zagreb	
4.	Izložba fotografije		
	Deset najuspješnijih u 2009.	Zagreb	
5.	Grupna izložba fotografije		
	Fotografskog društva Janez Puhar	Kranj (Slovenija)	
6.	Damir Pildek	Zagreb	
7.	Izložba fotografije dobitnika		
	Nagrade Tošo Dabac		
	za godinu 2009.		
	Krunoslav Heidler	Đurđevca	
	Boris Golub	Zagreb.	
8.	Izložba fotografije		
	Zagreb i Zagrepčani 2010.	Zagreb	
9.	Grupna izložba fotografije		
	Fotokreis Eisenstadt	Eisenstadt (Austrija).	
10.	Polaznici tečajeva FKZ		
	Fotonaut 2010 – summer edition.	Zagreb	
11.	Polaznici tečajeva FKZ		
	Fotonaut 2 - 2010.	Zagreb	
12.	Izložba fotografije		
	Best of Hasselblad Master".	Stockholm (Švedska)	
13.	Josip Ušaj	Zagreb	
14.	Izložba fotografije	Zagreb	
	Najkolekcija 2010		
15.	Zajednička izložba fotografije	Zagreb & Sisak	
	FK Zagreb i FK Siscia Obskura		
	pod nazivom *Lonjsko polje*.		
16.	Grupna izložba		
	turskih fotografa	Istambula (Turska)	
17.	Jure Kravanja	Celje (Slovenija)	
18.	Izložba fotografije		
	Najfotografija.	Zagreb	

	Godina 2011.		Bez
1.	Grupna izložba fotografije		voditelja
	Fotokluba Wigan 10	UK (Engleska).	
2.	Stanka Abadžića		
3.	Faruka Ibrahimović	Tuzla, (Bi H) .	
4.	Izložba fotografije		
	Najuspješnije fotografije 2010.	FK Zagreb.	

5. Izložba fotografije
Žene snimaju 2011. FK Zagreb
(24. izložba ženska sekcije)
6. Miroslav Arbutina Sisak
7. Grupna izložba fotografije
Društva fotografa SVIT Celje (Slovenija)
8. Izložba fotografije dobitnika
Nagrade Tošo Dabac
za godinu 2010.
Stephan Lupino Varaždin
Miljenko Marotti Zagreb.
9. Mare Milin Zagreb
10. Grupna izložba fotografije
Camera Cluba Helsinki Helsinki, Finska.
11. Izložba fotografije
Zagreb i Zagrepčani FK Zagreb
12. Izložba fotografije
Zagrebačka škola fotografije FK Zagreb
13. Izložba fotografije
Fotonaut 1 FK Zagreb
14. Izložba fotografije
Fotonaut 2 FK Zagreb
15. Miljenko Marotti FK Zagreb.
16. Šime Lugarov FK Zagreb
17. Damira Kušena Finska
18. Izložba turskih fotografa
iz gradova Adane i Izmira. Turska
19. Izložba fotografije
Najkolekcija 2011. FK Zagreb
20. Grupna izložba fotografije
Društva ljubitelja fotografije Krško, Slovenija.
21. Izložba fotografije
Fotografija godine 2011. FK Zagreb

Godina 2012. Bez voditelja
1. Marko Vrdoljak FK Zagreb.
2. Izložna fotografije Dundalk, Irska
Dundalk Photographic Socitey
3. Izložba fotografija Lica FK Zagreb
različitosti u suradnji sa
Veleposlanstvom SAD
4. Izložba fotografije članova Engleska
Fotokluba Wigan
5. Izložba fotografije FK Zagreb
Nagrađene fotografije 2011.
6. Izložba fotografije FK Zagreb
Žene snimaju 2012.
(25. izložba Ženske sekcije)
7. Izložba fotografije FKZ & Veleposl. Rumunjske
Rumunjska u očima fotografa
8. Pavel Pomykalski Gliwice, Poljska
9. Damir Tiljak FK Zagreb
10. Izložba fotografije dobitnika

	Nagrade Tošo Dabac za godinu 2011. K.Mehičić i Mare Milin	FK Zagreb Zagreb	
11.	Izložba fotografije pod nazivom Soc.realizam u hrvatskoj fotografiji.	FFK Zagreb	
12.	Izložba fotografije Zagreb i Zagrepčani.	FK Zagreb	
13.	Grupna izložba Fotokreis Eisenstadt	Eisenstadt, Austrija	
14.	Izložba fotografije polaznika tečajeva fotografije *Fotonaut 1-2012*.	FK Zagreb	
15.	Valentina Bunić	FK Zagreb	
16.	Samostalne izložbe B.Kasala, Ž.Krčadinac i R.Pejković dobitnika zvanja AFIAP.	FK Zagreb	
17.	Iva Korenčić	FK Zagreb	
18 .	Grupna izložba Camera Cluba Helsinki	Helsinki, Finska	
19.	Izložba fotografije *Kolekcija godine 2012.*	FK Zagreb	
20.	Izložba fotografije *Fotografija godine 2012.*	FK Zagreb	
	Godina 2013.		Bez voditelja
1.	Izložba fotografije Fotografsko društva Uppsala	Uppsala, Švedska	
2.	Janos Eifert	Budimpešta, Mađarska.	
3.	Izložba fotografije *Najuspješnije fotografije 2012*	FK Zagtreb	
4.	Miljenko Marotti osvajanje zvanja EFIAP bronza	FK Zagreb	
5.	Izložba fotografije *Žene snimaju 2013*. *(26*.izložba Ženske sekcije)	FK Zagreb	
6.	Slavko Radman	FK Zagreb	
7.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* za godinu 2012. E.Šmider i M.Vrdoljak	FK Zagreb Zagreb	
8.	Izložba fotografije Foto Klub Fincantieri-Wartsila,	Trst, Italija	
9.	Sanja Baljkas	FK Zagreb	
10.	Izložba fotografije FotoklubaMaribor	Maribor, Slovenija	
11.	Izložba fotografije *Zagreb i Zagrepčani 2013*.	FK Zagreb	
12.	Izložba fotografije FKSiscia Obscura iz Siska.	Sisak	
13.	Izložba fotografije	FK Zagreb	

	polaznika tečajeva *Fotonaut 1.*		
14.	Izložba fotografije Zlatno doba albanske fotografije.	Tirana, Albanija	
15.	N.Rački & Z.Radičanin osvajanje zvanja EFIAP .	FK Zagreb	
16.	Izložba fotografije Camera Club Helsinki Finska.	Helsinki, Finska	
17 .	Biljana Knebl osvajanje zvanja AFIAP Vinko Šebrek osvajanja zvanja AFIAP	FK Zagreb	
18.	Izložba fotografije *Kolekcija godine 2013.*	FK Zagreb	
19.	Dražen Tirić.	FK Zagreb	
20.	Izložba fotografije *Nagrađene fotografije u 2013.*	FK Zagreb	
	Godina 2014.		Bez voditelja
1.	Petar Krajačić Vilović		
2.	Maciej Szymanski	Veleposl. Rep.Poljske	
3.	Izložba fotografije *Fotografija godine 2013.*	FK Zagreb	
4.	Izložba fotografije *Žene snimaju 2014.* (*27. izložba Ženske sekcije*)	FK Zagreb	
5.	Međunarodna izložba Podvodni Maraton.	Grupa zemalja	
6.	Marija Buljeta	FK Zagreb	
7.	Ana Marija Frlan	FK Zagreb	
8.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* za godinu 2013. R.Dokmanović Neda Rački	 Rijeka Zagreb	
9.	Izložba fotografije Meteorološki kontrasti. (Udruga Crometeo)	Zagreb	
10.	Izložba fotografije *Zagreb i Zagrepčani.*	FK Zagreb	
11.	Vesna Đukić	FK Zagreb	
12.	Nenad Martića	FK Zagreb	
13.	Izložba fotografije polaznika tečajeva fotografije *Fotonaut 2014.*	FK Zagreb	
14.	Diane Kresh	USA	
15.	Izložba fotografije Camera Club London	London, Engleska	
16.	Izložba fotografije Camera Club Helsinki, Finska.	Helsinki, Finska	
17.	Damir Zurub	Zagreb	
18.	Izložba fotografije dobitnika zvanja FIAP i to;	FK Zagreb	

	Željko Krčadinac zvanje EFIAP i Božo Marijančić zvanje AFIAP		
19.	Zoran Jelača	FK Zagreb	
20.	Izložba fotografije *Kolekcija godine*	FK Zagreb	
21.	Izložba fotografije *Nagrađene fotografije u 2014*.	FK Zagreb	
	Godina 2015.		Voditeljica
1.	Izložba fotografije *Fotografija godine 2014*.	FK Zagreb	Galerije Neda Rački
2.	Marko Fröhlich	Zagreb	
3.	Izložba fotografija FKZ	Izlagane 2014 u Londonu i Helsinkiju.	
4.	Izložba fotografije FK Zagreb*Žene snimaju 2015.* *(28. izložba Žene snimaju)*		
5.	Međunarodna izložba Podvodni Maraton.	Grupa zemalja	
6.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* za godinu 2014. Ž.Krčadinac	FK Zagreb	
7.	Zoran Makarović.	Osijek	
8.	Izložba fotografije *Kadar za čitanje iz 2013. i 2014*.	FK Zagreb	
9.	Darija Šesto	FK Zagreb	
10.	Izložba fotografije FK CDA iz Graza	Graz, Austrija	
11.	Izložba fotografije *Parking plac, Zagreb i Zagrepčani*.	FK Zagreb	
12.	Izložba fotografije FK Eisenstadt, iz Eisenstadta	Eisenstadt, Austrija	
13.	Izložba fotografije polaznika tečajeva fotografije *Fotonaut*.	FK Zagreb	
14.	Dražen Tirić	FK Zagreb	
15.	Miljenko Marotti	FK Zagreb	
16.	Društvo fotografov SVIT Celje	Celje, Slovenija	
17.	Izložba fotografije dobitnika zvanja EFIAP i to; Željko Krčadinac zvanje EFIAP i B. Knebl & Č. Gros.	FK Zagreb	
18.	Izložba fotografije Camera Club Helsinki	Helsinki, Finska	
19.	Izložba fotografije *Kolekcija godine 2015*.	FK Zagreb	
20.	Izložba fotografije *Fotografija godine 2015*	FK Zagreb	
	Godina 2016.		
1.	Gregor Radonjič	Slovenija	Voditeljica
2.	Nagrađene fotografije	FK Zagreb	Galerije

	u 2015. godini.		Neda Rački
3.	Izložba fotografije *Žene snimaju 2016. (29. izložba Žene snimaju)*	FK Zagreb	
4.	Izložba fotografije *Ženama u čast 2016*.	FK Zagreb	
5.	Pavao Toth	FK Zagreb	
6.	Izložba fotografije učenika srednji škola.	Škola Primj. Umjetnosti	
7.	Fotoklub Maribor	Maribor (Slo)	
8.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac*. Biljane Knebl i Boris Cvjetanović	FK Zagreb Zagreb.	
9.	Izložba fotografije *Zagreb i Zagrepčani 2016*.	FK Zagreb	
10.	Pavao Toth	FK Zagreb	
11.	Miljenko Marotti	FK Zagreb	
12.	Izložba fotografije polaznika tečajeva.	FK Zagreb	
13.	Fotokluba Zhejiang	Zheijang (Kina)	
14.	Circolo Fincantieri Wärtsilä	Trsta (Italija)	
15.	Izložba fotografije *Kolekcija godine 2016*.	FK Zagreb	
16.	Izložba fotografije mladih *Međunarodni kulturni doživljaj baštine*	FK Zagreb Hrvatski fotosavez	
17.	Izložba fotografije *Fotografija godine*	FK Zagreb	
	Godina 2017.		
1.	Izložba fotografije *Fotografija godine 2016.*	FK Zagreb	Voditeljica Galerije
2.	Izložba studenata Filozofskog fakulteta u Zadru, 3.Biennale *Hrvatska mlada fotografija.*	Zadar	Neda Rački
3.	Izložba fotografije Slavke Pavić *Poznato-nepoznato-Slavka*.	FK Zagreb	
4.	Izložba članova FKZ *Nagrađene fotografije u 2016*.	FK Zagreb	
5.	Izložba fotografije članica *Žene snimaju*. *(30. izložba Žene snimaju)*	FK Zagreb	
6.	Izložba fotografije članova Fotokreisa Eisenstadt pod	Eisenstadt (Austrija)	
7.	Natječajna izložba fotografije učenika fotografskog usmjerenja obrtničkih i umjetničkih srednjih srednjih škola u Hrvatskoj	Republička	
8.	Izložba fotografa Kristq Sotiori i Margaret Hasluck albanske fotografije.	Priština (Albanija)	

9.	Izložba fotografije dobitnika *Nagrade Tošo Dabac* Božidara Kasala i Josipa Klarice za godinu 2016.	FK Zagreb	
10.	Izložba fotografije *Zagreb i Zagrepčani*	FK Zagreb	
11.	Izložba fotografije *Nova zagrebačka Zračna luka*.	FK Zagreb	
12.	Izložba fotografije polaznika fototečajeva Fotokluba Zagreb.	FK Zagreb	
13.	Vesne Špoljar i Bože Marijančića.	FK Zagreb	
14.	Mladen Juričić	FK Zagreb	
15.	Vladko Lozić	FK Zagreb	
16.	Izložba fotografije *Kolekcija godine.*	FK Zagreb	
18.	Izložba fotografije *Fotografija godine* .	FK Zagreb	

Godina 2018.

1.	Izložbu fotografija AZIT grupe Iz Koreje	Južna Korea	Voditeljica Galerije
2.	Izložba astrofotografije Božane Štambuk	FK Zagreb	Neda Rački
3.	Davorina Vujčić i Josipa Lovorka Andreić.	FK Zagreb	
4.	Izložba fotografije Žene snimaju. *(31. izložba Žene snimaju)*	FK Zagreb	
5.	Izložba fotografije članova Fotokluba Maribor.	FK Maribor (Slo)	
6.	Izložba učenika srednjih škola Pod nazivom *Zlatni objektiv*.	Republička	
7.	Izložba dobitnika *Nagrade Tošo Dabac*, Zvonka Radičanina i Petra Sabola za godinu 2017.	FK Zagreb, FK Čakovec	
8.	Izložba fotografije *Zagreb i Zagrepčani 2018.*	FK Zagreb	
9.	Izložba fotografije članova Fotokluba CDA .	FK CDA (Graz)	
10.	Izložba fotografije članova CVU Batana .	CVU Batana Rovinj	
11.	Ermano Bančić	CVU Batana Rovinj	
12.	Izložba fotografije polaznika tečajeva u Fotoklubu Zagreb	FK Zagreb	
13.	Izložba fotografije članova Fotokluba Fincantieri Wartsila	FK Fincantieri Wartsila, Trst	
14.	Izložba fotografije *Tih pošta.*	FK Zagreb	
15.	Izložba fotografije *Kolekcija godine 2018.*		
16.	Izložba klubova (FK Zagreb,	FKZ, FK Rijeka, FK Fotovun	

	FK Rijeka i Fotovun iz Motovuna)		
17.	Izložba fotografije iz fotoradionice za mlade Hrvatskog fotosaveza	Hrvatski fotosavez	
18.	Izložba fotografije *Fotografija godine 2018.*	FK Zagreb	

Godina 2019.

1.	Izložba fotografije *Fotografija godine 2018..*	FK Zagreb	Voditeljica Galerije
2.	Biennale hrvatske mlade fotografije studenta Sveučilišta u Zadru.	Zadar	Neda Rački
3.	Izložba fotografije *Jedan član – jedna fotografija..*	FK Zagreb	
4.	Izložba fotografije Žene snimeju *(32. izložba Žene snimaju.)*	FK Zagreb	
5.	Izložba fotografije članova Fotokreisa Eisenstadta	FC Eisenstadt (Austrija)	
6.	Izložba fotografije učenika Srednjih škola RH .	Hrvatska	
7.	Izložba dobitnika *Nagrade*	FK Zagreb, FK Rijeka	
8.	*Tošo Dabac Č*edomial Grosa		
9.	i Borivoja Božića za godinu 2018.		
8.	Izložba fotografije *Zagreb i Zagrepčani.*	FK Zagreb	
9.	Izložba fotografije *C,est is d,best*.	Zagreb	
10.	Davorka Trbojević i Krešimir Pletikosa	FK Zagreb	
11.	Korejski fotograf Yong Woon Hwang. Fotografije printane na Tradicionalnom korejskom Hanji papiru.	Južna Korea	
12.	Izložba članova Fotokluba Svit Iz Celja *Nijanse urbanog života..*	Celje (Slovenija)	
13.	Izložba polaznika tečajeva u Fotoklubu Zagreb generacija 2018./2019.	FK Zagreb	
14.	Vere Jurić i Hrvoje Mahović	FK Zagreb	
15.	Nenad Martić	FK Zagreb	
16.	Izložba fotografije *Kolekcija godine 2019.*	FK Zagreb	
17.	Izložba fotografije *Fotografija godine 2019*	FK Zagreb	

Godina 2020.

Godina 2020. bila je po svemu drugačija od ostalih klubskih godina. To je bila godina Kada se proširil velika svjetska pandemija vitrusA Covid-19 a u mjesevcu ožujku dogodio se i razorni zagrebački zemljotres, nakon čega su prekinuta bilo kakova događanja u Klubu. Radi toga su u Klubu održane svega četiri izložbe fotografije.

1.	*Fotografija godine 2019.*	FK Zagreb (nastavak iz godine 2019.)	Voditeljica Galerije

2.	Fotografska grupa 5. Exe (Bonačić, Kolega, Mršić, Perović, Vulić i Zubčić)	Zadar	Neda Rački
3.	Vlasta Štalekar i Nives Borčić	FKZ	
4.	Izložba fotografije Žene snimaju ***(****33.izložba Žene snimaju)*		

Dalje se prekida tijek izložbi u Galeriji Fotokluba Zagreb a sve ostale izložbe planirane za Godinu 2020. održavati će se izvan Kluba u ustupljenim prostorima ili u virtualnom obliku.

Godina 2021.

Obzirom na već rečeno o zagrebačkom potresu i prekidu događanja u prostorijama Fotokluba Zagreb tijekom 2020. prve dvije izložbe biti će virtualne izložbe objavljene na Instagram profilu Fotokluba Zagreb. To su bile:

1.	Virtualna izložba *Fotografija Godine 2020.*	FK Zagreb	Voditeljica Galerije
2.	Virtualna izložba *Žene snimaju* 2021.	FK Zagreb	Neda Rački

Daljnje ćese izložbe održavati u Galeriji obnovljenoga Kluba:

3.	Izložba obnove u Fotoklubu Zagreb tijekom 2020.	FK Zagreb
4.	Izložba *Kolekcija 2020.*	FK Zagreb, Obrtnička škola
5.	Izložba *Zlatni objektiv*	
6.	Izložba *Zagreb i Zagrepčani 2021*.	FK Zagreb
7.	Izložba Velizara Vesovića i Stanka Abadžića dobitnika Nagrade Tošo Dabac za 2020.	FK Zagreb
8.	Promocija Publikacije *O potresu i Obnovi prostora Fotokluba Zagreb*	FK Zagreb
9.	Izložba Miroslava Arbutine i Nenada Martića Dobitnika Nagrade Tošo Dabac Za 2019.	FK Zagreb
10.	Izložba *Jedan autor, jedna fotka,* Na temu Priroda	FK Zagreb
11.	Izložba *Crno/bijeli Zagreb* Printana na korejskom papiru	FK Zagreb
12.	Izložba *Kolekcija godine 2021*.	FK Zagreb
13.	Izložba *Fotografija godine 2021*.	FK Zagreb

Godin 2022.

1.	Izložba fotografije *Fotografija godin 2021*.	FK Zagreb	Voditeljica Galerije Neda Rački
2.	Samostalne izložbe Slavka Drobnića iMladena Lucića	FK Zagreb	
3.	Izložba *Jedan autor-jedna Fotka* na temu *Fašnik*	FK Zagreb	
4.	Izložba fotografije *Žene snimaju 2022*	FK Zagreb	

5.	Izložba Mirne Lipovac Na temu D.A.Parčić	Zagreb
6.	Izložba *Svjetlo i sjena* Učenika srednjih škola RH	RH
7.	Izložba Bože Marjančića Dobitnika Nagrade Tošo Dabac i retrespektiv dobitnika te nagrade članova Kluba od 1975.-2020.	FK Zagreb
8.	Izložba fotografije *Zagreb i Zagrepčani 2022*.	
9.	Izložba korejskih fotografa AZIT grupe iz Južne Koreje	Južna Koreja
10.	Izložba fotografije Članova Fookluba Split	FK Split
11.	Samostalne izložbe fotografije Zorana Kolarića i Antonija Miše	FK Zagtreb
12.	Izložba fotografija polaznika Tečajeva u Fotoklubu Zagreb	FK Zagreb
13.	Izložba fotografija članova FK Color iz Rijeke	FK Color Rijeka
14.	Izložbe fotografija Mary C.Pilaš i S.Buturac	FK Zagreb
15.	Izložba fotografije *Kolekcija 1022.*	FK Zagreb

Prilog 25.

Popis nositelja umjetničkih zvanja i počasnih zaslužnika, te nositelja Povelje za suradnju i Zahvalnica Fotokluba Zagreb

I. Postignuta zvanja prema članku 14 Pravilnika

(2005. godina)

A. Zvanje Istaknuti izlagač FKZ (II FKZ)

1. Ivo Pedišić
2. Srećko Jelenčić
3. Vinko Šebrek
4. Boris Golub
5. Slavka Pavić
6. Snježana Požar
7. Miljenko Marohnić
8. Marinko Resli

B. Zvanje kandidat majstora fotografije FKZ (KMF FKZ)

1. Aleksandar Kukec
2. Josip Vranić
3. Stanko Vrtovec
4. Zvonimir Dumančić
5. Jasenka Odić Jendrašić
6. Branko Marinkov

C. Zvanje majstora fotografije FKZ (MF FKZ)

1. Nino Vranić
2. BrankoJendrašić
3. Vladko Lozić
4. Ivan Posavec

Nova postignuta zvanja sukladno članku 6. Pravilnika

A. Zvanje Istaknuti izlagač FKZ (IIFKZ)

1. Čedomil Gros (2005.)
2. Miljenko Marotti (2005.)
3. Irena Matošević (2005.)
4. Vesna Pleše (2005.)

B. Zvanja kandidata majstora Fotokluba Zagreb (KMF FKZ)

1. Čedomil Gros (2008.)
2. Miljenko Marohnić (2008.)
3. Snježana Požar (2008.)

II. Počasni zaslužnici, Povelje za suradnju, Zahvalnice
(Sukladno članku 6. Pravilnika)

A. Počasni zaslužnici za organizaciju

1. Virgilio Giuricin, Rovinj (2005.g.)
2 Krunoslav Heidler, Đurđevac (2005.g.)

3. Miroslav Adam, Osijek (2006.g.)
4. Ante Jaša, Kukljica (2006.g.)
5. Mijo Ivurek (INA) (2006.g.)
6. Miljenko Marohnić (INA) (2006.g.)

7. Gordan Panić, Vinkovci (2008.)
8. Branimir Ritonja, Maribor (2008.)
9. Bogo Čerin, Maribor (2008.)
10. Stefan Toth, Oradea, Rumunjska, (2008.)

B. Povelje za suradnju

1. FK Drava (2005.g.)
2. CVU Batana (2005.g.)

3. FK Osijek (2006.g.)
4. FK Kornat (2006.g.)

5. FK Vinkovci (2008.)
6. FK Maribor (2008.)
7. FK Dynamic, Graz, Austrija (2008.)

8. Pučko otvoreno učilište Pazin (2012.)
9. Kulturni centar Đurđevac
   Galerija Stari grad Đurđevac (2012.)
10. Fotokreis Eisenstadt, Austrija (2012.)
11. Gradski muzej Bjelovar (2012.)

C. Zahvalnice

1. Matica Hrvatska - Zagreb (2006.g.)
2. Branko Vujanović (2006.g.)
3. Jelena Hekman (2006.g.)
4. Igor Zidić (2006.g.)
5. FK Nufarul, Oradea, Rumunjska (2008.)
6. Stefan Toth,Oradea, Rumunjska (2008.)
7. Louise Koschush, Graz, Austrija (2008.)

8. Ernst Koschush, Graz, Austrija (2008.)
9. Robert Szucsish, Graz., Austrija (2012.)
10. Fritz Mossburger, Eisenstadt, Austrija (2012.)
11. Helmut Mauthner, Eisenstadt, Austrija (2012.)
12. Heddi Pfagner, Eisenstadt, Austrija (2012.)
13. Manfred Eiszner, Eisenstadt, Austrija (2012.)
14. Sonja Matijašić, Pazin, (2012.)
15. Mirna Milanović, Pazin (2012.)
16. Edita Janković Hapavel, Đurđevac (2012.)

III. Stotina godina Zagreb salona (1910.-2010.)

1. Povelja Fotokluba Zagreb za izuzetan doprinos održavanja i afirmacije Zagreb salona dodjeljuje se:

a) Fotoklubovima: Daruvar, Iris (Bjelovar), Karlovac, Kornat (Kukljica), Osijek, Sloboda (Varaždin), Split i Vinkovci.
b) Muzeju Mimara, Muzeju za umjetnost i obrt, Muzeju grada Šibenika.
c) Galeriji Krištofor Stanković, Gradskom uredu za obrazovanje, kulturu i šport, Ministarstvu kulture, Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, Zagrebačkom foto kino savezu, Hrvatskom fotosavezu, Zagrebačkoj zajednici tehničke kulture i Hrvatskoj zajednici tehničke kulture.

2. Zahvalnica za izuzetan doprinos održavanju i afirmaciji Zagreb salona dodjeljuje se:

a) Gospođama: Evi Brunović, Ružici Cigler, Mariji Dujmović, Kseniji Kalauz, Dubravki Osrečki Jakelić, Slavki Pavić, Gracieli Gabrijel Pukšec, Mirni Rob, Branki Šulc, Mariji Tonković, Lauri Topolovšek., Madeleine Wolf.
b) Gospodi: Miroslavu Adam, Mirku Banjeglav, Zvonimiru Bešker, Boži Biškupić, Miroslavu Gašparović, Miji Ivurek, Anti Jaša, Gojku Lambaša, Ivici Lovrić, Ivanu Lučić, Tugomiru Lukšić, Anti Markotić, Miljenku Marohnić, Ivici Nikolac, Tomislavu Pavičić, Zlatku Rebernjak, Berislavu Rubčić, Ferdinanu Soprano, Branku Vujnović i Ivi Vrbanić.

IV. Povelja *August Frajtić*

U spomen Augustu Frajtiću zaslužnom članu i tajniku Fotokluba Zagreb, za njegov dugogodišnji organizacijski i društveni rad u Fotoklubu Zagreb i izvan kluba (1933.-1944.) na području širenja fotografske kulture i umjetnosti, kao i promicanju ugleda Fotokluba Zagreb u domovini i svijetu, Fotoklub Zagreb je ustanovio "Povelju August Frajtić".

Dodjela Povelje regulirana je posebnim Pravilnikom.

Prigodom obilježavanja posebno značajnih događaja Fotoklub Zagreb može dodijeliti Povelju August Frajtić i većem broju osoba iz Kluba i osobama izvan Kluba. Na osnovu toga prigodom obilježavanja 120 godina Kluba (u 2012. godini) Povelju su dobili :

a) Članovi/ice Fotokluba Zagreb:

Zvonimir Atletić, Srećko Božičević, Zvonimir Dumančić, Boris Golub, Nada Grčević, Darko Gereš, Ivica Hečimović, Berislav Horvat, Vladimir Jakolić, Srećko Jelenčić, Jasenka Odić Jendrašić, Mladen Juričić, Aleksandar Kukec, Zdenko. Kuzmić, Vladko Lozić, Mario Lenković, Danijela Lušin, Juraj Mažuran, Ivica Magyar, Krešimir Mehičić, Slavka Pavić, Ivo Pedišić, Ladislav Petrović, Dražen Pomykalo, Ivan Posavec, Snježana Požar, Đuro Slako, Vinko Šebrek, Vladimir Vučinović.

b) Zaslužnici iz Hrvatske

Ante Jaša (FK Kornat-Kukljica), Miroslav Adam (FK Osijek), Berislav Rubčić (FK Iris-Bjelovar), Ivan Vrbanić (FK Sloboda:Varaždin), Virgilio Giuricin (CVU Batana-Rovinj), Krunoslav Heidler (FK Drava-Đurđevac), Aljoša Krstulović (FK Split), Gojko Lambaša (Muzej Šibanika), Dubravko Malvić (FK Split), Gordan Pamić (FK Vinkovci), Tomislav Pavičić (Muzej Šibenika), Tullio Vorano (Narodni muzej Labin), Ervin Dubrović (Muzej grada Rijeke), Miljenko Marohnić (FS Baklje-Rijeka), Zvonimir Baričević (Hrvatski državni arhiv).

c) Kao posebno priznanje u znak zahvalnosti za izuzetni doprinos obnovi razrušenog Fotokluba Zagreb nakon razornog zemljotresa dana 22.03.2020. Povelju August Frajtić su dobili na Godišnjoj skupštini, u prosincu 2021. Hrvoje Mahović, Neda Rački, Biljana Knebl, Zvonko Radičanin i Matija Pavić.

V. Zahvalnice članovina/icama Kluba za društveni rad u Klubu uz 120.godišnjicu Kluba

(za njihov doprinos uspješnosti Fotokluba Zagreb.)

Zahvalnice su dobili**:**

Robert Ballon, Davor Bolant, Valentina Bunić, Helena Cuculić, Zlata Gašljević, Ninoslav Hecej, Igor Ivanović, Radoja Ivičić, Biljana Knebl, Šimo Lugarovo, Hrvoje Mahović, Miljenko Marotti, , Mišo Obranović, Vladimir Pavlić, Renato Pejković, Neda Rački, Đurđica Kocjančić Žnidarić, Darija Tripalo i Marijana Žvan.

VI. Povelja dodijeljena klubovim, sudionicima 35. Zagreb salona održanog mjeseca studenoga 2013. godine u Muzeju Mimara

1. Društvo fotografov SVIT Celje, Slovenija
2. Fotokreis Eisenstadt , Eisenstadt, Austrija
3. Camera Club Helsinki, Helsinku, Finska
4. Fincantieri-Wartsila, Trst, Italija
5. Foto Društvo Janez Puhar, Kranj, Slovenija
6. Foto, kino i video savez Vojvodine, Novi Sad, Srbija
7. Fotoklub Osijek, Osijek, Hrvatska
8. Fotoklub Rijeka, Rijeka, Hrvatska
9. Fotoklub Sarajevo, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
10. Fotoklub Siscia Obscura, Sisak, Hrvatska
11. Uppsala Fotografiska Sallskap, Uppsala, Švedska
12. Fotoklub Vinkovci, Vinkovci, Hrvatska,
13. Fotoklub Zagreb, Zagreb, Hrvatska
14. Adana Fotograf Amatorleri Dernegi, Adana, Turska
15. EFSA Fotograf ve Sinema Amatorleri Dernegi, Izmir, Turska

Napomena:
Bila je to jubilarna-prigodničarska i pozivna izložba, za razliku od standardnog Zagreb Salona a sudjelovali su navedeni klubovi.

Prilog 26.

Obilježavanje 100 godina Zagreb salona
(1910. – 2010.)

ODLUKA

o

dodjeli Povelja i Zahvalnica fotoklubovima,
institucijama u kulturi i pojedinim osobama
u povodu sto godina Zagreb salona

Prigodom održavanja 33. Zagreb salona, obilježavajući sto godina te izložbe Upravni odbor Fotokluba Zagreb, je radi toga, sukladno svome statutu, uz ovaj jubilarni Salon odlučio dodijeliti povelje organizacijama i institucijama kulture odnosno zahvalnice uvaženim pojedincima za njihov doprinos održavanja ove izložbe.

Povelja Fotokluba Zagreb, za izuzetan doprinos održavanja i afirmacije Zagreb salona dodjeljuje se:

a) Fotoklubovima Daruvar, Iris (Bjelovar), Karlovac, Kornat (Kukljica), Osijek, Sloboda (Varaždin), Split i Vinkovci.

b) Muzeju Mimara, Muzeju za umjetnost i obrt, Muzeju Šibenika,

c) Galeriji Krištofor Stanković, Gradskom uredu za obrazovanje, kulturu i šport, Ministarstvu kulture, Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, Zagrebačkom foto kino savezu, Hrvatskom fotosavezu, Zagrebačkoj zajednici tehničke kulture i Hrvatskoj zajednici tehničke kulture.

Zahvalnicu, za izuzetan doprinos održavanju i afirmaciji Zagreb salona Fotoklub Zagreb dodjeljuje se

a) gospođama; Evi Brunović, Ružici Cigler, Mariji Dujmović, Kseniji Kalauz, Dubravki Osrečki Jakelić, Slavki Pavić, Gracieli Gabriel Pukšec, Mirni Rob, Branki Šulc, Mariji Tonković, Lauri Topolovšek i Madeleine Wolf,

b) gospodi; Miroslavu Adamu, Mirku Banjeglav, Zvonimiru Bešker, Boži Biškupiću, Miroslavu Gašparoviću, Miji Ivureku, Anti Jaši, Gojku Lambaši, Ivici Lovriću, Ivanu Lučiću, Tugomiru Lukšiću, Anti Markotiću, Miljenku Marohniću, Ivici Nikolcu, Tomislavu Pavičiću, Zlatku Rebernjaku, Berislavu Rubčiću, Ferdinandu Soprano, Branku Vujanoviću i Ivi Vrbaniću.

Zagreb, 17.11.2010.

Predsjednik
mr.sc. Damir Tiljak

Prilog 27.

Tabelarni prikaz 10 najuspješnijih izlagača po godinama (od 200l. do 2008.)

U godinama od 2001. do 2008. u Klubu se pratila statistika 10 najuspješnijih izlagača za svaku godinu. U tom periodu bilo je ukupno 35 takovih autora. U donjoj tabeli dajemo prikaz po godinama.

Red.	Ime i prezime	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
1.	Anita Dragčević	x			x						
2.	Stanko Abadžić	x		x	x	x					
3.	Eugenija Špralja	x							x		
4.	Stjepan Špičko	x									
5.	Vladimir Vučinović	x				x					
6.	Tihomir Marelj	x									
7.	Tomislav Hajek	x									
8.	Danijela Lušin	x									
9.	Sandra Truntić	x									
10.	Snježana Požar	x	x				x				
11	Irena Matošević		x	x	x	x	x	x			
12.	Vesna Pleše		x	x	x	x		x			
13.	Čedomil Gros		x	x	x	x	x	x	x		
14.	Slavka Pavić		x	x		x	x				
15.	Srećko Jelenčić		x								
16.	Ivona Denk		x								
17.	Maja Dolenec		x	x	x						
18.	Ines Brnčić		x								
19.	Boris Hnatjuk		x	x							
20.	Miljenko Marotti			x	x	x		x	x	x	
21.	Nenad Predovan			x							
22.	Miron Resli			x							
23.	Sanja Jurić				x						
24.	Krunoslav Lisac				x						
25.	Luka Mjeda				x						
26.	Vinko Šebrek					x		x	x	x	
27.	Linda Gros					x					
28.	Damir Tiljak					x					
29.	Ante Jaša							x	x	x	
30.	Krešimir Mehičić							x	x	x	
31.	Renato Pejković							x	x	x	
32.	Đurđica Kocijančić							x	x	x	
33.	Senka Jurković Gros								x	x	
34.	Arijana Barišić								x		
35.	Božidar Kasal									x	

Prilog 28.

Kronologija Statuta FKZ

1. I. PRAVILA Fotokluba Zagreb **od 11.01.1923**. (3 stranice, 27 članaka)
   Upravni odbor broji 15 članova, od kojih se
   na Skupštini biraju biraju:
   1. Predsjednik
   2. Potpredsjednik — Prema odluci Pokrajinske uprave
   3. Tajnik I. — za Hrvatsku i Slavoniju
   4. Tajnik II. — br. 60177/22 od 11.01.1923.
   5. Blagajnik
   6. Kustos
   7. Bibliotekar — Mandat: 2 godine

2. II. PRAVILA Fotokluba Zagreb **od 20.10.1934**. (4 stranice, 26 članaka)
   Središnji Upravni odbor broji 11 članova,
   od kojih se na Skupštini biraju:
   1. Predsjednik (Maksimilijan Paspa)
   2. Potpredsjednik — Prema odluci kraljevske banske
   3. Tajnik I. — uprave Savske banovine, upravno
   4. Tajnik II. — odjeljenje, br.379/1934. od
   5. Blagajnik I. — 20.10.1934.
   6. Blagajnik II.
   7. Kustos
   8. Bibliotekar
   9. Referent za Podružnice — Mandat 1 godina

   Napomena:
   Zadnji stav. Članka 11. definira da: „Odbor je vlastan namjestiti potrebno osoblje i odrediti im plaću“.

3. PRAVILA DRUŠTVA FOTOAMATERA (**Godina 1945. ili 1946**.)
   Upravu sačinjavaju predsjednik i još 8-12 članova.
   Ne vidi sa prema kojem se zakonu osnivaju Društva.
   Manjka završna treća stranica teksta (22 članka bez treće stranice).

4 STATUT Fotokluba Zagreb **od 20.03.1970**. (18 stranica, 67 članaka)
   Upravni odbor broji 7 članova, od kojih se
   na Skupštini biraju biraju:
   1. Predsjednik (Đuro Griesbach) — Prema Osnovnom zakonu o udruženjima
   2. Tajnik (bira ga UO) — građana (Sl.list SFRJ br. 16/65.)
   3. Članovi odbora — Mandat: 2 godine

5. STATUT Fotokluba Zagreb **od 15.02.1974**. (18 stranica, 66 članaka)
   Upravni odbor broji 7 članova, od kojih se
   na Skupštini biraju:
   1. Predsjednik (Đuro Griesbach) — Prema Zakonu o udruživanju građana
   2. Tajnik (bira ga UO) — (N.N. br. 26/72)
   3. Članovi odbora — Mandat: 2 godine

6. STATUT Fotokluba Zagreb **od 11.11.1981**. (14 stranica, 65 članaka)
Upravni odbor broji 7 članova, od kojih se
na Skupštini biraju:

1. Predsjednik (Branko Marinkov)
2. Tajnik (bira ga UO).
3. Članovi odbora

Prema Zakonu o tehničkoj kulturi,
glava IV. Članak 27, stav 1.
Mandat: 2 godine

7. STATUT Fotokluba Zagreb **od 23.02.1982**. (14 stranica, 65 članaka)
Upravni odbor broji 7 članova, od kojih se
na Skupštini biraju:

1. Predsjednik (Branko Marinkov)
2. Tajnik (bira ga UO)
3. Članovi odbora

Prema Zakonu o društvenim organiz.
i udruženjima građana
Mandat: 2 godine

8. STATUT Fotokluba Zagreb **iz 1985**, (15 stranivca, 52 članka)

1. Upravni odbor broji 7 članova, od kojih se
na Skupštini biraju:
Predsjednik (Ivica Magyar)
2. Tajnik (bira ga UO)
3. Članovi odbora

Prema Zakonu o društvenim organiz.
o udruženjima građana (čl.18.) i
Zakona o tehničkoj kulturi (čl.14.)
Mandat: 2 godine

9. STATUT Fotokluba Zagreb **od 08.02.1994**. (17 stranica, 61 članak)
Izvršni odbor broji 7 članova, od kojih se
na Skupštini biraju:

1. Predsjednik (Josip Vranić)
2. Tajnik (bira ga UO)
3. Članovi odbora

Prema Zakonu o tehničkoj kulturi
(N.N. br.76/93)
(tajnik i članovi na prijedlog Predsjednika)
Mandat: 4 godine

10. STATUT Fotokluba Zagreb **od 18.12.1997**. (21 stranica, 57 članaka)
Upravni odbor broji 11 članova, od kojih se
na Skupštini biraju:

1. Predsjednik (Vinko Šebrek)
2. Dopredsjednik
3. Tajnik (bira ga UO)
4. Članovi odbora

Prema Zakonu o Tehničkoj kulturi
(N.N. br. 76/93 i Zakona o udrugama
(N.N. br. 70/97)
Mandat: 4 godine

11. STATUT Fotokluba Zagreb **od 08.03.2005**. (14 stranica, 56 članaka)
Upravni odbor broji 9 članova, od kojih se
na Skupštini biraju:

1. Predsjednik (Vinko Šebrek)
2. Tajnik (bira ga UO)
3. Članovi odbora

Prema Zakonu o Tehničkoj kulturi
(N.N.br.76/93 i 11/94) i Zakona o
udrugama (N.N. br. 88/2001)
Mandat. 4 godine

12. STATUT Fotokluba Zagreb **od 05.06.2015**. (27 stranica, 77 članaka)
Upravni odbor broji 9 članova, od kojih se
na Skupštini biraju:

1. Predsjednik (Hrvoje Mahović)
2. Tajnik (bira ga UO)
3. Članovi odbora

Prema Zakonu o udrugama
(N.N.br.74/2014.)
Zakonom o Tehničkoj kulturi
(N.N. br. 38/2009)
Mandat: 4 godine

Tijekom vremena od usvajanja Statuta od 05.06.2015. uikazala se potreba izmjene nekih članaka Statuta:
To je učinjedno u dva navrata .

Prva Odluka o dopuni i izmjeni Statuta donesena je 5. 12.2017. a odnosila se na dopunu članka 10. novim tekstom koji glasi:

Članak 1.

- *poticanje suradnje i rad na projektima s Hrvatima izvan Republike Hrvatske*
- *njegovanje suradnje i jačanja prijateljstva Republike Hrvatske i država s kojima je uspostavljena suradnja*
- *razmjena iskustava i projekata suradnje s partnerskim organizacijama (primjerice veleposlanstvima) i društvima prijateljstava iz matičnih država koje su u društvu prijateljstava s Republikom Hrvatskom.*

Članak 2.
Članak 11. briše se.

Članak 3.
Dosadašnji članci 12.-76.,postaju člancima 11.-75.

Članak 4.
Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

Zagreb, 5.12.2017.

PREDSJEDNIK FOTOKLUBA ZAGREB
Hrvoje Mahović, dipl.ing.geod.

Druga Odluka o izmjenama Statuta Fotokkluba Zagreb donesena je 21.12.2020. glasi:

Članak 1.
U Statutu Fotokluba „Zagreb“ od 9.lipnja 2015. i 5.prosinca 2017. u članku 33. stavku 1. Druga rečenica mijenja se i glasi: „Članovi Upravnog odbora biraju se između redovnih članova Kluba, odnosno članova Skupštine na vrijeme od četiri godine i mogu se birati više puta“.

Članak 2.
U članku 41. stavak 2. mijenja se i glasi: „Mandat predsjednika traje četiri godine s tim da Ista iosoba može biti birana više puta“.

Članak 3.
Ova Odluka o izmjenama Statuta Fotokluba „Zagreb“ stupa na snagu danom donošenja.

Zagreb, 21.prosinca 2020.

PREDSJEFDNIK FOTOKLUBA ZAGREB
Hrvoje Mahović, dipl.ing.geod.

Prilog 29.

Dobitnici počasnih zvanja FIAP u Fotoklubu Zagreb

Dobitnici zvanja FIAP iz prethodnih godina dvadesetog stoljeća

Prema mogućim provedenim istraživanjima (dostupnim podacima), što dozvoljava mogućnost da svi dobitnici nisu obuhvaćeni, daje se sljedeći popis dobitnika FIAP-oih priznanja, do Domovinskog rata:
Napomena:
Uipitnik uz godinu ukazuje na to, da dodjela zvanja nije upitna, ali je godina dodjele zvanja možda pogrešna.

Red. broj	Godina	Ime i prezime	Nagrada AFIAP	Nagrada EFIAP
1.	1951.	Tošo Dabac		Hon EFIAP
2.	1954.	Mladen Grčević		EFIAP
3.		Milan Pavić		Hon EFIAP
4.	1955.	Vilko Zuber		EFIAP
5.	1956.	Ivan Medar	AFIAP	
6.	1957.	Ante Roca	AFIAP	
7.	1961.	Zlata Laura Mizner		EFIAP
8.		Zlatko Zrnec		EFIAP
9.	1962.	Aleksandar Kukec	AFIAP	
10	1964 (?)	Jozo Četković		EFIAP
11.	1967.	Ante Brkan		EFIAP
12.		Zvonko Brkan		EFIAP
13.	1971.	Zvonko Jovanović		EFIAP
14.		Andrija Orlić		EFIAP
15	1972.(?)	Nino Vranić		EFIAP
16.	1974.	Mitja Koman	AFIAP	
17.		Vladimir Solariček		EFIAP
18.	1975.	Josip Vranić	AFIAP	
19.		Zvonimir Dumančić	AFIAP	
20.		Vladko Lozić	AFIAP	
21.	1977.(?)	Jasenka O. Jendrašić	AFIAP	
22.	(?)	Branko Marinkov	AFIAP	
23.	1982.(?)	Branko Jendrašić	AFIAP	
24.	(?)	Ivan Posavec	AFIAP	

Dobitnici zvanja FIAP nakon Domovinskog rata

Za dobitnike ovih zvanja ustanovljeno je da se održe njihove samostalne izložbe fotografije u Galeriji Fotokluba Zagreb.

2001.godina

1. Ante Jaša AFIAP

2004.godina

2. Ante Jaša EFIAP (izložba za AFIAP i EFIAP održana 2009.)
   Napomena:
   Ante Jaša na svoju izričitu zamolbu učlanio se u
   Fotoklub Zagreb 2005. godine
3. Boris Hnatjuk AFIAP

2007.godina

4. Čedomil Gros AFIAP (izložba za AFIAP održana 2008.)
5. Irena Matošević AFIAP (izložba za AFIAP održana 2008.)

2010. godina

6. Miljenko Marotti AFIAP (izložba nije održana)
7. Renato Pejković AFIAP izložba za AFIAP održana 2012.

2011. godina

8. Miljenko Marotti EFIAP (izložba za AFIAP i EFIAP održana 2011.)
9. Božidar Kasal AFIAP (izložba za AFIAP održana 2012.)
10. Željko Krčadinac AFIAP (izložba za AFIAP održana *2012*.)
11. Neda Rački AFIAP (izložba za AFIAP *(*nije održana *2012.)*
12. Zvonko Radičanin AFIAP (izložba za AFIAP (nije održana *2012.)*

2012. godina

13. Neda Rački EFIAP (izložba za AFIAP i EFIAP održana u 2013.)
14. Zvonko Radičanin EFIAP (izložba za AFIAP i EFIAP održana u 2013.)
15. Biljana Knebl AFIAP (izložba za AFIAP održana u 2013.)
16. Vinko Šebrek AFIAP (izložba za AFIAP održana u 2013.)
17. Miljenko Marotti EFIAP br. (izložba za EFIAP bronza održana u 2013.)
18. Zoran Jelača AFIAP (izložba za AFIAP održana u 2014.)

2013. godina

19. Čedomil Gros EFIAP (izložba za EFIAP održana u 2015.)
20. Željko Krčadinac EFIAP (izložba za EFIAP održana u 2014.)
21. Dijana Nazor AFIAP
22. Neda Rački EFIAP/ br.
23. Zvonko Radičanin EFIAP/ br.
24. Miljenko Marotti EFIAP/ silver
25. Davor Curić AFIAP

2014. godina

26. Miljenko Marotti EFIAP/ zlato
27. Neda Rački EFIAP/ silver
28. Zvonko Radičanin EFIAP/ silver
29. Marijančić Božo AFIAP (izložba za AFIAP održana u 2014.)

2015. godina

30.	Darija Šesto	AFIAP	
31.	Biljana Knebl	EFIAP	(izložba za EFIAP održana u 2015.)
32.	Božo Marijančić	EFIAP	
33.	Neda Rački	EFIAP/gold	
34.	Zvonko Radičanin	EFIAP/gold	
35.	Miljenko Marotti	EFIAP/platinum	

2016. godina

36.	Boris Topličanec	AFIAP

2017. godina

37.	Vesna Špoljar	AFIAP
38.	Božidar Marijančić	EFIAP/ bronze
39.	Neda Rački	EFIAP/ platinum

2018. godina

40.	Zvonko Radičanin	EFIAP/ platinum
41.	Biljana Knebl	EFIAP/ bronze
42.	Nenad Martić	AFIAP

2019. godina

43.	Nenad Martić	EFIAP

2020. godina

44.	Božidar Marjančić	EFIAP srebro
45.	Zoran Kolarić	EFIAP
46.	Nenad Martić	EFIAP bronze

2021. godina

47.	Neda Rački	EFIAP d1
48.	Božidar Kasal	EFIAP
49.	Čedomil Gros	EFIAP bronze
50.	Nenad Martić	EFIAP silver

2022.godina

51.	Nenad Banjac	AFIAP
52.	Biljana Knebl	EFIAP silver
53.	Božo Marijančić	EFIAP gold
54.	Nenad Martić	EFIAP gold
55.	Neda Rački	EFIAP diam2
56.	Zvonko Radičanin	EFIAP diam1

Prilog 30.

Izdanja Fotokluba Zagreb

Tijekom vremena Fotoklub Zagreb ulaže maksimalne napore u bilježenju povjesnih fotografskih događanja i njihova spašavanja od zaborava. Rezultati toga su objavljene izuzetno vrijedne knjige za povijest hrvatske fotografije:

Red. br.	Godina	Naziv
1.	**1978.**	Grupa autora (Vladko Lozić, Nada Grčević, Mladen Grčevića Zdenko Kuzmić), ***Zagrebačka fotografija – Almanah***, Fotoklub Zagreb & Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1978.
2.	**2000**.	Vladko Lozić, ***Fotoklub Zagreb, 1892.-1992., prilozi za povjesnicu*** uz 100. obljetnicu Fotokluba Zagreb, FotoklubZagreb, Zagreb, 2000. ISBN: 953-98195-o-7 CIP NSK: UDK 77.077(497.5)“1892/1992“
3.	**2003.**	Vladko Lozić, ***Fotoamaterski pokret u Hrvatskoj***, posvećeno 110. obljetnici Fotokluba Zagreb i organiziranog fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj (1892. – 2002.), Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2003. ISBN: 953-98105-3-1 CIP NSK: UDK 77(497.5)“18/19“
4.	**2006.**	Grupa autora (Zdenko Kuzmić i Vladko Lozić), ***Majstori hrvatske fotografije***, fotomonografija na bazi istoimenog projekta, realiziranog u Vijencu u vremenu od 2000. pa do 2005. godine. ISBN: 953-98105-5-8 CIP NSK: UDK 77(497.5) (091) 061.237:77 U toj je knjizi obuhvaćeno 111 autora od tridesetih godina pa do polovine osamdesetih godina prošlog stoljeća, Fotoklub Zagreb & Matica hrvatska iz Zagreba, Zagreb, 2006.
5.	**2007**.	Grupa autora (Zdenko Kuzmić, Vladko Lozić i Vinko Šebrek), ***Slike vremena***, fotomonografija u povodu 115. obljetnice Fotokluba Zagreb (1892.-2007.) u kojoj je zastupljeno125 autora od 30-ih godina do te godine, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2007. ISBN: 978-953-98105-7-4 CIP NSK: 650003
6.	**2009**.	Vladko Lozić, ***115 godina Fotokluba Zagreb***, drugo dopunjeno izdanje iz 2000.godine, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2009. ISBN: 978-953-98105-9-5 CIP NSK: 707781

7. **2010.** Vladko Lozić, ***Stoljeće promidžbe fotografije,*** u povodu 100. obljetnice Zagreb Salona, međunarodne izložbe fotografije u Zagreb, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2010.
ISBN: 978-953-7749-00-2
CIP NSK: 738124

8. **2013.** Vladko Lozić, ***U susret vremenu***, *f*otomonografija posvećena novoj sjajnoj generaciji autorica i autora Fotokluba Zagreb iz 21. stoljeća, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2013.
ISBN: 978-953-7749-04-0
CIP NSK: 864842

9. **2018**. Grupa autora (Hrvoje Mahović, Vinko Šebrek), ***Trajanje u vremenu,*** fotomonografija povodom sto dvadeset pet godina Fotokluba Zageb, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2018.
ISBN: 978-953-7749-1
CIP NSK: 0010056-40

10. **2021.** Grupa autora (Hrvoje Mahović, Neda Rački**), *Fotoklub Zagreb od potresa do obnove, 22.3.2020. – 22.3.21,***
Fotoklub Zagreb, sažeti prikaz, Zagreb, 2021.
Nije tražen ISBN ni CIP

11. **2022**. Grupa autora (Hrvoje Mahović, Vladko Lozić, Neda Rački), ***Fotoklub Zagreb 130 godina,***
povjesnica Foto kluba Zagreb u zadnjih pet godina,
Fotoklub Zagreb, 2022.
ISBN: 978-953-7749-11-8
CIP NSK: 001155347

Prilog 31.
Prilog 31.

Ur. broj: 65/05.
Zagreb, 20.09. 2005.
Predmet: Zbirka hrvatske fotografije
Fotokluba Zagreb

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE HRVATSKE
Na ruke gospodima Ministra
mr.sc. Bože Biškupića

Poštovani gospodine Ministre!

Svjesni smo Vaših brojnih obveza i zaduženja. No unatoč toga molimo Vas da nađete vremena i pročitate ovaj naš dopis u interesu jedne korisne ideje i akcije. Naime, na ovaj nas je dopis potaknuo Vaš intervju koga ste dali u prilogu "7 dana" za subotnji-nedeljni Vijesnik od 27.i 28. kolovoza ove godine a pod naslovom "Otvorit ćemo 14 novih muzeja".
Kao građane ove zemlje raduju nas takva Vaša stremljenja. No mi vas molimo da Vašu listu od 14 muzeja proširite i sa 15. muzejem i to "Muzejem hrvatske fotografije". Ovu našu zamolbu želimo potkrijepiti sljedećim obrazloženjem.

Poznata je činjenica da u mnogim zemljama svijeta postoje Muzeji fotografije kao specijalizirane muzejske institucije. U našoj zemlji takav Muzej ne postoji. Bio je, doduše, jedan pokušaj, prije Drugog svjetskog rata da se pri (današnjem) Muzeju za umjetnost i obrt osnuje Fotografski muzej, no na žalost to nije trajno realizirano.Premda u nas dakle ne postoji takva specijalizirana muzejska kuća, činjenica je da se na raznim mjestima skupljaju i čuvaju fotografije. Mnoge takve kolekcije prerastaju u impresivne zbirke o kojima bi bilo nužno na nacionalnoj razini povesti računa više i drugačije nego do sada.

Jedna od takvih zbirki fotografije u našoj zemlji je i Zbirka hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb.

Godine 1967. tajnik kluba postaje majstor fotografije, mr.sc.Vladko Lozić. Tajnik kluba u vremenu od 1967. pa do 1983., intelektualac, imao je jasnu viziju vođenja Kluba ka uspješnosti i međunarodnoj afirmaciji. Već godine 1968. obnavlja od godine 1962. (šestogodišnji zastoj) zaboravljeni Zagreb salon, međunarodnu izložbu umjetničke fotografije, koja se tako obnovljena sa postavljenim propozicijama održala sve do danas.

Shvaćajući važnost prikupljanja i očuvanja nacionalne fotografije, od starih i novih autora, on godine 1970. osniva Zbirku hrvatske fotografije i prilazi upornom i sistematskom prikupljanju umjetničke fotografije te na takav način sačuvanja od gubljenja, za neka buduća pokoljenja.

Prolazeći kroz razne poteškoće ta je Zbirka tijekom vremena stalno rasla tako da se već godine 1978. iz njenog fundusa s lakoćom mogao učiniti odabir radova za "almanah Zagrebačka fotografija".

Ova je Zbirka poslije poslužila i u godini 1983. za postavljanje retrospektivne izložbe hrvatske amaterske fotografije te tiskanje prigodnog kataloga.

Prikupljanje radova za Zbirku započinje najprije s radovima autora iz Kluba. No taj proces započet najprije u vlastitom Klubu postupno se širi na područje cijele Hrvatske. Tako je zapravo

proces stvaranja klupske zbirke u Fotoklubu Zagreb logikom događanja prerastao u proces stvaranja Zbirke hrvatske fotografije. Gledano iz retrospektive, može se danas zaključiti, da prolazeći kroz razne faze svoga postojanja, osnovna značajka ove Zbirke je da je stalno rasla. Kako je Zbirka rasla to su se tijekom vremena pojavljivali razni prateći problemi, kao npr. pitanje prostorije, ambalaže, evidentiranja fotografija, zaštita i sl. Već godine l985. počinje se razmišljati o reguliranju statusa Zbirke .

Da bi se regulirao formalno-pravni status Zbirke ona je godine 1990. registrirana kod tadanjeg Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu (Rješenje o preventivnoj zaštiti, ur.br:380-19-03-90-2/ISŠ/BS, klasa:UP/I-612-08/90-01/195).

Te iste godine 1990. osnovana je knjiga inventara u koju se od tada, sustavno na dalje, evidentiraju autori i njihove fotografije.

U Zbirci se danas nalazi preko 6.000 fotografija od preko 3oo autora. Pri tome posebno ističemo, da su mnoge kolekcije ujedno i unikatne, jedini trag preminulih autora, što još više uvećava vrijednost ove Zbirke.

Zbirka ima odgovarajući Pravilnik usvojen po Upravnom odboru Kluba. na koga je dato pozitivno mišljenje od strane Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulture i prirodne baštine, Konzervatorskog odjela u Zagrebu, voditelja Zbirke kao i Stručni savjet.

Godine 1993. u organizaciji Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu održana je velika izložba fotografije pod nazivom Hrvatska fotografija od 1950. do danas.

Slijedeće 1994.godine u organizaciji Muzeja za umjetnost i obrt održana je izložba fotografije pod nazivom Fotografija u Hrvatskoj: 1848.-1951.

Za obje te izložbe korišteni su, između ostalog, i fotografije iz fundusa Zbirke hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb.

Godine 1999. Hrvatski fotosavez u povodu 60. obljetnice svoga postojanja održava izložbu fotografije u Umjetničkom paviljonu pod nazivom «PANORAMA, hrvatski fotosavez 1939.-1999». I tom prigodom, više od polovice svih izloženih fotografija na toj izložbi, bile su iz fundusa Zbirke hrvatske fotografije.

Godine 2000.godine u Mariboru u fotografskoj galeriji STOLP održana je velika retrospektiva izložba (61 autor sa 118 fotografija) fotografije Fotokluba Zagreb iz 60-ih i 70-ih godina. Naime, prigodom upućivanja poziva od strane Fotokluba Maribor za održavanjem jedne takve izložbe naši su slovenski kolege smatrali da su upravo te godine bile veliko drugo i zlatno doba Fotokluba Zagreb i hrvatske fotografije općenito, pa je na njihovo traženje i upriličena navedene izložba. I tom prigodom korištene su fotografije iz te Zbirke.

Godine 2004. za izložbu «Židovi fotografi» održanu u Gliptoteci HAZU u Zagrebu u organizaciji Židovske općine Zagreb, između ostalih, pozajmljeni su i radovi iz Zbirke hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb.

Iste 2004. godine u organizaciji HDLU u Domu hrvatskih likovnih umjetnika u Zagrebu održana je velika izložba pod nazivom «Pedesete godine u hrvatskoj umjetnosti». Skoro sve fotografije iz 50-ih godina, koje su tu bile izložene potječu iz Zbirke hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb.

Svi navedeni primjeri već danas potvrđuju i ukazuju na to da je Zbirka hrvatske fotografije osnovana prije tridesetpet godina u Fotoklubu Zagreb opravdala svoje postojanje i da je već danas nezaobilazni čimbenik u povijesti hrvatske fotografije, pa se tako treba premo njoj i odnositi.

Ovim dopisom smo željeli potakne na razmišljanje o nužnosti osnutka nacionalnog muzeja fotografije, u kojem bi našle svoje mjesto sve danas rasute fotografske zbirke.

Fotoklub Zagreb je danas u situaciji kada je došao na granice svojih prostornih i materijalnih mogućnosti vezano uz Zbirku. Svo naše dugo 35 godišnje nastojanje oko Zbirke svodilo se uglavnom na sistematsko prikupljanje i čuvanje fotografske baštine naših autora. Vrijeme je da se priđe i nadgradnji toga procesa t.j. sustavnom stručnom proučavanju i vrednovanju ove zbirke. Zbirku je potrebno stručno obraditi, sve materijale kompjutorski obraditi i učinit dostupne svima putem interneta, za što Klub nema ni prostornih, ni materijalnih ni ljudskih resursa.

Poštovani gospodine Ministre !

Nadamo se da smo vam dali dovoljno argumenata i obrazloženja da se i u našoj zemlji priđe osnutku jednog nacionalnog muzeja fotografije, u kome će naći svoje mjesto danas mnoge rasute zbirke, koje radi neadekvatnih uvjeta polako ali sigurno propadaju. Zadnji je trenutak da ih se prikupi i spasi od propadanja.

U očekivanju vašeg cijenjenog odgovora stojimo Vam uvijek na raspolaganju.

S poštovanjem

Fotokluba Zagreb
Predsjednik

Vinko Šebrek

Prilog 32.

Međunarodna likovna suradnja Fotokluba Zagreb
(sažeti podaci o međunarodnoj kulturnoj suradnji)
(1980. – 2022.)

Uvodno obrazloženje

Već više od jedno stoljeće Fotoklub Zagreb je svojom izložbenom djelatnošću na području umjetničke fotografije nazočan u zemlji i inozemstvu.
Kroz dugi niz godina svoju međunarodnu izložbenu djelatnost ostvaruje kroz suradnju i razmjenom izložbi fotografije sa fotografskim udrugama u zemlji i svijetu i to često na osnovi reciprociteta.
Na takav način Fotoklub Zagreb svojim međunarodnim izložbenim programom (od godine 1910. do danas) promiče hrvatsku fotografiju i fotografsku umjetnost, u zemlji i inozemstvu, na sljedeće načine:

a) pojedinačnim nastupom svojih članova na međunarodnim izložbama u zemlji i inozemstvu,
b) izlaganjem klupskih i autorskih kolekcija fotografije na izložbama u zemlji i inozemstvu,
c) izlaganjem pojedinih inozemnih autora ili grupa autora (kolektivni nastupi klubova) u Galeriji fotografije Fotokluba Zagreb.

Osim na navedene načine, članovi Fotokluba Zagreb, od 30-h godina prošlog stoljeća do današnjih dana kolektivno su sudjelovali u mnogim zemljama i gradovima diljem svijeta,
na brojnim natječajnim međunarodnim izložbama fotografije, te postizavali zavidne uspjehe u oštroj konkurenciji.
Kao primjer navodimo neke od tih izložbi:
Alicante-Španjolska, Modena-Italija, Sydney-Australija, Hong Kong, Bello Horizonte-Brasil, Pondicherry-Indija, Leuven-Belgija, Mainz-Njemačka, Tecuti-Rumunjska, Warszawa-Poljska, Buenos Aires-Argentina, Bordeaux-Francuska, Reims-Francuska, Kortrijk-Belgija, Pecs-Mađarska, Bucuresti-Rumunjska, Pau - Francuska, Boubaix-Francuska, Alba-Italija, Rio de Janeiro-Brasil, Prag-ČSSR, Pescara-Italija, Lisabon-Portugal, Miskolc-Mađarska, Zwewegen-Belgija, Jau - Brasil, Poitiers-Francuska, Timisoara-Rumunjska, San Fermin-Španjolska, Vsetin - ČSSR, Stockholm-Švedska, Zizenhausen-Njemačka, Ankara-Turska, Istanbul -Turska, Graz-Austrija, Anderlues-Belgija, Paris-Francuska, Wiena-Austrija, Helsinki-Finska, Oradea-Rumunjska, Kyoto-Japan i drugdje.

Međutim, najznačajnija međunarodna fotografska manifestacija Fotokluba Zagreb je bez sumnje Zagreb salon, međunarodna izložba fotografije, koji je godine 2010. obilježio 100 godina svoga postojanja, i kao takova spada među najstarije fotografske izložbe. Na toj izložbi, tijekom vremena sudjelovali su sa svojim radovima brojni fotografi, amateri i profesionalci iz preko 80 zemalja svijeta, sa svih kontinenata.

Osnivač Zagreb salona, međunarodne izložbe fotografije **bio je "Klub fotografah amateurah"** osnovan 1892., od strane Društva umjetnosti u Zagrebu.To se dogodilo istovremeno kada je u Londonu osnovana grupacija "Linked rings", s isključivo umjetničkim ciljevima, a samo godinu dana nakon prve bečke izložbe umjetničke fotografije koja se općenito smatra početkom europskog fotoamaterskog pokreta.
Već tom prigodom njegovi si osnivači stavljaju u zadatak. “da svoje članstvo što bolje uputi u

fotografiranje, ali i da šire občinstvo upozna s prirodnim i umjetničkim ljepotama svoje domovine." Ova kulturno-prosvjetiteljska misija u vlastitom narodu, od dalekih početaka pa sve do danas, ostaje jedna od glavnih odrednica fotografskog pokreta, odnosno Fotokluba Zagreb. Dapače, osnovnu ideju Fotoklub Zagreb tijekom svoje bogate povijesti proširuje i oplemenjuje sve novim i novim sadržajima postavši tako prepoznatljiv u svjetskim relacijama.

Sukladno programskim načelima širenja fotografske kulture u vlastitom narodu, Fotoklub Zagreb od 14.Zagreb salona (od godine 1968.) pa sve do 24.Zagreb salona (do godine 1990.), do vojne i oružane agresije na Republiku Hrvatsku, od ukupno prispjelih količina fotografija na pojedini Zagreb salon organizira i održavanje pratećih međunarodnih izložbi fotografije u ostalim gradovima u našoj zemlji. Na takav način Fotoklub Zagreb u navedenom razdoblju obavljao izuzetnu kulturno-prosvjetiteljsku misiju širanja fotografske umjetnosti u cijeloj Hrvatskoj.

Uspješnim završetkom Domovinskog rata, od godine 1998. od 27. Zagreb salona nastavljeno je sa takvom praksom i dalje, sve do 37. Zagreb salona (2016) kada je iz raznih razloga prekinuto.
Zahvaljujući takvoj politici Fotokluba Zagreb, do danas je tako, u okvirima Zagreb salona, održano u 18 gradova u Republici Hrvatskoj (Bjelovar, Daruvar, Dubrovnik, Gospić, Hlebine, Ivanec, Karlovac, Koprivnica, Kukljica, Novska, Osijek, Pag, Rijeka, Rovinj, Split, Šibenik, Varaždin i Vinkovci), preko 90 međunarodnih izložbi fotografije, pa se na takav način Zagreb salon svrstao u Republici Hrvatskoj, u navedenom razdoblju, među najveće međunarodne manifestacije kulture.

Pregled samostalnih i grupnih izložbi fotografije, koje su od godine 1999. na dalje ostvarili članovi Fotokluba Zagreb u inozemstvu

1999.

Vinko Šebrek	Brežice (Slovenija)
Vinko Šebrek	Pečuh (Mađarska)
5 autora FKZ na međunarodnoj izložbi	Targu Mures (Rumunjska)

2000.

Božidar Grigić	Brežice (Slovenioja)
Grupna izložba članova FKZ	Maribor (Slovenija)
Vinko Šebrek	Brežice (Slovenija)
Grupna izložba članova FKZ	Brežice
Grupna izložba članova FKZ	Targu Mures (Rumunjska)

Godina 2001.

Grupna izložba članova FKZ	Nottingham (Velika Britanija)
Grupna izložba članova FKZ	Chieti (Italija)
Vinko Šebrek i Zvonimir Atletić	Djakarta (Indonezija)
Grupna izložba članova FKZ	Brežice (Slovenija)
Mladi autori FKZ	Ljubljana (Slovenija)
Vinko Šebrek	(Maribor (Slovenija)
Vranić i Šebrek u Ptuju	(Slovenija)

Godina 2002.

Stanko Abadžić	Prag (Češka)
Grupna izložba članova FKZ	Gorizia (Italija)
Vinko Šebrek	Čatež (Slovenija)
Snježana Požar	World press photo, Amsterdam
Grupna izložba članova FKZ	Chieti (Italija)

Grupna izložba članova FKZ	Doprava (Češka)
Miron Resli	Maribor

Godina 2003.

6 autora članova FKZ	Graz (Austrija)
Stanko Abadžić	Prag (Čeđška)
Stanko Abadžić	Beč (Austrija)
Vladko Lozić	Maribor (Slovenija)
Branko Jerneić	Maribor (Slovenija)
Goran Gizdavčić	Maribor (Slovenija)
Vinko Šebrek	Gorizia (Italija)
Božidar Grigić	Graz (Austrija)
Zvonimir Dumančić	Graz (Austrija

2004.

Stanko Abadžić	Maribor (Slovenija)
Čedomil Gros	Helsinki (Finska)
4 autora FKZ	Luxembourgh (Luxembourgh)

2005.

Grupna izložba članova FKZ	Mainz (Njemačka)
Grupna izložba članova FKZ	Graz (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Eisenstadt (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Rogaška Slatina (Slovenija)
Grupna izložba članova FKZ	Stutgart (Njemačka)

2006.

grupna izložba članova FKZ	Tirana (Albanija)
Grupna izložba članova FKZ	Maribor (Slovenija)
Miljenko Marotti	Nova Gorica (Slovenija)

2007.

Snježana Požar	Paris (Francuska)
Grupna izložba članova FKZ	Eisenstadt (Austrija)
Grupna izložba *Žene snimaju* FKZ	Oradea (Rumunjska)
6 autora FKZ	Graz (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Novi Sad (Srbija)
Grupna izložba članova FKZ	Kyoto (Japan)
Grupna izložba članova FKZ	Watford (Engleska)

2008.

Grupna izložba članova FKZ	Tuzla (R BIH)
Grupna izložba Članova	Maribor (Slovenija)
Polaznici tečaja fotografije FKZ	Parana (Argentina)
Grupna izložbaČlanova FKZ	Kalkuta (Indija)
Ognjen Karabegović	Atikokan (Kanada)
Vinko Šebrek	Kyoto (Japan)
Šime Lugarov	Boka Kotorska (Crna Gora)
Vinko Šebrek u Taherju	Celje (Slovenija)
Renato Pejković	Celje (Slovenija)
Grupna izložba članova FKZ	Čačak
Grupna izložba čanova FKZ	Helsinki (Finska)

2009.

Grupna izložba članova FKZ	Eisenstadt (Austrija)
Samostalna izložba Zvonimira Atletića	Kalkutta (Indija)
Deset Najuspiješnijih autora FKZ	Kranj (Slovenija)
Samostalna izložba Vinka Šebreka	Beč (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Hamburg (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Celje (Slovenija)
Grupna izložba članova FKZ	Nova Gorica (Slovenija)
Grupna izložba članova FKZ	Valjevo (Srbija)

2010.

Grupna izložba članova FKZ	Watford (Engleska)

2011.

Grupna izložba članova FKZ	Eisenstadt (Austrija)
Vinko Šebrek	Budimpešta (Mađarska)
Grupna izložba *Žene snimaju* FKZ	Krško (Slovenija)
Grupna izložba članova FKZ	Celje (Slovenija)
Šime Lugarov	Melbourne (Australija)
Grupna izložba članova FKZ	Helsinki (Finska)

2012.

Samostalna izložba Damira Tiljka	FD Krško (Slovenija)
Grupno sudjelovanje na izložbi	Banja Luka (BIH)
Grupno sudjelovanje na izložbi	New Delhi (Indija)
Grupna izložba članov FKZ	Maribor (Slovenija)
Grupna izložba članova FKZ	Trst (Italija)
Grupna izložba članova FKZ	Uppsala (Švedska)
Grupna izložba članova FKZ	Helsinki (Finska)
Grupna izložba članova FKZ	London (Engleska)

2013.

Grupna izložba članova FKZ	Budimpešta (Mađarska)
Grupna izložba članova FKZ	Krško (Slovenija)
Grupna izložba članova FKZ	Eisenstadt (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Cametra Club Helsinki (Finska)
Samostalna izložba Vinkla Šebreka	Brežice (Slovenija)

2014.

Grupna izložba članova FKZ	Graz (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Ljubljana, Kranj, Žalec, Ribnica
pod nazivom Kadar za čitanje	Celje (Slovenija)
Grupna izložba članova FKZ	London (Engleska)
Grupna izložba članova FKZ	Helsinki (Finska)

2015,

Grupna izložba članova FKZ	Helsinki (Finska)

2016.

Grupna izložba članova FKZ	Voristan (kod Eisenstadta) (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Firenza (Italija)
Grupna izložba članova FKZ	Graz (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Maribor (Slovenija)

2017.

Grupna izložba članova FKZ	Boristof (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Trst (Italija)
Grupna izložba članova FKZ	Graz (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Firenza (Italija)
Grupna izložba članova FKZ	Sydney (Australija)
Grupna izložba članova FKZ	Cambera (Australija)
Grupna izložba članova FKZ	Melbourne (Austraslija)

2018

Grupna izložba članova FKZ	Eisenstadt (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Firenza (Italija)
Grupna izložba članova FKZ	Shanghai (Kina)
Grupna izložba članova FKZ	Hangzhou (Kina)

2019.

Grupna izložba članova FKZ	Seoul (Južna Korea)
Grupna izložba članova FKZ	Jeonj (Južna Korea)
Grupna izložba članova FKZ	Kumanovo (Makedonija)
Grupna izložba članova FKZ	Mojiko (Japan)
Grupna izložba članova FKZ	Firenza (Italija)
Grupna izložba članova FKZ	Leskovac (Srbija)

2020.

Izložba CDA Graz i FK Zagreb povodom dana žena.	Graz (Austrija)
Grupna izložba članova FKZ	Graz (Austrija)
Sudjelovanje članova FKZ na izložbi kalendara.	Seoul (J.Korea)
Sudjelovanje članova FKZ na 20. FIAP Biennale, HFS	(Rusija)

2021.

Zoran Kolarić	Negova (Slovenija)
39. Zagreb salon,	Seoul (Južna Korea)

2022.

Grupa izložba članova FKZ	Rzeszowie (Poljska)
Grupna izložba članova FKZ	Linyi (Kina

Prilog 33.

Radi upoznavanja prirodnih ljepota Istre i poticanja zajedničkog života u Fotoklubu Zagreb organizirani su kolektivni posjeti Istri.

Pregled Foto-Safarija u Istri (2007. – 2015.)

Po godinama

1.	2007. god.	Roč Kotle Hum Oprtalj
2.	2008. god.	Buzet Draguč Dvigrad Rovinj (izložba "115.god. FKZ)
3.	2009. god.	Plomin Moščenice Labin Kršan Gračišće
4.	2010. god.	Završje Grožnjan Sv. Lovreč Labin (izložba "115.god. FKZ")
5.	2011. god.	Pazin - Kaštel Bale Svetvičent - Palača Grimaldi Fažana Vodnjan Labin
6.	2012.god.	Beram Pićan Kršan Park Skulptura Dubrova - kod Labina Gračišće (Fešta od manistre)
7.	2013.god.	Buzet Draguć Pazin Svetvičent – Palača Grimaldi Žminj

		Labin
8.	2014.god**.**	Buzet Draguč Gračišće Pićan Kršan Park Skulptura Dobrova - kod Labina Labin
9.	2015.god	Buje Umag Novigrad Labin

Zbirni pregled učestanosti posjeta

1.	Bale	2011,
2.	Beram	2012.
3.	Buje	2015.
4.	Buzet	2008. 2013. 2014.
5.	Draguč	2008. 2013. 2014.
6.	Dvigrad	2008. 2013.
7.	Fažana	2011.
8.	Gračišće	2009. 2012. 2014.
9.	Grožnjan	2010.
10.	Hum	2007. 2013.
11.	Kotle	2007. 2013.
12.	Kršan	2009. 2012. 2014.
13.	Labin	2009. 2010. 2011. 2013. 2014. 2015.
14.	Moščenice	2009.
15.	Oprtalj	2007.
16.	Park Skulptura Dubrova	2012. 2014.
17.	Pazin – Kaštel	2011. 2013.
18.	Pićan	2012. 2014.
19.	Plomin	2009.
20.	Rovinj	2008.
21.	Roč	2007. 2013.
22.	Sv. Lovreč	2010. 2013.
23.	Svetvičent (Palača Grimaldi)	2011. 2013.
24.	Umag	2015.
25.	Vodnjan	2011.
26.	Završje	2010.
27.	Žminj	2013.

Tijekom 9 godina posjećeno je 27 gradića ukupno 49 puta, što je sigurno utjecalo na oživljavanje fotoamaterskog pokreta i osnivanje novih fotoklubova u Istri.

Prilog 34.

Pregled održanih izložbi u povodu 125 godina Fotokluba Zagreb (2017.)

1. Pučko otvoreno učilište Pazin,
   Spomen dom
   Šetalište pazinske gimnazije 1, 52000 Pazin
   Termin: siječanj 2017. (stare fotografije, 20.st.)

2. Muzej grada Rijeke,
   Muzejski trg 1, 51000 rijeka
   Termin; ožujak 2017. (nove fotografije, 21.st. .)

3. Pučko otvoreno učilište Buzet,
   Ul. II.Istarske brigade 5, 52420 Buzet
   Termin: travanj 2017. (stare fotografije, 20.st.)

4. Narodni muzej Labin,
   Ulica prvoga svibnja 6, 52220 Labin
   Termin: svibanj 2017. (nove fotografije, 21.st.)

5. Fotoklub CDA Graz
   Termin. svibanj-.lipanj 2017.
   (stare fotografije, 20.st.)

6. Muzej Umaga,
   Trg. Sv.Martina 1, 52470 Umag
   Termin: lipanj 2017. (stare fotografije, 20.st.)

7. Narodni muzej Zadar,
   Galerija umjetnina,
   Andrije Medulića 2, 23000 Zadar
   Termin: rujan 2017. (kompletna kolekcija)

8. Fotoklub Vinkovci.
   Dom tehnike
   Gajeva 18, 32100 Vinkovci
   Termin: listopad 2017. (stare fotografije, 20 st.)

9. Centar vizualnih umjetnosti Batana,
   Trg brodogradilišta 2, 52210 Rovinj
   Termin: listopad 2017. (nove fotogr. 21.st.)

10. Muzej grada Zagreba,
    Opatička 20, 10000 Zagreb
    Termin: studeni 2017. (stare i nove fotografije)

Prilog 35.

Izložba fotografije Kadar za čitanje u okvirima Projekta Noć knjige (2013. – 2015.)

Pregled i tok izložbe

Godina 2013.

Izložba fotografije članova Fotokluba Zagreb pod nazivom Kadar za čitanje, zamišljena je kao putujuća izložba Fotokluba Zagreb, po knjižnicama u Hrvatskoj.
Sudjelovalo je u kolekciji 25 autora/oca sa 25 fotografija.
Izložba je održana u sljedećim gradovima**:**
Zagreb, *Nacionalna i sveučilišna knjižnica* (travanj- svibanj 2013.).
Zagreb, *Knjižnica i čitaonica Bogdan Ogrizović* (svibanj-lipanj 2013.).
Rijeka, *Narodna čitaonica, Korzo* (24 (lipanj 2013.).
Šibenik, *Gradska knjižnica Juraj Šišgorić*, Poljana Maršala Tita 6 (srpanj 2013.).
Zadar, *Gradska knjižnica*, Stjepana Radića 11b, (kolovoz 2013.).
Zagreb, *Gradska knjižnica*, Starčevićev trg 6, (rujan 2013.).
Pula, *Gradska knjižnica i čitaonica*, Kandlerova 39 (listopad 2013.)
Ivanić Grad, *Gradska knjižnica*, Moslavačka 11 (studeni 2013.).
Koprivnica, *Gradska knjižnica i čitaonica* „Fran Galović“, Zrinjski trg 6 (prosinac 2013.)

Godina 2014.

U godini 2014. nastavila je putovanje izložba iz iz 2013. u sljedećim gradovima:
Karlovac, *Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“* (od prosinca 2013. do siječnja 2014.)
Vinkovci, *Gradska knjižnica i čitaonica* (siječanj 2014.)
Bjelovar, *Knjižnica Turisti.ugostit.i prehramb.škole* (veljača 2014.)
Vukovar, *Gradska knjižnica* (ožujak 2014.)
Županja, *Gradska knjižnica* (od ožujka do travnja 2014.)
Napomena:
Nakon što je obašla sve navedene gradove u Hrvatskoj izložba je po dogovoru prenešena u Sloveniju i obašla je sljedeće slovenske gradove:
Ljubljana, *Galerija Kult 3000* (travanj-svibanj 2014.),
Kranj, *Mestna knjižnica* (lipanj-kolovoz 2014.)
Žalec, *Medobčinska splošna knjižnica* (kolovoz-rujan 2014),
Ribnica, *Knjižnica Miklova hiša* (rujan-listopad 2014.)
Celje, Mladinski center (studeni-prosinac 12.2014.)
Napomena:
Nakon toga kolekcija je iz 2013. u proljeće 2015. vraćena u Fotoklub Zagreb.

Godina 2014.

U godini 2014. nastavljeno je sa održavanjem izložbe fotografije članova Fotokluba Zagreb pod nazivom Kadar za čitanje, kao putujuća izložba Fotokluba Zagreb, po knjižnicama u Hrvatskoj.
Izabrana je nova kolekcija za 2014. godinu od 24 autora/oca sa 24 fotografija.
Izložba je održana samo u Zagrebu na sljedećim lokacijama:
Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica (travan j-svibanj 2014.)
Zagreb, *Gradska knjižnica*, Starčevićev trg (srpanj-kolovoz 2014.).

Godina 2015.

U godini 2015. nastavljeno je sa održavanjem izložbe fotografije članova Fotokluba Zagreb pod nazivom Kadar za čitanje, kao putujuća izložba Fotokluba Zagreb, po knjižnicama u Hrvatskoj.
Izabran je nova kolekcija za 2015. godinu od 17 autora/ica sa 17 fotografija.
Izložba je održana samo u Zagrebu na sljedećim lokacijama:
Zagreb, *Nacionalna i sveučilišna knjižnica* (travanj-svibanj 2015).
Zagreb, *Kupola Gradske knjižnice*, Starčevićev trg 6 (svibanj-lipanj 2015.).
Zagreb, *Zagrebački velesajam* (u okvirima *Interliber*a) (studeni-prosinac 2015.).

Na žalost dalje od 2015. prekida se se ova dobro zamišljena i zanimljiva manifestacija.

Prilog 36.

Prilog

Dopis Agenciji za zaštitu osobnih podataka u Zagrebu

From: Vladko Lozić [mailto:vladko.lozic@zg.t-com.hr]
Sent: Thursday, July 19, 2018 9:09 AM
To: 'azop@azop.hr'
Subject: Tumačenje Općeuredbe

Mr.sc Vladko Lozić
Srebrnjak 21
10000 Zagreb
E-mail: vladko.lozic@zg.t-com.hr

AGENCIJA ZA ZAŠTITU OSOBNIH PODATAKA
Služba za pravna pitanja
Martićeva 14
10000 Zagreb

Poštovani !

.Bavim se istraživanjem povijesti Hrvatskog fotoamaterskog pokreta i Fotokluba Zagreb. Na tu temu napisao sam i autor sam niza knjiga i fotomonografija.
Do donošenja Opće uredbe o zaštiti podataka, pri svojim istraživanjima i njihovom objavljivanju postupao sam sukladno člancima 80., 85. i 93. Zakona o autorskim pravima.

Sve moje knjige objavljene su prije 25.svibnja ove godine. U nekima od njih, su između ostaloga, obrađene i biografije mnogih značajnih fotografa.
Nikada ni jedan autor, kojega sam obradio u mojim knjigama, nije uložio bilo kakav prigovor na moj rad. Dapače, svi kojima sam upućivao poziv da mi dostave svoje biografije, radi njihova uvrštenja u moje knjige, spremno su se odazivali i samim time davali svoj pristanak na objavljivanje.

Pri tome, vrlo je malo osobnih podataka, tek neki od njih, koje sam koristio kod njihovih biografija. To su: ime, mjesto i godina rođenja, stručna sprema. Svi ostali podaci prema GDPR-u nisu korišteni za objavljivanje. Ostatak biografija odnosio se je na njihov stručni fotografski rad i dostignuća, koja su sami autori dostavljali.

Međutim stupanjem na snagu Opće uredbe o zaštiti podataka, 25.svibnja ove godine pojavile su mi se u mojem daljnjem radu dvije dileme pa bih vam bio veoma zahvalan da mi dadete vaše tumačenje:

a) Dali je na snazi i dalje postojeći Zakon o autorskim pravima ili nova Opća uredba poništava taj zakon, konkretno njegove članke 80., 85. i 93.
b) Ukoliko želim sve dosadašnje biografske podatke, prikupljene i objavljivane u mojim prethodnim knjigama prije donesene Opće uredbe, sada objediniti u jednoj novoj knjizi, pod nazivom *Životopisi hrvatskih* fotografa, da li se i na takav slučaj odnosi Opća uredba o zaštiti podataka (od 25.svibnja 2018.).

Bit ću vam veoma zahvalan ako mi pomognete i odgovorite na postavljena pitanja.

Unaprijed zahvaljujem.
S poštovanjem

Vladko Lozić

Prilog 37.

Odgovor Agencije za zaštitu osobnih podataka u Zagrebu

REPUBLIKA HRVATSKA
AGENCIJA ZA ZAŠTITU
OSOBNIH PODATAKA

KLASA: 004-02/18-01/2147
URBROJ:567-02/10-18-03
Zagreb, 28. rujna 2018.

Vladko Lozić
Via e-mail
vladko. lozic@zg.t-com.hr

PREDMET: Vladko Lozić, obrada osobnih podataka

-odgovor, daje se

Poštovani,

Nastavno na Vaš upit o pisanju knjiga i fotomonografija, a vezano uz primjenu Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) SLEU L119, iznosimo sljedeći načelan odgovor:

Ističemo kako se od 25. svibnja 2018., u svim državama članicama Europske unije izravno primjenjuje Opća uredba o zaštiti podataka kojom se štite temeljna prava i slobode pojedinaca, a posebno njihovo pravo na zaštitu osobnih podataka, a koja u članku 4. stavak 1. točka 1. propisuje da su osobni podaci svi podaci koji se odnose na pojedinca čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi. Pojedinac čiji se identitet može utvrditi jest osoba koja se može identificirati izravno ili neizravno, osobito uz pomoć identifikatora kao što su ime, identifikacijski broj, podaci o lokaciji, mrežni identifikator ili uz pomoć jednog ili više čimbenika svojstvenih za fizički, fiziološki, genetski, mentalni, ekonomski, kulturni ili socijalni identitet tog pojedinca.

Sukladno članku 6. stavku 1. Opće uredbe o zaštiti podataka obrada osobnih podataka je zakonita, ako je ispitanik dao privolu za obradu svojih osobnih podataka u jednu ili više posebnih svrha ili je obrada nužna radi poštovanja pravnih obveza voditelja obrade, odnosno obrada je zakonita ako su ispunjeni drugi taksativno navedeni pravni temelji/ uvjeti za obradu osobnih podataka propisani cit. Uredbom. Nadalje, obrada osobnih podataka u svrhe različite od svrha za koju su podaci prvotno prikupljeni smjela bi se dopustiti samo ako je obrada

usklađena sa svrhama za koje su osobni podaci prvotno prikupljeni. Osobni podaci moraju biti primjereni, relevantni i ograničeni u ono što je nužno u odnosu na svrhe u koje se obrađuju.

Iz Vašeg upita razvidno je da u izradi knjiga i fotomonografija postupate sukladno Zakonu o autorskim pravima („Narodne novine", broj; 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17 koji je i dalje na snazi te ste dužni pridržavati se odredbi koji se odnose na sadržajna ograničenja autorskog prava. Vezano uz primjenu Opće uredbe o zaštiti podataka ističemo da za svaku obradu osobnih podataka mora postojati odgovarajući pravni temelj iz čl. 6. Opće uredbe o zaštiti podataka, a koliko je razvidno iz Vašeg upita koristite se autorskim djelima drugih autora, a neki su i sami dostavljali svoje biografije što se smatra dobrovoljnim pristankom na daljnju obradu (objavljivanje) odnosno u smislu Opće uredbe o zaštiti podataka radi se o privoli ispitanika za daljnju obradu njihovih osobnih podataka te u tom smislu ne vidimo ništa sporno u Vašem načinu rada.

Osim navedenog, ukazujemo da uz ostale obveze koje ima voditelj obrade sukladno Općoj uredbi o zaštiti podataka smatramo bitnim istaknuti obvezu informiranja ispitanika temeljem čl.13. Opće uredbe o zaštiti podataka (ako su podaci prikupljeni od ispitanika) i čl.14. Opće uredbe o zaštiti podataka(ako su podaci prikupljeni iz drugih izvora).

Naposljetku, ukazujemo da se Opća uredba o zaštiti podataka ne odnosi se na umrle osobe iz razloga što se umrle osobe više ne smatraju fizičkim osobama u smislu odredbi Opće uredbe o zaštiti podataka. Podaci o umrlim osoba mogu se prikupljati i dalje obrađivati uz strogo uvažavanje njihovog pijeteta te zaštite osobnih podataka članova njihovih obitelji. Ukoliko se obitelj ili nasljednici izričito protive objavi podataka o umrlim osobama takvi podaci ne bi mogli biti predmetom daljnje obrade.

U slučaju dodanih upita i nejasnoća stojimo na raspolaganju.

S poštovanjem,

PO OVLAŠTENJU RAVNATELJA

Načelnica Službe za zaštitu osobnih podataka
Branka Bet-Radelić, dipl.iur.

PRILOG 38.

Vrste podataka (Primjer)

1**. ime i prezime**

2**. godina rođenja mjesec i dan rođenja**, JMBG, OIB, dan

3. mjesto rođenja

4. zvanje ispitanika (npr. dipl. pedagog, profesor, ekonomist, odgojitelj, upravni referent i sl.)

5. ime oca ili majke

6. prebivalište i adresa

7. broj zdravstvenog osiguranja

8. broj MIO osiguranja

9.osiguranje MIO II

10.vrsta radnog odnosa (određeno,neodređeno,ugovor o djelu)

11.radno mjesto (npr. ravnatelj, voditelj matične službe za narodne knjižnice, dipl. knjižničar, knjižničar, računovođa, tajnik-administrator, čistačica-dostavljačica, i sl.)

12. stručna sprema (SSS,VŠS,VSS,)

13. broj bankovnog računa

14. radni staž prije poslodavca

15. datum zasnivanja radnog odnosa

16. datum raskida radnog odnosa, razlog

17. radno vrijeme zaposlenika

18. razlog prestanka radnog odnosa (mirovina, otkaz, odluka poslodavca) 19. podaci o ostvarenim pravima iz radnog odnosa (npr. porodiljni dopust, povrede na radu, socijalna prava i potpore, bolovanja, i sl.)

20. status zaposlen/nezaposlen
21.š kola/zanimanje

22. razred

23. ime i prezime staratelja

24. broj osobne iskaznice roditelja (staratelja)

Napomena:

Od mnogobrojnih osobnih podataka, navedenih ovdje kao primjer, za moja razmatranja navodim tek četiri vrste osnovnih podataka što se doista ne može smatrati zadiranje u privatnost.

Prilog 39.

(Prijedlog za diskusiju i usvajanje**)**

Organizacija obilježavanja 50-e godišnjice osnutka Zbirke hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb. (svibanj-lipanj 2020.)

Pregled potrebnih faza rada
(svaku fazu rada posebno detaljno razraditi)

A. Oformljenje Organizacijskog odbora.

Na prvom radnom sastanku potrebno je:

a) Odrediti Predsjednika Organizacijskog odbora koji će dalje:
- razraditi „mrežni plan“ po vremenu i svim faza rada,
- pratiti izvršenje plana po osobama, vremenu i fazama rada,
- koordinirati rad svih izvršilaca,
- podnašati u redovnim dogovorenim razmacima izvješće sudionicima i Predsjedniku Kluba.
- sazivati sastanke Organizacijskog odbora.

b) Definirati i potvrditi do koje se razine želi predložiti obilježavanje manifestacije: da li samo održavanje **prigodničarske manifestacije** uz otvorenje i prigodne govore, uz prigodnu publikaciju i koje razine ili zatražiti od odgovarajućih institucija kompletno **dugoročno** rješenja opstanka Zbirke hrvatske fotografije u Fotoklubu Zagreb.
Ovaj veliki jubilej uz odgovarajuću promidžbu daje za to priliku.

c) Odrediti osobe i njihove zadatke za svaku fazu rada.

B. Definiranje problema

1) Samo prigodničarsko obilježavanje obljetnice
(ukoliko se *a priori* zaključi da se neće ni pokušati realizirati konačno rješenje za obje Zbirke, za što velika obljetnica daje moguću priliku).
(sve faze navedene pod B.1. a,b,c do B.2. a,b,c, -dugoročno sagledavanje)
U tom slučaju potrebnp je obaviti slijedeće:

a) Svečano obilježavanje obljetnice u Muzeju grada Zagreba

Stupiti u kontakt sa ravnateljem Muzeja radi dogovora i sklapanja ugovora o terminu i dobivanju prostora.
(nadam se da će biti gratis).
- Zajedno razraditi tijek proslave (dnevni red) i tko će i što govoriti.

- Zajedno sa davateljem prostora odrediti
- moderatora proslave
- dnevni red proslave

b. Tiskanje prigodne publikacije

(isključivo namjenska publikacija poput one uz 100-u obljetnicu Zagreb salona (*Stoljeće promidžbe fotografije, 1910.-2010.)* a ne nikakova fotomonografija Kluba, jer smo ih u proteklih petnaestak godina tiskali četiri i za petu-nenamjensku, uz obilježavanje 50 godišnjice Zbirke, u tako kratkom a vremenu nema nikakovog opravdanja.

Sadržaj:
- Proslov uglednog povjesničara umjetnosti
  (osvrt na Zbirku i njeno značenje)
- Riječ ravnatelja Muzeja grada Zagreba
- Riječ predsjednika Kluba
- Povjesni prikaz koji daje voditelj Zbirke
- Abecedni popis autora iz Zbirke
- Rješenja o zaštiti Zbirke
- Pravilnik o načinu prikupljanja, čuvanja i korišenja Zbirke.

- na temelju navedenoga izraditi maketu publikcije
- na temelju makete zatražiti ponudu za tiskanje
- definirati nakladu, cijenu tiskanja i izvođača.

2) Dugoročno sagledavanje rješenja Zbirke hrvatske fotografije **,**
te uz Zbirku kataloga oformiti Centar za istraživanje fotografije u Fotoklubu Zagreb. Za dugoročno rješenje, ako bi se ostvarilo, to bi bio triumf našega Kluba, a ljudi koji bi to ostvarili svakako ulaze u povijest.
Ovisi o stavu UO-a, da li ima snage, volje i želje pokušari realizirati dugoročno rješenje ili će se zadovoljiti samo prigodničarskim obilježavanjem.
Za dugoročno rješenje, osim faza rada navedenih pod 1) – prigodničarsko rješenje, potrebno bi bilo riješiti sljedeće:

a) Građevinski radovi (uređenje sve tri zadnje prostorije i proglasiti ih „centar za istraživanje fotografije“

- specifirati potrebne radove
- izraditi odgovarajući elaborat
- predočiti troškove
- raspisati natječaj
- analizirati ponude i izabrati najpodobnijeg ponuđača

b) Zaštita Zbirke

- nabava beskiselinske ambalaže
- specificirati količine i vrste
- pronaći moguće isporučioce i prikupiti cijene
- predočiti troškove

c) Oprema prostorija

- radni-pisaći stol
- računalo i printer
- nabavka još 2 metalna ormara za čuvanje fotografij

3) Osiguranje sredstava

Razraditi potrebnu natječajnu dokumentaciju za obje varijane (prigodničarsku i cjelovitu) i za svaku od navedenih institucija i donijeti odluku za koju će se varijantu zatražiti sredstva od Ministarstva i Grada Zagreba) (GUOKŠ, Ministarstvo kulture, Evropski fondovi). Posebno analizirati mogućnost korištenja Evropskih fondova za dugoročno rješenje problema
Izuzetno je važna uloga osobe koja će obraditi mogućnosti korištenja Evropskih fondova.

Napomena:
Na koncu, sukladno osiguranim sredstvima napraviti korekture planiranih faza rada, za obje kombinacije prigodničarskog ili dugoročnog rješenja pristupiti realizaciji mogućeg rješenja.

4) Promidžba

a) Dodjela priznanja i nagrada uz obilježavanje obljetnice
Sva priznanja koja j klub tijekom svoje povijesti dobijao dižu uveliko ugled kluba kao organizacije. Podsjećam da se i kod redovnih natječaja za dobivanje godišnjih sredstava u mnogim slučajevima traži od Kluba i popis dosadašnjih priznanja. Stoga je važno i dalje dobivati priznanja za što se očekuje maksimalni angažman osobe zadužene za kompletnu promidžbu.

Analizirati dodijele mogućih priznanja/nagrada
- Klubu kao organizaciji,
- Pojedinim izvršiteljima programa,
  Za priznanja Klubu zamoliti Zagrebačku zajednicu tehničke kulture ili Hrvatski Fotosavez da budu predlagatelji.

b) Pokrenuti postupak dobivanja što višeg pokroviteljstva nad manifestacijom (predlažem Predsjednice RH).

c) Višekratna dostava pisanih materijala o Obljetnici na dnevne tiskovine, radio i HTV.

d) Sklapanje ugovora o praćenju Obljetnice sa Pres clippingom (zaboravljeno uz 38. Zagreb salon, pa nije ostalo traga u tiskanim medijima o tom Salonu)

Od osobe za promidžbu očekuje se izuzetni angažman.

Zagreb, ožujka 2019.

Vladko Lozić.

Napomena:
Pojavom pandemije Corona 19 i nakon toga zagrebačkog zemljotresa ovaj se Program nije realizirao.

Prilog 40.

Pregled izdanja fotografskih časopisa

1921.-1922.	Prvi hrvatski fotografski časopis *Foto Rekord* započinje sa izlaženjem u redakciji Dr. S. Varićaka. Izašla su samo dva broja.
1926.	Započinje s izlaženjem stručnog časopisa *Fotograf* . Izlazio samo te godine.
1926.-1927.	Foto-sekcija Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu pokreće vlastiti mjesečni časopis pod nazivom *Fotografski vjesnik, časopis za prijatelje fotografije.* Glavni urednik bio je Dr. S. Varićak.
1927.-1941.	Od 1927.do 1941. izlazi *Cinema,* revija za film i kino (mjesečnik). Preferira akt-fotografiju.
1933 -1934.	Od 1933 do 1934. Otokar Hrazdira u Ivancu pokreće časopis *Galerija.* Tiskan*o* je samo šest brojeva.
1933.-1935.	Od 1933. do 1935. izlazi mesečnik za foto in kino umetnost *Foto-amater* u Ljubljani. Urednik je bio Leo Novak.
1932.-1941.	Od 1932. pa do 1941. izlazi vrhunski mjesečni časopis Foto-revija u izdanju Konzorcija Foto Revija u Zagrebu.
1940.- 1941. *Suvremena*	Od 1940. do 1941. u izdanju Fotokluba Zagreb izlazi časopis *fotografija.* Tiskana su samo četiri broja.
1947.-1956.	U Osijeku izlazi mjesečni časopis *Naša fotografija* u izdanju Fotografskih sekcija obrtnih zborova i Prosvjetnog odbora fotografa u FNRJ. Pokretač je bio Nikola Szege.
1972.-1978.	Časopis SPOT u izdanju Galerija grada Zagreba. Urednik Radoslav Putar. Tiskano samo 11 brojeva.
1948. - 1985.	Godine 1948. počinje izlaziti mjesečni časopis *Fotografija* koji se kasnije mijenja ime u *Foto kino revija* u izdanju Foto saveza Jugoslavije. Godine 1987. do 1988. umjesto Foto kino revije izlazi manji *Foto Informator,* formata A5 da bi nakon toga potpuno prestao izlaziti.

Prilog 41.

POPIS DONATORA

Nakon razornog potresa, Fotoklub Zagreb je pokrenuo veliku akciju skupljanja donacija za obnovu stradalih klupskih prostorija. Odazvao se veliki broj klubova i pojedinaca iz zemlje i inozemstva.

Popis donatora:

Organizacije

Kina – Shangtuf Image and Art Club
Italija – Fincantieri-Wärtsilä Photographic Club
Srbija – Fotoklub 202
Fotoklub Color Rijeka
Fotoklub Rijeka
Fotoklub Split
Švicarska – New Camera Club
PBZ card d.o.o.
Austrija – Fotokreis Eisenstadt

Privatne osobe:

Aldo Marochini
Alemka Goleš
Aleš Kotnik
Alice Becker
Andro Galinović
anonimni donatori (4x)
Berislav Rubčić
Biljana Knebl
Bleženka Vojnić Zelić
Božo Marijančić
Branislava Pogacic
Branka Primorac
Brazen Productions
Brice Barbier
Čedomir Igaly
Danijela Ivanović
Dariusz Bolton
Dean Winkler
Dieter Ernst Gansterer
Erich Pinter
Pacher Franz
Dražen Tirić
Dren Butković
Đorđe Bojanić
Đurđa Petrišić
Franz Milković
Hedda Pflagner
Helmut Goetz
Helmut Mauthner
Hend Khader
Hrvoje Mahović
Hwang Yong woon
Ilija Stanušić
Reinhold Schirk Ulrike Schirk
Ivan Hećimović
Ivana Palešćak
Ivana Planinić
Izidora Brezni
Jamie Riordan
Jananne Al-Ani
Jeremy Fusco
John Sanborn
Kim Yong Suk
Krešimir Mehičić
Kristina Matijaš
Kwok Yau
Lee Sang Ho
Lidija Pavić Rogošić
Lidija Štefanec
Maja Abramić
Maja Majdak
Maja Prgomet
Malden Lucić
Marcel Mlinarić
Mariann Makrai
Marija Abramić
Marija Cividini
Marija Hohoš Novaković
Marija Mirak
Marin Marinović
Mary C.Pilaš
Matija Pavić
Michelle Bitunjac
Miljenko Brezak
Miljenko Marotti
Mirjana Porupski
Miroslav Pribanić
Mladen Juričić
Mladen Lucić
Mladen Rac
Monique Whear
Nataša Kašinec

Nenad Martić
Nicolas Bordier
Nimer Abonaadj
Nives Borčić
Petar Barbir
Petra Janeš
Ricardo Pereira
Robert Širišćević
Roswitha Wesiak
Sabina Blažić
Sandra Tičarić
Sandra Truntić
Sanja Šikić
Shaima Al Tamimi
Sibylle Loidolt
Sinja Gerić
Sjajna Videc
Slavka Pavić
Song Hyun joo
Soon Young Redden
Štefica Dolovčak
Tea Juričić
Tomislav Krstičević
Tomislav Sabljić
Tvrtko i Vera Vujević
Valentina Bunić
Valentino Bilić Prcić
Vesna Pleše
Vesna Zednik
Viktor Pravdica
Višnja Makek
Vladimir Šimunić
Vladko Lozić
Vlasta Štalekar
Vlatka Augustinovic
Vlatka Bukovac
Walter Moser
Zdenko Blaženčić
Zdenko Prohaska
Zrinka Lovrić
Zvonimir Veber
Zvonimir Veber
Zvonko Radičanin
Željko Jovanović
Željko Krčadinac
Željko Miše
Željko Novaković
Željko Pl

Prilog 42.

Zagreb salon – Međunarodna izložba fotografije
Pokroviteljstvo FIAP-a

Prvi puta pokroviteljstvo FIAP- zatraženo je i dobiveni 1979. za 19. Zagreb salon. Prije toga nije traženo.

Godina	Izložba	pokroviteljstvo
1979.	19. Zagreb salon	79/47
1981.	20. Zagreb salon	81/42
1983.	21. Zagreb salon	83/39
1985.	22. Zagreb salon	85/26
1987.	23. Zagreb salon	87/51
1990.	24.Zagreb salon	0
1992.	25. Zagreb salon	0
1994.	26. Zagreb salon	0
1998.	27. Zagreb salon	0
2000.	28. Zagreb salon	2000/103
2002.	29. Zagreb salon	2002/060
2004.	30. Zagreb salon	2004/073
2006.	31. Zagreb salon	2006/043
2008.	32. Zagreb salon	2008/051
2010.	33. Zagreb salon	2010/052

2012.	**34. Zagreb salon**	**2012/110**
2013.	**35. Zagreb salon**	**0**
2014.	**36. Zagreb salon**	**2014/261**
2016.	**37. Zagreb salon**	**2016/141**
2018.	**38. Zagreb salon**	**2018/138**
2020.	**39. Zagreb salon**	**2020/257**
2022.	**40. Zagreb salon**	**2022/370**

Napomena: u vremenu od 24. Zagreb salon (1990.) do 27. Zagreb salona (1998.) nisu radi ratnih uvjeta tražena pokrovitelkjstva FIAP -a

Prilog 43

Pregled uspješnosti međunarodne izložbe fotografije

Međunarodna izložba umjetničke fotografije (od 1910.- 1957.)
Zagreb salon (od 1962. do 1990.)
Zagreb 92-94 (od 1992.-94)
Zagreb salon (od 1998. do danas)

R.br.	god.	Naziv izložbe	Sudjeluje zemalja	Prispjelo autora	Prispjelo radova	Primljeno autora	Primljeno radova
1.	1910.	I. međunarodna fotografijska izložba	-	-	-	-	
2.	1913.	II. međunarodna fotografijska izložba	8			61	343
3.	1935.	I. sveslavenska izložba umjetn. fotograf.ije	9	195	862	150	299
4.	1936.	IV. međunarodna izložba umjetničke fotografije	27	-	-	225	395
5.	1937.	V. međunarodna izložba umjetničke fotografije	33	-	-	282	422
6.	1938.	VI. međunarodna izložba umjetničke fotografije	35	-	-	272	438
7.	1939.	VII. međunarodna izložba umjetničke fotografije	37	-	-	287	453
8.	1940.	VIII. međunarodna izložba umjetničke fotografije	13	-	-	221	406
9.	1942./43.	IX. međunarodna izložba umjetničke fotografije	8	-	-	202	400
10.	1951.	9. međunarodna izložba umjetničke fotografije	28	-	-	179	347
11.	1953.	10. međunarodna izložba umjetničke fotografije	33	-	-	249	374
12.	1955.	11. međunarodna izložba umjetničke fotografije	28	582	2064	256	404
13.	1957.	12. međunarodna izložba umjetničke fotografije	38	876	2776	269	412

14.	1962	13. Zagreb salon	37	974	3428	277	381
15.	1968.	14. Zagreb salon	27	779	2656	221	333
16.	1970.	15. Zagreb salon	45	2019	7584	286	367
17.	1972.	16. Zagreb salon	34	1672	6213	447	508
18.	1975	17. Zagreb salon	36	1334	4648	473	562
19.	1977.	18. Zagreb salon	39	1496	5169	650	785
20.	1979.	19. Zagreb salon	46	1976	5869	672	770
21.	1981.	20. Zagreb salon	40	1733	9328	947	1012
22.	1983.	21. Zagreb salon	45	2812	10850	1146	1215
23.	1985	22. Zagreb salon	39	814	2646	466	594
24.	1987.	23. Zagreb salon	30	1427	4271	399	508
25.	1990.	24. Zagreb salon	33	543	1940	367	458
26.	1992.	ZAGREB 92	21	286	2044	73	150
27.	1994.	ZAGREB 94	18	-	-	42	71
28.	1998.	27. Zagreb salon	36	486	4598	479	340
29.	2000.	28. Zagreb salon	35	433	3964	433	1028
30.	2002.	29. Zagreb salon	49	591	2968	289	468
31.	2004.	30. Zagreb salon	51	669	2497	323	488
32.	2006.	31. Zagreb salon	59	934	3575	384	653
33.	2008.	32. Zagreb salon	47	672	2593	226	350
34.	2010.	33. Zagreb salon	45	440	1734	203	353
35.	2012.	34. Zagreb salon	46	360	1090		
36.	2013.	35. Zagreb salon (pozivni za foto prijatelje a ne natječajni)	9	-	-	120	120
37.	2014.	36. Zagreb salon	39	203	2177	166	754
38.	2016.	37. Zagreb salon	46	331	3737	267	1043
39.	2018.	38. Zagreb salon	48	390	4995	300	1279
40.	2020.	39. Zagreb salon	44	452	5934	364	1364

41.	2022.	40. Zagreb salon	40	358	5807	284	1314

Napomene:

1. Ukupni redni broj međunarodnih izložbi fotografije od rednog broja izložbi razlikuju se za jedan. Ovo s razloga što je deveta po redu međunarodna izložba fotografije dva puta održana pod istim rednim brojem (1942.-43. i 1951.)

2. Za rubrike prispjelo „ autora“ odnosno „prispjelo radova“ na izložbama od IV. međunarodne (1936.) do 10.međunarodne izložbe u katalozima nema podataka.

3. Kod 35. Zagreb salona broj prispjelih autora i prispjelih fotografija jednak je broju izloženih autora i izloženih fotogrsfija, jer je to bio pozivni salon. Nije bilo žiriranja nego su se izlagali dostavljeni radovi, od svakog autora po jedan.

4. 31. Zagreb salon bila je izložba na koju je poslalo svoje radove najviše zemalja (59).

5. Izložbe sa najmanjim brojem zastupljenih zemalja, najmanjim brojem autora i primljenih radova bile su ZAGREB 92 i ZAGREB 94

Prilog 44

Tajništvo Fotokluba Zagreb
Pravilnik o radu tajništva
(1997.)

Članak 1.

Tajništvo kluba

Tajništvo kluba sastoji se od:

a) tajnika kluba;
b) voditelja Galerije;
c) voditelja Zbirke;
d) voditelja Izložbene sekcije;
e) voditelja Knjižnice;
f) voditelja Edukativnih programa

Radom tajništva rukovodi tajnik Fotokluba Zagreb.

Članak 2.

Tajnik kluba

1 Tajnika kluba bira Upravni odbor.

2.Tajnik kluba obavlja svoje poslove profesionalno ili volonterski o čemu odluku donosi Upravni odbor.

3. Ako tajnik obavlja svoje poslove profesionalno uvjete za njegov izbor utvrđuje Upravni odbor.

4 Ako tajnik svoje poslove obavlja volonterski imenuje ga Upravni odbor na prijedlog predsjednika a iz redova Upravnog odbora kluba. U tom slučaju tajnik je član Upravnog odbora.

5. Mandata tajnika traje 4 godine i može se ponovno produžiti ili skratiti odlukom Upravnog odbora.

6. Tajnik za svoj rad odgovara predsjedniku, Upravnom odboru i Skupštini kluba.

7. U slučaju spriječenosti ili odsutnosti tajnika (bolest, godišnji odmor i sl.) zamjenjuje ga osoba koju odredi Upravni odbor.

Članak 3.

Dužnosti tajnika

1. Tajnik objedinjava i koordinira rad tajništva, svih voditelja te skrbi o uvjetima rada i cjelokupnog funkcioniranja kluba.

2. Tajnik zastupa Fotoklub Zagreb (u daljnjem tekstu FKZ) sukladno odlukama Skupštine i Upravnog odbora.

3. Vodi računa o zakonitosti rada kluba i za ispunjavanje zakonima propisanih normi.

4. Organizira sjednice Upravnog odbora i Skupštine i provodi u djelo njihove zaključke.

5. Koordinira rad Skupštine i Upravnog odbora.

6. Priprema prijedloge programa rada, financijskog plana te njegova rebalansa (po potrebi).

7. Predlaže aktivnosti za osiguranje financijskih sredstava neophodnih za normalni rad kluba.

8. Sunalogodavac je za financijsko i materijalno poslovanje FKZ-a.

9. Supotpisuje poslovnu dokumentaciju, ugovore i naloge u smislu realizacije programa i financijskog plana.

10. Organizira suradnju s Hrvatskim fotosavezom, klubovima u Republici Hrvatskoj i inozemstvu, FIAP-om i srodnim organizacijama .

11. Organizira društveni život u klubu (predavanja, razgovori, fotoizleti, Foto-session, izložbe i sl.).

12. Skrbi se o kontaktima s institucijama koje financiraju programe rada FKZ-a

l3. Kontaktira s medijima po pitanju informiranja javnosti o radu FKZ-a.

l4. Organizira održavanje izložbi (Zagreb salon, Mali Zagreb, početnika i sličnih izložbi bilo u Galeriji kluba ili drugdje.

15. Priprema i organizira posjete drugim organizacijama, izložbama, stručnim predavanjima i posjetama fotografskim sajmovima.

16. Skrbi oko tekućeg funkcioniranja kluba (struja, voda, plin, stanarina, popravci raznih kvarova, čišćenja prostorija i ostalog potrebnog.

17. Obavlja i druge poslove koji su određeni statutom FKZ-a ili mu ih povjere predsjednik odnosno Upravni odbor.

18. Skrbi se i čuva klupsku arhivu.

19. Provodi akcije prikupljanja sredstava za potrebe FKZ-a putem sponzorstva, raznih donacija i sl.

Članak 4.

Voditelj klupske Galerije

1. Voditelja Galerije bira Upravni odbor kluba.

2. Voditelj Galerije obavlja svoje poslove profesionalno ili volonterski o čemu donosi odluku Izvršni odbor.

3. Ako voditelj Galerije obavlja svoje poslove volonterski imenuje ga Upravni odbor na prijedlog predsjednika a iz redova klupskog članstva (istaknuti umjetnik s organizacijskim sposobnostima).

4. Ako voditelj Galerije obavlja svoje poslove profesionalno njega imenuje Upravni odbor putem javnog natječaja, za što uvjete utvrđuje Upravni odbor.
U tom slučaju voditelj Galerije mora imati odgovarajuću stručnu spremu.

5. Za svoj rad voditelj Galerije odgovara tajniku kluba.

6. Mandat voditelja Galerije traje četiri godine, a može se ponovno produžiti ili skratiti odlukom Upravnog odbora.

Članak 5.

Dužnosti voditelja Galerije

1. Predlaže program izložbi u Galeriji, koji prihvaća Upravni odbor FKZ-a.

2. Kontaktira s odabranim autorima, dogovara oko termina izlaganja, usklađuje sve termine u jednu cjelinu, organizira dostavu fotografija koje se izlažu.

3. U dogovoru s predsjednikom FKZ-a (eventualno i sa Upravnim odborom) odlučuje tko će pisati predgovore za kataloge izložbi, odabire fotografije za katalog, kreira katalog te kontrolira tiskanje i kvalitetu tiska kataloga.

4. Predlaže Upravnom odboru (bez samostalnog odlučivanja) troškove za honorar za pisanje teksta predgovora kataloga, predlaže eventualne naknade autorima izlagačima za otkup njihovih radova.

5. Kontaktira s javnim glasilima i medijima (novine, radio, televizije) u svezi najave izložbi, otvaranja izložbi, reportaža o izložbama, kritikama kao i oko propagiranja aktivnosti FKZ-a.

6. Organizira dežurstvo u vrijeme održavanja izložbi u Galeriji. Vrijeme u kojem će Galerija biti otvorena propisuje Upravni odbor FKZ-a.

.7. Održava postojeće i uspostavlja nove kontakte sa srodnim institucijama, koje imaju fotografske galerije kao i direktno s fotografskim galerijama.

.8. Savjetuje u FKZ-u po pitanjima umjetničkog odnosa i stručnog pristupa fotografiji i po potrebi predlaže aktivnosti i predavanja iz domene fotografije.

9. Po potrebi i pozivu prisustvuje sjednicama Upravnog odbora.

10. Voditelj Galerije po funkciji je predsjednik Savjeta Galerije koga na njegov prijedlog imenuje Upravni odbor FKZ-a.

11. Savjet galerije ima pet članova od kojih su tri članovi Fotokluba Zagreb a dva ugledni autori ili kritičari izvan Fotokluba Zagreb

Savjet galerije predlaže program rada koji usvaja, mijenja ili odbija Upravni odbor.

Članak 6.

Voditelj Zbirke fotografije FKZ-a

1. Voditelja Zbirke fotografije bira Upravni odbor FKZ-a.

2. Voditelj Zbirke fotografije svoje poslove obavlja volonterski.

3.Voditelj Zbirke fotografije bira se iz redova članstva kluba, istaknutih izlagača sa poznavanjem tradicije kluba i autora-izlagača sa područja cijele Republike Hrvatske.

4. Za svoj rad Voditelj zbirke odgovora je Upravnom odboru i Skupštini.

5. Mandat voditelja Zbirke fotografije propisan je pravilnikom.

Članak 7.

Dužnosti voditelja Zbirke fotografije

1. Voditelj Zbirke fotografije u svome radu postupa u svemu sukladno sa Pravilnikom, kojim se regulira funkcioniranje Zbirke.

2. Obavlja poslove sređivanja Zbirke (sistematizacija pojedinih autora, upis u knjigu inventara sa svim potrebnim podacima i sl.)

3. Obavlja poslove zaštite fotografija (čuvanje fotografija u odgovarajućoj ambalaži, pogodnim metalnim ormarima, u posebnoj prostoriji i sl.) sukladno s materijalnim mogućnostima FKZ-a.

4. Prikuplja nove radove od novih autora i dopunjava već postojeće kolekcije od autora koji se čuvaju u Zbirci.

5. Održava kontakte sa srodnim ustanovama i fotoklubovima u Republici Hrvatskoj.

6. Organizira kompjutorsku obradu fotografija (scaniranje, presnimavanje).

7. Organizira presnimavanje fotografija, obradu negativa i njihovo čuvanje.

8. Za vrijeme redovnih klupskih sastanaka (ili u posebnim terminima) organizira razgledavanje fotografija iz Zbirke fotografija.

Članak 8.

Voditelj Izložbene sekcije

1. Voditelja Izložbene sekcije bira Upravni odbor iz redova aktivnih i iskusnih izlagača.

2. Za svoj rad voditelj Izložbene sekcije odgovara tajniku kluba.

3. Mandat voditelja Izložbene sekcije traje dvije godine, do opoziva ili njegove ostavke i može se ponovno produžavati.

4. Rad voditelja Izložbene sekcije isključivo je volonterski.

Članak 9.

Dužnosti voditelja Izložbene sekcije

1. Organizira i vodi u cjelosti izložbenu aktivnost, kako na domaćim tako i na inozemnim izložbama fotografije.

2. Izrađuje (na temelju pristiglih pozivnica) mjesečni plan izložbene aktivnosti i objavljuje ga na oglasnoj ploči.

3. Organizira prikupljanje kolekcija za pojedine izložbe, izrađuje uz to potrebni popis za arhivu, pronalazi potrebnu amabalažu, pakira klupske kolekcije te ih otprema na poštu.

4. Kontaktira sa HPT i Carinarnicom prigodom odašiljanja kolekcija fotografije izvan Republike Hrvatske.

5. Po povratku kolekcija s izložbi fotografije vraća autorima njihove fotografije s pripadajućim katalozima i eventualnim priznanjima i nagradama.

6. Daje tajniku za njegovo godišnje tajničko izvješće podatke o rezultatima rada Izložbene sekcije.

Članak 10.

Voditelj knjižnice

1. Voditelja knjižnice bira Upravni odbor iz redova članstva kluba.

2. Voditelj knjižnice svoje poslove obavlja volonterski.

3. Za svoj rad voditelj knjižnice odgovoran je tajniku.

4. Mandat voditelja knjižnice traje najmanje dvije godine, do opoziva ili njegove ostavke a može se produžavati.

Članak 11.

Dužnosti voditelja knjižnice

1. Izrađuje i čuva popis svih knjiga.

2. Predlaže nabavku (i brine se za njeno izvršenje) novih knjiga.

3. Za vrijeme redovnih klupskih sastanaka daje na uvid članstvu knjige, koje nakon klupskog sastana vraća natrag u knjižnicu.

4. Brine o urednom čuvanju i zaštiti knjiga.

Članak 12.

Voditelj edukativnih programa

1. Voditelja edukativnih programa bira Upravni odbor.

2. Voditelj edukativnih programa za svoj rad može biti honoriran sukladno materijalnim mogućnostima kluba o čemu odlučuje Upravni odbor.

3. Za svoj rad voditelj edukativnih programa odgovara tajniku.

4. Mandat voditelja edukativnih programa može biti dok traju konkretni edukativni programi, do opoziva ili ostavkom voditelja programa.

Članak 13.

Dužnosti voditelja edukativnih programa

1. Izrađuje godišnji plan edukativnih programa te ga daje Upravnom odboru na usvajanje.
2. Na temelju usvojenog plana edukativnih programa organizira njihovo izvođenje.
3. Razrađuje detaljni termin plan edukativnih programa te pravovremeno kontaktira sa svim saučesnicima u programu.
4. Realizira izvršenje edukativnih programa.

Ovaj Pravilnik je usvojen na sjednici Upravnog odbora kluba dana 16.06.1997. a potvrđen na redovnoj godišnjoj skupštini dana 18.12.1997.g.

Zagreb, 18.12. l997.godine

Predsjednik:
Fotokluba Zagreb

Vinko Šebrek

Napomena:
Da bi se što bolje, učinkovitije i brže upoznao sa aktualnim problemima Fotokluba Zagreb, na zahtjev nivoga predsjednika Vinka Šebreka izradio sam jedan cjeloviti pravilnik *Tajništva Fotokluba Zagreb* u kojem su sažete bitne djelatnosti Kluba.
Ovaj Pravilnik biti će osnova za daljnji rad Kluba.

Vladko Lozić

Zagreb, 1.12. 1997.

Prilog 45.

Postupak
Izvođenja radova Zagreb salona
(kod analogne fotografije)

I. Uvodne odredbe

Članak 1.

Predsjednik Fotokluba Zagreb po svojoj je funkciji i predsjednik Organizacijskog odbora Zagreb salona.

Članak 2.

Organizacija i izvođenje svih radova na Zagreb salonu u nadležnosti je tajnika salona. Tajnik salona treba biti osoba, sa velikim iskustvom, jer on rukovodi sa cjelokupnom organizacijom salon i mora imati u svojim rukama nadzor nad izvršenjem svih faza rada.

Članak 3.

Tajnika Salona imenuje Upravni odbor Fotokluba Zagreb.

Članak 4.

Tajnik Salona je po svojoj funkciji i tajnik Organizacijskog odbora i izvršni urednik kataloga, ali ne mora biti član Upravnog odbora.

Članak 5.

Tajniku Salona po potrebi i pojedinačnim zaduženjima pomažu ostali članovi Kluba.

Članak 6.

Tajnik Salona za svoj je rad odgovoran Upravnom odboru Kluba.

Članak 7.

Mandat tajniku Salona je jednokratan i završava realizacijom zadnje faze rada Salona. Jedna osoba može biti i više puta tajnik salona, ali uvijek uz jednokratni mandat.

Faze rada u izvođenju Salona su sljedeće:

II. Pripremni radovi

1. Izbor tajnika Salona.
   Po njegovu izboru tajnik salona preuzima daljnje rukovođenje salonom u svim njegovim fazama rada.

2. Formiranje organizacijskog odbora.
   U organizacijski odbor imenuju se članovi Upravnog odbora ali i ostali članovi kluba koji imaju iskustva u ovakovim poslovima.
   Poželjno je da se u organizacijskom odboru nalaze i članovi kluba sa počasnim zvanjima (HFS, FIAP, i sl.) jer to daje u impresumu kataloga težinu i ozbiljnost organizacije na međunarodnoj razini.

3. Definiranje PROPOZICIJA i teksta pozivnice ovisno o koncepciji i politici Kluba (uzimati u obzir eventualne želje Davatelja prostora-ako je besplatan).

4. Stavljanje Pozivnice sa propozicijama na www stranice kluba, ali i upućivanje, putem pošte, organizacijama koje nemaju svoje wwew stranice (ako takovih ima).

5. Izbor žirija i kontakti s članovima žirija.
Žiri ima uvijek neparni broj članova, od tri i više. Iz financijskih razloga dovoljan je žiri od tri osobe. Poželjno je da je samo jedna iz Hrvatske (to daje međunarodnu težinu Salonu) a ostale dvije iz susjednih zemalja (Slovenije, Italije, Mađarske, B&H i Austrije).

6. Natječaji - traženje i osiguravanje sredstava: Ministarstvo kulture
Gradski ured za kulturu
Gradski ured za obrazovanje i šport
Zagrebački foto-kino savez
Zagreb. zajedn. tehničke kulture
Klubovi sudionici
Muzej grada Šibenika
Turistička zajednica Zagreba
Hrvatska zajednica tehničke kulture
Ostali razni donatori (ako ih ima)
Reklame u katalogu.
Postupak pribavljanja sredstava u nadležnosti su predsjednika i tajnika kluba. Ukoliko još koji član može priskrbiti kakovu donaciju prima se sa zahvalnošću.

7. Kontakti s Davateljem prostora radi definiranja vremena i ostalih uvjeta održavanja Zagreb salona (plaćanje prostora ili sl).

8. Pozivnica Salona (likovno rješenje pozivnice za svečano otvoren je Salona).
Grafičko-likovno rješenja za tiskanu pozivnicu kao i za njeno objavljivanje na www stranica kluba (internetu) je isto.

9. Tiskana pozivnica.
Šalje se svima VIP osobama (Ministarstva, Veleposlanstva, društvene i političke osobe, Grad Zagreb, Zajednica tehničke kulture (grada i RH), fotoklubovi, RTV, članovi ULUPUH-a, HAZU i sl.)
U tu svrhu je nužno sređenje adresara u računalu.
Klub treba stupiti u kontakt sa Institucijom gdje će se održati Salon (MUO, Muzej Mimara, Dom HDLU i.td.) i zamoliti da koristi dio njihovog sređenog VIP adresara, uz dopunu adresa koje tamo ne nađe (FIAP, ULUPUH-fotosekcija, Fotoklubovi i t.d.)

10. Stavljanje pozivnice na www stranice FKZ.
Voditi računa da odašiljanja tiskane pozivnice svim uzvanicima bude tempirano pravovremeno (tjedan dana prije otvorenja Salona).

11 Priređivanje-ispis adresa na samoljepive naljepnice za tiskanu pozivnicu.

12. Tiskanje pozivnice (po iskustvu cca 500 komada)

13. Ljepljenje naljepnica s adresama na koverte za tiskanu pozivnicu.
14. Odašiljanje pozivnice na poštu.

15. Nabavka i izradba plaketa Fotokluba Zagreb za Zagreb salona.

16. Nabavka kutija za plakete Fotokluba Zagreb (Kartonaža Hudetz u Gundulićevoj)

17. Nabavka plaketa FIAP-a (putem HFS).
Nabavka plaketa PSA.

18. Tiskanje odgovarajućih diploma koje se daju uz plakete. (Nakon obavljenog žiriranja i dobivanja popisa nagrađenih autora i vrsta nagrada).

19. Izradba naljepnica Salona.
To se odnosi na Salon u papiru, kada su se naljepnice sa podacima o salonu, ali i kao simbol i ukras salona, ljepile na poleđini fotografije.
U elektroničkoj izvedbi mogle bi se priložiti uz katalog, da si ih autor sam nalijepi kod kuće na kopije primljenih radova.

20. Izradba prijemne knjige za evidenciju autora i njihovih radova.
Nabavka računalnog softwera za bazu podataka za prijem radova na Salon.

21. Kontakti s Nacionalnom i sveučilišnom bibliotekom u svrhu ishođenja ISBN broja za katalog.

22. Kontakti s Poglavarstvom grada Zagreba u svezi dobivanja pokroviteljstva gradonačelnika nad Salonom.
Traženje pokroviteljstva HFS nad Salonom.
Traženje pokroviteljstva FIAP-a nad Salonom (putem HFS-a).
Traženje pokroviteljstva PSA-a nasd Salonom.

23. Kontakti s Tiskom u svrhu ishođenja medijskog pokroviteljstva i eventualnog sponzoriranja pripremnih radova (skeniranje loga sponzora u katalogu).

24. Kontakti s tvrtkom KOLDING za izradbu svjetlećih plakata (ispred MUO-a)
Alternativno, ako za to postoje tehničke mogućnosti davatelja prostora.

25. Kontakti s tvrtkom VULT radi reklamnog "Transparenta" Salona (banera) na zgradi davatelja prostora.

III. Organizacija žiriranja Zagreb Salona

1. Prihvat paketa, na pretincu, na Pošti, i doprema u Klub.
Rješavanje prihvata paketa na Carini.
Upis fotografija u prijemnu knjigu.
Zapisnička kontrola pristiglih deviza za participaciju u paketima.
Odnosi se na Salone u papiru.
Odgovarajući elektronički postupak kod elektroničkog postupka manipulacije prijema fotografija**.**

2. Rezervacija hotela za inozemne selektore.

3. Prihvat i smještaj selektora u hotel.
Određivanje kontakt osobe za brigu o inozemnim selektorima.

4. Žiriranje radova na Salonu.

Žiriranje traje obvezatno dva dana (subota i nedjelja
Pisanje Zapisnika sa rezultatima žiriranja (podjela nagrada).
Organizacija, prvog dana žiriranja, jela za ručak (pizza i sl.) u Klubu radi kontinuiranog nastavka rada.
Organizacija zajedničke večere nakon prvog radnog dana žiriranja (subota).
Organizacija ručka nakon obavljenog žiriranja, drugog dana.

Odgovarajući postupak kod elektroničkog žiriranja

5. Obračun i isplata dnevnica i putnih troškova (i eventualno nekih drugih troškova) za članove žirija (domaće i inozemne).

6. Sastavljanje svih podataka o Salonu i stavljanje na klupske www stranice.

7. Printanje odabranih fotografija za izlaganje na Zagreb salonu.
Pronaći odgovarajuću tvrtku koja uz najmanju cijenu printa dovoljno kvalitetne fotografije (obzirom na njihovu jednokratnu uporabu) za izlaganuje na Salonu.

IV. Organizacija izložbi izvan Zagreba (ako ih ima)

1. Uspostavljanje kontakata sa zainteresiranim Klubovima i Institucijama izvan Zagreba u svrhu održavanja izložbe fotografije izvan Zagreba u okvirima Salona.

2. Pismeno definiranje uvjeta i međusobnih obveza o suradnji.

3. Obostrana potvrda uvjeta.

4. Slaganje kolekcija od po 50 fotografija za izlaganje izvan Zagreba.

5. Pakovanje i odašiljanje fotografija za izlaganje izvan Zagreba.
Uz fotografije priložiti isprintanu kopiju popisa fotografija kao i navedeni popis stavljen na CD.

6. Otprema 40 komada kataloga u gradove izvan Zagreba, gdje se održavaju izložbe.

7. Briga oko povratka radova sa održanih izložbi izvan Zagreba.

V. Katalog

1. Definiranje koncepcije kataloga.
Uobičajeno je da uvodni tekst dade predsjednik klub, ali su poželjne i pozitivne kritike.

2. Skeniranje fotografija - pripreme za tisak kataloga.
U elektroničkoj izvedbi salona fajlovi fotografija su već pripremljeno.

3. Izbor grafičkog i likovnog dizajnera kataloga.

4. Prikupljanje i lektoriranje svih tekstova iz kataloga.

5. Izradba makete kataloga.

6. Pregled makete kataloga i kontrola svih tekstova.

7. Odabiranje tiskare za tiskanje kataloga.

8. Tiskanje kataloga.

9. Doprema kataloga u Klub.
Doprema kataloga u Izložbeni salon (prodaja, poklon VIP uzvanicima i sl.).

10. Pakiranje kataloga i otprema izlagačima - sudionicima salona

11. Nabavka odgovarajuće količine pakpapira i širokog smređeg selotejpa i rezanja određene količine pakpapira na trake veličine kataloga za odašiljanje kataloga autorima.
Alternativno odašiljanje kataloga i kovertama sa pjenušavom unutrašnjosti.

12. Obvezatna dostava 10 komada kataloga u Sveučilišnu i nacionalnu knjižnicu u Zagrebu

13. Dostava kataloga čelnicima FIAP-a, PSA.
Dostava kataloga u HFS, Zagrebčki fotokino savez, Ministarstvo kulture, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Zagrebačku zajednicu tehničke kulture, Hrvatsku zajednicu tehničke kulture.

VI. Postava Salona

1. Izradba kapafiks pločica sa imenima, nazivima autora,naziva fotografija i nazivima država

2. Montaža fotografija u okvire u Klubu.

3. Transfer okvira sa fotografijama na mjesto izlaganja (Izložbeni salon).
- Tehnički voditelj
- Tim za pomaganje
- Osiguranje vozila.
-

4. Formiranje tima za postavu Salona
Postavljanje izložbe na mjestu izlaganja (Izložbeni salon).
- Likovni voditelj.
- Tehnički voditelj.
- Tim za pomaganje

VII. Otvorenje izložbe

Priprema

1. Otprema koverata s pozivnicom VIP uzvanicima na Poštu.

2. Obavijest o otvorenju izložbe na internetu

Otvorenje Salona

1. Dogovor Davatelj prostora - FKZ o protokolu otvaranja.

2. Imenovanje voditelja protokola.

3. Organizacija konferencije za tisak na mjestu izložbe kući, pred otvorenje.

4. Otvorenje.

5. Dijeljenje kataloga odabranim VIP posjetiteljima

6. Podjela nagrada onim nagrađenim autorima koji nazoče otvorenju (prethodno u kontaktu sa nagrađenim autorima utvrditi koji će nagrađeni autori nazočiti otvorenju).

7. Organizacija koktela na otvorenju (**Alternativno, aqko ima sredstava).**

VIII. Propaganda (marketing) Salona

Kontinuirano davanje potrebnih podataka za tisak, radio i TV.

1. Imenovanje šefa propagande (marketinga) u Klubu.

2. Angažiranje predstavnika Davatelja prostora za promidžbu Salona.

3. Organiziranje konferencije za tisak

4. Praćenje tijeka izložbe od strane Davatelja prostora.

5. Arhiviranje napisa o salonu iz tiska.

6. Angažiranje tvrtke Press Cut za prikupljanje napisa iz tiska tijekom održavanja Salona.

IX: Završni radovi

1. Zatvaranje salona.

2. Transfer okvira sa fotografijama u Klub.
Osigurati vozilo i tim za pomaganje

3. Vađenje fotografija iz okvira.

4. Sređenje fotografija po rednom broju - priprema za pakovanje (timski rad).
Nabavka potrebne količine pakpapira, špage, selotejpa.
Pakovanje fotografija u originalnu ambalažu (timski rad).
Sređivanje paketa za otpremu po zonama svijeta (timski rad)
Otprema paketa na Poštu (timskin rad).
Odnosi se na salon u papiru.

Kod elektroničkog salona uništavanje izložbenih radova na dokazni način.
Zadržati isprintane fotografije članova kluba, koji su primljeni na Salon.

5. Podnošenje radnog i financijskog izvješća svim sponzorima salona.

6. Podnošenje radnog i financijskog izvješća Upravnom odboru Kluba.

Zagreb, 1998.

Pripremio:
Vladko Lozić

Napomena:

Ovaj plan aktivnosti izvođenja Faza rada održavanja Zagreb salona razrađen je za varijantu analogne tehnologije, t.j. primanja i povratka fotografija autorima „u papiru“ a ne digitalnog prijema fotografija.

Radi toga će ga trebati prilagoditi digitalnoj varijanti u tom smislu da faze rada koje su se odnosile na prijem i povrat paketa fotografija autorima sa Pošte treba izostaviti i zamjeniti sa fazama rada koje se odnose na manipulaciju sa digitalnim prijemom fotografija.

Sve ostalo ostaje isto.

Prilog 46.

Temeljem članka 39., 50. i 51. Statuta Fotokluba Zagreb u svrhu poticanja izložbene aktivnosti širenja fotografske umjetnosti i izložbene fotografije u našoj zemlji, sukladno izvornim principima ***Kluba fotografa amatera*** iz godine 1892. i principima djelovanja FIAP–a (Međunarodna federacija za fotografsku umjetnost), Upravni odbor Fotokluba Zagreb donosi

PRAVILNIK
Fotokluba Zagreb
o
umjetničkim i počasnim zvanjima

Opće odredbe

Članak l.

Umjetnička zvanja Fotokluba Zagreb dodjeljuju se samo članovima Fotokluba Zagreb kao priznanje za njihov stvaralački i kreativni rad na polju fotografije, za postignute rezultate u izlagačkoj djelatnosti i za dostignutu umjetničku razinu njihovih radova.

Ovim zvanjima Fotoklub Zagreb iskazuje priznanje autoru za njegov sveukupni doprinos razvoju i promicanju umjetničke fotografije.

Ovim pravilnikom odaje se i priznanje osobama izvan Fotokluba Zagreb za dugogodišnju suradnju sa Fotoklubom Zagreb.

Članak 2.

Umjetnička i počasna zvanja u Fotoklubu Zagreb su slijedeća :

a) Istaknuti izlagač (II FKZ)

b) Kandidat majstora FKZ (KM FKZ)

c) Majstor fotografije FKZ (MF FKZ)

d) Zaslužnik za organizaciju (ZO FKZ)

e) Počasni zaslužnik za organizaciju (Hon. ZO FKZ)

f) Povelja o suradnji

Članak 3.

Nositelj umjetničkog zvanja ima pravo iza svoga imena i prezimena dodati inicijale počasnog umjetničkog zvanja

Dodjela umjetničkog zvanja smatra se kao počast, a ne kao pravo i ne donosi nikakve materijalne ili druge koristi.

Članak 4.

Dobitnik umjetničkog zvanja Fotokluba Zagreb dobiva odgovarajuću diplomu, koju izdaje Fotoklub Zagreb.

Članak 5.

Zvanja se dodjeljuju na temelju uvjeta propisanih ovim pravilnikom.

Uvjeti za stjecanje umjetničkih i počasnih zvanja

Članak 6.

Umjetnička zvanja

Da bi kandidat ostvario svoje pravo na odgovarajuće umjetničko zvanje mora zadovoljiti sljedećim uvjetima:

a) Istaknuti izlagač Fotokluba Zagreb (II FKZ*)*

- Da je sa svojim radovima (najmanje 10 različitih radova) sudjelovao na najmanje 20 izložbi fotografije.
- Da je dobio pozitivno mišljenje od umjetničke komisije za svoju kolekciju od 10 radova.

b) Kandidat majstora Fotokluba Zagreb (KM FKZ)

- Da je osvojio najmanje 3 nagrade.
- Da je sa svojim radovima (najmanje 15 različitih radova) sudjelovao na najmanje 30 izložbi fotografije.
- Da je održao najmanje jednu samostalnu izložbu od 20 radova
- Da je dobio pozitivno mišljenje od umjetničke komisije za svoju kolekciju od 15 radova..

c) Majstor fotografije Fotokluba Zagreb (MF FKZ)

- Da je osvojio najmanje 10 nagrada .
- Da je sa svojim radovima (najmanje 30 različitih radova) sudjelovao na najmanje 40 izložbi fotografije.
- Da je održao najmanje tri samostalne izložbe od 20 radova
- Da je dobio pozitivno mišljenje od umjetničke komisije za svoju kolekciju od 30 radova

Počasna zvanja za organizaciju

d) Zaslužnik za organizaciju (ZO FKZ)

Ovo se zvanje dodjeljuje članu Fotokluba Zagreb koji je svojim radom u dužem vremenskom razdoblju zaslužni za razvoj Fotokluba Zagreb i hrvatske fotografije.

e) Počasni zaslužnik za organizaciju (Hon. ZO FKZ*)*

Ovo se zvanje dodjeljuje osobi izvan Fotokluba Zagreb koja je u dužem vremenskom razdoblju zaslužna za suradnju sa Fotoklubom Zagreb i za razvoj hrvatske fotografije.

f) Povelja za suradnju

Ova se Povelja dodjeljuje drugim klubovima ili institucijama za suradnju s Fotoklubom Zagreb, u jednom dužem razdoblju, kao i za ukupni doprinos razvitku i promicanju fotografske umjetnosti u zemlji i inozemstvu.

Članak 7.

Za stjecanje umjetničkog zvanja iz ovog pravilnika fotografije i dijapozitivi su ravnopravni.

Članak 8.

Radovi prihvaćeni i nagrađeni na žiriranim klupskim izložbama uzimaju se u obzir za dodjelu umjetničkih zvanja.

Postupak za dodjelu umjetničkih i počasnih zvanja Fotokluba Zagreb

Članak 9.

Kandidat za dodjelu zvanja podnaša Upravnom odboru Fotokluba Zagreb slijedeće dokumente:

- zamolbu za dodjelu odgovarajućeg umjetničkog zvanja,
- fotografski životopis
- popis dokaznog materijala, kojim dokazuje istinitost svojih navoda (katalozi ili preslike kataloga), koji se nakon obavljenog rada vraćaju autoru.).
- odgovarajuću kolekciju svojih radova na uvid umjetničkom savjetu.
- *odgovarajuću kolekciju svojih radova na uvid Umjetničkom savjetu.*

Članak 10.

U slučaju da Umjetnička komisija Fotokluba Zagreb odbije kandidaturu, autoru se vraćaju njegovi radovi i popratna dokumentacija. Kandidat se može natjecati opet sljedeće godine uz nadopunu nedostajućih dokumenta.

U slučaju da Umjetnička komisija prihvati kandidaturu, radovi se ne vraćaju autoru već ostaju u Zbirci hrvatske fotografije u trajnom vlasništvu Fotokluba Zagreb.

Članak 11.

Odluku o dodjeli umjetničkih zvanja donosi Upravni odbor Fotokluba Zagreb

Članak 12

Odluku o dodjeli počasnih zvanja donosi Upravni odbor Fotokluba Zagreb na obrazloženi pisani prijedlog jednog ili više članova kluba.

Umjetnička komisija

Članak 13.

Umjetničku komisiju formira Upravni odbor Fotokluba Zagreb.
Umjetničku komisiju sačinjavaju tri istaknuta fotografa-umjetnika .
Umjetnička komisija ima dužnost dati mišljenje o prispjeloj kandidaturi.
Umjetnička komisija zaključke svoga rada predaje Upravnom odboru na usvajanje.

Prijelazne i završne odredbe

Članak 14.

Fotoklub Zagreb će svim nositeljima umjetničkih zvanja, koja su ostvarena pri Fotosavezu Hrvatske i Fotosavezu Jugoslavije dodijeliti umjetnička zvanja i to:

- za Fotoamatera I. klase FSH - umjetničko zvanje Istaknuti izlagač FKZ,
- za Kandidata majstora fotografije FSJ - umjetničko zvanje Kandidat majstora fotografije FKZ,
- za Majstora fotografije FSJ – umjetničko zvanje Majstora fotografije FKZ, automatski i bez procedure propisane ovim Pravilnikom.

Članak 15.

Pravo tumačenja ovog pravilnika ima Upravni odbor Fotokluba Zagreb.

Članak 16.

Ovaj je Pravilnik prihvaćen na sjednici Upravnog odbora Fotokluba Zagreb, održanoj 2007. godine.

Predsjednik:
Fotokluba Zagreb
Vinko Šebrek

Prilog 47.

Ur.broj: 33/011.
Zagreb, 13.04.011.
Predmet: Odluka o osnutku nagrade
“Povelja FKZ-a “August Frajtić”
za dugogodišnji organizacijski i društveni rad
na području fotografske kulture i umjetnosti

Prigodom nastupajućeg jubileja 12o godina od osnutka Fotokluba Zagreb prigoda je da se ovaj Klub oduži svome velikom sinu i dugogodišnjem zaslužnom tajniku Augustu Frajtiću .

Upravni odbor Fotokluba Zagreb, na svojoj sedmoj redovnoj sjednici, održanoj dana 13.04.2011 .godine donio je

ODLUKU
o
ustanovljenju

Povelje Fotokluba Zagreb
“August Frajtić”

za
izuzetan doprinos u organizacionom i društvenom radu

OBRAZLOŽENJE

August Frajtić jedan je od najznačajnijih, ako ne i najznačajniji, član Fotokluba Zagreb u tridesetim godinama ovog stoljeća. On je predvodnik i idejni pokretač one generacije (Tošo Dabac, Marijan Szabo, Albert Starzyk, Oskar Šnur i drugi) koja je početkom tridesetih godina krenula od ništa da bi već koncem tih godina stvorila u svjetskim relacijama tada poznatu “zagrebačku školu”.

Od 1933. pa do 1941. August Frajtić obnaša tajničku dužnost u Fotoklubu Zagreb. No on nije samo tajnik. On je i ideolog svih umjetničkih zbivanja tih godina u Klubu.

Godine 1938. na održanom I. međunarodnom fotoamaterskom kongresu u Beču uz Njemački fotoamaterski savez August Frajtić je pokretač i realizator ideje osnivanja Međunarodne fotoamaterske unije. Koliki je njegov ugled tada bio u svjetskim relacijama potvrđuje činjenica da postaje i prvim dopredsjednikom novoosnovane Unije.

Ta je Međunarodna fotoamaterska unija bila uzor, kasnije nakon Drugog svjetskog rata, osnutku FIAP-a, Međunarodnog udruženja fotografske umjetnosti.

Logičan nastavak djelovanja toga velikog entuzijasta bila je inicijativa i realizacija osnivanja Hrvatskog fotoamaterskog saveza. Taj je Savez osnovan dana 11. lipnja godine 1939. u prostorijama Fotokluba Zagreb., u Ilici 29/III kat..

August Frajtić je jedini od te predratne generacije koji je bio član svih žirija Zagrebačke

međunarodne izložbe umjetničko fotografije u razdoblju od 1936. pa sve do 1940. Kao takav snažno je utjecao na profiliranje umjetničkih koncepcija te izložbe.

Radi svega navedenog jednoglasna je ocjena Upravnog odbora Kluba da se naš Klub treba i mora odužiti svome velikom sinu te dostojno obilježiti uspomenu na njegovo životno djelo. Upravni odbor Fotokluba Zagreb stoga je donio odluku

O D L U K U

o osnutku Povelje Fotokluba Zagreb "August Frajtić" koja će se dodjeljivati za izuzetni doprinos u organizacijskom i društvenom radu na području fotografske kulture i umjetnosti.

Povelja Fotokluba Zagreb "August Frajtić" dodjeljivati će se na temelju posebnog pravilnika.

Zagreb, 13.04.2011.

. Predsjednik
mr.sc. Damir Tiljak

Prilog 48.

ANALOGNA ZBIRKA HRVATSKE FOTOGRAFIJE

P R A V I L N I K
o
načinu prikupljanja, čuvanja i korištenja analogne Zbirke

Članak 1.

U svrhu prikupljanja, zaštite i čuvanja značajnih radova fotografa, koji su djelovali ili djeluju na području Republike Hrvatske, Fotoklub Zagreb je godine 1970. osnovao "Zbirku hrvatske fotografije" (dalje u tekstu: Zbirka).

Zbirka je neotuđivo kulturno dobro hrvatskog naroda.

Dana 7.VI.199o.godine Zbirka je registrirana kod Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu i izdato Rješenje o preventivnoj zaštiti spomenika kulture pod brojem 380-19-03-90-2/ISŠ/BS, klasa UP/I-612-08-/90-01/l95. Dana 26.06.2002 godine Zbirka je ponovno registrirana kod Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode i izdato Rješenje o preventivnoj zaštiti spomenika kulture pod brojem 251-16-02-02-01, klasa UP/I-612-08/02-03/13 AV.

Dana o8.11.2005. godine Ministarstvo kulture-Uprava za zaštitu kulturne baštine donijelo je konačno svojim Rješenjem pod brojem 532-04-01-1/4-05-2, klasa UP-Io-612-08/05-o6/1 163 da je Zbirka upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod registarskim brojem P.200, i ima svojstvo kulturnog dobra.

Članak 2.

Zbirka sadrži fotografije, radove isključivo hrvatskih fotografa, koji su ih u Zbirku darovali besplatno i bespovratno ili su, u pravilu rijetko, pribavljene otkupom.

Članak3.

Zbirka se čuva u Fotoklubu Zagreb, Ilica 29/III.kat u Zagrebu, u posebnoj klimatiziranoj i zamračenoj prostoriji. Fotografije se u Zbirci čuvaju u metalnim ormarima, za svakog autora u posebnoj ambalaži, svrstane abecednim redom i zaštićene od fizičkih oštećenja.

Članak 4.

Zbirka služi isključivo za:

a) Temeljna istraživanja fotografskih prilika u Hrvatskoj.
b) Potrebe ilustriranja fotomonografija, almanaha, stručnih knjiga o fotografiji ili posebnih jubilarnih publikacija.
c) Postavljanje prigodnih fotografskih izložbi, isključivo uz značajne obljetnice ili događaje.

Pri tome treba obvezatno navesti imena i prezimena autora, koji se istražuju, nazive fotografija i godine nastanka (ako je moguće utvrditi, ili barem vrijeme-desetljeće nastanka fotografija).

Članak 5.

U svrhu očuvanja od uništavanja i propadanja (utjecaj dnevnog svjetla, varijacija temperature i vlažnosti i sl.) nije dozvoljeno, originalne fotografije, obzirom na njihovu starost i vrijednost iznositi izvan Fotokluba Zagreb.

Izuzetak čini izlaganje fotografija iz Zbirke samo u Galeriji fotografije unutar Fotokluba Zagreb.

Članak 6.

U slučajevima istraživanja povijesti hrvatske fotografije, pisanja stručnih knjiga, ili održavanja izložbi fotografije uz korištenje fundusa iz Zbirke postupak je slijedeći:

a) Pretraživanje fotografija iz Zbirke, može se obavljati isključivo u Fotoklubu Zagreb. Za to je potrebno prethodno i pravovremeno uputiti dopis u Fotoklub Zagreb, na temelju kojega bi se dogovorio termin pretraživanja Zbirke.

b) U slučaju želje održavanja izložbe fotografije iz fundusa Zbirke, fizička ili pravna osoba (dalje u tekstu Naručitelj), platiti će skeniranje i izradu reprodukcija u potrebnoj rezoluciji. Pri tome skenovi ostaju u vlasništvu Fotokluba Zagreb. Reprodukcije također ostaju u vlasništvu Fotokluba Zagreb, s tim da ih Naručitelj nakon održane izložbe fotografije mora vratiti Fotoklubu Zagreb. Kod drugog eventualnog ponovljenog korištenja isti Naručitelj dobiti će ih na korištenje besplatno.

U ugovoru, koji će se sklopiti između Fotokluba Zagreb i Naručitelja obvezatno će se navesti vrijeme upotrebe reprodukcija (trajanje izložbe) i rok za vraćanje fotografija.

U katalogu izložbe (ili drugom odgovarajućem dokumentu vezano uz izložbu) obvezatno navesti da se koriste fotografije iz Zbirke fotografije Fotokluba Zagreb.

c) U slučaju korištenja fotografija iz Zbirke za pisanje i tiskanje knjiga (ili slične stručne literature) vrijede ista pravila kao pod b) ovoga članka.

Članak 7.

Zbirkom rukovodi Voditelj Zbirke (dalje u tekstu: Voditelj). Voditelja postavlja Upravni odbor Fotokluba Zagreb iz redova članstva kluba.

Voditelju u radu pomaže Savjet zbirke, koga čine predstavnici Fotokluba Zagreb.

Broj članova Savjeta nije ograničen te se od vremena do vremena određuje po potrebi.

Članak 8.

Mandat Voditelja nije ograničen i traje do njegove ostavke ili smjenjivanja.

Članak 9.

Dužnosti Voditelja Zbirke fotografije

1. Voditelj Zbirke fotografije u svome radu postupa u svemu sukladno sa ovim Pravilnikom, kojim se regulira funkcioniranje Zbirke.

2. Obavlja poslove sređivanja Zbirke (sistematizacija pojedinih autora, upis u knjigu inventara sa svim potrebnim podacima i sl.)

3. Obavlja poslove zaštite fotografija (čuvanje fotografija u odgovarajućoj ambalaži, pogodnim metalnim ormarima, u posebnoj prostoriji i sl.) sukladno s materijalnim mogućnostima

Fotokluba Zagreb.

4. Prikuplja nove radove od novih autora i dopunjava već postojeće kolekcije od autora koji se čuvaju u Zbirci.

5. Održava kontakte sa srodnim ustanovama i fotoklubovima u Republici Hrvatskoj.

6. Organizira kompjutorsku obradu fotografija (skeniranje, presnimavanje).

7. Organizira presnimavanje fotografija, obradu negativa i njihovo čuvanje.

8. Za vrijeme redovnih klupskih sastanaka (ili u posebnim terminima) organizira razgledavanje fotografija iz Zbirke fotografija.

Članak 10.

U slučaju opravdanih razloga Upravni odbor Fotokluba Zagreb može donijeti odluku o smjenjivanju:

a) Voditelja zbirke.
b) Pojedinih ili svih članova Savjeta zbirke.
c) Voditelja i članova Savjeta.

Za takav svoj postupak Upravni odbor Fotokluba Zagreb dužan je dati svome članstvu pismeno obrazloženje kao i detaljno obrazloženje na prvoj redovnoj godišnjoj skupštini kluba.

Članak 11.

O svome radu Voditelj zbirke podnaša izvješća Upravnom odboru Fotokluba Zagreb kao i redovnim godišnjim skupštinama.

Voditelj zbirke za svoj rad odgovara Upravnom odboru Fotokluba Zagreb.

Članak 12.

Radnje iz članka 4. Ovog Pravilnika ne mogu se poduzimati bez učešća i suglasnosti Voditelja zbirke, koji je odgovoran za sve aktivnosti vezane uz Zbirku.

Članak 13.

U slučaju prestanka djelovanja organizacije osnivača Zbirke hrvatske fotografije (Fotokluba Zagreb), ili u nemogućnosti daljnjeg očuvanja Zbirke iz bilo kakvih razloga pri Fotoklubu Zagreb Upravni odbor toga kluba dužan je o tome obavijestiti Ministarstvo kulture-Upravu za zaštitu kulturne baštine i Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u svrhu iznalaženja rješenja dalje sudbine zbirke.

Članak 14

Odredbe ovog Pravilnika sukladne su pozitivnim zakonskim propisima u oblasti zaštite kulture i prirodne baštine.

Članak 15.

Prelazne odredbe:

U planu je Fotokluba Zagreb postupna digitalizacija Zbirke i mogućnost njenog korištenja putem interneta.

u tu svrhu, kada se za to stvore uvjeti naknadno će se ovaj pravilnik dopuniti potrebnim člancima, kojima će se regulirati mogućnost internetskog pretraživanja Zbirke.

Članak 15.

Ovaj pravilnik je usvojen na 12. sjednici Upravnog odbora kluba dana 16.02.2012..godine.

Zagreb, 16.02.2012.

Tajnik Fotokluba Zagreb	Predsjednik: Fotokluba Zagreb
mr.sc.Vladko Lozić	mr.sc. Damir Tiljak

Prilog 49.

Na temelju Odluke o nagradi "Tošo Dabac" donijete na redovnoj godišnjoj Skupštini Fotokluba Zagreb od 24.01.1975. a na temelju članka 50. Statuta Fotokluba Zagreb iz godine 2005. Upravni odbor Fotokluba Zagreb na svojoj jedanaestoj sjednici od 15.02. 2012. godine, kao dopunu navedene Odluke donio je sljedeći

Izmjenjeni Pravilnik
o
Nagradi Tošo Dabac

Članak 1.

U spomen zaslužnog umjetnika, majstora hrvatske fotografije Toše Dabca, Fotoklub Zagreb dodjeljuje svake godine nagradu "Tošo Dabac".

Članak 2.

Nagrada "Tošo Dabac" dodjeljuje se članovima Fotokluba Zagreb, ili drugim zaslužnim osobama koje nisu članovi Fotokluba Zagreb za dostignuća i uspjehe postignute na polju fotografije.

Članak 3.

Nagrada "Tošo Dabac" sastoji se od plakete na kojoj je prikazan profil Toše Dabca, rad akademskog kipara Vojina Bakića.

Uz plaketu se dodjeljuje i diploma na kojoj su sadržani podaci o nagradi, ime i prezime dobitnika, te godina dodjele.

Članak 4.

Nagrada se dodjeljuje jedanput godišnje.

Jednoj osobi nagrada se može dodijeliti samo jedanput.

Ova nagrada može se dodijeliti svake godine jednom članu Fotokluba Zagreb i jednoj osobi, koja nije član Fotokluba Zagreb.

Članak 5.

U ime Fotokluba Zagreb nagradu "Tošo Dabac" uručuje predsjednik Fotokluba Zagreb, kao organizacije kojoj je Tošo Dabac bio jedan od obnovitelja, u kojoj je djelovao do svoje smrti i čiji je bio doživotni počasni predsjednik.

Nagrada "Tošo Dabac" uručuje se u Zagrebu, u pravilu, tijekom proljeća.

članak 6.

O nagradi "Tošo Dabac" odlučuje žiri sastavljen od pet članova. Četvoricu članova žirija imenuje Upravni odbor Fotokluba Zagreb. Peti član žirija je, po funkciji, predsjednik Fotokluba Zagreb.

Žiri odlučuje samo u punom sastavu, a odluke donosi većinom glasova.

Članak 7.

Troškove u vezi s izradom i uručivanjem nagrade "Tošo Dabac" snosi Fotoklub Zagreb.

Članak 8.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu odmah, pošto ga usvoji Upravni odbor Fotokluba Zagreb.

Zagreb, 16.02. 2012.

Tajnik
mr.sc. Vladko Lozić

Predsjednik
mr.sc. Damir Tiljak

Prilog 50.

PRAVILNIK
o
uvjetima izlaganja u Galeriji fotografije
Fotokluba Zagreb

Uvodne odredbe

Članak 1.

Galerija fotografije, kao trajno mjesto izlaganja fotografije, osnovana je pri Fotoklubu Zagreb godine 1957. na inicijativu Đure Griesbacha.

Od tada pa do danas Galerija je u neprekinutom kontinuitetu mjesto izlaganja fotografije, kako članova Fotokluba Zagreb tako i gostujućih fotografa.

Članak2.

Galerija se nalazi u prostoru Fotokluba Zagreb, u Ilici 29/III.kat u dvjema sobama multimedijske namjene.

U standardnom postavu (u jednom nizu) u svakoj prostoriji može se izložiti do 30 fotografija. Ukoliko se izlažu fotografije u dva niza u svakoj prostoriji može se izložiti do 60 fotografija.

Galerija je sastavni dio Kluba i djeluje u okvirima cjelokupnih klupskih aktivnosti i ne može se iz Kluba izdvojiti.

Članak 3.

U cilju promicanja i unapređenja fotografske kulture u gradu Zagrebu i u Republici Hrvatskoj Fotoklub Zagreb u svojoj Galeriji omogućava, kako članovima Kluba tako i gostujućim fotografima, korištenje galerijskog prostora.

Autori fotografija sami snose troškove izradbe izlaganih fotografija. Klub osigurava ostale troškove (izrada kataloga, plakata, propaganda), kada za to postoje mogućnosti.

Autori samostalnih izložbi, za svoje potrebe, dobivaju određenu količinu kataloga.

Kod grupnih izložbi, svaki autor dobiva jedan primjerak kataloga.

Članak 4.

Listu i redosljed izložbi fotografije, za svaku sljedeću godinu, u okvirima izložbene djelatnosti a u skladu sa poslovnom politikom i od interesa Fotokluba Zagreb, utvrđuje za svaku sljedeću godinu Upravni odbor Fotokluba Zagreb.

Način izlaganja

Članak 5.

Fotografije u Galeriji Fotokluba Zagreb izlažu se u za to postojećim okvirima, pod staklom dimenzija 40 x 50 cm, 50x60 cm i 70x100 cm.

Dimenzije izlaganih fotografija, ovisno o veličini odabranih okvira, mogu biti ne manje od 20x30 cm pa sve do 70x100 cm

Članak 6.

Sve fotografije, manjih ili većih formata od navedenih u članku 5., koje se ne mogu smjestiti u postojeće klupske okvire i koje bi se nužno morale na vanstandardni naćin vješati i oštećivati zidove ne mogu se izlagati u Galeriji fotografije Fotokluba Zagreb. Iznimku čine fotografije, kaširane na laganim i čvrstim materijalima (kapafix, forex), koje također mogu koristiti postojeći sistem vješanja okvira.

Članak 7.

Za sve izložbe fotografije sa liste koju donaša i usvaja Fotoklub Zagreb, kao svoju izložbenu politiku, sve troškove postava izložbi, tiskanja pozivnica za otvorenje izložbi i tiskanje kataloga/deplijana snosi Fotoklub Zagreb, kada za to postoje mogućnosti.

Članak 8.

Za izložbe fotografije autora koji se mimo klupske liste obrate Fotoklubu Zagreb za korištenje izložbenog prostora sve troškove iz članka 7. snose sami autori.

Prelazne odredbe

Članak 9.

Odredbe ovog Pravilnika odnose se i na dobitnike nagrade "Tošo Dabac", koju svake godine dodjeljuje Fotoklub Zagreb, jednom članu Kluba i jednom priznatom fotografu izvan Kluba kao i na članove Kluba dobitnika počasnih zvanja FIAP-a.

Članak 10.

Prigodom autorskih izložbi kod dodjele nagrade "Tošo Dabac" za nagrađene autore vrijede uvjeti sukladno s člankom 3. iz ovog Pravilnika.

Isti uvjeti vrijede i za izložbe fotografije članova Kluba dobitnika FIAP-ovih počasnih zvanja.

Pri tome izložene fotografije trebaju dati presjek i kontinuitet umjetničkog rada nagrađenih autora na temelju čega su osvojili nagradu "Tošo Dabac" odnosno FIAP-ova počasna zvanja.

Po održanim izložbama izložene autorske kolekcije, kao poklon nagrađenih autora, ostaju u Zbirci hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb, kao trajno vlasništvo Kluba.

Članak 11.

Ovaj Pravilnik razmatran je i usvojen na 12.sjednici Upravnog odbora Fotokluba Zagreb i stupa na snagu njegovim donošenjem..

Zagreb, 16.02.2012.

Tajnik	Predsjednik
mr.sc. Vladko lozić	mr.sc. Damir

XII. O KNJIZI

Uz prvo izdanje (2000.)

Marija Gattin, prof. viša dokumentaristica u Muzeju suvremene umjetnosti, Zagreb

Dugogodišnji tajnik Fotokluba Zagreb i njegov član od 1952. godine Vladko Lozić, prihvatio se skoro moralne obveze da svoja istraživanja i svoja sjećanja o zbivanjima u Fotoklubu sabere u jedinstvenu publikaciju. S punom svijesti o značenju Fotokluba Zagreb kao dugogodišnjem jedinstvenom baštiniku hrvatske fotografije obnovio je održavanje međunarodne izložbe fotografije Zagreb salon, osnovao zbirku hrvatske fotografije pri Fotoklubu Zagreb te 1978. godine priveo kraju tiskanje monografije Zagrebačka fotografija i to sve u razdoblju od 1967. do 1983. kada je vršio dužnost tajnika.
Povod i potreba za ovakvom publikacijom je stogodišnjica postojanja Fotokluba Zagreb, odnosno formiranje kluba amatera fotografa pod okriljem Društva umjetnosti 1892. godine. Pregled najvažnijih zbivanja od samog osnutka pa do drugog svjetskog rata dao je i Vladko Lozić u ovoj publikaciji, iako su te godine obrađene i teorijski prepoznate kao specifična Zagrebačka škola, a čijoj obradi su najviše pridonijeli mr. sc. Nada Grčević i mr. sc Mladen Grčević. Poslijeratne godine obrađene su po decenijama, od pedesetih do osamdesetih godina, sa najvažnijim zbivanjima ili inicijativama u posebnim poglavljima. Obrađena je tako nagrada "Tošo Dabac" koja se dodjeljuje za životno djelo na području fotografije, opisuje se nastanak i poteškoće oko publiciranja almanaha Zagrebačka fotografija za koju Vladko Lozić s pravom kaže da je krajnji domet jedne generacije te je obrađena i izlagačka djelatnost u samoj galeriji Fotokluba i u organizaciji Fotokluba i Fotosaveza, kao i Zagreb salon, najprofesionalnija i najambicijoznija međunarodna izložba umjetničke fotografije u nas.
Poseban dio publikacije sadrži korisne statističke podatke i popise svih nagrada i trofeja Fotokluba i počasnih zvanja i nagrada pojedinaca te obiman popis literature. Sve to skupa sastavljeno u jedinstvenu publikaciju čini nezamjenljivu osnovu za daljnja istraživanja o hrvatskoj fotografiji, a spoznaja da je stogodišnjica datum za takvu prvu i jedinstvenu publikaciju govori i suviše jasno koliko je taj vid umjetničkog izražavanja zanemarivan u našoj sredini.
Fotografija, taj medij očevidaca i sudionika i memorija oka, nažalost, u ovim vremenima ratnih stradanja pokazuje i do kraja osvješćuje svu svoju važnost.

Đuro Griesbach, umjetnik fotograf, ULUPUH, ESFIAP

Do danas još nije dovoljno vrednovana u našoj povijesti umjetnosti uloga (i značaj) Fotokluba Zagreb koju je odigrao u hrvatskoj fotografiji. Desetljećima, od daleke 1892. godine pa do danas, taj je klub bio u središtu svih zbivanja u hrvatskoj fotografiji. Podsjećam da je taj klub bio također kroz dugi vremenski period prava fotografska akademija, u kojoj su se školovale generacije naših ponajboljih fotografa – umjetnika.
Vrijeme je dakle da se definitivno vrednuje uloga i značenje Fotokluba Zagreb u hrvatskoj fotogafiji kao i njegovo značenje u sveukupnim kulturnim zbivanjima u proteklom stoljeću.
Tog se posla, možda pionirskog, prihvatio mr. sc. Vladko Lozić, dugogodišnji tajnik Fotokluba Zagreb. U vremenu od 16 godina a koje se protezalo kroz skoro tri desetljeća (od 1967. pa do 1983.), kao klupski tajnik, Lozić daje svoj veliki doprinos afirmaciji Fotokluba Zagreb. On inicira obnavljanje pomalo zaboravljenog Zagreb salona, inicira osnutak Zbirke hrvatske fotografije u Fotoklubu Zagreb te pokreće i realizira tiskanje almanaha *Zagrebačka fotografija.*
Stojeći neprimjetno u sjeni svih klupskih događanja, budno ih prati i usmjeruje ka razvoju i jačanju Fotokluba Zagreb, kojemu pripada svom svojom dušom, pri čemu se ne upliće u stvaralačke afinitete i ambicije svojih klupskih kolega, već ih dapače u njihovim nastojanjima i pomaže.
Bilo je za očekivati da će Lozić sve svoje zabilješke i istraživanja o povijesti Fotokluba Zagreb, a koja je godinama sustavno provodio, pretvoriti u jednu knjigu, što je upravo sada učinio. Jedan hvalevrijedan pionirski posao, na kojemu mu može biti zahvalna naša cjelokupna fotografska i

kulturna javnost.
U ovoj knjizi Lozić iznosi niz izuzetno vrijednih i zanimljivih, ali zaboravljenih podataka o Fotoklubu Zagreb, koji će, kako sâm u uvodniku knjige kaže, jednog dana poslužiti nekim budućim sc. Nada Grčević u svojoj knjizi *Fotografija devetnaestog stoljeća* u Hrvatskoj, Zagreb 1981. No njezina proučavanja praktički završavaju nastupom Prvog svjetskog rata.
Razdoblje umjetničke amaterske fotografije između Prvog i Drugog svjetskog rata sustavno je obradio u svojoj magistarskoj radnji gospodin Mladen Grčević, 1965. godine. Nažalost, taj magisterij do danas nije tiskan u obliku knjige.
Vrijeme od Drugog svjetskog rata pa do danas, osim tek nekoliko značajnijih velikih projekata, u hrvatskoj je fotografiji slabo obrađeno. Na isti način nemamo ni posebno obrađene povijesti naše najstarije fotografske organizacije – Fotokluba Zagreb.
Kao sudionik svih zbivanja u Fotoklubu Zagreb, kao i Fotosavezu Hrvatske od Drugog svjetskog rata pa skoro do današnjih dana, dobio sam detaljan uvid o mjestu i ulozi koju Fotoklub Zagreb zauzima u sveukupnoj hrvatskoj fotografiji. Radi toga mi nije bilo teško i izuzetno sam zadovoljan što sam dobio na recenziju napokon jednu takvu knjigu koje je autor mr. sc. Vladko Lozić, dugogodišnji član Fotokluba Zagreb (od 1952. do danas). Ova knjiga sustavno kronološki obrađuje povijest Fotokluba Zagreb u razdoblju od Drugog svjetskog do Domovinskog rata. Teme se nižu obrađene kronološki, ali i kao posebne cjeline na jedan prihvatljiv način. Obuhvaćena su praktički sva događanja u tom klubu, koja su bitno utjcala i imala odraza na sveukupnu hrvatsku umjetničku fotografiju. Posebna je pažnja, kao velika tematska cjelina, posvećena Zagreb salonu – međunarodnoj izložbi fotografije, koja se u kontinuitetu od 1910. pa do danas održava u organizaciji Fotokluba Zagreb.
U svojoj knjizi Lozić daje niz interesantnih detalja i podataka, koje je sustavno prikupljao godinama i koje praktički samo on posjeduje. Bila bi stoga velika šteta da se ne objave i zauvijek zaborave.
Radi toga pozdravljam napore Fotokluba Zagreb za objavljivanje ove knjige. Zahvaljujem se autoru, dugogodišnjem klupskom tajniku, na godinama uloženog truda. No, dobro poznavajući autora, to se prije ili kasnije od njega moglo i očekivati.

mr. sc. Marija Tonković, prof. muzejski savjetnik u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu

Još kao student privučen fotografijom, Vladko Lozić se priključuje Fotoklubu Zagreb 1952. godine. Kroz proteklih 46 godina jedan je od najagilnijih članova ove amaterske udruge. Neosporno se etablirao kroz bogatu izlagačku djelatnost od preko četrdeset samostalnih prezentacija. Svoje organizatorske sposobnosti i sustavnost stečenu obrazovanjem za svoju osnovnu djelatnost inženjera elektrotehnike i magistra tehničkih znanosti, nesebično je stavio na raspolaganje i ostalima, djelujući godinama kao tajnik Fotokluba. Pokretač je i promicatelj zamalo svih važnijih događanja unutar zagrebačke fotografske skupine, kao i inicijator njezine suradnje sa zemljom i svijetom, što potvrđuju i mnogi sačuvani katalozi.
Neosporna je njegova zasluga za zasnivanje samostalne zbirke fotografija unutar Fotokluba Zagreb, koja je od svojih začetaka 1970. do danas prerasla u izvanredan izvor i dokument proučavanja mnogim sadašnjim, ali i budućim povjesničarima fotografije.
Svoje bogato iskustvo aktivnog svjedoka Vladko Lozić i dosada je bio spreman staviti na raspolaganje svim institucijama i pojedincima koji su istraživali ovo područje. Autor je teksta u monografiji *Zagrebačka fotografija,* a poglavito napominjemo njegov golemi doprinos pri izradi kataloga izložbe *Fotografija u Hrvatskoj : 1848 – 195l*, održane u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu 1994. godine, koji je i obogatio svojim autorskim prilogom pod nazivom *Amaterska fotografija u Hrvatskoj 40–ih i 50–ih godina.* Također je znatno pripomogao pri obradi i prikupljanju građe za izložbu Muzeja suvremene umjetnosti *Hrvatska fotografija od tisuću devetsto pedesete do danas,* Zagreb 1993., kao i za izradu istoimenog kataloga.
Kako su dvije spomenute izložbe tretirale povijest i razvoj fotografije unutar cijele Hrvatske i njezine korelacije sa svijetom, logično je da sve spoznaje i svjedočanstva kojima Vladko Lozić

raspolaže, nisu zbog širine teme, kao i prostora, mogli biti korišteni u tim prigodama. Stoga se odlučio sve svoje bilješke i sjećanja, koji su prerasli u impresivnu rastuću kronologiju, samostalno predstaviti u vlastitoj studiji.
Smatram da bi tiskanje teksta Vladka Lozića predstavljalo značajan doprinos boljem upoznavanju s prilikama i dinamikom razvoja hrvatske fotografije u nedavnoj prošlosti, a isto tako pomoglo pri njenom istraživanju i historiziranju, te eventualnoj muzeifikaciji u budućnosti.

Uz drugo izdanje (2009.)

Zdenko Kuzmić, prof. muzejski savjetnik

Dana 12.12.2000. godine, u Hrvatskom kulturnom klubu održana je promocija knjige «Fotoklub Zagreb, 1892.-1992., prilozi za povjesnicu» Vladka Lozića dugogodišnjeg člana i tajnika Fotokluba Zagreb.
Fotoklub Zagreb od 1892. do 1992. – doista dugi stogodišnji period trajanja i života jedne posve amaterska organizacije. No sve je to u našem gradu počelo i puni ranije, davne 1839. godine. Od tada, mnoge će fotografske ličnosti stvarati povijest naše fotografije. Novaković, Pommer, Standl, Hunn, Varga i mnogi drugi kao da čine jedan logičan uvod za sve ono što će uslijediti. Ipak čvrsti su to temelji na kojima izrasta nešto doista posebno, profilirano u fotoamaterski pokret, koji u svom postojanju, od godine 1892., traje do današnjih dana.
Riječ je naravno o fotoamaterima, o zaljubljenicima u sliku, jednu posve drugačiju, sliku sazdanu od svjetla i sjene, onu fotografsku, u kojoj svako od nas nalazi dio sebe, svoju moguću, a često i potvrđenu kreativnost. Od onih mukotrpnih početaka nove tehnološke i tehničke mogućnosti omogućiti će devedesetih godina devetnaestog stoljeća jedan posve novi zamah, a činom pristupačnosti otvoriti nove prostore i naslutiti neslućene mogućnosti.
Svijet se mijenja, čovjek je naprosto okružen slikom, on ju više samo ne posjeduje, već ju i sam stvara. Javlja se logična potreba udruživanja, javljaju se tako i prvi fotoklubovi, a u našem prostoru godine 1892. pod okriljem Društva umjetnosti osnovat će se i naš Fotoklub Zagreb, prvi klub amatera fotografa u Hrvatskoj, nastao samo godinu dana nakon održavanja bečke izložbe umjetničke fotografije, koja se danas uzima kao početak velikog svjetskog fotoamaterskog pokreta.
O tom Klubu govori ova knjiga, njeno drugo dopunjeno i prošireno izdanje. Govori nam ona o njegovoj bogatoj prošlosti, o ljudima koji su, svi u svoje vrijeme, ponijeli veliki teret odgovornosti njegova održavanja i postojanja. Ljudi i njihove ambicije unosili su i u naš fotoklub prepoznatljive oblike njegova života i postojanja, obvezujući se na njegovu održanju, kako u onim davnim prošlim vremenima, tako i danas. U svakom je vremenu članstvo kluba predstavljalo zbir raznolikih ličnosti združenih oko osnovne ideje – razviti i održati svoju zajednicu kao životnu i u punom smislu djelujuću cjelinu.
Od godine 1992. do kojeg je perioda obrađena povijest Fotokluba Zagreb, u prvom izdanju knjige (iz godine 2000.) do danas je prošlo osamnaest godina . Desili su se mnogi sudbonosni događaji u našoj zemlji pa tako i u Fotoklubu Zagreb. Rođena je nova država - Republika Hrvatska i u njoj stvoreni novi i drugačiji uvjeti života i rada Fotokluba Zagreb. U klubu se pojavljuje jedna sasma nova poratna generacija fotografa, koja bilježi sjajne rezultate koje je vrijedno zabilježiti i obraditi. Toga se posla i opet prihvatito Vladko Lozić priređujući drugo dopunjeno i prošireno izdanje svoje knjige iz 2000. godine.
U bilježenju povijesti Fotokluba Zagreb uloga je Vladka Lozića doista velika. Poput marljivog mrava skupljati će i obrađivati sve relevantne činjenice, događaje, uloge pojedinaca vezujući ih u nisku povijesnog slijeda. Vrijedan je to dokument, koji nakon dugog rada konačno rezultira objavljivanjem knjiga. Potpuno amaterskim pristupom ostvaruje Lozić za Klub vrijedne uspjehe, one na kojima bi mogli pozavidjeti i mnogi profesionalci. Zahvaljujući njegovoj osobnoj kulturi,

kao i osjećaju za likovnost, ostvariti će kroz sve vrijeme svoga tajnikovanja mnoge uspješne i nadasve korisne rezultate. Sjetimo se, zahvaljujući njegovu dugogodišnjem samoprijegornom radu u svojstvu tajnika kluba, obnove Zagreb salona, (godine 1968.), Almanaha Zagrebačka fotografija, (godine 1978.), utemeljenja i stavljanja pod zaštitu kao spomeničku vrijednost Zbirku hrvatske fotografije, (godine 1990.), čiji danas fundus broji preko 360 autora sa preko 8000 fotografija, a čija je unikatnost ponukala i pokrenula megaprojekt u časopisu Vijenac, te mnogih drugih realizacija koje se prepoznaju u ovoj knjizi.
Kada kažem prepoznati onda je to i doista tako, jer Vladko Lozić pišući nije ni u jednom trenutku imao namjeru eksponirati sebe, već nam u prvom redu iznosi faktografske podatke o dometima Kluba sa osnovnom namjerom – konačno ocijeniti njegovo mjesto i ulogu koju je imao i ima u ukupnom razvoju hrvatske fotografske umjetnosti.
Pojavljuje se u Klubu početkom pedesetih godina, a što za njega samog ima posebni značaj. Naime, imao je veliku sreću upoznati eminentne članove, družiti se i sprijateljiti s njima, na najbolji se način uklopiti i osjetiti atmosferu, te spoznati kvalitete jednog Dabca, Grčevića, Medara, Hohnjeca, Szabe, Griesbacha i da ne nabrajam. Na neki način Vladko Lozić predstavlja onu pravu sponu između predratne i poratne generacije. Gospođa Mizner, Orlić, obitelj Pavić i još mnogi drugi autori poratne generacije, s kojima ga veže iskreno prijateljstvo, su imena koja mu daju novi poticaj, a on sam ugrađuje silan trud i nastojanja, a koji je vidljiv i u njegovim prvim susretima sa Klubom, kao i kasnije, u šezdesetim kada na scenu stupa jedna posve nova ekipa koju čine Solariček, braća Vranić, Dumančić, Četković, Koman, te mnogi drugi čije su fotografije ostavile vidan trag u radu i razvoju Fotokluba Zagreb. Svi se oni pojavljuju u vrlo osjetljivom razdoblju zagrebačke fotografije, a ipak, svojom svježinom i eksperimentima ostvarili su vrijedne rezultate, afirmirali se i potvrdili izlagačku snagu zagrebačkog fotokluba.
Za sedamdesete godine već sam spomenuo tri vrijedna događaja za koje je Vladko Lozić potpuno zaslužan – obnova Zagreb salona, utemeljenje Zbirke hrvatske fotografije i vrhunac svega tiskanje Almanaha zagrebačka fotografija.
Zahvaljujući osobama poput Vladka Lozića razvidne su generacijska mijene, usponi i padovi, ali Klub, kao što ćemo iz knjige vidjeti živi dalje, ostvarujući pretpostavke za uspješan rad i generaciji koja tek nadolazi.
Kao i svaki klub, tako i Fotoklub Zagreb, unutar svog povijesnog kontinuiteta, ima svoje pozitivne i negativne efekte, svoje uspone i padove. Ako se složimo da je i život svakog pojedinca sastavljen od cijelog niza raznolikih događanja onda ćemo s lakoćom sve to shvatiti kao životno pulsiranje bez kojeg bi teško opstojali.
U svakom slučaju ova nova knjiga "115 godina Fotokluba Zagreb" Vladka Lozića pozitivan je i dragocijen primjer obrade sada već povijesnog materijala i dokumenata, i njihova oživljavanja u funkciji edukacije i čuvanja kolektivne memorije.
Podržavam zato i preporučam tiskanje ove knjige kao vrijednog povjesnog dokumenta o Fotoklubu Zagreb, naše najstarije fotografske organizacije, koju povijest do danas osim Vladka Lozića još nitko nije sustavno obradio.

Uz treće izdanje (2020.)

Vjernost

Obrađivati određenu temu s povijesnoga, dokumentarnoga i društvenoga aspekta svakako je veliki posao, a nadasve je i ogromna odgovornost. Pisati o povijesti hobističkoga društva fotografa, o Fotoklubu Zagreb kroz sto i dvadeset pet godina njegova postojanja, svakako je i izazovan i hrabar poduhvat. Nije ovo izolirana akcija g. Lozića. On već niz godina kao fotografski autor prati i

opsežno piše o fotoamaterskom pokretu u Hrvatskoj. Razumljivo je i to da mu je kao članu Fotokluba Zagreb arhiva i interes za promociju matičnoga Kluba prioritetna. Ne samo zbog pripadnosti Klubu, već i zato što je to i najstarije fotografsko društvo u Hrvatskoj. Dakle, niz je opravdanih razloga što već nekoliko puta Lozić sabire i nadopunjuje materijale o povijesti svoga Kluba.
Korak po korak, dokument po dokument ugrađuje u povijesni mozaik vremenske spirale Fotokluba Zagreb i to već treći put s nadopunama i novim pogledima. Nabraja imena, događaje, izložbe. Sve, baš sve sabira po principu detaljnog arhivista i dokumentarista kako bi otvorio i učinio dostupnim vrijeme od 125 godina za čitanje i gledanje. Lozić ne samo da sakuplja dokumente nego ih interpretira i komentira iz nekoliko vizura. On sam je autor i član Kluba o kojem piše, a velikim dijelom kreator klupske politike druge polovine dvadesetog i početka dvadeset i prvoga stoljeća. Živi je svjedok svih događaja i dobar poznavatelja i prijatelj članova Kluba.
Ovo je koloplet niza autorovih odnosa spram teme koju obrađuje. Sve te mogućnosti autor strpljivo slaže u vremenski i idejni slijed, u svojevrsni panoptikum Kluba. Pisati o tako dugoj i važnoj povijesti svoga Kluba, kako sam kaže, „nezahvalan je posao“. Međutim, pažljivim čitanjem teksta, njegova pristupa temi te metodologiji interpretacije stječem dojam da, gledajući izvana, to možda jest nezahvalan posao zbog opsežnosti, ali Vladko ga radi sa srcem i strašću kako to samo mogu ljudi koji vole to što rade. Cijeloga sebe daje i posvećuje svojoj ljubavi, fotografiji. Već dugo ne fotografira, ali zato je u njoj s najdubljom posvetom u svim ostalim aspektima njena postojanja. Vjeran je fotografiji, a vjernost je vrlina. S punim pravom možemo reći da je „živa enciklopedija“ fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj.
Ovo djelo nije važno samo za Fotoklub Zagreb. Ono ima i dimenziju općega fotografskog kulturnog dobra za RH. Po količini podataka i njihovoj kontekstualizaciji trebalo bi biti dostupno širokom spektru struke - od školske i studentske populacije, fotografskih autora, fotografskih društava, povjesničara umjetnosti i, naravno, trebala bi biti inventar svih knjižnica.

Borislav Božić

Vladko Lozić i monografija Fotokluba Zagreb

Vladko Lozić, višedesetljetni tajnik i sudionik klupskog života *Fotokluba Zagreb*, nakon objavljivanja niza priručnika vrlo korisnih svima koji se zanimaju za povijest hrvatske fotografije, koji obiluju gotovo nevjerojatnom količinom strogo provjerenih podataka o hrvatskoj amaterskoj fotografiji od prvih dana njenoga razvoja pa sve do danas, okrunio je svoj dugogodišnji istraživački rad monografijom *Fotokluba Zagreb*.
Očita je Lozićeva sustavnost, stroga metodičnost u iznošenju činjenica, kao i vrlo često ustrajanje na iznošenju samo „suhih“ podataka s očitom namjerom da izbjegne interpretaciju pojava u fotoamaterizmu o kojima neminovno ima jasan stav. Dosljedna je i sustavnost kojom u svim svojim knjigama izbjegava dati interpretaciju pojedinog autorskog opusa svojih suvremenika kao i fotografa koji su prethodili i koji slijede njegov naraštaj.
Vladko Lozić ni ovoga puta ne odustaje od svojega pristupa – njegova je prvenstvena misija govoriti o pokretu fotoamaterizma u Hrvatskoj i o *Fotoklubu Zagreb*. On sam autorski je fotograf i neumorni kroničar, a posao valorizacije pojedinih opusa prepušta kritičarima od zanata. Čak i u prikazima pojedinih fotograskih opusa što ih je prije nekoliko godina marljivo objavljivao u kulturnoj periodici ograničio se na neutralan leksikonski pristup.
O tekstu za novu Lozićevu knjigu, monografiju Fotokluba Zagreb, važno je istaknuti da zadržava sve odlike ranijih publikacija, poput pouzdanosti i obilja podatak no, za razliku od nekih ranijih, ograničenih na popisivanje i nabrajanje, ona je i zanimljivo štivo koje počinje pogledom na važno razdoblje početaka rada kluba te naročito na slavne tridesete godine dvadesetoga stoljeća, osobito ukazujući na međunarodne domete Kluba i međunarodne izložbe uoči Prvoga i Drugoga svjetskoga rata. No može se reći da su najzanimljiviji dijelovi teksta u kojima govori o razdoblju što ga je sam

proživio u Klubu, o šezdesetim i kasnijim godinama, kao o najnovijim danima. Osim objašnjavanja okolnosti koje su donijele do pojedinih odluka i odredile djelovanje u različitim uvjetima rada, autor se ne libi govoriti i o usponima i padovima kao i vodstvu Kluba uputiti kritiku za pojedine propuste. U pojedinim se Lozićevim komentarima naziru i osobni ton i sklonosti. Naznake osobne prisutnosti u događajima o kojima govori, kao i naglašen ideološki stav te kritički odnos prema režimu koji se u različitim razdobljima svojega postojanja prekomjerno uplitao u život Kluba. Socijalistički je sustav fotografima, kao i drugim umjetnicima, nametao službeni ukus, a Lozićevi komentari doprinose autentičnosti knjige, kao što doprinose i njezinoj vrijednosti i čitkosti. Nitko se, dakako, ne mora složiti sa svim zaključcima i stavovima pisca monografije *Foitokluba Zagreb*. On je i sam itekako svjestan nužnosti postojanja pluralizma ideja i stavova, te je itekako spreman razumijeti drugačije viđenje i saslušati kritiku upućenu njegovu radu.
U svakom je slučaju ovom knjigom obavio ogroman posao, iznio i neke slikovite pojedinosti, prijepore i anegdote iz povijesti Fotokluba Zagreb, te dao iznimno iscrpan i pouzdan pregled povijesti kluba koju neće moći zanemariti nijedan budući istraživač kao niti bilo koji član Kluba i fotograf koji se bude zanimao za povijest hrvatskog fotoamaterizma i *Fotokluba Zagreb*.

Ervin Dubrović

Kroničar vremena koje nestaje

Vladko Lozić u istraživanju povijesti Fotokluba Zagreb kao i Hrvatskog fotoamaterskog pokreta skreće na sebe pažnju danas već daleke 1978, kao inicijator i realizator fotomonografije *Almanaha Fotoklub Zagreb* u nakladništvu toga Kluba.Već tada, na početku svoje istraživačke karijere dao je na znanje koliko pažnje će posvetiti važnosti i težini pisane riječi definirajući to sljedećim riječima: *Vrijeme prolazi neumitno. Kao spužva na životnoj ploči briše pisane povijesti generacija. One odlaze, a s njima i njihova ostvarenja.*Tijekom vremena, kroz sve svoje knjige, potvrđuje se kao vrsni istraživač naše fotografske povijesti bilježići neumorno ono najbitnije i slažući od niza otkrivenih podataka svoje dvije antologijski zaokružene cjeline; povijest Fotokluba Zagreb i povijest Hrvatskog fotoamaterskog pokreta.Kao *moto* u svim njegovim knjigama vodila ga je misao Arthura C. Clarka, iz knjige *Sva čuda svijeta: kada je riječ o povijesnim događajima, kada se dokazi jednom izgube ili unište, nema načina da ih obnovimo.*Malo bi autora znalo ovu vrstu materijala oblikovati načinom kojim to čini Vladko Lozić, voditi nas kroz povijest našeg zajedničkog interesa, sa izrazitim osjećajem da iz mnoštva različitih događja izvuče ono što je bitno. Sam čin dugotrajnog i mukotrpnog sakupljanja svih tih činjenica nešto je što se, barem ne u onom materijalnom smislu, može iskazati, kao vrijedno svačije pažnje i poštovanja.Pri tome, u svim svojim knjigama, tijekom godina, namjerno stoji na odstojanju, ne ističući i ne namećući svoje sudove i komentar, što bez sumnje daje posebnu vrijednost njegovim istraživanjima.Kao savjestan istraživač, drži se osnovnog postulata u istraživanjima a to je revizija svega prethodno istraženog i mijenja u svojim knjigama svoja saznanja na temelju novih činjenica, što često dovodi do nerazumjevanja ili čak osude njegove bliže fotografske okoline.Vladko Lozić svim svojim do sada objavljenim knjigama bilježi i promiče naše povjesno sjećanje o vremenu koje je za nama. Tako se je na najbolji načinom odužio svojim dugogodišnjim klupskim prijateljima, kojih više nema, sačuvavši njihova imena i djela od zaborava. Njegova osobna vizualna i likovna kultura, omogućila mu je pronalaženje vlastitog specifičnog pristupa, a koji možemo pratiti u svim njegovim knjigama od početaka pa sve do danas.Lozićeve knjige dostojan su znamen, kojima našu fotografiju, ne samo po do sada istraženim i svijetu predstavljenim podacima, već i svojom svekolikom djelatnošću pokazuje „urbi et orbi“ naše dosege i trajanje u ovom za svakog suvremenog čovjeka važnom segmentu umjetnosti.Ovaj čuvar kolektivne memorije Fotokluba Zagreb svojim je radom odigrao nemjerljivu ulogu u očuvanju od zaborava povijesti Fotokluba Zagreb i Hrvatskog fotoamaterskog pokreta te nam pružio mogućnost da u svemu tome, pa makar i čitanjem sudjelujemoRadi toga moje iskrene čestitke Vladku Loziću i na ovoj najnovijoj knjizi povijesti Fotokluba Zagreb.

Zdenko Kuzmić

Čuvar kolektivne memorije

Foto klub Zagreb je najstariji, a poviješću i dosezima najvažniji foto klub na ovim prostorima gdje su se države mijenjale učestalo i korjenito. U takvom prostorno vremenskom kontekstu, svojim je neprekinutim kontinuitetom od 125 godina Foto klub Zagreb raritetna pojava i predstavlja jednu od najdugovječnijih organizacija u našem društvu. Osnovan je 1892. godine u osvit svjetskog fotoamaterizma, što je činjenica koja i unutar svjetske fotografske zajednice ima veliku težinu. Tijekom svoje bogate prošlosti okupljao je zaljubljenike u fotografiju i profesionalce, izlagao vrhunske majstore i educirao mlade generacije, prikupljao i čuvao dragocjenu fotografsku baštinu te bio mjestom razvoja i promoviranja fotografije kroz sve političke, ekonomske i društvene mijene. Sve su to neosporne i važne činjenice, no one same po sebi ne znače ništa: da bismo ih mi kao pojedinci i društvo postali svjesni te se s njima mogli nositi i s pravom ponositi, mora postojati Vladko Lozić koji će ih sustavno prikupljati godinama i obraditi, kronološki sistematizirati i objelodaniti, dopuniti i ažurirati evo, po treći put te time učiniti da postanu dijelom kolektivne svijesti i pamćenja. Fotograf i pisac o fotografiji i fotoamaterizmu, svjedok i inicijator događaja u Foto klubu Zagreb od 1952. godine kao njegov član i dugogodišnji tajnik, Vladko Lozić obavio je nezahvalan posao, iscrpljujući, samozatajan. Dugotrajan i nedovršiv. Svojim je entuzijazmom, sklonošću dokumentarizmu i pedantnošću stvorio iscrpan pregled 125 godina djelovanja Foto kluba Zagreb. Ni više ni manje. Na ovaj će se pregled oslanjati svi budući autori; bez podataka navedenih u njemu neće se moći zauzeti utemeljeni stav o toj temi niti uhvatiti relevantan rakurs na povijest naše fotografije.
U tom smislu, ovaj je pregled 125 godina povijesti Foto kluba Zagreb nezaobilazan, pa iako ga je Vladko Lozić skromno podnaslovio kao „prilog za povjesnicu“, čini se da je to povjesnica sama..

Davorin Vujčić

XIII. LITERATURA

a) Knjige i stručni časopisi i ostale publikacije

Foto-revija : mjesečnik za sve grane fotografije, godišta 1932. - 1941.
Suvremena fotografija : časopis Fotokluba Zagreb, godišta 1940. i 1941.
Naša fotografija : mjesečnik za stručnu i umjetničku fotografiju, godišta od 1947. - 1951.
Fotografija : časopis foto i kino amatera Jugoslavije.
Od 1948. do 1953. godine tiska se pod tim imenom. Od godine 1954. do 1985. tiska se po nazivom Foto-kino revija. Godine 1986. ne izlazi, da bi se godine 1987. pojavila pod nazivom Foto (u skraćenom obimu), glasilo Foto-saveza Jugoslavije. Foto izlazi tijekom godine 1987. (4 broja) i još jedan broj godine 1988., nakon čega definitivno prestaje izlaziti.
Mladen Grčević, *Razvoj umjetničke fotografije u Hrvatskoj*, magistarski rad, Zagreb, 1965.
Žorž Skrygin, *Rat i pozornica*, Turistička štampa, Beograd, 1968.
Život umjetnosti : časopis za pitanja likovne kulture i umjetnosti, broj 6, Zagreb, 1968.
članci:
Mladen Grčević, *Za jednu univerzalnu povijest fotografije*
Nada Grčević, *Počeci fotografije u Hrvatskoj*
Žarko Domljan, *U povodu Dapca*
Oto Bihalji Merin, *Optika umetnosti i umetnost optike*
Stojan Dimitrijević, *Pristup definiranju fizionomije suvremene fotografije*
Slobodan Tadić, *Modna fotografija*
Almanah jugoslovenske fotografije, Beograd, Foto-savez, Jugoslavije, (1969 ?)
Stojan Dimitrijević, *Almanah jugoslavenske fotografije*, Život umjetnosti : časopis za pitanja likovne kulture i umjetnosti, br. 10, Zagreb, 1969.
Nada Grčević, *Fotografska ostavština Dragutina Parčića*. JAZU, posebni otisak Radova Instituta JAZU u Zadru, Zadar, 1972.
Spot, časopis za fotografiju Galerije grada Zagreba, Zagreb, godišta i brojevi od 1972. do 1976.
Život umjetnosti : časopis za pitanja likovne kulture i umjetnosti, br. 17, Zagreb, 1972.
članci:
Vladimir Maleković, *Zemlja*
Stojan Dimitrijević, *Salon Zagreb 71*.
Stojan Dimitrijević, *17 zagrebački salon*, Život umjetnosti : časopis za pitanja likovne kulture i umjetnosti, br. 24-25, Zagreb, 1976.
Nada Grčević, *Rana fotografija u Zadru* (katalog), Zadar, Narodni muzej, 1977.
Grupa autora (Vladko Lozić, Nada Grčević, Mladen Grčević, Zdenko Kuzmić),. *Zagrebačka fotografija* : almanah, Zagreb, 1978.
Grupa autora (Ješa Denegri, Stane Bernik, Dejan Dizdar, Mirko Lovrić, Dragoljub Tošić, Goran Trbuljak), Teme i funkcije medija fotografije, Muzej suvremene umetnosti, Beograd, 1979.
Radoslav Putar, *Tošo Dabac fotograf*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1980.
Nada Grčević, *Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj*, Zagreb, 1981.
Marija Tonković, Juraj i Karlo Drašković kao fotografi (katalog), Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 1985.
Grupa autora (Davor Matičević, Želimir Koščević, Vladimir Gudac, Sandra Križić Roban, Đurđa Milanović, Rene Bakalović, Albert Goldstein) *Hrvatska fotografija od 1950. do danas, Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb, 1993.*
Grupa autora (Vladimir Maleković, Marija Tonković, Abdulah Seferović, Duško Kečkemet, Ervin Dubrović, Vesna Delić, Vesna Burić, Ljerka Šimunić, Eduared Kušen, Gordana Kovačić, Vladko Lozić, Vjekoslav Majcen) *Fotografija u Hrvatskoj : 1848. - 1951*., Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 1994.
Nada Grčević, *Demeter Novaković prvi hrvatski dagerotipist*,
Peristil : zbornik radova za povijest umjetnosti, Zagreb, 1996.
Branka Hlevnjak, *Ljudevit Griesbach fotograf moderne*, Hrvatski fotosavez, Zagreb,1997

Branka Hlevnjak, *Gjuro Griesbach tragom indijanca*, Design Art, Galerija Sv. Ivan Zelina i FS d.o.o.i Fotoklub Zagreb, Zagreb, ¸1998.
Vladko Lozić, *Fotoklub Zagreb 1892.-1992*. prilozi za povjesnicu, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2000.
Grupa autora (Tonko Maroević, Josip Stošić, Biserka Tadić, Danko Zelić) *Krešimir Tadić (1934-1977.)*, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 2000.
Mladen Grčević, *August Frajtić dobri duh hrvatske fotografije*, Hrvatski fotosavez, Zagreb, 2000.
Vladimir Maleković, *Mladen Grčevi*, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 2002.
Branka Hlevnjak, *Đuro Griesbach od vida do privida*,
Hrvatski fotosavez i Design Art d.o.o., Zagreb, 2001.
Vladko Lozić, *Fotoamaterski pokret u Hrvatskoj*, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2003.
Zdenko Kuzmić, *Vladimir Guteša*, Hrvatski fotosavez, Zagreb, 2003.
Zdenko Kuzmić & Vladko Lozić, *Majstori hrvatske fotografije*, Matica hrvatska & Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2006.
Zdenko Kuzmić & Vladko Lozić, *Socrealizam u hrvatskoj fotografiji*, Muzej grada Zagreba, Zagreb 2006.
Zdenko Kuzmić & Vinko Šebrek & Vladko Lozić, *Slike vremena*, fotomonografija u povodu 115. godina Fotokluba Zagreb, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2006.
Branka Hlevnjak, *Fotografkinje*, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske i Design Art d.o.o., Zagreb, 2007.
Dubravka Osrećki Jakelić, *Zlata Laura Mizner*, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb, 2007.00
Abdulah Seferović, *Photographia Iadterna*, Kapitol, Zagreb, 2009.
Vladko Lozić, *Stoljeće promidžbe fotografije*, Fotoklub Zagreb, Zagreb 2010.
Sandra Križić Roban, *Na drugi pogled pozicije suvremene hrvatske fotografije*, Institut za povijest umjetnosti/UPI-2M plus d.o.o. Zagreb , 2010.
Grupa autora (Tončika Cukrov, Branka Hlevnjak, Rhea Ivanuš), *Ante Roca fotograf stvarnosti*, Hrvatski fotosavez, Zagreb, 2013.
Vladko Lozić, *U susret vremenu*, fotomonografija, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2013.
Vladko Lozić, *Hrvatski fotoamaterski pokret*, vlastita naklada, digitalni tisak, Zagreb, 2017.
Ana Žanko, *110 godina Fotokluba Split*, Fotoklub Slit, 2022.

b)
Svi katalozi, koji se navode u ovom radu (navedeni su kronološki u Bilješkama).
Donacija autora arhivu Fotoklubu Zagreb.

c)
Napisi iz dnevnog tiska i sličnih publikacija (podrobno navedeni u ovom radu).
Donacija autora arhivu Fotokluba Zagreb

d)
Osobne zabilješke autora o klupskim događajima, koje sam kao dugogodišnji tajnik sistematski bilježio.

XIV. SAŽETAK / SUMMARY

KRATKA POVJESNICA FOTOKLUBA ZAGREB (1892. – 2022.)

Fotoklub Zagreb je najstarija, neprofitabilna fotoamaterska organizacija, s umjetničkim ciljevima, u jugoistočnom dijelu Evrope. Osnovan je od strane Društva umjetnosti, godine l892. u Zagrebu, pod nazivom "Klub fotografah amateurah", a samo dvije godine nakon osnutka takve organizacije u Londonu (Linked-ring, London l89o.).

Kako je to bio prvi organizirani klub fotografa amatera u Hrvatskoj to se tim događajem smatra i početak organiziranog fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj.

Ciljevi toga prvog organiziranog kluba fotoamatera bili su široko prosvjetiteljski ali i rodoljubni, t. j upoznavanje širega općinstva sa fotografijom, kao novom tehničkom i umjetničkom disciplinom ali i sa prirodnim ljepotama svoje domovine. Danas, nakon 125 godina svoga postojanja, možemo s ponosom konstatirati da je postavljene ciljeve Fotoklub Zagreb u potpunosti ostvario i još ih proširio mnogim drugim sadržajima.

Do Prvog svjetskog rata taj će Klub postaviti i dvije međunarodne izložbe fotografije, 1910. i 1913. godine, obje u Umjetničkom Paviljonu u Zagrebu. Rat prekida njihovo djelovanje. No već početkom 20-ih godina Klub se obnavlja pod novim imenom Fotoklub Zagreb, koje ime zadržava do današnjih dana.

Slijede danas slavnih 30-ih godina 20. stoljeća, kada Fotoklub Zagreb sa šest uzastopnih međunarodnih izložbi fotografije, od 1935. pa do 1940. godine, stječe svjetsku slavu a radovi njegovih članova dobivaju laskavi naziv *zagrebačka škola.*

Nakon Drugog svjetskog rata, godine 1951., obnavlja se zagrebačka međunarodna izložba fotografije, koja od godine 1962. dobiva i svoj naziv *Zagreb salon,* koji zadržava na dalje do današnjih dana. Od daleke 1910. godine do danas Fotoklub Zagreb je održao ukupno 38 međunarodnih izložbi fotografije. Vjeran tradiciji narodnog prosvjećivanja, dalje od 1968.godine, od 14. Zagreb salona, u okvirima istoga, izlažu se fotografije i u drugim gradovima u Hrvatskoj. Tako je do danas održano čak preko 90 međunarodnih izložbi fotografije u 19 gradova u Hrvatskoj, pa je to jedna od naših najvećih međunarodnih manifestacija kulture.

U drugoj polovini 50-ih godina prošlog stoljeća u okvirima Fotokluba Zagreb osnovana je stalna Galerija fotografije. Od tada pa do dana u toj Galeriji izlagali su mnogi poznati fotografski umjetnici iz svijeta i Hrvatske.

Godine 1970. Fotoklub Zagreb gledajući daleko u budućnost osniva Zbirku hrvatske fotografije sa ciljem prikupljanja, arhiviranja i očuvanja našeg fotografskog stvaralaštva. Danas se u zbirci nalazi oko 10.000 fotografija, uglavnom unikata, od preko 400 autora, od vremena 30-ih godina prošlog stoljeća do današnjih dana.
Godine 1973. pri Fotoklubu Zagreb osniva se i posebna *ženska sekcija.* To je u svjetskim relacijama rijetka pojava. Od tada do danas na brojnim izložbama "ženske sekcije" izlagalo je svoje radove preko 200 žena-fotografa.
Godine 1974. na inicijativu Fotokluba Zagreb osnovana je međunarodna izložba fotografije, pod nazivom *Foto forum*, susjednih zemalja Slovenije, Austrije, Hrvatske i Mađarske. Od tada pa sve do 1994. ta će izložba snažno utjecati na ravoj umjetničke fotografije u tim zemljama.

Uz svoju 125-u obljetnicu, vjeran svojoj tradiciji, a proširujući neprekidno sadržaje svoga rada, Fotoklub Zagreb danas razvija sljedeće djelatnosti:
-organizira fotografske tečajeve za početnike i napredne u crno-bijeloj tehnici, u boji kao i u digitalnoj tehnici,
-organizira razna stručna predavanja iz fotografske teorije i prakse,

- održava izložbe fotografije u vlastitom izložbenom prostoru (Galerija Fotokluba Zagreb), svojih članova i gostiju,
- prikuplja obimnu stručnu literaturu u vlastitoj biblioteci,
- u okvirima Zbirke hrvatske fotografije (osnovane godine 1970.) prikuplja, evidentira i čuva djela starih i recentnih autora,
- održava preko 100 godina (od godine 1910.) Zagreb salon, međunarodnu izložbu fotografije u Zagrebu i drugim gradovima u Hrvatskoj,
- članovi Fotokluba Zagreb izlažu i šalju svoje radove na izložbe fotografije u zemlji i inozemstvu.

Sukladno klupskom statutu klub je kvalificiran i za izdavanje publikacija fotografskog sadržaja. Između ostaloga Klub se bavi i istraživačkom djelatnošću povijesti hrvatske fotografije. Tijekom vremena u organizaciji Fotokluba Zagreb tiskano je niz stručnih, istraživačkih knjiga iz područja povijesti hrvatske fotografije, kao i niz fotomonografija sa radovima članova Kluba kao i hrvatskih fotografa:

- Grupa autora (Vladko Lozić, Nada Grčević, Mladen Grčevića i Zdenko Kuzmić), *Zagrebačka fotografija – Almanah*, Fotoklub Zagreb & Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1978.
- Vladko Lozić, *Fotoklub Zagreb, 1892.-1992., prilozi za povjesnicu,* uz 100. obljetnicu Fotokluba Zagreb, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2000.
- Vladko Lozić, *Fotoamaterski pokret u Hrvatskoj*, posvećeno 110. obljetnici Fotokluba Zagreb i organiziranog fotoamaterskog pokreta u Hrvatskoj (1892. – 2002.), Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2003.
- Grupa autora (Zdenko Kuzmić i Vladko Lozić), *Majstori hrvatske fotografije*, fotomonografija na bazi istoimenog projekta, realiziranog u Vijencu u vremenu od 2000. pa do 2005. godine.
  U toj je knjizi obuhvaćeno 111 autora od tridesetih godina pa do polovine osamdesetih godina prošlog stoljeća.
  Fotoklub Zagreb & Matica hrvatska iz Zagreba , Zagreb, 2006.
- Grupa autora (Zdenko Kuzmić, Vladko Lozić i Vinko Šebrek), *Slike vremena*, fotomonografija u povodu 115. obljetnice Fotokluba Zagreb (1892.-2007.) u kojoj je zastupljeno125 autora od 30-ih godina do te godine, Fotoklub Zagreb,Zagreb, 2007.
- Vladko Lozić, *115 godina Fotokluba Zagreb*, drugo dopunjeno izdanje ¸ iz 2000.godine, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2009.
- Vladko Lozić, *Stoljeće promidžbe fotografije,* u povodu 100. obljetnice Zagreb Salona, međunarodne izložbe fotografije u Zagreb, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2010.
- Vladko Lozić, *U susret vremenu*, fotomonografija posvećena novoj sjajnoj generaciji autorica i autora Fotokluba Zagreb iz 21. stoljeća, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2013.
- Grupa autora (Hrvoje Mahović, Vinko Šebrek), *Trajanje u vremenu*, fotomonografija u povodu 125 godišnjice Fotokluba Zagreb, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2018.

Da zaključimo:
Tijekom svoga stodvadesetpetogodišnjeg postojanja Fotoklub Zagreb je izvršio ogromni utjecaj na razvoj umjetničke fotografije na ovim geografskim prostorima. Za napomenuti je da su od najranijih dana pa do danas kroz ovaj klub prošli ogromna većina naših eminentnih fotografa-umjetnika, te da su se upravo u njemu profilirali kao fotografi-umjetnici od generacije legendarnog Toše Dabca pa na dalje.

A SHORT STORY OF FOTOKLUB ZAGREB (1892. – 2022.)

Fotoklub Zagreb is the oldest, non-profit photo amateur organization with artistic goals in the South East part of Europe. It was founded in Zagreb 1892 by the Society of Art, under the name "Klub fotografah amateurah", only two years after the first alike organization in the world (Linked-ring, London, 1890).

Due to the fact that it was the first organized club of the amateur photographers, it is considered as the beginning of the organized photo-amateur movement in Croatia.

The goals of this club were widely enlightening but also patriotic, i.e. introducing photography as the new technical and artistic discipline, as well as promoting the beauties of the motherland. Today, after the 120 years of its existence, we can proudly state that the goals set by Fotoklub Zagreb have been fully realized and further expanded by many other activities.

By the beginning of the World War the Club managed to set up two international exhibitions of photography, both at the Art Pavilion in Zagreb, in 1910 and 1913. The War stopped its activities, but at the beginning of the 1920's the Club is restored under the new name – Fotoklub Zagreb, keeping it until today.

Glorious 30s of the last century, when Fotoklub Zagreb gained the world fame by organizing six international exhibitions in a row, from 1935 – 1940, was the period when the works of its the members gained a flattering title "The Zagreb school of photography".

After the Second World War, in 1951, the international exhibition of photography was restored. In 1962 it got the name "Zagreb Salon", and holds it to the present day. From 1910 until today, Fotoklub Zagreb has organized 38 international exhibitions of photography. Loyal to the tradition of national enlightenment, from its 14th Zagreb salon (in1968), it started to exhibit throughout Croatia.

Counting over 90 international exhibitions of photography at 19 cities in Croatia, it presents the largest international cultural events in the Country.In the second half of the 1950's, the permanent photo Gallery was established within the Fotoklub Zagreb. Since then, it has hosted numerous world known photo artists from Croatia and abroad.

In 1974 looking to the far future, Fotoklub Zagreb has founded Collection of Croatian photography, trying to collect, archive and preserve Croatian photo achievements. Today, The Collection contains about 10.000 images, mostly originals, from 420 authors, dating from the „30s" of the last century until today

.In 1973 a special "women's section" was founded in the Club. It was a rarity in the world at that time. Since then, at numerous exhibitions of the "women's section", over 200 female photographers presented their work.

In 1974, based on the initiative of Fotoklub Zagreb, an international exhibition of photography of the neighbouring countries Slovenia, Austria, Croatia and Hungary, named "Photo Forum", was founded. Until 1994 this exhibition strongly affected the development of art photography of these countries.

At its 125th anniversary, loyal to its tradition and continuously expanding the content of its work, Fotoklub Zagreb today develops various activities, as follows:

- organizes photo courses for beginners and advanced students in B&W, Coloured and Digital technique,
- organizes various expert lectures of photo theory and practice,
- organizes exhibitions of its members and guest photographers in its own space (Fotoklub Zagreb Gallery),
- collects extensive professional literature in its library,
- in its Collection of Croatian photography (founded in 1970) collects, records and preserves the work of the old and recent authors,
- for almost 100 years (from 1910), in Zagreb and many cities throughout Croatia, organizes Zagreb salon, an international exhibition of photography,
- members of Fotoklub Zagreb exhibit and participate in many exhibitions in the country and abroad.

In accordance with its Statute, Fotoklub is also qualified for publishing materials in the field of photography. The club is also engaged in researching the Croatian photography history. Within this period Fotoklub Zagreb issued series of books covering the history of Croatian photography, as well as the number of photo-monographies on the work of the Club members and other Croatian photographers.

- Group of authors (Vladko Lozić, Nada Grčević, Mladen Grčević and Zdenko Kuzmić), *Zagrebačka fotografija – Almanah,* Fotoklub Zagreb & , Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1978.
- Vladko Lozić***,*** *Fotoklub Zagreb, 1892.-1992.*, some history data on the occasion of the 100th anniversary of Fotoklub Zagreb, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2000.
- Vladko Lozić, *Amateur Photographer Movement in Croatia***,** dedicated to the 110t anniversary of Fotoklub Zagreb and the organized amateur photographer movement in Croatia, (1892. – 2002.), Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2003.
- *Group of authors (Zdenko Kuzmić and Vladko Lozić*), Masters of Croatian Photography, a photomonography based on a project of the same name, realized through articles in the magazine Vijenac in the period between 2000 and 2005. This book covers 111 authors from the thirties to the mid-eighties of the last century. Fotoklub Zagreb *&* Matica hrvatska from Zagreb; Zagreb 2006
- Group of authors (Zdenko Kuzmić, Vladko Lozić and Vinko Šebrek), *Images of Time***,** a photomonography published on the occasion of the 115th anniversary of Fotoklub Zagreb (1892-2007), covering 125 authors from the thirties till 2007, Fotoklub Zagreb,Zagreb, 2007.
- Vladko Lozić***,*** *115 Years of Fotoklub Zagreb***,** 2nd supplement of the 2000 edition, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2009.
- Vladko Lozić***,*** *A Century of Photo Promotion***,** published on the occasion of the 100th anniversary of Zagreb Salon, the international photo exhibition in Zagreb, Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2010.
- Vladko Lozić***,*** *To meet the time***,** a photomonography devoted to a brilliant new generation of authors of the 21st century, Zagreb, 2013.
- Group of authors (Hrvoje Mahović, Vinko Šebrek)***,*** *Duration in Time***,** a photomonography published on the occasion of the 125th anniversary of Fotoklub Zagreb, Zagreb, 2018.

To conclude:

During 125 years of its existence, Fotoklub Zagreb has made an enormous impact on the development of art

photography in this region. It is important to emphasize that the great majority of Croatian eminent photographers were members of the Club, where they matured as photo artists (since the generation of a legendary photograpger Tošo Dabac to the present time.

XV. REGISTAR ČLANOVA KLUBA

ČLANOVI KLUBA U VREMENU OD 1931. DO 2022.
(Godina učlanjenja u Klub)

1931.

Amšel, Ivan
Anhaizer, Emil
Brajković, Vladimir
Brannbeck, Josip
Čabrian, Ivo
Deutsch, Emanuel
Dragomanović, Stjepan
Ernst, Franjo
Fischer, Ignjat
Frković, Dušan
Greisbach, Ljudevit
Haas, Egon
Herzl, Julius
Hoffmann, Josip
Hoić, Milan
Jakšić, Oton
Kaneth, Otmar
Klaić, Dragan
Lach, Josip
Löwy, Otto
Pandaković, Ante
Paspa, Maksimilijan
Polak, Milan
Rogulja, Julije
Samberger, Dragutin
Schlesinger, Miroslav
Sejk, Karel
Sulke, Franjo
Szabo, Marijan
Šplait, Ljudevit
Štern, Ivo
Valenteković, Zvonko
Vranić, Lavoslav

1932.

Arnsteni, Lavoslav
Baran, Alojz
Barešić, Viktor
Bradić, Đuro
Braunbeck, Aleksandra
Čavlek, Vjekoslav
Čermak, Viktor
Dabista, Josip
Dallak, Vatroslav
Dälme, Kurt
Deutsch, Stjepan
Duboky, Javorin
Erenyi, Ludwig
Farkaš, Milan
Filipović, Božidar
Frank, Saša
Friedmann, Srećko
Gaber, Josip
Gross, Zlatko
Guteša, Vladimir
Hahn, Željko
Hang, Nikola
Hele, Adolf
Herzog, Drago
Hirschler, Žiga
Hlavka, Dragutin
Horvat, Vladimir
Hribar, Stjepan
Ilić, Milan
Jaklić, Tona
Janković, Ladislav
Kalda, Lav
Kalda, Radovan
Keršić, Franjo
Kett, Dragan
Kinčić, Dragutin
Kleri, Emil
Koščica, Branko
Kotzmann, Ivan
Kovač, Franjo
Kreutzberger, Ivan
Lenski, Leo
Leutner, Eugen
Luhenić, Mirko
Marjanović, Ivan
Misenstadte, Ida
Mondecar, Nada
Neumann, Karl
Nigoević, Roberto
Paspa, Gabriela
Paspa, Ivan
Paspa, Leopold
Paspa, Rudolf
Poljanić, Zlata
Prunwald, Ernest
Rosenstock, Stanislav
Rožić, Slavko
Sadil, Ivan
Schnur, Oskar
Spitzer, Bogdan
Spitzer, Žiga
Stein, Hinko
Sussin, H.
Štibuhar, Rudolf
Turina, Juraj
Ugorković, Nikola
Ugrenović, Aleksandar
Vaniček, Milan
Vidas, Ljudevit
Vidmajer, Ljubo
Vlašić, Ivo
Weisinger, Karl
Weissmann, Ernst
Zwilling, Kornel
Žepić, Vladimir

1933.

Achm, Srećko
Bagović, Tončica
Bakić, Dragutin
Barić, Ljudevit
Bartolović, Alfred
Baš, Ivan
Bernetich, Ernest
Biljan, Antun
Bolf, Josip
Bornstein, Zdenko
Brässler, Toni
Brnčić, Dragutin
Bukšeg, Vilim
Čeh, Dušan
Črnjević, Dragutin
Dabac, Tošo
Dedić, Hamdija
Draček, Leon
Filipović, Juraj
Fischl, Ivo
Forgač, Franjo
Frajtić, August
Freund, Milan
Goldfahn, Aleksandar
Gollob, Leo
Gorjan, Aurel
Gospodnetić, Franjo
Gostiša, Andrija
Greisbach, Đuro
Grünwald, Oskar
Gujić, Mustafa H.

Günther, Franjo
Haberfeld, Zora
Habermüller, Ignjat
Harzalovsky, Josip
Hezog, Lidija
Hirth, Arnold
Ilić, Borislav
Ivetta, Mato
Jakupek, Mladen
Janeković, Đuro
Jozić, Ante
Jurković, Vinko
Katušić, Ivka
Kenfelj, Milovan
Kerkoč, Franjo
Kinsch, Rudolf
Kojić, Branko
Kovačević, Milovan
Kranjc, Smilja
Kraševec, Jolanda
Krenedić, Kazimir
Lukač, Tibor
Lünzer, Willy
Ljubičić, Miroslav
Maraković, Zlatko
Mašek, Slavko
Miletić, Oktavian
Milošević, Danica
Moravec, Milan
Mudrovčić, Mate
Muljević, Vlado
Patačić, Gustav
Penkala, Kurt
Pinter, Viktor
Pleše, Nada
Plešnik, Slavoljub
Poljanec, Franjo
Premor, Rudolf
Prpić, Oto
Radanić, Zdenko
Riedl, Albin
Rojc, Vladimir
Romer, Vitalij
Rosmanith, Roman
Sabam, Oskar
Sacs, Mira
Schönbaum, Bruno
Smrečki, Ivo
Stošić, Pavle
Supek, Paula
Susić, Vladimir
Svetlični, Vladimir
Šenoa, Zlatko
Telebec, Đuka
Trbuhović, Emanuel
Ugrinić, Veljko
Vajman, Rihard
Vajner, Imre
Vojnović, Stevo
Vojvodić, Gjorgije
Volek, Josip
Weiss, Aleksandar
Weiss, Feđa
Wessely, Hans
Wnikla, Ivan
Žekar, Aleksandar
Živković, Ilija

1934.

Alkalaj, Leo
Bachleda, Jan
Baier, Eugen
Barković, Viktor
Bornstein, Olga
Büchler, Dragan
Cizelj, Vlado
Crnčić, Klement
Čačić, Milivoj
Daić, Andrija
Fišer, Rikard
Fröhlich, Erik
Fuchs, Julio
Füzy, Milan
Geraš, Josip
Gutschy, Ljudevit
Heinrich, Ivo
Hochberger, Aleksa
Horvat, Vladimir
Hršan, Dragutin
Hütter, Karl
Ivanac, Blanka
Ivković, Ahmed
Ivković, Ana
Jagić, Ivan
Jedlovski, Josip
Josimović, Dimitrije
Juriša, Krešimir
Kasumović, Marko
Kolčaković, Dimitrije
Kosina, Rikard
Kostić, Eugenija
Kowalik, Roman
Leitner, Ivka
Lobzowski, Witold
Lukić, Pavao
Luš, Branko
Maričić, Boris
Menzer, Slavko
Migić, Reginald
Mihelčić, Dragan
Mihovlić, Karlo
Muić, Krunoslav
Murgić, Božidar
Pavlovski, Benjamin
Poljakan, Isak
Ritoša, Ante
Schön, Bela
schwebel, Branka
Singer, Ernest
Skernberg, Didi
Sremičević, Ernest
Starzyk, Albert
Strele, Herbert
Susamić, Julijo
Szege, Nikola
Šnur, Ervin
Tangel, Karl
Vasiljević, Dušan
Volodin, Boris
Vološ, Artur
Vukelić, Josip
Vurteš, Viorta
Weiler, Oskar
Wolff, Emil
Zimmermann, Branko
Zorko, Ivan
Zwilling, Kornelius

1935.

Aleksander, Miljenko
Baranyay, Koloman
Bischitz, Hans
Blažinčić, Franjo
Bolle, Ivan
Burke, Edmund Thomas
Čalogović, Marko
Čavlek, Vjekoslav
Devide, Lujza
Dorić, Vladimir
Feldbaner, Otto
Feller, Ivan
Fuchs, Richard
Galeković, Ivan
Gliha, Dragutin

Grdenić, Slavko
Henustein, Vilim
Hofer, Anton
Hornik, Adolf
Hrunjek, Boris
Jakupić, Zdravko
Jelečanin, Dragutin
Kastner, Paul
Kramberger, Milan
Krznarić, Božidar
Kurir, Antun
Kurir, Mario
Lenart, Branko
Martinis, Petar
Mautner, Dragan
Mrvoš, Dušan
Neumann, Oskar
Ogrizek, Anton
Panjković, Ivan
Parac, Vera
Peharc, Karlo
Perak, Josip
Ratković, Borislav
Res, Anton
Skrygin, Georg
Stančić, Marko
Stock, Rudolf
Strašek, Vilim
Strecker, Anton
Šovary, Roman
Trtanj, Ivan
Vidić, Drago
Vlašić, Vera
Zgorelec, Ivan

1936.

Ašer, Drago
Biškupović, Ivka
Blašković, Irena
Brusina, Miroslav
Butković, Petar
Debeljković, Branimir
Doljan, Marijan
Frank, Fedor
Freündlich, Oskar
Gyketa, Marica
Hercer, Božidar
Horvat, Vlado
Ivanišević, Zvonimir
Jagodić, Roman
Jović, Ladislav
Kalata, Oton
Karabegović, Akif
Katnić, Tihomil
Maričić, Olga
Mastowski, Wladyslaw
Mudrinić, Milutin
Müler, Erih
Neumann, Leo
Novosel, Ivo
Prelinger, Olga
Savić, Vaso
Schlick, Rudolf
Schucider, Fritz
Selinger, Živko
Spies, Zlatko
Stanić, Rudolf
Šandrk, Nevenka
Ševük, Vladimir
Šiprak, Ivica
Tiefenbach, Wilhelm
Topolnik, Ljubica
Trbojević, Bogdan
Valić, Sida
Vilim, Josip
Vitauš, Fran
Wein, Pavao Joško
Wesolofsky, Ferdinand
Zagorac, Josip
Zahara, Aleksandar
Zikmandrovsky, Rudolf

1937.

Adamović, Božena
Brozović, Većeslav
Debevec, Lia
Demajo, Alfred
Fatur, Josip
Franković, Leo
Frey, Ivan
Fuchs, Lidija
Fuchs, Milan
Fürst, Robert
Gross, Gustav
Grubačević, Predrag
Gudelj, Milivoj
Herrnstein, Vilim
Hiller, Franjo
Holz, Martin
Hriš, Slavka
Jović, Zvonimir
Kapunji, Stanko
Kepp, Dragutin
Komžak, Margareta
Konjhodžić, Mahmud
Kovačević, Ivo
Kovačević, Vjekoslav
Levy, Alfred Rudolf
Magdić, Mirko
Maričić, Branko
Mazanec, Ante
Medeotti, Mario
Milanović, Drago
Mogilnicki, Aleksije
Nonveiller, Ervin
Novak, Veljko
Oroszy, Reinfried
Paušić, Drago
Pomykalo, Ferdinand
Pušić, Marijan
Ramušćak, Ivo
Sabadoš, Dimitrije
Steiner, Dušan
Stupar, Bogdan
Svetlični, Vladimir
Szele, Oliver
Švarcenberg, Fajko
Vučetić, Janko
Vuković, Anđelo
Zobel, Vladimir

1938.

Auferber, Veljko
Barišić, Mirko
Birnbaum, Mirko
Damaška, Drago
Deutsch, Leo
Dolovčak, Vuk
Doljak, Branko
Drory, T. S.
Fišer, Josip
Fohn, Franjo
Freund, Milan
Freund, Trude
Fürnowsky, Miroslav
Halasi, Franjo
Hertman, Pavao
Horvat, Stjepan
Horvat, Vladimir
Jagodić, Boris
Javorsky, Aleksandar
Kesterčanek, Nada
Kovač, Vjekoslav

Kovačević, Dinka
Lenić, Kazimir
Marinković, Voja
Muić, Krunoslav
Nossan, Stjepan
Novak, Vladimir
Orehov, Naüly
Pavić, Norbert
Pečanić, Vladimir
Radičević, Hanibal
Reichsmann, Vlado
Sauh, Ivan
Schönbaum, Bruno
Sivec, Vladimir
Steiner, Rudolf
Stock, Rudolf
Susić, Vladimir
Šaj, Vuk
Tomas, Leopold
Vilfan, Draško
Vilim, Karlo
Vitrović, Božidar
Zacharias, Elizabet
Župan, Vatroslav

1939.

Arlavi, Erna
Berger, Paul
Dembić, Antun
Deutsz, Ladislav
Devide, Zvonimir
Fuchs, Renato
Fučak, Rudolf
Grčević, Mladen
Grill-Dabac, Julija
Grobenski, Slavko
Hameš, Egon
Hočevar, Antun
Janović, Zvonimir
Kološa, Jože
Kopani, Franko
Koranić, Julije
Krznarić, Božidar
Kühner, Matija
Leimdörfer, Franc
Medar, Ivan
Mešulam, Samuel
Mrakovčić, Branko
Nemman, Aleksandar
Paulić, Drago
Plevan, Miroslav
Postružnik, Davorin
Putar, Stjepan
Smrečki, Ivo
Solariček, Stjepan
Stiasni, Antun
Šenoa, Zlatko
Tomljenović, Ruža
Trbuhović, Emanuel
Trstenjak, Milan
Vajski, Feđa
Virag, Tibor
Vitauš, Branko
Vrkljan, Đuro
Weiss, Vladimir
Zdjelarević, Viktor
Zobel, Draga
Zobel, Dragutin

1940.

Andrejević, Ivan
Bendić, Ratimir
Bezić, Gedeon
Biondić, Ružica
Brichta, Ivan
Büchlar, Dragan
Bukšeg, Vilim
Crnić, Mate
Čekić, Sulejman
Deutsch, Felix
Deutschbauer, Feliks
Druković, Blagoje
Faber, Franjo
Fatur, Slavko
Gerić, Zvonimir
Gliks, Ferdo
Grin, Egon
Heim, Helga
Hlavati, Konstantin
Hoffman, Sergije
Hohnjec, Oto
Ječman, Jaroslav st.
Jelesić, Zdravko
Jelovac, Joško
Jovanović, Cvetko
Julius, Đorđe
Juričić, Kuzma
Juriša, Krešimir
Jurković, Maks
Koll, Dmitar
Königstädter, Kornel
Košutić, Milan
Kratohvil, Romano
Kronfeld, Aleksandar
Kronfeld, Zdenko
Kušević, Vladimir
Ladanj, Ivan
Markulj, Mila
Mehmedagić, Fadil
Minarih, Ingeborg
Mitraković, Milinko
Mohač, Zvonimir
Mžik, Ivan
Nastasić, Hristifor
Noll, Janoš
Osek, Oskar
Palmai, Stjepan
Peanović, Zvonimir
Penović, Petar
Pertot, Dragan
Petranović, Vladimir
Plenković, Zlatko
Radanić, Zdenko
Radošević, Jelka
Reimann, Bela
Reiss, Ivan
Sarčević, Milivoj
Soldat, Ivan
Straka, Đuro
Strohal, Karlo
Ščrbašić, Josip
Ščurić, Stjepan
Šimić, Olga
Šurbek, Ladislav
Švarc, Ivo
Taborsky, Josip
Tiška, Bohumir
Vasić, Božidar
Vidoni, Tomislav
Vučković, Veljko
Zec, Zvonimir
Zinauer, Branko
Zrnec, Zlatko

1941.

Alijagić, Muharem
Alikalfić, Sead
Anšel, Vladimir
Antonić, Božo
Arnold, Zdravko
Baldasar, Miroslav
Bamlić, Drago

Barbaric, Stjepan
Barbarić, Slavko
Barč, Marijan
Baršić, Dragutin
Baršić, Josip
Belović, Mario
Benković, Aleksandar
Bestić, Jurica
Bjelovučić, Ivo
Blažina, Branko
Bobek, Jovo
Brastić, Dragutin
Bula, Konstantin
Bušić, Stjepan
Cek, Aleksandar
Čališev, Anatolij
Čerić, Vilim
Čudina, Željko
Čuš, Kamdija
Đumišić, Remzija
Felbinger, Ivan
Ferderber, Antun
Florijančić, Albert
Fradl, Egon Erich
Franz, Vladimir
Glavan, Ivan
Gospočić, Ivan
Grabner, Miroslav
Grašić, Branko
Gril, Viktor
Haberštok, Željko
Habuš, Ivan
Horvat, Stjepan
Horvat, Vlatko
Jakobović, Vladimir
Javornik, Stjepan
Ječman, Jaroslav ml.
Jordanov, Georgij
Jurinčić, Mirko
Keru, Radoslav
Kettenbürg, Marietta
Kolenc, Oto
Koprić, Vladimir
Košak, Drago
Košak, Ratko
Kovač, Ivan
Kratky, Walter
Krizmanić, Adolf
Kroflin, Josip
Krsnik, Vladimir
Kuh, Vladimir
Kuhar, Bruno
Kušec, Vladimir
Ladešić, Josip
Legedl, Gabriel
Lekčević, Marko
Lukić, Darivoj
Lukšić, Krešo
Markičević, Božidar
Markulin, Domagoj
Matasović, Miroljub
Mišetić, Velimir
Mišković, Vladimir
Mlikotin, Ćiril
Mulabdić, Hasan
Music, Josip
Ogrizek, Zdenko
Pajnić, Branko
Pecikozić, Anto
Pecikozić, Vera
Petek, Marko
Picelj, Ivan
Pick, Ernst
Plašinka, Aleksandar
Pollak, Nikola
Polleti-Kopešić, Ante
Popović, Mladen
Prekratić, Milan
Radičević, Rudolf
Randić, Ambrozije
Raše, Vladimir
Roth, Marijan
Sabolić, Ivan
Sibert, Jovan
Slevec, Zlatko
Stöger, Edmund
Širola, Josip
Šuljak, Karlo
Švarc, Zvonimir
Tomičić, Danko
Tomić, Mladen
Tomić, Vladimir
Veble, Vladimir
Vidas, Fedor
Vincek, Žarko
Vulpe, Milan
Zajček, Gustav
Zuber, Branko
Žagar, Tomislav
Žiger, Stjepan

1942.

Alečković, Nikola
Antonov, Vlado
Barbarić, Dragutin
Bižal, Zlata
Buršić, Ljubo
Canki, Živko
Caruclutti, Renzo
Chudoba, Mladen
Čače, Nedjeljko
De Luca, Rihard
Dolinar, Julij
Dominiko, Ivan
Družetić, Josip
Dugonjić, Zvonko
Filipović, Vladimir
Forkapić, Stanko
Fülepp, Aleksandar
Furjanić, Zlatko
Grdešić, Zvonimir
Gvozdenović, Franjo
Habarin, Ivan
Helfman, Albreht
Hil, Stjepan
Hirschl, Vladimir
Hofer, Marijan
Hofman, Franjo
Hoholač, Vladimir
Homolka, Dragutin
Jastlak, Mirko
Jerneić, Branko
Kadrnka, Oldrich
Kalokira, Ante
Kamaryt, Andrija
Klanžer, Zvonko
Kostelac, Nikola
Krašl, Franjo
Kuharić, Ivan
Latković, Željko
Lovrenčić, Tibor
Lučić, Mladen
Ljuština, Fedor
Mađarević, Vlatko
Magdić, Marijan
Maričić, Veljko
Martinović, Franjo
Milovac, Ante
Mužinić, Aleksandar
Ogrizek, Antun
Orlić, Nikola
Pavić, Milan
Pavunić, Đuro
Piškulić, Ivan
Pleše, Ljubo

Požar, Miodrag
Premlon, Jelica
Pupić, Branko
Redžebašić, Ismet
Rotkvić, Ratko
Salaj, Boris
Sedlar, Stjepan
Spačal, Meri
Stilinović, Srećko
Šimnic, Marijan
Šimunić, Marijan
Šipek-Horvat, Stjepan
Šole, Franjo
Šperanda, Neven
Šurjak, Zlatko
Švenda, Božica
Tanta, Hinko
Thorwald, Erich
Tomas, Mirko
Valiček, Antun
Vilun, Ivo
Vondrak, Tomislav
Zabadlija, Dragutin
Živolić, Otto
Živonović, Milan
Žuljević, Aleksandar

1943.

Aner, Milivoj
Aner, Vladimir
Ballandras, Michel
Bezić, Stanko
Bilušić, Vladimir
Borić, Stana
Bressan, Milan
Cetina, Ivan
Čorović, Mujo
Devide, Vladimir
Fabijanić, Vera
Golob, Miroslav
Grčević, Nada
Hatko, Sonja
Jagodić, Rudolf
Jerneić, Mira
Klarić, Ernest
Kovač, Aleksandar
Lutz, Ivan
Macorati, Milan
Marušić, Milan
Mohar, Nikola
Mohar, Zlatko
Molnar, Ivan
Mužić, Vladimir
Naglić, Daniel
Novak, Stjepan
Pečar, Mirko
Petrović, Boris
Petrović, Danko
Pija, Kiepach
Pokorny, Vinko
Polak, Krešimir
Rilke, Irena
Sclance, Zlatko
Sidor, Krešimir
Stipić, Radoslav
Ševčik, Boris
Ševčik, Branko
Šušmak, Branko
Švob, Vladimir
Vincetić, Kernel
Vugrin, Zvonimir
Zimmer, Petar
Živić, Željko
Župančić, Ivan
Žuvić, Marijan

1944.

Adamović, Ratimir
Čačić, Matija
Fijember, Mirko
Fuchs, Velimir
Gibanjak, Stjepan
Hack, Karlo
Kadrnka, Krešimir
Kajfeš, Darko
Lisac, Dragutin
Obsieger, Josip
Pandžić, Krešimir
Prpić, Vlatko
Rojko, Anton
Rožanić, Igor
Sabo, Boris

1945.

Benda, Oto
Čubelić, Mira
Getaldić, Časlav
Glavač, Vladimir
Glocke, Jaroslav
Heneberg, Branko
Jerkunica, Marin
Kon, Elvira
Krefo, Olga
Medar, Franjo
Porubić, Branko
Porubić, Ivan
Šmid, Erih Karlo
Šramek, Javorin
Zorić, Ante
Zorić, Dunja

1946.

Anđelkov, Vitomir
Banić, Antun
Barbarić, Zvonimir
Belajec, Vladimir
Belić, Matija
Bujas, Ivan
Car, Stjepan
Cihlar, Milutin
Cvijanović, Hinko
Drljević, Hasan
Erdelez, Petar
Filipović, Zvonko
Gašpić, Sanja
Gluščević, Ante
Grčević, Nenad
Grlić, Aleksandar
Haramina, Petar
Herahović, Vladimir
Horvath, Franjo
Isaković, Milosav
Jambrešić, Mirko
Janković, Dragutin
Jernjak, Marijan
Knežević, Petar
Konigstädtler, Kornel
Korper, Dragan
Kovačević, Branko
Ledić, Günther
Lesički-Kozjak, Josip
Lisičić, Vicko
Lukač, Velimir
Malus, Zvonimir
Miklaužić, Ivan
Miler, Marijan
Nakov-Grigorov, Anton
Ortynski, Boris
Oštrek, Josip
Poldrugač, Milan
Ralf, Florio
Sbutegoc, Petar

Schönbuchner, Edo
Solomun, Ivan
Sorić, Ante
Škunca, Ivan
Šmid, Ana
Šterk, Ivan
Švedek, Mladen
Tamblić, Boris
Verner, Zlata Julija
Vintonio, Mihajlo
Vitamvas, Marijan
Waldinger, Ivica
Weber, Ivan
Weiland, Ivan
Wolf, Emil
Zobel, Marko
Zorec, Milan
Zubčević, Dragimir
Žbulj, Mijo
Žgalin, Ivan

1947.

Arko, Branko
Baić, Dušan
Balagović, Marija
Barić, Stana
Bedenk, Nevenka
Bek, Boris
Beluhan, Dragica
Bendiš, Ratimir
Bijelić, Davor
Bjelovučić, Živan
Boić, Dražen
Boski, Livia
Butraković, Borde
Car, Ante
Car, Zlatko
Čizmek, Kazimir
Čoh, Antun
Demeter, Stjepan
Dokurović, Stjepan
Ećimović, Zlatko
Fantor, Zdravko
Filipović, Ivan
Fill, Bruno
Fleck, Vladimir
Frey, Elvira
Galina, Irma
Galina, Neda
Gašparović, Hugo
Gatin, Ivan
Gius, David
Gjaić, Drago
Grahor, Vladimir
Grgetić, Marica
Gril, Viktor
Grospić, Radovan
Guštović, Dragutin
Halin, Geza
Halla, Josip
Heraković, Vladimir
Hernant, Ljudevit
Hofer, Marijan
Hopek, Karlo
Horvat, Ivan
Horwath, Dragutin
Hudina, Vera
Jurković, Maks
Karin, Antun
Karin, Antun
Kavalar, Marijan
Kavrečić, Jordan
Kivač, Drago
Komman, Dragutin
Korper, Edo
Kostelić, Ankica
Kovačević, Marijan
Krapec, Đuro
Kušec, Tomislav
Kušen, Rudolf
Lahonšek, Josip
Lang, Kurt
Laškarin, Hugo
Lehpamer, Emil
Leskovar, Branko
Leskovar, Marijan
Lilih, Ivana
Lipovac, Geronim
Lipovac, Ivo
Lozovina, Milivoj
Lupe, Rudolf Dorut
Malčić, Bozidar
Mazek, Vinko
Memić, Alija
Mergenthaler, Darko
Mihailović, Velimir
Mihelj, Milan
Mihlančić, Zvonimir
Mikulić, Eugen
Milosavljević, Vladimir
Milovčić, Lenka
Milun, Neven
Mizner-Perušić, Laura
Mohar, Nikola
Molnar, Stjepan
Muačević, Gojko
Muharemagić, Džerad
Munk, Rihard
Narga, Giula
Natek, Rudolf
Neduhal, Vlado
Nitsche, Nada
Nochta, Josip
Novak, Miroslav
Novak, Vladimir
Orel, Alojz
Ožegović, Smiljka
Palanov, Risto
Pandžić, Krešimir
Pavić, Ante
Pavlin, Zlatko
Pavlović, Dušan
Pehalm, Edgar
Pletikapić, Dragutin
Pogačić, Mirjana
Poljak, Veljko
Poljaković, Stjepan
Prarnik, Herbert
Pust, Stjepan
Radović, Željko
Richter, Lavoslav
Roca, Ante
Roth, Dara
Rudar, Mijo
Rudolf, Ksenije
Ružić, Branko
Sače, Nedjeljko
Sačić, Josip
Saračevic, Sead
Saulik, Nikola
Schonbuchner, Edo
Senić, Ivan
Sirmski, Aleksandar
Slikotić, Ivan
Slokan, Franjo
Slokan, Zlata
Smokvina, Čuča
Stipetić, Rudolf
Strižić, Jaroslav
Šaparenko, Petar
Šef, Ivan
Šenoa, Mladen
Šišul, Vikica
Šoštar, Stjepan
Šovlek, Branko

Štimac, Zvonko
Štrucelj, Stjepan
Todeskini, Josip
Tripović, Olga
Uršić, Krešo
Valent, Olga
Vana, Marian
Varunen, Vikica
Vlčev, Ivan
Vranešić, Ilija
Vranešić, Ivan
Vranić, Mladen
Vuhelić, Josip
Zrnec, Boris
Žarković, Julije

1948.

Anđelković, Petar
Angelus, Vladimir
Babić, Milan
Barić, Simon
Brkić, Mijo
Buzjak, Ivan
Cvijetić, Mustafa
Drašković, Vladimir
Džaferović, Ramo
Emili, Igor
Farago, Viktor
Ferenčak, Josip
Filipović, Branimir
Gašparov, Zdravko
Glik, Artur
Grbić, Milodrag
Grlić, Lav
Gustin, Marijan
Heran, Rudi
Herceg, Ivo
Horvat, Vlado
Jakić, Tomislav
Jurčić, Ladislav
Kail, Josip
Kaufman, Milan
Kerde, Vladimir
Kozomorić, Đorđe
Kranik, Ivan
Krhanić, Mira
Kušec, Vladimir
Kuzmić, Vladimir
Lozovina, Marija
Majnarić, Milivoj
Martinek, Leopold
Matešić, Josip
Medved, Božidar
Miloslavić, Ernest
Milošak, Alojzije
Mohar, Josip
Mulvaj, Josip
Murga, Omer
Orešćanin, Milos
Panoš, Ladislav
Perić, Miljenko
Pinter, Tomislav
Prezelj, Milan
Radivojević, Milos
Rijavec, Marija
Rijavec, Željko
Ruljančić, Jure
Rutter, Ivan
Ružić, Branko
Sadnik, Joško
Spitzer, Antun
Stiasni, Gerda
Sušanj, Ivo
Szege, Nikola
Špoljarević, Đuro
Štaiduhar, Zvonimir
Tagatz, Sergije
Tešanović, Borivoje
Tkalčić, Darko
Tomašić, Milivoj
Trifunac, Milan
Turčin, Dragutin
Vernčić, Erna
Virintin, Milivoj
Vlašić, Vladimir
Vučelić, Miroje
Vučinović, Josip
Vukas, Ilija
Vukelić, Stanislav
Vukelić, Vladimir
Zadražil, Jaroslav
Zaiar, Slavko
Zaluški, Đurđana
Zimmerman, Igor

1949.

Abraham, Tea
Andrasić, Drago
Anić, Zvonimir
Arhanić, Vladimir
Baić, Evica
Banić, Franjo
Barbarić, Zvonimir
Batušić, Vladimir
Begović, Osman
Bekl, Slavko
Biljak, Roman
Bing, Oto
Blažević, Zlatko
Car, Janko
Čapek, Ratimir
Čividini, Višnja
Čretnik, Rudi
Čudina, Željko
Čuješ, Franjo
Dumić, Ivan
Gersy, Antun
Gersy, Štefica
Gjivorije, Marinko
Glogovšek, Zvonko
Gorički, Drago
Gropuzzo, Ivo
Grubić, Čedomir
Heneberg, Branko
Hohnjec, Marijan
Horvatec, Zvonimir
Hrnčić, Milivoj
Jakšić, Đurđa
Jamšek, Miroslav
Jelinović, Zvonimir
Jošovnik, Eduard
Kadrnka, Krešimir
Kahle, Bogomir
Kalinić, Nikola
Katanec, Franjo
Kindy, Mladen
Kink, Franjo
Koob, Marijan
Kospić, Osman
Košuta, Nedjeljko
Kratin, Dušan
Krizmanić, Ivica
Krličbegović, Džavid
Kukolja, Josip
Kužilek, Zvonimir
Kytka, Emil
Lay, Ernest
Legradić, Eleonora
Lončarić, Branko
Luš, Maja
Ljubičić, Vesna
Margetić, Božidar
Miočka, Franjo
Moca, Vardijan

Mudrinčić, Dane
Nedeljković, Nikola
Nemet, Vladimir
Novak, Ankica
Ognjanovac, Miljenko
Osim, Vitomir
Papler, Zvonimir
Pellegrini, Viktor
Pletikapić, Dragutin
Plivelić, Radovan
Polak, Krešimir
Prohaska, Zdenko
Prut, Joza
Radulović, Krsta
Rajner, Leopold
Ranistović, Branko
Ristić, Stojan
Ružička, Ivica
Savić, Božena
Sesar, Milan
Sladovljev, Melko
Smokvina, Stanko
Sretnik, Rudi
Sršek, Stjepan
Stančić, Čedomir
Stejić, Momčilo
Stipić, Radoslav
Susta, Branko
Svoren, Zdenko
Šepić, Krešimir
Škrivanić, Tonči
Šoos, Eugen
Štern, Dragan
Talan, Josip
Tipel, Saša
Tomulić, Ivo
Trajkovski, Risto
Uršić, Vlasta
Varunek, Franjo
Vučijak, Mustafa
Vuk, Valent
Vuletić, Silvijo
Zajec, Stjepan
Zobundžija, Zvonimir
Žgalin, Ivo
Žubrinić, Davor

1950.

Aleksijević, Aleksandar
Andrić, Ranko
Aranicki, Aleksandar
Arhanić, Rudi
Arko, Branko
Arnold, Marijan
Bajić, Stojan
Bakarčić, Zvonimir
Bakarić, Vladimir
Bakić, Vukašin
Bakulić, Josip
Bariša, Justina
Barović, Mato
Bartovski, Ivan
Bastijančić, Alfred
Baturina, Mato
Bauer, Branko
Bauer, Ivka
Bekl, Slavko
Belajec, Vladimir
Bendiš, Ratimir
Birtić, Koloman
Biškup, Marijan
Bjegović, Milica
Bohaniček, Leopold
Boić, Dražen
Borovnjak, Vlatka
Boršo, Ksenija
Brozović, Pavica
Brusić, Nikola
Bujan, Ladislav
Bujas, Ramiro
Bulatovski, Petar
Car, Janko
Cek, Aleksandar
Cvijanović, Hinko
Čače, Nedjeljko
Čavlek, Branko
Čipera, Vlasta
Čižek, Jan
Čorović, Mujo
Dević, Ljubomir
Dlouhy, Ivan
Dodik, Marija
Dominić, Augustin
Dotlić, Nenad
Draganec, Ivana
Dražić, Petar
Duboković, Ivo
Đurđenić, Velimir
Erceg, Krunka
Filipec, Žarko
Filipović, Ivan
Fleck, Vladimir
Forajt, Rudolf
Franc, Viktor
Franjić, Ljubica
Gačeša, Petar
Giusti, Biserka
Glavač, Vladimir
Glogovšek, Zvonimir
Glušević, Petar
Gombach, Neda
Hackstok, Pavie
Harastović, Stjepan
Hohnjec, Marija
Horvat, Karlo
Hrastnik, Ladislav
Ivanušević, Neven
Jakimov, Todor
Janjić, Živorad
Jeđut, Ivan
Jelinić, Franciska
Jovan, Mario
Jurinčić, Anica
Kačevar, Ljubica
Kalmar, Đorđe
Karin, Ante
Kavrečić, Josip
Kavurić, Dara
Kecur, Mira
Kiternaž, Blaž
Kivač, Đuro
Knez, Marijan
Knežević, Ante
Knežević, Petar
Kolezović, Misko
Kopajtić, Borka
Koren, Viktor
Korkut, Ivan
Korošec, Fanika
Korošec, Rudolf
Kostlivy, Franjo
Kovač, Đuro
Kovač, Josip
Kovač, Milan
Kovačević, Božena
Kovačević, Branko
Kovačić, Zvonimir
Kozlevčar, Branko
Krajačić, Stjepan
Kraljić, Ivan
Kratohvil, Romano
Krepelka, Zvonimir
Krsnik, Josip
Krstulović, Matko
Kühnel, Rudolf

Kukolja, Josip
Kurent, Damjan
Kušec, Vladimir
Kuzmić, Vladimir
Lacković, Branko
Lacković, Vinko
Ledić, Ginter
Legac, Mario
Legradić, Eleonora
Lilik, Ivana
Liška, Antun
Loborec, Ivan
Longin, Nedjeljko
Lovrić, Ana
Lulić, Viktor
Lus, Branko
Magyar, Josip
Majhut, Franjo
Margetić, Božidar
Marjanović, Rede
Markić, Antun
Matešić, Josip
Matz, Vladimir
Mažuran, Jure
Medar, Franjo
Miholić, Oto
Miholić, Vladimir
Miladinov, Angel
Movrin, Marija
Movrin, Zlatko
Mudrovčić, Vladimir
Novljan, Ivan
Oreščanin, Miloš
Orlić, Andrija
Panoš, Ladislav
Papler, Zvonimir
Pasarić, VIlim
Pavičić, Stanko
Peheim, Edgar
Perić, Miljenko
Perišin, Grgo
Petek, Branko
Pevec, Zvonimir
Pletikapić, Dragutin
Posavec, Dragica
Prohaska, Zdenko
Prukner, Valdemar
Prut, Jaša
Rački, Antun
Radić, Đurđa
Radinković, Ivanka
Radinović, Uroš
Radivojević, Miloš
Radmanović, Milka
Radulović, Krsto
Rajić, Stojan
Rajs, Ivo
Rakoš, Edvin
Ran, Franjo
Rieman, Bela
Rifelj, Stanko
Rukljač, Branka
Sagrak, Darko
Savić, Božena
Schmutzer, Dragutin
Sedak, Franjo
Skoić, MIaden
Sladoljev, Metko
Smodlaka, Slaven
Smokvina, Stanko
Soklić, Arnold
Solariček, Stjepan
Sova, Ljubica
Stahuljak, Željko
Stančić, Čedomir
Stepančić, Franjo
Stiasni, Gerda
Stolar, Josip
Strašek, Vilim
Stubičac, Marija
Sudec, Đuro
Suzak, Zdenko
Svoren, Miroslav
Šarić, Božena
Šarkanović, Vaso
Šavor, August
Ščurić, Rozalija
Šenjug, Marko
Šilavić, Josip
Šilhavy, Vjekoslav
Škrnjug, Ivka
Špinderk, Petar
Štalat, Rudolf
Štefanović, Vjera
Štrbac, Rodoljub
Štrtak, Bernarda
Šulić, Ivan
Šundeka, Stojan
Švear, Anđelko
Tandarić, Petar
Tanhofer, Nikola
Terlovc, Dragica
Tkalčić, Darko
Tocinovski, Marika
Tonejec, Milan
Trauber, Edo
Trdoslavić, Petar
Trmošljanin, Smilja
Trut, Stjepan
Tumpa, Vera
Turk, Vladimir
Uršelbaher, Drago
Uršić, Krešo
Vardijan, Maca
Vencler, Fedor
Vidulić, Ante
Vladić, Ljuba
Vučetić, Stanimir
Vučina, Vitalija
Vujčić, Đuro
Zalar, Slavko
Zanini, Jozefina
Zec, Ivo
Zlošilo, Deša
Zobundžija, Mladen
Žiger, Stjepan
Živković, Aleksandar

1951.

Anzulović, Branimir
Arbanas, Josip
Baćani, Bogomil
Bajgorić, Mehmed
Balešić, Dragan
Balija, Josip
Banek, Stjepan
Begovac, Marko
Bengaz, Antun
Berghofer, Mladen
Bilač, Jeronim
Bilančić, Josip
Blažetić, Antonija
Bljajić, Leonid
Bolanča, Roko
Bolf, Ivan
Borak, Anton
Bosnar, Franjo
Bosnar, Josip
Bošković, Hanja
Brdek, Mijo
Brnčić, Dragutin
Brozičević, MIaden
Buden, Zdravko
Bukovina, Ljerka
Carić, Pavao

Crnčić, Klement
Cukor, Vladimir
Čapo, Mihovil
Čengić, Marko
Čerimović, Hilmo
Černy, Andelka
Debeljak, Risto
Dendelić, Rudolf
Desaty, Darko
Devčić, Ana
Dimov, Jovan
Domin, Ladislav
Dominko, Ivan
Domjanović, Marijana
Dubljević, Blažo
Đurđević, Vlajko
Faboš, Josip
Feketa, Vera
Ferara, Milan
Filipović, Mugdin
Filipović, Vicko
Furlan, Martin
Galetović, Vinka
Gamulin, Juraj
Gašparović, Franjo
Gembec, Dragica
Glasnović, Ivan
Glavanović, Matilda
Glavašić, Petar
Glujić, Josip
Gogala, Albert
Grčić, Antun
Gršković, Slavko
Habijanec, Josip
Hadeček, Stjepan
Hajduković, Rudolf
Hansol, Rajmond
Hebović, Mustafa
Horvat, Ana
Horvat, Ivan
Horvat, Pavao
Huzjan, Danica
Ivančić, Tatjana
Ivanković, Dragutin
Ivanković, Vladimir
Ivanović, Tihomir
Kalamari, Augustin
Kalle, Rudolf
Karas, Josip
Kazanac, Franjo
Kempni, Stanko
Klanjčić, Ljubica
Klenovar, Vida
Knezić, Dragutin
Koči, Kalman
Kokalj, Slavica
Komatina, Jelka
Kovač, Dragica
Kovačević, Smilja
Kovačević, Vladan
Kovačić, Dragutin
Kovačić, Milivoj
Kraljević, Ignjac
Kramar, Marko
Krleža, Marija
Krpan, Ivan
Kuća, Franjo
Kukulj, Dragan
Kukulj, Milivoj
Kušan, Jakov
Kuzjan, Danica
Legiša, Ivica
Lehpamer, Emil
Levi, Mario
Levicky, Ana
Levicky, Nikola
Liković, Stjepan
Lončar, Mira
Lovrić, Mirko
Lukić, Ilija (Petrov)
Lukić, Ilija (Radojev)
Lukinić, August
Madarić, Milan
Majnarić, Josip
Mandić, Pavle
Marenzi, Ferdinand
Martini, Darko
Masnec, Boris
Matica, Zvonko
Medvecky, Aleks
Medved, Slavko
Mesarić, Slavko
Meštrović, Franjo
Micev, Asen
Mihajlović, Velimir
Mihalić, Vladimir
Miholek, Đuro
Mikulčeić, Franjo
Milenković, Ilija
Milenković, Zoran
Miloslavić, Ernest
Missia, Franjo
Mitrović, Lune
Mrkoci, Vladimir
Mužek, Franjo
Nadilo, Božidar
Nikin, Ratimir
Novačić, Marija
Novak, Jakob
Ognjanović, Ružica
Olujić, Mato
Parmaković, Josip
Pavić, Slavka
Pavlina, Dragutin
Pavlović, Bratislav
Perić, Mladen
Petek, Marko
Petrović, Uroš
Pintar, Mato
Planjar, Miroslav
Popov, Dušan
Posavec, Mirko
Presečki, Antun
Prija, Dušan
Prišlin, Mirko
Prpić, Ivana
Pukec, Martin
Putičar, Zorka
Račić, Steva
Radić, Miro
Radinović, Pave
Radojević, Petar
Rendulić, Drago
Rogulić, Ivan
Sabadoš, Silvestar
Sablek, Tomislav
Sabolić, Franjo
Salijevski, Ramis
Salzberger, Zeljko
Sarapa, Ilija
Savić, Hrvoje
Savić, Hrvoje
Savretić, Velimir
Segin, Zdenka
Servis, Vilim
Sešek, Ivan
Skobe, Mihovil
Sladeček, Stjepan
Slojanović, Mile
Sorić, Josip
Spevec, Dragutin
Stahuljak, Milan
Steović, Melita
Sterk, Petar
Stipetić, Dražen
Stropnik, Željko

Strunjak, Kazimir
Sudarević, Ljudevit
Sušac, Tonka
Svetić, Branko
Svoboda, Ivan
Šaban, Marija
Šantalić, Zlatko
Šarić, Ante
Šego, Zvonko
Šeringer, Melita
Šilipetar, Svetislav
Škunca, Ivan
Škvorc, Ivan
Šmalcelj, Vinko
Šokičić, Zvonko
Štambuk, Mario
Švegović, Zvonko
Tartaglija, Terezija
Tipel, Saša
Tišljar, Ivica
Toksić, Josip
Trubić, Ivan
Turk, Božidar
Turk, Ljubomir
Turkalj, Nenad
Turković, Blaž
Varjaš, Dragutin
Vela, Gaston
Veljković, Branislav
Verner, Josip
Vidaković, Rudolf
Visković, Tonko
Vitamvas, Marijan
Vitas, Tihomil
Vojnović, Marijan
Vrbanić, Martin
Vrček, Dragutin
Vrkljan, Franjo
Vugrinc, Josip
Vukadinović, Ratomir
Vuletin, Marko
Winzig, Vlasta
Wolf, Zvonimir
Zivković, Petar
Zlatar, Ivica
Zupčević, Dragimir
Živković, Čedomir
Živolić, Otilio

1952.

Avdić, Muhamed
Bach, Zorica
Bagoroš, Jože
Bavčević, Milka
Benković, Josip
Blažević, Slavo
Bodor, Franjo
Bošnjak, Dragoljub
Brčić, Šime
Briški, Stjepan
Buac, Mira
Bugan, Miroslav
Buliga, Mirko
Cerić, Branko
Čalma, Enver
Čatović, Dragan
Černe, Antun
Čubranić, Stana
Čudina, Ante
Čudina, Zeljko
David, Alfred
Delač, Zvonko
Dobrila, Željka
Doljak, Marijan
Domačinović, Vlasta
Došlo, Lazar
Dragomanović, Drago
Drčić, Branko
Drenovac, Dimitrije
Dušanović, Milan
Đorić, Domjan
Đuričić, Mihailo
Finderle, Viktor
Galeković, Ivan
Gali, Josip
Gatin, Nenad
Geček, Vinko
Gjivović, Katica
Globočnik, Tvrtko
Goranović, Bogoljub
Graf, Božidar
Gvozdenović, Miloš
Gyory, Lujo
Hodak, Branko
Horvat, Ivan
Ivanek, Vilim
Jagušt, Ljubica
Janjić, Branko
Janjić, Vladislav
Jeričević, Božo
Ježek, Marica
Jovan, Lovro
Juranić, Biserka
Juratovac, Juraj
Jurišić, Mato
Karanović, Rade
Karolić, Lazar
Katanec, Zdenko
Katić, Ivan
Katić, Stjepan
Kelemen, Tomislav
Kindy, Miaden
Knez, Branka
Knežević, Nedeljko
Kolovrat, Josip
Korbar, Marijan
Kovačević, Niko
Kozak, Vlatka
Kraljević, Žarko
Kukec, Aleksandar
Lamers, Ante
Lenski, Branko
Lončar, Mira
Lončarić, Miaden
Lozić, Vladko
Magdić, Vladimir
Majić, Jelena
Majić, Mirko
Manelica, Bariša
Marek, Franjo
Marjanović, Petar
Martinović, Branko
Maryn, Josip
Matić, Jezdimir
Mihajlović, Nikola
Miletić, Miroslav
Mirković, Đorđe
Mirković, Vladimir
Mohorovičić, Stjepan
Morović, Srećko
Nenadić, Mirko
Nikolić, Igor
Novaković, Lavoslav
Odak, Dalibor
Ojogić, Damjan
Pansini, Mihovil
Pavlović, Dragica
Pavlovsky, Terezija
Pavlovsky, Vladimir
Pešić, Milan
Petrov, Stipe
Petrović, Zoran
Podsednik, Rikard
Prodan, Branko
Prpić, Danica

Radojičić, Rade
Radulović, Savo
Radumilo, Lucchy
Raizner, Ljudevit
Rakoša, Alfred
Ristomana, Mile
Roseg, Đuro
Rotar, Miloš
Rukavina, Ante
Sbutega, Petar
Scär, Anica
Sikinger, Ivan
Slišković, Stjepan
Smaić, Anđelko
Somolova, Ana
Sremić, Marko
Sudarić, Franjo
Susić, Vladimir
Šakota, Milenko
Šalić, Barica
Šegović, Marijan
Šestić, Džemaludin
Šimkovec, Vladimir
Šoteić, Milenko
Štambuk, Dubravko
Šuh, Andrija
Šuskavčević, Jovo
Tenžera, Božidar
Tišljar, Ivica
Todorić, Ivan
Todorović, Gvozden
Tomek, Josip
Trgovac, Tomo
Tumpa, Ljerka
Valentić, Marijan
Varović, Andrija
Veselinović, Nikola
Viljem-Markus, Kristen
Vladić-Gumbac, Mila
Vubritić, Silvije
Vučetić, Janko
Vukčević, Velisa
Vukotić, Silvije
Vukušić, Milan
Vuličević, Vlasta
Weingerl, Janko
Zagorčić, Hivzija
Zobel, Dragutin
Zuber, Vilko

1953.

Balen, Tomo
Barbarić, Ljubica
Biga, Dušanka
Binicki, Velimir
Brce, Branko
Brkan, Ante
Brkan, Zvonimir
Brožić, Šanto
Diklić, Momčilo
Dragojević, Jovan
Đorđević, Branko
Fijember, Mirko
Franjek, Ivan
Franjek, Katja
Grin, Dalia
Haramina, Marijan
Hošnjak, Ivan
Jakopčević, Vjekoslav
Jakovljević, Dinko
Jendrašić, Miljenko
Kandučar, Božidar
Karavidović, Zdravko
Kuntarić, Antun
Kušter, Božidar
Markić, Branko
Medeot, Mario
Nikolić, Milorad
Nikolić, Nikola
Orešković, Josip
Orlović, Berislav
Pajalić, Olaf
Popivoda, Radislav
Presiček, Draga
Radovan, Ivan
Rapić, Fahret
Roza, Branimir
Sajko, Krešo
Szege, Nikola
Šek, Rajko
Šober, Milan
Špralja, Josip
Štimac, Boris
Teslić, Anita
Tomišić, Anđelko
Toplišek, Milan
Varga, Ivan
Vlahinić, Mihovil
Vranić, Mladen
Žulić, Ratko

1954.

Andrić, Nikola
Aničić, Vjekoslav
Arhanić, Vlada
Auslender, Drago
Biberović, Mato
Bošković, Marijan
Brloboš, Kazimir
Budiselić, Dragutin
Car, Ante
Colić, Petar
Četković, Stanko
Čudić, Savo
Dagarin, Stanislav
Dimitrijević, Stojan
Duić, Julije
Fadljević, Nebojša
Feller, Viktor
Fijan, Nikola
Genčevski, Kosta
Glavinić, Moma
Gluhak, Zvonko
Hack, Ferdo
Handl, Hinko
Herceg, Ivan
Hiršl, Simon
Holchaker, Eva
Horvat, Berislav
Horvat, Mihajlo
Hrabovski, Ladislav
Ivanović, Dubravko
Jakopčić, Krešimir
Jazbec, Božidar
Jojić, Boris
Juriša, Leopold
Kaprek, Dragutin
Kelemenić, Božo
Kirić, Katica
Konečni, Miroslav
Kosovac, Vaso
Kosovec, Ivan
Kovač, Mirko
Kozarić, Vjekoslav
Krčadinac, Željko
Kritovac, Mihajlo
Krpan, Alisa
Kukurin, Ivan
Kunkera, Mladen
Kuntić, Franjo
Lapaine, Božidar
Lepesić, Stjepan

Lestan, Dušan
Leško, Ivan
Lovrić, Mirko
Malas, Zvonko
Markoc, Stipe
Marković, Luka
Matanić, Katarina
Matošin, Tomislav
Matutinović, Željko
Merkaš, Zvonko
Mesec, Vinko
Mičić, Joco
Milković, Josip
Miočka, Nikola
Mrđen, Miroslav
Munk-Weinert, Mira
Nenadić, Vinko
Nikolić, Milorad
Nikolić, Slobodan
Novak, Vladimir
Ognjanovac, Miljenko
Ondruš, Mladen
Oršić, Štefica
Palatinuš, Mira
Pavelić, Marija
Pavlić, Katica
Pavlović, Drago
Pavlović, Mira
Pavlović, Tomo
Pernar, Emil
Petlić, Zdravko
Petö, Silvestar
Petrušić, Albert
Pinhar, Marijan
Pinjuh, Vojislav
Piper, Ivan
Plivelić, Ivka
Podrug, Josip
Postružnik, Davorin
Pranić, Petar
Radoničić, Ante
Rečaj, Stjepan
Repovački, Mijo
Roca, Miroslav
Rošić, Renato
Rusić, Feđa
Samion, Ružica
Semčić, Krešo
Sremec, Branko
Srkulj, Georg
Srkulj, Igor
Stefanović, Milisav
Stigleitner, Pavle
Stolnik, Slavko
Stuhne, Vlado
Svalina, Ante
Šenbaum, Egon
Šimonji, Marija
Šnur, Marijan
Šrepel, Boris
Štefanec, Vladimir
Švedek, Mladen
Vene, Marijan
Vešnik, Ferdo
Vetrih, Maja
Vinković, Ivka
Vondraček, Branko
Vrbanić, Ivan
Vukadinović, Milan
Vulić, Ante
Zorić, Vladimir
Žarković, Nevenka

1955.

Abramić, Teodor
Anić, Ivica
Bach, Vladimir
Benko, Ladislav
Blažević, Kristina
Brković, Lale
Burger, Simeon
Bušatlić, Idriz
Despot, Branko
Dritanović, Borislav
Dumančić, Zvonimir
Đoković, Đorđe
Đurilović, Sadik
Geüger, Stjepan
Graff, Boris
Grosin, Vinka
Guba, Biserka
Henić, Ivan
Houška, Drago
Houška, Franjo
Hrnjak, Boris
Idenić, Ivan
Ivaniš, Ivica
Jelenčić, Marija
Jungvirt, Oto
Jurina, MIaden
Karlovac, Marko
Kisigin, Čedomil
Kolobov, Sergije
Kontrušić, Ivan
Kovač, Marijan
Kulić, Tomislav
Kunec, Ljerka
Legac, Marijan
Mikloška, Milivoj
Mlikotin, Milivoj
Mohovčić, Boža
Musija, Anđela
Obranović, Zlatko
Oštrić, Marin
Pandić, Božo
Pavković, Dragan
Pelzel, Ivan
Perković, Ivan
Perović, Veljko
Pešut, Boris
Plavetić, Mijo
Poprovanov, Ksenija
Posavec, Stjepan
Radošević, Jelka
Rog, Dragutin
Rokan, Josip
Ružičić, Nikola
Sambolek, Krunoslav
Sbutega, Eugen
Senčar, Stanko
Sokolić, Krunoslav
Sokolić, Marijan
Solariček, Vladimir
Stipetić, Ivan
Stjepanović, Stevo
Studen, Vjekoslav
Sura, Tonči
Široki, Želimir
Špišić, Pavao
Štitić, Želimir
Štrukelj, Karlo
Šupica, Branko
Šutej, Miroslav
Ugrin, Marija
Velebir, Krešimir
Vranić, Ilija
Vranić, Mirko
Vukšinić, Branko
Zorec, Zvonimir
Zrim, Jožef
Žigrović, Stjepan

1956.

Arnold, Ernest

Babić, Mišo
Barić, Leo
Barković, Zlatko
Bistrović, Matija
Bolfan, Božo
Briški, Antun
Britvić, Željko
Bukatko, Nada
Cofek, Petar
Cvek, Zdravko
Davila, Dušan
Deladio, Ante
Domačinović, Ivan
Đidara, Marija
Ercegović, Milislav
Felder, Josip
Fuks, Mihovil
Füredi, Helga
Ghyezy, Leonard
Ivanov, Željko
Janšek, Emerik
Jeftić, Ostoja
Jurčević, Tomislav
Kahle, Vesna
Kaiš, Ana
Košinek, Krešimir
Krepelka, Zvonko
Kučiš, Anica
Lukač, Velimir
Majačić, Mile
Majnarić, Antonija
Marković, Božidar
Marković, Josip
Martek, Marija
Miletić, Radoslav
Neiganet, Zorislav
Nicher, Radoslav
Novak, Torci
Novaković, Dušan
Petek, Vlado
Petlić, Slavko
Pirc, Ivan
Pisinger, Branko
Posavec, Vjekoslav
Prelović, Momčilo
Puškaš, Ante
Radetić, Ernest
Radić, Nenad
Rupnik, Milena
Rupnik, Zvonko
Schmidt, Lea
Sofek, Petar
Sofijanović, Ilija
Strukat, Ivančica
Šavora, Ivanka
Šiprak, Branka
Špoljarić, Vlado
Štefan, Ljudevit
Šubić, Dragutin
Tafra, Božo
Tegovski, Gligor
Todorović, Slobodan
Valečić, Vlado
Vardian, Štefica
Vican, Mary
Vitas, Radojka
Vodička, Milivoj
Vugrinec, Nikola
Weigand, Zorislav
Wicher, Radoslav
Zubak, August
Žiljak, Mladen

1957.

Abaffy, Fedor
Augusta, Božena
Baćani, Bogumil
Barunčić, Franjo
Baslaić, Nikola
Baša, Andrija
Belovitlić, Mladen
Bencarić, Stjepan
Benković, Aleksandar
Bogdanović, Velimir
Bona, Ivo
Brkić, Milan
Bujas, Lada
Bušatlić, Mugdim
Cencelj, Franc
Cikuša, Zoran
Cvetković, Gojko
Dolenc, Janez
Domić, Beata
Dosegović, Dubravko
Fanjek, Jelka
Farkaš, Ivan
Firšt, Vjekoslav
Gantar, Irena
Georgijevski, Ljuben
Glasnović, Franjo
Glasnović, Ivica
Golob, Vladimir
Gradečak, Ranko
Grgić, Ivan
Grünwald, Davor
Gumzej, Jakob
Hliša, Mijo
Hogge, Ignac
Hrgetić, Ivo
Hrust, Željko
Jagodić, Vjekoslav
Jakobović, Zvonimir
Jakolić, Vladimir
Jakšić, Juraj
Janah, Zvonko
Janković, Velimir
Jerić, Franjo
Jovanović, Zvonko
Jozić, Bruno
Jurić, Zdenka
Kapusta, Božena
Karavla, Milena
Kasović, Ivan
Katičić, Stanka
Kazimir, Tomislav
Kliment, Stanislav
Koprivnjak, Mijo
Kovač, Feri
Krivačić, Rela
Lazarov, Lazar
Leinert, Otokar
Leitner, Eugen
Lipecky, Mladen
Loušni, Josip
Magyr, Nedjeljko
Majić, Božo
Malatestinić, Drago
Matijašević, Štefica
Mećava, Milan
Mihelić, Zlatko
Miletić, Ivan
Nochta, Josip
Odak, Dalibor
Oppitz, Leo
Orel, Nada
Orešić, Ivan
Oršanić, Boris
Ostojić, Boro
Paleček, Slavko
Pap, Eugen
Parazajder, Dragica
Petric, Stjepan
Petriček, Ivan
Popović, Mladen
Rukavina, Željko

Sekač, Aleksandar
Seletković, Ana
Skobe, Mihovil
Skobe, Vilim-Dragutin
Sočanin, Krunoslav
Sorić, Augustin
Sprach, Slavica
Sučić, Josip
Šakić, Antun
Šašić, Ante
Šic, Dragutin
Šimatić, Josip
Šimunec, Josip
Špalat, Rudolf
Štajner, Lavoslav
Tomašel, Zvonimir
Topić, Emil
Tovernić, Josip
Urliha, Vlasta
Vituri, Ivan
Vrančić, Katarina
Vrančić, Stjepan
Vranić, Nikola
Zaman, Karlo
Zaveršek, Milan
Zdilar, Stipe
Zlatarić, Dinko

1958.

Ahmetašević, Safet
Bahun, Zvonko
Baić, Mirko
Balagović, Ivan
Bandula, Josip
Boroš, Zlatko
Brković, Jure
Brlić, Ružica
Bugrejev, Olga
Bujanić, Juraj
Burić, Jasmina
Cagarić, Slavica
Cukor, Stjepan
Čajko, Josip
Četković, Joso
Čorić, Predrag
Čorović, Mijo
Čović, Zvonko
Damjanov, Ivan
Delač, Miloš
Drempetić, Stanka
Džaferagić, Osman
Gajski, Nada
Galić, Ivan
Galinec, Vlado
Gojković, Dean
Gortan, Mladen
Gudurić, Milija
Habuš, Ivan
Handžić, Hajrudin
Haramina, Mijo
Henč, Slavko
Holen, Marijan
Holenček, Vladimir
Hršak, Zvonimir
Hršek, Ivo
Huković, Ozren
Ivanković, Vlaho
Jagodić, Vjekoslav
Jakolić, Vladimir
Janah, Zvonko
Janković, Velimir
Jožić, Bruno
Jurić, Zdenka
Kalebić, Mijo
Kanić, Mario
Kapelan, Josip
Karičanić, Slavko
Kirin, Emil
Kolar, Branko
Kononenko, Aleksej
Kopač, Juraj
Korejzl, Borivoj
Kovač, Mladen
Kovačić, Marica
Kreković, Ivan
Kühner, Oto
Kuran, Filip
Lajna, Helena
Lajna, Josip
Leitner, Marijan
Leovac, Ilija
Logarić, Slavica
Marušić, Vinko
Maštrović, Zoran
Miljuš, Luka
Mitrović, Stanimir
Mladenović, Zvonko
Murelin, Bosiljka
Novak, Marija
Novinc, Stanko
Orlić, Dubravko
Papijač, Ivica
Pauković, Nikola
Pavičić, Dolimir
Pedišić, Ivo
Petek, Hrvoje-Đuro
Petrović, Ladislav
Pfleger, Ramiza
Pinojtić, Ivan
Pintarić, Martin
Plevnik, Vladimir
Popovski, Dimitar
Pozder, Miroslav
Radenković, Radojko
Rebić, Mate
Rimac, Dane
Ristovski, Novo
Ritossa, Branko
Ruven, Nenad
Simić, Rajko
Slako, Đuro
Stigleitner, Pavie
Stojić, Ante
Suknović, Petar
Šalvari, Maja
Šarić, Ante
Šeparović, Zvonko
Šiljeg, Luka
Šlezić, Ivica
Štiglić, Rajko
Švaco, Tomo
Tanković, Blaž
Thiel, Dragutin
Turanjanin, Vlado
Večerina, Slobodan
Vetini, Sami
Vorgić, Đurđa
Vučetić, Milan
Vučić, Momčilo
Vugrinec, Božidar
Zec, Zlatan
Zornberg, Dragutin
Županić, Ivan

1959.

Alikarazović, Husnija
Bajs, Andrija
Baldi, Antun
Barišić, Josip
Barišić, Tihomir
Bašić, Marko
Bažant, Aleksandar
Biškup, Branko
Bolješić, Tomo

Bosna, Milivoj
Božičević, Srećko
Božić, Miloš
Brigljević, Boris
Briški, Ljubomir
Cerinski, Franjo
Cerviček, Vladimir
Ciprijan, Luka
Dörr, Miljenko
Dvojković, Vladimir
Đokic, Branko
Galetović, Josip
Gašić, llonka
Grubić, Božidar
Haggia, Baldo
Harabajsa, Juraj
Hečimović, Ivan
Horvat, Zvonimir
Hrz, Meto
Jalšenjak, Ivan
Jorgovanić, Antun
Jović, Juraj
Kalebić, Ante
Karlović, Josip
Kauzlarić, Bogomil
Kavlović, Ljubica
Kerin, Robert
Komesar, Vinko
Kovač, Marijan
Kraljević, Tomislav
Krošelj, Vladimir
Kunsten, Fridrih
Kuprešanin, llija
Kušenić, Ivan
Lipovac, Miroslav
Ljubibratić, Ante
Mance, Mate
Marčenko, Elena
Marinov, Fred
Maršić, Ante
Matić, Drago
Matić, Željko
Matijaš, Ante
Matković, Josip
Maver, Stanko
Milisavljević, Slavko
Miškolci, Agneš
Mrazek, Milan
Mužinić, Milan
Nedar, Marko
Nemeth, Božidar
Ornik, Maks
Oršić, Ivan
Palčić, Željko
Parisi, Bruno
Pastuović, Ivan
Pavliša, Ćiril
Petrik, Ferdinand
Plečuh, Robert
Plehan, Mira
Pražen, Ivo
Radionov, Branko
Ratkajec, Milan
Resić, Muharem
Roušal, Ratko
Sedak, Ivan
Sever, Zvonko
Skočilić, Zlatko
Skoko, Dragutin
Smrekar, Blanka
Solar, Mladen
Sripavac, Miroslav
Steović, Srećko
Stipetić, Slavo
Šajnić, Branko
Šegotić, Branko
Šenkanec, Miško
Šistek, Mirko
Šoštarić, Rudolf
Šušljic, Branko
Vojdić, Antun
Vranković, Dinko
Vukina, Božo
Vuković, Vladimir
Zečković, Vladimir
Zupanc, Rene
Žarković, Milivoj
Želalić, Jovan
Živodej, Drago

1960.

Bakarčić, Vlado
Boršić, Alojz
Brezak, Ivan
Bušatlić, Mugden
Čavlek, Branko
Dasović, Milka
Dmitrović, Milenko
Dobričević, Ante
Draganić, Stjepan
Dukić, Krešimir
Eberhardt, Tomislav
Filips, Đuro
Fluks, Ivan
Gaćeša, Slobodan
Gluščević, Petar
Halili, Emin
Ilić, Željko
Jejčić, Dušan
Jerbić, Roko
Kadić, Mijo
Kanajet, Božidar
Karlovčec, Dragutin
Kliček, Dragutin
Kogej, Rafael
Kozarić, Ivica
Kozarić, Stjepan
Kučanda, Ladislav
Kunšten, Dragutin
Kuzman, Juraj
Lisičar, Branko
Ljevaković, Zvonimir
Makšan, Vinko
Mihalić, Zlatko
Miškulin, Josip
Nekić, Vladimir
Nemeth, Bela
Novatny, Zdenka
Obrenović, Vladimir
Petek, Krešimir
Petrović, Nik
Posavec, Vjekoslav
Ptiček, Veljko
Raus, Antun
Rukavina, Jerko
Rupnik, Zvonko
Smadilo, Mladen
Šeronja, Franjo
Šilibodec, Branko
Tanasić, Spasoje
Tkalec, Stjepan
Tompak, Biserka
Tubikanec, Zvonko
Vandrovski, Boris
Vinčar, Vladimir
Vrgoč, Tomislav
Vukadinović, Josip
Žamić, Ozren
Žiljak, Miaden

1961.

Barković, Joso
Baron, Ivan
Bjelac, Radivoj

Crnko, Milan
Cvejić, Milutin
Cvijanović, Vjekoslav
Čović, Danilo
Devčić, Marijan
Dvornik, Josip
Filipović, Dušan
Franjić, Krešo
Gašparac, Dragutin
Gavrin, Branko
Gönc, Stjepan
Haziri, Šaban
Hočevar, Viktor
Humer, Mirko
Imbriovčak, Zlatko
Jakopčević, Božidar
Jemrić, Ivan
Juričić, Mladen
Jurman, Vlado
Karlović, Maks
Kodrnja, Zoran
Kolar, Josip
Koman, Mitja
Kovač, Mijo
Krajčević, Želimir
Kuduz, Marija
Malagić, Mehmed
Marcutti, Nino
Marelj, Tihomir
Mirković, Vladimir
Mladić, Zlatko
Mratović, Veljko
Mustapić, Marijan
Nikolić, Tugomir
Oroz, Nada
Petric, Jasna
Pokos, Vjekoslav
Praznik, Stanko
Prevolnik, Andrija
Smudić, Katica
Spašić, Spasoje
Starešina, Branko
Subotić, Milan
Suzmark, Vlado
Šimičić, Ilija
Šmider, Erika
Šnur, Zlatko
Šprajc, Nikola
Štimac, Zdravko
Švob, Goran
Tončić, Berislav
Toth, Jožet
Vranić, Nikola
Vrga, Nikola
Zagoda, Zvonko
Zuber, Ana
Žbogar, Anton-Alfons

1962.

Bjelan, Boško
Brkić, Mihajlo
Butković, Milan
Čorić, Suzana
Gorenc, Višeslav
Jugec, Stanko
Keretić, Franjo
Kuhar, Albin
Nikolić, Nikola
Pendić, Božidar
Petek, Vladimir
Savić, Zdravko
Vranić, Josip

1963.

Bevec, Armin
Blažević, Milka
Bračun, Mirko
Briški, Stjepan
Cerovečki, Nikola
Černy, Leo
Dedić, Todor
Karačonji, Zvonimir
Košar, Bruno
Magyar, Ivica
Perak, Barka
Pleić, Ivo
Požar, Snježana
Radošević, Ana
Radovčić, Andrija
Ribarović, Davor
Rukavina, Branko
Strelec, Vladimir
Talan, Tito
Trošelj, Antun
Veselinović, Dragutin
Vuletin, Marko

1964.

Barkavić, Pavle
Bedenko, Dimitrije
Brljak, Ivan
Jagodić, Branka
Juričić, Stjepan
Kolar, Franjo
Kraus, Marija
Krmpotić, Milan
Krunosić, Dino
Momić, Šandor
Pinter, Tihomir
Pinjuh, Vojislav
Plavić, Vladimir
Prah, Zlatko
Prelić, Milomir
Radojčić, Rade
Sladović, Mato
Slako, Ljerka
Šterman, Vlado
Tavčar, Aleksej
Tomić, Dragutin
Zjačić, Zdenko

1965.

Arović, Blaženko
Drezga, Neven
Gerber, Zvonimir
Grahovac, Željko
Hasan, Josip
Huzjak, Boris
Jakopčević, Vjekoslav
Kovačić, Tomislav
Kuraži, Gabro
Mašek, Zlatko
Mladenović, Radiša
Neralić, Alojz
Novicki, Stanislav
Orović, Blaženko
Padovan, Zoja
Pavić, Ljubomir
Ramničer, Zlatko
Rižnar, Srđan
Rožer, Olga
Sertić, Vladimir
Stamenić, Nataša
Svenšek, Dinko
Šandori, Pavao
Špoljarić, Slavko
Tadić, Krešimir
Tadić, Slobodan

1966.

Černe, Maja

Domazet, Dalibor
Gursky, Zlatko
Hečimović, Nikola
Karniš, Josip
Klaić, Krunoslav
Klarica, Josip
Klarić, Ivica
Klemsa, Stanislav
Nežić, Miroslav
Pilat, Josip
Potočić, Marijan
Rahle, Drago
Sirovčić, Ratimir
Smrečki, Ivo
Šipoš, Velimir
Štrbac, Gradimir
Toplak, Vilko
Treppo, Danko
Vašahlik, Ladislav
Zahirović, Alija
Zahirović, Husein

1967.

Belačić, Ivan
Benaković, Milica
Capan, Franjo
Dobranec, Ankica
Đuroković, Zoran
Fleck, Vladimir
Glazer, Antun
Glonjarić, Stjepan
Gračin, Zdravko
Grižov, Duško
Gudlin, Ivan
Jukić, Andrija
Kašpar, Željko
Knez, Rudolf
Kramarić, Tomica
Kukavica, Miloš
Lipovščak, Zdravko
Matečić, Antun
Milosavljević, Milenko
Novosel, Josip
Pavlinić, Milenka
Pejakić, Marijan
Rukavina, Zvonimir
Seifried, Leo
Stepić, Juraj
Sterle, Branimir
Šijak, Krsto
Tadin, Ante
Tišljar, Ivica
Vacek, Ivan
Zlatana, Blinja
Zubić, Olga
Žurić, Đuro

1968.

Babić, Slavko
Badurina, Rikard
Bistrović, Josip
Braut, Marija
Cazin, Vladimir
Dabac, Petar
Dukić, Petar
Filipović, Branimir
Golob, Zvonimir
Golub, Marko
Grgić, Rudolf
Horvat, Vladimir
Jakolić, Vladimir
Jošt, Marijan
Keser, Adolf
Kocijan, Slobodan
Kovačević, Željko
Kužela, Darko
Lokar, Silvio
Lovrec, Branko
Maric, Tješimir
Marijančić, Božo
Michel, Ladislav
Petranović, Milan
Petrović, Ladislav
Picer, Ivan
Pružek, Darko
Sokolić, Slobodan
Tošt, Marijan
Valai, Robert
Vinković, Berislav
Vrtovec, Stanko

1969.

Barić, Ivica
Borzan, Želimir
Čuruvija, Darko
Fišer, Mladen
Gorše, Jerko
Jandrić, Ivo
Kereković, Davorin
Komar, Srećko
Malez, Tomislav
Prelovec, Feliks
Rapaić, Jovo
Šimunec, Stjepan
Šobat, Rajko

1970.

Banfić, Ivan
Bernfest, Miljenko
Buljete, Vilim
Cerovečki, Mladen
Devčić, Iskra
Dragičević, Zoran
Dražić, Tomi
Fabijanić, Damir
Grčić, Ninko
Hržina, Miroslav
Ilijaš, Siniša
Ivanov, Darko
Jendrašić, Branimir
Kapetanović, Duško
Kološić, Tihomir
Kovačić, Boris
Lončar, Marijan
Marjanović, Dorian
Martinez, Franki
Martinić, Željko
Mileta, Slaven
Nikolić, Slobodan
Nikšić, Ninko
Odić, Jasenka
Pintar, Želimir
Pomykalo, Dražen
Posavec, Branimir
Stipetić, Vladimir
Šenveter, Vlado
Šinka, Vlasta
Tvrtković, Nikola
Vajnaht, Zoran
Vucelić, Zlata

1971.

Bajić, Goran
Bakalović, Aljoša
Bebko, Damir
Belamarić, Božena
Butković, Krešimir
Dobričević, Janko
Dragičević, Đorđe
Filipović, Stanko
Gašparac, Zdenko

Grahovac, Željko
Ivanović, Borivoj
Kajmar, Dorian
Kapetanović, Miladin
Karlović, Vladimir
Kerin, Leonardo
Knaflec, Siniša
Krivokapić, Zoran
Marinkov, Branko
Mrkus, Josip
Nikolić, Živadin
Perković, Branko
Raguž, Ivo
Subotić, Boris
Svilković, Dubravko
Šegvić, Zoran
Šenjug, Rajko
Šimić, Dubravko
Vojvodić, Davor

1972.

Barabaš, Zlatko
Benko, Damir
Bišćan, Mladen
Boić, Ranko
Ditjo, Nada
Dmitrović, Aco
Dokmanović, Ranko
Dugi, Bronislav
Fabijanić, Damir
Fatur, Jadranka
Galić, Tomislav
Golem, Dragica
Gradišar, Ljubomir
Grubić, Milan
Horvat, Maks
Hrstić, Božidar
Jerman, Željko
Juriša, Jasenka
Klepac, Žan
Klobučar, Borna
Kristić, Vesna
Lasan, Goran
Mahović, Žarko
Midžić, Enes
Milas, Mile
Mužinić, Roman
Pekić, Jadranka
Pollak, Marijan
Popović, Boris
Privora, Ivančica
Razingar, Aleksander
Štimec, Željko
Vrdoljak, Mladen
Vujec, Željko
Vukelić, Zdravko
Žilajković, Stjepan

1973.

Atletić, Zvonimir
Barbalić, Dragutin
Barišić, Nela
Berghofer, Mladen
Brušnjak, Marko
Bukvić, Mladen
Crnogaj, Ljiljana
Ćimić, Sedat
Dadić, Žarko
Drempetić, Jadranka
Dučak, Danilo
Đurđenić, Dejan
Đurđenić, Velimir
Finka, Jasna
Finka, Radovan
Granić, Dražen
Grujić, Branislav
Helbet, Ruža
Horvat, Berislav
Horvath-Frankić, Jasna
Igrec, Marijan
Jakić, Ivica
Jakobović, Damir
Janči, Andor
Juras, Stjepan
Kasim, Šemsedin
Kelenec, Darko
Klemsa, Stanislav
Kociper, Tomislav
Kodrić, Predrag
Kričković, Margita
Krstičević, Živko
Lovas, Dunja
Lušin, Daniela
Makarić, Dubravko
Marijan, Ranko
Miholjević, Vlado
Mirak, Nikica
Nevečerel, Krsto
Predović, Tihomir
Prester, MIaden
Prister, Boris
Radošević, Miljenko
Rogulj, Dragan
Samardžić, Zlatko
Senjan, Ilija
Siber, Rudi
Sviben, Jadranka
Sviben, Vlasta
Šebečić, Berislav
Škrinjar, Ljubomir
Šmon, Vladimir
Šorak, Danko
Špinderk, Petar
Vlašić, Ivo
Vratonjić, Momčilo
Žnidarić, Krešo

1974.

Antunović, Tihomir
Borovčak, Katarina
Buljan, Branimir
Cetin, Ivan
Čiček, Juraj
Čiković, Lauro
Deković, Mladen
Dmitrović, Boris
Drežnjak, Miljenko
Džananović, MIaden
Dženanović, Zdravko
Falak, Dragan
Felja, Stjepan
Herak, Zlatko
Hlady, Vladimir
Horak, Siniša
Hoza, Željko
Jezerinac, Željko
Jurčević, Željko
Jurić, Braco
Korpar, Đurđica
Lorencin, Zlatko
Mandić, Vesna
Meštrović, Ivica
Milas, Velimir
Ovničević, Branka
Ožbolt, Željko
Palman, Dominik
Popović, Daniel
Posavec, Ivan
Roničević, Zvonko
Serdar, Višnja
Serdarević, Senaid
Sisan, Radoslav
Šimunić, Krešo

Škrlin, Dubravko
Štimac, Ivan
Tomičić, Darko
Tršan, Željko
Velikonja, Maja
Vesović, Milisav
Vesović, Velizar
Vranešić, Milan
Vrbanović, Josip
Žutić, Milorad
Žužić, Drago

1975.

Antonini, Nikša
Bobić, Midhad
Bojanić, Đorđe
Brezak, Miljenko
Car, Darko
Cerovec, Damir
Crnković, Damir
Crnjac, Davor
Čalogović, Milan
Fistrić, Ivan
Frgić, Mladen
Gagić, Smiljana
Garapić, Velimir
Gojčeta, Žarko
Golub, Boris
Hanjš, Josip
Hlušička, Darko
Ikonomski, Maja
Kalinić, Nikola
Kundich, Gustav
Lenković, Mario
Lončar, MIaden
Lušić, Darko
Malezija, Zoran
Manola, Romualdo
Manola, Romuldo
Martinčić, Marijan
MIadineo, Josip
Mikloška, Neven
Miletić, Ivanka
Mjeda, Luka
Mohiden, Sulejman
Molnar, Laszlo
Oberman, Božidar
Perisi, Sergio
Posinovec, Zoran
Rastić, Tomislav
Rogić, Nenad
Romić, Tomislav
Šiftar, Davor
Tokić, Stjepan
Turk, Borna
Ujević, Tvrtko
Vuk, Ivan
Zoretić, Silvio

1976.

Belobrajići, Radivoj
Berović, Jadranka
Berović, Vladimir
Čupić, Željko
Drvodelić, Željko
Đurina, Petar
Faber, Mirko
Foretić, Žarko
Glebov, Dimitrije
Golubić, Darko
Grbić, Milan
Juričev, Mladen
Kačkov, Zlatko
Koncki, Branislav
Koščić, Dražen
Kovačić, Dubravka
Krželj, Vjekoslav
Kubelka, Dragan
Kuzmić, Zdenko
Lah, Igor
Lapornik, Darko
Majić, Slavko
Makovšek, Damir
Mardešić, Darko
Novak, Javor
Nushi, Menduh
Obradović, Danilo
Paskaljević, Milena
Ramljak, Čedomir
Stiegler, Dorian
Straka, Gordan
Šmider, Tomislav
Šolić, Marijan
Švaco, Tomo
Uzelac, Zoran
Vrdoljak, Vjekoslav
Vučinović, Vladimir
Vukov-Colić, Darko
Zeljak, Dubravko

1977.

Ahmedi, Mesud
Anić, Ruđer
Balenović, Božo
Berković, Daniel
Bosiljevac, Krešimir
Bosnar, Predrag
Brkljačić, Mato
Cajzek, Goran
Cajzek, Pavao
Čuljak, Hrvoje
Deduš, Božidar
Deur, Branimir
Gereš, Darko
Hacek, Darko
Ivanović, Srba
Jambrek, Milan
Janovski, Ervin
Jovanović, Kojo
Kanceljak, Ozren
Katić, Nada
Kekić, Nikola
Kežić, Zvonko
Kostelac, Jura
Kovač, Damir
Krejčir, Damir
Kristić, Vesna
Lakić, Čedo
Lapanja, Danilo
Makar, Marijan
Matić, Vladimir
Merdžanović, Nermin
Michieli, Igor
Modrić, Tomislav
Oštrić, Nenad
Parač, Bert
Pavlinić, Vjekoslav
Pervan, Željko
Pilić, Sanja
Pilipović, Jadranka
Posa, Rudika
Pošta, Tomislav
Ptiček, Pero
Salmani, Abdülhadi
Sivončik, Krešimir
Spindler, Vladimir
Suvačarov, Nenad
Tepić, Slobodan
Tomašević, Predrag
Velimirović, Janko

1978.

Adamić, Maja
Anđelić, Ante
Babić, Mladen
Bojić, Joško
Borojević, Milica
Brbot, Marina
Cerić, Senija
Dabčević, Egon
Delač, Božidar
Dokoza, Darko
Drače, Vladimir
Durrigl, Fedor
Đukić, Predrag
Ercegović, Srećko
Fadljević, Nebojša
Falout, Albert
Frljak, Ivica
Grgić, Hrvoje
Gruičić, Damir
Hanser, Damir
Hribersky, Marija
Jaša, Franjo
Jelenčić, Srećko
Jelić, Marinko
Jurković, Ivan
Kapetanović, Amir
Kereša, Zdenko
Knezić, Željko
Kocijan, Ivan
Kodrnja, Maja
Kozina, Andrija
Kraljić, Nevenko
Krpan, Jasmin
Kruljac, Franjo
Krznarić, Damir
Labazan, Drago
Lneniček, Jirka
Lovreković, Ivan
Mazor, Želimir
Patarić, Vlatko
Pavletić, Silvio
Pečnik, Nikolaj
Pranjić, Ilija
Ptiček, Veljko
Radić, Draško
Rihtarić, Mladen
Sergejev, Dimitriji
Sinanović, Bilsen
Smojver, Milan
Strugar, Ivan
Šepić, Amir
Šimunović, Vlatka
Škudar, Anđelko
Škudar, Darko
Švaco, Tomo
Todorić, Zoran
Ubrekić, Zvonimir
Viculin, Marina
Vistrička, Zvonimir

1979.

Arapinac, Ivan
Barbaroša, Renata
Beg, Robert
Blečić, Željko
Brnjas, Damir
Budić, Jadranko
Cvijanović, Jasna
Debić, Boris
Drežnjak, Zdenka
Đukić, Zarije
Fatović, Damir
Filipi, Goran
Gabrijelić, Igor
Gagulić, Melita
Hunold, Herman
Karadžole, Ivan
Keler, Darko
Kriještarac, Iso
Krivokuća, Dubravko
Kroflin, Mario
Lapić, Dražen
Lovei, Attila
Milošević, Borivoje
Nevečerel, Krsto
Rabi, Zlatko
Soldo, Zlatan
Sontacchi, Boris
Stanjko, Josip
Strilić, Nada
Strmečki, Josip
Svetić, Renata
Šakić, Ante
Tačevski, Goran
Turk, Branko
Vujić, Nevenka
Vujić, Zoran
Vukušić, Boris
Žigrić, Željko

1980.

Budak, Dinko
Budak-Peraldi, Marie Dominigue
Buzančić, Ana
Cvitanović, Mario
Čale, Marijana
Gotovac, Križan
Grgurin, Marin
Hlebec, Željko
Horvatić, Darko
Ivanković, Mile
Jelić, Zvonimir
Jerković, Zoran
Kostelac, Dubravko
Krmpotić, Roman
Kučan, Marjan
Leinweber, Gojko
Lipecky, Mladen
Marković, Darja
Mijatović, Davor
Nagy, Srećko
Osrečak, Zoran
Podkrajšek, Branko
Rendulić, Saša
Semialjac, Nino
Stamičar, Tomica
Šimundić, Boris
Škrlin, Zoran
Špralja, Eugenija
Tischler, Miroslav
Tomanić, Mladen
Trputec, Damir-Siniša
Uhlik, Aleksandar
Vešnik, Damir

1981.

Barić, Ivan
Barković, Zlatko
Benko, Branimir
Gardlo, Željko
Gjetvaj, Branimir
Goll, Davor
Kaorloto, Sanja
Klarić, Ivica
Krpan, Stjepan
Kulundžić, Olga
Kulundžić, Zoran
Lovrenčić, Branimir
Miler, Đurđica

Mirenić, Davor
Mistrić, Dragan
Mladić, Boris
Mrša, Igor
Nesek, Miroslav
Novosel, Bruno
Pačemski, Davor
Raič, Vidmir
Sladojević, Sanja
Štajduhar, Boris
Tačevski, Nikola
Trubić, Ivica
Vagjon, Franjo
Vedrina, Zorko
Vujičić, Boris
Vujnović, Dražen
Weiss, Ljubomir
Zadro, Miroslav
Žužić, Krešimir

1982.

Aužina, Smiljana
Avdalović, Žarko
Bošnjak, Darko
Butković, Branimir
Čačić, Ivica
Čuljak, Zdravko
Domić, Darko
Durlen, Mladen
Gašparović, Miroslav
Gjopar, Boris
Grakalić, Dubravko
Hajek, Tomislav
Josić, Zoran
Jovanov, Radislav
Juras, Zlatan
Korajlija, Branko
Kralj, Davor
Krnjaić, Davorin
Krunić, Milica
Marković, Dragan
Mehičić, Krešimir
Miletić Prpić, Aitanga
Novak, Sandi
Olujić, Dalibor
Osmanović, Zdenko
Pavlović, Ivan
Pildek, Damir
Runje, Milan
Slipčević, Dubravka
Šepat, Jelena

1983.

Bavoljak, Darko
Benišek, Dubravko
Bilić, Sanja
Bosanac, Siniša
Carević, Nada
Čagalj, Miroslav
Damjanovski, Vlado
Dimić, Branka
Grgić, Boris
Grgurić, Ratimir
Horvat, Drago
Hrestak, Neven
Ivančić, Dubravka
Jagarčec, Zlatko
Jožika, Milan
Juras-Ivančić, Dubravka
Kezvi, Nero
Kindy, Lana
Kostelić, Žarko
Krecl, Miroslav
Krecl, Vilhem
Lendler, Darko
Low, Zoran
Mandić, Marija
Mandrak, Vinko
Marmelić, Tomislav
Medić, Dragan
Mehičić, Gea
Micak, Davor
Miletić, Branko
Milivojević, Boško
Muftary, Jakub
Mužević, Borislav
Oreški, Branko
Pete, Stevan
Pleše, Vesna
Poldruhi, Silvester
Prgomet, Tomislav
Rendulić, Damir
Renić, Vlado
Sašić, Zoran
Saulović, Luko
Spasović, Vitomir
Sruk, Sanja
Steinberger, Stjepan
Stojčić, Darko
Suznović, Ksenija
Šaban, Juraj
Šašić, Zoran
Šoić, Božidar
Šoletić, Željko
Vlaović, Bernard

1984.

Arsenić, Uroš
Bakarčić, Goran
Bogdanović, Verica
Božičavić, Jadranka
Brkić, Željka
Cota, Zdravko
Černjul, Vanja
Čulum, Antonela
Delić, Marijana
Dragičević, Dajana
Drenovac, Dubravka
Gerovac, Mladen
Gregurić, Davor
Horvat, Katarina
Jeftović, Andrija
Knežević, Dinka
Kobasić, Dragica
Kokošar, Ljubomir
Kovačić, Nikola
Kralj, Marija
Kukić, Velimir
Kušen, Damir
Kuzmanić, Nikola
Landekić, Karlo
Marinković, Dragan
Martinović, Vedrana
Mašaberg, Gordan
Matijašić, Goran Vladimir
Milošević, Mirjana
Milošević, Sandra
Mlakar, Mario
Mlinac, Franjo
Novak, Vladka
Petek, Hrvoje
Petković, Zoran
Puhovski, Željko
Raič, Krešimir
Rendulić, Mirjana
Ricl, Čedomir
Ružak, Karmenka
Ružička, Maša
Senta, Želimir
Stjepanović, Zdravko
Tischler, DubravkaTojčić, Dario
Vlahek, Krešo

Vlašić, Dubravko
Zorc, Davor
Zrno, Zrinka

1985.

Aleksić, Gordan
Alibegović, Sanja
Andrilović, Neven
Baričević, Zvonimir
Bjelajac, Boris
Borčić, Branko
Buljan, Marko
Dekanić, Ljerka
Filipović, Mihajlo
Franić, Ivo
Grbeša, Ante
Hadjina, Krešimir
Hajdin, Rajko
Jašarevski, Nusret
Korenjak, Ivanka
Kučan, Zdravko
Lončarić, Dino
Matić, Ivo
Milić, Ivan
Milošević, Milan
Novaković, Ivan
Novaković, Paško
Oberan, Viki
Omerović, Ismeta
Pešut, Dinko
Petrinjak, Zdenko
Poljak, Josip
Povše, Nenad
Pregernik, Krešimir
Radojčić, Mario
Rakar, Marko
Renata, Ivandvić
Sever-Cuglin, Zdravko
Sijerković, Davor
Šalinović, Gordan
Šimunić, Vladimir
Šverko, Danijel
Valković, Marijan
Veselaj, Sali
Vidoni, Juraj
Višnjić, Davor
Vojvodić, Mladen
Vuković, Mladen
Zagorac, Predrag

1986.

Andrean, Suzana
Andrijić, Livio
Androšić, Stefano
Belošević, Melita
Bodor, Miranda
Bracović, Svjetlana
Brejc, Katjuša
Brezičević, Ivana
Bukovac, Silvia
Cindrić, Siniša
Crnković, Stevo
Cukor, Arna
Cvenk, Božidar
Čuvalo, Franko
Dabelić, Mario
De Frančeski, Darko
Dobrić, Mirela
Filipović, Branka
Gajić, Tatjana
Gajski, Marko
Gajšak, Petar
Gjurašin, Marina
Grgić, Ivica
Grozić, Romano
Grubešić, Vlasta
Hohnjec, Krešimir
Horvat, Damir
Hranjec, Ivan
Josić, Suzana
Jurić, Zrinka
Kamenečki, Stjepan
Kota, Zvonko
Lešić, Damir
Lisac, Krunoslav
Martinjak, Miljenko
Mešković, Zihnija
Miharija, Mirela
Mosettig, Sloven
Mucak, Irinej
Novosel, Davor
Osredečki, Jasminka
Petrina, Đurđa
Pleš, Matija
Radić, Nikola
Sinković, Irena
Skejić, Slavko
Šoštarić, Krunoslav
Špoljar, Mirica
Tanta, Vinko
Vukelić, Snježana
Vukoja, Tvrtko
Wagner, Elizabeta
Zeljković, Jasna

1987.

Baburić, Petar
Barišić, Gordana
Cernić, Srebrenka
Domazet, Dalibor
Drakula, Radovan
Frohlich, Marko
Hančić, Siniša
Havidić, Lidija
Herić, Ozren
Jagodić, Neven
Kasumović, Ivan
Kelmendi, Besim
Kemper-Nikoljačić, Marijan Armand
Kladnik, Goran
Kokotović, Mario
Kovačević, Dalibor
Kovačević, Nenad
Krajcar, Nevenka
Krapljnov, Viktor
Kruljac, Igor
Lemaić, Davor
Lončarić, Vladimir
Magličić, Silvana
Marinčić, Milica
Matošević, Ivica
Mikulek, Izabela
Milinković, Marko
Modlic, Davorka
Novković, Aleksandar
Petranović, Zvonimir
Pintar, Bruno
Rasol, Jasenko
Rumboldt, Zoran
Sorić, Mileva
Stojković, Predrag
Subotić, Slavica
Turbić, Vitomir
Vuk, Tanja
Zoratti, Ariana

1988.

Bakalović, Bajazit
Bobanović, Toni
Brkić, Almir

Brkić, Enver
Cicigoj Družinec, Elizabeta
Cicigoj Družinec, Mario
Čulić, Krešimir
Davidović, Sanja
Defar, Davor
Findrik, Jelena
Goldstein, Jakob
Grdinić, Hrvoje
Gregl, Hrvoje
Hainz, Eduard
Hlebar, Hrvoje
Jaha, Teki
Juričev Šubašin, Miroslav
Knapp, Alemka
Kolar, Marko
Kos, Franjo
Krčadinac, Željko
Leš, Robert
Marić, Nataša
Marinović, Igor
Martinić, Miro
Matačić, Mislav
Najdovski, Lidija
Oršolić, Miko
Peraković, Ksenija
Pernar, Emil
Pomper, Dražen
Ravičić, Ivan
Savarić, Zdravko
Šoić, Goran
Uglješić, Đorđe
Vranić, Goran
Zitouni, Meriem

1989.

Belaj, Janko
Centrih, Darko
Graberski, Mladen
Grčić, Leo
Horvat, Goran
Jejčić, Adrian
Jelić, Tomo
Jusufhodžić, Naida
Kokić, Nenad
Kovačević, Branimir
Lazić, Nenad
Lučić, Josip
Martan, Đurđica
Marušić, Stanislav
Matić, Zoran
Muslić, Kenan
Nazlić, Neda
Posavec, Josip
Radman, Damir
Rebić, Marko
Šeper, Kornel
Šigir, Mirjana
Šupe, Rajko
Vidaček, Ognjen
Weigand, Miljenko

1990.

Božičević, Zoran
Dakić, Nina
Demeterffy, Renata
Dominić, Hrvoje
Erceg, Alisa
Filjar, Renato
Gjergja, Krsto
Gros, Aleksandra
Grošeta, Petar
Husinec, Goran
Kastratović, Milijana
Kosanović, Siniša
Krajči, Vesna
Krašković, Igor-Ivan
Laginja, Igor
Matišić, Borislav
Mažuran, Mladen
Moravek, Davor
Novosel, Miljenko
Peroković, Marko
Potrebić, Sava
Sorić, Ana
Šega, Tomi-Edvard
Tomečić, Iva
Trunbetaš, Tomislav
Vukobratović, Mile
Vuksan, Vladimir
Ziegelmeyer, Višnja
Žimbrek, Zvonimir

1991.

Brborović, Ognjen
Jagodić, Igor
Juhaz, Dragan
Kočar, Stjepan
Kopljar, Mario
Lapter, Saša
Miketić, Zlatko
Mogin, Isidor
Muštra, Ante
Peršun, Krasnodar
Pongračić, Davor
Posavec, Dragutin
Putar, Zlatko
Raos, Čedomir
Rešetić, Sanja
Sekulić, Dalibor
Truntić, Sandra
Vranav, Domagoj

Ovaj popis članova Kluba načinjen je na temelju evidencije članstva iz klupske arhive, od godine 1931. pa do godine 1991. nakon čega u Klubu nije nađena evidencija članstva.
Evidencija će se ponovno uspostaviti od godine 1999.

1995.

Beusan, Filip
Šebrek, Vinko

1996.

Nena Brkić

1998.

Osrečki Jakelić, Dubravka

1999.

Abadžić, Stanko
Andrić, Miroslav
Andrijić, Livijo
Bilankov, Ana
Blagdan, Emita
Bokulić, Milan
Brandt, Tomislav
Buneta, Snježana
Buzov, Vjenceslav
Crc, Robert
Dolenec, Tomislav
Dragčević, Anita
Gamulin, Ljubo

Grigić, Božidar
Hnatjuk, Boris
Ivanišević, Đenko
Jakić, Pero
Kardum, Željko
Kudin, Damir
Lozančić-Ružić, Jelena
Nadjaković, Maja
Nadrčić, Goran
Novak, Vladimir
Novalić, Sabina
Novotny, Goran
Obsieger, Filip
Pavelić, Goran
Pavlek, Tomislav
Raos C., Lucijan
Resli, Marinko
Resli ml., Miron
Sakoman, Daniel
Sesartić, Vedrana
Skorin, Marica
Šebrek, Darko
Štriga, Nika
Tiljak, Damir
Vilić, Borna
Zupanc, Ivan

2000.

Alfier, Vilka
Aljinović, Lada
Aljačić, Sandra
Atletić, Petar
Aquado Asenja Enrique
Babac, Ljubica
Bagić, Ivana
Bambulović, Zoran
Beban -Brkić, Jelena
Beus, Ana
Beusan, Filip
Bibić, Slaven
Bilić, Petra
Budak, Borna
Buljko, Ida
Bužan, Siniša
Cvjetanović, Boris
Dabac, Nikola
Dermiček, Zlatko
Dorešić, Dominija
Dukić, Ivana
Dušej, Drago
Ercegović, Marko
Fištrek, Jeniseja
Fistrić, Mladen
Franjić, Hrvoje
Franjić, Zvonimir
Goleš, Goran
Hacek, Dario
Horvatin, Boris
Hromatko, Ivana
Ivančić-Juras Dubravka
Ivičević-Bakulić, Marijan
Jakopec, Susan
Janković, Domagoj
Jaram, Krsto
Jelavić, Frane
Kalić, Marijana
Katić, Goran
Korač, Jurica
Koštarić, Ivana
Krivić, Josip
Krmpotić, Milan
Kuprešanin, Milan
Lazarić, Tomislav
Levak, Ivan
Linarić, Jurana
Linarić, Petar
Lokas, Sandra
Magelssen, Cathrine
Martinac, Željko
Michieli, Sergije
Miletić, Filip
Molnar, Tibor
Nadričić, Goran
Mrakovčić, Marko
Novak, Ana-Marija
Obiladović, Igor
Orel, Aleksej
Orešković, Olja
Odštarijaš, Sandra
Pasarić, Maja
Pavković, Petra
Pažin, Hrvoje
Pintar, Josip
Pavliša, Danijela
Posavec, Dragica
Prister, Viktor
Purić, Gordana
Ratković, Petar
Rebernjak, Zlatko
Rebrović, Linda
Remenar, Helena
Rovan, Daria
Rukavina, Rozmarina
Ružić, Jelena
Salopek, Dijana
Strukić, Sanjin
Svetinović, Davor
Šarić, Barbara
Ščitar, Boris
Šebrek, Barbara
Škopac, Vedran
Šebrrek, Darko
Šebrek, Miroslav
Špičko, Stjepan
Štifanić, Mauro
Štrkalj, Iva
Tomljenović, Mario
Tomljenović, Nikola
Topić, Domagoj
Turčić, Barbara
Užarević, Darko
Vlaisavljević, Dragan
Vončina, Ivana
Vranić, Goran
Vukmanović, Maša

2001.

Blažević, Dubravko
Bobanac, Vinko
Brnčić, Ines
Bužan, Siniša
Cetinić Tale, Tereza
Ciglar, Martina
Črnko, Tina
Dermiček, Zlatko
Maja Dolenec
Dragčević, Anita
Filip, Tea
Foriš, Željko
Gradišar, Tomislav
Gradski-Galić, Željka
Grgić, Tina
Hajek, Tomislav
Hrbić, Siniša
Hudina, Vanja
Ivanko, Darko
Jambres, Darko
Jurić, Sanja
Karamatić, Slavko
Kekez, Tomislav
Kekez, Stipe
Kos Ganga, Ivona
Koydl, Nina
Kreutz, Marijan

Kučera, Mario
Lovrec, Željko
Marčetić, Jelena
Marelj, Tihomir
Meglajec, Irena
Noršić, Ariana
Pažin, Hrvoje
Pilić, Sanja
Pintar, Josip
Predovan, Nenad
Primorac, Jaka
Savić, Jasminka
Sever, Irena
Starešinić, Melita
Svetinović, Davor
Šesto, Ana
Španić, Boris
Špičko, Stjepan
Špralja, Eugenija
Štriga, Nina
Truntić, Sandra
Velikonja, Nenad
Vujnović, Ivanka
Žužić, Anton

2002.

Ljubica Babac
Beus, Tomislav
Borčić, Nives
Bronić, Antonio
Bošnjak Matija
Bošnjak Mirko
Buzov, Vjenceslav
Cajzek, Goran
Crnek, Danijel
Denk, Ivona
Dolenec, Maja
Đaković, Dragana
Gašljević, Zlata
Gizdavčić, Goran
Goleš, Tonka
Gradišar, Tomislav
Gros, Čedomil
Gugić, Ana
Horak, Jasna
Hrbić,Siniša
Igrec, Suzana
Ivančan, Lana
Ivanko, Darko
Jazvo, Goran
Jurić, Sanja
Kotzmuth, Ivan
Krčadinec, Željko
Mahović, Hrvoje
Mance, Bojan
Marotti, Miljenko
Matošević, Irena
Morankić-Vračar, Džejna
Nazif, Tino
Nazor, Dijana
Novak, Vladimir
Ogorelec, Mirna
Petranović, Zvonimir
Pleše, Vesna
Popović, Karolina
Smailagić, Igor
Šerbula, Goran
Šimičić, Lucija
Šimunić, Vladimir
Štimac, Jelena
Tiljak, Damir
Truntić, Sandra
Vujčić Dubyak, Nevenka
Vukmanović, Maša
Vulpe, Vibor

2003.

Bilić, Marijana
Bedić, Tomoslav
Bolarić, Slavko
Božić, Tanja
Brajković, Tomislav
Brešić, Tomislav
Cupek, Željka
Čović, Bernard
Debogović, Boris
Dolanski, Edi
Dračević, Anita
Felja, Anđelka
Grubišić, Jerko
Ivančan, Lana
Ivičević-Bakulić, Marijan
Ivkanec, Igor
Juričan, Dunja
Kauzlarić, Leon
Kauzlarić - Devčić, Nataša
Klaričić, Ružica
Kljun, Dorijan
Kogen Kirschner, Ana
Krstić, Jelena
Krstičević, Tomislav
Kurtagić, Ninoslav
Kvaternik, Ana-marija
Lalić, Vesna
Lenard, Jurica
Lisac, Krunoslav
Lulić, Iva
Manojlović-Vračar, Nikolina
Marohnić, Miljenko
Mikulandra, Marijana
Mirjanić, Grga
Motik, Martina
Nedjeljković, Zrinka
Nedved, Nives
Novosel, Damir
Ozmec, Miroslav
Papić Ivan
Perinić, Marijana
Površenić, Lena
Predovan, Božena
Puškarić, Ivana
Ratković, Zrinka
Ribičić, Mirela
Serdar, Višnja
Sermek, Gordana
Silla, Nikolina
Sinković, Irena
Sinković, Marijan
Stošić, Mladen
Strohal, Miroslav
Šarić, Srđan
Šestan, Blanka
Šimek, Tomo
Škorić, Irena
Šorak, Mirko
Šunde, Vinko
Tica, Sonja
Tišljar, Danka
Ušaj, Josip
Vidović, Julijana
Vučinović, Danko
Vukušić, Danijel
Vulić, Ivana
Vulić, Mlan
Žugaj, Ivan

2004

Beus, Zvonimir
Bunjevac, Lana
Cuculić,Helena
Dabanović, Aleksandra
Gračan, Tomislav
Gros, Linda

Hutter, Sandra
Ivanić, Antonio
Jakimovski, Ružica
Jakupec,Sanja
Jakupec, Tatjana
Jaspica, Ivona
Jerbić, Marko
Juhaz, Dragan
Jurić, Vera
Gros, Linda
Karabelj, Ivan
Katić, Gora
Kocijančić, Đurđica
Koprtla, Marija
Kovačević Srđan
Krilić, Davor
Kroflin, Barbara
Lukić, Julijana
Lumezi, Tan Anton
Majstorović, Pavle
Mamić, Ante
Marčetić, Jelena
Marinkov-Vincek, Edo
Markus, Marko
Metelko, Vedran
Mijatović, Ana-Marija
Mitrović, Krešimir
Noršić, Ariana
Paraker Kecman Tamara
Pavić, Rudolf
Pintar, Josip
Popović, Goran
Predovan, Božena
Radaković, Kristijan
Rubčić, Davor
Ružić, Rolando
Rusmir, Goran
Savić, Ivana
Sremec, Mario
Štromar, Boris
Zemljić, Mate

2005.

Barišić, Ariana
Beus, Tvrtko
Bezić, Nada
Bolant, Davor
Bosančić, Suzana
Bučar, Janko
Budak, Branimir
Ermenc, Robert
Fleck, Annette
Franušić, Marino
Gazvoda, Marta
Hodak, Jasna
Jaša, Ante
Jemeršić, Marko
Jug, Rade
Jukica, Jakša
Jurković, Gros Senka
Jušić, Božidar
Kraljić, Marijana
Ladišić, Tomislav
Lapuh, Hrvoje
Mandić, Davor
Marohnić, Miljenko
Matković, Mladen
Medvjed, Dubravka
Meze, Krešimir
Mikleušević, Blaženka
Oroshi, Robert
Pall, Emerik
Pastuović, Sandra
Pisačić, Igor
Rapaić, Goran
Schaub, Ana
Stevanović, Nenad
Stipić, Ana
Surma, Silvija
Šare, Katarina
Šebić, Željko
Šeničnjak, Milan
Šklopan, Tomislav
Sabljak, Sven
Šmider, Tomislav
Šmidihen, Hrvoje
Štimac, Ivan
Turčić, Robert
Velićan, Goran

2006.

Badanjek, Filip
Brkić, Nena
Brnjas, Damir
Čanđar, Zlatko
Debogović, Boris
Dragojević, Maja
Đikandić, Siniša
Ermenc, Božidar
Glasnovic, Vlatka
Hečej, Ninoslav
Horvatin, Boris
Hrga, Ingrid
Hripko, Ivica
Jovanović, Suzana
Karabegović, Ognjen
Kovačić, Tina
Levak, Anton
Malčević Pečnik, Maša
Marin, Tomislav
Mateković Rubić, Dragica
Mohar, Tatjana
Novak, Ana Marija
Novak, Benedikt
Pavletić, Mario
Persoglio, Marina
Pejković, Renato
Pildek, Damir
Pribačić, Dijana
Rakočević, Miljenko
Sergejev, Dimitrije
Stanek Šaler, Melanija
Superina, Vladimir
Trbojević, Sandro
Turina, Andrej
Urlić, Krešimir
Vađina, Zlatko

2007.

Atletić, Petar
Ballon, Robert
Nada Bezić
Bilić, Marijana
Božić, Denis
Bračun, Davor
Brajša, Mladen
Budiša, Marijana
Bukovac Gašević, Silvija
Bunić, Valentina
Cindrić, Siniša
Debogović, Nataša
Filip, Ivana
Frlan, Anamarija
Gašević, Darijan
Hapač, Marina
Karavanić, Ivor
Kasal, Božidar
Klaričić, Ružica
Kokanov, Srđan
Križić, Ilinka
Kuvalja, Žarko
Mandić, Marko
Mardešić, Luana Zelda

Maruna, Ivan
Matutinović, Igor
Mehičić, Fran
Mijić, Karlo
Milanja, Jurica
Miletić, Filip
Miletić, Ivanka
Milojević, Boris
Novaković, Željko
Partl, Anamarija
Pedišić, Antonija
Popčević, Ida
Porupski, Mirjana
Posavec, Pavel
Rački, Radoslav
Ranilović, Miro
Sokolean, Maja
Španec, Ksenija
Špoljar, Vesna
Tomašić, Vedran
Tomić, Branka
Vujčić, Davorin

2008.

Bedić, Damir
Vedran Burgermeister
Damjan, Marina
Dolenec, Darko
Domac, Julija
Doveden, Maja
Dragozet, Ivana
Dujmović, Valerija
Đurić, Mladenka
Fiket, Damjan
Glogovčan, Renato
Hrnjak, Maja
Igaly, Česomir
Ivanović, Igor
Knebl, Biljana
Kontušić, Petra
Kotzmuth, Ivan
Kovačić, Leonarda
Lojna Funtak, Ines
Lugarov, Šime
Maras, Tvrtko
Mardešić, Miljenko
Meštrović, Nera
Mihoci, David
Obranović, Mišo
Pavlić, Vladimir
Porupski, Mirjana
Šalić, Željko
Škreblin, Dragutin
Vulpe, Vibor
Zulbeari, Gadaf

2009.

Baćo, Mate
Baksa, Sarajko
Baljkas, Sanja
Barić, Dejan
Bošković, Martina
Ivana, Cesarec
Curić, Davor
Cvitaš, Janko
Čanđar, Zlatko
Đuran, Dejan
Gjopar, Bruno
Hapač, Marina
Hečej, Ninoslav
Hildebrand, Ana-Marija
Humić, Denis
Jokić, Maja
Jovanović, Željko
Komljenović Bedenik, Ivana
Korenčić, Iva
Karavanić, Ivor
Kos, Roman
Kovačević, Silvija
Kraljić, Marijana
Lovrić, Danijel
Mačković, Maja
Mahović, Hrvoje
Malenica, Katica
Mamuza, Anita
Mandić, Davor
Marinović, Ivan
Martinović, Marko
Matijašec, Goran
Mihoci, David
Miletić, Filip
Miletić, Ivanka
Mrazek, Ana
Novak, Benedikt
Pavlić, Branimir
Pejković, Lorena
Peroković, Marijana
Pildek, Jelena
Rački, Neda
Rogulja, Marko
Purić, Gordana
Smajilagić, Igor
Tačković, Izidor
Talenta, Stefi
Vlahović, Martina
Vujčić, Davorin
Vuković, Kristijan
Žaknić, Tina
Žagarac, Goran
Žvan, Marijana

Dalje od 2009. Klub je prešao na elektronički upis članova, pa mi je dotadanji uvid u članstvo putem članskih pristupnica bio onemogućen. Za daljnje praćenje članstva koristio sam isključivo kataloge sa klupskih izložbi. Radi toga, na žalost, je za očekivati je da je daljnji cjeloviti popis nepotpun.

2010.

Baksa, Ines
Bogović, Lea
Butković, Drewn
Canosa, Paolo
Cofek, Ana
Đogić, Zvjezdana
Gavrić, Vanja
Heršak, Saša
Hrnjak, Maja
Ibrišević, Romeo
Ivaniš, Janko
Jelača, Zoran
Mauro, Isabella
Pamić, Frane
Pavletić, Tena
Radičanin, Zvonko
Radman, Slavko
Rendeli, Zvonimir
Sabljak, Sven
Šerventić, Nikola
Šesto, Darija
Šmit, Ivana
Šmitran, Tihana
Štefančić, Goran

Tudja, Petar
Žmara, Tomislav

2011

Banini Šprem, Iva Šika
Barić, Deyan
Bauer, Fedor
Bauer, Mirela
Đukić, Marko
Đukić, Vesna
Galinović, Andro
Ivičić, Radoja
Jadrijević, Andro
Jerković, Gorana
Kitonić, Zrinka
Krasnić, Margareta
Kuretić, Hrvoje
Kušen, Damir
Lačan, Dunja
Lednicki, Iva
Makek, Višnja
Markoč, Jadranko
Moškov, Dubravka
Pretković, Robin
Radaković, Mario
Stošić, Karmen
Štimac, Sandra
Šurin, Anđelko
Tursan Mišić Barbara

2012

Antončić, Vlatka
Bitunjac, Bea
Flanjak Perhoč, Zvjezdana
Hohoš Novaković, Marija
Jončić, Marina
Kobešćak, Davor
Kulier, Vlasta
Kulušić, Neral Zoran
Mandarić, Iskra
Manestar, Sonja
Maras, Tvrtko
Marijančić, Božo
Perhoč, Rikardo
Pretković, Robin
Sokolić, Dijana
Tomljenović, Sandra
Županović, Sonja
Tirić, Dražen
Tripalo, Darija
Vlahović, Mladen
Vučak, Iva
Zegnal, Lela

2013

Anić, Ivan Damir
Aščić, Ilija
Bokan, Nataša
Fliss,Mladen
Grubor Mirko
Marić, Anita
Mandžuka, Jasenka
Martić, Nenad
Mihalec, Mirjana
Šitum, Ivica
Šmider, Tomislav
Vidović, Petra
Vlahović, Mladen
Zavišić, Nikola
Zengol, Luka

2014

Alfier, Karla
Baković, Marko
Barhanović,Nina
Bjelovučić, Nereo
Borščak, Mario
Buljan Legati, Ivana
Buljeta, Marija
Franolić, Juraj
Fliss, Mladen
Gender, Blanka
Glušić, Sonja
Heršak, Saša
Humić, Denis
Kašinec, Nataša
Lazić, Igor
Lovrić, Zrinka
Ljubojević, Nataša
Marušić, Dario
Plavšić, Iva
Podoreški, Irena
Prkačin, Zlatko
Remenar, Sunčica
Sentić, Edita
Smoljić, Josip
Suman, Sanja
Sović, Željko
Šimunec, Gordana
Ural, Denis
Vranković, Lana
Vrgoč Turkalj, Beata

2015.

Antončić, Vlatka
Beganović, Mario
Bjelovučić, Nereo
Butković, Dren
Cesarec, Ivana
Golac, Maja
Hnojčik, Toni
Livajić, Marko
Mlinarić, Marcel
Mokos, Nika
Novak, Stanislav
Potežica, Narcisa
Rapaić, Goran
Srdelić, Tena
Šrimac, Sandra
Topličanec, Boris
Toth, Pavao
Vidas Butorac Marina

2016.

Andreić, Josipa Lovorka
Drobnić, Slavko
Gkikas, Tamara
Glad, Doris
Krstičević, Tomislav
Martić, Morana
Miljak, Ivan
Mirak, Marija
Orešković, Tatjana
Planinić, Ivana
Strinović, Branka
Šinka, Željko
Štalekar, Vlasta
Ujević, Tvrko
Vlahov, Nada
Županović, Sonja

2017.

Barić, Doris
Bukovac, Vlatka
Pajić Buturac, Mirjana
Cividini, Marija
Crnković Pilas, Mary
Goleš, Alemka
Horvat, Fran

Jaki, Franjo
Mijić, Karlo
Paleščak, Ivana
Pletikosa, Krešimir
Porupski, Mirjana
Gerić Satler, Sinja
Štefanac, Danijela
Špiljak, Alan
Trubić, Ivica
Vujčić, Davorin
Vujčić, Nevenka
Zednik, Vesna

2018.

Blažić, Sabina
Bunge, Clara
Dekanić, Marko
Dolovščak, Tomislav
Francuz, Eva
Goleš, Alemka
Harapin, Biserka
Horvat, Fran
Kaniški, Tomica
Kolarić, Zoran
Labaš, Roman
Matijević, Tea
Matutinović, Igor
Medved, Eva
Paleščak, Ivana
Petrović, Vjeran
Petrović, Lina
Rac, Mladen
Rajačić, Ankica
Šinka, Željko
Tokić, Marija
Trbojević, Davorka
Veber, Zvonimir

2019.

Barbir, Petar
Bilas, Bojan
Bojanić, Đorđe
Borčić, Nives
Čolić, Marko
Dilica, Kristinas
Kadija, Blaženka
Kadija, Miroslav
Kašinec, Nataša
Kotnik, Aleš
Kukučka, Petra
Lovrić, Zrinka
Maretić, Dorotea
Margetić, Branko
Marochini, Aldo
Martinić Jerčić, Damir
Matijaš, Kristina
Orlić, Ana
Ostrognaj-Bačić, Lidija
Pecigoš Kljuković, Katica
Petrović, Vjeran
Plašč, Željko
Radmanić, Andrea
Salaj, Tanja
Santini Radoš, Gordana
Starešinić, Dražen
Šlibar, Mario
Tičarić, Sandra
Tomše, Aleš

2020.

Radi svjetske pandemije virusa Covid-19 i zagrebačkog zemljotresa prekinuta su događanja u Klubu. .

2021.

Banjac, Nenad
Brezak, Miljenko
Čagalj, Ivan
Janči, Andor
Gavran, Ivanka
Jelenčić, Kristina
Pecigoš Kljuković, Katica
Kolar, Dunja
Krstičević, Tomislav
Lucić, Mladen
Mahović, Dubravko
Makrai, Mariann
Matijaš, Kristina
Milić, Marko
Pataran, Kristina
Petrišić, Đurđa
Rac, Mladen
Sminderovac, Vedran
Tralić, Sandra
Vulić, Jerolim

2022.

Antunović, Ivana
Bajutti, Sadika
Barić, Doris
Brezak, Miljenik
Bulat, Nemi
Gavran, Ivanka
Janči, Andor
Josipović, Marko
Kolar, Dunja
Kotlar, Bernard
Martinec, Elif Valeriya
Mikulić, Neno
Mišur, Ivo
Petrišić Đurđa
Rubčić, Ljiljana
Rubčić, Roman
Smok, Kristijan
Tica, Nenad
Uroić, Gordana

XVI. BILJEŠKA O AUTORU

Vladko Lozić

Vladko Lozić, diplomirani inženjer elektrotehnike i magistar tehničkih znanosti rođen je godine 1933. u Bosanskoj Gradiški u Bosni i Hercegovini.

Kao član Fotokluba Zagreb izlaže svoje radove od godine 1957. pa do konca osamdesetih godina. U tom razdoblju izlagao je na oko 350 natječajnih izložbi fotografije, kako u zemlji tako i u inozemstvu, od čega su oko 70 međunarodnih. Za svoju izlagačku aktivnost osvojio je preko 60 raznih nagrada i priznanja (pohvale, plakete, diplome).

U vremenu od godine 1963. do danas održao je 62 samostalne izložbe fotografije u zemlji i inozemstvu (Austrija, Bosna i Hrecegovina, Italija, Mađarska, Rumunjska, Slovenija, Srbija).

U razdoblju od godine 1967. pa do godine 1983. obnaša dužnost tajnika Fotokluba Zagreb.

Kao tajnik kluba, zajedno sa Andrijom Orlićem, predsjednikom, godine 1968. obnavlja održavanje *Međunarodne izložba umjetničke fotografije*, kasnije prozvane *Zagreb salon.*

Godine 197o. osniva Zbirku hrvatske fotografije, u kojoj se danas nalazi oko 10.000 fotografija od preko 400 autora u vremenu od 30-ih godina prošlog stoljeća do današnjih dana.

Godine 1974. Fotosavez Jugoslavije dodjeljuje mu počasno zvanje Kandidata majstora fotografije.

Od godine 1975. nosilac je počasnog zvanja AFIAP koje mu je dodjelila međunarodna federacija za fotografsku umjetnost (FIAP).

Godine 1977. Fotosavez Jugoslavije (FSJ) dodjeljuje mu počasno zvanje Majstora fotografije (MFFSJ).
Godine 1978., nakon višegodišnjih napora, tiska knjigu-almanah *Zagrebačka fotografija.*

Koncem 8o-ih godina opet je član Upravnog odbora Fotokluba Zagreb.

U časopisu *Fotorevija* Fotosaveza Jugoslavije, i u časopisu *Tehnička kultura* Hrvatske zajednice tehničke kulture kao i u dnevnom tisku objavljuje niz radova vezanih uz svoja istraživanja fotografskih prilika u Hrvatskoj.

Koautor je knjige *Zagrebačka fotografija* (autori mr.sc. Nada Grčević, mr.sc Mladen Grčević, prof.Zdenkmo Kuzmić i mr.sc. Vladko Lozić) u zajedničkom izdanju Fotokluba Zagreb i Grafičkog zavoda Hrvatske (1978.)

Godine 2000. zajedno sa prof. Zdenkom Kuzmićem pokreće u *Vijencu*, časopisu za kulturu, znanost i umjetnost Matice hrvatske, veliki projekt objavljivanja pojedinih autora-fotografa iz *Zbirke hrvatske fotografije* Fotokluba Zagreb. Taj je projekt tekao kontinuirano, tijekom pet godina (2000. - 2004.) i u njemu je slikom i tekstom obrađeno i objavljeno 111 autora

Godine 2000. objavljuje knjigu *Fotoklub Zagreb, 1892.-1992., prilozi za povjesnicu,* u izdanju Fotokluba Zagreb, u kojoj sintetizira svoj dugogodišnji istraživački rad povjesti toga Kluba.

Godine 2003. objavljuje knjigu *Fotoamaterski pokret u Hrvatskoj,* u izdanju Fotokluba Zagreb, u kojoj analizira taj pokret od njegova nastanka (1892.) do konca 20-og stoljeća.

Godine 2006. koautor je knjige-fotomonografije *Majstori hrvatske fotografije* - iz Zbirke hrvatske fotografije Fotokluba Zagreb (sa prof.Zdenkom Kuzmićem) u zajedničkom izdanju Matice hrvatske iz Zagreba i Fotokluba Zagreb. Knjiga je izborom žirija uvrštena u kategoriju najljepših hrvatskih knjiga, u skupini likovnih monografija za godinu 2005/2006. Izlagana je na Sajmu knjiga u Frankfurtu u vremenu od 4. do 8. 10.06. i na Leipziškom sajmu u vremenu od 22.03. do 25.03.07. godine nakon čega ostaje u trajnom vlasništvu Njemačkog muzeja knjige i tiskarstva.

Godine 2006. koautor je prigodnog kataloga i izložbe *Socijalistički realizam u Hrvatskoj fotografiji* sa prof. Zdenkom Kuzmićem održane u Muzeju grada Zagreba.

Godine 2008. koautor je knjige-fomonografije *Slike vremena* (sa prof. Zdenkom Kuzmićem i Vinkom Šebrekom) tiskane godine u povodu 115-e obljetnice Fotokluba Zagreb.

Godine 2009. objavljuje knjigu *115 godina Fotokluba Zagreb* u izdanju Fotokluba Zagreb, u povodu 115 godina postojanja Fotokluba Zagrfeb (1892.-2007.).

Godine 2010. objavljuje knjigu *Stoljeće promidžbe fotografije* u povodu sto godina Zagreb salona, međunarodne izložbe fotografije.

Godine 2013. objavljuje knjigu *U susret vremenu*, u izdanju Fotokluba Zagreb, povećenu *Generaciji 21*. u Fotoklubu Zagreb..

Svoje radove objavljivao je i u časopisu *Informatica museologica* Muzejskog dokumentacijskog centra u Zagrebu: *Zbirka hrvatske fotografije pri Fotoklubu Zagreb* (2000.), *Zagrebačka škola fotografije* (2011.) i *Socrealizam u hrvatskoj fotografiji* (2013.) .

Od godine 1997. ponovo obnaša dužnost tajnika Kluba na kojoj se nalazi do 2015.

Tijekom mnogih godina, u dva duga mandata (prvi puta šesnaest a drugi puta sedamnaest godina) kao tajnik kluba, namjerno stojeći u sjeni, ne ističući se i ne namečući svoje likovne i ostale nazore, budno prati i potiče sva klupska događanja.

Za svoj dugogodišnji organizacioni rad u Fotoklubu Zagreb, Narodnoj tehnici Hrvatske i u Fotosavezu Hrvatske dobiva niz priznanja od kojih su najznačajniji: orden rada sa srebrnim vjencem (1977.), počasno zvanje ES FIAP (1979.) međunarodne Federacije za fotografsku umjetnost, plaketa Tošo Dabac (1980.) te počasno zvanje Hon. AAFR (1983.) rumunjskog fotografskog saveza.

Zaslužni je član Fotokluba Zagreb (1964.), Narodne tehnike Hrvatske (1971.) i Fotokluba Rovinj (1990.), Fotokluba Osijek i Fotokluba Rijeka (2015.).

Nositelj je nagrade tehničke kulture grada Zagreba, statue Zlatna krila, koju je dodjeljivala Narodna tehnika Zagreba (1971.) kao i nagrade Narodne tehnike Hrvatske za godinu 1991.

Godine 2010. poklanja Fotoklubu Zagreb svoju izuzetno vrijednu Zbirku kataloga, pa se na taj način u Fotoklubu Zagreb danas nalazi, vjerojatno, najveća zbirka kataloga sa fotografskih izložbi u našoj zemlji.

Godine 2004. dobitnik je nagrade za životno djelo *Dr. Oton Kučera* Zagrebačke zajednice tehničke kulture za trajan doprinos u promicanju tehničke kulture.

Povodom 60. obljetnice Hrvatske zajednice tehničke kulture (2006.g.) dobitnik je *Povelje* za dugogodišnji izniman doprinos razvitku i promicanju tehničke kulture u Hrvatskoj.

Dobitnik je *Državne nagrade Faust Vrančić* za godinu 2007. za izuzetni, 50-godišnji, aktivni doprinos afirmaciji hrvatske umjetničke fotografije i fotografske kulture u Fotoklubu Zagreb, Hrvatskom fotosavezu i organizacijama tehničke kulture Grada Zagreba.

Godine 2013.dobitnik je *Povelje za životno djelo* Hrvatske zajednice tehničke kulture za izniman i trajan doprinos razvitku i promicanju tehničke kulture.

Kolekcije njegovih radova se čuvaju u Zbirci hrvatske fotografije pri Fotoklubu Zagreb, u Muzeju grada Šibenika, u Narodnom muzeju Zadra i Muzeju Rijeke.

Živi u Zagrebu.